9
1-e
23

9
2 K M
36

William Petre

HISTORIA
Disciplinæ
ECCLESIASTICÆ

DE

ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA

DISSERTATIONES HISTORICÆ,

Excerptæ ex Conciliis Oecumenicis & Sanctorum Patrum ac Auctorum Ecclesiasticorum Scriptis.

AUCTORE

LUDOVICO ELLIES DU PIN,

Sacræ Facultatis Theologiæ Parisiensis Doctore.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus HUGUETANORUM,

M. DC. XCI.

ILLUSTRISSIMO VIRO D. D.

DIONYSIO TALÆO,

SACRI CONSISTORII

CONSILIARIO,

ET

IN SENATU PARISIENSI

ADVOCATO GENERALI.

QUANQUAM ea sit frequens Scriptorum consuetudo, ut qui suas Viris illustrissimis audent lucubrationes consecrare, ii suæ quasi temeritatis veniam initio Epistolæ nuncupatoriæ deprecentur: quod tamen hodiè profero argumentum, VIR ILLUSTRISSIME, ejus esse conditionis ac naturæ possum asserere, ut & tibi deberi, & tuum proprio jure patrocinium reposcere videatur. Ago de Imperii Gallici juribus, ago de Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus. Cui vero alteri tale opus possim offerre, quàm tibi publi-

co privilegiorum noſtrorum vindici, ac jurium Regni propugnatori. Enimvero quod antiqua de libertate Eccleſiæ & jure Regum doctrina in Gallià vigeat, debemus id præcipuè Advocatorum in Senatu Pariſienſi Regiorum diligentiæ; quorum operâ, ſtudio, adhortatione Senatus Pariſienſis, eorum qui novas & peregrinas opiniones inducere conabantur, molitionibus ſemper obſtitit, & veterem doctrinam vindicavit. Debemus id præcipuè Illuſtriſſimi Parentis vigilantiæ, à quo non ſemel ambitioſi Curiæ Romanæ conatus ſunt repreſſi. Verùm, ut dicam id quod veritas habet, tantum beneficium tibi ferè uni hoc tempore acceptum referre debet Gallia. Cùm enim annis ſuperioribus Theologi quidam velut ſuæ patriæ obliti, & Curiæ Romanæ nimium addicti, nova dogmata, poteſtati Regiæ, Conciliorum auctoritati, & libertati Eccleſiæ contraria diſſeminaſſent, quantâ tum auctoritate malum ingruens repreſſiſti! Quantâ libertate Regni & Eccleſiæ jura defendiſti! Quantâ vehementiâ contraria eis dogmata proſcripſiſti! Quantâ demùm arte ipſum Theologiæ ordinem quaſi è ſomno excitaſti, & ad antiquæ doctrinæ defenſionem commoviſti! Teſtes ſunt eruntque ſemper ſex illi articuli ab eo tum temporis Senatui Pariſienſi te annuente & adhortante oblati, quorum argumenta tam dilucidè, tam ſincerè, totâ plaudente Curiâ pro tuâ ſoliti facilitate & eloquentiâ expoſuiſti, ut nihil jam amplius dubii aut ambiguitatis ſupereſſet. Tuum eſt igitur quod tibi offero, VIR ILLUSTRISSIME,

tua

tua eſt doctrina, tua eſt ſententia: Atque ut meæ fuit obſervantiæ illud tibi nuncupare, ſic tuæ, ut ſpero, erit æquitatis, tuam illi tutelam ac defenſionem non denegare. Quod ſi mihi enixè poſtulanti conceſſeris, probatum omnibus fore librum hunc confido; non quia concinnus erit, aut peritâ manu elaboratus, ſed quia res exhibebit quas & tu olim ipſe docueris, & tuo modò patrocinio comprobaveris,

ILLUSTRISSIMO NOMINI TUO,

Addictiſſimus LUDOVICUS ELLIES DU PIN,
Doctor Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis.

Dissertatio I. de formâ & distributione Ecclesiarum, præsertim quarto Ecclesiæ sæculo, ubi de Patriarchis, Metropolitis, illorumque jure & prærogativis agitur, *pag.* 1

Dissertatio II. De forma judiciorum Ecclesiasticorum, ubi de appellationibus adversus nuperam Christiani Lupi de illis lucubrationem. 95

Dissertatio III. De antiquâ infligendæ excommunicationis ratione. 244

Dissertatio IV. de Primatu Romani Pontificis. 304

Dissertatio V. In quâ probatur judicium Romani Pontificis non esse irreformabile. 339

Dissertatio VI. De Concilii generalis supra Romanum Pontificem auctoritate. 377

Dissertatio VII. in quâ probatur Pontificem aut Ecclesiam nullam habere in Reges eorumque bona auctoritatem directam vel indirectam, nec posse Reges ab ipsis ullatenus deponi, aut eorum subditos à fide & obedientiâ eximi. 433

MONITUM

MONITUM
AD LECTOREM.

QUANQUAM ſequentes Diſſertationes non eo conſilio fuerint compoſitæ ut in unum volumen coïrent, nec neceſſariò videantur inter ſe connexæ, nihilominus tamen omnes tantam ſibi mutuò lucem afferunt, ut conveniens viſum fuerit eas ſimul in lucem emitti. Dicturis quippe de Eccleſiaſticâ πολιτείᾳ, primùm fuit inquirendum quænam olim foret Eccleſiarum forma, à quibus & quomodo regerentur, quod primâ Diſſertatione præſtitum eſt. Quoniam verò adminiſtratio alicujus ſocietatis in judiciis præcipuè conſiſtit, ideo ſecundâ Diſſertatione de formâ judiciorum fusè tractamus. Hanc ſequitur tertia de antiquâ excommunicatione, quæ pœna eſt à Judicibus Eccleſiaſticis infligenda. His præmiſſis Diſſertationibus, in quibus antiquæ Diſciplinæ Eccleſiaſticæ fundamenta exponuntur, Pontificis Romani Primatus Diſſertatione quartâ ſtabilitur & explicatur; & in ſequentibus quædam prærogativæ ipſi falsò tributæ excutiuntur. Diſſertatione quintâ ejus judicium irreformabile non eſſe demonſtratur. Sextâ ipſum Concilii generalis judicio ſubeſſe oſtenditur, nec poſſe leges à Con-

eiliis latas infringere. In ſeptimâ denique graviſſimis argumentis oſtenditur, nec Romanos Pontifices, nec Eccleſiam habere ullam ſive directam, ſive indirectam in temporalia auctoritatem, nec poſſe Reges Eccleſiaſticâ auctoritate de throno dejici, aut illorum ſubditos à fide & obedientiâ eximi. Hæc ſunt generatim argumenta ſequentium octo Diſſertationum, in quibus præter ea quæ titulus ipſe indicat, multa alia ſtudiosè pertractata reperies, quæ tibi paragraphorum index exhibebit. Plura nunc in omnes Diſſertationes præfari nihil opus eſt, cum ſingulis fermè ſint affixa præloquia, quibus uniuſcujuſque Diſſertationis utilitas & propoſitum breviter exponuntur.

Ne quis verò ſuſpicetur me aliquo in Eccleſiam Romanam odio impulſum, Diſſertationes iſtas in lucem emittere, conſilii mei ratio reddenda mihi eſt. Imprimis verò proteſtor me Sedem Apoſtolicam, & qui in eâ ſedet Innocentium XI. Pontificem venerari; Eccleſiam Romanam ut cæterarum omnium caput, vero & ſincero honore proſequi; ejus communionem quàm ſtudioſiſſimè poſſum fovere & amplecti, nec unquam me vel latum unguem à debitâ ipſi obedientiâ receſſurum. Verùm, tantùm abeſt ut putem Diſſertationes meas quidquam ejus auctoritati officere, ut è contrà exiſtimem eas hoc præſertim tempore ad adjungendos ei multorum animos utiles valdè ac neceſſarias fore: Nam quo pacto innumeri penè extorres, qui Dei Optimi Maximi beneficio, ſecundis Regis Chriſtianiſſimi curis, in Galliâ ad Eccleſiam acceſſerunt, Romani Pontificis Primatum & auctoritatem agnoſcent, niſi hujus poteſtas intra juſtos limites cohibeatur? quomodo ipſi debitam præſtabunt obedientiam & reverentiam, ſi odioſa & gravis Regibus & populis oſtentetur? Peſſimè ergò illi de Sede Apoſtolicâ merentur, qui auctoritatem ejus nimiùm extollunt, & indebita Romano Pontifici privilegia quoquo tandem pacto tribuere non verentur. Optimè verò hi qui divi-

divinum Romani Pontificis Primatum, & ſupremam ejus in Eccleſiâ auctoritatem ſolidis rationibus aſtruentes, quæ vel nullo nixa ſunt fundamento, vel Eccleſiarum libertati, & ſacræ Regum auctoritati adverſantur, tanquam odioſa & onerosa Pontificibus rejiciunt. Hoc conſilio Cleri Gallicani anno 1682. congregati Patres, non tam ad libertates ſuas propugnandas, quàm ad vindicandam Eccleſiæ Romanæ dignitatem, quid de Romani Pontificis poteſtate ſentiendum eſſet ſolemni Decreto ſanxerunt.

Quod cum ita ſit, nemo reprehendere nos debet ob emiſſas hoc tempore in lucem lucubrationes, in quibus aſſerto Romani Pontificis Primatu, & legitimâ ejus poteſtate defensâ, falſa & adulterina quæ ipſi ab aliquibus immeritò tribuuntur privilegia rejiciuntur & refelluntur. Cùm præſertim quotidie in lucem emittantur aliorum Diſſertationes, in quibus ſub obtentu defendendæ auctoritatis Pontificiæ, Eccleſiarum libertates proculcantur, jura Regnorum attentantur, Conciliorum ſanctiones ludibrio habentur, ſacra Epiſcoporum auctoritas contemnitur, & ſolida πολιτείας Eccleſiaſticæ fundamenta convelluntur. Talis eſt, ut de Chriſtiani Lupi de appellationibus opere nihil dicam, talis eſt, inquam, imprimis tractatus ſine auctoris nomine nuper editus, qui falsò titulum præfert, *de Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ*: quo quidem in opere non modo Eccleſiarum noſtrarum libertates riſu & ſannis excipiuntur; ſed & Cleri Gallicani Antiſtibus non uno modo illuditur. Talis etiam Scheleſtrati Diſſertatio de Concilio Conſtantienſi, quam ſequitur nuperrima ejuſdem confirmatio. Quid ergo licebit hujuſmodi hominibus Romani Pontificis auctoritatem invidioſam reddere, & nobis non licebit eam ab hujuſmodi opprobrio vindicare? Ex his abundè, ni fallor, intelligitur quo animo Diſſertationes iſtas in lucem emiſerimus, & quanta ſit earum hoc præſertim tempore utilitas. Huc accedit injuncta cunctis qui Theologorum albo accenſentur,

propoſitionum Cleri Gallicani anno 1682. congregati defendendarum neceſſitas, ad quas, ut par eſt, tuendas, Diſſertationes iſtas haud omninò inutiles fore, agnoſcent illi qui eas attentè perlegerint.

Cæterùm illas ego Diſſertationes de Diſciplinâ Eccleſiaſticâ hiſtoricas inſcripſi, tum ne quempiam titulus iſto arrogantior offenderet, tum etiam quia in his Hiſtoricum potiùs egi quàm diſputatorem. Hæc ſunt de quibus monitum te volui, Lector erudite, utque ad meas Diſſertationes animo præjudicatis opinionibus libero accedas, etiam atque etiam te rogo. Vale.

IN.

INDEX DISSERTATIONUM, PARAGRAPHORUM, ET CAPITUM,

In hoc de Antiquâ Eccleſiæ Diſciplinâ opere contentorum.

DISSERTATIO PRIMA.

De formâ & diſtributione Eccleſiarum quarto præſertim Eccleſiæ ſæculo, ubi de Patriarchis & Metropolitanis, illorumque jure ac prærogativis agitur. pag. 1

Præloquium. ibid.

Paragraphus primus, *de nomine Metropoleos & Metropolitani.* 3

§. II. *De nomine Primatis.* 4

§. III. *De nomine Archiepiſcopi.* 5

§. IV. *De nomine Exarchi.* 8

§. V. *De nomine Patriarchæ.* 9

§. VI. *An Metropolitica aut Patriarchica dignitas fuerit à Chriſto vel Apoſtolis inſtituta.* 15

§. VII. *Quando, cur & quomodo inſtituta fuerit Metropoli-*

politica dignitas. 19
§. VIII. *Provinciarum & Diœceseon Ecclesiasticarum distributio ad formam politici regiminis summatim describitur, & præcipuæ in eâ mutationes annotantur.* 22
§. IX. *Divisio tum Ecclesiastica, tum civilis Africæ describitur.* 25
§. X. *De Provinciarum Galliæ distributione, & præcipuis in eâ Primatibus.* 28
§. XI. *De institutione & limitibus Patriarchatuum.* 37
§. XII. *De jure & privilegiis Metropolitanorum.* 64
§. XIII. *De privilegiis Exarchorum seu Patriarcharum.* 73
§. ultimus. *In quo Concilii Nicæni sextus Canon exponitur, & Provinciarum suburbicariarum limites inquiruntur.* 83

DISSERTATIO II.

De formâ judiciorum Ecclesiasticorum, ubi de appellationibus adversus nuperam Christiani Lupi de illis lucubrationem.

Præloquium. 95
CAPUT PRIMUM. *In quo examinatur quæstio juris.*
§. I. *De Canone Concilii Nicæni.* 98
§. II. *Nostra Canonis Nicæni expositio confirmatur ex sequentibus Synodorum Decretis.* 100
§. III. *Quid à Concilio Sardicensi circa judiciorum Ecclesiasticorum formam sit novi statutum, ubi de Canonum ejus sensu & auctoritate.* 105
§. IV. *Quænam disciplina post Sardicensem Synodum sancita*

ſancita fuerit. 119
CAP. II. *In quo ex factis colligitur quæ fuerit forma judiciorum Eccleſiaſticorum.* 143
§. I. *Referuntur & examinantur judicia quæ Synodum Nicænam præceſſerunt.* ibid.
Primum exemplum, de Marcione. 144
De causâ Aſianorum circa diem Paſchæ. 145
De Fortunato & Fœliciſſimo. 146
De Marciano Arelatenſi. 148
De Baſilide & Martiali. 152
De Dionyſio Alexandrino. 154
De Paulo Samoſateno. 156
De causâ Cæciliani. 157
§. II. *In quo referuntur & examinantur cauſæ quarto Eccleſiæ ſæculo judicatæ.* 159
De cauſis Melitii & Arii. ibid.
De causâ Athanaſii, Marcelli, Euſtathii Antiocheni, Pauli, Lucii, & aliorum. 160
De Euphratæ, Saturnini, & aliorum in Occidente depoſitione. 164
De Euſtathii Sebaſteni ad Liberium confugio. 165
De causâ Maximi, Nectarii, & Gregorii Nazianzeni; itemque de Meletii, Paulini ac Cyrilli cauſis. ibid.
De causâ Bonoſi. 167
De Causâ Joannis Chryſoſtomi. 168
§. III. *Referuntur & examinantur exempla appellationum, quæ vulgò proferuntur in judiciis quinto & ſexto ſæculo latis.* 173
De causâ Cæleſtii. 174
De causâ Apiarii, & diſſenſione Epiſcoporum Africanorum cum Zozimo, Bonifacio & Cæleſtino, circa Epiſcoporum appellationes ad Romanam Sedem. 176
De cauſis Gallicanorum Epiſcoporum à Zozimi Pontificatu

uſque

usque ad Leonis & Hilarii Arelatensis contentionem. 202
De causâ Celidonii & Hilarii Arelatensis. 206
De nonnullis causis Illyrici. 212
De causâ Eutychis. 215
De causa Flaviani. 220
De causa Theodoriti. 225
De Eutherii Thyanensis & Helladii Tarsensis Epistola ad Xistum, necnon de Eutychianæ appellationis libello ad Leonem, quæ monumenta Lupo obstetricante prodeunt in lucem. 228
De causa Joannis Talaïæ; necnon de exemplis judiciorum Ecclesiasticorum apud Græcos, usque ad divisionem Orientalis Ecclesiæ. 231
§. ultimus. *Nonnulla judiciorum Ecclesiasticorum in Occidente exempla cursim perstringuntur.* 237
Epilogus. 240

DISSERTATIO III.

De antiqua infligendæ excommunicationis ratione.
Præloquium. 244
CAP. I. *A quibus & quomodo inferretur excommunicatio.* 247
CAP. II. *In quos & propter quid ferri posset excommunicatio.* 260
CAP. III. *De effectibus excommunicationis.* 293

DISSERTATIO IV.

De Primatu Romani Pontificis.
Præloquium. 303

CAP. I. *De Primatu beati Petri inter Apostolos.* 304
§. I. *Utrum & quomodo Primatus sancti Petri possit ex scripturis demonstrari.* ibid.
§. II. *Petri Primatus ex veterum testimoniis asseritur.* 313
§. III. *Ostenditur nihil obstare Petri Primatui, Apostolorum inter se æqualitatem, ubi recentior de Petri & Pauli individuo Primatu sententia refellitur.* 317
CAP. II. *De Romanæ Ecclesiæ primatu.*
§. I. *Demonstratur Primatus Ecclesiæ Romanæ supra cæteras orbis Ecclesias.* 323
§. II. *De Primatu quem ambiit Constantinopolitana Ecclesia necnon de Græcorum recentiorum ea de re sententia.* 327
§. III. *Sententia Vicleffitarum, Lutheranorum & Calvinianorum de Ecclesiæ Romanæ Primatu refertur: huic subjicitur opposita Curialium Theologorum opinio; ac demum refertur ac probatur aliorum Theologorum, & præsertim Gallorum doctrina inter utramque media.* 331

DISSERTATIO V.

In qua probatur Romani Pontificis judicium non esse irreformabile.

Præloquium. 339
CAP. I. *In quo ostenditur Romanos Pontifices non esse in judicando infallibiles.* 342
§. I. *Docetur id ex scripturis.* ibid.
§. II. *Idem probatur ex veteris Ecclesiæ disciplinâ.* 343
§. III. *Idem probatur exemplis Romanorum Pontificum qui de facto à veritate deviarunt.* 346
§. IV. *Ex recentiorum Pontificum pugnantibus inter se definitionibus rejicitur infallibilitas.* 353

* * *

§. V. *Ex Romanorum Pontificum confessione probatur eos non habere indeficientis judicii privilegium.* 359
§. VI. *Rejicitur infallibilitas Pontificis ex Decretis Conciliorum.* 361
§. VII. *Adducuntur Academiarum, ac præsertim Parisiensis adversus infallibilitatem Pontificiam, Decreta.* 362
§. ultimus. *Ex Theologis idem docetur.* 364
CAP. II. *In quo respondetur argumentis quibus adversarii Romani Pontificis infallibilitatem suadere conantur.* 366

DISSERTATIO VI.

De Concilii generali supra Romanum Pontificem auctoritate.

Præloquium. 377
§. I. *Potestatis Ecclesiasticæ immediatum subjectum esse universalem Ecclesiam.* 379
§. II. *Majorem esse Concilii generalis quàm Romani Pontificis auctoritatem.* 385
§. III. *Pontificem Romanum Concilii legibus teneri, nec posse illas pro libito irritare, immutare, quamvis possit ab iis sapienter dispensare in eo casu quo Concilium dispensaret.* 392
§. IV. *In quo probatur Pontificem Romanum à Concilio judicari & deponi posse.* 397
§. V. *In quo Conciliorum Pisani, Constantiensis & Basileensis circa propositam quæstionem definitiones referuntur, & ab adversariorum objectionibus vindicantur.* 403
§. VI. *Respondetur iis quæ à nupero quodam Scriptore ad elevanda & eludenda Concilii Constantiensis Decreta objecta sunt, simulque Patres Constantienses Concilii, necnon Basileensis & Cleri Gallicani nuperrimè congregati, ab*

ab hujus calumniis vindicantur. 406
§. VII. *Academiarum & Theologorum affertur auctoritas.* 420
§. ultimus, *Respondetur adversariorum objectionibus.* 422

DISSERTATIO VII.

In qua probatur Pontificem aut Ecclesiam nullam habere in Reges, eorumque bona auctoritatem directam vel indirectam, nec posse Reges ab ipsis ullatenus deponi, aut eorum subditos a fide & obedientia eximi. 433
Præloquium. ibid.
CAP. I. *In quo demonstratur potestatem Ecclesiæ totam esse spiritualem & in temporalia nullatenus extendi.*
§. I. *In quo exponitur prima ratio, Christum scilicet ut Ecclesiæ Caput nullam habuisse aut exercuisse in temporalia potestatem.* 436
§. II. *Continens rationem secundam propositionis, potestatem scilicet à Christo Ecclesiæ collatam totam esse spiritualem.* 440
§. III. *In quo tertia ratio exponitur, Christum nempe & Apostolos omnem potestatem & jurisdictionem temporalem ab Ecclesia amandare.* 442
§. IV. *Seu quartum argumentum petitum ex testimoniis Romanorum Episcoporum sanctorumque Patrum, quibus efficitur Ecclesiam in spiritualia tantùm habere potestatem, non secus ac Reges in sola temporalia, ita ut neutra potestas à se invicem dependeat.* 445
§. V. *In quo quinto argumento evincitur Ecclesiam in temporalia nullam habere auctoritatem, eo quod per vim gladiumque materialem homines cogere minimè possit.* 448
CAP. II. *In quo demonstratur civilem potestatem de se & ex natura sua independentem esse à spirituali.*

§. I. *In quo probatur potestatem regiam immediatè esse à Deo, & ab illius potestate pendere.* 456
§. II. *Reges peccantes à nemine præterquam à Deo temporali pœnâ plecti posse.* 462
§. III. *In quo ostenditur Ecclesiam non posse vi & armis resistere Regibus potestate suâ abutentibus, sed teneri eos patienter ferre.* 465
§. IV. *Principibus in rebus civilibus & temporalibus omnes esse subjectos.* 473
§. ultimus. *In quo refellitur adversariorum opinio ex novitate.* 475
CAP. III. *In quo respondetur objectionibus.*
§. I. *Respondetur auctoritatibus & exemplis quæ ex sacris litteris desumuntur.* 479
§. II. *In quo refutantur rationes & inductiones Bellarmini.* 486
§. III. *Respondetur rationibus ab exemplis sive à factis ad jus concludentibus.* 498
De excommunicatione Theodosii. ibid.
De privilegio Sammedardensi aliisque similibus. 501
De depositione Vambæ Regis Hispaniarum. 506
De Gregorii secundi excommunicatione adversus Leonem Isaurum. 508
De depositione Childerici Galliarum Regis. 513
De translatione Imperii à Græcis ad Gallos. 519
De Ludovici Pii & Lotharii exauctorationibus. 524
De septem Electorum institutione. 528
De tentatâ à Gregorio septimo Henrici quarti depositione. 535
De Othonis quarti depositione. 543
De Frederici II. depositione. 545
De Ludovici Imperatoris exauctoratione. 552
De tentatis in Reges Francorum depositionibus. 556
De gestis Pontificum adversus Anglorum Reges. 566

§. IV. *De*

§. IV. *De Concilii Lateranenſis quarti Canone quarto.* 571
§. V. *De Concilii Conſtantienſis in præſenti negotio ſententiis.* 576
§. VI. *Reſpondetur auctoritatibus Theologorum & Canoniſtarum recentium.* 579
§. VII. *De Decreto ſacræ Facultatis Pariſienſis adverſus Henricum tertium.* 580
§. VII. *De cenſura in libros libertatum Gallicanæ Eccleſiæ.* 582
§. ultimus. *De immunitate Clericorum.* 583
Epilogus. 592

Finis Tabulæ Titulorum, Diſſertationum, Paragraphorum & Capitum.

APPROBATIONES
Theologorum Pariſienſium.

HISTORICAS Diſſertationes de Antiquâ Eccleſiæ Diſciplinâ, à viro doctiſſimo in lucem editas, nos infrà ſcripti Pariſienſes Theologi legimus attentè, & approbavimus, in iis avitam doctrinam à Chriſto Domino per Apoſtolos eorumque ſucceſſores ad nos tranſmiſſam, & terminos à Patribus poſitos ad regimen Eccleſiæ ſtabiliendum & conſervandum, agnovimus & laudavimus. Ex operis hujus lectione fructûs plurimùm & utilitatis percipient, qui ad trutinam veritatis, æquitatis & juſtitiæ illius placita ponderabunt; miſſiſque præjudiciorum falſis perſuaſionibus, ſoli Chriſto loquenti, & Eccleſiæ ejus ſponſæ definienti, aures cordis accommodabunt. Datum Pariſiis die ſeptimâ Septembris, anno 1686.

BRAIER,
DE LA GENEST,
BIORD,
ROULAND,
DU BOIS,
DE RIVIERE,
DE GOUE'.

DISSERTATIONES iſtas qui æquo animo leget, is ex earum lectione fructum non minimum conſequetur. Certè nos infrà ſcripti Theologi Pariſienſes eas evolvimus quâ potuimus diligentiâ maximâ; at in iis evolvendis eam habuimus animi oblectationem, quâ major vix dari poſſit: tantumque abeſt ut cenſoriâ noſtrâ dignum virgulâ quidquam occurrerit nobis, quin potiùs ſincerum ardenſque veritatis ac pacis ſingulari cum eruditione conjunctum ſtudium deprehendimus. Quod in votis habebant viri plerique, ut in unum veluti doctrinæ corpus redigerentur ea omnia, quæ ad Eccleſiaſticam atque civilem poteſtatem ſpectant. Hoc Diſſertationum iſtarum Auctor adeò feliciter perfecit, ut neutri quod ſui juris erat, adimeret, neutri, quod alterius erat, conceſſerit, antiquamque Gallicanæ Eccleſiæ ac Facultatis ſacræ ſententiam à malevolorum calumniis, ac ſciolorum ratiunculis ita liberavit, ut uni veritati aperiendæ atque illuſtrandæ intentus, ubique perſonas à cauſa ſecernat. In hoc opere quæcumque tractantur, tractantur plenè & dilucidè, in eo exuberat nihil, ac nihil deſideratur, nec quidquam eſt quod inoffenſo pede decurrere non poſſit vir Antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſus. Datum Pariſiis die vigeſimâ ſextâ Auguſti anno 1686.

L. HIDEUX, Eccleſiæ SS. Innocentium Rector.
DELESCOLLE.

HAS Diſſertationes, quas diligenter & attentè legimus, Eccleſiæ & Antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſis perutiles fore judicamus, & in eis nihil invenimus à regulâ fidei alienum. Datum Pariſiis anno 1686. die verò nona Septembris.

VARET.

CA-

CATALOGUS LIBRORUM

Qui Venales proſtant, Amſtelodami apud Georgium Gallet *op de Keyſers Graft.*

Bibliotheque des Auteurs Eccleſiaſtiques, contenant l'Hiſtoire de leur vie, le Catalogue, la Critique & la Chronologie de leurs ouvrages. 4. 5. Volum. 1691.

——— Idem 4. Volume 4. ſeparé, contenant les Auteurs du cinquiéme ſiecle. 1691.

——— Idem 4. Vol. 5. contenant les Auteurs du ſixiéme ſiecle. 1691.

Les Comedies de Terence traduites en François avec des Remarques, par M^e. Dacier. 12. 3. Volum. enrichies de figures à chaque Comedie. 1691.

Les Oeuvres d'Horace, traduites en François, avec les Remarques, & la Critique de M. Dacier. 12. 10. Volum. 1691.

Dictionnaire de Mathematique, ou Idée Generale de toutes les Mathematiques, par Ozanam. 4. avec figur. 1691.

Nouveau Cours de Philoſophie, ſuivant le Syſteme & les principes de Deſcartes, par M. Regis. 4. 3. Vol. avec fig. 1691.

Nouvelle Chirurgie de Ettmuller. 12. 1691.

Art de jetter les Bombes, par Blondel. 12. fig.

Traité de l'Ame, & de la Connoiſſance des Bêtes, ſuivant les Principes de Deſcartes. 12. 1691.

Architecture generale de Vitruve en Abregé par Perraut de l'Academie Françoiſe 12. avec fig. 1691.

Toutes les Cartes Geographiques, à l'uſage de M. le Dauphin, en grand Papier, par Samſon. 1691.

Hiſtoire du Roy Loüis le Grand, contenant ſa Vie & ſes actions, par Medailles, Emblemes, & Deviſes, par le P. Meneſtrier. Fol. avec fig. Paris. 1691.

Virgilius ad uſum Delphini. 4. Amſtelodami. 1689.

Boyvin Theologia. 12. 4. tom. 1690.

——— Philoſophia. 12. 4. tom. 1690.

Chryſoſtomi Opera. Fol. 6. tom. Lugduni. 1688.

Polianthea Langii. Fol. 2. tom. Lugduni.

Theatrum Vitæ humanæ Beyerlinch. Fol. 8. tom. Lugduni.

Drexelii Opera. Fol. 4. tom. Lugduni.

Sem-

Sennerti Opera Medica. Fol. 6. tom. Lugduni.
Bartholini Anatomia reformata. 8. fig.
Collegium Salmanticenſe Theologicum & Morale. Fol. 15. tom. Lugduni.
——— de Incarnatione. Fol. Tom. 1. Lugduni.
——— Tom. 2. Fol. Coloniæ Agrippinæ. 1691.
Gaſſendi Philoſophia Epicuri. Fol. 2. tom. Lugduni.
Biblia ſacra. 8. Lugduni.
——— 12. 6. tom. Lugduni.
Riverii Opera Medica. Fol. Lugduni. 1690.
Turretini Theologia. 4. 3. tom.
——— de Neceſſaria Seceſſione. 4.
——— de Satisfactione Chriſti. 4.
Hiſtoria del Imperio Romano di Letti. 4. 2. tom. con figure.
Theatro Gallico di Letti. 4. 2. tom. con figure.
——— Belgico di Letti. 4. 2. tom. con figure.
Imitation de Jeſus-Chriſt ou la Conſolation interieure de l'ame par Kempis, traduite ſur un ancien manuſcrit nouvellement découvert. 12. fig. 1691.

DE

ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA

DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO PRIMA.

De formâ & diſtributione Eccleſiarum, præſertim quarto Eccleſiæ ſæculo, ubi de Patriarchis & Metropolitis, illorumque jure ac prærogativis agitur.

PRÆLOQUIUM.

OMNIS hominum ſocietas, ut ſit firma & ſtabilis, debet aliquâ regiminis formâ temperari; nam ſi ſine ullis legibus homines inter ſe coïrent, ſi nullâ certâ ratione regerentur, ſi cuilibet, prout lubitum eſt, ſuis moribus vivere liceret, neceſſe foret ſocietatem primùm innumeris turbis belliſque confundi, ac deinde penitus diſſolvi. Cum ergo Eccleſia ſit ſocietas hominum fidem Chriſti profitentium, ne-

cesse fuit aliquam formam regiminis in ea constitui, quæ licet pro varia temporum ratione non parum immutata fuerit, suas semper leges habuit, quæ primam per consuetudinem inolitæ, dein communi consensu receptæ, ac demum Synodorum decretis confirmatæ sunt. Istud porro præsertim quarto Ecclesiæ sæculo factum est. Nam Ecclesiæ Nascentis initio, in illud tantum incumbebant Apostoli, ut fidem Christi per totum orbem spargerent, eamque docuisse, & singulis Ecclesiis Episcopos, qui eas regerent, præfeciisse, contenti, nondum de exteriori Ecclesiæ πολιτείᾳ solliciti erant. At post disseminatam per totum orbem Christi fidem, de Ecclesiarum inter se invicem communione ac societate, necnon de exteriori regiminis formâ cogitari cœptum. Sic Joannes jam senior aliquam Ecclesiarum Asiæ formam videtur constituisse. Hujus exemplum secuti Apostolici viri hanc spartam mirum in modum exornarunt: res deinde in consuetudinem abiit, quæ pro lege tum erat: ac demum cum Religio Christiana sub Constantino externum splendorem accepit, tum veteres consuetudines Synodorum Decretis confirmatæ, tum etiam nonnullæ novæ leges sanctæ sunt. Sed iis deinceps pro varia temporum ratione additum, vel detractum est, donec longâ sæculorum successione ita immutatæ sunt, ut vix agnosci queant. Verum illud pro certo habendum, optimam ac convenientissimam fuisse disciplinam quæ quarto Ecclesiæ sæculo sancita est, ac semper Ecclesiæ mentem fuisse, ut illa, quantum fieri posset, observaretur.

Immeritò itaque nonnulli arbitrantur desipere eos qui veterem istam disciplinam studiosè inquirunt, quasi nihil ad nos pertineat, qui aliis moribus vivimus: namque licet antiqua illa disciplina penitùs restitui non possit, conandum tamen est ad eam, quantum permittunt mores hodierni, quam proximè accedere: deinde etiamsi nullus nunc esset ejus usus, ejus tamen cognitio non omnino foret inutilis, tum quia sine ea perfecta veteris Historiæ notitia nequit haberi; tum quia nostrâ plurimum interest nosse quam benè res nostras olim gesserimus; tum denique quia vetus illa disciplina fundamentum est libertatis Ecclesiarum, cùm ex eâ perspicere cuncti possint, quæ fuerint Romani Pontificis, quæ Patriarchæ, quæ Metropolitani, quæ Episcopi jura & Privilegia. Itaque in hac primâ Dissertatione veterem Ecclesiarum formam ac distributionem investigamus, ut hoc veluti fundamento posi-

poſito; quæ deinceps de forma judiciorum & Pontificis Romani poteſtate dicturi ſumus, ex iſta Diſſertatione lucem maximam accipiant.

In hac porrò primum de nominibus Metropolitani, Archiepiſcopi, Primatis, Exarchi & Patriarchæ, & de varia illarum vocum acceptione diſſeremus. Deinde inſtitutione Metropolitanorum tractabimus. 3. Diſtributionem antiquam Eccleſiarum exponemus. 4. Patriarcharum inſtitutionem, numerum & limites Diœceſeos illorum inquiremus. 5. Jura Metropolitanorum & Patriarcharum, ſeu Exarchorum & Primatuum percurremus. Denique ſextum Canonem Nicænum eruditorum concertationibus celebrem explicabimus, & Eccleſiarum ſuburbicariarum limites figemus.

§. I.

De nomine Metropoleos & Metropolitani.

VOcabulum hoc μητρόπολις à quibuſdam derivatur ἀπὸ τῆς μήτρας καὶ πόλεως, hoc eſt à *vulvâ & urbe*, quaſi illa ſit, *urbs matrix*, ex qua coloniæ deductæ ſunt; atque hoc ſenſu uſurpatur à Thucydide *lib.* 3. *hiſt.* Iſidorus & Gratianus Metropolim dictam eſſe putant à menſurâ, quod omni veriſimilitudine caret. Cæteris igitur melius μητρόπολις eſt quaſi μήτηρ πόλις, *urbs mater*, prima & præcipua reliquarum veluti mater. Hoc ſenſu Athanaſius *in Ep. ad ſolit.* urbem Romam totius Romaniæ, hoc eſt imperii metropolim vocat, μητρόπολις ἡ Ῥώμη τῆς Ῥωμανίας, id eſt urbs prima ac præcipua totius imperii caput; Ita etiam Euſebius *lib.* 4. *hiſt. cap.* 1. Lugdunum & Vienam urbes Galliæ metropoles appellat, id eſt urbes, ut ipſe ait, præſtantes & præ cæteris inſignes. Quoniam verò in unaquaque Provincia urbs eſt aliqua, quæ inter cæteras eminet, hæc dicta eſt Metropolis τῆς ἐπαρχίας, ſeu ſimpliciter Metropolis.

Hinc μητροπολίτης ſeu Metropolitanus propriè is eſt qui μητροπόλεως civis eſt. Uſus tamen obtinuit ut Metropolites tantùm is dicatur, qui primariæ urbi præeſt; & idcirco totius Provinciæ curam aliquam gerit. Epiſcopus ergo Metropolitanus is dicitur, qui primæ urbi alicujus Provinciæ præpoſitus eſt, ac propterea quibuſ-

dam præ cæteris & in cæteras privilegiis ac juribus fruitur. Hac voce isto sensu usa est Synodus Nicæna *can.* 4. Post eam verò eodem sensu frequentissimè occurrit, tum in Synodorum Decretis, tum in Scriptorum Ecclesiasticorum operibus; at ante Concilium Nicænum nullibi, ut puto, hoc sensu reperitur.

Prætereà animadversione dignum est quasdam fuisse Metropoles nomine tantùm, quæ nullum jus Metropoliticum habebant, sed solum honorem: sic Nicænus Episcopus act. 13. Conc. Chalcedonensis tom. 4. Conc. col. 716. nomen Metropolitani obtinet, & præponitur cæteris Episcopis Provinciæ honore solummodò, ita ut subjaceat sicut & cæteri Antistiti Nicomediensi: ita etiam Chalcedonensis, & Berytensis Episcopi, honorem tantùm nomenque Metropoliticum obtinebant.

§. II.

De nomine Primatis.

PRimas is dicitur, qui primum ac præcipuum locum alicubi obtinet, sicque cùm in Republica, tum in variis hominum collegiis fuére quidam olim Primates; ità etiam Synodi Christianorum suos habuêre πρωτεύοντας, id est Præsidentes ac Primates, verùm Primates perpetui iidem olim fuerunt ac Metropolitani.

Sic Canone Apostolico 34. sancitur, ut Episcopi uniuscujusque gentis agnoscant eum, qui *in eis primus est, & existiment ut caput.* Hunc Canonem de Metropolitanis intellexit Antiochena Synodus.

In Concilio Carth. 2. Can. 12. *Placuit omnibus, ut inconsulto Primate cujuslibet Provinciæ tam facilè nemo præsumat, licet cum multis Episcopis in quocumque loco sine ejus, ut dictum est, præcepto Episcopum ordinare.* Hîc absque dubio qui Metropolitanus est, Primas appellatur, non secus ac Canone 7. & 10. Concilii Carthag. 5. Eadem vox sæpiùs eadem significatione occurrit in Cod. Can. Ecclesiæ Africanæ Can. 17. 28. 86. 100. 120. 121. 125. & 127. Item in Concilio Taurinensi Canone 2. Metropolitica dignitas Primatus appellatur. *Illud deindè inter Episcopos urbium Arelatensis & Viennensis, qui de Primatus apud nos honore certabant, à sancta Synodo definitum est, ut qui ex vis approbâverit civitatem suam esse Metropolim, is totius Provinciæ primatum obtineat.* Ita etiam S. Leo Ep. 53. quæ in edit. Quenellii

est

est 80. *non convellantur*, inquit, *Provincialium jura Primatuum*; id est Metropolitanorum; Statim enim subdit, *nec privilegiis antiquitùs institutis Metropolitani fraudentur Antistites.* Hæc autem profert eo quod Anatolius in locis Patriarchatui suo subditis Metropolitanos Episcopos proprio jure spoliasset. Idem Ep. 91. Theodorum reprehendit quod cum Metropolitano suo primitùs de quæstione sibi propositâ non contuliſſet, *quia*, inquit, *in causis quæ ad generalem observantiam pertinent, nihil sine Primatibus oportet inquiri.*

Concil. Tolet. anni 610. tom. 5. Concil. col. 1624. Toletanum Metropolitanum Primatem appellat. Denique Nicolaus I. in appendice Ep. Epist. 5. t. 8. Conc. col. 419. Metropolitanum appellat Primatem Provinciæ.

Hæc est vocis illius antiqua significatio, quæ posteà mutata est, sæculis namque posterioribus Primas à Metropolitano distingui cœpit, huncque titulum arrogarunt sibi præcipuarum quarumdam sedium Episcopi: quo sensu vox ista sæpiùs legitur in Pseudoepistolis primorum Pontificum & in genuinis posteriorum. Atque hunc titulum habuerunt plures in Occidente magnarum urbium Episcopi, quibus quædam supra cæteras Ecclesias prærogativæ sunt attributæ. Sic apud nos Lugdunensis Galliæ Primas dicitur & hoc honore nunc fruitur.

§. III.

De nomine Archiepiscopi.

VOx græca Ἀρχιεπίσκοπος aliquem inter Episcopos primarium sonat, quemadmodum Archidiaconus primum significat Diaconorum, & Archimandrita primum Monachorum: quapròpter vocabulum istud olim non passim, ut nunc fieri solet, usurpabatur, sed eximiis tantùm ac primis Episcopis & quidem rarissimè tribuebatur. Nullibi ante quartum sæculum legitur; occurrit semel apud Athanasium in catalogo quem Meletius Alexandro Episcopo dedit, in quo sic habetur *Joannes jussus ab Imperatore, ut una esset cum Archiepiscopo*, καὶ τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ.

Deinde Epiph. hæresi 68. quæ est Meletianorum, Archiepiscopi

nomen sæpiùs Alexandro Alexandrino tribuit. *Meletius quidam*, inquit, *in carcere detentus erat..... Petro Alexandrino Archiepiscopo..... videbatur autem & Meletius præminere inter Episcopos Ægypti, ut qui secundum locum habeat in Archiepiscopatu post Petrum.* Et infra, *quando enim videret Petrus Archiepiscopus.* Et post alia, *pauci ad Petrum diverterunt Archiepiscopum.* Et hæresi 69. *quotquot enim in Ecclesiâ Alexandrinâ Catholicæ Ecclesiæ sunt, sub uno Archiepiscopo sunt.* Et infra, *Meletius etiam Archiepiscopus ex Thebaide*; Item, *Archiepiscopus Meletius in Ægypto, verum subditus Alexandro.* Porrò licet in rebus Meletii enarrandis graviter hic aberret Epiphanius, ex iis tamen colligere est vocem Archiepiscopi hoc tempore in usu fuisse, eoque significari insignem quemdam inter alios Episcopum, qui cæteris quodammodò præesset. Denique eodem sæculo Marcellinus & Faustinus Presbyteri in libello precum ad Imperatores, Damasum vocant Archiepiscopum; *Eodem*, inquiunt, *tempore gravis adversus nos inhorruerat persecutio incitante Damaso egregio Archiepiscopo.*

Verùm usitatior postea fuit quinto sæculo vox ista, & paulò latius extendi cœpit, sic Act. 1. 2. & 6. Concilii Ephesini non semel *Archiepiscopus* appellatur *Cælestinus* Romanus Episcopus, & sæpissime Cyrillus Alexandrinus, qui hunc titulum ferè semper Epistolis suis præfigit. Eumdem quoque Joanni Antiocheno tribuunt Orientales in Pseudo-Synodo Ephesinâ. Et Soz. lib. 2. Cap. 7. Simeonem Ctesiphontis & Seleuciæ nobilissimarum Persidis Urbium Antistitem Archiepiscopi nomine insignit.

Idem titulus Leoni sæpius tribuitur in inscriptionibus Epistolarum, quæ Concilii Chalcedonensis actis præmittuntur; Sed ibi videtur additus, cum ipse Leo nomen tantum Episcopi in posterioribus Epistolarum inscriptionibus assumat. In Concilio Constantinopolitano adversus Eutychem sæpissimè Flavianus Archiepiscopus appellatur. In Chalcedonensi idem titulus tribuitur Leoni, Anatolio, Dioscoro, Cyrillo, Maximo Antiocheno, Juvenali Hieros. Proclo, & præter hos Thalassio Cæsareensi in Ep. Imperatoris ad Dioscor. col. 110. tom. 4. Conc. *Anastasio Thessalonicensi.* Act. 3. Conc. denique Act. 10. col. 677. Maximus Paschasinum & Lucentium Leonis legatos Archiepiscopos vocat. *Sicut, inquit, visum est sanctissimis Archiepiscopis qui locum sanctissimi Archiepiscopi Leonis retinent.*

Apud

Apud Evagrium & in Novellis sæpius Archiepiscopi nomen occurrit: sed vix aliis tribuitur quam Romano, Antiocheno, Alexandrino, Constantinopolitano, atque etiam interdum Hierosolymitano, Ephesino, & Thessalonicensi.

In Concilio Constantinopolitano, anni 536. non modò hoc nomine Leo & Mennas insigniuntur, sed & Act. 5. Epiphanius Tyri & Isaacus Apameæ, eodem Epitheto non rarò decorantur.

Liberatus in Breviario Cap. 5. Capreolum Carthaginensem, Joannem Antiochenum, Rufum Thessalonicensem, Juvenalem Hierosolymorum, & Flavianum Philippi Archiepiscopos appellat: quinetiam Cap. 17. generatim ait Petrum Moggum eâ conditione in sede permansisse, *ut susciperet Henoticon principis, & litteras mitteret Acacio & Simplicio Romano & cæteris Archiepiscopis.*

Item in Conc. 5. œcum. Archiepiscopi nomen Episcopis Romano, Constantinopolitano, Antiocheno, Hierosolymitano, & collat. 2. tom. 5. Conc. col. 431. & sequentibus, Benenato Justinianeæ Episcopo tribuitur.

Gregorius Magnus Archiepiscopi titulo insignit Anastasium Corinthi lib. 1. Ep. 26. Januarium Calaritanum lib. 1. Ep. 62. & 81. & lib. 2. Ep. 34. Marinianum Ravennensem lib. 7. initio & Ep. 50. Indict 2. Eusebium Thessalon. lib. 1. Indict. 2. Ep. 6.

In sequentibus Conciliis usque ad sæculum octavum iisdem & aliis tantùm insignibus Metropolitis tribuitur, ut Tyrio Nicopolitano, Corinthio, Ravennensi, Salonitano, Aquileiensi, Carthaginensi, &c.

At post hæc tempora promiscuè usurpari cœpit de omnibus Metropolitis, atque etiam aliquando datus est nonnullis Episcopis, qui Metropolitico jure minimè fruebantur. Unde factum est, ut apud Græcos recentiores longè plures essent Archiepiscopi quàm Metropolitani: quia scilicet simplicibus Episcopis speciosum Archiepiscopi nomen sibi vindicare haud difficile fuit: at subjectas aliis Ecclesias sibi subdere non ita facile. Hac de causâ occurrunt etiam in Italiâ nonnulli Archiepiscopi, ut in tractu Neapolitano, Rossanensis, Lancianensis, & Nazarenus, itemque in Sardinia Arborensis, quibus nulli subsunt Episcopi.

§. IV.

§. IV.

De nomine Exarchi.

Ἔξαρχος à Græcis dicitur Inceptor, Dux, & Princeps alicujus rei, hinc apud Homerum & alios prophanos Præcentor dicitur ἔξαρχος, & Philo eum qui inter Therapeutas præcinebat ἡγέμονα ἢ ἔξαρχον vocat circa finem lib. de vitâ contemplativâ pag. 902. Sic Exodi 15. v. 2. ubi habetur in vulgatâ, *præcinebat autem Maria*, 70. habent ἐξῆρχε δὲ αὐτῶν μαριάμ, quæ propterea dicitur à Philone in vitâ Moſis mulierum ἐξάρχη: in eundem ſenſum recidit quod is, qui chorum ducit, dicitur ἔξαρχος, verum hæc acceptio omnino aliena eſt à propoſito.

Propiùs ad illud accedit quod Plutarchus in Numâ ſummum Pontificem ἔξαρχον ἱερέων appellat. Ab hoc ſenſu non multum abludit vulgatæ vocis hujus acceptio, ſecundum quam Exarchus dicitur is qui Diœceſi, hoc eſt pluribus Provinciis præeſt. Hoc ſenſu Ibas Edeſſenus in Concilio Berytenſi, cujus acta referuntur act. 10. Conc. Chalcedonenſis, ait ſe cum Cyrillum anathematizavit ſecutum eſſe Exarchum ſuum Joannem Antiochenum, τῷ ἐξάρχῳ μοῦ ἐκκλησίας, & poſteà, *ego cum meo Exarcho & orientali Concilio abnegabam.* Item in Concilio Antiocheno cujus acta referuntur ibidem act. 14. col. 745. dicit Stephanus Epiphaniæ Athanaſium Epiſcopum Perrhæ vocatum ab ἐξάρχῳ orientalis Diœceſis non veniſſe.

In Canonibus Concilii Chalcedonenſis apertè ἔξαρχος diſtinguitur à Metropolitano, & ille præeſſe dicitur Diœceſi Can. 9. *Si quis Epiſcopus vel Clericus controverſiam habeat Diœceſis Exarchum adeat*, & Can. 17. *Si quis injuriâ afficiatur à proprio Metropolitano, apud Exarchum Diœceſis, vel Conſtantinopolitanam ſedem litiget.*

Poſthac eodem plane ſenſu occurrit in Concilio 6. œcum. tom. 6. Concil. col. 1029. ubi Philatlethes Cæſareæ & Theodorus Epheſi Exarchi nomen aſſumunt, hic Aſianæ, ille Ponticæ Diœceſeos.

Itaque ἔξαρχος propriè is eſt, qui Diœceſi, hoc eſt pluribus provinciis præeſt. Aliquando tamen nomen iſtud ſimplicibus Metro-

Metropolitanis tributum legitur, ſic pro Metropolitano ſumitur in Græco Canone 6. Conc. Sardicenſis, & Evagrius lib. 4. c. 11. ἐξάρχους vocat Metropolitanos, quos à Patriarchis Diœceſeos, hoc eſt veri nominis Exarchis diſtinguit, *uniuſcujuſque*, inquit, *Diœceſeos Patriarchæ inter ſe conſenſerunt, & ſingularum urbium Epiſcopi Exarchos ſuos ſecuti ſunt.* At apud Græcos recentiores titulus Exarchi pluribus Metropolitanis tribuitur, ut Ancyrano, Ciziceno, Sardenſi, Nicomedienſi, Nicæno, Chalcedonenſi, Lariſſeno & ſimilibus, ut videre eſt in notitiâ Andronici; quinetiam in Concilio Conſtantinopolitano ſub Menna, Dalmatius Abbatum Primicerius Exarchus dicitur Monachorum urbis regiæ, quem titulum adhuc retinet is, cui cura Monachorum eſt commiſſa, à Patriarchâ Conſtantinopolitano demandatur. Eumdem titulum ſibi vindicavit Thomas Epiſcopus in Conc. Conſtantin. adverſus Photium anno 869. Mitto quod Conciliorum Præſides ἐξάρχοι dicebantur, ut videre eſt in Conc. Epheſino act. 6. relat. ad Imperatorem tom. 3. Conc. col. 766. Theodorit. lib. 2. cap. 22. Evagr. lib. 1. cap. 10.

§. V.

De nomine Patriorchæ.

PAtriarchæ vox quoque Græca eſt, quæ primum Patrum denotat, ſeu aliquem inter Patres inſignem: reperitur apud Tobiam, c. 6. v. 20. *Secunda nocte in copulatione ſanctorum Patriarcharum admitteris:* nihil tamen ſimile legitur in Græco. Extat eadem vox Paralip. 8. v. 28. *hi Patriarchæ & cognationum principes*, apud Septuaginta ἕτοι πατρίων ἀρχόντες, id eſt *prima ac præcipua familiarum capita.* Eodem ſenſu reperitur apud 70. Numer. cap. 8. v. 2. cap. 31. v. 16. & cap. 32. v. 28. nec non 36. v. 1. 1 Paralip. cap. 7. v. 40. &c. 9. v. 9. Eſdræ 3. v. 12. ibi ſic deſcribuntur ἀρχόντες τῶν πατρίων οἱ πρεσβύτεροι οἱ ἑιδοσαν τὸν οἶκον τὸ πρῶτον ἐν θεμελιώσει αὐτοῦ. In novo Teſtamento eadem voce Judæorum Primores denotantur. Sic Act. 2. v. 29. David Patriarcha dicitur, & cap. 7. v. 10. de filiis Jacob idem dicitur. Heb. 7. v. 4. de Abra-

ham. Eodem denique ſenſu vox iſta ſæpiſſimè apud ſanctos Patres & Eccleſiaſticos Scriptores occurrit.

At Patriarchæ nomen prout dignitatem aliquam ſignificat, primùm in uſu fuit apud Judæos, qui poſt everſam Hieroſolymam aliquos habuere Principes, quos Patriarchas appellare ſolebant. Nominat quemdam ejuſmodi Patriarcham Hellelum nomine Origenes, teſte Hier. in lib. 1. adverſus Ruffinum c. 3. tom. 2. De his ſic loquitur Epiphan. hæreſi 30. *ſunt autem hi poſt Patriarcham Apoſtoli appellati*, & infrà, *Patriarcha autem illo tempore Hellel erat.* Et mox, *ex genere verò Gamaliel erat, qui apud ipſos* (Judæos) *Patriarcha fuit.* In Codice Theodoſ. lib. 16. tit. 8. non rarò fit mentio Patriarcharum illorum, qui primum inter Judæos locum obtinuerunt.

Ejuſmodi Patriarchas poſteà ſublatos innuere videtur Theodoritus in Dialogo 1. *Judæorum*, inquit, *Patriarchæ, qui ex Herode alienigenâ derivantur, ipſi quoque omninò interierunt, & tempus præteriit, in quo eorum principatus finem cepit.* Quanquam hîc fortaſſe per Patriarchas intelligit Archelaum, Philippum, Agrippam, & alios qui Herodi ſucceſſerant ante urbis Hieroſolymitanæ excidium.

Ab iiſdem Judæis hoc nomen mutuati ſunt Montaniſtæ, ſi fides habeatur Hier. Ep. 54. ad Marcellam, *apud nos* (Catholicos) *Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent, apud eos* (Montaniſtas) *Epiſcopus eſt tertius, habent enim primos de Pepuza Phrygiæ Patriarchas, ſecundos quos appellant Cenones, atque ita in tertium ac penè ultimum locum Epiſcopi devolvuntur, quaſi exinde ambitioſior Religio fiat ſi quod apud nos primum eſt, apud illos noviſſimum ſit.* Inde non modò colligere licet, fuiſſe quoſdam Patriarchas inter Montani diſcipulos, ſed etiam nondum per id temporis Patriarchas in Eccleſia ab Epiſcopis fuiſſe diſtinctos, nullumque hujus nominis inter Chriſtianos Antiſtitem extitiſſe: nihilominùs tamen ante hæc tempora Patriarchæ vox, in Eccleſiâ cœpit uſurpari, ſed primum omnibus paſſim Epiſcopis accommodata eſt; deinde verò Exarchorum fuit propria, ac poſtremò ſolis tribus aut quinque primarum orbis Romani urbium Epiſcopis reſervata fuit, quod in ſequentibus demonſtraturi ſumus.

S. Gregorius Nazianzenus bis Patrem ſuum Nazianzi modicæ urbis Epiſcopum, Patriarcham vocat, orat. 20. & 41. itemque in orat.

orat. 72. ad Patres 150. Concil. Conſt. *an non*, inquit, *publicas Presbyterorum Epiſcoporum, aut ut aptiore verbo utar, πατριαρχῶν cædes.* Epiſcoporum & Patriarcharum nomen hîc ſynonymum eſt: nullus enim ex iis qui poſteà dicti ſunt Patriarchæ, occiſus fuerat in perſecutione Conſtantii, de qua loquitur hoc in loco Nazianzenus.

Gregorius Nyſſenus orat. de magno Epiſcopo tom. 3. pag. 589. Epiſcopos alloquens, *Videte*, inquit, *iſtos Patriarchas, omnes iſti filii noſtri Jacobi ſunt.* Cæterum hîc tantùm videtur nomen Patriarchæ, Jacobi filiis proprium, Epiſcopis per comparationem accommodare. Eodem quoque modo Nazianz. in fine carminis de Epiſcopis ad diviſionem terræ ſanctæ alludere videtur, cùm ait Epiſcopis. *Inſolentes eſtote, Patriarchias inter vos diſtribuite, magnus hic mundus vobis cedat.* Fortaſſe etiam alludit ad diviſionem Diœceſeon à Concilio Conſtantinopolitano primo, cujus hic Epiſcopos ſugillat, ſancitam, quamvis Concilium Patriarchatus voce non ſit uſum.

Diverſo prorſus modo nomen Patriarchæ uſurpat Baſilius, reprehendit enim Ep. 412. & ſequentibus quemdam Glycerium Diaconum, *quod is neglecto Diaconatus officio virginibus ad ſe adductis Patriarchæ habitum & nomen aſſumpſiſſet, non ex aliquâ ſucceſſione aut pietatis ſtudio ad id inductus, ſed hanc vitæ rationem victus gratiâ ut alii aliam artem amplectens.* Enimverò Patriarchica illa dignitas quam ambiebat iſte Diaconus, nihil aliud erat quam quoddam imperium in iſtas mulieres, quas ſibi ille ſociabat, cum Monaſticæ vitæ inſtituto conjunctum. Hinc idem Baſil. Ep. 414. *eumdem Glycerium reprehendit quod Monachorum cœtum infamiâ & dedecore afficeret*, minaturque ſe illum de gradu Diaconi dejecturum, *una cum choreis & ſtola quibus Juvenculas ducebat, non ad Deum, ſed ad perniciem.* Itaque Patriarchæ ejuſmodi erant aliqui Monaſticam vitam profitentes, qui mulieres quaſdam ſibi devinciebant, variaque illis ad vitam ſpiritualem præcepta tradebant, ut & nunc quoque facere ſolent non pauci Monachi, quos non ineptè Patriarchas dixeris. Sic etiam Palladius in vit. Chryſoſt. Theophilum per deriſum Patriarcham appellat.

Primus igitur Patriarcharum nomine Exarchos videtur intelleXiſſe Socrates *lib. 5. cap. 8.* ubi explicans Concilii Conſtantinopolitani 1. de diviſione Diœceſeon Canonem 2. hæc ait: *Patriarchas*

conſtituerunt Provinciarum diviſione factâ: & infra, *Ac Nectarius quidem urbem regiam & Thraciæ Provincias ſortitus eſt, Helladius verò qui Cæſareæ Cappadociæ poſt Baſilium erat Epiſcopus, Ponticæ Diœceſis Patriarchatum obtinuit, & imà cum illo Baſilii frater Gregorius Epiſcopus Nyſſæ, quæ ipſa urbs eſt Cappadociæ, & Otreius Epiſcopus Melitinæ in Armeniâ. Aſianæ autem Patriarchatum ſortitur Amphilochius Iconii, & Antiochus Antiochiæ Piſidiæ Epiſcopus. Ægypti Eccleſiarum adminiſtratio Timotheo Alexandrino Epiſcopo attributa eſt. Orientis autem regimen Epiſcopis illius regionis commiſerunt, Pelagio ſcilicet Laodiceæ & Diodoro Tarſi Epiſcopo, ſervatâ tamen prærogativâ,* (ſive privilegiis τὰ πρεσβεῖα) *Antiochenſi Eccleſiæ, quam quidem prærogativam Meletio præſenti tradiderunt: porrò decreverunt ut ſi neceſſitas poſceret, Provincie cujuſque negotia Provincialis Synodus dijudicaret, quæ quidem Imperator conſenſu ſuo comprobavit.* Hanc poſteà Canonis 2. Conſtantinopolitani expoſitionem à Socrate traditam vindicabimus; interim advertiſſe ſufficiat eum nomine Patriarchæ & Patriarchatus non intelligere tantùm tres præcipuas Romani Imperii ſedes, aut illarum Epiſcopos, ſed illos omnes qui Diœceſeon curam habebant. Idem lib. 7. cap. 31. ait *Antonium quemdam Epiſcopum Germæ, in Macedonianos ſæviſſe, mandatum Patriarchæ Neſtorii defenſionis loco prætexentem.* Verùm non ſolus Socrates Patriarchæ nomen pro Diœceſeos Præſide uſurpavit, ſed eodem ſenſu in Conc. Chalcedonenſi legitur; at tom. 4. Con. col. 337. Glorioſiſſimi Judices & ampliſſimus Senatus dixerunt: *Si placet veſtræ reverentiæ ſanctiſſimi Patriarchæ ſingularum Provinciarum eligentes ſingulos, aut binos ſuæ quiſque Provinciæ in medium tranſeuntes & communiter de fide tractantes.* Nemo autem *neſcit fuiſſe in Orientali Imperio quinque Diœceſes quarum præcipui Epiſcopi Patriarchæ hic appellantur.* Quapropter actione 5. col. 560. nomine Imperatoris præcipitur, ut ex ſingulis quibuſque Diœceſibus Orientali, Aſianâ, Ponticâ & Thracenſi (omittitur Ægyptiaca quia illius Patriarcha fuerat depoſitus) necnon ex Illyrico Epiſcopi conveniant, & de fide cum Anatolio Legatiſque Romanis tractent. Unde ſequitur Patriarchas illos, quos in unum primò convenire juſſerant Judices iſtarum Diœceſeon Exarchos fuiſſe.

At non orientalibus modò Patriarchæ nomen tributum, hoc in Concilio legitur, verùm etiam Leoni Romano Pontifici, tum ab

ab Imperatore in Epistolis ad Valentinianum & Placidiam col. 58. tum ab Episcopis act. 1. ejusdem Concilii; quod refertur quoque ab Evagrio lib. 2. c. 18. Item act. 3. col. 405. & 412. ab Ischyrione, Athanasio, & Sophronio, idem beatus Leo vocatur Archiepiscopus & Patriarcha Oecumenicus. Denique Martianus in Epistolâ post Concilium part. 3. col. 861. Leonem appellat *Patriarcham sedes Apostolicæ maximæ Romæ.* Ità primum à Græcis Patriarcha dictus est Romanus Pontifex, nam inter Latinos nullum invenio, qui circa illud tempus Romanum Pontificem Patriarcham dixerit, nec ullum Antistitem Romanum qui hunc sibi titulum arrogarit.

Evagrius lib. 3. cap. 6. ait à Timotheo restitutum fuisse *Ephesinæ Ecclesiæ jus Patriarchicum, quod illi ademptum fuerat à Chalcedonensi Synodo*, & lib. 4. cap. 4. ait Justinum Imperatorem litteras misisse de Severo ad singulos Patriarchas. Ex quibus constat Evagrii tempore Patriarcharum nomen illorum omnium fuisse commune qui Diœcesibus præerant: quod etiam clarius fiet ex lib. 4. cap. 7. ubi ait, *uniuscujusque Diœceseos Patriarchæ inter se consenserunt, & singularum urbium Episcopi Exarchos suos secuti sunt,* id est Metropolitanos, ut observavimus anteà, & cap. 7. lib. 6. ait omnes, qui *ubique sunt Patriarchas, partim per se, partim per Legatos adfuisse quæstioni* de absolutione Gregorii Antiocheni.

In Africa primus Vandalorum Episcopus Patriarchæ nomen assumpsit, quæ vox à Catholicis Episcopis in collatione Carthaginensi cum risu excepta fuit, ut testis est Victor de persecutione Wandalica lib. 2.

In Codice & Novellis Justiniani sæpius nomen Patriarchæ tribuitur Romano, Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano, aliquando tamen generaliùs de Diœceseon Exarchis intelligitur, ut Novell. 3. c. 2. Cod. lib. 1. tit. 3. c. 47. tit. 46. c. 34. Novell. 6. c. 3. Epilog. Novell. 7. & Epilogo Novellæ 123. c. 22. 23.

Athalaricus Ep. ad Joannem 2. apud Cassiodorum lib. 9. Epist. Ep. 15. vetat ne pro ordinatione Pontificis Romani, plusquam tria millia solidorum exigantur. *Alios verò Patriarchas.... intra duo millia solidorum jubet expendere, in civitatibus autem suis tenuissimæ plebi non amplius quam quingentos solidos se distributuros*

esse cognoscant.... vos autem, inquit, qui Patriarcharum honore reliquis præsidetis &c. quapropter si quis Apostolicæ Præsulem Ecclesiæ vel Patriarcharum Episcopum &c. Athalaricum per Patriarchæ vocem universos Episcopos intelligere luce clarius est, horum autem Episcopum dicit Romanum Pontificem, quia cœteris Italiæ Episcopis præerat; atque hinc in fine Epistolæ, hæc ait: *vos quoque hoc universis, quos Deo propitio regitis, Episcopis intimate.*

In Concilio Constantinopolitano anni 536. tribuitur Patriarchæ nomen Episcopis Romano, Constantinopolitano, Antiocheno, & Hierosolymitano, nec non Epiphanio Tyri Episcopo actione quinta.

In Concilio 5. œcumenico tribuitur Romano, Constantinopolitano, Antiocheno, Alexandrino in 1. & 2. collatione: nam hic in cæteris vulgò Archiepiscopi nomine insignitur. Item actione 8. Hierosolymitano idem titulus tribuitur.

Post hæc in oriente vix nomen Patriarchæ aliis quam quinque tributum leges. Romano nempe, Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano.

At in Galliis nomen Patriarchæ præcipuis Metropolitanis aliàs Primatibus aliquando concessum legitur. Gregorius Turonensis lib. 3. hist. cap. 20. Nicetium Lugdunensem Patriarcham vocat. Itemque Concilium Matisconense anni 585. Priscum ejusdem sedis Episcopum t. 5. Concil. col. 980. *cum omnibus consacerdotibus eorum, Priscus Episcopus Patriarcha dixit.* Item Desiderius Cadurcensis Sulpitium Bituricensem, & Paulus Diaconus Callistum Aquileiensem Patriarchas nominant. Hincmarus Rhemensis in lib. Capit. 55. cap. 17. Patriarchas & Primates non distinguit.

Notandum insuper apud varias gentes illum Episcopum dictum esse Patriarcham, qui primum inter hujus gentis Episcopos locum obtinet, quapropter Nicolaus in responsis ad consulta Bulgarorum resp. 72. de ordinatione Patriarchæ Bulgari, hæc ait: *requisistis*, inquit, *si liceat in vobis Patriarcham ordinari... cum incremento divinæ gratiæ fuerit ibi Christianitas dilatata, & Episcopi per singulas Ecclesias ordinati, tunc eligendus est inter eos unus, qui si non Patriarcha, certè Archiepiscopus appellandus sit.* Et respons. 73. à quo *sit Patriarcha ordinandus quæritis* &c. *vos tamen sive*

Pa-

Patriarcham, ſive Archiepiſcopum, ſive Epiſcopum vobis ordinari poſtuletis &c.

Ejuſmodi Patriarchas habent qui ſunt in oriente Chriſtiani, in quo præter eos qui propriè dicuntur Græci, qui quatuor Patriarchas Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum, & Hieroſolymitanum retinuerunt: ſingulæ hæreſes ſuos numerant Patriarchas.

Suum habent Jacobitæ, ſuum Maronitæ; uterque Antiocheni nomen aſſumit. Cophtorum Patriarcha Alexandrinus dicitur & Alexandriæ ſedet. Abyſſini Patriarcham habent, qui toti Æthiopiæ præeſt, licet Cophtenſi Patriarchæ ſit quodammodo ſubjectus. Præter hos Georgii Archiepiſcopum habent αὐτοκέφαλον & nulli ſubjectum. Armenii duos habent œcumenicos Patriarchas. Prioris ſedes eſt Arard urbs Armeniæ. Alterius Cis urbs Caramaniæ, ſed de his plura dicendi non eſt locus.

§. VI.

An Metropolitica aut Patriarchica dignitas fuerit à Chriſto, vel Apoſtolis inſtituta.

PRæmiſſis iis quæ ad elucidationem vocum neceſſaria erant, ſine quibus obſcura fuiſſet tota noſtra diſputatio; ad eas quæſtiones veniendum eſt in quibus de rebus ipſis controvertitur. Inter eas illa primum tenet locum, quæ de origine & inſtitutione Metropolitanorum & Patriarcharum moveri ſolet. Sunt enim nonnulli qui Metropoliticam & Patriarchicam dignitatem velint à Chriſto inſtitutam fuiſſe: alii ab Apoſtolis id factum eſſe ſuſpicantur; quam ſententiam tuetur Petrus de Marca; utramque nos opinionem parum veriſimilem eſſe cenſemus.

Et primum Metropoliticam aut Patriarchicam dignitatem à Chriſto inſtitutam fuiſſe merum commentum eſt, quod ne veriſimilitudinis quidem umbram habet. Chriſtus enim non extra Judæam prædicavit, nec ullas gentilium urbes, quamdiu vixit, vel per ſe, vel per ſuos ad fidem convertit: dici ergo non poteſt eum de facto Metropoles & Patriarchias inſtituiſſe. Dici quidem poſſet eum Apoſtolis præcepiſſe ut poſt converſionem gentium, Metropolitanos & Patriarchas inſtituerent, ſed hoc gratis fingitur, nec

nec extat ullum ejuſmodi præceptum, ſive in ſacris litteris, ſive in antiquorum Patrum monumentis. Et ſane ut à prima Eccleſiæ inſtitutione exordiar, Apoſtoli præcipuas orbis partes peragrarunt, nulli aut urbi aut loco addicti. Apoſtolis plures acceſsêre comites, ejuſdem laboris ac miniſterii participes, quales Paulus, Barnabas, Creſcens, Timotheus: illi innumeras penè Eccleſias fundarunt, & ut inquit Clemens Romanus in Epiſtola ad Corinthios, tam eorum qui crediderunt quàm qui crediturí erant, *Epiſcopos & Diaconos conſtituerunt.* Ubi vero illi è vivis exceſſêre qui ab ipſis Apoſtolis conſtituti erant, in defunctorum locum *ab aliis celebribus viris cum conſenſu totius Eccleſiæ*, novi, tùm Epiſcopi, tùm miniſtri conſtituti ſunt.

Fatendum eſt quidem Apoſtolos in aliquibus locis diutiùs eſſe demoratos, vel quia ita poſcebat Eccleſiarum illarum in quibus degebant ſtatus, vel quia jam ſenio confecti ſatis multas Eccleſias fundarunt. Sic Joannes extremo vitæ tempore Epheſi ſubſtitit, unde Eccleſias Aſiæ regebat, cæteris Epiſcopis Apoſtolicâ dignitate ſuperior, vel denique quia Eccleſias quaſdam præ cæteris elegerant, in quibus mori voluerunt, ut Petrus & Paulus Romanam. Negari quoque non poteſt, quin Apoſtoli cæteris quos conſtituerant Epiſcopis quodammodo ſuperiores fuerint, ut de Paulo videre eſt qui Corinthios tanta authoritate reprehendit; ſed de his non eſt quæſtio, hoc unum controvertitur utrum Apoſtoli aliquibus Eccleſiis à ſe fundatis illarumque Epiſcopis peculiaria quædam jura aut privilegia, præ cæteris & in cæteras conceſſerint, illamque Patriarchatuum, Exarchatuum & Provinciarum diviſionem inſtituerint, quæ poſteà in uſu fuit, vel aliam certè ſimilem: ut autem conſtet an iſtud aliquâ ratione probari queat, examinanda ſunt argumenta quibus id aſtruit Petrus de Marca; cum enim nihil ille præterierit eorum quæ in hujus ſententiæ gratiam dici poſſunt, ſi omnia ejus argumenta parum firma eſſe oſtenderimus, nemini dubium erit quin gratis omninò id dicatur.

Duo dicit Pariſienſis iſte Præſul c. 1. lib. 6. de concordia, alterum eſt, *Apoſtolos orbem Eccleſiaſticum in provincias diſtribuiſſe ad exemplum diſpoſitionis civilis.* Alterum eſt, *Apoſtolos cum Eccleſias diſtribuerent in provincias, in animo habuiſſe ut in iis corpus Epiſcoporum ſtatueretur ſub præſidentiâ Epiſcopi Metropolcos.*

Pri-

Primam propoſitionem probat auctoritate Sanctorum Petri & Pauli, quorum primus ſcribens ad novos Chriſtianos Ep. 1. cap. 1. compellat eos per Provincias Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Bithyniæ, & Aſiæ. Alter verò diſtinguit Eccleſias Macedoniæ & Aſiæ. Verùm hæc ratio non probat Eccleſiarum in Provincias diſtributionem ab Apoſtolis inſtitutam fuiſſe. Sed tantum diſtinctas fuiſſe Eccleſias, propter diſtinctionem urbium & provinciarum. Eccleſiæ quippe nihil aliud ſunt quam fideles *, cum ergo fideles in variis provinciis degerent, non poterat melius deſignare Petrus illos ad quos ſcribebat, quam provinciarum iſtarum nominibus. Alteram propoſitionem probat Marca ex illo Pauli Ep. ad Tit. c. 1. *reliqui te Cretæ ut conſtituas Presbyteros. Ecce*, inquit Marca, *Metropolitani inſtitutionem*, hæc eſt præcipua hujus ſcriptoris ratio, quæ tamen admodum levis eſt. Si quid enim valeat, probabit Apoſtolos Metropolitanos fuiſſe illarum omnium provinciarum in quibus Epiſcopos ordinabant: Deinde libenter agnoſco Titum toti Inſulæ præfuiſſe; ſed inde inferri nequit Metropoliticam dignitatem ab Apoſtolis inſtitutam fuiſſe, hoc enim privilegium erat Tito peculiare, nec ulli ſedi aut urbi alligatum. Denique Presbyteros illos à Tito inſtitutos Epiſcopos fuiſſe non omnino certum eſt: fortè unus erat in Creta Titus Epiſcopus, cæteri omnes Presbyteri tantum. Nec refert quod ſtatim Presbyteros iſtos Epiſcopos dicat Paulus: nomen enim Epiſcopi tam poteſt convenire Presbytero curam animarum habenti quam nomen Presbyteri Epiſcopo. Secundò idem oſtendere conatur Marca ex eo quod in Aſia, quoddam fuerit corpus Epiſcoporum in modum Provinciæ, ut colligitur ex Apocalypſeos c. 1. ubi litteræ ſcriptæ ſunt ſeptem Angelis ſeu ſeptem Epiſcopis Aſiæ quorum unus erat Epheſinus. At quid iſtud ad propoſitum faciat vix perſpicio? Inter omnes Epiſcopos Aſiæ ſeptem compellat Joannes in Apocalypſi, ergo inſtituta tum erat Metropolitica dignitas. Quomodo unum ex altero ſequatur ego prorſus ignoro? Ejuſdem generis eſt ſequens argumentum. Paulus inſtruens Aſianos *ſcripſit ad Epheſinæ urbis Incolas quæ Aſiæ Metropolis eſt: Apoſtolum Epheſi commoratum eſſe per triennium in Actis legimus:* ergò inſtituta eſt ab ipſo Metropolitica dignitas Eccleſiæ Epheſinæ. Hæc ego conſectaria, tarditatem meam fateor, capere minimè poſſum. Nec magis eſt roboris in quarto argumento, *urbs*, inquit, *Corinthiorum Metropolis erat Achaïæ ut Florus annotavit: Ideo*

C *igi-*

* *Intellige nomine fidelium non ſolùm populum, ſed cum eo Epiſcopum & Clerum; Eccleſia enim, ut inquit egregiè Cyprianus, eſt plebs* Sacerdoti adunata.

igitur Paulus Epistolam suam ad Corinthios scribit, non solum pro illis, sed etiam pro fratribus qui erant in Achaïa: Ergo *nobile argumentum Metropolitici juris à Paulo observati colligitur ex ejus Epistolâ ad Corinthios.* Concedamus Marcæ Paulum Epistolam ad Corinthios scripsisse, tum Corinthiis, tum Achaïæ fratribus, quia Corinthus erat urbs Metropolis Achaïæ, at quo pacto inde conficiet propositum fuisse Paulo ut Corinthi Episcopus Metropolitica jura in omnem Achaïam obtineret? Quippe Epistolam quam universis Achaïæ Civibus scribebat, inscripsit ad Corinthios, quia urbs illa notior erat, & facile poterat Corinthiorum operâ ad Achæorum omnium notitiam pervenire. Idem esto responsum ad simile exemplum ex Epistolâ ad Thessalonicenses petitum, in quâ Paulus simul ad omnes Macedoniæ fratres scribit. Hæc etenim, & alia ejusmodi probant tantùm illas urbes, in quibus erant sitæ Ecclesiæ Metropoles fuisse necnon primas ac maximas totius Provinciæ, at Ecclesias ipsas Metropoliticas fuisse minimè demonstrant. Ex dictis intelligere est quàm leves sint eæ rationes, quibus impulsus Marca Metropoliticam dignitatem ab Apostolis institutam esse, seu potius ex illis fluxisse opinatus est.

Nec magis probabilem Patriarchatuum institutionem afferunt ii qui volunt eas sedes esse Patriarchicas quas Petrus fundarat, atque hac de causa Romanæ, Antiochenæ & Alexandrinæ Ecclesiis jura Patriarchica concessa esse volunt. Nam si inde repetenda esset Patriarchatuum dignitas, innumeræ forent Patriarchales sedes, quia innumeras Petrus fundavit & rexit Ecclesias; latum ergo discrimen est inter Apostolicam sedem & Patriarchalem: multæ etenim Ecclesiæ, quas Apostoli instituerunt & rexerunt, dici possunt, & olim dictæ sunt Apostolicæ, Patriarchicæ non item. Sic Tertullianus in lib. de Præscriptionibus, *percurre*, inquit, *Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc Cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur*, inter eas nominat, Corinthum, Philippos, Thessalonicam, Ephesum, quæ sedes Patriarchales nec sunt, nec unquam fuerunt. Quin etiam Hierosolymitana, in qua Christus tamdiu habitavit, in qua non modò Petrus, sed & cæteri Apostoli primis Ecclesiæ sæculis sederunt, Patriarchalis non fuit. Hanc tamen Aug. cont. litt. Pet. lib. 2. c. 5. Apostolicam facere & cùm Romanâ comparare non veretur *. Alexandrina verò quam Marcus Petri Discipulus, non ipse Pe-

* *Non quod Ecclesia Hierosolymitana cum Romanâ coæquetur in Primatu & prærogativis, sed quod in antiquitate & tradita disciplina observantiâ comparari cum Romanâ quodammodo possit.*

Petrus fundavit, & rexit, ſecundum habuit inter Patriarchales ſedes locum, quem deinceps Conſtantinopolitana obtinuit, ergo Patriarchalis dignitas non repetitur à dignitate eorum qui Eccleſiam fundaverunt, & primi rexerunt.

§. VII.

Quando, cur, & quomodo inſtituta fuerit Metropolitica dignitas.

NUllam inter Eccleſias & Epiſcopos prælationem, nullam Patriarchicam aut Metropoliticam dignitatem ab Apoſtolis propriè inſtitutam fuiſſe jam demonſtravimus. Inquirendum igitur eſt unde orta fuerit; eam enim antiquiſſimam eſſe nemo diffiteri poteſt. Res primum videtur ardua, ſed ei qui paulo attentius antiquam Eccleſiarum diſtributionem conſideraverit, nihil jam ſupererit difficultatis.

Nemo non novit Imperium Romanum in regiones & provincias diſtributum fuiſſe, & regionum ac provinciarum quaſdam urbes Primarias fuiſſe, ſeu Metropoles, unde cæteræ totæ pendebant. Itaque cum ad eas ob civilia negotia provinciarum Incolæ convenirent, & inde tum judicia, tum etiam merces & cætera, ut fieri ſolet, petere ſolerent: ſimile aliquid in rebus Eccleſiaſticis Chriſtiani fecere, & ſive cùm ordinandus aut deponendus erat Epiſcopus, ſive cum aliqua diviſio erat in Eccleſiâ, ſive cum in commune de rebus Eccleſiæ deliberandum erat, cum jam non amplius ſupereſſent Apoſtoli, per quos hæc anteà componebantur, urbis Metropoleos Epiſcopum adire par fuit, idque paulatim per conſuetudinem invaluit, ac tota Eccleſiarum diſtributio, ad formam Imperii facta eſt, urbeſque Metropoles, Metropoles quoque fuerunt Eccleſiæ, & illarum Epiſcopus ſuper univerſam provinciam poteſtatem habuit, tum ad ordinandos aut deponendos reliquos Epiſcopos, tum ad componenda Eccleſiarum diſſidia, tum ad convocandas Synodos &c. ita tamen ut ſine comprovincialium Epiſcoporum conſilio nihil faceret. Hæc conſuetudo Canonibus deinde confirmata eſt, totaque Eccleſia ad formam politici regiminis diſpoſita & diſtributa eſt.

Eadem ratione urbes illæ quæ Diœceſeos ſeu regionis alicujus,

pluriumque provinciarum erant capita, ſucceſſu temporis quædam in cæteras jura obtinuêre. Demum in tribus præcipuis totius orbis Romani Civitatibus, Româ in occidente *, Antiochiâ in oriente, & Alexandriâ ad meridiem: tres præcipuæ fuerunt Eccleſiæ quæ primum inter alias honorem obtinuêre, ſucceſſuque temporis quædam in illas jura, vel ſibi vindicarunt, vel à Synodis conceſſa receperunt. His acceſſit poſteà Conſtantinopolis quæ ſecunda mundi urbs evaſit & Hieroſolyma quæ hunc honorem non propter magnitudinem civitatis obtinuit, ſed propter venerationem illius urbis in quâ primùm à Chriſto inſtituta fuerat Eccleſia, & ex quâ Evangelium ad cæteras orbis partes perlatum fuerat. Non alio pacto conſtitutas eſſe Metropoles pluribus argumentis demonſtrari poſſet, nonnulla tantùm hîc proferemus brevitati conſulentes.

Concilii Nicæni Canone 6. ſtatuitur ut in prærogativâ & privilegiis Eccleſiarum τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατεῖτω, hoc eſt ut *antiqua conſuetudo obtineat*, noverant igitur hujus Synodi Patres, hæc Eccleſiarum jura & privilegia non eſſe inſtitutionis Apoſtolorum, ſed ex conſuetudine ortum habuiſſe. Ejuſdem Concilii Canone 7. ſanctum eſt, ut Æliæ Epiſcopo honoris prærogativa concedatur, *Metropoli* (Cæſareæ) *propriâ dignitate ſervatâ*. Quæ autem alia ratio Nicænos Patres potuit impellere ut Cæſareæ Metropoliticum jus potiùs quàm Æliæ conferrent? niſi quod illa erat Provinciæ Metropolis: hæc non item.

In Concilio Taurinenſi ſtatutum eſt illi totius Provinciæ *Primatum deberi qui ſuam civitatem demonſtraſſet eſſe Metropolim:* quia ſcilicet non aliunde Metropolitanæ Eccleſiæ dignitas reperitur quam ex ipſius urbis dignitate.

Unde factum eſt ut Epiſcopi Metropolitica jura ambientes Imperatores adirent, à quibus obtentâ Metropoleos in urbis ſuæ gratiam dignitate, Eccleſiaſtica etiam Metropoleon jura & Provinciæ ordinationes invadebant.

Sic Valens in odium Baſilii Cappadociam in duas partes diſtraxit, unde ſecuta eſt Provinciarum quoque Eccleſiaſticarum diviſio, ut teſtis Naz. orat. 20.

In Concilio Chalcedonenſi act. 4. Photius Tyri, & Euſtathius Beryti inter ſe litigant de jure Metropolitico. Hic enim ab Impera-

rato-

* *Ibi de Romanæ Sedis Patriarchatu agitur, non autem de ejus Primatu quem habet à Chriſto, non ex ſolius urbis amplitudine. Idem obſervandum ad finem* §. 7. *ejuſdem Diſſertationis, p.* 22. *& p.* 39. *ad finem, ac* 40. *initio.*

ratore Theodosio rescriptum per subreptionem obtinuerat, ut Berytus fieret Metropolis: quo impetrato Provinciarum Ecclesiasticarum divisionem in quadam Synodo Constantinopolitanâ fieri curaverat, & ordinationes multarum Ecclesiarum quæ priùs Tyrio subjectæ erant, invaserat: Photio Episcopo Tyri excommunicationis & depositionis metu, ad istam divisionem approbandam adacto. Rogat ergo Marcianum Photius ut hæc in irritum mittantur, suaque Tyrio Episcopo jura restituantur. Judicibus & Concilio visum est, negotium istud non secundum leges aut pragmaticas, sed secundum Canones examinare. Lecto igitur Concilii Nicæni Canone, quo statui videtur, ut unus sit in unâ Provinciâ Metropolitanus, in gratiam Tyri Episcopi judicium fertur. Unde constat Provincias Ecclesiasticas ad formam civilium fuisse olim dispositas, quandoquidem unus Metropolitanus unicuique Provinciæ præfectus fuerat.

Act. 13. in causa simili Nicomediensis & Nicæni Episcopi, Nicomediensi jus Metropoliticum vindicatur, eo quod Nicomedia fuisset olim urbs Metropolis, & ab eo excidit Nicænus quod in sacrâ Valentiniani & Valentis quâ Nicænæ civitati tribuerant Metropoliticum jus propriè præciperent ab aliis civitatibus nullum jus auferri. Quapropter honorem tantum Metropolitæ illi concedunt, non autem ejus jura & privilegia. Quod quidem generatim sancitur c. 12. de omnibus iis urbibus quæ in posterùm Metropolis nomine honoratæ fuerint ab Imperatoribus. Atque ideo id factum est, ne Episcoporum ambitio turbas passim in Ecclesiis excitaret, & formam Ecclesiæ jam stabilitam funditùs everteret. Nihilominùs tamen cum non modo urbs aliqua Metropoliticâ dignitate honorabatur, sed & Provinciæ dividebantur, non raro Ecclesiarum quoque status mutari solebat, idque decerni videtur Canone 17. ejusdem Concilii his verbis, *sin autem etiam aliqua civitas ab Imperatoriâ auctoritate innovata fuerit, civiles, & publicas formas Ecclesiasticarum quoque Parochiarum ordo consequatur.* Hinc multas videre est in Provinciis & Metropolibus Ecclesiasticis mutationes quas referre longum foret. Unum hoc addam in Concilio Toletano anni 610. sub Bonifacio IV. Metropoliticam dignitatem Toletanæ Ecclesiæ assertam fuisse ob ipsius urbis dignitatem. *Sed hæc*, inquit Gundemarus in Synodo tom. 5. Conc. col. 1624. *ipsa sedes* (Toletana) *sicut prædictum est, antiquâ nominis sui ac nostri cultu Imperii, ita & totius Provinciæ polleat Ecclesiæ dignitate & præcellat potestate.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſtare. Deinde verò decernit eam eſſe non modo Carpetaniæ, ut quidam dicebant, ſed totius etiam Carthaginenſis Provinciæ Metropolim, quia ſciebat *procul dubio Carpetaniæ regionem non eſſe Provinciam, ſed partem Carthaginenſis Provinciæ.... & ob hoc quia una eſt eademque Provincia ſtatuit ut ſicut Bœtica, Luſitania vel Tarraconenſis Provincia vel reliquæ ad regni regimina pertinentes, ſecundum antiqua Patrum decreta ſingulos noſcuntur habere Metropolitanos, ita & Carthaginenſis Provinciæ, unum eumdemque.* Itaquè in Hiſpania ad formam civilis regiminis diſpoſitam Eccleſiam fuiſſe certiſſimum eſt. Ut autem cætera mittam, hoc generatim dico in omnibus orbis partibus, exceptâ Africâ, de quâ poſtea dicemus, Eccleſias ſemper eodem ferè modo diſtributas fuiſſe, quo & Imperii Provincias: Metropoles Eccleſiaſticas annexas ſemper aut ferè ſemper civilibus, cùm mutatæ ſunt civiles Metropoles mutatas eſſe ut plurimùm Eccleſiaſticas. Eccui igitur dubium eſſe poſſit, quin iſtius tum diſtributionis Eccleſiarum, tùm dignitatis Metropoliticæ origo ex ſolâ Imperii diſtributione & urbium ipſarum dignitate repetenda ſit?

§. VIII.

Provinciarum & Diœceſeon Eccleſiaſticarum diſtributio ad formam Politici regiminis ſummatim deſcribitur, & præcipuæ in illâ mutationes annotantur.

IMperium Romanum à temporibus Auguſti in varias Provincias diſtributum fuiſſe nemo neſcit, diſtributio hæc ab Hadriano & poſteà à Conſtantino paululùm mutata eſt, atque accūrata ab iſtò Imperii facta diviſio, univerſuſque orbis Romanus quatuor Præfectis Prætorio ab eo commiſſus: cùm anteà duo tantum totius Imperii Præfecti forent, ut teſtis eſt Zozimus lib. 2.

Primus Orientem, Secundus Illyricum, Tertius Italiam, Quartus Gallias ſortitus eſt. Sub iſtis Præfectis varias regiones Vicarii & in nonnullis locis Proconſules regebant, & iterum ſub iſtis Præſides, aut Correctores Provincias adminiſtrabant.

Sub Orientis Præfecto erant Diœceſes quinque.

Prima eſt Diœceſis orientis, cujus caput erat Antiochia.

In

In illa decem numerabantur Provinciæ, Palæſtina, Syria, Phœnice, Arabia, Cilicia, Iſauria, Meſopotamia, Oſroëna, Euphratenſis, & Cypria. Sed hic numerus poſteà crevit, nam Palæſtina in tres diviſa eſt, quarum Metropoles erant Cæſarea, Schytopolis, & Jeruſalem; Syria in duas, quarum Metropoles erant Apamea, & Antiochia; Cilicia itidem in duas, quarum Metropoles, Tarſus, & Anazarbus. Demum Phœnicia quoque in duas, quarum Metropoles fuêre Tyrus & Damaſcus. Præter has Metropoleos dignitatem in eâdem Provinciâ occupare conatus eſt Berytenſis Epiſcopus, ſed ejus conatus ab Imperatore Martiano & Epiſcopis in Concilio Chalcedonenſi act. 4. repreſſus eſt.

Secunda Diœceſis quæ Præfecto orientis parebat, eſt Diœceſis Ægypti, cujus caput Alexandria, in eâ tres primùm fuêre Provinciæ Ægyptus ſtrictè, Pentapolis, & Libya, quibus addit Ath. in apol. 2. Thebaïdem & Amm. lib. 22. Auguſtamnicam. His adjecta deinde eſt Arcadia. Epiphanius hæreſ. 68. ſeptem Ægypti Provincias enumerat. Ægyptum, Thebaïdem, Mareotidem, Ammoniacam, Mareotidem, & Pentapolim; bis Mareotæ nomen in textum Epiphanii irrepſit, & in alterutro legendum potiùs videtur Marmaridis. Deinde verò advertendum eſt Epiphanium hîc non enumerare Provincias Metropoli ſubjectas, ſed tantum regiones; nam Mareote, ut teſtis eſt Athanaſius, Epiſcopo & Chorepiſcopo carebat, & regebatur tantum à Presbyteris. Verum tandem tota Ægypti Diœceſis in decem Provincias, totidemque Metropoles urbes diſtributa erat, ut conſtat ex Epiſt. Imp. ad Dioſcorum act. 1. Conc. Chalcedonenſis relatâ Col. 99. in qua jubet Dioſcorum Epheſum *venire cum decem reverendiſſimis Metropolitis Epiſcopis ejus Diœceſeos.*

Tertia eſt Diœceſis Ponti, cujus Metropolis eſt Cæſarea Cappadociæ, in ſex primùm diviſa Provincias, Cappadociam, Galatiam, Armeniam, Pontum, Paphlagoniam & Bithyniam. Quæ omnes exceptâ Bithyniâ in duas poſteà diviſæ ſunt. Præterea fuit in eadem Diœceſi Metropolis & civilis & Eccleſiaſtica, Nicæa, ſed nomine tantum & honore, ut à nobis obſervatum eſt anteà.

Quarta Diœceſis eſt Aſiana, in quâ una erat Provincia proconſularis **Aſia**, cujus Metropolis totiuſque Aſianæ Diœceſeos caput eſt Epheſus. Cæteræ octo Vicario Aſiæ parebant, Helleſpontus ſcilicet, Pamphilia, Lydia, Piſidia, Lycaonia, Lycia & Caria, Phrygia: quæ deinde in Salutarem & Pacatianam, itemque Pamphilia

in duas

in duas diviſæ ſunt. Prætereà unus erat in Rhodo, alter in Lesbo Inſulis Metropolitanus.

Quinta Diœceſis eſt Thraciæ, cujus olim caput erat Heraclea: deinde verò Conſtantinopolis, quinque in ea fuêre Provinciæ, Thracia, Rhodope, Hæminontus, Mœſia & Scythia.

Illyrici Præfecto duæ ſubjectæ erant Diœceſes. Diœceſis Macedoniæ, in qua octo numerantur Provinciæ, Proconſularis, Achaïa, Macedonia, Theſſalia, Epirus vetus & nova, Creta & Prævalitana Provincia, quæ poſteà Daciæ juncta eſt. Totius regionis caput erat Theſſalonica.

Item Diœceſis Daciæ, in illa quatuor tantum occurrunt Provinciæ, Dacia Ripenſis, & Mediterranea, Dardania, & Mœſia prima.

Italiæ Præfecto parebant duo Vicariatus Romæ & Italiæ, & præter hos occidentalis Africa, quibus poſt mortem Conſtantis Illyricum occidentale adjectum, priùs enim Illyrici Præfecto parebat.

In Vicariatu Romæ decem erant Provinciæ, 1. Campania, 2. Hetruria & Umbria, 3. Picenum ſuburbicarium, 4. Sicilia, 5. Apulia & Calabria, 6. Lucania & Brutia, 7. Samnium, 8. Sardinia, 9. Corſica, 10. Valeria.

In Vicariatu Italiæ, cujus caput Mediolanum Provinciæ, 7. 1. Liguria, 2. Æmilia, 3. Flaminia ſeu Picenum Annonarium, 4. Venetia cui juncta poſteà Iſtria, 5. Alpes Cottiæ, & utraque Rhetia.

In Illyrico occidentali cujus præcipua urbs Sirmium, Provinciæ erant Pannoniæ duæ, Noricum utrumque, Mediterraneum & Ripenſe, Dalmatia & Savia, quibus addita eſt Valeria. De Africâ ſeorſim dicemus.

Præfecto Galliarum parebant Galliæ, de quarum diviſionibus agemus poſteà.

Item Hiſpaniæ tunc temporis in quinque Provincias diſtributæ quæ à Vicario regebantur, poſt Proconſulatum à Gratiano ſublatum: eæ ſunt Bœtica, Luſitania, Gallecia, Tarraconenſis & Carthaginenſis.

Eidem Præfecto parebant Britanniæ tres, quæ poſteà in quinque regiones diſtributæ ſunt, additis Flaviâ & Valentiâ, ſed hæc diſtributio poſt occupatam à Saxonibus Britanniam penitus commutata eſt.

Hæc

Hæc eſt ſummaria Imperii Romani delineatio, ad cujus formam Eccleſia conſtituta eſt, ſunt tamen nonnullæ in quibus forma Eccleſiaſtica à civili non parùm differt.

Et primùm quidem obſervandum eſt longè exactius in oriente, & Illyrico, Eccleſiam imperio reſpondiſſe quam in occidente: illîc enim vix ulla occurrit alicujus momenti diverſitas, hîc verò non una, nam in Africa Metropoles Eccleſiaſticæ non reſpondebant civilibus, in Italiâ verò quatuor tantùm erant Metropolitani; Romanus cujus Provincia latiſſimè patebat, Mediolanenſis, Ravennenſis & Aquileïenſis, ac præter hos in Inſulis adjacentibus, Siciliâ ſcilicet & Sardiniâ, Syracuſanus, & Calaritanus, poſterioribus verò ſæculis exorta eſt in Italiâ magna Metropolitanorum turba.

§. IX.

Diviſio tum Eccleſiaſtica, tum civilis Africæ.

AFrica jam à Cypriani temporibus diviſa erat in tres aut quatuor partes, Africam propriam, Numidiam & Mauritanias, Cæſareenſem nempè, & Sitiſenſem, ut colligere licet ex hujus Epiſtolis 45. & 71. itemque ex actis Concilii Carthaginenſis ſub ipſo habiti. His Provinciis adjunctæ poſteà fuerunt Tingitana, Bizacena, & Tripolitana.

Africa Provincia erat Proconſularis, cujus urbs Metropolis erat Carthago totius Africæ occidentalis caput. In cæteris Africæ Provinciis Metropolis Eccleſiaſtica erat ſedes ſenioris Epiſcopi. Hæc propoſitio multis momentis demonſtrari poteſt.

1. Quia certum eſt Metropolitanos Provinciarum non ſemper ejuſdem fuiſſe ſedis Epiſcopos, ſic Numidiæ Metropolitanus erat Cypriani tempore Novatus Thamugadenſis, deinde tempore Cæciliani ſecundus Tiſigitanus, poſtea Megalius Calamenſis & alii. Item Byzacenæ Mauritaniæque Sitiſenſis & Cæſareenſis variarum ſedium Epiſcopos diverſis temporibus habuêre Metropolitanos, ut conſtat ex ſubſcriptionibus Africanorum Conciliorum.

2. Idipſum non obſcurè teſtatur Auguſtinus, cùm quærit à Profuturo Epiſtol. 149. nunc 38. quis Megalii Calamenſis in Primatu ſucceſſor ſit. *Succeſſorem Primatûs ejus noſſe volumus*, & Ep. 261. nunc 299. (ſi tamen ejus eſt hæc Epiſtola quam multi eruditi in dubium

revocant) ſcribit Cæleſtino Priſco Provinciæ Cæſareenſis Epiſcopo Epiſcopatum eſſe relictum, eâ tamen conditione ut ipſi non pateret aditus ad Primatum ſicut cæteris: *Clamet*, inquit, *Priſcus Provinciæ Cæſareenſis Epiſcopus, aut ad Primatum locus ſicut cæteris & mihi patere debuit, aut Epiſcopatus mihi remanere non debuit.* Undè luce clarius infertur Primatum omnibus Africanis Epiſcopis patuiſſe, nec Metropoli civili annexum fuiſſe, quandoquidem Cæſareenſis Antiſtes, qui Metropoleos civilis Epiſcopus erat, non privatur jure Metropolitico Eccleſiaſtico, ſed aditus ei ad jus Metropoliticum intercluditur.

Epiſtola 217. quæ nunc eſt 59. excuſat ſe Auguſtinus quod ad Concilium Numidiæ vocatus à Victorino, non venerit, eo quod ſenex Xantippus Tagoſenſis, rectiùs Tagorenſis, Primatum ſibi vindicaret: proindè & jus convocandi Concilii. Quod ſi Metropolitica jura urbi fuiſſent annexa, de Primatu nulla potuiſſet inter eos eſſe difficultas, cum manifeſtum foret quæ urbs eſſet Numidiæ Metropolis. Ut autem liquidò conſtet contentionem tantum fuiſſe de antiquitate Epiſcopi, non autem de urbis dignitate, conſulenda eſt Concilii Milevitani anni 402. definitio, cui ipſe Xantippus aderat Primatûs Numidiæ jure fruens, ut videre eſt Can. 53. Concilii vulgò Africani: hæc autem definitio ejuſmodi eſt c. 56. *Placuit ut quicumque deinceps ab Epiſcopis ordinantur per Provincias Africanas, litteras accipiant ab ordinatoribus ſuis manu eorum conſcriptas, continentes Conſulem & diem, ut nulla altercatio de poſterioribus vel anterioribus oriatur.* Ex his intelligere eſt totam inter Epiſcopos Africanos dignitatem, ab antiquitate Epiſcopatus fuiſſe repetitam; nullatenùs autem ab urbis magnitudine aut dignitate. Speciatim verò de Numidiâ idem conſtat ex Canone 53. in quo ſtatutum eſt, *ut matricula, & Archibus Numidiæ apud primam Sedem ſit, & in Metropoli id eſt Conſtantinâ.* Ecce apertam diſtinctionem Metropoleos Civilis, & Eccleſiaſticæ. Prætereà auctor vitæ S. Fulgentii c. 29. teſtis eſt, Fulgentium in Concilio Vincenſi, Quodvultdeo in contentione de Primatu Prælatum, jus ſuum illi poſteà ceſſiſſe, quo relato ſubdit Auctor iſte: *Ubi ſunt nunc illi quibus eminendi ſuper cæteros dominentur affectus, qui ſe etiam ſuis prioribus anteponunt, indebita ſibi privilegia vindicantes? Ecce Beatus Fulgentius nec Primatum quem meruit, defendere voluit:* Primatus ergo apud Africanos Epiſcopos ipſius Fulgentii tempore prioribus debebantur, nec ulli Sedi annexus erat. Hic mos in Africâ permanſit uſque ad tempora Gregorii magni, nam is lib. 1. Ep. 75. ad Epiſ-

co-

copos Numidiæ ſtatuit: *Ut illorum conſuetudo de Primatibus conſtituendis, cæteriſque, capitulis immota maneat, exceptis his qui ex Donatiſtis ad Epiſcopatum perveniunt, quos provehi ad Primatus dignitatem, etiam cum ordo Clericorum eos ad locum eumdem deferat, modis omnibus prohibet.* Itaque tempore Gregorii inter Africanos Primatus non erat ſedibus annexus, ſed eo antiquiores omnes Epiſcopi indiſcriminatim fruebantur, exceptis iis qui fuerant hæretici, quos ab hoc jure excidere vult Gregorius: quemadmodum olim Auguſtino teſte ab eo exciderat Priſcus.

Quinetiam in Provinciâ proconſulari ſummus honos habebatur antiquiori Epiſcopo, licet eum præcederet Carthaginenſis Epiſcopus, totius Africæ Primas. Sic in Concilio Carthag. 2. Victor Abderitanus, & in tertio ejuſdem nominis Epiſcopus Pupianenſis, cæteris, excepto Carthaginenſi, præferuntur: & de hoc Victore hæc ait Epigonius c. 54. cod. Can. Eccl. Africanæ, *etate pater & ipsâ promotione antiquiſſimus, vir laudabilis frater & collega noſter Victor, vult hanc petitionem generalem omnibus effici.*

Uno verbo in Africâ tum honor, tum dignitas, tum etiam jura & privilegia Epiſcoporum tribuebantur antiquitati Epiſcopatus, non autem Eccleſiæ cui præerant dignitati. Id conſtat ex dictis, præcipuè vero ex Epiſtolâ Auguſtini 207. in qua queritur ſe tertium nominatum, qui haud ita pridem Epiſcopus erat, cæteriſque qui antiquiores erant, præpoſitum, idque luculenter confirmatur ex can. 56. Concilii Africani ſuprà relato.

Cæterum ab hac lege ſemper excipiendus Carthaginenſis Antiſtes, qui univerſæ Africæ Primas erat & Exarchus ſeu, ut ita loquar, Patriarcha. Diu ante ipſummet Cyprianum Agrippinus hoc jure fruebatur, is enim à Cypriano reliquorum Epiſcoporum Præſes fuiſſe inſinuatur, *quod quidem, inquit, & Agrippinus bonæ memoriæ vir cum cæteris Coepiſcopis qui illo tempore in Provinciâ Africâ & Numidiâ Eccleſiam Dei gubernabant ſtatuit.*

Maxima quoque hujus ſedis privilegia & jura in Epiſtolis Cypriani elucent: ſic Ep. 45. totam Africam Provinciam ſuam vocat: *Quoniam, inquit, latius fuſa eſt noſtra Provincia habet Numidiam & duas Mauritanias ſibi cohærentes.* Hinc ex univerſis Africæ Provinciis conſulitur, & reſpondet veluti magnam auctoritatem habens, ut videre eſt Ep. 59. 61. 70. 71. 73. & præſertim 65.

Poſt hæc tempora illa Carthaginenſis Epiſcopi dignitas non eſt imminuta, ut videre eſt ex omnibus Conciliis Africanis, in quibus

Carthaginenſis Antiſtes cæteris licet junior præfertur & præſidet: hinc ſortè Aurelius Epiſcopus c. 55. codicis. Afric. ait ſe multarum *Eccleſiarum, & ordinandorum curam ſuſtinere... & poſteà cunctarum ſe Eccleſiarum, dignatione Dei, ſollicitudinem ſuſtinere*, quapropter conceditur ei ibidem, *ut unde vellet, & de cujus nomine fuiſſet conventus, pro deſiderio cujuſque Eccleſiæ ordinaret Epiſcopum.* Hinc etiam illius erat Paſchæ diem cæteris Epiſcopis nuntiare, ut conſtat ex Canone 51. ejuſdem collectionis.

Hîc fortaſſe alicui veniet in mentem hæc quæſtio, utrum meliùs & convenientiùs Metropolitica dignitas antiquitati, quam urbi fuerit affixa, de qua quid ſentiam hîc mihi videtur aperiendum. Cenſeo ergo, ſalvo aliorum judicio, longè ſatiùs eſſe ut Metropolitica dignitas urbi annexa ſit quam antiquitati ſacerdotii: cum enim alicui ſedi affixa eſt, is ad eam eligitur qui huic dignitati ſuſtinendæ par eſſe poſſit. At ubi ad omnes paſſim antiquitatis jure defertur, tunc ad minùs idoneos pervenire poteſt. Præterquam quod ſenectus minus apta eſt ferendis laboribus, & illo caret animi ac corporis vigore qui in Metropolitano maximè deſideratur. Itaque prudenter omninò Gregorius lib. 1. Epiſt. Ep. 72. ſcribit ad Gennadium Patricium & Patriarcham Africæ ut *concilium Catholicorum* admoneat, *ut Primatem non ex ordine loci poſtpoſitis vitæ meritis faciat. Quoniam apud Deum non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur: ipſe verò Primas non paſſim, ſicut moris eſt per villas, ſed in unâ juxta eorum electionem civitate reſideat.* Idem tamen Africanis Ep. 75. *conſuetudinem, quæ nihil contra fidem Catholicam uſurpare dignoſcitur, immotam permanere concedit, ſive de Primatibus conſtituendis*, &c.

§. X.

De Provinciarum Galliæ diſtributione & præcipuis in eâ Primatibus.

NUlla eſt regio quæ tam varias ſortita fuerit diviſiones ac Gallia. Nota eſt omnibus antiqua illa Galliæ diviſio in Comatam & Bracatam; quam excepit altera in Belgicam, Celticam & Aquitanicam. Hæc eleganter à Cæſare exponitur in Commentariorum præloquio. Nec prætermittenda eſt licet minùs celebris Galliæ, tum

tom-

temporis diviſio in ſexaginta civitates ſeu populos & 400. aut circiter Pagos, quam ex Strabone lib. 4. Tacit. lib. 3. Annalium, Vopiſco, Ptolemæo, Cæſare, Joſepho & Appiano colligere licet, ut ſagaciter animadvertit eruditus Geographus Nicolaus Sanſon, in notis ad tabellam antiquæ Galliæ. Auguſtus verò Galliam in quatuor partes diſtinxit, Belgicam, Celticam, Aquitanicam, & Narbonenſem.

Verùm omnium diviſionum Galliæ exactiſſima & celeberrima eſt in quatuordecim provincias: hanc tradit Rufus in Breviario quod Valenti dicavit circa annum 365. Hæ Provinciæ ſunt in Narbonenſi, Narbonenſis, Viennenſis, Alpes maritimæ, & Alpes Graiæ: In Aquitania, Aquitanicæ duæ & Novempopulania: In Celtica Lugdunenſes duæ, & Maxima Sequanorum: Demùm in Belgica duæ ejuſdem nominis & duæ Germaniæ, una ſuperior, altera inferior dicta. Ammianus eaſdem Provincias enumerat lib. 15. prætermiſſis duabus; Alpibus nempè maritimis, & Aquitaniâ 2. Paulò poſt Narbonenſis altera à Viennenſi avulſa eſt, & Lugdunenſes ſingulæ in duas diviſæ ſunt, ac univerſæ Galliæ Provinciæ ſeptemdecim numero fuerunt. Hoc ordine

Belgica prima.	quarum Metropoles	Auguſta Trevirorum.
Belgica ſecunda.		Rhemi.
Germania prima.		Moguntiacum.
Germania ſecunda.		Colonia Agrippina.
Lugdunenſis prima.		Lugdunum.
Lugdunenſis ſecunda.		Rhotomagus.
Lugdunenſis tertia.		Turones.
Lugdunenſis quarta.		Senones.
Lugdunenſis quinta, quæ & maxima Sequanorum.		Veſontio.
Alpes Graïæ & Penninæ.		Tarentaſia.
Viennenſis prima.		Vienna aut Arelatum.
Viennenſis tertia.		Aquæſextiæ.
Alpes maritimæ.		Ebredunum.
Narbonenſis, quæ & Viennenſis ſecunda.		Narbo.
Aquitania prima.		Biturices.
Aquitania ſecunda.		Burdigala.
Novempopulania.		Auſci.

Hæc eſt Galliæ diviſio ad cujus formam olim Eccleſia Gallicana conſtituta fuit, ita ut ſingularum Provinciarum Metropoles civiles, eſſent etiam Eccleſiaſticæ Metropoles. At in Narbonenſi magna fuit & diuturna de jure Primatus contentio inter Viennenſem & Arelatenſem Antiſtites. Hîc etenim Metropoliticum jus in Viennenſem & Narbonenſem Provincias, itemque in utraſque Alpes Graïas ac Maritimas ſibi aſſeruit, quâ in re aliquando faventes habuit Romanos Pontifices, aliquando adverſos.

Primum de iſta contentione judicium à Synodo Taurinenſi latum eſt. Can. 2. his verbis, *Illud deinde, inter Epiſcopos urbium Arelatenſis & Viennenſis, qui de Primatus apud nos honore certabant, à ſancta Synodo definitum eſt, ut qui ex eis approbaverit ſuam civitatem eſſe Metropolim, is totius Provinciæ honorem Primatus obtineat, & ipſe juxta Canonum præceptum ordinationum habeat poteſtatem. Certè ad pacis vinculum conſervandum hoc conſilio utiliore decretum eſt, ut ſi placet memoratarum urbium Epiſcopi unaquæque de his viciniores ſibi intra Provinciam vindicet civitates, atque eas Eccleſias viſitet; quas oppidis ſuis magis vicinas eſſe conſtiterit: ita ut memores unanimitatis atque concordiæ non alter alterum longiùs ſibi uſurpando, quod eſt alii propiùs inquietet.*

Hæc Concilii Sententia duo continet; alterum ſummi juris ut Primatum is obtineat qui probaverit civitatem ſuam eſſe Metropolim: alterum *διοικονομίας*, ut Provinciam inter ſe partiantur, & unuſquiſque illorum vicinas ſibi ſubjiciat Eccleſias, quod ab Epiſcopis factum eſt, ut hac viâ faciliùs utrumque ad concordiam revocarent. Intelligebant enim demonſtrationem Metropolitici juris haud ita facilè fieri poſſe. Vienna quippe jus illud Metropoliticum olim obtinuerat, ut ex Euſebio colligere eſt qui urbem iſtam & Lugdunum Galliæ Metropoles vocat. Sed ſucceſſu temporis eamdem dignitatem Arelatenſis civitas ambiebat à Conſtantino multis aucta privilegiis. Cum igitur de jure urbis Metropolitico contentionem non mediocrem fore cernerent, prudenter omnino conſuluerunt ut unuſquiſque Eccleſiarum ſibi viciniorum curam gereret.

Verùm hanc ſopiendæ controverſiæ viam non admiſêre illarum Eccleſiarum Epiſcopi, præſertim verò Arelatenſis Eccleſia quæ Primatum totius Narbonenſis tractus, & ſeptem quæ in eâ erant Provinciarum ambire non deſtitit. Extat apud Sirmondum in notis ad Sidonium pag. 147. Edictum Honorii ad Petronium anno 418. latum, in quo Arelatenſis civitas ſeptem Provinciarum Gal-

liæ

liæ Metropolis esse dicitur. Idem Arelatensi Episcopo privilegium tribuerat Sozimus Epist. 5. ad universos Episcopos per Gallias & septem Provincias. At Bonifacius in Ep. 3. ad Hilarium Narbonensem queritur in Ecclesiâ Lutevensi, quæ sita est in primâ Narbonensi Provinciâ, constitutum esse Episcopum à Patroclo Arelatensi inconsulto Metropolitano. Quâ quidem sententiâ rescidit Sozimi Decretum. Huc alludit Leo Ep. 89. cùm dicit, *privilegium illud quod à sede Apostolicâ Patroclo videbatur esse concessum, postea meliore sententiâ sublatum esse.*

Post Patroclum hæc contentio sub Hilario Arelatensi recruduit; qui Projectum & Celidonium Episcopos Narbonensis, ut probabilius est, regionis, Episcopatu spoliavit, & in hujus locum alium ordinavit Episcopum, *ordinationes omnium per Gallias*, id est per septem Narbonensis regionis Provincias, *Ecclesiarum sibi vindicans*, ut inquit S. Leo Ep. 89. ad quem hæc causa delata est. Is Hilario infensus hæc ejus acta reprehendit & acrem in ipsum Epistolam ad Viennenses scripsit, impetravitque à Valentiniano Imperatore constitutionem ad Ætium Magistrum militiæ in Galliis, quâ jubet ut Leonis Papæ in Hilarium lata sententia executioni mandetur.

Hilario mortuo Ravennius in ejus locum ordinatus est, ad hunc primùm litteras congratulatorias & benevolentiæ plenas misit S. Leo. Verùm paulò post cum Vasensis in Provinciâ Viennensi Episcopus è vivis excessisset, in ejus locum Ravennius alium ordinare tentavit Antistitem: hanc ordinationem ægrè tulit Viennensis Episcopus & litteris ad Leonem missis de injuriâ sibi factâ conquestus est. Episcopi verò diversæ partis ad Leonem pro Arelatensis Ecclesiæ dignitate libellum miserunt. Tùm S. Leo judicium sibi ab utrâque parte delatum ultrò susceptit, litemque diremit, relictis Viennensi Episcopo *quatuor oppidis Valentiâ, Tarentasiâ, Genevâ, & Gratianopoli, ut cum eis ipsa Vienna sit conjuncta.... reliquas verò civitates ejusdem Provinciæ sub Arelatensis Antistitis auctoritate & ordinatione consistere jubet.* Hoc Beati Leonis Decretum quod extat in ejus Ep. ad Comprovinciales Episcopos Metropolis Arelatensis, confirmavit Symmachus Ep. 9. ad Galliæ Episcopos.

Hisce tamen Decretis nondum omnis altercatio sublata videtur, nam in Concilio Francofordiensi cap. 8. idem Decretum renovatum est his verbis: *De altercatione Ursionis Viennensis Episcopi & Elisanti Arelatensis lectæ sunt Epistolæ B. Gregorii, Zozimi, Leonis, & Symmachi quæ definierunt eo quod Viennensis Ecclesia quatuor Suffra-*

fraganeas habere ſedes deberet, quibus illa quinta præmineret. De Tarentaſiâ verò & Ebreduno ſive Aquis-ſextiis legatio facta eſt ad Sedem Apoſtolicam, & quidquid per Pontificem Romanæ Eccleſiæ definitum fuerit, hoc teneatur. Ambiebant ſcilicet illarum Sedium Epiſcopi Metropoliticam dignitatem, licet enim Provinciarum eſſent capita; Tarentaſia quidem Alpium Graiarum; Ebredunum Maritimarum; & Aquæſextiæ Viennenſis tertiæ: nondum tamen ad Metropoliticam dignitatem evectæ fuerant, ſed Tarentaſia Viennenſi & cæteræ Arelatenſi Metropolibus ſubjectæ erant. Idem quibuſdam videtur eſſe ſentiendum de Veſontione & de Senonum ac Turonenſium urbibus in Galliâ Lugdunenſi, itemque Moguntiaco, & Coloniâ in Belgicâ, quas nonniſi progreſſu temporis Metropoles Eccleſiaſticas factas eſſe arbitrantur, ſed de his plura dicendi non eſt locus.

Ad illas Eccleſias venio quæ primatum inter cæteras ambierunt, & à Pontificibus Romanis illum ſibi concedi poſtularunt. Ante omnia verò advertendum mihi videtur, primis Eccleſiæ ſæculis vix ulla Primatus inter Metropoles Gallicanas extare veſtigia, nec ullam præ cæteris eminentem ſedem deprehendi, ſeu, quod idem eſt, nullum fuiſſe olim in Galliis Exarchum & Patriarcham, ſed ſingulos Epiſcopos cum Metropolitanis ſuis Eccleſiam in commune rexiſſe, quod ideo factum eſſe arbitror quod nulla eſſet urbs in Galliis à quâ cæteræ omnes penderent ut in aliis orbis partibus. Nonnullæ tamen Eccleſiæ privilegia quædam à Romanis Pontificibus obtinuerunt, quales Primatus & Vicariatus dignitas.

Primus omnium Arelatenſis Epiſcopus in Gallia Sedis Apoſtolicæ Vicarius à Zozimo conſtitutus eſſe legitur. Ep. 5. hujus Pontificis ad Galliæ Epiſcopos, in qua tria concedit Arelatenſi ſedi. 1. ut qui Romam è Galliâ veniunt, litteras accipiant ab Epiſcopo Arelatenſi Patroclo. 2. Ut per Viennenſem & Narbonenſem utramque ordinationes perficiat. 3. Ut eas Parochias retineat, quas antiquitùs habuit, etiam extra territoria ſua. Ex iis privilegiis poſteriora duo à Pontificis Vicariatu minimè repetuntur, ſed à dignitate Sedis Arelatenſis. Primum verò quod *contemplatione meritorum* Patroclo conceditur, nullam illi tribuit in Gallias juriſdictionem, ſed iis legem ſatis incommodam imponit qui Romanum Pontificem adire vellent, quam quidem locum non habuiſſe veriſſimillimum eſt.

Vicariatus hujus jura videtur latiùs extendere Symmachus Ep. 10. ad Cæſarium Arelat. t. Conc. 4. col. 1310. in quâ manentibus ſingularum Eccleſiarum privilegiis decernit, *ut circa ea quæ tam in Gallia,*

Galliæ, quàm in Hiſpaniæ Provinciis de causâ religionis emerſerint, ſolertia fraternitatis ejus invigilet: & ſi ratio popoſcerit præſentiam ſacerdotum, ſervatâ conſuetudine unuſquiſque, ejus auctoritate admonitus conveniat, &c. Eumdem Vicariatum in Galliis confirmat Auxanio Vigilius Ep. 8. t. 5. Conc. col. 321. & Pelagius Epiſt. 12. Sabaudo ſimul Vicariatum in Galliis & Pallium tribuit. Gregorius item magnus vices ſuas in regno Childeberti, uſumque Pallii Vigilio Arelatenſi concedit lib. 4. Ep. 40. ac demùm Joannes VIII. ſuas in Galliâ vices Roſtagno Epiſcopo Arelatenſi commiſit. Poſt Arelatenſem idem titulus à Zacharia Bonifacio Moguntino Epiſcopo delatus eſt. Epiſt. 5. tom. Conc. 6. p. 1504. id contigit circa annum Chriſti 750.

Rhemenſi Metropolitæ Primatum ſuæ Diœceſeos conceſſit Hadrianus primus Epiſt. 15. ad Tilpinum Rhemenſem Archiepiſcopum tom. 6. Conc. col. 1789. anno Chriſti 772. Hadriani Decretum confirmarunt Benedictus III. Ep. 1. t. 8. col. 232. anno 855. & Nicolaus I. anno 863. ut videre eſt in Ep. 5. append. t. 8. Conc. col. 489.

Anno 844. Sergius Drogoni Metenſium Epiſcopo ſuum Vicariatum tribuit, tùm quia avunculus erat Imperatoris & Regum, tùm etiam quia doctrinâ & ſanctitate conſpicuus habebatur. Hujus Pontificis Epiſtola extat t. 7. Conc. col. 1799. At Epiſcopi Gallicani hanc in eo dignitatem agnoſcere noluerunt, ejuſque Privilegiis minimè fruitus eſt, ut teſtis eſt Hincmarus cap. 30. adverſus Anſegiſum Senonenſem.

Anſegiſus porrò iſte Senonenſium Epiſcopus à Carolo Calvo Legatus ad Joannem miſſus, legatione ſuâ defunctus à Joanne VIII. anno Chriſti 876. Vicariatum in Galliæ & Germaniæ Provincias obtinuit per litteras Joannis ad Epiſcopos Galliæ, quæ extant Conc. tom. 9. p. 221. inter Joannis Epiſtolas numero 313. At Epiſcopi Gallicani in Concilio Pontigonenſi Primatum Senonenſi Epiſcopo conceſſum abſolutè admittere noluerunt, ſed tantùm *ſervato ſingulis Metropolitanis jure privilegii ſecundum ſacros Canones, & juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum, ex iiſdem ſacris Canonibus promulgata.* Hæc habentur in actis Concilii ex Aimoino t. 9. Conc. col. 281. quapropter ſequentibus ſæculis nihil aliud juris in Gallias aut Germanias habuêre Senonenſes Antiſtites præter honoris nomen. Cæterum ipſe Joannes videtur iſtud qualecumque fuerit privilegii Anſegiſi perſonæ tribuiſſe, non ſedi

Senonenſi, cum in reſcripto ſcribat id ſe illi conceſſiſſe ob devotionem & fidem erga Sedem Apoſtolicam.

Denique Gregorius VII. anno 1079. in Gebuini Lugdunenſis gratiam Primatum Eccleſiæ Lugdunenſi conceſſit, ſuper quatuor Provincias, Lugdunenſem, Rhotomagenſem, Turonenſem & Senonenſem; id ex ejus Epiſtolis diſcimus, quarum una eſt ad ipſum Gebuinum, altera ad Rhotomagenſem, Turonenſem & Senonenſem Antiſtites. Extant t. 10. Conc. col. 220. & 221. in poſteriori Epiſtolâ diſtinctionem Diœceſeon, Provinciarum, Primatuum, Metropolitanorum, & Epiſcoporum ab Apoſtolis factam eſſe ex Pſeudo Clementis Epiſtolâ ſuadet, jubetque ſuprà memoratis Archiepiſcopis, ut Lugdunenſi Metropolitæ pareant. In primâ verò Epiſtolâ ſupponit Gregorius dignitatem Primatus ab anteceſſoribus ſuis Lugdunenſi Eccleſiæ conceſſam fuiſſe, quod tamen probari minimè poterat. Nullum quippè extat antiquiùs iſto in gratiam Lugdunenſis Antiſtitis Romanorum Pontificum Decretum, & ſi quod extitiſſet, haud dubiè illius expreſsè mentionem feciſſent Gebuinus & Gregorius. Itaque hæc hujus conſtitutio duobus fundamentis nititur, quorum utrumque parùm habet firmitatis ac roboris. Quidquid ſit, illa variè à Gallis excepta eſt. Rodulphus Turonenſis Archiepiſcopus eam amplexus eſt: Richerius verò Senonenſis injuriam iſtam ferre minimè potuit, Rothomagenſis item Decreto Pontificis parere noluit, quâ de cauſâ Urbanus II. Concilio Claromontano anni 1095. Richerio Senonenſi, Concilio adeſſe, & Lugdunenſi Epiſcopo parere *renuenti Pallii uſum & ſuffraganeorum obedientiam interdixit:* eamdemque in Rhotomagenſem ſententiam tulit, niſi intra tres menſes ſubjectionem polliceretur. Id Decretum extat tom. Conc. 10. col. 517. & 518. à Marcâ primùm editum. Richerius nihilominùs à propoſito deterreri minimè potuit, ſed ejus ſucceſſor Daimbertus Lugdunenſi Epiſcopo obedientiam pollicitus eſt, ut narrat Urbanus Ep. ad Hugonem, quæ edita eſt à Petro de Marcâ in diſſertatione ad Conc. Claromont. & inſerta tomis Conciliorum vid. t. 10. col. 565. Poſtea tamen Senonenſis Antiſtes Lugdunenſi parere reſpuit, ut colligere eſt ex Epiſtolâ Humberti Lugdunenſis, quam eodem in loco citat Petrus de Marcâ.

Porrò ſi quæ fuerint Vicariis aut Primatibus conceſſa à Romanis Pontificibus jura noſſe velis, præſto ſunt ipſæ Pontificum litteræ quæ id te nullo negotio docebunt. Illud autem advertas velim hæc ſemper tempore creviſſe. Primum enim Zozimus Arelatenſi Epiſcopo

copo nihil aliud juris pro Vicariatu contulit, nisi ut omnes Clerici Romam aut ad alias regiones non irent sine formatis ejus litteris. Quod quidem privilegium ei conceditur, ut aliquod documentum formatarum extet, quo confutari possent ii qui Ecclesiasticum gradum falsò simularent. Utrùm autem æquum fuerit Zozimo legem istam Gallis imponere, quæ in cæteris regionibus non erat in usu, & utrùm posteà locum habuerit hîc inquirere nolo. At Symmachus tribuit ei potestatem Concilii ex Galliæ & Hispaniæ Episcopis, si causa religionis emerserit, congregandi. Pallii honorem addidit Vigilius Epist. 6. at Epist. 7. Ubi verò jus congregandi Concilii confirmat, de Galliis tantùm loquitur non de Hispania; & ea lege illud concedit, ut si qua sit gravior causa quæ terminari minimè possit à Concilio, ad Sedem ejus Apostolicam relatio fiat.

Pelagius autem generaliùs Arelatensi Episcopo concedit, ut ad instar suum *in Galliarum partibus primi Sacerdotis locum obtineat, & quidquid ad gubernationem vel dispensationem Ecclesiastici status gerendum est, servatis Patrum Regulis & Sedis Apostolicæ constitutis faciat.* Præterea Pallium illi concedit & renovat Zozimi de formatis Decretum. Denique Gregorius omissâ formatarum dandarum potestate Virgilio Arelatensi Vicariatus in Regno Childeberti, jura ad tria revocat. 1. Ut fidem Canonesque servari in eo procuret. 2. Ut Synodum, si sit opus, convocet. 3. Ut de controversiis fidei & rebus majoribus ad Sedem Apostolicam referat.

Moguntino Archiepiscopo nihil aliud juris concedit Zacharias, quam ut suâ vice, *prædicationem per universas Gallias* accipiat, ut si *repererit aliquem contra religionem Christianam sentire vel Canonum instituta, spiritaliter ad normam studeat rectitudinis reformari.*

Rhemensi Primati jus ordinationum in totâ Diœcesi concedunt Hadrianus, Benedictus, & Nicolaus, ac præterea ut nulli sit subditus præterquam Sedi Apostolicæ.

Sergius Drogoni concedit, ut vice sua ubique cæterorum Episcoporum necessitatibus ministeret existat, eique in congregandis generalibus Conciliis suam commodat auctoritatem: præterea jubet ut ad eum Synodorum Provincialium Decreta referantur, & appellationes ad Sedem Apostolicam primùm audiat, & ut in Abbatum & Episcoporum vitam inquirat.

Joannes VIII. Ansegiso vices suas tribuit in convocandâ Synodo & aliis negotiis exercendis per Gallias & Germanias, utque De-

creta Apostolica per eum in cæterorum notitiam veniant, ipseque de majoribus negotiis ad eum referat.

Demùm Gregorius VII. Gebuino Primatum concedens jura Primatuum sic describit, eos dicit Metropolitanos esse superiores & ad eos *post Sedem Apostolicam negotia præcipua convenire, ut ibidem quibus necesse est clementer & justè restituantur, & ut hi qui injustè opprimuntur, justè reformentur atque fulciantur : Episcoporumque causæ & summorum negotiorum judicia, salvâ Apostolicæ Sedis auctoritate, justissimè terminentur.*

Itaque tota Primatus aut Vicariatus potestas à Romanis Pontificibus Episcopis Gallicanis concessa ad quatuor aut quinque capita revocatur. 1. Est Formatarum tribuendarum. 2. Convocandi Concilii Diœcesani. 3. Referendi ad Pontificem de majoribus causis. 4. Cavendi ut Canones observarentur, fidesque illibata maneret. Quibus 5. additum est posterioribus sæculis jus appellationum à Metropolitanorum judiciis; quod solùm obtinere videtur Lugdunensis Antistes. At jus ordinationum Metropolitanorum Primatibus aut Vicariis numquam in Gallia concessum est, sicut Thessalonicensi Vicario: quia Romanis Pontificibus non erat in votis eam Patriarchatui suo addere, sed tantùm in illam Primatui suo debitam auctoritatem exercere.

Præter hos Galliæ Primatus nonnulli in variis Diœcesibus Episcopi Primatum ambierunt; sic Bituricensis Primatum in Aquitaniam obtinebat, ut discimus ex Nicolao primo Epist. 19. ad Rodulphum Bituricensem tom. 8. Conc. col. 504. Hanc ei dignitatem conservare studuit anno 1211. Philippus Augustus Epist. ad Innocentium III. in quâ rogat eum, ut Bituricensi Ecclesiæ jus Primatus conservet: *Cum sola*, inquit, *Bituricensis Ecclesia in toto regno nostro Primatiæ obtineat dignitatem.*

Multa etiamnum dicenda supererent, sed hæc dicta sufficiant, ut istarum rerum rudibus generalis antiquæ Galliæ notitia proponatur, cujus ope cætera peritis in memoriam revocari possint.

§. XI.

§. XI.

De institutione & limitibus Patriarchatuum.

PAtriarchæ, ut jam observavimus, iidem olim fuerunt ac Exarchi, seu Primates Provinciarum, atque hoc sensu antiquissima est illorum institutio. De his loquitur Concilium Nicænum cap. 6. ut fusiùs ostendemus posteà, cum statuit ut Alexandrinus Præsul *habeat Ægypti, Libyæ & Pentapoleos potestatem: quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est, similiter autem & apud Antiochiam, cæteraque Provincias privilegia serventur Ecclesiis.* Ubi tres præcipuos orbis Patriarchas nominat Concilium, cæteris verò non nominatis sua privilegia confirmat.

At Concilium Constantinopolitanum secundum singulas orientis Diœceses sive Patriarchias distinguit Can. 2. *Qui sunt super Diœcesim Episcopi nequaquam ad Ecclesias quæ sunt extrà præfixos sibi terminos accedant, nec eas hac præsumptione confundant, sed juxta Canones Alexandrinos Antistes, quæ sunt in Ægypto, regat solummodò, & orientis Episcopi orientem tantùm gubernent, servatis privilegiis, quæ Nicænis Canonibus Ecclesiæ Antiochenæ tributa sunt. Asianæ quoque Diœceseos Episcopi ea solùm quæ sunt in Asianâ Diœcesi, dispensent, necnon & Ponti Episcopi ea tantùm quæ sunt in Ponto, & Thraciarum quæ in Thraciis gubernent: non vocati autem Episcopi ultrà suam Diœcesim non accedant propter ordinationes faciendas, vel propter alias dispensationes Ecclesiasticas..... Ecclesias autem in Barbaricis Gentibus constitutas gubernari convenit juxta consuetudinem, quæ est à Patribus observata.*

In primâ Canonis hujus parte quinque distinguntur orientis Diœceses, & unaquæque Episcoporum suorum regimini committitur, ne scilicet alicujus Diœceseos Patriarcha, aut alii Episcopi, in alterius Diœcesim quidquam juris sibi vindicarent. Itaque licet clarè & apertè non dicat, singulos in istis Diœcesibus Exarchos seu Patriarchas Diœcesi præfuturos, id tamen satis innuit. Nec multum à Canonis sensu aberravit Socrates, cùm ait singulas Diœceses suis Patriarchis esse commissas, Thraciam Nectario, Helladio Ponticam Diœcesim, &c. Nonnullos equidem nominat, quos non modò Patriarchas, sed ne Metropolitanos quidem fuisse con-

conſtat, quibus tamen Patriarchatum conceſſum eſſe ſcribit, quia adminiſtrationis hujus Diœceſeos participes erant. Quod verò dicit Socrates inſtitutas eſſe, ab hujus Concilii Patribus Patriarchias exactè verum non eſt; hæ etenim Diœceſes diſtinctæ erant anteà, & per conſuetudinem quædam jura ac privilegia Diœceſeon Exarchis erant attributa, ſed nondum ullo Canone tam exacta Diœceſeon diſtributio ſancita erat. Atque hoc ſenſu dici poſſunt ab hoc Concilio conſtituti Patriarchæ. Ex eo ſanè Canone conſtat, nullum jus fuiſſe Epiſcopo Alexandriæ, aut Antiochiæ in alias Diœceſes, Aſianam ſcilicet, Ponticam & Thracicam. Ac proindè tùm Alexandrinum, tùm Antiochenum Patriarchatum Diœceſeon Ægypti & orientis limites non exceſſiſſe. Sua equidem ſervat Antiochenæ Eccleſiæ privilegia, ſed in orientis tantummodò Diœceſi, prout ab Aſianâ, Ponticâ, Ægyptiâ & Thracicâ diſtincta eſt, Illud tamen animadverſione dignum, quod in Canone ſoli nominentur Antiochenus, & Alexandrinus Præſules, quibus aliqua ſpecialia privilegia reſervantur, cùm cæterarum Diœceſeon adminiſtratio generatim omnibus Epiſcopis tribuatur, quod duplici, ni fallor, de cauſâ factum eſt. 1. Quia hi ſolùm duo in Concilio Nicæno nominati fuerant præter Romanum, de quo non agit Concilium Conſtantinopolitanum. 2. Quia hi Patriarchæ cæteris eminebant, & longè majora jura ac privilegia obtinebant.

Certum tamen eſt, Epheſinum & Cæſareenſem Epiſcopos aliquid præ cæteris Metropolitis habuiſſe privilegii, & Diœceſeon ſuarum Exarchos ac Patriarchas fuiſſe. Et primum quidem Epheſinus Epiſcopus in Concilio Epheſino Aſianorum omnium caput habitus eſt. Act. 5. Concilii tom. 3. Concil. p. 666. Alexandrini & Epheſini Epiſcoporum *Sedes vocantur majores Throni, in quos nihil juris habebant Orientales*, & col. 655. Cyrillus & Memnon appellantur caput Concilii, & Orientales in Ep. ad Imper. per Palladium miſſa col. 707. queruntur quinquaginta eſſe Ægyptios & quadraginta Aſianos ſub Memnone *Tyrannidis duce, & duodecim ex Pamphilia hæreticos, Meſſalianitarum nomine appellatos, præter alios eidem Metropoli adhærentes.* Deinde ordinatio Epheſini Epiſcopi pertinebat ad omnes Aſianæ Diœceſeos Epiſcopos, quod majoris ſedis argumentum eſt: narrat enim Palladius Chryſoſtomum, ut Heraclidem in locum Antonini Epheſinæ præficeret Eccleſiæ 70. Epiſcopos ex Lydiâ, Aſiâ & Cariâ convocaſſe. Idem etiam conſtare poteſt ex act. 11. Chalcedon. Concilii, in quâ Stephanus ait ſe à 40.

Epiſco-

Episcopis ordinatum, ibidem Ephesus dicitur maxima & illustris Metropolis. Hinc intelligere est Ephesinum Episcopum universæ Diœceseos Asianæ curam habuisse, cum ad eum ordinandum ex omnibus Provinciis ejus Diœceseos Episcopi convenirent: quapropter hi in fine ejusdem actionis supplicant, ut Episcopus Ephesinus ordinetur in Provinciâ, secundum Canones. Aliter autem visum est Concilii Patribus, qui hoc privilegium Constantinopolitano Episcopo vindicaverunt. Demùm Evagrius lib. 3. cap. 6. testis est restitutam fuisse Ephesinæ sedi à Timotheo Æluro Patriarchicam dignitatem, à qua in Chalcedonensi Concilio exciderat.

Ut id intelligatur adverte, jus ordinandi Metropolitanos omnes fuisse primum Exarchi Provinciæ, pariterque jus ordinandi Exarchi fuisse omnium Episcoporum Diœceseos. At Concilium Chalcedonense utrumque jus Exarchis Asiæ & Ponti abstulit, hoc quidem act. 11. in qua miserè deprecantibus Episcopis Asianis, ut Ephesinus Episcopus in Provinciâ ordinaretur. Jus istud primùm à Chrysostomo contra Canones, speciatim verò contra Concilii Constantinopolitani definitionem Constantinopolitano vindicavit Episcopo. Illud verò jus ordinandorum, tùm in Asiâ, tùm in Ponto Metropolitanorum, quod Exarchi Episcoporumque Diœceseos proprium erat act. 15. c. 28. Constantinopolitano Episcopo attribuit, sicque Episcopum Ephesinum omni jure Patriarchico spoliavit; verùm hoc illi posteà restituisse dicitur Timotheus Ælurus Paulo Episcopo Ephesino *in Archiepiscopali sede collocato, qui jam priùs ab Episcopis Provinciæ juxta antiquiorem consuetudinem ordinatus fuerat*, relictâque illi ordinandorum Metropolitanorum potestate.

Cæsarea Cappadociæ eodem jure Exarchatus seu Patriarchatus in Diœcesi Ponti fruebatur. Hujus urbis Ecclesiam vocat Gregor. Nazianz. orat. 20. & Ep. 33. cæterarum matrem. Ipse Basilius hujus suæ in universam Ponti Diœcesim potestatis multa dedit indicia. Satalis in Armenia ad preces Satalanorum ordinavit Episcopum, ut videre est Ep. 183. & 187. idem Episcopum quemdam Frontonem Nicopolitanis contra jus ordinatum Episcopum, ut videre est Epist. 10. sententiâ suâ Episcopatu dejiciendum esse pronuntiat, jubetque Nicopolitanis Presbyteris, si quam secum partem habere velint ut idem sentiant; quibus verbis indicat Basilius se in Nicopolitanos habuisse potestatem. Idem Basilius totius Diœceseos Ponti Concilia indixit, quod est Primatis seu Exarchi, ut videre

dere est Ep. 291. Sozemenus lib. 6. c. 12. narrat Concilium Pontificæ Diœceseos Tyanis celebratum tempore Valentiniani sub Eusebio Cæsareæ Episcopo. Demùm ut cætera mittam, Cæsareensis Antistes in Concilis cæteris Metropolitanis prælatus est, ex quo satis colligitur eum Exarchi dignitate fuisse insignitum.

Cæterum ut ad Canonem Constantinopolitanum redeamus, constat ipsum disertè vetare, ne aut Alexandrinus, aut Antiochenus, aut ullus alius quidquam juris in Diœcesibus Ponti, Orientis & Thraciæ sibi vindicet: sed ut illæ à Provinciarum suarum Episcopis regantur. Hanc, ut observavimus, sanctionem pessumdedit Concilium Chalcedonense, cum Constantinopolitano Episcopo tùm Exarchorum, tùm etiam Metropolitanorum omnium ordinandorum jus detulit, quod jam in pluribus locis invaserat.

Hæc de primis Patriarchis, qui iidem erant ac Exarchi, nunc de iis quibus posteà Patriarchæ nomen reservatum est, pauca dicemus. Porrò si Patriarchæ nomine illos Episcopos intelligas, qui honore cæteros anteibant, haud dubium est, quin antiquitùs tres fuerint ii Patriarchæ, qui tribus præcipuis orbis Romani civitatibus præerant, Romæ, Alexandriæ, & Antiochiæ: cùm enim istæ urbes omnium primæ forent, non mirum est, si illorum Episcopi primum honorem & locum occuparent. Eumdem posteà honorem Constantinopolitanæ Ecclesiæ detulit Constantinopolitana Synodus, cum Constantinopolis secunda Imperii urbs effecta est. Similem fortè honorem Æliæ seu Hierusalem concesserat Nicæna Synodus. Verum si Patriarchalem ita dignitatem spectes, nulla adjuncta habet præterquam honoris & præeminentiæ jura aut privilegia: inde tamen occasionem arripuere istæ sedes peculiaria sibi in cæteras jura vindicandi, cæteroſque tum Metropolitanos, tùm etiam Exarchos subjiciendi.

Primum inter Patriarchas locum semper obtinuit Romanus Pontifex, qui præter Primatum quo præ cæteris omnibus eminet, primùm Provinciarum omnium quæ Vicario Romæ parebant, potestatem habuit, ut infrà demonstrabimus. Deindè verò in cæteras quoque Ecclesias, potestatem eamdem habere tentavit; atque hac de causâ Vicarios variis in locis instituit, atque inter alios Thessalonicensem Vicarium constituit, ut videre est in Epist. Innocent. I. ad Rufum Thessalonicensem, Bonifacii primi, item Cœlestini primi ad eumdem, Xisti ad Anastasium, & Leonis ad eumdem.

Hoc

Hoc enim valdè obſervandum eſt, poteſtatem illam quam committunt Theſſalonicenſi Epiſcopo, non eſſe aliam quam Patriarchicam ſeu Exarchicam in Illyricum poteſtatem.

Verùm in nullas allias Eccleſias præterquam in Vicariatus Eccleſias ordinario jure Romanum Pontificem olim habuiſſe poteſtatem verè Patriarchicam, ex eo demonſtratur quod in nullas alias Provincias, ordinario jure per ſe Patriarchicis juribus uſus eſt. Inter illa quippe jura præcipua eſt Metropolitanorum ordinatio, at Pontificem Romanum alibi quam in Vicariatu Romæ Metropolitanos aut Epiſcopos non ordinaſſe demonſtrabimus. Quod vel ex eo ſolo patet, quod Vicarios in Galliis inſtituens, de ordinandis illarum Provinciarum Metropolitanis ne verbum quidem facit.

Itaque Patriarchatus Romani limites non videntur exceſſiſſe Provincias eas, quæ Vicario urbis parebant, dicunturque à Ruffino ſuburbicariæ. Nam extra iſtas Provincias etiam in Italia Metropolitani Epiſcopos omnes ordinabant, & ipſi ab Epiſcopis Provinciæ ordinabantur. At in Sicilia & Sardiniâ & Provinciis ſuburbicariis non modò Metropolitanorum, ſed & omnium Epiſcoporum ordinationes à Romano Pontifice fiebant, & nihil in iis Provinciis alicujus momenti ſine ejus auctoritate regebatur. Hoc autem non ſolùm in Provinciis ſuburbicariis Italiæ, ubi nullus erat Metropolitanus, ſed & in Siciliâ ipsâ locum habuiſſe colligimus ex B. Leone Epiſtola olim 4. nunc 16. ad Epiſcopos Siciliæ ubi eos alloquitur his verbis: *Quam culpam nullomodo potuiſſetis incidere, ſi unde conſecrationem honoris accipitis, inde legem totius obſervantiæ ſumeretis.* Idemque confirmatur ex Gregorio primo lib. 5. Ep. 13. ad Rectorem Siciliæ de Lilibetano Clero petente licentiam à Romano Pontifice, ut ſibi Epiſcopum eligeret. Itaque iſtarum Provinciarum non modò Patriarcha fuit ſummus Pontifex, ſed & Patriarchicam auctoritatem peculiari quadam ratione exercuit. Nam Patriarchæ cæteri ſolos ordinabant Metropolitanos, cæteros verò Epiſcopos à Metropolitanis, ſaltem ex ſuo conſenſu ordinari ſinebant. At verò Romanus Pontifex in Provinciis ſuburbicariis omnium Epiſcoporum ordinationes ſibi vindicabat, & nullas in iis partes Metropolitanis relinquebat. Sed cùm uniuſcujuſque civitatis Clerus & populus aliquem elegerant, referebatur ad Romanum Pontificem, qui vel ordinandum Romam accerſebat, ut à ſe ordinaretur, vel aliquem ad ejus ordinationem delegabat. At in aliis Provinciis minimè ſuburbicariis jus ordinationum Pontificem Ro-

manum habuiſſe probari non poteſt. Imò conſtat non tantùm Epiſcopos omnes à Metropolitanis, ſed & Metropolitanos ipſos ab Epiſcopis cujuſque Provinciæ fuiſſe ordinatos : ergo extra controverſiam eſſe debet, Romanum Pontificem in ſolis Provinciis ſuburbicariis primum ac præcipuum Patriarcharum jus habuiſſe. Quod verò ſpectat ad alterum jus Patriarcharum, convocandi ſcilicet Concilii Diœceſani, non reperietur Romanum Pontificem jure Patriarchatus ex toto occidente Synodum convocaſſe. Et ſi quando numeroſas Synodos imò & generales convocavit, fecit id non Patriarchatus, ſed primatus jure & auctoritate, & ideò non poteſt dici Patriarchatum in totum occidentem habuiſſe. Nihilominùs tamen ſucceſſu temporis Romanus Pontifex Patriarchatus ſui limites, quantum potuit, extendit : ac primò Illyricum ditiom ſuæ per Vicarios adjicere conatus eſt : deindè verò non modò totam Italiam, ſed & Gallias atque Hiſpaniam Patriarchatus ſui limitibus comprehendi voluit.

Hîc autem valdè miror nonnullos eſſe, qui licet fateantur Romanum Pontificem non habuiſſe jus Metropolitanorum in toto occidente ordinandorum, contendant tamen eum fuiſſe totius occidentis Patriarcham. Cùm enim Patriarchæ auctoritas & Juriſdictio in eo præcipuè jure conſiſtat, ſtatim atque illud Pontifici Romano in totum Occidentem non competiiſſe fatentur, neceſſe eſt ut agnoſcant eum non fuiſſe propriè totius Occidentis Patriarcham. Quod ſi nihil aliud volunt quam Romanum Pontificem fuiſſe inter Occidentis Epiſcopos primum ac præcipuum, atque hac de cauſa certam quamdam in totum Occidentem ſuperinſpectionem habuiſſe, non video cur iſtud juris intra Occidentem coërcere velint quod & in ipſum Orientem habebat. Nam vi Primatus ſui Romanus Pontifex non ſolum Occidentalium, ſed & Orientalium Eccleſiarum certam quandam curam habere debet, atque invigilare ut ubique Canones obſerventur, fideſque illibata cuſtodiatur quod jus ſi Patriarchicum dixeris, neceſſe eſt ut dicas Romanum Pontificem non Occidentis modò, ſed & totius orbis Patriarcham fuiſſe.

At quoniam adverſarii nonnulla proferunt teſtimonia, quibus ſuadere contendunt Diœceſim Romani Pontificis fuiſſe totum Occidentem, breviter ea nobis percurrenda ſunt, & quàm parùm roboris habeant oſtendendum.

Primum argumentum petunt ex Epiſtola Synodica Concilii Arelatenſis primi ad Sylveſtrum, in qua Synodi Patres dicunt ipſum

majores tenere Diœceſes, ergo, inquiunt, Occidentis Diœceſes tenebat, non autem unam tantùm, ut nos arbitramur, Diœceſim Romæ cæteris omnibus minorem.

Verùm nemo non deprehendit quam parum rectè procedat argumentum, quis enim ferret iſtud ratiocinium : Pontifex Romanus majores Occidentis Diœceſes tenet, ergo omnes tenet? Deinde verò Diœceſeos nomen hîc ſtrictè non ſumitur pro Imperii Diœceſibus, ſed potiùs pro ſingulis iis Provinciis quas Romanus Pontifex regebat, ut ſenſus ſit, tu qui majoribus præes Occidentis Eccleſiis, cæteris Paſchæ diem per litteras ſignificabis.

Secundò, iidem adducunt, *Sancti Baſilii teſtimonium ex Epiſtola* 10. *in qua Romanum Epiſcopum vocat, Occidentalium Coryphæum*, id eſt Occidentalis Eccleſiæ Principem. Sed nihilò magis iſte, locus ad propoſitum pertinet : nam ſi per vocem illam Occidentalis Eccleſiæ Principem intelligant eum qui inter Occidentales primus eſt, & honore cæteros antecellit, quod propriè per nomen κορυφαῖος deſignatur, hoc ſenſu Romanum Pontificem, tunc Occidentalis Eccleſiæ Principem fuiſſe quis dubitet? Verùm ſi per Principem Occidentis eum intelligant, qui totum Occidentem regit Exarchatus, ſeu quod idem olim fuit, Patriarchatus jure, Romanum Pontificem hoc ſenſu Principem fuiſſe inficior, idque Baſilium exiſtimaſſe nego. κορυφαῖον enim appellat, hoc in loco Romanum Epiſcopum non in laudem, ſed potiùs in vituperium, Occidentalium faſtum incuſans: *Sin autem*, inquit, *ira Dei permanſerit, quale nobis auxilium ab Occidentalium ſuperbiâ, & faſtu aderit? qui veritatem neque norunt neque dicere ſuſtinent, verùm falſis opinionibus præpediti illa nunc faciunt quæ in Marcello patrarunt. Nempè cum iis qui veritatem ipſis annuntiant contendentes, hæreſim autem per ſeipſos ſtabilientes. Ego ſanè volebam ad eorum anteſignanum* κορυφαῖον *ſcribere*. De Patriarchiâ & Juriſdictione Romani Pontificis ne quidem cogitat Baſilius. Sed eum vocat κορυφαῖον cæterorum, quia inter cæteros ejuſdem ſententiæ eminebat, quod rectè reddidit interpres per vocem Anteſignanum.

Tertiò proferunt Auguſtinum qui lib. 1. contr. Jul. c. 4. vocat Innocentium Eccleſiæ Occidentalis Præſidentem. Sed nihil inde aliud concludi poteſt quam Pontificem Romanum inter Occidentis Epiſcopos primum eſſe : nam Africani nullam Juriſdictionem Patriarchicam Pontificis Romani in Provinciam ſuam agnoſcebant, ut colligere eſt ex geſtis in causâ Apiarii de quibus alibi.

Demùm objiciunt Hieronymum qui in lib. adversus Vigilantium, scribit *quid facient Orientis Ecclesiæ, quid Ægypti & Sedis Apostolicæ? his*, inquiunt, *verbis trium Patriarchatuum distinctos limites habemus. Orientis Ecclesiæ Antiocheni Patriarchæ sacræ ditioni subditæ sunt, vel potiùs tota sunt illius ditio. Si tamen tres Diœceses Asianam, Ponticam & Thracicam exceperis. Ægypti finitimæque Ecclesiæ parent Alexandrino Patriarchæ. Quacumque superstant Ecclesiæ id est Occidentales, sunt Sedis Apostolicæ, Romanumque Episcopum ut Patriarcham agnoscunt, & venerantur.*

Respondeo Hieronymum distinctos Patriarchatuum limites hoc loco minimè tradidisse, nec quidquam hìc scripsisse undè possint colligi. Tres præcipuas orbis Diœceses nominat, ut illarum auctoritate impugnatam à Vigilantio disciplinam defendat. At quam latè pateant istæ, nullatenùs dicit. Adversarii verò illarum limites ita assignant, ut omnem argumenti sui vim infringant, nam si Ecclesiarum Orientis nomine una tantùm intelligitur Diœcesis, exceptis aliis tribus, cur non pariter *Sedis Apostolicæ* nomine intelligatur sola Diœcesis Sedi Apostolicæ peculiaris seu Vicariatus Romæ?

Denique Sirmondus Patriarchatum Romani Pontificis per totum Occidentem porrigi probat Græcorum recentiorum testimonio & confessione, qui ad Canonem sextum Nicænum ultrò agnoscunt totum Occidentem ad Patriarchatum Romani Pontificis pertinere, ut Zonaras qui ad hunc Canonem hæc habet: *Alexandrinum*, igitur, *Episcopum iis qui in Ægypto, Lybia, Pentapoli sunt, præsidere jubet, Antiochenum, subjectis sibi Provinciis nimirùm Cœlesyriæ, Ciliciæ utrique, Mesopotamiæ; at alios Episcopos suis quemque regionibus præesse; quemadmodum & Ecclesiæ Romanæ Antistes ut Occidentales Provincias regeret, mos obtinuit.* Adjungit huic Balsamonem & alios Græcos recentiores qui fatentur Patriarchatum Romanum extendi per totum Occidentem. Unde Thessalonicensem, Corinthium, Nicopolitanum, Athenienſem, Patrensem Metropolitanos à Diœcesi Romani Pontificis avulsos, & sedi Constantinopolitanæ subjectos esse constat, tum ex notitiâ Græcorum, tum ex Romanorum Pontificum Epistolis, Hadriani scilicet & Nicolai, qui Provincias istas tanquam suas repetunt. Confirmat istud Sirmondus ex veteri Hieronymi dicto qui in Epistolâ ad Marcum, hæc ait, *Hæreticum me cum Occidente, hæreticum me cum Ægypto, hoc est cum Damaso Petroque condemnent.* Supponens tam Occidentem Damasi Diœcesim fuisse, quàm Egyptum Petri.

Ve-

Verùm hæc omninò levia sunt, nam primò Græcorum istorum recentiorum auctoritatem majoris non facio, imò minoris quam ipsius Sirmondi testimonium : illi enim de rebus istis loquuntur ex præjudicatis opinionibus, veterumque disciplinam ex eâ quæ suâ ætate vigebat, metiri solent. Cumque eo tempore quo hæc scribebant, Romani Pontificis Diœcesis ad multas Occidentis Provincias esset progressa, non examinarunt utrùm Synodi Nicænæ tempore eosdem habuisset limites. Imò totum illi Occidentem ultrò concesserunt, ut faciliùs illum ab Oriente arcerent : suum tantummodò curantes & de alieno nihil solliciti. Ad ejusdem ævi disciplinam pertinet quòd Pontifices Romani Macedoniam & Græciam sibi avulsas queruntur, quia scilicet, ut observavimus, aliquam in hæc loca auctoritatem sibi vindicarunt Pontifices, & Diœcesim suam istuc extendere conati erant Thessalonicensi Episcopo vices suas committentes.

Quod spectat ad Hieronymi locum, nihil prorsùs ad rem pertinet : nec enim ibi agit de Diœcesibus, sed de fide Ægypti & Occidentis. Quippè cùm Hieronymus in Syriâ degens à nonnullis accusaretur, ut fidem suam in turo collocet, cum in Oriente de Religione dissensiones forent ; Occidentis autem & Ægypti Episcopi unum sentirent, visum est illi fidem suam utriusque testimonio rectam ostendere. Nominat autem Petrum Alexandrinum & Damasum, quoniam cum isto totus Occidens, cum illo Ægypti Diœcesis integrâ fide ac communione jungebantur, non quod iste Occidentis totius, ille Ægypti Patriarcha foret. Eadem de causâ Theodosius Ecclesias tradi jussit iis qui cum Damaso, Petro & aliis quos in lege suâ nominat, communicarent, quia scilicet cum illi fidem Nicænam apertè profiterentur, necesse erat eos qui cum illis communicabant & sentiebant, eamdem fidem profiteri, cum ergo omnes Occidentales cum Damaso communicarent, atque, ut inquit Optatus, *commercio formatarum, in unâ communionis* societate concordarent, non secùs ac Ægypti Ecclesiæ cum Petro Alexandrino, meritò Hieronymus ad Occidentis & Ægypti fidem cognoscendam Petri ac Damasi fidem in medium producit. Atque hæc de Patriarchatus Romani limitibus, nunc de aliis agendum est.

Secundus inter Patriarchas locus olim Alexandrino Episcopo concessus est. Cur autem Antiochenum præcesserit, haud facilè est dicere : hîc valdè desudant, qui Patriarchicam dignitatem à Petri fundatione repetunt, nam Alexandrinam Ecclesiam à Petro fundatam non fuisse

certum est. Rectiùs illi meo quidem judicio loquuntur, qui secundum locum Alexandrino Præsuli concessum esse scribunt, eo quod Alexandria foret secunda orbis civitas, quanquam id non ità liquidò demonstrari potest.

Huic Patriarchæ Concilii Nicæni Canone 6. jus in Libyam, Ægyptum & Pentapolim ex antiquâ consuetudine vindicatur. Harum Provinciarum nomine comprehenduntur eæ omnes Provinciæ, quas in Diœcesi Ægypti superiùs enumeravimus, quæ Præfecto Augustali parebant.

Latiùs hunc posteà Patriarchatus sui limites extendisse nullibi legimus, immò constat eum nihil quidquam in Africam Occidentalem juris habuisse, nec eorum quæ in eâ gerebantur, fuisse participem. Somniant igitur illi qui totam Africam, prout tertia orbis pars est, Patriarchatui Alexandrino attribuunt.

Tertium Patriarchatus honorem sortitus est Antiochenus Episcopus, cujus Patriarchia Orientis Diœcesi finitur, nec enim unquam, ut fingunt nonnulli, vel in universam Asiam, vel in cæteras Imperii Diœceses, Asianam scilicet, Ponticam & Thracicam jus Patriarchicum obtinuit. Id quippe expresè vetatur in Concilio Constantinopolitano & Diœcesi con Asiæ, Ponti & Thraciæ cura illarum Episcopis committitur. Nec unquam leges, Antiochenum Episcopum jus Patriarchicum in eas Diœceses usurpasse, aut cum Constantinopolitano Episcopo illas invadente tanquam pro suis dimicasse. De cæterisautem Asiæ magnæ partibus haud difficile est demonstrare Antiochenum Episcopum nullum sibi jus in illas vindicasse. Nam verbi gratiâ, Frumentius licet Tyrius Indorum quos ad fidem converterat Episcopus, non ab Antiocheno, sed ab Athanasio Alexandrino ordinatus est, ut testis est Ruff. lib. 10. c. 9.

Idem Ruffinus lib. 11. c. 6. narrat Moysem Saracenorum Episcopum ordinatum fuisse ab Episcopis orthodoxis Ægypti, quoniam deductus Alexandriam passus non erat se à Lucio Ariano Episcopo Alexandriæ ordinari. Qui mos Asiaticorum perseveravit ad Justiniani tempora: sub eo etenim Indi Episcopum ab Alexandrino Præsule petiêre, ut refert Elmacin. hist. Sarac. lib. 1. c. 12.

His tribus Patriarchis duo posteà juncti fuêre, Constantinopolitanus scilicet & Hierosolymitanus, de quorum institutione, & jurisdictione paulò latiùs disserendum est.

Bizantinus Episcopus Heracleensi primum Episcopo suffragabatur, ut ait Gelas. Epist. 2. At postquam illa urbs à Constantino

secun-

secunda orbis urbs facta est ejusque nomine donata, altiùs se extollere cœpit ejus Antistes, ac propriæ Metropoleos jugum excutere, in tantùm ut in Concilio Constantinopolitano primus ei honoris post Romanum locus concederetur c. 3. *Constantinopolitanus habeat priores honoris partes πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, post Romanum Episcopum, eo quod sit nova Roma.* Sed circa Canonem istum multa quæri solent, quæ nobis currentibus moram faciunt. Primò hujus γνησιότης revocatur in dubium à Baronio & aliis, qui Canonem hunc commentitium & suppositum esse arbitrantur his rationibus moti. 1. Quod Anatolius à Leone per Epistolam 56. exagitatus, nequaquam se auctoritate alicujus Canonis à Constantinopolitano Concilio constituti, defenderit. 2. Quod Episcopi Concilii Constantinopolitani 2. seu potiùs 3. in Epistolâ suâ ad Damasum definitionis hujus non meminerunt. 3. Quod Timotheum Alexandrinum, in cujus præjudicium Decretum istud latum fuerat, id tulisse non sit probabile. 4. Quod superiori Canoni, in quo Diœceses distinguuntur, contrarius esse videatur.

Verùm hæ rationes levissimæ sunt, nec quemquam movere debent, cùm aliunde Canonis hujus γνησιότης gravissimis testimoniis fulciatur. Primò enim Canonem hunc à Concilio isto editum testes sunt Socrates & Sozomenus, ille lib. 5. c. 8. hic lib. 7. c. 9. Deinde in Concilio Chalcedonensi, tum Can. 28. tum sess. 16. col. 812. hic Canon adducitur. Atque ipse Lucentius Sedis Apostolicæ legatus agnoscit hunc Canonem centum quinquaginta Patrum esse, queritur enim col. 809. *quod* 318. *Constitutionibus postpositis*, 150. *qui in Synodicis Canonibus non habentur mentionem tantùm fecisse noscuntur.* Non negat hanc fuisse Patrum 150. definitionem, sed illius Concilii sanctiones in suo codice minimè reperiri testatur. Similiter S. Leo Ep. 55. ad Anatolium, & Ep. 53. ad Pulcheriam queritur Concilii Nicæni sanctionibus alias ante 60. aut. 70. annos à quibusdam Episcopis editas præferri. Quod de alio quam de Concilii Constantinopolitani Canone 3. intelligi non potest. Prætereà licet propter hunc, cæteros ejusdem Concilii Canones minimè receperit Ecclesia Romana, ut constat ex jam citatis locis; itemque ex Greg. lib. 6. Ep. 31. & Nicolao I. Gelas. Ep. 4. eos tamen suppositos esse numquam dixit, sed à 150. Patribus conditos agnovit, ut constare potest ex locis modò citatis. Demùm in collectione Dionysii Exigui, cæterisque omnibus Canonum collectionibus reperiuntur. Ad rationes allatas respondere facillimum est.

Ad

Ad primam ex ipsomet S. Leone Anatolium Concilii Constantinopolitani Canone honorem suum defendisse constat, ut jam à nobis animadversum est.

Ad secundam respondeo secundi seu potiùs tertii Constantinopolitani Concilii Episcopos Canones à se conditos non enumerare: sed rationem reddere Pontifici, tum suæ fidei, tum etiam administrationis Ecclesiarum, ordinationis scilicet Nectarii & Flaviani: unde ne verbum quidem dicunt de Maximi Cynici eorumque qui ab ipso ordinati fuerant, depositione, de qua tamen unus editus erat Canon.

Ad tertiam respondeo fortè Alexandrinum intercessisse, & intercessionis ejus nullam esse memoriam, forsan etiam non intercessisse, vel quia ita æquum esse judicabat, vel quia obstitit Imperator, vel quia non magnum sibi præjudicium hoc Canone fieri existimavit. Unde nec in Concilio Chalcedonensi ipsum, aut Antiochenum Præsulem intercessisse legimus. Forsan etiam hic Canon ante adventum Ægyptiorum editus est in primo Concilio Constantinopolitano, cujus Præses erat Meletius.

Ad ultimam respondeo hunc Canonem priori non esse contrarium, quia secundum tantum honoris locum Constantinopolitano tribuit Episcopo, servatis singularum Diœceseon privilegiis, quæ nullatenùs lædit hic Canon. Nec enim Episcopo Constantinopolitano jus tribuit in Asianam aut Ponticam Diœcesim, quod nobis deinceps probandum est.

Concilii Constantinopolitani Canone meram tantùm honoris prærogativam Constantinopolitano Episcopo concessam esse, non autem, ut quidam arbitrantur, in Thracicam, Ponticam & Asianam Diœceses auctoritatem, verba ipsa Canonis apertè demonstrant: ita enim se habet. *Constantinopolitanus Episcopus habeat πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, hoc est privilegia honoris post Romanum.* Quis autem non videat hæc verba nihil aliud sonare quàm meram honoris prærogativam, quemadmodum & in Nicæno Concilio *ἀκολουθία τῆς τιμῆς*, quæ Hierosolymitano tribuitur Episcopo, nihil aliud est quàm honoris privilegium; quis, inquam, somniet hujusmodi verbis Constantinopolitano Antistiti tribui Jurisdictionem in tres Diœceses, de quibus nulla ibi fit mentio? Nonne hoc est affingere Concilio sententiam, quæ ex ejus verbis exsculpi minimè potest? Quid quod Concilium diserte significat se noluisse quidquam Constantinopolitano Episcopo concedere in Diœceses Asianam & Ponti-

tam. Nam Canone præcedenti, in quo limites istarum Diœceseon assignantur, nulla conceditur in eas potestas ulli externo Episcopo, imò tota illarum administratio Episcopis suis tribuitur, & disertè vetatur, ne non *vocati Episcopi ad alienas Diœceses accedant* ordinationis, vel alicujus Ecclesiasticæ administrationis gratia, quæ prohibitio generalis est, & æquè Constantinopolitanum Episcopum Thraciæ Diœceseos Exarchum complectitur, ac Ephesinum Asianæ, aut Cæsareensem Ponticæ. Confirmat istud lex Theodosii statim post Concilium lata, quâ jubet Imperator Ecclesias Ponti & Asiæ tradi, non iis qui Nectario, sed qui nonnullis harum Provinciarum Episcopis communicarent.

Cæterum etiamsi Constantinopolitano Episcopo nulla omninò jurisdictio Patriarchica tribuatur Canone Concilii Constantinopolitani in Diœceses Asianam & Ponticam, imò nec ulla ibi mentio fiat ejus in Thraciam Jurisdictionis: verisimile tamen est eum tùm hujus postremæ Diœceseos Patriarcham fuisse, idque juris à Constantini temporibus obtinuisse. Notum certè est quanta tum temporis fuerit Constantinopolitani Episcopi dignitas, ad quem Alexander Alexandrinus litteras de Ario scripsit, cujus communionem ipse Arius adeò expetiit, cujus sedem Eusebius & Eudoxius tam avidè arripuêre, hic relictâ Antiochiâ Patriarchali sede, ille verò Nicomediensi quæ Metropolitica est; cujus denique tanta fuit tunc temporis dignitas & auctoritas. Itaque verisimile omninò videtur Constantinopolim à Constantini temporibus sicut erat totius civilis, etiam Ecclesiasticæ Diœceseos in Thraciâ caput fuisse. Confirmant id quæcumque à Concilii Nicæni temporibus, in variis Conciliis gesta sunt, in quibus videmus Episcopi Constantinopolitani semper primas fuisse partes: confirmat etiam subsequens Episcoporum Constantinopolitanorum in Thraciam potestas quam nullo repugnante habuerunt, & de qua cum nemine contenderunt. Itaque vix dubito quin Bizantinus Episcopus à temporibus Constantini Diœceseos Thraciæ fuerit Exarchus.

Postquam verò hanc dignitatem adeptus est, eximium inter reliquos honorem ambiit, quem sibi Canone tertio Concilii Constantinopolitani deferri curavit, nec his contentus occasione honoris sibi concessi in vicinas Asiæ & Ponti Diœceses aliquid juris sibi arrogare cœpit, easque demum Imperatorum auctoritate fretus penitùs invasit, suoque Patriarchatui adjecit, sed quibus id gradibus fecerit, exponendum est.

Primùm igitur haud ita multò poſt Concilium Conſtantinopolitanum, Conſtantinopolitani Epiſcopi variarum ſe Diœceſeon ordinationibus immiſcuerunt, idque nonnumquàm ultrò concedentibus Metropolitis, nonnunquam etiam invitis.

Primum Patriarchicæ in alias Diœceſes Juriſdictionis exemplum adduci poteſt judicium Nectarii in causâ Bagadii & Agapii Boſtrenſis Epiſcopi: ſed iſtud exemplum nullatenùs eſt ad propoſitum: nam controverſiæ iſtius judicium non tulit Nectarius Patriarchico jure, ſed in Concilio Conſtantinopolitano ſententiam dixit, cui aderant Theophilus Alexandrinus, Flavianus Antiochenus, Palladius Cæſareæ & alii Epiſcopi omnium Diœceſeon, à quibus illa confirmata eſt: cæteris equidem Epiſcopis præfuit Nectarius, quia primum inter eos honoris locum Concilii Conſtantinopolitani Canone obtinuerat: ſed inde concludi non poteſt aliquid eum juris in orientalem Diœceſim habuiſſe. Concilii iſtius Conſtantinopolitani acta extant tom. 2. Conc. col. 1152. Secundum exemplum repetitur ex facto Nectarii, qui Gerontium olim Ambroſii Diaconum ab Helladio Cæſareenſi Nicomediæ Epiſcopum ordinatum deponere licet fruſtrà tentavit, ut narrat Soz. lib. 8. c. 6. Verùm hæc ipſa narratio apertè demonſtrat Metropolitanos Diœceſeos Ponti ab Epiſcopo Cæſareenſi non à Conſtantinopolitano ordinatos fuiſſe: quandoquidem hic Gerontius ab Helladio fuerat ordinatus. Nec eſt quòd dicant contra Canones ordinationem hanc ab eo factam fuiſſe, nec enim id ei objecit Sozomenus. Nectarius autem Gerontio Sacerdotium adimere conatus eſt ad preces Ambroſii, cujus Diaconus fuerat Gerontius. At Patriarchicâ in eum dignitate non eſt uſus, alioquin in ejus locum alium ordinaſſet Epiſcopum, cumque de Epiſcopatu, invitis etiam Nicomedienſibus, deturbaſſet, ut poſteà à Chryſoſtomo per vim factum eſt.

Hic enim Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudioſiſſimus cum audiſſet *Aſiæ finitimarumque Provinciarum Eccleſias ab indignis ſacerdotibus gubernari & alios quidem donis, alios gratiâ corruptos ſacerdotia vendere, Epheſum perrexit. Ac tredecim Epiſcopis depoſitis, partim in Lyciâ, partim in Phrygiâ, partim in ipsâ Aſiâ, alios in eorum locum ſubſtituit. Epheſinæ autem Eccleſiæ cujus Epiſcopus tunc fortè mortem obierat, Heraclidem præfecit, virum origine Cyprium.... ſed & Gerontium Nicomedienſi Eccleſiâ expulit.* Hæc refert Soz. loco ſuprà citato lib. 8. hiſt. c. 6.

Rem diligentiùs narrat Palladius in Dialogo de vita Chryſoſtomi,

mi, scribit enim Antoninum ab Eusebio Valentinopolitano accusatum fuisse in Concilio, libellumque criminum ab eo prolatum cui præfixum erat Chrysostomi qui Concilio aderat, nomen. Inter alia objiciebat ei, *quod pro lege ac decreto haberet ordinationes Episcoporum vendere pro modo redituum.* Conatus est primum Chrysostomus utrumque conciliare. At cùm Eusebius nollet ab accusatione desistere, obtestareturque Joannem ut de hac causâ judicium ferret; facinus negante Antonino, judicium perfici non potuit: missi tamen in Asiam Episcopi, ut de crimine Antonini fieret inquisitio, sed ante illorum adventum testes auro corrupti. Paulò post Antonino mortuo *continuo ex Asia partim à Clero civitatis Ephesinæ, partim ab Episcopis Decretum ad Joannem venit. Omnibus pavendo cum juramento orantibus ut periclitanti Ecclesiæ opem ferret... Oramus*, inquiebant, *venerationem tuam ut descendas & formam aliquam Ephesinæ imponas Ecclesiæ, diutissimè afflictæ hinc Arianis instantibus, inde nostris cupiditati avaritiæque studentibus. Permulti enim insidiantur ut lupi graves Sacerdotalem sedem pecuniis rapere festinantes.* Ad horum itaque Episcoporum preces in Asiam venit Joannes, & congregatis Lydiæ, Asiæ, & Cariæ Episcopis 70. Heraclidem ordinavit, & sex Episcopos simoniæ reos Episcopatu dejecit, aliosque in illorum locum instituit.

Porrò hæc narratio confirmat Constantinopolitano Episcopo nullam fuisse Jurisdictionem in Asianam & Ponticam Diœceses.

Primò enim Chrysostomus hujus causæ judicium non suscepit ex officio & quasi Patriarcha, sed quia ultrò ad ejus Concilium ambæ partes causam detulerant.

2. Non misit in Asiam Episcopos Chrysostomus alio fine quam ut de rei crimine inquirerent, quod cuivis arbitro licitum erat.

3. Post mortem Antonini non ultrò ad ordinationem Ephesini Episcopi faciendam accessit Chrysostomus, sed eam Diœceseos Episcopis prout moris erat reliquit. Ubi verò tum ab iis, tum ab Ephesino populo vocatus est, ut formam aliquam Ecclesiæ Ephesinæ constitueret, non solus Heraclidem ordinavit, sed simul cum Concilio Diœceseos, cujus judicio convicti Episcopi depositi sunt. Nihil est in toto isto negotio, quod Patriarchicam Constantinopolitani Episcopi in Asiam potestatem fuisse demonstret. Immò multa occurrunt quæ contrarium planè suadeant.

Quartò, licet nihil non secundùm ordinem fuisset hac in re à Joanne gestum, propterea tamen apud omnes malè audiit, & superbiæ

biæ fuit accusatus. Asiani quidem statim post ejus mortem eodem Palladio teste ordinatos ab eo Episcopos ejecerunt, & ab eo dejectos restituêre. Quod equidem immeritò factum esse agnosco, quia Concilium Diœceseos istis ordinationibus consenserat, verumtamen Asiani id nunquam facere fuissent ausi, nisi causati essent eos à Constantinopolitano Episcopo constitutos, cui nihil erat in Provinciam suam juris. Advertit etiam Sozom. *quod tum ii qui depositi erant tum illorum necessarii, Joannem accusare cæperunt, quod rerum novarum in Ecclesiis auctor fuisset; & contra morem institutumque majorum ordinationum jura immutasset.* Hoc autem dicere non potuissent illi, nisi primus sibi Ephesini Episcopi ordinationem arrogasset.

Demùm in Synodo ad Quercum tom. 2. Conc. col. 1328. Chrysostomus inde sumptâ occasione accusatur, *quod alienorum invadat Provincias, ordinetque ibidem Episcopos.* Quæ quidem licet ab ejus inimicis malevolo animo dicta sint, apertè tamen demonstrant nullum Canonibus fuisse datum jus ordinationum Episcopo Constantinopolitano in Asiam & Pontum. Nam si ita se res habuisset, ridicula fuisset omnino illorum accusatio.

Post Chrysostomum verò nulli aut sanè pauci Ephesini Episcopi à Constantinopolitano ordinati sunt. Dicunt enim Asiani Conc. Chalcedon. act. 11. col. 700. à Timotheo ad hunc usque Episcopum viginti septem Ephesi ordinatos esse Episcopos, excipiunt ii qui Constantinopolitani Episcopi partes tuentur, Castirium, Memnonem & Heraclidem, de cæteris id verum esse agnoscunt, sed eò confugiunt, ut dicant ordinatos illos fuisse cum consensu urbis suæ Archiepiscopi, quod ab iis dicitur quidem, sed minimè probatur.

Haud tamen diffiteor, quin Chrysostomus cæteris Constantinopolitanis Episcopis occupandarum Ponti & Asiæ ordinationum viam aperuerit. Nam Atticus, qui Joanni successit, Episcopum Nicææ in Ponticâ Diœcesi ordinavit: Refert enim Socrates lib. 7. c. 25. eum ordinandi Episcopi causâ Nicæam venisse.

Idem Philippopoli in Thracia & Troade Episcopum Sylvanum præfecit, ut testis est idem ibid. cap. 37. idemque Agapeto Synnadorum Episcopo, qui Theodosium Episcopum ejusdem urbis expulerat, scribit, ut Episcopatum retineret, huicque persuadet ut repulsam hanc patienter ferret, lege Socr. lib. 7. c. 3. Sisinnius Attici successor *mortuo Cyzicenorum Episcopo Proclum urbis illius Antistitem ordina-*

dinavit. Sed dum ille eò profectionem pararet, prævertentes eum Cyziceni Dalmatium quemdam Monasticæ professionis virum Episcopum sibi constituerunt. His verbis id factum narrat Socrates lib. 9. c. 28. addens præterea *id ab illis factum contemptâ lege, quâ sancitum est, ne præter sententiam Episcopi Constantinopolitani, ulla fiat Sacerdotis ordinatio. Porrò legem istam ideò neglexerunt, quod solius Attici personæ hæc prærogativa concessa videretur.* Hîc videre est non modò Constantinopolitanos Episcopos jus ordinandorum Metropolitanorum in Asiâ & Ponto sibi vindicasse, sed & legem obtinuisse ab Imperatore, ne quis ordinaretur Episcopus præter illorum sententiam, quâ lege freti simplices Episcopos etiam ordinare conati sunt : sed non paucos nacti sunt adversarios. A Proclo Constantinopolitano Thalassium Cæsareensem Episcopum ordinatum esse, refert Socrates lib. 7. c. 48. cum Cæsareenses, mortuo Firmo, Constantinopolim venissent Episcopum postulantes. Idem Proclus Ancyranum Episcopum ordinavit, ut habetur in Conc. Chalcedon. act. 16. col. 817. Ita paulatim Constantinopolitanus Antistes Patriarchalia in Asiam & Pontum jura invasit, quæ Concilio Chalcedonensi Imperatoriisque edictis sibi confirmari curavit. Mirum etenim est quantum ei detulerint Chalcedonenses Patres, fortè ut Imperatoris voluntati morem gererent, ejusque urbem insignibus quibusdam privilegiis ornarent.

Act. 1. col. 115. cum recitatus fuisset ordo Episcoporum Ephesini Latrocinii, & quintus poneretur Flavianus Constantinopolitanus post Dioscorum Alexandriæ, Julianum Romani Episcopi legatum, Juvenalem Hierosolymorum & Domnum Antiochiæ *Orientales, & qui cum ipsis erant Reverendissimi Episcopi clamaverunt. Flavianus quare in proprio loco non sedit, Constantinopolitanum Episcopum quare quintum posuerunt. Paschasinus Reverendissimus Episcopus dixit. Ecce nos Deo volente Dominum Anatolium primum habemus, hi quintum posuerunt Beatum Flavianum.* Hinc videre est ipsos etiam Pontificis Romani legatos concessum à Concilio Constantinopolitano Episcopo Primatûs honorem agnovisse.

Act. 13. Concilii col. 712. Nicomediensis & Nicænus Episcopi de jure Metropolitico certantes, utrimque litteras Chrysostomi & Procli allegant, quibus probatur eos aliquid sibi juris in Bithyniam arrogasse. Hoc autem peculiari observatione dignum est, quod cum Nicomediensis & Nicænus de ordinatione Episcopi in Provinciâ suâ decertarent, præsertim de ordinatione Episcopi Basilino-

ſilinopoleos, metuens Ætius Archidiaconus, ne propterea præjudicium inferretur Conſtantinopolitanæ Sedi, quæ ſibi licet immeritò ordinationem Epiſcoporum aliis Metropolibus ſubjectorum vindicabat, hæc poſt agitatam inter illos controverſiam dixit : *Suggerimus veſtræ magnificentiæ rogantes, ut nullum præjudicium Conſtantinopolitanæ ſanctiſſimæ Sedi fiat, ex his quæ nunc interlocuti ſunt ſanctiſſimi Epiſcopi, Eunomius quidem Nicomediæ, & ſanctiſſimus Anaſtaſius Nicææ, quæque de illis conſtituta ſunt, ſanctiſſima enim Conſtantinopolitana Sedes aut ordinationem facit Baſilinopoli cum reliquis, aut eam permittit fieri, ſicut litteris quæ veniunt aut venerunt, oſtendere poſſumus : & petimus ut illæ proponantur.* Circa hanc Ætii interlocutionem nihil definit Concilium, ſed tantùm exclamant Patres, ut Canones teneant, Canonibus ſatisfiat : judices autem ſententiæ ſuæ hæc addunt, *quæcumque autem Conſtantinopolitanæ ſanctiſſimæ Eccleſiæ, de ordinationibus Provinciarum competunt, hæc ſuo ordine coram ſancto Concilio examinabuntur.* Nicomedienſis verò gratias agit juſtitiæ judicii, & diligere ſe profitetur Conſtantinopolitanum Epiſcopum, ſed *obtinentibus Canonibus* κρατούντων τῶν κανόνων.

Act. 11. col. 700. ut jam ſæpiùs obſervavimus, miſerè deprecantur Aſiani, ut ordinatio Epheſini in Provinciâ ſuâ fiat : iis ſe opponunt Conſtantinopolitani : Concilium verò nihil aliud definit, quam ut Canones obtineant. At Clerici Conſtantinopolitani proclamant *ea quæ ſunt ſanctorum Patrum* 150. *teneant, privilegia Conſtantinopolis ne depereant, ordinatio ſecundum morem ab Archiepiſcopo noſtro fiat.* Res à judicibus in ſequentem actionem differtur. At in ea nihil circà jura Conſtantinopolitani Epiſcopi in ordinatione Epheſini pronuntiatur. Sed tantùm uterque Epiſcopus Epheſinus Epiſcopatu ſpoliatur. Huc uſque in Concilio Chalcedonenſi Conſtantinopolitani Epiſcopi in Aſiam & Pontum Juriſdictio, multos nacta fuerat adverſarios, nec ullum erat in ejus gratiam Synodi judicium.

At ubi Concilii finis adfuit, curavit Anatolius, ut jura ſua in Aſiam & Pontum Canone Synodi ſancirentur. Res ita geſta eſt. Cum actione 15. propoſitum fuiſſet, ut ageretur de Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ juriſdictione, Legati Pontificis Romani diſceſsere, cauſati ſe talia non habere mandata. Nihilominus tamen judices juſſerunt ut Concilium hæc inſpiceret. Tum Epiſcopi in gratiam Conſtantinopolitanæ Sedis Canonem 28. condiderunt, cujus hæc ſunt verba. *Sanctorum Patrum Decreta, ubique ſequentes & Canonem*

qui

qui nuper lectus est centum & quinquaginta Dei amantissimorum Episcoporum cognoscentes, eadem quoque & nos decernimus, ac statuimus de Privilegiis sanctissimæ Ecclesiæ Constantinopoleos novæ Romæ. Etenim antiquæ Romæ Throno, quod urbs illa imperaret, patres haud immeritò privilegia tribuerunt & eadem consideratione moti 150. Dei amantissimi Episcopi, sanctissimo novæ Romæ Throno æqualia privilegia tribuerunt, rectè judicantes, urbem quæ & Imperio & Senatu honorata sit, & æqualibus, cum antiquissimâ Reginâ Româ privilegiis fruatur, etiam in rebus Ecclesiasticis, non secus ac illam extolli & magni fieri, secundam post illam existentem: ut & Ponticæ, & Asianæ, & Thracicæ Diœceseos Metropolitani soli: præterea Episcopi prædictarum Diœceseon, quæ sunt inter Barbaros, a prædicto Throno sanctissimæ Constantinopolitanæ ordinentur; unoquoque scilicet prædictarum Diœceseon cum Provinciæ Episcopis Episcopos ordinante: quemadmodum divinis Canonibus est traditum. Ordinari autem sicut dictum est prædictarum Diœceseon Metropolitanos à Constantinopolitano Archiepiscopo convenientibus de more factis electionibus, & ad ipsum relatis. Ex dictis colligere est alterum tantùm è duobus privilegiis, quæ Constantinopolitanus Episcopus sibi in Diœcesibus Asiæ & Ponti vindicabat ei à Synodo concessum. Non enim modò ordinationes Metropolitanorum expetebat, sed & præterea nullos Episcopos sine consensu ac sententiâ suâ ordinari volebat. Prius ipsi conceditur à Concilio, posteriùs non item, imò Metropolitanis apertè confirmatur, exceptis Episcopis Barbararum Ecclesiarum, quos à Constantinopolitano ordinari jubet. Demùm ita Episcopo Constantinopolitano Metropolitanorum ordinationem concedit, ut merum ipsis honorem concedere videatur. Prohibet enim ne id ab ipso fiat, nisi præcesserit secundùm morem consentiens electio, quæ ipsi referatur. Quâ ratione compescit illorum Patriarcharum superbiam qui inconsultis plebibus aut Provinciæ Episcopis motu proprio vellent Episcopos ordinare.

De hac Concilii definitione actione sequenti conquesti sunt Legati Pontificis: expostulant aliqua Decreta post judicium, suumque discessum sancita esse præter Canones & Ecclesiasticas regulas. Respondet Ætius rogatos esse legatos ut adessent, iis autem recusantibus accepisse se mandatum à judicibus, ut id Concilium inspiceret. Jubent Judices hæc gesta relegi; Canon iisdem verbis refertur cum subscriptionibus Episcoporum.

Recitato Canone Lucentius primum quærit utrùm omnes ultrò sub-

subscripserint, & an non aliquis coactus fuerit ? Clamantibus omnibus neminem esse coactum, queruntur quod neglectis Concilii Nicæni Canonibus, 150. Patrum regulas secuti fuerint : postulante autem Ætio ut mandatum Sedis Apostolicæ proferrent, ex chartula illud recitant. Jubent Judices Canones ab utraque parte proponi. Paschasinus Canonem Nicænum 6. ex Codice suo refert, Secretarius Concilii ex Codice ab Ætio sibi tradito recitat eumdem Canonem sine additione *ista Ecclesia Romana semper habuit Primatum.* Cui subjicit Canonem 3. & 4. Concilii Constantinopolitani. Iis recitatis Judices inquisiverunt num Episcopi ultrò subscripsissent; id cum plerique professi essent, Eusebius Ancyræ paululùm interlocutus est. Is præfatus sibi nullum esse ordinandi desiderium cum Gangris Episcopum licet ad Gangrensium preces ordinare noluerit, addit *rogare se, ut civitates pro ordinationibus non solvant.* Respondet Philippus Presbyter Constantinopolitanus, *ex regula id sublatum esse legibus & regulis hæc vetita*, altaria esse munda. Eusebius autem regerit opinionem Anatolii apertam esse, sed nullum esse immortalem, quasi diceret, dum vos ordinationes Diœceseon Constantinopolitano Episcopo vindicatis latissimam panditis viam ad ordinationes venales efficiendas. Licet enim Anatolius optimus Antistes ab illa avaritia sit alienissimus : erunt tamen post illum nonnulli, qui maximum inde vectigal auferent. Hic ab Eusebio quæsivit Anatolius, à quo fuit ordinatus, respondet *se malo suo hic repertum à Proclo ordinatum esse.* Thalassius ad hæc ait, quin pergimus ad Dominum Anatolium, & ordinamus illum. His ita in utramque partem dictis Judices ita pronuntiarunt.

Ex his quæ gesta sunt & ab unoquoque deposita perpendimus ante omnia Primatum & honorem præcipuum secundum Canones antiquæ Romæ sanctissimo Archiepiscopo servari debere. Oportet autem & sanctissimum Archiepiscopum urbis regiæ Constantinopolis novæ Romæ iisdem honoris privilegiis frui & ipsum habere potestatem ordinandi Metropolitas in Asiana, Pontica, & Thracica Diœcesibus, secundum hunc modum, ut electione factâ à Clericis uniuscujusque Metropolis, & possessoribus atque clarissimis viris super hac & à Reverendissimis Episcopis Provinciæ, omnibus aut pluribus eligatur is quem præfati dignum judicaverint. Referatur autem ab omnibus eligentibus sanctissimo Archiepiscopo regiæ Constantinopolis, ut penes eum sit si velit hunc qui electus est, advenire & hic ordinari, aut secundum ejus permissionem in Provinciâ Episcopatum ex Decreto sortiri. Uniuscujusque tamen sanctissimæ

tissima civitatis Episcopos, ordinari ab omnibus aut pluribus Provinciæ Reverendissimis Episcopis potestatem habente Metropolitano secundum Patrum Canonem definitum, etiam nihil communicante illorum ordinationibus sanctissimo Archiepiscopo Regiæ Constantinopolis, hac nobis placent. Quæ autem videantur sibi sanctum & universale Concilium docere dignetur. Hoc Decreto Judices Canonem Chalcedonensem confirmant, sed illum explicant & arctiores potestatis Constantinopolitani Episcopi limites assignant. Primò enim disertè vetant, ne alius ordinetur quam is qui à Clero, populo, & Episcopis universæ Provinciæ electus fuerit, nec quicquam liberam alterius eligendi potestatem. 2. Expressè definiunt ordinationem Episcoporum esse debere Metropolitanorum & Episcoporum Provinciæ, nec participem ejus esse oportere Episcopum Constantinopoleos. 3. De Barbarorum Ecclesiis nihil definiunt. Huic Decreto omnes Episcopi acclamatione consenserunt, solus intercessit Lucentius Romani Pontificis Legatus, & contradictionem gestis inhærere petiit, attamen Judices hanc intercessionem parvi pendentes Synodum his verbis concluserunt. *Quod interlocuti sumus, tota Synodus approbavit.*

De Canone ipso hoc advertendum superest in eo Concilii Constantinopolitani Canonem adduci non ad probandam Episcopi hujus urbis in Asianam & Ponticam Diœcesim jurisdictionem, sed tantùm ad asserendum honoris Primatum. Hoc enim unum probare poterat. Quare post hæc verba, *secundam post illam existentem*, sensus perfectus esse debet, & punctum ibi poni, ut sequentia contineant tantùm definitionem Concilii Chalcedonensis non Constantinopolitani. Fatendum tamen est utramque de industriâ non satis distinctam, ut viderentur Constantinopolitani Patres etiam jurisdictionem in Asiam & Pontum Episcopo Constantinopolitano concessisse.

Verùm in Epistolâ ad Leonem, quâ petunt, ut Decretum hoc suum non ægrè ferat. Jus ordinandorum Metropolitanorum ex consuetudine tantum repetunt, *eam*, inquiunt col. 837. *consuetudinem quæ ex longo jam tempore permansit, quam habuit Constantinopolitanorum Dei Ecclesia ad ordinandum Metropolitanos Provinciarum Asiæ, Ponticæ & Thracicæ, & nunc Synodali Decreto confirmavimus.* Primatum verò honoris ex Constantinopolitani Concilii Decreto confirmant. Unde profectò liquet illis fuisse persuasum Concilii Constantinopolitani Canone Primatum quidem probari, juris-

riſdictionem autem in Pontum & Aſiam, non item, alioquin eo pariter ad utrumque probandum uſi forent.

Ubi Concilii Chalcedonenſis Decretum accepit Leo, non parum commotus eſt, acrioreſque ſcripſit ad Anatolium, Martianum & Pulcheriam litteras 53. 54. & 55. in quibus Concilii Chalcedonenſis Sanctionem incuſat veluti Nicæni Concilii regulis contrariam, non modò in eo quod ſpectabat jus Conſtantinopolitani Epiſcopi in Pontum & Aſiam, verum etiam & circa Primatum honoris, quem immeritò Conſtantinopolitano Epiſcopo conceſſum eſſe queritur. Eamdem ſedis hujus prærogativam impugnant Romani Pontifices Leonis ſucceſſores, præſertim verò Gelaſ. Ep. 4. & Ep. 13. ad Epiſcopos Dardaniæ. Illis tamen repugnantibus & invitis Conſtantinopolitani Epiſcopi, tum primatum honoris, tum etiam Patriarchicam in Pontum, Aſiam & Thraciam retinuére poteſtatem, *licet enim ſedes Apoſtolica contradiceret*, ut inquit Liberatus in Breviario c. 13. *id quod Synodo firmatum fuerat, Imperatoris permanſit quodammodo.*

Nam & Baſiliſcus in edicto apud Evagr. lib. 3. c. 7. jubet ut Provinciæ, *quarum ordinationem ſedes hujus regiæ & glorioſæ Urbis*, (Conſtantinopoleos) *habuerat, reverendiſſimo ac ſanctiſſimo Patriarchæ & Archiepiſcopo Acacio reſtituatur, manentibus ſcilicet in ſuis ſedibus his, qui nunc ſunt, Dei amantiſſimis Epiſcopis, ita ut poſt illorum obitum, nullum ex eare præjudicium fiat juri ordinationis, quod competit ſedi regiæ hujus atque inclytæ civitatis.*

Zeno Baſiliſci acta reſcindens. leg. decernimus 16. C. *de ſacroſancta Eccleſia. Privilegia*, inquit, *& honores omnes ſuper Epiſcoporum creationibus & jure ante alios reſidendi, & cætera omnia, quæ ante noſtrum Imperium, vel nobis imperantibus habuiſſe dignoſcitur, habere in perpetuum firmiter regiæ Urbis intuitu judicamus & ſancimus.*

Denique Juſtinianus Novellâ 131. c. 2. *Sancimus*, inquit, *ſecundum Eccleſiaſticorum Canonum definitiones, ſanctiſſimum ſenioris Romæ Papam primum eſſe omnium Sacerdotum; Beatiſſimum autem Archiepiſcopum Conſtantinopoleos novæ Romæ ſecundum habere locum poſt ſanctum Apoſtolicum ſenioris Romæ; aliis autem omnibus ſedibus præponatur.*

Nec ſolum Imperatorum auctoritate ſtetit Conſtantinopolitanæ ſedis dignitas & juriſdictio, verum etiam Eccleſiæ univerſæ conſenſu. Nam Canones Synodi Conſtantinopolitanæ & Chalcedonenſis

nensis codicibus Canonum Ecclesiarum inserti sunt, & sequentibus sæculis, tum secundum honoris gradum, tum etiam jurisdictionem in Pontum, Asiam & Thraciam, nemine ferè refragante, retinuit Constantinopolitanus Antistes.

Deinde verò nondum hisce limitibus contenta hujus ambitio, Patriarchatûs sui limites ulteriùs extendere voluit, adeò nullum neque finem, neque modum habere potest insana dominandi libido! Itaque tempore Leonis Isauri hic Imperator, Gregorio II. infensus, simul cum patrimoniis Ecclesiæ Romanæ quidquid inter Siciliam & Thraciam terrarum est, id est Illyricum, Epirum, Achaïam, & Macedoniam Diœcesi Constantinopolitanæ addixit. Quas quidem Provincias frustrà repetiit Adrianus primus in Synodo Nicænâ, quam septimam Oecumenicam vocant, ut queritur ille in libello Apologet. ad Carol. Magnum tom. 7. Conc. col. 962. Huic nova successit de Bulgariâ concertatio; Bulgari enim primum circa annum 845. Evangelii lumen Græcorum operâ acceperant, eorumque Rex nomine Bogaris ab Episcopo baptizatus Michaëlis nomen acceperat: hic posteà circà annum 867. vel à Græcis alienatus, vel aliâ de causâ Nicolaum I. Romanæ Ecclesiæ Episcopum adiit, ut ab eo de religione edoceretur. Ab isto missi sunt Episcopi duo Itali, Formosus & Paulus, qui non multò post, sed defuncto Nicolao redière, & ejus successori Hadriano II. nuntiarunt, Bulgaros Christianam fidem & Romanæ Ecclesiæ jugum amplexos esse, missio insuper Legato, qui Marinum peterent Archiepiscopum sibi dari. Verùm cum moras necteret Hadrianus, Rex Bulgariæ illas ægerrimè ferens ad Imperatorem Constantinopolim Legatos misit, quæsituros cui potissimum parere deberet Bulgariæ tractus, an Constantinopolitano, an Romano. Res in Concilio Constantinopolitano 4. vel saltem post Concilium agitata est. Ignatius suijuris Bulgariam esse contendit, ejusdemque sententiæ fuerunt trium sedium Patriarchalium Vicarii, repugnantibus licet Romani Pontificis Legatis. Inde Bulgari Latinos Sacerdotes expellunt, & Græcos recipiunt. Post hæc Joannes VIII. multis Epistolis & duabus legationibus nihil non movet, ut Bulgaros sibi subjiciat: adeòque id ambiebat, ut Ep. 199. ad Basilium Imperatorem scripserit se Photium excommunicatum pro consacerdote & comministro habiturum, si modò Bulgariam suo juri vindicare nullomodò præsumpserit. Basilius ad quem hæc quæstio à Concilio Constantinopoli tùm temporis habito remissa fuerat, in gratiam Joannis definire visus est. Verum-

tamen nihil propterea lucratus est Romanus Antistes, nec enim revocati sunt Episcopi Græci; & Bulgaria, & Michaël ipse Bulgarorum Rex Joanni parere noluit, atque inde factum est, ut Joannes ob denegatam sibi Bulgariæ Diœcesim furens *Photium anathemate damnarit, & Ecclesiæ utriusque pacem abripuerit. Ecce quibus gradibus Constantinopolitana sedes, ad tantum dignitatis fastigium pervenerit, quæ nunc à Barbaris oppressa sub sævissimi tyranni jugo vix quidquam pristini decoris obtinet. Sed de his aliàs, nunc pauca de Hierosolymitanâ Ecclesiâ, quæ quinta Patriarchalis sedes appellatur.

Ecclesia Hierosolymitana apud Christianos maximo semper in honore fuit. Ejus administrationem cæteri Apostoli ante dispersionem Jacobo fratri Domini commisêre, de primatu nihil contendentes, inquit Eusèb. lib. 2. c. 1. quasi magnum aliquid tum temporis fuisset Ecclesiæ Hierosolymitanæ præsidere. Jacobo multi successêre, quorum catalogum texit Eusebius, quod argumento est eos præ cæteris insignes fuisse. Firmilianus in Epistolâ ad Cyprianum apud hunc 75. Ecclesiæ Hierosolymitanæ ritus adducit, ut ostendat ea omnia quæ Romæ observantur, non esse ab Apostolis tradita, *quod*, inquit, *circa celebrandos dies Paschæ & circa multa alia divinæ rei sacramenta, videat esse apud illos aliquas diversitates, nec observari illic omnia æqualiter quæ Hierosolymis observantur.* Unde constat magni nominis & auctoritatis fuisse tunc Ecclesiam Hierosolymitanam. Inter Patres Concilii contra Paulum Samosatenum celebrati primus nominatur ab Eusebio lib. 7. c. 30. Helenus Tarsi & secundus Hymenæus Hierosolymorum, cui postponitur Theotecnus Cæsareensis. In Concilio Cæsareensi simul cum Theophilo Cæsareensi Synodo præest Narcissus Hierosolymitanus.

In Concilio Nicæno c. 7. statutum est, *ut quoniam obtinuit antiqua consuetudo & traditio, ut Æliæ Episcopus honoretur, habeat honoris consequentiam ἀκολουθίαν & τιμῆς, Metropoli propriâ dignitate servatâ.* Conceditur hoc Canone honoris tantùm Primatus Hierosolymorum Episcopo, sed nulla ei propterea jurisdictio tribuitur, imò tota Metropoli ejus Cæsareæ conservatur. Hac forte de causâ Macarius in Concilii Nicæni subscriptionibus Eusebio Cæsareensi præponitur.

* Id est, excandescens, subiratus; hoc enim significat vox Latina furens: quod ideireò monui, ne quis eam in malam partem vocet. Vide de quæstione istâ illustrissimum Marcam, initio operis de concordiâ.

nitur. Verùm occasione honoris sibi concessi nonnulla etiam sibi privilegia vindicavit Antistes Hierosolymitanus. Narrat enim Sozomenus lib. 2. c. 20. à Maximo hujus Urbis Episcopo constitutum & ordinatum esse Macarium Diospoleos Episcopum, quæ Urbs est Cæsareensi Metropoli subjecta. Idem Maximus Synodum coëgit ex Syriâ & Palæstinâ, in quâ Athanasium in communionem recepit, ut testis est ipse Ath. Apol. 2. & Socr. lib. 2. c. 24.

Cyrillus verò de Primatu cum Acacio apertè certavit, ut testis est Theodorit. lib. 2. c. 26. quapropter ab illo levi de causa depositus est. Ab iſtius judicio ad majus judicium provocavit Cyrillus, & in Concilio Seleuciæ habito inter Episcopos consedit, ut videre est apud Theodorit. supra & Socr. lib. 2. c. 40. Iterum tamen in Concilio Acacianorum Constantinopolitano depositus est, ut refert Soz. lib. 4. c. 25. quirectè advertit causam inimicitiarum inter Acacium & Cyrillum hanc fuisse, quod *post susceptum Hierosolymorum Episcopatum de jure Metropolitano adversus Acacium Episcopum Cæsareæ controversiam moverat tanquam Apostolicam sedem obtinens.*

Hæc in Cyrillum judicia in irritum misit Concilium Constantinopolitanum, in quo Cyrillus pro Episcopo habitus est, ut testes sunt Episcopi Constantinopolitani Concilii 3. in Ep. ad Occidentales apud Theodoritum lib. 5. c. 9. ubi Ecclesiam Hierosolymitanam omnium Ecclesiarum matrem vocant. Hierosolymitani Episcopi usurpationem graviter reprehendit Hier. in Apol. ad Pammachium contra errores Joannis Hierosolymitani c. 15. *Tu*, inquit, *qui regulas quæris Ecclesiasticas: & Nicæni Concilii Canonibus uteris..... responde mihi ad Alexandrinum Episcopum Palæstina quid pertinet? ni fallor hoc ibi decernitur ut Palæstinæ Metropolis Cæsarea sit & totius Orientis Antiochia: aut, igitur ad Cæsareensem Episcopum referre debueras, cui spretâ communione tua communicare nos noveras, aut si procul expetendum erat judicium, Antiochiam potius litteræ dirigendæ. Sed novi cur Cæsaream, cur Antiochiam nolueris mittere, sciebas quid fugeres, quid vitares, maluisti occupatis auribus molestiam facere, quam debitum Metropolitano tuo honorem reddere.*

In Concilio Ephesino Juvenalis inter primos sedit, & ipsi Orientales agnoscunt eum jus ordinationis in aliquibus Provinciis habuisse, aiunt enim in petitione ad Imperat. tom. 3. Conc. col. 728 quosdam è suis ab ipso olim ordinatos, nec propterea ipsum in-

cusant, sed illius præstigias & studia per Phœnicem secundam & Arabiam reprehendunt.

Attamen sanctus Leo Ep. 62. c. 4. ad Maximum; Juvenalem incusat, quod Palæstinæ principatum occupare conatus fuerit: *sicut etiam*, inquit, *in Synodo Ephesinâ, quæ impium Nestorium cum dogmate suo perculit, Juvenalis Episcopus ad obtinendum Palæstinæ Provinciæ principatum, credidit se posse sufficere & insolentes ausus per commentitia scripta firmare, quod sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Episcopus meritò perhorrescens, scriptis suis mihi quid prædicta cupiditas ausa sit, indicavit, & solicitâ prece multum popposcit, ut nulla illicitis conatibus præberetur assensio.* Nescio unde habuerit sanctus Leo Juvenalem de Palestinæ principatu in Concilio Ephesino egisse; nihil enim in actis hujus Concilii de hac quæstione reperitur.

Ut ut sit, in eodem Concilio Act. 4. col. 642. Juvenalis ipse sic suam commendat sedem: *oportebat quidem*, Joannem Reverendissimum Antiochiæ Episcopum, *hac sanctâ & magnâ, & œcumenicâ Synodo consideratâ confestim, ut de iis quæ sibi objiciuntur se purgaret accurrere, reveritus etiam Apostolicam Sedem magnæ Romæ nobiscum considentem, ac obedire, & honorem deferre Apostolicæ Ecclesiæ Dei Hierosolymorum, per quam maximè consuetudo est & Apostolica traditio, Thronum Antiochenæ Ecclesiæ dirigi & apud ipsam judicari.* Juvenalis in Antiochenum Episcopum sententiam ferens, arreptâ occasione Hierosolymitanæ Ecclesiæ potestatem commendat. Sed nullum occurrit exemplum, quo probari queat Antiochenam Sedem ab Hierosolymitanâ fuisse directam, nisi fortè præ oculis habuerit Apostolica tempora, cùm in Ecclesiâ Hierosolymitanâ occasione Antiocheni dissidii habitum est primum Concilium, unde Epistola ad fratres in Syriâ consistentes missa est.

Demùm in Concilio Chalcedonensi act. 7. tom. 4. Conc. col. 613. & sequentibus, omnes Concilii Patres atque inter alios Romanæ sedis Legati consentiunt, ut Episcopus Hierosolymitanus tres habeat Palæstinas, relictis Antiocheno Phœniciis duabus & Arabiâ. Eaque Patrum sententia judicum decreto confirmatur. Exinde quinque Sedes Patriarchales numerari cœperunt hoc ordine, Romana, Constantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, & Hierosolymitana.

Cæterum si quis omnes orbis Ecclesias quinque Patriarchis subjectas fuisse arbitraretur, is non levi errore implicaretur.

Erant

Erant etenim in variis locis Episcopi αὐτοκέφαλοι, id est nulli subditi. Talis erat, ut jam diximus, Carthaginensis Primas; talis etiam fuit in oriente Constantiensis Episcopus, Cypri Metropolitanus. Cum enim Antiochenus Patriarcha per vim tentasset subjicere Provinciam Cypri, & ordinandi jus ad se rapere præter Canones & consuetudinem quæ jam olim invaluerat: Episcopi Cyprii Concilium Ephesinum adiere, & coram eo de Antiocheni Episcopi illicitâ usurpatione conquesti, Synodi Decreto & Constantiensis Episcopi ordinatio, & liberrima Provinciæ administratio Episcopis Cypri commissa est: addito ut idem in aliis Diœcesibus, & in omnibus Provinciis servetur, ut nullus piissimorum Episcoporum aliam Provinciam occupet. Hæc legere est act. 7. hujus Concilii tom. 3. Conc. col. 787. & sequentibus. Nec solùm jus istud habuit Episcopus iste, quamdiù in Insulâ Cypri demoratus est, sed etiam cum post istud tempus in Hellespontum cum populo commigrasset ob incursiones Barbarorum, eumdem honorem, idemque privilegium conservavit ei Trullana Synodus c. 39. tom. 6. Conc. col. 1166. quo statuitur, ut *illi jura a Patribus Ephesinis concessa serventur, præsitque omnibus Episcopis Hellesponti, & a suis Episcopis ordinetur, plenâque fruatur* αὐτοκεφαλίᾳ.

Haud dissimili ratione in Occidente, Gallia nulli certo Patriarchæ parebat, sed ab Episcopis & Metropolitanis regebatur. Pari regimine administrabantur, Hispania, Germania & cæteræ nationes iis remotiores. Barbarorum certè Ecclesias nulli istorum Patriarcharum subjectas fuisse haud dubium est. Has secundum *eam quæ a Patribus obtinuit, consuetudinem gubernari*, jubet Concilium Constantinopolitanum Canone 2. id est ab iis Episcopis pendere & regi, quibus id mos & consuetudo concessit. Sic Æthiopicæ Ecclesiæ, Persicæ, Indicæ & aliæ extra Romanum Imperium à suis regebantur Sacerdotibus, & nullius è quinque modò memoratis Patriarchis potestati subdebantur.

§. XII.

§. XII.

De Juribus & Privilegiis Metropolitanorum.

PRimatis seu Metropolitani Jura & Privilegia duplicis sunt generis; alia sunt honoris, alia potestatis, atque Jurisdictionis, ut ex dictis facilè colligi potest. Quod spectat ad honoris Primatum seu πρωτοκαθεδρίαν, res clarior est, quam ut ullâ explicatione indigeat. De potestate ac jurisdictione magis laborandum est. Hæc autem in tribus præcipuè consistit. Primò in jure ordinationis Episcoporum Provinciæ. 2. In facultate convocandi Concilii Provinciæ. 3. In superinspectione super universam Provinciam, ut fides & disciplina in eâ servetur.

Primum Metropolitani jus idque antiquissimum, est ordinandi Episcopos Provinciæ. Hoc autem sic fieri solebat. Clerus & populus urbis, cujus Episcopus modò defunctus erat, Episcopum eligebant, ut innumeris testimoniis probari posset, quia verò fieri non poterat, ut in eligendo non parum errarent, hominemque Sacerdotio indignum, ad tantam dignitatem promoverent: electiones ab Episcopis ordinatoribus examinandæ & discutiendæ erant. Quoniam verò magna fuisset orta turba, si cuivis passim Episcopo licuisset Episcopum ordinare, statutum est, ut Episcopi electio confirmaretur ab Episcopis Provinciæ, præsertim verò à Metropolitano.

Ubi autem ille electionem secundùm Canones factam dignumque Sacerdotio electum esse intellexerat, simul cum Episcopis Provinciæ illum ordinabat. Cæterum circa istud Metropolitani jus maximè advertendum est, illud ipsi cum cæteris Episcopis fuisse quodammodò commune, nec enim illius erat solius aut electionem Episcoporum examinare, aut ipsos posteà ordinare, sed omnium Provinciæ Episcoporum. Verùm quia omnes simul adesse & convenire haud ita facile erat, alicui ipsorum major danda fuit auctoritas, cujus præsentia foret ad ordinationem necessaria, sine quo nemo posset Episcopum ordinare, cuique firmitas eorum quæ gererentur maximè tribueretur, hanc fuisse Metropolitani in ordinationibus auctoritatem constat ex innumeris penè Canonibus & testimoniis.

Con-

Concilium Nicænum Canone 4. *Epiſcopum convenit maximè quidem ab omnibus, qui ſunt in Provinciâ Epiſcopis ordinari, ſi autem hoc ſit difficile, aut propter urgentem neceſſitatem, aut propter itineris longitudinem tribus omninò eumdem in locum convenientibus & abſentibus quoque ſuffragium ferentibus ſcriptiſque conſentientibus tunc electionem fieri. Eorum autem quæ ſiunt in unaquâque Provinciâ, firmitas τὸ κῦρος Metropolitano tribuatur Epiſcopo:* & Canone 6. *Illud autem generaliter clarum eſt, quòd ſi quis præter Metropolitani ſententiam fuerit ordinatus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non oportere. Sin autem communi cunctorum decreto rationabili & ſecundum Eccleſiaſticam regulam comprobato, duo aut tres propter contentiones proprias contradicant, obtineat ſententia plurimorum.*

Poſt illud Concilium idem fermè in Synodo Arelatenſi 2. hi duo Canones confirmati ſunt Canone 50. *Epiſcopum ſine Metropolitano, vel Epiſtolâ Metropolitani, vel tribus Comprovincialibus Epiſcopis non liceat ordinare; ita ut alii Comprovinciales Epiſtolis admoneantur, ut ſe ſuo reſponſo conſenſiſſe ſignificent; quod ſi inter partes aliqua nata fuerit dubitatio, majori numero Metropolitanus in electione conſentiat:* & Canone 6. *Illud autem ante omnia clareat eum quiſque conſcientiâ Metropolitani conſtitutus fuerit Epiſcopus juxta magnam Synodum Epiſcopum eſſe non debere.*

Concilium Laodicenum Canone 12. *ſtatuit ut Epiſcopi judicio Metropolitanorum & eorum Epiſcoporum, qui circum circa ſunt, provehantur ad Eccleſiaſticam poteſtatem.* Antiochenum Canone 19. *Epiſcopus præter Synodum & præſentiam Metropolitani nullatenus ordinetur.* Conſtantinopolitanum 2. in Epiſtolâ ad Occidentales apud Theodorit. lib. 5. c. 9. *De adminiſtratione autem particulari ſingularum Eccleſiarum, antiqua, ut probè noſtis, obtinuit ſanctio, & ſanctorum Patrum qui Nicææ congregati ſunt regulæ, ut in ſingulis Provinciis Epiſcopi illius Provinciæ, & ſi illis placuerit unà cum ipſis finitimi, prout utile judicaverint, ordinationes faciant.* Hanc additionem ut vicini ad vocentur, deſumpſiſſe videntur illi ex Synodo Sardicenſi, Canone 6. ſecundum Græcam editionem.

Concilium Carthag. 2. c. 12. *Placet omnibus, ut inconſulto Primate cujuſlibet Provinciæ tam facilè nemo præſumat, licet cum multis Epiſcopis in quocumque loco ſine ejus, ut dictum eſt, præcepto Epiſcopum ordinare; ſi autem neceſſitas fuerit, tres Epiſcopi, in quocumque loco ſint, cum Primatis præcepto Epiſcopum ordinare:* & Concil. Carth. 4. cap. 1. *Cùm in his omnibus examinatus inventus fuerit plenè inſtruc-*

ius, tunc cum consensu Clericorum & Laicorum, & conventu totius Provinciæ Episcoporum, maximeque in Metropolitani præsentiâ vel auctoritate ordinetur Episcopus.

Concilium Taurinense primum c. 1. jubet, *ut is qui approbaverit suam civitatem esse Metropolim juxta præceptum Canonum ordinationum habeat potestatem*, Concilium Ephesinum act. 4. refert & confirmat Canonem 4. Concilii Nicæni.

Chalcedonense Concilium Canone 25. & sess. ult. in Decreto judicum Metropolitani in ordinationibus Episcoporum jura intacta servat, adversus Constantinopolitanum Antistitem, decernitque Episcopum simplicem ordinari sine consensu Patriarchæ, nec non Canone 25. jubet, ut intra tres menses à Metropolitanis ordinationes fiant.

Eadem de Metropolitani jure sanciunt Concil. Regiense c. 1. Arausi. 1. c. 23. Tarraconens. cap. 5. in quo speciatim decernitur, ut si non sit in Metropolitanâ civitate ordinatus, sed per Metropolitani litteras, duobus post ordinationem mensibus Metropolitanum adeat. Epaunense Conc. c. 1. Aurelianense 4. c. 5. & quintum Can. 10. Turonicum 2. Canon. 9. Parisiense 3. Can. 8. Tolet. 4. c. 18. & alia quamplurima. His addam aliquot summorum Pontificum testimonia.

Innocentius primus in Epist. ad Victricium c. 1. jubet, *ut nullus citra conscientiam Metropolitani ordinare audeat Episcopum.*

Bonifacius primus Epist. ad Hilarium Patroclum, *reprehendit quod nescio quem in aliena Provincia ordinaret, prætermisso Metropolitano contra regulas Patrum.* Refert posteà Concilii Nicæni Canonem.

Leo Magnus Epist. 84. c. 5. decernit, ut si *in electione Episcopi partium inter se vota diviserint, is alteri Metropolitani judicio præferatur, qui majoribus & studiis juvatur & meritis.* Et Ep. 89. reprehendit Hilarium, *quod ordinationes sibi omnium per Gallias Ecclesiarum vindicaret, & debitam Metropolitanis Sacerdotibus in suum jus transferret dignitatem:* & cap. 6. *ordinationem sibi, ut jam diximus, singuli Metropolitani suarum Provinciarum cum his quæ cæteros antiquitate Sacerdotii præveniunt, restituto sibi per nos jure defendant.*

Et Ep. 53. queritur *violari ab Anatolio Provincialium jura Primatuum*, eo quod Episcoporum ordinationes sibi arrogaret Ep. 93. *idstatuentes*, inquit, *ut si quis fratrum in quacumque Provincia decesserit*

rit, is sibi ordinationem vindicet sacerdotis, quem illius Provinciæ Metropolitanum esse constiterit. Idem videre est Ep. 95. Hilarius Papa ad Ascanium & Episcopos Tarraconensis Provinciæ jubet, *ut nullus præter notitiam Metropolitani Ascanii consecretur Antistes.*

Idem sanciunt Gelas. I. in Ep. ad Natalem. Gregorius lib. 1. Ep. 14. ad Constantium Mediolanensem: lib. 7. indict. 2. Ep. 8. ad Innocentium & alios Sardiniæ Episcopos: lib. 12. Ep. 35. ad Augustinum Anglorum Episcopum, & alii.

Sed etiamsi Episcoporum ordinatio ordinario jure pertineret ad Metropolitanum, nihilominus tamen si Episcopos ordinare negligeret, is à cæteris Episcopis ad id faciendum cogebatur, ut sancitum est Canone Concilii Chalcedonensis 25. *quoniam quidam Metropolitanorum, quantum comperimus, negligunt commissos sibi greges, & ordinationes Episcoporum facere differunt, placuit sanctæ Synodo intra tres menses ordinationes Episcoporum celebrari; nisi fortè necessitas inexcusabilis præparet tempus dilationis extendi, quod si hoc minimè fecerit, Ecclesiasticæ disciplinæ subjaceat.* Idem ex Canone Concilii Sardicensis 5. secundum Latinam editionem colligi potest. In Concilio Aurelianensi 3. anni 538. c. 1. anno integro jubetur is Metropolitanus à Missis celebrandis abstinere, qui per biennium vacantem Ecclesiam reliquerit.

Ex dictis demonstratum est ordinationem Episcoporum ordinario jure Metropolitanorum esse, non Patriarcharum. Hi tamen jam olim eam invadere conati sunt: sic Alexandrinus Præsul post annum 400. ordinabat Episcopos, non modò per Ægyptum, sed etiam per Lybiam & Pentapolim, ut ex Synesio, Isidoro & Moscho constat. In cæteris Patriarchatibus expetierunt primò Patriarchæ, ut ordinatio Episcoporum à Metropolitanis non fieret sine illorum consensu, scientiâ & consilio. Istud consilii dat Romanus Patriarcha Innocentius I. Antiocheno Patriarchæ Ep. 18. ad Alex. his verbis; *Itaque arbitramur, Frater charissime, ut sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic & cæteros Episcopos, non sine permissu conscientiâque tuâ, sinas Episcopos procreari.* Hanc vindicabat in Provincias sibi subditas auctoritatem Innocentius, eamdemque ab Antiocheno usurpari arbitratur, & ex se de aliis judicat.

Cæterum Episcopis Romanis ità persuasum erat neminem Patriarchatus sui ordinari debere citra consensum suum, ut expressè mandent Thessalonicensi Episcopo, quem Vicarium suum in Illyrico occidentali constituebant, ne his in locis ullam ordinationem *inscio se vel invitò*, fieri patiatur. Lege Epist. Siric.

ad Anysium & Sixti 3. ad Episcopos Thessalonicæ congregandos.

Idem jus arrogavit sibi Constantinopolitanus Antistes in Diœcesibus sibi subjectis, & ad illud confirmandum Imperatoriam legem obtinuit, ut ex Socrate observavimus. Sed postea repulsam tulit in Concilio Chalcedonensi, statutumque, ut Metropolitani etiam sine ejus consensu Episcopos ordinarent, & meritò quidem : jus enim illud est Metropolitanorum proprium, nec Patriarchis competit, nisi cum aliqua necessitas urget, vel cum Metropolitanus ipse vacuas relinquit Ecclesias, quo tempore Patriarcharum est laborantibus Diœcesicos sibi subjectæ Ecclesiis subvenire, & ne quid ipsæ detrimenti patiantur providere.

Succedente verò tempore Pontifices Romani ordinandorum per universum Occidentem Episcoporum potestatem non sine multâ contradictione sibi vindicavere, & omnium Metropolitanorum jura paulatim pessumdederunt.

Primùm quidem Metropolitica ordinationum jura ad se trahere conati sunt per concessionem Pallii, eò enim dabatur à Pontificibus, ut possent plenâ auctoritate suæ Provinciæ Episcopos ordinare : unde sequebatur hanc potestatem à Pontifice Metropolitanis simul cum Pallio concedi. Hinc posteà novo jure Metropolitanis interdictum est uniuersis functionibus Episcopalibus, donec Pallium recepissent, juramentumque fidei introductum est.

Secundò, ad Pontificem Romanum devolutæ sunt appellationes judiciorum: quæ à Metropolitanis lata erant circa controversias, quæ in electionibus occurrebant.

Tertiò, Si electores essent negligentes, aut si hominem minimè idoneum elegissent, devolvebatur electio ad Pontificem Romanum.

Quartò, Romano Episcopo reservatum est jus admittendi cessiones Episcopatuum, decernendique translationes & coadjutorias cum futurâ successione.

Demùm confirmatio electionum omnium Episcoporum ipsi concessa, quod jus concordatis confirmatum est.

Verumtamen ad duodecimum usque sæculum & ampliùs, sarta tectaque jura sua conservarunt in Galliâ Metropolitani.

Alcuinus seu quisquis alius Auctor libri de divinis Officiis c. 36. sic eligendi Episcopi formam describit : *Cum Episcopus civitatis fuerit defunctus, eligitur alius à Clero seu populo, sitque Decretum ab aliis : & veniunt ad Apostolicum*, id est Metropolitanum, *cum suo*

electo

electo deferente secum suggestionem, hoc est rogatorias litteras, ut eis consecret Episcopum.

In Capitulis Regum nostrorum insertus est Canon 12. Concilii Laodiceni, in quo ordinandi Episcopi jus Metropolitano & Comprovincialibus reservatur. Hunc morem tunc in Galliâ viguisse constat ex formulis quæ cum operibus Hincmari editæ sunt tom. 2. Conc. Galliæ & tom. 8. Conc. General. pag. 180. & sequentibus.

Concilium ad Saponarias in Ep. ad Episc. Brit. tom. 8. Concil. col. 695. *statuit neminem præter præsentiam aut consensum* Archiepiscopi Turonum Herardi, *ordinari posse* apud Britones Episcopum.

Yvo Carnotensis Epist. 61. sic pro jure ordinationis cum Hugone decertat. *Verum*, inquit, *de eo quod consecrationem Nivernensis Episcopi Augustoduni facere disposuistis: simpliciter dico Paternitati vestræ, quia nec dispositionem vestram reprehendimus, quoniam reverentiæ vestræ deferimus, nec tamen approbamus: quia nec ex auctoritate, nec ex consuetudine ordinem hunc consecrationis habemus, neque in consuetudinem ducere, sine multa consideratione audemus. Timentes reifieri sponsionis quam Metropolitanæ sedi fecimus..... cum ergo Metropolitana sedes ad præsens ab hoc officio suspensa sit, possemus nos pro sede Metropolitanâ confratribus nostris secundum consuetudines nostras, intra Diœcesim hoc Sacramentum consecrationis implere. Confirmatâ per ministerium vestræ legationis prætaxatæ personæ electione... quod si aliquando contigit penuriâ Catholicorum Episcoporum, vel aliquâ aliâ necessitate cogente aliquem Episcopum a Comprovincialibus non fuisse consecratum, non debent hæc exempla præjudicium facere legi communi, vel generali consuetudini. Attendat ergo discretio vestra, utrum hoc fieri liceat, & si liceat, utrum fieri expediat.* Idem Epist. 138. *Electionis*, inquit, *Fulconis vel alterius assensum non dabimus, nisi quem aut Cleri plebisque consensus elegerit, aut Metropolitani judicium cum conniventia Suffraganeorum habitâ legitima discussione probaverit.* Idem confirmatur ex Romanis Pontificibus, qui ordinandorum Episcoporum jus Metropolitanis conservant: Stephanus VI. ut scribit Frodoardus lib. 4. Remensis Hist. noluit populo & Clero Lingonensi consentire, ut Episcopum Theutboldum ordinaret; etiamsi jam electum, quia alium propriâ auctoritate Lugdunensis Metropolitanus eis ordinarat Episcopum, sed scripsit ad Lugdunensem inconcussum cujusque *Ecclesiæ privilegium* servare, volens ut Theutboldo manus imponeret. Promisit ille, sed promissis non

ſtetit : Clerus verò & populus ſuum electum Romam miſerunt obnixè ſibi illum conſecrari petentes. Sed nec tunc Stephanus id agere acquievit, *volens ut Lugdunenſi Eccleſiæ conceſſum privilegium immutilatum conſiſteret.* Ideòque Epiſcopo Lugdunenſi iteratò reſcribens mandavit, ut quia concordi voto Clerus & populus Theutboldum elegerat, aut ipſum conſecraret, aut quid in eo reprehenſibile judicaret, reſcriberet; & cùm neutrum Lugdunenſis Antiſtes præſtitiſſet, Theutboldum *lamentabilibus Lingonenſium precibus inclinatus Lingonenſis Eccleſiæ Epiſcopum conſecravit.* Prudenter omninò & moderatè ſe geſſit hic Pontifex, nec enim Eccleſiæ Lingonenſi periclitanti defuit, nec Metropolitani jura violavit. Nàm in ejuſmodi caſu cum Metropolitanus contra Canones & ſine plebis ac Cleri electione Epiſcopum ordinat, Patriarchæ potiſſimùm eſt Eccleſiæ afflictæ ſubvenire, & ipſam ab iniquo Metropolitani dominio vindicare, cum præſertim admonitus in eadem contumaciâ perſeverat.

Gregorius VII. ad Moguntinum Metropolitanum ſcribit lib. 3. Ep. 2. ut in locum Herimanni Bambergenſis, ſimoniæ convicti, & idcircò in Synodo depoſiti, alium Paſtorem Eccleſiæ Bambergenſi præficiat.

Ante hos Nicolaus primus in ſimili causâ idem judicium tulerat. In Ep. ad Hilduinum 65. cum enim iſte Cameracenſem Eccleſiam invaſiſſet; ad eum ſcribit ipſum non poſſe Epiſcopum conſecrari, cum Metropolitano Rhemorum Provinciæ, cui Cameracenſis Eccleſia ſubjecta erat, nullum debeat præjudicium irrogari: jubet ergo eum quantociùs abſcedere, ut poſſit Epiſcopus à plebe eligi & ab Archiepiſcopo Rhemorum conſecrari.

Joannes VIII. Ep. 243. Hieronymum Lauſanenſem pro Epiſcopo incunctanter agnoſcit, eò quòd ab Epiſcopis conſecratus fuerit proprio Archiepiſcopo causâ infirmitatis præbente conſenſum, Epiſt. 314. Hincmarum hortatur, ut Laudunenſi Eccleſiæ idoneum præficiat Epiſcopum.

Idem cum Eccleſia Genevenſis eſſet Paſtore orbata, & Oteramus Viennenſis Epiſcopus nollet Optandum electum ordinare, ipſum ordinavit, *ſalvo deinceps ejuſdem loci privilegio antiquæ propriæ Metropolis.* Hæc habentur in Epiſtola Joannis 281. hunc Optandum Oteramus, non modò non recepit, ſed & in carcerem conjici curavit, quapropter incuſatur & citatur ad Synodum à Joanne Ep. 292. addito mandato, ut Optandum emitteret è carcere, ni id faceret excom-

excommunicationem interminatus. His non motus Oteramus alium Episcopum Genevensi Ecclesiæ præficit, quâ de causâ graviter incusatur ab eodem Ep. 295.

Urbanus II. in Ep. ad Richerium Senonensem Archiepiscopum Yvonem se consecrasse scribit Episcopum Carnotensem, eo quod ille ad quem scribit, electo à *Carnotensibus Antistiti, cum ab eo consecrationis gratiam petivissent, manum imponere recusasset.* Pontifices illi inviti & necessitate cogente ordinationes Episcoporum facere se protestabantur, nec audebant illud jus sibi sine aliquâ peculiari causâ vindicare. Innumera alia referri possent exempla, sed hæc abundè demonstrant primam ac præcipuam Metropolitanorum potestatem in ordinatione Episcoporum Provinciæ consistere.

Alterum ipsorum jus in facultate convocandi Concilii Provinciæ situm est. Cum enim Ecclesiasticæ Provinciæ negotia in commune tractarentur, ita tamen ut sine Episcopo Metropolitano nihil fieri posset : illius fuit locum & tempus Synodi indicere, & ad eam Episcopos Provinciæ convocare, quod minùs rectè ab alio fieri potuisset. Hoc ergo jus etiam ante Concilium Nicænum Metropolitanum ex consuetudine habuisse verisimillimum est.

At post Concilium Nicænum Antiochena Synodus c. 20. id apertè Metropolitano jus detulit. *Perficiatur*, inquit Synodus, *Metropolitano Provinciales Episcopos admonente secundam Synodum Idibus Octobris futuram..... nec ullis liceat Synodos per se facere sine iis quibus credita sunt Metropoles.* Tunc ex eodem Concilio c. 16. *perfecta dicitur ea Synodus, cui unà quoque adest Metropolitanus.*

Quinetiam Canonibus sancitum est, ne Episcopi à Metropolitano vocati venire recusent; & pœnæ in contumaces latæ Can. Laod. 40. *Quod non oporteat Episcopos ad Synodum vocatos contemnere; sed protinus ire & docere, vel discere ea quæ ad correctionem Ecclesiæ & cæterarum pertinent rerum : seipsum verò qui contempserit, accusavit; nisi forte per ægritudinem ire non possit.* Idem statuitur Canone 76. Codicis Ecclesiæ Africanæ & Canone 19. Concilii Chalcedonensis, in quo Metropolitani judicio relinquitur, ut Synodi locum eligat. Eamdem disciplinam Gallicani Episcopi in Conciliis suis sanxerunt. Arelatensi 2. c. 18. & 19. in quo præterea cavetur, *ut is qui infirmitatis causâ adesse non potuerit, personam vice suâ ad Synodum dirigat.* Ac insuper excommunicatione plectitur is, qui adesse neglexerit. Item c. 29. Conc. 1. Arausi.

Agi-

Agathenſis Can. 35. Aurel. 5. c. 18. 1. Turonenſis 2. c. 1. anni 567. & Meldenſis anni 845. c. 2. &c.

Tertium Metropolitanorum jus conſiſtit in quadam inſpectione ſuper totam Provinciam, ſeu generali curâ, ut omnia ſecundum Canones, rectumque ordinem fiant, utque Provinciæ Epiſcopi officio ſuo fungantur. Quâ de causâ vetitum eſt Epiſcopis aliquid majoris momenti ſine Metropolitanorum auctoritate & conſilio gerere, Canone Apoſtolorum 34. & Antiocheni Concilii 9. Hæc autem inſpectio ad varia extenditur.

Primò: Metropolitanus judex eſt Epiſcoporum ſuæ Provinciæ & diſſidiorum Eccleſiaſticorum, quæ ſunt adverſus ipſum Epiſcopum, non quidem ſolus, ſed ſimul cum Synodo Provinciæ; id habes ex Conc. Chalcedonenſis c. 9. & 17. item ex Conc. Carth. 3. Can. 6. & 7. Tolet. 3. cap. 20. Aurel. 5. c. 17. Matiſconenſis 2. c. 2. Innumera certè ſunt exempla Epiſcoporum à Metropolitanis ſuis in Synodis Provincialibus ob varia delicta depoſitorum, quæ referre neceſſe non eſt.

Secundò, Metropolitanus pariter cum Synodo Judex eſt appellationum, quæ fiunt à ſententiâ Epiſcoporum. Hanc Synodo Provinciæ Metropolitanoque poteſtatem tribuit Concilium Nicænum c. 5. Antiochenum Canone 12. & 20. Sardicenſe Can. 17. Carthag. 2. Can. 8. quod etiam in jure novo ſervatum eſt.

Tertiò, Si propter negligentiam aut malitiam Epiſcopi ſui Eccleſia aliqua detrimentum patiatur, Metropolitani eſt, vel Epiſcopum ad officium compellere, vel laboranti Eccleſiæ ſuccurrere. Hinc Hilarus Papa Ep. 3. ad Aſcanium Metropolitanum ſcribit: *Tuæ ſollicitudinis eſt, frater chariſſime, omnia debitâ tibi auctoritate tueri, & illicitis non modò non præbere aſſenſum, ſed etiam cuncta quæ contra regulam facta repereris, coërcere.* Atque hæc Metropolitani cura ad bona etiam temporalia extenditur, ut intelligere eſt ex Can. 11. ſeptima Synodi quo ſtatuitur, *ut ſi Epiſcopi nolint in Eccleſiis ſuis œconomos conſtituere, ii conſtituantur à Metropolitano,* & in Concil. Tol. 3. c. 20. *Officium & poteſtatem eſſe,* aiunt, *Metropolitani, ſicut & exactiones indebitas ſuorum ſuffraganeorum compeſcere & moderari: Ita & Epiſcopum fraudatorem bonorum ſuæ Eccleſiæ corrigere.*

Quartò, ſine Metropolitani ſententiâ & approbatione non licet Epiſcopo ab Eccleſiâ ſuâ diſcedere, hoc ſancitum eſt in Antiocheno Concilio Can. 11. & 13. & Sardicenſi c. 7. & 96. idque monet Gregorius lib. 7. Indict. 2. Ep. 8. & 61.

Quin-

Quintò, Metropolitani eſt docere Provinciam, & ſi quis erraverit, eum erroris admonere, de hoc ejus officio lege S. Leonem Epiſt. 50. & 88. Hilarum Epiſt. 3. item Conciliorum Tolet. 11. c. 2. Arelat. 4. c. 3.

Uno verbo ut cætera Metropolitanorum munia prætermittam, tenetur in Provincia quantum poteſt boni procurare, & totis viribus quidquid in ea fit mali impedire, ſervatis tamen regulis, ſervato ordine, & intactâ Epiſcopi cujuſvis in ſuam Eccleſiam poteſtate, cui ſecundum Canones ejus adminiſtratio ita concredita eſt, ut nihil in eam directè poſſit Metropolitanus, ſive in iis quæ pertinent ad ordinationes Presbyterorum & Diaconorum, ſive in iis quæ ſpeciale Eccleſiæ regimen ſpectant.

Præterea nihil ferè poteſt Metropolitanus ſine conſenſu & conſilio Comprovincialium Epiſcoporum, niſi fortè in iis, quæ admonitionis tantùm ſunt, aut exhortationis, vel certè in iis quæ moram nullam patiuntur, quo in caſu debet Metropolitanus prudenter & ſecundum Eccleſiaſticas regulas id præſtare, quod differri non poteſt, ita tamen ut fiduciario tantùm decreto hæc ſtatuat; quod non aliter ratum ſit, quam ſi Epiſcoporum totius Provinciæ conſenſus acceſſerit.

§. XIII.

De Privilegiis Exarchorum ſeu Patriarcharum.

PAtriarchæ non ſecùs ac Metropolitani jura & privilegia duplicis ſunt generis, honoris ſcilicet & poteſtatis. De honoris primatu nihil dicemus: ex dictis enim conſtat Patriarchas & Exarchos cæteros Epiſcopos honoris prærogativâ plerumque præceſſiſſe, ſi Hieroſolymitanum & Conſtantinopolitanum Epiſcopos excipias, quibus ante acceptam Patriarchicam Juriſdictionem conceſſum eſt, ut nonnullos Patriarchas honore ſuperarent.

Poteſtas & Juriſdictio ad ordinationes Metropolitanorum extenditur, Synodi Diœceſeon convocandæ facultatem, & aliquam ſuper Diœceſim univerſam inſpectionem.

Quod ſpectat ad primum Patriarcharum jus, nec antiquiſſimum illud eſt, nec ubique obſervatum. Olim enim Metropolita-

ni ab Episcopis Comprovincialibus ordinabantur. Sed quia post mortem Metropolitani inter Episcopos Comprovinciales nullus occurrebat majoris auctoritatis, à quo possent dissidia quæ inter Episcopos Provinciæ nasci poterant componi, procedente tempore consuetudo hæc invaluit, ut post electionem Metropolitani à Clero & populo, itemque confirmationem ejus ab Episcopis Comprovincialibus, Patriarcha totius Diœcesis adiretur, ut is Metropolitanum consecraret; & id juris ex consuetudine habuerunt in singulis suis Diœcesibus Patriarchæ. Et quidem in Concilio Chalcedonensi, quod Patriarcharum privilegia exactè noverat, Episcopo Constantinopolitano simul cum Patriarchatu istud juris concessum est. Idem de Antiocheno affirmat Innocentius Papa Ep. 18. ad Alexandrum Antiochenum, *Sicut Metropolitanos auctoritate*, inquit, *ordinas singulari*. De Alexandrino & Romano res est extra dubium; advertimus enim antèa illos non modò Metropolitanos, sed & universos Patriarchatus sui Episcopos ordinasse. Certum quoque est jus ordinandi Metropolitanos intra Palæstinas Hierosolymitano Præsuli delatum esse Act. 7. Concilii Chalcedonensis, quibus evidenter ostenditur procedente tempore Patriarchas jus habuisse ordinandorum per universam Diœcesim Metropolitanorum.

Ipsi autem Patriarchæ ordinari solebant ab Episcopis ex Diœcesi universâ, præcipuè verò ex eâ Provinciâ, cujus Metropolis erat Patriarchalis sedes.

Romanum Episcopum ab Ostiensi Episcopo vicino, non ab aliquo Metropolitano olim ordinari consueviſſe testis est S. Augustinus in Breviculo collat. 3. c. 5. Ad ejus tamen ordinationem plurimos Italiæ Episcopos convenisse, patet ex ordinatione Cornelii, quem Cyprianus Epist. 57. Episcopum dicit esse factum *a plurimis Collegis*. E contra verò ordinatio Novatiani traducitur, eo quod à tribus tantùm Episcopis Italiæ ordinatus foret. Eum verò morem Romani Episcopi ordinandi diu viguisse docet nos libellus Cleri Romani, oblatus Honorio Imperatori anno 418. de Bonifacii electione, in quo hæc habentur: *Post abscessum S. Zozimi Papæ Ecclesiæ Catholicæ urbis Romæ, ut fieri mos volebat atque ipsa Religionis disciplina, plures in unum convenimus Sacerdotes..... venerabilem virum Bonifacium invitum acclamationibus totius populi ac consensu meliorum asseruimus divinæ institutionis ordine consecratum. Nam subscribentibus plus minus septuaginta Presbyteris astantibus novem diver-*

sarum

ſarum Provinciarum Epiſcopis, benedictionem competenti tempore conſtat fuiſſe celebratam. Ex parte verò Eulalii qui tum Romanum ambiebat Epiſcopatum, aderant etiam nonnulli Epiſcopi, ut conſtat ex Commonitorio Honorii ad Synodum, quæ ob controverſiam iſtam congregata fuerat, quo in Commonitorio jubet, ut hi Epiſcopi, quos utriuſque ordinationibus interfuiſſe conſtabat, judices minimè ſederent: ſed maximè gloriabatur Eulalius Oſtienſis Epiſcopi patrocinio, qui licet ſenex, æger ac propè moriens, fuerat accitus, ut Eulalium ordinaret. Ex his & aliis ſimilibus exemplis conſtat olim mortuo Romano Pontifice quamplures Epiſcopos ex Vicariatu Romæ, ac præcipuè vicinos in urbem veniſſe, ut electum à Clero populoque Romano Antiſtitem ordinarent, manum ordinariò imponente Epiſcopo Oſtienſi.

Alexandrinus quoque Patriarcha ab Epiſcopis Diœceſeos ordinatus legitur, ſic Athanaſium à ſe ſecundùm vota Cleri & populi ordinatum eſſe Alexandriæ Epiſcopum, teſtes ſunt centum Patres ex Ægypto universâ, Alexandriæ congregati in Epiſtolâ ſuâ apud Athanaſium Apol. 2. pag. 565. editionis Commelianæ, & Arianos qui ejus ordinationem clanculùm à ſex aut ſeptem Epiſcopis factam eſſe criminabantur, mendacii arguunt. Julius item in Epiſtolâ ſuâ queritur, in locum Athanaſii Gregorium eſſe contra Canones conſtitutum Epiſcopum Alexandriæ, nec à plebe poſtulatum, nec ab Epiſcopis Ægypti ordinatum, ſed illuc miſſum ab extraneis Epiſcopis triginta manſionibus ab urbe Alexandriâ diſſitis. Mortuo Athanaſio ſucceſſit Petrus, in cujus ordinatione teſte Theodorito lib. 4. cap. 26. vicini Epiſcopi Alexandriam confluxerunt. Poſt multos annos Proterium præſentibus Epiſcopis Ægyptiis Epiſcopum eſſe ordinatum teſtatur Liberatus in Breviario cap. 15. Similiter Joannes Talaia ordinatus dicitur ab Epiſcopis, Clericis & Monachis Ægypti. Idem ſcriptor mentionem faciens ordinationis Theodoſii, qui Timotheo Alexandrino ſucceſſit, ſic deſcribit modum inthronizandi Archiepiſcopi Alexandrini c. 20. *Conſuetudo*, inquit, *eſt Alexandriæ illum qui defuncto ſuccedit, excubias ſuper defuncti corpus agere manumque dexteram ejus capiti imponere, ut videatur manibus ſuis accipere collo ſuo B. Marci Pallium, & ſic legitimè ſedere.* Quæ ſequuntur ordinationes Epiſcoporum Alexandrinorum, Pauli ſcilicet, Zoili & Apollinarii, extra ordinem factæ ſunt, ac proinde non poſſunt in exemplum trahi.

Antiochenæ Eccleſiæ Præſul ordinari ſolebat ab Epiſcopis orientis : ſic Domnus ab univerſâ Synodo Epiſcoporum orientis Antiochiæ congregatâ, ſublato Paulo Samoſateno, Epiſcopus eſt ordinatus, ut teſtes ſunt ipſi hujus Synodi Patres in Ep. ſua Encyclicâ apud Euſeb. lib. 7. c. 37. Euſtathius ad eamdem ſedem evectus fuerat communi Epiſcoporum omnium ſuffragio, teſte Theodorito lib. 1. c. 7. Euſtathio dejecto ſuffragia Epiſcoporum in Euſebium inclinabant, ſed Imperator ad ejus preces id vetuit juſſitque Epiſcopis, ut alium ordinarent, quod & fecerunt. Ad ordinandum Meletium Epiſcopos ex diverſis Provinciis vota ſua contuliſſe teſtis eſt Theodoritus lib. 2. c. 31. Nullibi verò diſertiùs deſcribitur, quo pacto fieri conſueviſſet ordinatio Epiſcopi Antiocheni, quam in Epiſtola Concilii Conſtantinopolitani apud Theodoritum lib. 5. c. 9. *antiquiſſima verò veraque Apoſtolica Antiochenſium in Syria Eccleſiæ, in quâ venerandum Chriſtianorum nomen primùm innotuit, reverendiſſimum & Religioſiſſimum Flavianum, tum illius Provinciæ, tum Orientalis Diœceſis Epiſcopi in unum congregati communi ſuffragio Epiſcopum ordinarunt, univerſâ Eccleſia communi conſenſu & quaſi uno ore eum honorante.*

Ubi vides Antiochenum Præſulem non ſolùm ab Epiſcopis Provinciæ, ſed & ab aliis Epiſcopis, aliarum intra illius Diœceſim Provinciarum fuiſſe ordinatum, quâ in re elucet Patriarchalis ſedis dignitas. Nam Hieroſolymorum Epiſcopum, qui nondum erat Patriarcha, non à Diœceſeos ſed tantùm à Provinciæ Epiſcopis ordinatum fuiſſe ſtatim dicunt. *Hieroſolymitanæ autem*, inquiunt, *Eccleſiæ, quæ mater eſt omnium Eccleſiarum reverendiſſimum ac Religioſiſſimum Cyrillum Epiſcopum eſſe judicamus, qui Canonicè ab Epiſcopis Provinciæ olim fuit ordinatus.* Porrò laudatam à Synodo ordinandi Patriarchæ Antiocheni formam approbat Simplicius Pontifex Romanus Ep. 14. ad Zenonem, in quâ laudat Imperatorem, quòd ſcripſiſſet, *ut deinceps ſecundùm ordinationem Patrum Orientali Synodo creatio Antiocheni Pontificis reſervetur.* Et poſteà commendat ejus eâ de re ponſionem, quod poſthac in Antiochena *urbe, veteri ſervato more à Comprovincialibus ſuis Epiſcopus ordinetur.*

Bizantinæ Eccleſiæ Sacerdotem quamdiu Heracleenſi Metropolitæ ſubjectus fuit, ab eo & ab Epiſcopis ordinatum fuiſſe dubium nullum eſſe poteſt. Ubi verò Patriarchalem honorem iſta ſedes ambire cœpit, hujus Epiſcopus non ſolum à Provinciæ, ſed & à Diœceſeos Epiſcopis eſt conſtitutus : ita Nectarius à Synodo Conſtan-

ſtantinopolitanâ ordinatus, & ante eum Gregorius Nazianzenus à Meletio totâque Synodo fuerat in Throno collocatus. Mortuo Nectario quamplures Epiſcopi ad ordinationem Joannis Chryſoſtomi Conſtantinopolim venerunt, à quibus ille eſt ordinatus invito Theophilo, qui cum primùm ordinationi ejus obſtitiſſet, tandem ei conſenſit. Vide Sozomenum lib. 8. c. 2. Cæteros autem deinceps Epiſcopos Conſtantinopolitanos, ab Epiſcopis Provinciæ ac Diœceſeos ordinatos eſſe vix ullum poteſt eſſe dubium. Hæc enim erat generalis regula, quam Concilii Conſtantinopolitani tertii Patres veluti communem & ubique in oriente obſervatam tradunt, ut ex *ſingulis Provinciis Epiſcopi illius Provinciæ & ſi illis placeret una cum ipſis finitimi, proùt utile judicarent, ordinationes faciant.* Hæc autem clauſula *unà cum eis finitimi*, locum ſemper habuit in magnis illis ſedibus, quæ non ſolùm Provinciæ, ſed etiam Diœceſeos erant capita. Conveniens etenim erat, ut quoniam in univerſam Diœceſim aliquam habebant auctoritatem, ab univerſis ejus Epiſcopis aut ſaltem ex eorum conſenſu ordinarentur. Hac de causâ Epiſcopi Epheſini ab Aſianis omnibus ordinabantur, ut jam obſervavimus, ubi de actione ſeptimâ Chalcedonenſis mentionem fecimus, in quâ tantoperè laborarunt Aſiani, ut jus iſtud ſibi conſervaretur, quia ſcilicet hoc ſublato Epheſinus Epiſcopus amittebat Patriarchatum ſuum, ac tùm ipſe, tùm cæteri Aſiani ſubjiciebantur Conſtantinopolitano Patriarchæ.

In cæteris verò totius orbis Provinciis, ubi nulli erant Patriarchæ, Metropolitani vulgò ordinabantur ab Epiſcopis Provinciæ rarò adjunctis finitimis. Inde in Concilio Epheſino Epiſcopi Cyprii obtinuêre, ut ſecundum antiquum morem illorum Metropolitanus αὐτοκέφαλος ab Inſulæ Epiſcopis inconſulto Antiocheno ordinaretur.

In Italia Mediolanenſis Antiſtes totius Vicariatus Italiæ Exarchus à Synodo Epiſcoporum Italiæ ordinabatur, ut conſtat ex ordinatione Ambroſii apud Theodorit. hiſt. lib. 4. c. 7. at temporis progreſſu Romani Pontifices ad Epiſcopi Mediolanenſis ordinationem conſenſum ſuum requiri voluerunt, ut conſtat. ex Greg. lib. 2. Ep. 31.

In Africâ verò Carthaginenſis Epiſcopus totius Diœceſeos Primas ordinabatur ab Epiſcopis vicinis, ut conſtat ex Auguſtino in Breviculo collationis diei tertiæ c. 5. ubi objicientibus Donatiſtis, quod non fuiſſet princeps à principe hoc eſt Primas Provinciæ Car-

thaginensis à Primate Numidiæ, ordinatus, respondet Ecclesiasticam consuetudinem esse, *ut non Numidiæ, sed propinquiores Episcopi Ecclesiæ Carthaginensis Episcopum ordinent.*

In Hispaniâ, Galliâ, cæterisque Provinciis nulli propriè dicti Patriarchæ erant, atque idcircò in iis ordinationes Metropolitanorum fiebant ab Episcopis Provinciæ. De Hispania constat ex Concilii 4. Toletani Canone 10. & Tarraconensis Can. 5. prioris hoc est decretum, *Episcopus Comprovincialis ordinandus est, ubi Metropolitanus elegerit: Metropolitanus autem nonnisi in civitate Metropoli, Comprovincialibus ibidem convenientibus.*

De Galliâ idem demonstratur ex Concilio Arelatensi primo Can. 20. in quo generatim statuitur, ut quilibet Episcopus à septem Episcopis ordinetur. In Synodo Aurelianensi secundâ Can. 7. *antiqua hæc renovatur formula institutionis, quam per incuriam videbant amissam*, verba sunt Synodi, *ut scilicet Metropolitanus ordinetur à Comprovincialibus in unum congregatis.* At sequens Concilium ibidem anno 538. convocatum Can. 3. novam consuetudinem renovavit, *ut Metropolitani à Metropolitanis, omnibus, si fieri potest, Comprovincialibus præsentibus ordinentur.*

Posthæc tempora Yvo cum Lugdunensi Præsule Pontificis ordinationes sibi vindicante pro Comprovincialium jure fortiter decertavit: cum enim ille exigeret, ut Senonensis Episcopus electus professionem canonicam sibi faceret, obstitit hic, idque Canonibus contrarium esse asseruit. *Cum ergo*, inquit Ep. 60. *tam ista quam alia generalia instituta tam absolutè, consecrationem Metropolitanorum continant, miramur cur privatis legibus & novis traditionibus, veteres traditiones & consuetudines removeri contenditis, præcipiendo ut Senonensis electus ante consecrationem suam vobis præsentetur.* Uno verbo hæc fuit vetus Ecclesiæ forma teste Gelasio Papâ Ep. ad Natalem, *ut obeuntes Episcopi, in eadem regione Metropolitanus suus debeat ordinare, eumdemque ipsum Metropolitanum, si humanâ morte transierit, Comprovinciales Episcopi studeant ordinare.* Quod etiam novo jure non omninò sublatum videtur, ut constat ex responso Lucii III. de tempore ord. *si Archiepiscopus*, inquit, *fuerit ordinandus, omnes Episcopi ejusdem Provinciæ ad sedem Metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ordinetur: reliqui verò Comprovinciales Episcopi, si necesse fuerit, cæteris consentientibus à tribus jussu Archiepiscopi poterunt ordinari.*

Ex dictis abundè, ut puto, demonstratum est Romanum Pontificem, nec Episcopos, nec Metropolitanos extra Vicariatus Romæ limi-

mites instituisse tantum abest, ut ejus juris fuerit omnes orbis Patriarchas & cunctos Occidentis Metropolitanos ordinare. Hoc verò cum diffiteri non possint, qui putant divinum Romani Pontificis privilegium esse ubique Episcopos aut saltem Metropolitanos ordinare, eò recurrunt, ut dicant eum orientis Patriarchas, & occidentis Episcopos non ordinasse, defectu voluntatis, non autem defectu potestatis: quia scilicet uti nolebat jure quod sibi competebat. Quasi verò Romani Pontifices ita dignitatis suæ fuissent immemores, ut eximium jus suum ab Episcopis per multa sæcula invadi & disertis decretis impugnari passi forent. Deinde unde cognosci possunt Romani Pontificis jura, nisi ex Canonibus, aut ex usu & consuetudine? sed ex neutro capite jus ordinationum in toto Occidente Pontifici Romano delatum est: ergo sine fundamento asseritur illud olim ipsi competiisse.

Nihil habent adversarii, quod opponant, præter nonnulla Pontificum Romanorum dicta, quæ perperàm illuc trahunt. Sic verbi gratiâ jus illud Pontificem Romanum in Illyrico habuisse probant ex Epistolis Pontificum, in quibus Vicariatum suum conferunt Thessalonicensi Episcopo, ad quem idcircò pertinere scribunt Metropolitanorum omnium hujus tractus ordinationem. Huic objectioni quæ sit adhibenda responsio, patet ex dictis. Observavimus enim Romanos Pontifices conatos esse Illyricum Patriarchatui suo addere & Vicario suo eodem ferè modo hanc regionem subjicere quo sibi subjectæ erant Provinciæ suburbicariæ. Quare non mirum si Metropolitanos ibi non sine auctoritate suâ ordinari voluerint, cum Illyricum occidentale post mortem Constantii ad Diœcesim suam pertinere existimarent, illudque sit Patriarchæ privilegium.

In Galliâ idem jus Romano Episcopo competiisse probare conantur ex Epistolâ 66. Cypriani de Marciano, in quâ scribit ad Stephanum, *ut dirigat litteras ad plebem Arelatæ consistentem, quibus abstento Marcianò, alius in locum ejus substituatur.*

Verùm ex ea contrarium planè evincitur: sic enim se res habet. Marcianus Arelatensis Episcopus Novatiano se conjunxerat, & à Catholicæ Ecclesiæ unitate ac pace discesserat. Faustinus Lugdunensis eâ de re certiores fecerat Cyprianum & Stephanum, datis ad utrumque litteris. Cyprianus Stephanum fortè dubium litteris suis hortatur, ut dentur ab ipso litteræ ad Episcopos in Galliâ constitutos, & ad plebem Arelatæ consistentem, quibus abstento Marciano alius in ejus locum substituatur. Episcopus electus scili-

cet à plebe Arelatenſi & conſecratus ab Epiſcopis Galliæ: has autem litteras ab ipſo in Gallias mitti exoptat, non quod ille jus in eas Patriarchicum obtineret, *Sed quia idcirco copioſum*, inquit, *corpus eſt ſacerdotum concordiæ mutuæ glutino atque unitatis vinculo copulatum, ut ſi quis ex eorum collegio hæreſim facere, & gregem Chriſti lacerare & vaſtare tentaverit, ſubveniant cæteri, & quaſi Paſtores utiles & miſericordes, oves Dominicas in gregem colligant.... quia etſi Paſtores multi ſint, unum tamen gregem paſcunt, & oves univerſas, quas Chriſtus ſanguine ſuo & paſſione quæſivit, fovere debent.*

Annon apertè ſignificat his verbis Cyprianus ſe Stephanum ad id hortari, quod quilibet alius Epiſcopus præſtare potuiſſet? Hujus rei inſigne nobis exemplum ſuppeditat ſequens ejus Epiſtola ad Hiſpanos ſcripta de Baſilide & Martiale, in quâ id erga Hiſpaniam facit, quod Stephanum erga Gallias præſtare fuerat hortatus: Baſilidem quippe & Martialem libellorum idololatriæ reos expelli jubet, Sabinumque in Baſilidis locum legitimè ordinatum remanere: quamvis ille Romam pergens Stephanum ſefelliſſet, *ut exambiret reponi ſe in Epiſcopatum, de quo fuerat depoſitus.*

Itaque Cyprianus non modò nullam agnoſcit in Romano Pontifice ordinandorum Epiſcoporum in Hiſpaniâ poteſtatem, verum etiam ejus judicium de reſtitutione alicujus Epiſcopi jam ordinati improbat, & Hiſpanos litteris ſuis hortatur, ut ei minimè pareant.

Alio deinde teſtimonio conantur oſtendere ordinatos fuiſſe à Pontifice Romano in Galliâ Metropolitanos, quod non minus leve eſt: Zozimus, inquiunt, dedit Arelatenſi Epiſcopo jus ordinandi Epiſcopos in Galliis; verùm Zozimus non tribuit hanc Arelatenſi Epiſcopos poteſtatem: ſed quia ipſum Viennenſis & Narbonenſis Provinciæ Metropolitanum eſſe putabat, ſtatuit ut in ordinandis Epiſcopis teneat auctoritatem. Perabſurdum autem eſt inde inferre jus ordinandorum Metropolitanorum in Galliâ ad Pontificem Romanum pertinere.

Cæterum tantùm abeſt, ut Romanus Pontifex ordinationes Epiſcoporum aut Metropolitanorum in Galliâ ſui juris eſſe exiſtimarit, ut S. Leo Epiſt. 89. ad Epiſcopos Viennenſes Hilarium reprehendat, quòd non modò ordinationes Eccleſiarum Galliæ ſibi vindicaret, ſed etiam mentiretur id juris Romano Pontifici competere. *Non enim*, inquit, *nobis ordinationes Provinciarum veſtrarum defendimus, quod poteſt forſan Hilarius pro ſuo more mentiri: ſed vo-*

vobis per veſtram ſollicitudinem vindicamus. Quid clàriùs aut apertiùs deſiderari poteſt? Pontifex Romanus diſertè pronuntiat ſe ſibi ordinationes Eccleſiarum in Galliis minimè vindicare, annon perfrictæ frontis eos eſſe oportet, qui invitis & reclamantibus Pontificibus iſtud juris, ipſos tunc temporis obtinuiſſe, confidenter affirmant? Non me latet Quenellium per ordinationes Eccleſiarum hîc non intelligere ordinationes Epiſcoporum, ſed Eccleſiarum adminiſtrationem, & ſollicitudinem quæ Metropolitano aut Primati competit. Verùm etiamſi hæc expoſitio vera foret (quæ tamen parùm veriſimilis videtur,) ſubſiſteret tamen argumenti noſtri vis; nam ſi Romanus Epiſcopus non habet ſollicitudinem Eccleſiarum Galliæ, multo minùs habebit ordinationem Epiſcoporum & Metropolitanorum, in quo præcipua adminiſtratio ſeu ſollicitudo & ordinatio Eccleſiarum ſita eſt.

De Hiſpaniâ perſpicuum eſſe volunt jus ordinationum in Diœceſi Hiſpanienſi Epiſcopum Romanum habuiſſe ex inſtitutione Primatuum, ut conſtat ex Epiſt. 1. Simplicii. 26. Hormiſdæ, & ex Concil. Tol. 12. anni 681. c. 6. Verùm ex iſtis potius perſpicuum eſt Epiſcopum Romanum jus iſtud in Hiſpaniâ non habuiſſe. Simplicius & Hormiſdas Vicarios ſuos faciunt duos Epiſcopos Hiſpaniæ, hic Silvanum, ille Zenonem; ſed ne verbum quidem habent de ordinatione Metropolitanorum. Concilium verò Toletanum Canone 6. concedit Toletano Pontifici hoc privilegium, *ut electos à Rege Epiſcopos probet, & omnibus Eccleſiis præficiat, eà tamen lege, ut is infra trium menſium ſpatium Metropolitani præſentiam viſurus accedat.* Hoc autem quid faciat ad jus Romani Pontificis aſſerendum aſſequi ego prorſus nequeo.

Demùm de Africâ Epiſcopum Carthaginenſem totius Africæ Primatem ab Epiſcopo Romano conſtitutum eſſe ex omni retrò memoriâ confidenter aſſerunt. Unde concludunt eum Metropolitanos ordinaſſe auctoritate ſibi à Romano Pontifice commiſsâ. Verùm qui ita ratiocinantur, morem Africanæ Eccleſiæ ignorant. Nam Epiſcopus Carthaginenſis non à Romano Pontifice, ſed à vicinis ordinabatur Epiſcopis, idque ex omni retrò memoriâ. Metropolitani verò Eccleſiaſtici ad illum gradum perveniebant ex ſolâ antiquitate. Metropoleon verò civilium Epiſcopi nullo præ cæteris jure fruebantur.

Itaque cum tam leves afferantur rationes ad oſtendendum Romanum Pontificem jus ordinandi Metropolitanos in toto Occiden-

te habuiſſe, firmum manere debet & inconcuſſum, Metropolitanorum ordinandorum in Africâ, Galliâ, Hiſpaniâ cæteriſque occidentis Provinciis extra Patriarchatus Romani limites à nobis aſſignatos ſitis, poteſtatem, penes Comprovinciales Epiſcopos, non penes Romanum Pontificem fuiſſe; qui jure iſto antiquitùs fruebatur tantùm in Provinciis ſuburbicariis, ubi omnes Epiſcopos ordinabat, & in Illyrico, ubi Metropolitanos à ſuo Vicario Theſſalonicenſi Epiſcopo ambiebat ordinari.

Eodem, ut obſervavimus, jure fruebantur Patriarchæ orientis, Alexandrinus, Antiochenus, Conſtantinopolitanus, Hieroſolymitanus, ſed in ſuis tantùm Diœceſibus, non extra Patriarchatus ſui limites, ubi Metropolitæ juxta antiquiſſimam formam ab Epiſcopis Provinciæ, adjunctis ſi placuiſſet finitimis, conſtituebantur. Atque hæc de primo Patriarcharum jure, quod ad ordinationes ſpectat.

De poſterioribus, Concilii ſcilicet convocandi poteſtate & ſuper totam Diœceſim inſpectione, vix ulla poteſt eſſe difficultas. Nam ſtatim atque recurſus datus eſt à Synodo Provinciæ ad Synodum Diœceſeos, ut in Concilio Chalcedonenſi Canone 9. ſancitum eſt, haud dubium quin Patriarchæ jus habuerint Epiſcopos ad Concilium invitandi. Cætera verò jura inſpectionis eadem ſunt proportione ſervatâ Patriarchæ ſuper Diœceſim, ac Metropolitani ſuper Provinciam.

Nullus autem Patriarcha majorem habuit in ſuâ Diœceſi poteſtatem quàm Alexandrinus. Nam præter omnium Epiſcoporum ordinationes adeò ab ipſo pendebant cæteri Epiſcopi, ut nihil ſine ipſo majoris momenti facere auderent. Hinc in Concilio Chalcedonenſi act. 4. Ægypti Epiſcopi adeò enixè obteſtantur Patres Concilii, ne ad ſubſcriptionem fidei ſine Archiepiſcopo adigantur, quia extra ſententiam & juſſum ejus nihil ejuſmodi facere poterant.

§. ultimus.

Sextus Canon Concilii Nicæni exponitur, & Provinciarum ſuburbicariarum limites inquiruntur.

QUoniam ad præſens inſtitutum imprimis ſpectat ſextus Canon Concilii Nicæni, quo quarumdam Eccleſiarum ſupra cæteras jura & privilegia firmantur: ideò nos antequam huic diſſertationi finem imponamus, genuinum ejus ſenſum, qui multis diſputationibus involutus eſt, inveſtigabimus. Ac primùm exſcripturi ſumus Canonem ex verſione Dionyſii Exigui, quæ omnium videtur optima. *Antiqua conſuetudo ſervetur per Ægyptum, Libyam & Pentapolim, ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem; quia & urbis Romæ Epiſcopo paritis mos eſt. Similiter autem & apud Antiochiam cateraſque Provincias, ſuis privilegia ſerventur Eccleſiis. Illud autem generaliter clarum eſt, quodſi quis præter Metropolitani ſententiam fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non oportere.*

Prima circa hujus Canonis ſenſum quæſtio eſt, utrum jura illa ſeu privilegia Romanæ, Alexandrinæ, & cæterarum Eccleſiarum, de quibus loquitur Concilium, Patriarchalia ſint, an Metropolitica. Poſterius iſtud in diſſertatione eâ de re confectâ probare ſtuduit Launoïus Pariſienſis Theologus. Sed hanc diſſertationem refutare conatus eſt Valeſius, in aliâ diſſertatione quam ad calcem Socratis & Sozomeni inſeruit, contendens de jure Patriarchico hîc agi. Nos utriuſque opinionis fundamenta referemus, prætermiſſis illis quæ ad quæſtionem iſtam ſolvendam non pertinent; quid in utraque opinione vitii videatur, docebimus; ac demum noſtram expoſitionem apertam, ut puto, ac planam ſubjiciemus.

Launoïus cenſet hunc Canonem editum eſſe occaſione ſchiſmatis Melitii, quod ille per ſingulas Provincias Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos conſtituere auſus fuerit: cùm antea conſuetudo eſſet, ut ab Epiſcopo Alexandrino ordinarentur. Vult igitur hoc Canone antiquum illud ordinationis per totam Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, jus Alexandrino Epiſcopo vindicari. Ita ut ille Canon ſit veluti exceptio quarti, in quo ſtatuitur, *ut con-*

firmatio eorum quæ in Provinciâ geruntur, Metropolitano tribuatur Episcopo.

Itaque Canonis hujus ex Launoïo hic sensus est, etiamsi in plerisque Ecclesiis ordinatio Episcoporum censeatur esse legitima, cum à tribus Episcopis Provinciæ, consentientibus cæteris ejusdem Provinciæ, & confirmante Metropolitano facta est : attamen omnes & singulæ ordinationes in Ægypto, Libyâ, & Pentapoli, pertinebunt ad Alexandrinum Metropolitanum; sicut ordinationes Provinciarum suburbicariarum ad Romanum; quia antiquus mos ita obtinuit : similiter apud Antiochiam, cæterasque Provincias, is Metropolitanus qui consuevit antiquitùs Episcopos in Ecclesiis ordinare suo jure fruetur.

Hæc expositio duobus nititur fundamentis.

Primum est, Alexandrinum Præsulem jus ordinationis Episcoporum, & Presbyterorum, & Ministrorum per Ægyptum & Pentapolim habuisse.

Alterum est, illam quæ instituitur inter Romanum & Alexandrinum Præsulem, comparationem, in iis quæ ad ordinationem Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum pertinent, institui. Hæc duo probare conatur Launoïus, primum cap. 2. alterum cap. 4. dissertationis suæ.

Illud igitur probat ex Athanasio, qui ait in Opusculo de sententiâ Dionysii Alexandrini, ad curam ejus superioris Libyæ Ecclesias pertinuisse; & Sozomeno qui dicit Melitium ordinationes ad Alexandrinum pertinentes sibi usurpasse, cui jungit Epiphanium qui ait, ipsum Eleuteropoli, Basæ seu potiùs Gasæ, & Æliæ Episcopos constituisse.

Deinde ex eodem lib. 8. cap. 19. cum refert Nilammonem Pelusii ordinatum esse Episcopum à Theophilo, Socrates quoque Hermopoleos Episcopum Dioscorum, ab eodem ordinatum esse scribit lib. 6. c. 7. Præterea Synesius testis est Epist. 67. & 105. Episcopum Alexandrinum Palæbiscæ, Olbiatis, & Cyrenæ Pentapoleos urbibus Episcopos ordinasse, colligiturque ex Isidoro Pelusiotâ lib. 2. Epist. 128. Cyrillum Alexandrinum Pelusii Episcopum ordinasse. Denique Moschus ait Papam Alexandrinum Heliopolim, Leontopolim, & Babylonem Episcopos misisse.

Alterum verò expositionis suæ fundamentum, nempe comparationem inter Alexandrinum Romanumque Patriarcham quoad jus ordinationis institui probat tantùm Launoïus ex hypothesi quam ante-

antehac fecerat, Melitium huic Canoni occasioni fuisse ob ordinatos in Libya, Ægypto & Pentapoli Episcopos. Verùm id gratis omninò supponitur, nec ullo argumento aut probatum est à Launoïo, aut probari potest. Quod autem primo loco asserit Alexandrinum Præsulem jus ordinationis Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum per omnes Ecclesias Ægypti, Libyæ & Pentapoleos habuisse, & quidem refragante Metropolitano, necnon proprio Episcopo: de Presbyteris & Diaconis falsum omninò videtur; de Episcopis verò qui sunt extra ejus Provinciam ante annum 400. nullo argumento demonstrari potest. Nam jura illa Dionysii Alexandrini ad ordinationes jusque Metropoliticum minimè pertinebant: sed tantùm ad quamdam, ut ita loquar, superinspectionem, & superintendentiam seu majorem auctoritatem, quâ pollebat Alexandrinus Antistes super Episcopos Libyæ & Pentapoleos, ad quos propterea legatos misit, ut eos ab errore Sabellii revocaret.

Verum est quidem Melitium Episcopos & Presbyteros non modò in istis Provinciis ordinasse, sed etiam in aliis, nam Eleuteropolis, Gaza, & Ælia in Palæstinâ sunt, non in Ægypto, Libyâ aut Pentapoli; sed ex hujus facto concludi non potest Alexandrinum jus ordinationis in his Provinciis habuisse, nec ullus id unquam dixit. Hinc videre est Melitium sibi vindicasse non solùm ordinationes ad Alexandrinum Præsulem pertinentes: sed pro more eorum qui novarum sunt sectarum auctores, ubique factionis suæ Episcopos ordinare tentasse. Denique quod Socrates ait ordinatum esse Episcopum Hermopoleos, id nihil facit ad propositum, cum Hermopolis sit Ægypti urbs, cujus Præsul Alexandrinus Metropolitanus erat.

Verumtamen negari non potest, quin post annum 400. nonnullos in Pentapoli Episcopos ordinarit Alexandrinus Præsul, ut constat ex relatis à Launoïo Synesii, Isidori & Moschi testimoniis. Sed istud jus tempore Nicæni Concilii Alexandrino Episcopo competiisse non probatur, nec ex Concilii Canonibus colligi potest. Deinde etiamsi jus istud tunc temporis Episcopus Alexandrinus habuisset, indè concludi non potest de illo tantùm hîc Concilium loqui; non autem de jure Patriarchico.

Præterea quidvis tandem moliatur Launoïus, dicere minimè potest de jure Metropolitico hîc tantùm agi. Licet enim jus ordinandi Episcopos in sua Provincia sit Metropoliticum, jus tamen ordinandi Episcopos in aliena Provincia plusquam Metropoliticum

est, imò plusquam Patriarchicum. Quare cùm ultrò fateatur Launoïus hic agi de isto jure, fateri quoque debet Canonem non de simplici jure Metropolitico intelligendum esse : ut enim verbo dicam, Metropolitanus is dicitur qui uni Provinciæ præest, Patriarcha verò qui toti Diœcesi : sed qui in tota Diœcesi Episcopos ordinat, non modò Provinciæ, sed toti Diœcesi præest : ergo Patriarcha meritò dicitur. Itaque multùm vereor, ne hæc tam acris disceptatio mera sit λογομαχία. Patriarchæ nomen tunc in usu non fuisse fatentur omnes. Metropolitani nomen pro primo unius tantùm Provinciæ Episcopo, qui ejus curam gerit, acceptum tunc temporis certo certius est. Dum ergo Concilium Nicænum, quibusdam Metropolibus in alias Metropoles & Provincias jura concedit, jura ista propriè non sunt Metropolitica, si tamen aliquis ea Metropolitica appellare pertinaciter velit, non multùm repugnabo, modò fateatur hæc eadem dici etiam posse Patriarchica, quamvis nomen Patriarchæ nondum esset in usu.

Alterum opinionis Launoïi caput est, comparationem inter Ecclesiam Alexandrinam & Romanam quoad jus ordinationis instituti. Hanc ex ipsomet Launoïo refellimus, nam si Romanus Episcopus, ut ipse contendit, ordinabat tantùm Episcopos in Provinciis Metropoli suæ subjectis, non autem in Provinciis, quæ aliis Metropolitanis subjiciebantur, quid hoc, quæso, ad Alexandrini Præsulis in Libyam & Pentapolim jura confirmanda faciebat? Nulla quippe difficultas erat, quin ordinatio Episcoporum Ægypti ad ipsum pertineret, vel si qua erat, hæc Canone 4. jam sublata fuerat, quo Metropolitanorum in ordinationibus jus confirmabatur. Sed quæstionem hanc fuisse vult Launoïus num in Pentapoli, & Libyâ, id est aliis Provinciis ordinationis jus haberet Alexandrinus : hoc autem Romani Pontificis exemplo non confirmatur, sed potiùs infirmatur. Nam si Episcopus Romanus non alibi ordinat quam in Provinciis suburbicariis, quarum ille solus Metropolitanus est, cur Alexandrinus ordinabit in aliis Provinciis, quarum Metropolitanus non est? Quod autem hic asserit Launoïus Romanum Episcopum Presbyteros ex sua Provincia inconsultis Episcopis ordinasse, id mihi & falsum videtur & omnibus Ecclesiasticis regulis contrarium : sed hoc nihil ad quæstionem nostram facit, quare nunc ad Valesii expositionem accedimus.

Valesius duo præcipuè ait hoc in Canone notanda esse; primum

hic

hîc agi de Patriarchis : alterum non de solâ ordinatione, sed de omni jure Patriarchico agi.

Posterius illud jam probavimus & posteà exponemus. Alterum ipse probat ex Athanasio, Innocentio, & Hieronymo. Athanasio quidem, cùm ait ad curam Dionysii Libyam pertinuisse. Innocentio, cùm scribit ad Alexandrum Antiochenum, eum Concilii Nicæni Canonibus, *Non super unam Provinciam, sed super Diœcesim esse constitutum, ut Metropolitanos auctoritate ordinet singulari & cæteros non sine permissu & conscientiâ suâ sinat Episcopos procreari.* Denique Hieronymus ait in Epist. ad Pammachium à Concilio Nicæno statutum fuisse, *ut totius Orientis Metropolis esset Antiochia.*

Posteriorem verò hujus Canonis partem, *illud autem omnino manifestum est, ut si quis præter Metropolitani sententiam fuerit factus Episcopus, hunc magna Synodus definiat Episcopum esse non oportere :* de omnibus Episcopis intelligendam non esse putat Valesius, sed tantùm de Metropolitanis quorum ordinatio irrita decernitur, nisi sit à Metropolitano Metropolitanorum, hoc est à Patriarchâ confirmata.

Ego autem in duobus à Valesio dissentio, quorum alterum est posteriorem hujus Canonis partem de simplicibus Metropolitis intelligendam esse, ut sit veluti exceptio præcedentis, quâ Canon 4. confirmatur, & sensus sit propter privilegia quibusdam sedibus concessa non minui Metropolitanorum jura.

Alterum est priorem Canonis partem de jure quidem qui Metropolitano superior sit intelligendam, seu de jure Exarchatus Alexandriæ & Antiochiæ, quod olim Patriarchicum dicebatur : non autem de jure Patriarchico prout nunc accipitur. Statim enim addit Concilium : *Similiter & in Antiochia & in aliis Provinciis sua privilegia ac suæ dignitates serventur Ecclesiis.* Porro si de hoc posteriori jure ageretur, nullæ aliæ commemorarentur Ecclesiæ, præter Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam, cùm nullæ aliæ tum temporis fuerint, quibus id juris competeret. Quare sensus Canonis hîc mihi videtur.

Antiqua consuetudo observetur, ut Alexandrinus Episcopus in Ecclesias, quæ sunt in Ægypto, Libyâ & Pentapoli, potestatem habeat, & curam illarum gerat, procuretque ut cuncta in illis secundùm Ecclesiæ leges fiant; quemadmodum Episcopus Romanus facit in Provinciis suburbicariis. Similiter & in Antiochiâ & in aliis

aliis Eccleſiis, quæ ſimilia privilegia habent, iis illa ſerventur. Sed quamvis hæc privilegia quibuſdam ſedibus reſerventur, non propterea tamen Metropolitani Epiſcopi jus auferri debet, ſed Epiſcoporum ordinationes ipſius ſemper erunt, nec Patriarchæ reſervabuntur. Inſtituitur verò inter Alexandrinum & Romanum Epiſcopum comparatio, non prout uterque Epiſcopus aut Metropolitanus, aut prout hic Epiſcoporum primus, ſed prout ille caput eſt, Diœceſeos Ægypti, Libyæ & Pentapoleos, hic verò Provinciarum ſuburbicariarum.

Hæc ratio Ruffinum impulit, ut earum mentionem faceret in ſuâ tranſlatione, quæ ſic ſe habet. *Et ut apud Alexandriam, & in urbe Roma vetuſta conſuetudo ſervetur, ut vel ille Ægypti, vel hic ſuburbicariarum Eccleſiarum ſollicitudinem gerat.* Antiquiſſimus Juſtelli Codex Canonem hunc eodem fermè modo exhibet. Titulus eſt: *de Primatu Eccleſiæ Romanæ & aliarum civitatum Epiſcopis.* Dein ſequitur Canon, his verbis conceptus : *Antiqui moris eſt, ut urbis Romæ Epiſcopus habeat principatum, ut ſuburbicaria loca & omnem Provinciam ſinâ ſollicitudine gubernet, &c.* In eumdem ſenſum recidit Canon Arabicus 8. *Conſtitutum eſt, ut Epiſcopus Ægypti, id eſt Patriarcha Alexandrinus, præſideat & habeat poteſtatem totius Ægypti & omnium locorum, civitatum & oppidorum, quæ ſunt circum eam; quia ſic convenit, & quia ſimiliter Epiſcopus Romæ, id eſt ſucceſſor Petri, Apoſtoli poteſtatem habet omnium civitatum ac locorum, quæ ſunt circum eam: ac ſimiliter Epiſcopus Antiochiæ, id eſt, Patriarcha poteſtatem habeat Provinciæ illius totius, & in aliis item locis ſervari debet, quod in præterito conſtitutum eſt.*

Hæ Canonis hujus Paraphraſes minimè malæ mihi videntur. Nam ſicet iſtæ omnes interpretationes accuratæ non ſint, nec ad litteram verba Canonis reddant, ejus tamen ſenſum optimè exponunt, ut ex dictis conſtat.

Oſtendimus enim in Nicæno Canone 6. comparationem inſtitui Alexandrini Epiſcopi cum Romano quoad jus Exarchicum, ſeu ut olim loquebantur Patriarchicum, aliundè verò demonſtravimus jus iſtud Romani Pontificis extra Provincias Vicario urbis Romæ ſubditas, quas ſuburbicarias dicit Ruffinus, non extendi. Ex quibus inferri neceſſariò debet illos ſcopum attigiſſe, qui Canonem Nicænum exponentes jus Alexandrini Epiſcopi, in Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, cum Romani Pontificis in Provincias ſuburbicarias jure compararunt. Præterquam quod Ruffini auctoritas

non

non levis debet esse ponderis, quippe qui eodem quo Nicænum Concilium celebratum est sæculo, vixerit & scripserit, quo tempore ex Ecclesiarum regimine colligi poterat quâ ratione à Nicænis Patribus illud dispositum foret.

Restat nunc inquirendum, quæ fuerint Provinciæ & Ecclesiæ suburbicariæ, & quinam illarum limites. Hoc autem imprimis circa istam quæstionem statuendum videtur, & pro certo supponendum, Ecclesias suburbicarias Provinciis respondere suburbicariis. Quemadmodum enim Ecclesiæ Ægyptiæ, Asianæ, Illyricianæ, Orientales, eæ sunt Ecclesiæ quæ in istis Diœcesibus erant sitæ: ita etiam Ecclesiæ suburbicariæ aliæ esse non possunt ab iis quæ Provinciis suburbicariis continebantur. Tota ergo quæstio de Ecclesiarum suburbicariarum limitibus ex Provinciarum suburbicariarum limitibus pendet. Provinciæ autem suburbicariæ aliæ dici non possunt quam illæ quæ circa Romam adjacebant: quæ urbs dicitur ἀντονομαστικῶς. Docet id vel ipsum nomen, quod regiones ab urbe non longè positas significat, tum etiam Imperatoriarum legum auctoritas, in quibus Provinciæ suburbicariæ appellantur eæ, quæ circa Romam adjacebant. Et procul dissitis ab urbe Regionibus, ut Africæ, Galliæ & Hispaniæ opponuntur, ut modò demonstraturi sumus, patetque vel ex una lege Codicis Theodosiani, lib. 8. tit. 5. l. 34. ubi statuitur, ut Decretum in gratiam Africæ Proconsularis latum, locum etiam habeat in Provinciis suburbicariis. Ferri igitur minimè potest illorum opinio, qui Provinciarum suburbicariarum nomine, vel universum Imperium, vel saltem Occidentem universum designari volunt.

Verùm quamvis controversum esse non debeat, quin Provinciæ suburbicariæ haud procul ab urbe fuerint positæ, non mediocris tamen est difficultas in eorum assignandis exactè limitibus, variantque hîc peritissimorum in istis rebus virorum sententiæ. Sunt enim nonnulli qui Provincias omnes suburbicarias intra centesimum ab urbe milliare positas fuisse contendant, quâ in opinione fuerunt hoc sæculo viri duo eruditione præstantes, Gothofredus & Salmasius. Ille in dissertationibus anonymis de Provinciis suburbicariis quatuor tantùm Provincias seu regiones, si tamen ita dici possunt, suburbicarias dictas fuisse autumat Tusciam suburbicariam, Picenum suburbicarium, Latium vetus, & Latium novum. Alter verò Latium non dividit in duas regiones, sed quartam Provinciam addit Valeriam. Alii verò Provincias suburbicarias tam

arctis limitibus haud concludunt : ſed eas omnes Provincias eſſe volunt, quæ Vicario urbis parebant ; hac in opinione verſatur doctiſſimus Sirmondus, cujus ſententiam plerique eruditi ſecuti ſunt.

Probatur autem illa ex variis legibus, in quibus regionum ſuburbicariarum, ſeu urbicariarum nomine illæ omnes deſignantur, quæ Vicario urbis parebant. Sic in Codice Theodoſiano lib. 11. tit. 16. c. 9. his verbis deſignantur. *Non enim per Italiam tantùm, ſed etiam per urbicarias regiones, & Siciliam, patrimonialium & Emphyteuticorum fundorum vires ſervandas eſſe perſpeximus.* Ubi urbicariæ regiones ſumuntur pro illâ Italiæ parte, quæ Vicariatu Italiæ non comprehenditur. Nam Italiæ nomine hîc non intelligitur univerſa Italia, ſed Vicariatus Italiæ, prout diſtinguitur à Vicariatu Urbis Romæ. In eodem Codice lib. 9. tit. 30. c. 3. Valentinianus ait, à ſe vetitum fuiſſe, ne apud urbicarias regiones equis uti liceret. Lex autem quâ id vetitum fuerat, extat. c. 1. ejuſdem tituli, in eâque nominantur Picenum, Flaminia, necnon etiam Apulia, Calabria, Brutii, & Lucania, atque Samnium. Eæ igitur ſunt quæ in poſteriori lege urbicariæ dicuntur, ſi Flaminiam excipias, quæ Italica erat. Ejuſdem Codicis lib. 11. tit. 10. Gratianus ad Probum Præfectum ſcribit, ut legem de privilegiis per obreptionem impetratis confirmet, *per omnem Italiam, tum etiam per urbicarias, Africanaſque regiones, ac per omne Illyricum.* Ecce quatuor Diœceſes, quæ Præfecto Prætorii Italiæ tum temporis parebant, Vicariatus Italiæ, Vicariatus Romæ, Africa Occidentalis, & Illyricum ; ex iis autem quatuor, Vicariatus Romæ integer Provinciarum ſuburbicariarum nomine comprehenditur. Sigillatim verò Vicariatus hujus Provinciæ enumerantur in eodem Codice lib. 11. tit. 28. c. 7. *Campaniæ, Tuſciæ, Piceno, Samnio, Apuliæ, Calabriæ, Brutiis & Lucaniæ.... in omni præſtationis modo, quem antiquæ ſolemnitas detinebat, quatuor partes jubemus auferri.* Hæ autem omnes Provinciæ hîc enumeratæ urbicariæ diſertè dicuntur ejuſdem tituli cap. 14. ubi de lege iſtâ hæc habentur. *Quod de annonariis functionibus per urbicarias Regiones Clementia noſtra conceſſit.* Prætermittuntur autem in ſuperiori enumeratione quatuor Vicariatus Romæ Provinciæ : Valeria ſcilicet, quia cum Samnio confunditur, & tres inſulæ, quia ſuos habebant peculiares magiſtratus, per quos vectigalia exigebantur.

Denique regiones ſuburbicarias nec univerſo Imperio Romano aut ſaltem Occidenti reſpondere, nec intra centeſimum ab urbe milliare coërceri : ſed Vicariatus Romæ Provincias eſſe evidentiſ-

ſimè

simè demonstratur ex alio Valentiniani, Valentis, & Gratiani rescripto ad Ampetium, quo concedunt Ursicino, qui priùs in Gallias fuerat relegatus abscedendi copiam, eâ tamen lege, *ne ad urbem Romam vel certè suburbicarias regiones pedem inferat.* Idque se facere dicunt in ejus gratiam *naturæ suæ mansuetudine levigatos.* Porrò si regiones suburbicariæ vel universo Imperio Romano, vel saltem Occidenti responderent, quid esset ineptius quàm homini cuidam, velut insignem gratiam concedere ut Galliâ excedat, eâ tamen lege, ne pedem in universum Imperium Romanum, aut saltem in Occidentem inferat. Ejusmodi profectò gratia summi supplicii loco habenda esset. Ostendendum jam superest Provincias illas à quibus excluditur Ursicinus, eas esse, quæ Vicario urbis Romæ parebant. Hoc autem idem Imperator non obscurè indicat, cùm ad Maximinum urbis Vicarium scribit, ut singularum quibus præerat urbium civibus notum faciat, ne Ursicinum ejusque socios per vetitas regiones iter facere patiantur. Itaque Provinciæ illæ suburbicariæ, ad quas accedere Ursicino permissum non erat, erant illæ omnes quibus urbis Romæ Vicarius præerat. Hæ sunt autem, ut ex notitiâ Imperii constat, Campania, Tuscia, Umbria, Picenum suburbicarium, Sicilia, Apulia, Calabria, Brutii, Lucania, Samnium, Corsica, Valeria, quæ aliquando cum Samnio confunditur. Hæ sunt rationes seu conjecturæ, quibus probatur, Provincias suburbicarias eas solùm esse, quæ Vicario urbis Romæ subjectæ erant.

Nunc ad eos me converto, qui Ecclesias suburbicarias nimis angustis limitibus concludunt, asserentes illas eo tractu contineri qui Præfecto urbis parebat, & ultra centesimum ab urbe milliare non protendebatur. Fundamentum hujus opinionis est, quod in Codice Theodosiano lib. 12. tit. 6. l. 1. *de calcis coctoribus.* Constantinus Imperator jubeat ex quatuor regionibus, trecentos boves ad vehendam calcem subministrari. Lex ista inscripta est Prefecto urbis, unde concludunt illam propriè accipiendam de iis regionibus quæ ipsius ditioni subjectæ erant. Illa autem ultrà centesimum ab urbe milliare non extendebatur; ut constat ex Ulpiano *lib.* 1. §. 4. *de officiis Præfecti urbis*, & apud aut. collat. lege Mos. *tit.* 1. *ff. de plagiariis*, lib. 2. Cod. Theodos. *de integri restitutione*, & l. 62. de hæreticis, necnon ex Cassiodoro & Mecenate apud Dionem lib. 52. Unde concludunt Provincias, quæ ab ejus nomine *urbicariæ*, vel *suburbicariæ* dicebantur, eò quòd ipsi subjectæ essent, intra centesimum ab urbe milliare conclusas fuisse. Hinc

volunt eas non solùm ab Africâ & Illyrico, sed & à Siciliâ & regionibus, quas vocant *annonarias*, distinctas fuisse, idque probare conantur ex multis legibus, ut ex lege Cod. Theodos. *Si per obreptionem*, quæ sic habet : *igitur sinceritas tua per omnem Italiam, tùm per urbicarias Africanasque regiones ac per omne Illyricum prælatâ hujus oraculi auctoritate firmabit.* Siciliam item ab urbicariis regionibus sejungi putant lege 9. *de extraordinariis muneribus.* Ubi hæc habentur : *Non enim per Italiam tantùm ; sed etiam per urbicarias regiones & Siciliam, patrimonialium & emphyteuticorum fundorum vires servandas esse cognovimus.* Porrò hîc Italiæ nomine putant designari omnem Italiæ tractum ultrà centesimum ab urbe lapidem, idque probare contendunt ex his verbis legis 2. Cod. Theodos. *De integri restitutione. Placuit post completum vigesimum quintum annum ad interpretandam contestationem, in urbe Roma, usque ad anni trigesimi extremum diem spatia prorogari, intra centesimum urbis Romæ miliarium, per omnem verò Italiam usque ad anni vigesimi noni finem.* Denique, inquiunt, distinguuntur suburbicariæ regiones ab annonariis, cum Picenum aliud sit suburbicarium, aliud annonarium; & ita Tuscia alia suburbicaria, alia annonaria; ergo quæ annonariæ erant e Provinciæ, suburbicariæ non erant. Huc omnia fermè revocantur Salmasii & Gothofredi argumenta.

Verùm istorum opinio parùm verisimilis mihi videtur: primùm enim ille tractus, qui præfecti urbis ditioni subjectus erat ; Diœcesis minimè dici potest, nec in eo plures Provinciæ integræ continentur, sed tantùm Provinciarum partes. Falsum enim est regiones assignatas omnes & intra & extra centesimum ab urbe lapidem contineri, sicut è contra decem annonarias omnes extra centesimum fuisse haud verum est. Nam ex Notitiâ Imperii, & ex Itinerario Antonini Picenum suburbicarium extra centesimum ab urbe lapidem fuisse constat, & Umbriæ quæ annonaria dicitur, partem maximam intra centesimum lapidem contineri. Adde quod Latium novum inter Provincias nunquam habitum est, Valeria verò nonnisi ultimis temporibus, ut patet ex notitia Italiæ & Pauli Diaconi historiâ Longobardorum lib. 2. Ex his abundè diruitur, quod nobis ultimo loco objicitur, suburbicarias Provincias ab annonariis distingui. Et certè istas præstationibus annonariis subjectas fuisse testatur lex 14. Codicis Theodosiani *de indulgentiis debitorum*, lib. 9. tit. 28. quâ Honorius Imperator, annonariarum functionum relevia suburbicariis regionibus indulsit. Itaque primò falsum est

quod

quod adversarii sumunt regiones suburbicarias ab annonariis distinctas fuisse. At cur, inquiunt, in notitiâ Imperii, Piceno tantùm & Tusciæ suburbicariarum Provinciarum nomen imponitur, & quidem ut distinguantur à Piceno & Tusciâ annonariis? Respondeo hæc nomina illis esse imposita, ut à se invicem distinguerentur; atinde colligi nequit nullam è Provinciis annonariis fuisse suburbicariam. Nam cum tractum Lutetiæ vicinum Franciam appello, non propterea nego alias Provincias Galliæ ad Franciam pertinere. Et certè coguntur ipsi adversarii huic argumento respondere: Nam Latina regio & Valeria, quas suburbicarias dicunt, in Notitiâ Imperii non appellantur suburbicariæ. Cur ergo cum sint quatuor hujusmodi, duabus tantùm id nomen imponitur? Porrò non id idcircò dico, quasi credam omnes regiones annonarias fuisse etiam suburbicarias: sed quia ex suburbicariis quædam erant annonariæ, & ex annonariis quædam suburbicariæ, quædam verò non; sic Picenum annonarium seu Flaminia, non erat suburbicaria, & idcircò ab alio Piceno hoc nomine distinguitur.

Ex lege *de calcis coctoribus* nihil omninò colligere possunt, nec enim habet illa lex quæ sint istæ quatuor Provinciæ, quas vecturarios equos subministrare oportebat, nec has tantùm suburbicarias fuisse dicit. Et sanè Terracinenses, qui in Campania sunt l. 3. tit. eodem inter eos numerantur, qui calcem præstabant. Ex eo verò quod lex ista ad Præfectum urbis dirigatur, minimè sequitur has quatuor Provincias ejus ditioni subjectas fuisse, sed ad summum eum curavisse, ut calx Romam deferretur. Quod verò aiunt suburbicarias regiones ab Italiâ & Africâ distingui, verum esse fatemur, si Italiæ nomen strictè sumas, ut in Notitiâ Imperii pro Provinciis Italiæ Vicario subjectis. At eas à Sicilià distingui negamus; nam illa Vicario urbis Romæ parebat, ac proinde uti diximus inter suburbicarias erat. Cur ergo, inquies, in lege *de extraordinariis muneribus*, illa seorsim à suburbicariis enumeratur? Respondet Sirmondus id propterea factum, quod illa suum haberet rationalem privatum, cum cæteræ suburbicariæ haberent rationalem Romæ, ut constat ex Notitiâ Imperii sect. 43. Et sanè ut argumentatur idem Sirmondus adversùs Salmasium: *Si Siciliam à suburbicariis lex illa penitùs excludit: de lege alterâ, quæ unica est in Codice Theodosiano*, si per obreptionem, *quid censes? Quaro enim cum Præfecto Italiæ & Illyrici præcipit Imperator*, ut per omnem Italiam, tum etiam per urbicarias Africanasque regiones, ac per omne Illyri-

cum (*hoc eſt per omnes Præfecturæ illius Diœceſes*) *legem promulget, Siciliam ecquo putas harum partium capite contineri? Excluſam enim, opinor, non dices cum Italiæ Præfecto paruiſſe Siciliam non dubites. Quâ igitur in parte comprehenſam putas? Illyricone an Africâ, ridiculum ſit ſuſpicari: nam Italiæ Inſulam fuiſſe Siciliam quis neſcit? ſed cum Italiæ, duæ fuerint Diœceſes quæ in hac lege diſtinguuntur, Italia & urbicaria, ad Italiæ Diœceſim pertinuiſſe Siciliam, cum Italiæ Vicario non ſubeſſet, abſurdum eſt affirmare. Reſtat ergo ut urbicariarum numero comprehendatur.* Hæc Sirmondus, quem conſulat is qui plura volet de ſuburbicariis, & cum eo Salmaſii, Gothofredi, Aleandri, aliorumque lucubrationes, qui quæſtionem hanc ex profeſſo magnâ animorum concertatione tractarunt. Nos autem ea quæ veriſimiliora nobis viſa ſunt, ſine ullo partium ſtudio defendimus, ac tria, ni fallor, oſtendimus. Primùm eſt regiones & Eccleſias ſuburbicarias eas minimè dici poſſe, quæ longè ab urbe ſemotæ erant, nihilque abſurdius fingi quàm hoc nomine omnes Imperii vel Occidentis Provincias & Eccleſias appellari. Secundùm, Provincias & Eccleſias ſuburbicarias ultrà centeſimum ab urbe milliare protendi. Tertiùm veriſimillimum eſſe eas omnes regiones quæ Vicario urbis parebant ipſamque Siciliam, Provincias fuiſſe ſuburbicarias & Eccleſias ſuburbicarias eas quæ in iſtis regionibus poſitæ erant, quarum Exarchus erat ſeu Patriarcha Romanus Epiſcopus. Hactenus de formâ & diſtributione Eccleſiarum à nobis dictum eſt, nunc de formâ judiciorum Eccleſiaſticorum agendum eſt.

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO II.

De formâ judiciorum Eccleſiaſticorum, ubi de appellationibus adverſus nuperam Chriſtiani Lupi de illis lucubrationem.

PRÆLOQUIUM.

IN omni ſocietate neceſſe eſt aliquos eſſe controverſiarum judices, necnon aliquam judicandi formam reperiri, circa res illas quæ finem & ſalutem ſocietatis reſpiciunt. Cùm ergo finis ſocietatis fidelium ſit vita æterna per fidem & bonos mores adipiſcenda, bonumque illius commune ſit conſervatio fidei & integritatis morum in ſingulis Eccleſiæ membris, haud dubium quin Eccleſia ſuos habere debeat judices, qui de his ſtatuant, necnon legitimam ac certam de his judicandi formam. Illud porrò inter omnes

nes conſtat eos eſſe in Eccleſia controverſiarum judices, qui Chriſtianos in fide & moribus inſtituunt, quales fuerunt Apoſtoli & poſt Apoſtolos, Epiſcopi & Paſtores, qui ſinguli in Eccleſiis, quibus præſunt, judices dici poſſunt. Si verò aliqua gravior quæſtio ſit exorta, tunc in unum convenire debent, ut mutuò deliberent & finem controverſiæ ſimul imponant. Sic Apoſtoli in unum convenientes cum Senioribus Hieroſolymis quæſtionem de legalibus finierunt. Poſt iſtos eadem conſuetudo manſit, & certa quædam judicandi forma ſtatuta eſt. Cum enim Epiſcopi in ſingulis Eccleſiis eſſent conſtituti, qui ſuprà Presbyteros eminebant, his perſonarum quæ in illorum Eccleſiis degerent, & controverſiarum illic ortarum judicium attributum eſt : ſed ita ut ſimul cum Clero, hoc eſt cum aliis Presbyteris judicarint. Ab iſtorum judicio provocatio conceſſa ad Metropolitanum Epiſcopum, cum quo judicabant cæteri Epiſcopi Provinciæ. Hæc videntur eſſe extra omnem controverſiam. At illud inter multos controvertitur, utrum à Metropolitani & Synodi Provinciæ judicio ex veteri Eccleſiæ diſciplinâ provocatio concederetur.

Duplex autem diſtingui ſolet cauſarum genus, quarum aliæ majores dicuntur, aliæ minores. Majores ſunt eæ, quæ vel ad Epiſcopos vel etiam ad diſciplinam aliquam graviorem ſpectant: minores verò dicuntur eæ, in quibus agitur de Presbyterorum & Clericorum judicio, vel de aliquo leviori diſciplinæ capite, quod Eccleſiam aliquam privatam attingat. De his omnibus quæritur utrum provocatio detur ad Romanum Pontificem? alii in omnibus, alii verò in majoribus tantùm provocationem locum habere contendunt. Cæteri negant antiquitùs à judiciis quibuſlibet Synodorum ad Romanum Pontificem eſſe provocatum.

Scripsêre porrò de illâ quæſtione complures magni nominis viri. Nam ut Baronium & Bellarminum mittam, quæſtio iſta noviſſimè inter noſtros acriter agitata eſt, poſt editionem libri de Concordia, auctore Petro de Marcâ Archiepiſco Toloſano ad Pariſienſis Eccleſiæ adminiſtrationem deſignato. In eo quippe negat ille appellationes ad Romanum Pontificem olim & ex veteri jure in uſu fuiſſe. Ejuſdem ſententiæ eſt Launoïus Pariſienſis Theologus eruditione inſignis. Iſtos aggreſſus eſt Davidius auctor libri Gallicè editi, *de judiciis Epiſcoporum Canonicis.* Hunc confutavit Anonymus non ignobilis in libro *de antiquis & majoribus Epiſcoporum cauſis*, typis mandato Leodii. In eamdem arenam deſcendit eruditus Leonis

ope-

operum editor Paschasius Quenellius in dissertationibus ad Leonem, quæ tom. 2. reperiuntur. Accessit his opus Gerbasii Doctoris Parisiensis, qui Davidium aggreditur, licet à sententiâ Petri de Marcâ circà præsentis temporis disciplinam dissentiat. Istorum libri, ut fieri solet, à Romanis damnati à nostris Episcopis propugnati sunt. Pro Romanis respondendi provinciam sibi sumpsit Christianus Lupus, qui opere isto vixdum absoluto è vivis excessit. Vir certè bonus, ut fertur, & meliori causâ dignus. In ejus tamen opere animi æquitatem & modestiam requiro. Nam si quæstionem istam sine felle & amicè tractasset, quis eum reprehenderet? quis incusaret? At tantis probris viros insignes & Catholicos afficit, tot in eos maledicta congerit, ut dignum mihi videatur opus ejus in perpetuum abscondi, quod succo loliginis ubique imbutum est. Inscribit illud, *adversus prophanas vocum novitates, adversus quosdam temporum novatores.* Petrum de Marcâ Archiepiscopum, Quenellium Oratorii Presbyterum, Gerbasium Doctorem Sorbonicum, & Garnerium Jesuitam Novatorum nomine dissignans, & eos indignis modis ubique proscindens ac hæreticis semper adjungens. Parcent, ut non dubito, viri illi piissimi & charitatis amantissimi, Patris Lupi manibus, & hanc illi offensam, prout Christianos decet, condonabunt, quam utinam & illi Deus omninò condonet. Nos certè eamdem tractaturi materiam, licet non possimus non eum sicubi quid paulò gravius dicat refellere, ne verbo quidem memoriam illius lædemus: sed ubi se dederit occasio, rationes ejus ac responsa solummodò excutiemus. Cæterùm duæ Dissertationis hujus partes erunt, seu capita, in primo quæstionem juris examinabimus, & Canones antiquos circa Episcoporum judicia exponemus: in secundo, facta quæ ad appellationes ad Romanum Pontificem probandas adducuntur, examinabimus.

CAPUT PRIMUM.

In quo examinatur quæſtio juris.

§. I.

De Canone Concilii Nicæni.

NUllos habemus Canones authenticos Nicænis antiquiores. Ex his Canon quintus eſt de judiciorum formâ, ab hoc exponendo ordiemur : Sic autem ſe habet, *de his qui communione privantur, ſeu ex Clero, ſeu ex Laïco ordine ab Epiſcopis per unamquamque Provinciam, ſententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem ne puſillanimitate, aut contentione aut alio quolibet Epiſcopi vitio videatur à congregatione ſeclusus. Ut hoc ergo decentiùs inquiratur, placuit per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis Provinciæ, diſcutiantur hujuſmodi quæſtiones, & ſic qui ſuo peccaverunt evidenter Epiſcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur. Uſquequo vel in communi vel Epiſcopo placeat humaniorem pro talibus ferre ſententiam. Concilia verò celebrentur, unum quidem ante quadrageſimam Paſchæ, ut omni diſſenſione ſublatâ munus offeratur Deo puriſſimum, ſecundum verò circa tempus Autumni.* Hoc in Canone judicium omne definitivum Epiſcopis Provinciæ committitur ſine ullo recurſu aut provocatione.

Reſpondent vulgò hîc agi de minorum Clericorum in cauſis criminalibus judicio, non de Epiſcoporum damnationibus. Idque poſt alios affirmat Chriſtianus Lupus cap. 12.

At reſponſio iſta nullo negotio disjicitur. Primò enim etiamſi daretur hîc tantùm nominatim mentionem fieri de judiciis Presbyterorum & Diaconorum, quis non ex his intelligat eumdem circa Epiſcoporum judicia morem fuiſſe : nam ſi quæ illorum fuiſſet prærogativa, ſi quæ peculiaris ad eos judicandos forma in uſu fuiſſet, nonne Concilium Nicænum caſum hunc in ſuo Canone excipere

pere debuiſſet? Deinde Canon non modò latus eſt de judicio unius Epiſcopi in Clericum aut Laïcum, ſed etiam generatim de judicio plurium Epiſcoporum in quemlibet. *De his qui communione privantur ab Epiſcopis per unamquamque Provinciam*, non dicit ab Epiſcopo per unamquamque Parœciam, ſeu, ut nunc loquuntur, Diœceſim. Additur *ut qui abjiciuntur ab aliis, non recipiantur*, non autem *ut qui abjiciuntur ab uno Epiſcopo, ab aliis non recipiantur*; ac proindè loquitur Concilium de omni excommunicationis genere, ſive ab uno Epiſcopo, ſive à pluribus lata fuerit; tum adverſus Clericos; tùm adverſus Laïcos. Epiſcopus autem ex Clero eſt, & excommunicari poteſt à Synodo Provinciæ. Et certè nemo dubitare poteſt, quin Concilium hoc Canone judicium Epiſcoporum, non ſecùs ac cæterorum Clericorum judicio Synodi Provincialis permittat. Primò enim Concilio Provinciali judicium tribuit, & examen excommunicationum ab Epiſcopis latarum in Clericos, quod fieri non poteſt, quin de Epiſcopo judicium feratur. Secundò, ſi Provinciæ Synodo non committeretur hoc Canone judicium Epiſcoporum, eſſet Epiſcopus exlex & à nullo judicari poſſet. Denique certum eſt ex uſu & diſciplinâ hujus temporis Epiſcoporum, cauſas in Synodis Provinciæ tractatas & judicatas fuiſſe. Itaque Canon intelligendus tam de Epiſcopis quàm de cæteris Clericis.

Porrò judicium Synodi Provinciæ cujus in eo fit mentio, ultimum eſt, nec ab eo datur ulla provocatio. Jubentur enimà Synodo excommunicati tamdiù extra communionem manere, donec eiſdem Epiſcopis viſum fuerit humaniorem ferre ſententiam. Jam verò ſi poſt illorum judicium aliqua fuiſſet conceſſa provocatio, non hoc dixiſſet Concilium, ſed dummodò ſuperior ad quem provocatio facta fuerit, judicium confirmet. Uno verbo ſupponit Concilii Nicæni definitio judicium Epiſcoporum Provinciæ à nullo alio judice infirmari poſſe, quàm ab ipſis Epiſcopis Provinciæ, qui illud tulerant. Adverſus hæc objicit Chriſtianus Lupus, adeò verum eſſe hîc mentionem fieri tantùm Presbyterorum & Diaconorum, ut Concilium id manifeſtè deſignet his verbis : *qui ſuo peccaverunt Epiſcopo*, vel ut habet Herveti verſio; *ſi quos Epiſcopum offendiſſe conſtiterit*. Ex quibus patet mentionem hîc eſſe Clericorum Epiſcopo ſubjectorum.

Reſpondeo Concilium quidem ſpecialiter loqui de Clericis Epiſcopo ſubjectis, quia illæ cauſæ frequentiores erant; ſed præterea ex illorum verbis colligi eamdem fuiſſe diſciplinam ſervatam in

judiciis Episcoporum, & intentionem eorum fuisse, ut eadem servaretur.

§. II.

Nostra Canonis Nicæni expositio confirmatur ex sequentium Synodorum Decretis.

EX sequentium Synodorum Decretis eluceſcet, & abundè confirmabitur noſtra Canonis Nicæni expoſitio.

Secunda Generalis Synodus omnem adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum Synodo Provinciæ Concilii Nicæni Decreto commiſſam eſſe affirmat Canone 2. tom. 2. Conc. col. 954. *ſervatâ quæ præſcripta eſt de gubernationibus regula manifeſtum, quod illa quæ ſunt per unamquamque Provinciam, ipſius Synodus Provinciæ adminiſtret, ſicut Nicæno conſtat decretum eſſe Concilio.* At inter ea quæ per unamquamque Provinciam occurrunt, maximi momenti eſt Epiſcoporum delinquentium correctio & depoſitio. Ergo ex ſententia Nicæni Concilii & Conſtantinopolitani ad Synodum Provinciæ tota pertinet.

Reſpondet Chriſtianus Lupus hoc Canone Concilii Conſtantinopolitani non explicari quintum, ſed ſextum Nicænum. Verùm ſive quintus, ſive ſextus explicetur, noſtrâ quid intereſt? modò hoc habeamus Conſtantinopolitanæ Synodi Patres exiſtimaſſe omnem adminiſtrationem, ac proindè judicia Epiſcoporum pertinere ad Synodum Provinciæ ſecundùm regulam & mentem Nicænorum Patrum. Verumtamen Lupus hac in re fallitur; nam licet prima Canonis hujus Conſtantinopolitani pars, ſextum Nicænum reſpiciat, ſecunda tamen reſpicit quintum : nam in ſexto nulla Synodi fit mentio, nec ei tribuitur adminiſtratio Provinciæ, ſed Epiſcoporum Alexandrini & Antiocheni jura ſervantur. Cum igitur in hac ſecundâ parte Canonis ſecundi Conſtantinopolitani fiat mentio Synodi Provinciæ, reſpicitur ad quintum Canonem ubi de Synodi Provinciæ judiciis agitur, non ad ſextum, ubi de illis ne verbum quidem. Unde Lupus ſeipſum veluti retractans cogitur addere pag. 111. *Quintum ſi tangat, tangit admodum modicè.* Nullam tamen aliam reſponſionem adhibet.

Cano-

Canonem quintum Nicænum eodem modo intellexerunt Africani in Concilii Ep. ad Cæleſt. ubi ſic eum alloquuntur. *Præfato debitæ ſalutationis officio impendio deprecamur, ut deinceps ad veſtras aures hinc venientes non facilius admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem velitis admittere, quia hoc etiam in Nicæno Concilio definitum facilè advertit venerabilitas tua : nam etſi de inferioribus Clericis vel Laïcis videtur ibi præcaveri, quantò magis hoc de Epiſcopis voluit obſervari, ne in ſua Provincia à communione ſuſpenſi à tua ſanctitate, vel feſtinatò, vel præpropere, vel indebitè videantur communioni reſtitui, quia & nullâ Patrum definitione, hoc Eccleſiæ derogatum eſt Africanæ, & Decreta Nicæna, ſive inferioris gradus Clericos, ſive ipſos Epiſcopos ſuis Metropolitanis apertiſſimè commiſerunt. Prudentiſſimè enim juſtiſſimeque providerunt, quæcumque negotia in ſuis locis ubi orta ſunt finienda, nec unicuique Provinciæ, gratiam ſancti Spiritus defuturam, quâ æquitas à Chriſti Sacerdotibus & prudenter videatur & conſtantiſſimè teneatur.* Ubi apertiſſimè affirmant illi Epiſcoporum non ſecùs ac Clericorum judicia in Synodo Provinciæ juxta Nicænæ Synodi regulam terminari debere. Sed quia hos controverſiæ noſtræ judices admittere recuſat Chriſtianus Lupus, audiat Innocentium primum in Epiſt. ad Victriciuni Rhotomagenſem Epiſcopum cap. 3. *Si quæ cauſa*, inquit, *vel contentiones inter Clericos tam ſuperioris ordinis quam inferioris ſint exortæ, ut ſecundùm Synodum Nicænam congregatis ejuſdem Provinciæ Epiſcopis jurgium terminetur.* Addit equidem, *ſine præjudicio Romanæ Eccleſiæ.* Sed id de ſuo & mihi ſatis eſt, quod agnoſcat Canonem quintum Concilii Nicæni intelligendum eſſe de majoribus Epiſcoporum cauſis. Sic quoque Chryſoſtomus Epiſt. ad Innocent. probat non potuiſſe ſe à tranſmarinis Epiſcopis judicari, quia ſecundùm leges Patrum oportet in quibuſcumque Provinciis ſua negotia tractari.

Ante hos eadem docuit Cyprianus Epiſt. 54. *Nam*, inquit, *cum ſtatutum ſit omnibus nobis, & æquum ſit pariter ac juſtum, ut uniuſcujuſque cauſâ illic audiatur, ubi eſt crimen admiſſum, & ſingulis paſtoribus portio gregis ſit aſcripta, quam regat unuſquiſque & gubernet, rationem ſui actus Domino redditurus : oportet utique eos quibus præſumus non circumcurſare, nec Epiſcoporum concordiam coharentem ſuâ ſubdolâ & fallaci temeritate collidere, ſed agere illic cauſam ſuam, ubi & accuſatores habere & teſtes ſui criminis poſſint.* Videtur hic Cyprianus deſignare Canonem illum vetuſtum Apoſtolicum, quo cave-

tur, *ne ab aliquibus ejecti ad alios accedant.* Quæ quidem regulæ generales ſunt, & omnes omninò Clericos ac proinde Epiſcopos complectuntur. Adde quod ratio propter quam vetantur externa judicia, nempe quia ibi debet fieri judicium, *ubi crimen admiſſum eſt, ubi teſtes & accuſatores ſunt*, Epiſcopos æquè ac cæteros Clericos attingit.

Idem luculenter confirmatur ex Concilio Antiocheno, in quo diſertè de Epiſcoporum judiciis fit mentio. Hujus Canones, ut aliàs diximus, in Concilio Chalcedonenſi & deinceps in Eccleſia universâ ſunt in auctoritatem admiſſi. Inter hos Canon 15. ex interpretatione Dionyſii ſic habet: *Si quis Epiſcopus de certis criminibus accuſatus condemnetur, ab omnibus Epiſcopis ejuſdem Provinciæ, cunctique conſonantes eamdem contra eum formam decreti potulerint, hunc apud alios minimè judicari, ſed firmam concordantium Epiſcoporum Provinciæ manere auctoritatem.* Ita ſi convenirent Epiſcopi, illorum ſententia rata erat, nec à quoquam poterat diſſolvi. Si verò non convenirent, ut nonnunquam fieri ſolet, ſtatuit eadem Synodus Can. 4. *ut (tunc) Metropolitanus Epiſcopus à vicinâ Provinciâ judices alios convocet, qui controverſiam tollant, ut per eos ſimul & Comprovinciales Epiſcopos quod juſtum fuerit approbetur.*

Itaque omnis cauſa Epiſcoporum juxta Antiochenos Canones, vel Epiſcoporum Synodi Provinciæ judicio, ſi conveniant, vel ſi variet illorum ſententia, finitimorum, & Comprovincialium arbitrio planè terminatur, nullo poſthæc relicto loco appellationis ad ſuperius aliquod Eccleſiaſticum tribunal.

Nihilominus tamen in eadem Synodo videtur aliquid innovatum circa Eccleſiaſtica judicia in gratiam Reſcriptorum Imperatoris, idque Canone 12. qui ſic ſe habet: *Si quis à proprio Epiſcopo Preſbyter, aut Diaconus, aut à Synodo fuerit Epiſcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus moleſtus extiterit, oporteat ad majus Epiſcoporum converti Concilium, & quæ putaverint habere juſta plurimis Epiſcopis ſuggerant, & eorum diſcuſſiones ac judicia præſtolentur.* Qui quidem Canon cum illis, quos modo protulimus, pugnare videtur: nam in illis ſuprema conſtituuntur Synodi Provinciæ ſaltem finitimis adjectis judicia; at in iſto datur recurſus ad majorem Synodum: ſed ſi res accuratè ſpectetur, facilè ſecum invicem conciliabuntur hi Canones. Tunc enim tantùm datur recurſus ad majorem Synodum, quandoquidem reſcripta obtinuit ab Imperatore, quibus cauſa ejus retractari jubebatur. Quippe mos erat Imperatorum concede-

re

re reſcripta ad Reviſionem cauſarum à ſupremis etiam judicibus, ut à Præfectis Prætorio latarum conſtat ex l. 16. c. de funct. Præfecti Prætorio. *Litigantibus in ampliſſimo Præfecturæ Prætorianæ judicio non provocandi, ſed ſupplicandi licentiam concedimus.* Hoc remedium in Cod. *de appellationibus lege ult.* vocatur *retractatio.* Varia hujus rei in rebus Eccleſiaſticis exempla ſubminiſtrat Petrus de Marcâ, hujus obſervationis auctor: ſic Athanaſii cauſam in Synodo Sardicenſi juſſu Imperatorum retractatam eſſe probat ex iſtis verbis Epiſt. Synodicæ ad Julium. *Nam,* inquiunt in illa Epiſcopi, *religioſiſſimi Imperatores permiſerunt, ut de integro univerſa diſcuſſa tractarentur.* Quaſi ſine illorum permiſſu iſtud non licuerit. Sic Photinus jam damnatus ab Imperatore, impetravit, ut iterùm ejus cauſa in Sirmienſi Conventu ageretur. Sic etiam Chryſoſtomus teſte Palladio judicatus à Synodo ad quercum petiit ab Arcadio, ut aliud Concilium celebraretur, in quo cauſa iſta tractaretur. Itaque Synodus Antiochena non ordinariè concedit provocationem ad majorem Synodum, ſed tantùm permittit Imperatoribus, ut ſi cauſam alicujus Clerici vel Epiſcopi haud benè judicatam eſſe cenſeant, majorem Synodum indicere poſſint, ubi iterùm retractetur. Quod mirum eſſe non debet, cùm omnes paulo majores Synodi ab Imperatoribus tunc convocarentur. At in caſibus ordinariis, ubi non intercedit Imperatoris auctoritas, nullam provocationem, aut reviſionem cuiquam concedunt; ſed volunt judicium finiri à Provinciæ Epiſcopis, ſi conveniant, adjunctis vicinioribus, ſi inter Epiſcopos Provinciæ ſit diſſenſio. Porrò licet iſta expoſitio Petri de Marcâ ſit ingeniosè omnino excogitata, vereor tamen ut non ſit ſatis ſolida. Mallem igitur Canonem hunc ita exponere, ut major quidem Synodus celebrari debeat, non ad petitionem aut provocationem damnati, ſed ad eorum qui ipſum damnaverunt petitionem, ut ſcilicet ille qui damnatus novas res moliatur, & judicio in ſe lato ſtare non vult, compeſci poſſit. Ita ut ſenſus ſit Canonis: ſi quis damnatus ab Epiſcopis Provinciæ pervicax ſit, & Imperatorem ſollicitet ut reſtituatur, oportet ut ii à quibus damnatus eſt, Synodi majoris auctoritatem adhibeant, ut ejus cauſâ ibi cognitâ nullam excuſationem afferre poſſit. Id certè ſtatuunt Concilii Conſtantinopolitani Patres Canone 6. *Quod ſi evenerit,* inquiunt, *ut Provinciales Epiſcopi crimina, quæ Epiſcopo intentata ſunt, corrigere non poſſint, tunc ipſos ad majorem Synodum Diœceſis illius Epiſcoporum pro hac cauſâ convocatorum accedere. Si quis autem his quæ, ut priùs declaratum eſt, decreta fuc-*

fuerunt contemptis, ausus fuerit vel Imperatoris aures molestia afficere, vel sæcularium Principum judicia, vel universalem Synodum perturbare neglectis Diœcesis Episcopis, eum nullo modo esse ad accusationem admittendum. Itaque Canonibus Antiocheno & Constantinopolitano non datur facultas damnato ad majorem Synodum provocandi, sed tantùm conceditur Episcopis judicibus majoris Synodi auctoritate uti, ut damnatum, si pervicax sit, & se per Imperatorem restitui conetur, compescant. Uno verbo nunquam sinunt, ut à judiciis Provinciæ aut Diœceseos Episcoporum ad Romanum Pontificem aut ad Occidentales provocetur.

Hanc porrò disciplinam mordicùs retinuerunt Orientales, & Occidentalibus succensuerunt, quod vellent judicia in Oriente finita refricare : Id primùm contestati sunt in Ep. ad Julium scriptâ, ac deinde in Concilio Philippopolitano queruntur Athanasium receptum esse in communionem ab Occidentalibus, postquam damnatus fuerat in Oriente, & affirmant se ideò noluisse communicare Occidentalibus in Synodo Sardicensi, quod Episcopos, à se damnatos non projecissent, nec dignum honorem tribuerent Orientis Concilio, demùm factum Occidentalium sic incusant. *Hanc novitatem*, inquiunt, *moliebantur inducere, quam horret vetus consuetudo, ut in Concilio Orientales Episcopi, quod fortè statuissent, ab Occidentalibus refricaretur, similiter quidquid Occidentalium partium Episcopi ab Orientalibus solveretur. Verum omnium Conciliorum juste legitimeque actorum decreta firmanda majorum nostrorum gesta confignant. Nam in Urbe Româ sub Novato & Sabellio & Valentino hæreticis factum Concilium ab Orientalibus confirmatum est, & iterùm in Oriente sub Paulo Samosateno, quod statutum est, ab omnibus est fignatum.* Hinc Imperator Constantius in Ep. ad Ariminensem Synodum sic Occidentales alloquitur, *Non enim*, inquit, *de Orientalibus Episcopis in Concilio vestro patitur ratio aliquid definiri proinde super his tantùm quæ ad vos pertinere cognoscit gravitas vestra tractare debebitis.* Et post alia. *Quæcùm ita sint, adversus Orientales nihil statuere vos oportet, aut si aliquid volueritis contra eosdem prædictis absentibus definire, id quod fuerit usurpatum, irrito evanescet effectu.* Scio equidem Lupum & alios hìc nos accerbè carpere, quod Schismaticorum & Hæreticorum, ut aiunt, testimonia laudemus. Verùm non eo consilio id facimus, ut illorum causam probemus, sed tantùm ut ostendamus, quæ fuerit Orientalium disciplina, quæ non solùm ex istis monumentis elucescit, sed

etiam

etiam ex iis quorum autoritas est extra omnem controversiam, ut jam demonstravimus, & sequenti paragrapho de sæculis posterioribus demonstraturi sumus.

Verùm ut illi tandem aliquando desinant nos eo nomine criminari, audiant Ambrosium cum Eusebianis sententiem res Orientis in Orientali Concilio, & Occidentis in Occidentali terminari oportere. Is igitur Palladio Presbytero Ariano petenti, ut Orientales Episcopi ad Synodum Aquileïensem venirent, ut de se judicium ferrent, nolens Occidentalium judicio sese committere, sic respondet. *Interim quia in superioribus temporibus Concilium sic factum est, ut Orientales, in Orientis partibus constituti, haberent Concilium, Occidentales, in Occidente, nos in Occidentis partibus constituti, convenimus Aquileïensem Civitatem, juxta Imperatorum præceptum. Denique etiamsi Præfectus Italiæ litteras dedit, ut si vellent Orientales convenire, in potestate id haberent; sed quia scierunt consuetudinem hujusmodi esse, ut in Oriente, Orientalium esset Concilium, intra Occidentem, Occidentalium, ideò putaverunt non esse veniendum.* Quæ quidem Ambrosii sententia supponit, res Orientalium ab Orientalibus, & Occidentalium ab Occidentalibus administrari debere; ita ut nihil ad Orientis Episcopos pertineat rerum personalium, quæ sunt in Occidente judicium, sicut viciſſim ad Occidentales non pertinet in Orientales judicium: quod Constantius ait in Epist. ad Synodum Ariminensem, necnon Eusebiani in Philippopolitano Concilio.

§. III.

Quid à Concilio Sardicensi circa judiciorum Ecclesiasticorum formam sit novi statutum, ubi de Canonum illius Concilii sensu & autoritate.

TAnta est hominum inconstantia, tanta levitas, ut ne leges quidem ipsæ à mutatione immunes esse possint: idipsum usu venit in Canonibus à nobis allatis, quos nonnulli primùm in Occidente, deinde in Oriente paululùm commutaverunt, & in Occidente quidem hujusmodi occasione. Cum Occidentales viderent ab Orientalibus judicia quædam injustè in Episcopos orthodoxos, verbi gratiâ, in Athanasium lata, de imminuendâ Synodorum Provincialium

autoritate in Synodo Sardicensi cogitaverunt. Et idcircò non quidem jus appellationum, sed aliam prærogativam Pontifici Romano detulerunt. Sed quoniam Canonum Sardicensium editiones duæ sunt hîc à se invicem discrepantes, has è regione exhibebimus.

Editio Græca Canonum Sard. ex versione Gentiani.

Canon tertius.

Osius Episcopus dixit: Hoc quoque necessariò adjiciendum, ut nullus Episcoporum ex suâ Provinciâ, in aliam Provinciam in quâ sunt Episcopi transeat, nisi utique à suis fratribus vocetur, ne videamur dilectionis fores claudere: hoc autem etiam similiter providendum est, ut si in aliquâ Provinciâ Episcoporum quispiam adversus fratrem & Coëpiscopum suum negotium habeat, neuter eorum ex aliâ Provinciâ cognitores evocet.

Si quis autem Episcoporum in aliquo negotio condemnandus, (seu potiùs condemnatus) videatur, & putet non malam, sed bonam causam habere, ut etiam rursus judicium renovetur, si vestræ dilectioni videtur, Petri Apostoli memoriam honoremus, ut ab iis qui judicaverunt, scribatur Julio Episcopo urbis Romæ, & per propinquos Provinciæ Episcopos, si opus sit, judicium re-

Editio Dionysii Exigui, à quâ multùm differt Isidori Mercatoris editio.

Canon tertius.

Osius Episcopus dixit: Illud quoque necessario adjiciendum est, ut Episcopi de suâ Provinciâ ad aliam Provinciam in quâ sunt Episcopi, non transeant, nisi forte à fratribus suis invitati, ne videamur januam claudere charitatis. Quod si in aliquâ Provinciâ aliquis Episcopus contra fratrem suum Episcopum litem habuerit, ne unus à duobus ex aliâ Provinciâ advocet Episcopum cognitorem.

*Quod si aliquis Episcoporum judicatus fuerit in aliquâ causâ, & putat se causam bonam habere, ut iterùm Concilium renovetur, si vobis placet, S. Petri Apostoli memoriam honoremus, ut scribatur ab his qui causam examinarunt, Julio Romano Episcopo, & si judicaverit renovandum esse judicium, renovetur, & det Judices; si autem probaverit talem causam esse, ut non refricentur ea quæ acta sunt, quæ no-

novetur, & cognitores ipſe præbeat. Si autem probare non poteſt cauſam ejus eſſe talem, ut eam rurſus judicari opus ſit, quæ ſemel ſunt judicata, non infirmentur. Sed rata ſit lata ſententia.

decreverit, confirmata erunt, ſi hoc omnibus placet. Reſpondit Synodus, placet.

Canones Sard. Græci.

Can. Sard. ex edit. Dionyſii.

Canon quartus.

Canon quartus.

Gaudentius Epiſcopus dixit, ſi videtur, neceſſe eſſe adjici huic ſententiæ, quam ſincerâ dilectione plenam protuliſti, ut ſi quis Epiſcopus fuerit depoſitus judicio Epiſcoporum qui ſunt in vicinâ, & dicat rurſus ſibi defenſionis negotium competere; non priùs in cathedram alius ſubſtituatur, quàm Romanus Epiſcopus cauſâ cognitâ ſententiam tulerit.

Gaudentius Epiſcopus dixit, addendum, ſi placet, huic ſententiæ quam plenam ſanctitate protuliſti, ut cum aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit eorum Epiſcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Româ, alter Epiſcopus in ejus cathedrâ poſt appellationem ejus qui videtur depoſitus eſſe, omninò non ordinetur, niſi cauſa fuerit in judicio Epiſcopi Romani determinata.

Canon quintus.

Canon quintus.

Oſius Epiſcopus dixit, placuit ut ſi quis Epiſcopus delatus fuerit, & congregati ejuſdem regionis Epiſcopi eum gradum moverint, ac veluti appellans confugerit ad beatiſſimum Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum, & velit ipſum audire, & juſtum eſſe, exiſtimaverit ejus rei examinationem renovari:

Oſius Epiſcopus dixit, placuit autem ut ſi Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum dejecerint, ſi appellaverit qui dejectus, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri, ſi juſtum putaverit ut renovetur judicium, vel diſ-

Can. Sard. Græci.

Coëpiſcopis ſcribere dignetur, qui ſunt propinqui Provinciæ, ut ipſi diligenter & accutatè ſingula perſcrutentur, & ex veritatis fide de reſententiam ferant. Si quis autem poſtulet ſuum negotium rurſus audiri, & ad ejus ſupplicationem Romanum Epiſcopum movere viſum fuerit, ut è proprio latere Presbyteros mittat, ſit in poteſtate ipſius id quod illi placuerit, & ſi decreverit Romanus Epiſcopus aliquos oportere mitti, qui cum Epiſcopis ſint judicaturi, habentes autoritatem ejus à quo miſſi ſunt, & hoc ponendum eſt, ſi autem ſufficere crediderit ad rei cognitionem Epiſcopi (lege *Epiſcoporum* ſententiam) faciet quod prudentiſſimo ejus conſilio rectè habere videbitur. Reſponderunt Epiſcopi, quæ dicta ſunt, placuerunt.

Can. Sard. ex. edit. Dionyſii.

cuſſionis examen, ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitimâ & propinquâ Provinciâ ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod ſi is qui rogat ſuam cauſam iterùm audiri, deprecatione ſuâ moverit Epiſcopum Romanum, ut de latere ſuo Presbyterum mittat, erit in poteſtate Epiſcopi quid velit, & quid æſtimet; & ſi decreverit mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes ejus autoritatem à quo deſtinati ſunt, erit in ſuo arbitrio. Si verò crediderit Epiſcopos ſufficere ut negotio terminum imponant, faciet quod ſapientiſſimo conſilio ſuo judicaverit.

Hæc Decreta Concilii Sardicenſis cum Nicæni & Antiocheni Concilii ſtatutis, in quibuſdam conveniunt, in aliis diſſident: conveniunt in eo quod primum judicium Epiſcoporum, Provinciæ Epiſcopis tribuunt: differunt, cum vetant ne advocentur Epiſcopi finitimi; nam in Synodo Antiochenâ cautum fuerat, ut diſſidentibus Epiſcopis Provinciæ, finitimi accerſerentur. Deinde in eo præſertim ab illis differt Sardicenſis Concilii ſanctio, quod Provincialis Synodi judicium in Epiſcopum latum renovari poſſe definit, ſi ita videatur Romano Epiſcopo, ad quem confugere poteſt Epiſcopus damnatus, non quidem ut ejus cauſa Romæ judicetur, ſed tantùm ut ibi inquiratur,

num

num causa ejus sit talis, quæ novum desideret examen. Et si Romanus Pontifex intellexerit causam in Provinciâ non satis examinatam fuisse, conceditur ei ut præter Episcopos Provinciæ ex finitimis Episcopis cognitores tribuat, qui renovent examen, datâ etiam illi facultate, ut Legatos *à latere* mittat ad judicium istud posterius; si verò intellexerit causam non esse talem quæ retractari debeat, manebit firmum Provinciæ judicium. Addit etiam Gaudentius, ut interim dum Romæ inquiritur num causa Episcopi depositi sit iterùm judicanda, nullus in ejus locum substituatur, quod Synodo placet. Hic est genuinus sensus Sardicensium Canonum. Sed ut de illo magis constet, duo nobis adversus Christianum Lupum & alios probanda sunt: alterum est, hisce Canonibus aliquid novum statui; alterum est, non concedi provocationem ad Romanum Pontificem, nec potestatem ei fieri de causâ Episcopi judicandi, sed tantùm jus quoddam revisionis, seu retractationis statuendæ ipsi tribui.

Primùm constat ex istis Osii verbis, *si vestræ dilectioni videtur, Petri memoriam honoremus*; quibus satis ille indicat se novum quippiam & antehac inusitatum proponere, quodque ex Patrum Sardicensium pendebat arbitrio. Deinde non dicit Osius, *jus Romanæ Sedis conservemus*, sed tantùm *Petri memoriam honoremus*; hoc est, hunc honorem, si vobis videatur, Romano Pontifici deferamus. Et certè adeò verum est istam propositionem Osii novam fuisse, ut statim Gaudentius Episcopus aliquid ei adjiciendum esse censeat. *Necesse est*, inquit, *adjici huic sententiæ, quam sincerâ dilectione plenam protulisti, ut si quis Episcopus fuerit depositus.* Et hinc patet disciplinam istam, quæ ab Osio observanda proponebatur, nondum in usu fuisse.

Respondent nonnulli per hæc verba, *Petri memoriam honoremus*, illud significare, appellationes Episcoporum ad Summum Pontificem esse deferendas jure divino, qui successor est sancti Petri, qui & Primatum inter Episcopos obtinet. Sed commentitiam hanc explicationem facilè rejiciet, quisquis animadvertet Osium non absolutè id dicere, ut memoria Petri honoretur, *sed si vobis placet, Petri memoriam honoremus*, quæ verba, si sensum illum quem isti arbitrantur, habeant, sequitur Osium Primatum Pontificis Romani judicio Synodi Sardicensis permisisse, veluti rem ex illorum arbitrio pendentem, quod absurdum est. Eadem de causâ rejicitur sensus à Lupo Christiano allatus, qui longè magis violentus est. Is autem est ejusmodi, *Reverendissimi Patres, qualia jam fiant Philippopoli vos nostis,*

non

non ſola divina Eccleſiæ Hierarchia; ſed & ipſe Apoſtolorum Princeps proiiciuntur & conculcantur, reſtituti per ipſum Epiſcopi denuò ſpoliantur; clamantur appellando crimina cumulaſſe criminibus, ideoque & in ipſos damnationes cumulantur damnationibus. Ipſe Summus Pontifex, cujus ego apud vos ſum Vicarius, tanquam divinæ legis prævaricator, & novarum in Eccleſiâ rerum propter admiſſas appellationes autor anathematiſatur, & cum ipſo Primates hujus Synodi Antiſtites: quare nobis non licet dormire, ante omnia, ſi vobis placet, oportet nos honorare memoriam S. Petri Apoſtoli. Sic loquentem Oſium inducit Lupus, quia ſic fortaſſe & ipſe loqueretur, at nihil his magis alienum eſt ab illius mente. Primùm enim Oſius id non dicit de iis quæ acta erant Philippopoli ab Orientalibus, quæ necdum fortè ſciebat. Deindè non dicit honorandam memoriam ſancti Petri, ob illa quæ hîc acta erant, ſed honorandam cum bonâ veniâ Synodi, tribuendo illi jus reviſionis. Denique ſermo iſte quem Oſio affingit Lupus, non paucis ſcatet erroribus. Primus eſt, reſtitutos fuiſſe à Julio Epiſcopos ab Orientalibus dejectos, quem refellemus poſtea. Secundus eſt, illos appellaſſe ad Romanum Pontificem. Tertius eſt, Oſium fuiſſe Vicarium Romani Epiſcopi. Porrò ſi verba Oſii ſpectentur, horum ſenſus apertus eſt ac planus: eſt autem hujuſmodi. *Si quis Epiſcopus damnatus à Synodo Provinciæ putet ſe bonam cauſam habere; ſi vobis placet, is honor deferatur Epiſcopo Romæ, qui ſucceſſor eſt Petri, ut judicare poſſit num ejus cauſa novum examen requirat, & ſi ità illi viſum fuerit, finitimos Epiſcopos cognitores cum Provinciæ Epiſcopis nominet, qui cauſam iterùm examinent.* Id autem ſanciendum eſſe arbitratus eſt Oſius ob judicia in Athanaſium & Marcellum ab Orientalibus lata, quæ Synodus Sardicenſis reſciderat. Cum enim illi damnati ad Julium confugiſſent, ab eo benignè fuerant excepti, & deinde in Synodo Sardicenſi ad ejus preces convocatâ, fuerant abſoluti. Igitur ut Epiſcopis ita injuſtè damnatis aliquis purgationis locus relinqueretur, viſum eſt hujuſmodi legem eſſe ferendam, quæ quidem aliquorum injuſtè damnatorum innocentiæ ſuccurrit. Verùm aliunde multorum pervicaciæ ac malitiæ patrocinatur. Cum enim vitioſi Epiſcopi viderent ſe non ſtatim Epiſcopatu dejiciendos per Synodum Provinciæ, ſed ſupereſſe ſibi aliquod aliud judicium, quod facile erat moras nectendo proferre, liberiùs peccabant, cum præſertim interea nullus in eorum locum ordinaretur, & Provinciæ Epiſcopi cernentes judicium ſuum poſſe reſcindi, ſiebant cunctatiores ad damnandos nocentes.

Itaque

Itaque ſicut quando ſupremum ſtatuitur Provinciæ judicium, nonnulli damnari poſſunt innocentes; ita ſi damnatis detur aliò confugiendi locus, multos nocentes impunitos permanere neceſſe eſt: ſed eò unde digreſſi ſumus, revertamur. Adeo verum eſt novum aliquod jus Sardicenſis Concilii Canonibus Romano Pontifici delatum eſſe, quod nec ex divino jure, nec ex antiquiori lege haberent, ut ipſi Pontifices Romani jus iſtud ex Canonibus tantùm Sardicenſibus quos Nicænorum nomine laudabant, ſibi vindicaverint, ut patet ex Zozimo in causâ Apiarii, & Leone in causâ Flaviani: ex his ergo conſtat novum jus indultum eſſe Romano Pontifici in Synodo Sardicenſi, quod primo loco probandum fuit.

Alterum quod nobis probandum incumbit, illud eſt, Synodum Sardicenſem ſolum jus reviſionis conceſſiſſe Romano Pontifici, non autem poteſtatem judicandi appellationes ab Epiſcopis factas, patet iſtud ex Concilii Canonibus. Primùm enim Epiſcopus damnatus hoc unum ſperare poteſt, ut judicium ſeu Concilium renovetur c. 3. ſi putet Epiſcopus *damnatus ſe bonam cauſam habere, ut iterum Concilium renovetur.* 2. Pontifici ſcribitur ut ipſe videat num opus ſit judicium renovari. 3. Si judicaverit judicium eſſe renovandum, non ipſe judicat, ſed dat judices, *& ſi judicaverit eſſe renovandum det judices.* 4. Judices iſti Romæ non judicant nec ſunt Romani, ſed ex finitimâ & propinquâ Provinciâ c. 7. *Si juſtum putaverit ut renovetur judicium vel diſcutionis examen, ſcribere dignetur his Epiſcopis qui in finitimâ & propinquâ Provinciâ ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant & juxta veritatis fidem definiant.* 5. Ita certum eſt Romanum Pontificem non habuiſſe jus cauſæ Romæ judicandæ, ut ad ſummum illi concedatur ut Legatum ad ſecundum judicium mittat. Denique non inquirit Romanus Pontifex in ſuo judicio utrùm malè vel benè judicatum ſit. Sed utrùm cauſa ſit talis quæ iterum judicari debeat: nec confirmat judicium Provinciæ reſcindendo appellationem, ſed tantùm declarando cauſam non eſſe talem quæ iterum ventilari debeat, ſeu potiùs non decernendo ut iterum judicium renovetur. *Si autem,* ut habet Canon 3. *probaverit talem cauſam eſſe, ut non refricentur quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt,* Vel potius ut habet Græcus textus: *Si autem probare non poteſt cauſam eſſe talem, ut eam rurſus judicari opus ſit, quæ ſemel ſunt judicata non infirmentur, ſed rata ſit lata ſententia.* Hoc eſt ſi Epiſcopus depoſitus oſtendere non poſſit judicium in ſe injuſtè ac per vio-

violentiam contra præscripta Canonum esse latum novum ei non concedetur judicium, itaque propriè Pontifex Romanus non judicat de causâ ipsâ, sed tantùm de Episcoporum judicio, nec inquirit utrum damnatus sit nocens necne, sed utrùm sententia in ipsum lata sit contra formam judiciorum an non, per vim extorta aut ex odio & gratiâ profecta sit. Utrum denique causa satis fuerit examinata & discussa. Sic cum causa aliqua civilis in supremo Senatu terminata est, nulla datur provocatio, verum qui manifestè oppressi sunt, aut contra formam judiciorum damnati supplicem libellum Regi & ejus Consiliariis offerunt, à quibus non de ipsâ causâ judicatur, sed illud inquiritur numquid à Senatu in forma sit peccatum; numquid causa sit benè & convenienter discussa, an non prævaluerit quorumdam gratia & ambitus: denique an non manifestè læsa sit justitia, & si quod istorum vitiorum in Senatus judicio deprehenderint Regis Consiliarii, ad eosdem remittunt judices, jubentque causam iterum examinari, & judicari. Jam verò sciunt omnes quantum sit discrimen, inter jus istud revisionis decernendæ & jus appellationis admittendæ, nam appellatio ut definit Petrus de Marcâ, *causam in inferiori tribunali judicatam ad superiorem transfert, ut litem excutiat, & definiat in suo tribunali, ita ut quamdiu durat appellatio, sententia inferioris judicis non possit executioni demandari.* At nihil simile est in eo privilegio, quod Romano Pontifici concedit Synodus Sardicensis, nec enim datur ei potestas causæ judicandæ & ad se trahendæ, sed tantùm decernendi, ut illa de novo retractetur in Provinciâ, itaque non magis est provocatio à Synodis Provinciæ ad Romanum Pontificem, quam à Senatibus supremis provocatio ad Regem, sed nullam in posteriori provocationem esse fatentur omnes, idem dicendum de priori.

Objiciunt nonnulla Canonum istorum verba quibus videtur indicari Romanum Pontificem judicem fuisse causæ jam judicatæ in Synodo Provinciali; primò enim datur Pontifici potestas dandi judices & cognitores. Secundò datur eidem potestas infirmandi, aut confirmandi prioris judicij. Tertiò delatio ad sedem ejus suspensivum habet effectum, vetaturque ne quis in locum depositi ordinetur. Quarto determinanda dicitur in judicio Episcopi Romani causa his verbis, *nisi causa fuerit in judicio Episcopi Romani determinata.* Denique ipsum hîc verbum appellationis occurrit Can. 7. si appellaverit qui dejectus est.

Re-

Respondeo ad singula. Ad primum respondent quidam per judices & cognitores non significari judices qui priùs judicium retractent & definiant, sed cognitores qui inquirant utrum renovari debeat judicium, ego verò existimo per judices & cognitores hîc intelligi eos qui prius judicium retractent cum Episcopis Provinciæ, sed patet tùm ex eodem Canone tùm ex 7. judices illos fuisse finitimos, & in Provinciâ, non Romæ judicasse. Ad secundum dico jam satis explicatum esse quomodo Romanus Episcopus judicium in Provinciâ latum infirmet & confirmet: infirmat non illud dissolvendo, sed aliud judicium, & novum examen indicendo: confirmat verò, seu potiùs non infirmat, cum novum judicium non indicit. Ad tertium dico delationem causæ ad Romanum Episcopum non omnino suspendere prius judicium, manet enim semper depositus Episcopus, & pro depositio habetur, quamvis Romanus Pontifex nondum causam ejus examinarit. Verùm ex Gaudentii Episcopi sententia quæ à Concilio probata fuit, nullus interim in ejus locum ordinabatur, ne si quis ordinatus fuisset, & posteà causa ejus retractanda decerneretur, inde tumultus oriretur, cum Episcopus modo ordinatus loco cedere nollet. Ad quartum dico, perspicuum esse ex ipsis Canonibus, nihil aliud in Concilio Romani Episcopi determinari, aut inquiri, quam utrum causa sit retractanda in Provinciâ nec ne, itaque hæc verba Canonis septimi, *donec causa ejus fuerit in judicio Romani Episcopi determinata*, non significant causam à Romano Episcopo judicandam, sed tantùm ab eo determinandum utrum locus sit novo examini & judicio. Eodem modo verbum istud Canonis septimi, *si appellaverit*, non debet strictè sumi pro verâ & propriè dictâ appellatione, sed generatim pro omni confugio ad superiorem, undè optimè, & ad mentem Sardicensium Patrum Græcus Interpres reddidit, *ac veluti appellans confugerit*. Porrò perperàm Zonaras & Balzamon, atque cum iis nonnulli putaverunt, hisce Canonibus duplicem retractationem ejusdem causæ concedi, sic loquitur Balzamon in interpretatione Canonis septimi secundùm Dionysium, & quinti secundùm ipsum: *Præsens*, inquit, *Canon dicit quod si quis à Provincialibus Episcopis condemnatus fuerit, & ad Papam appellaverit, ille vicinis Episcopis mandabit, ut de appellatione cognoscant, si hoc justum esse putaverit, & si is quoque ab iis condemnatus fuerit, & secundo ad Papam accesserit, & lei visum est ea quæ priùs judicata sunt rursus examinari, ne cogatur is qui condemnavit Romam venire, sed in*

Provinciam juſſu Papæ veniant Presbyteri ex ejus latere, ſive ab ejus Eccleſiâ. Ubi vides Balzamonem exiſtimaſſe à Concilio Sardicenſi conceſſam eſſe Romano Pontifici poteſtatem retractationis bis concedendæ, ſi ita illi viſum fuerit. Verùm ſi quis Canones accuratiùs examinet, is nullo negotio perſpiciet unius tantùm retractationis concedendæ poteſtatem dari Romano Pontifici, & de eadem mentionem fieri Can. 3. 4. & 7.

Unum præter hæc examinandum ſupereſt, utrum vi Sardicenſium Canonum, novum judicium eſſet eiſdem Provinciæ Epiſcopis adjunctis finitimis, committendum. Cauſa dubitandi hæc eſt, quod Synodus finitimorum tantùm diſertè meminerit non Epiſcoporum Provinciæ. Verumtamen veriſimile eſt mentem ejus fuiſſe ut priores judices cum finitimis ſederent, id enim ſatis indicant verba iſta, *ut renovetur judicium, Concilium, examen.* Deinde verò ubi non eſt provocatio, ſed tantùm reviſio, & retractatio cauſæ, ſemper idem remanet judex, nec ei judicandi poteſtas aufertur, ſed novum mandatur examen. 3. Si non intereſſe debuiſſent ſecundo judicio priores judices, cur Synodus judicaſſet renovandum eſſe in Provinciâ judicium, non autem Romæ? 4. Dici non poteſt eos à judicio ſecundo excluſos, cum naturales ſint & legitimi judices. Deinde neceſſe erat eos intereſſe, ut judicii prioris rationem redderent, dicerentque quibus rationibus moti Epiſcopum depoſuiſſent, porrò ſi negari non poteſt eos interfuiſſe, negari quoque non poteſt eos judices fuiſſe, nam Epiſcopi in Conciliis licet partes ſuas & judicia tueantur, ſemper ut judices ſederunt, donec rei eſſe convincerentur, & cæterorum omnium conſenſu damnarentur. Demùm, hanc Sardicenſis Synodi mentem fuiſſe, & ſic à Romanâ Eccleſiâ acceptam, ejus ſanctionem fuiſſe fidem facit vetus Canonis ſeptimi inſcriptio, in veteri codice Eccleſiæ Romanæ *de retractandâ cauſâ appellantis in Provinciali Synodo.* Provincialis Synodus hic haud dubiè eſt, Synodus Provinciæ quæ antè judicarat. His omnibus illud mihi videtur adjiciendum, quod quidem non eſt omninò leve Synodum ità loqui, ut videatur magnæ loco gratiæ habere id quod Epiſcopis damnatis concedit, ut poſſint impetrare à Romano Pontifice Legatos qui poſteriori judicio adſint, & autoritate ſuâ, prioris illius judicii vim imminuant, ſi verò apud alios quam apud priores judices cauſa retractata ſit, nihil opus eſſe viſum fuiſſet, autoritate iſtorum legatorum, quia novi judices prius illud judicium ab aliis latum minimè curaſſent. Nec eſt quod videa-

tur

tur iniquum; ut ii denuò judices collocentur qui jam ſententiam tulerant, nam uti diximus, novum inſtituitur judicium vel quia prius non fuit ritè factum, vel quia ab iſtis judicibus, cauſa non eſt ſatis examinata, quare nihil vetat ad illos eamdem cauſam remitti, ut rem ampliùs examinent, & in judicando legitimam formam obſervent, ſicut haud iniquum imò æquiſſimum, ut cauſæ quæ à ſupremis Senatibus ſunt judicatæ, iiſdem iterum examinandæ, & judicandæ remittantur, & videmus ſæpè eos ipſos judices re maturiùs expenſâ diverſam prorſus à priori ſententiam ferre.

Ex dictis huc uſque patet, Hincmarum in Epiſtolâ ad Joannem octavum quæ nomine Caroli Calvi ſcripta eſt cap. undecimo, tam rectè ſenſum Canonum Sardicenſium aſſecutum eſſe, ut nihil ad eos exponendos aptiùs dici poſſit. En ejus verba, *Cujus*, inquit, *ſanctæ Synodi* (Nicænæ) *Conſtitutionem Sardicenſes Canones non convellunt, qui cum Pontificis Romani Vicario, vel arbitrio cauſam Epiſcopi in Provinciali Synodo judicati, etiam Epiſcoporum arbitrio, vel judicio qui eum judicaverunt, cum Epiſcopis qui in finitimâ & propinquâ Provinciâ ſunt, præcipiunt terminari, quatenus ſive in mutandâ ſententiâ, juxta Canones Nicænos commune ſit placitum.*

Porrò Canones iſti Sardicenſes nunquam in Oriente & ſerò in Occidente recepti ſunt. De Oriente jam conſtat illo ipſo tempore, quo condebantur, Orientales Epiſcopos contrarium prorſus ſtatuiſſe. Deinceps autem tùm in Concilio Conſtantinopolitano, tùm in Chalcedonenſi, tùm in Trullano nullam hujus reviſionis mentionem fecerunt, juſſeruntque cauſas omnes Synodi Provincialis, aut ad ſummum Patriarchalis judicio finiri. In Occidente porrò poſt hanc Synodum adverſus diſciplinam in eâ ſancitam reclamarunt Africani, reclamarunt & Galli, ut dicemus infrà, imò ne ipſi quidem Itali illos in authoritatem admiſerunt, iſti quippe in Epiſtolâ Concilii Italiæ ad Theodoſium agentes de depoſitione Maximi Conſtantinopolitani Epiſcopi, quem injuſtè ab Orientalibus dejectum eſſe arbitrabantur, quique ad Occidentales confugerat, & eis cauſam ſuam expoſuerat, in hoc, inquam, caſu, nec ſequuntur, nec allegant Canones Sardicenſes, nec ex eorum præſcripto jubent judicium renovari, nihilque aliud contendunt, niſi ut Synodus œcumenica indicetur, in qua ſimul cum Orientalibus cognoſcant de depoſitione Maximi, *non*, inquiunt, *prærogativam nobis vindicamus examinis, ſed conſortium communis arbitrii*, quod ſi Ca-

nones Sardicenſes, alicujus authoritatis eſſe duxiſſent, illos iſto opportuniſſimo in loco non prætermiſiſſent. Poſthæc Innocentius I. in Epiſt. ad Clerum Conſtantinopolitanum, Nicænos Canones ſolos vigere teſtis eſt, & in Epiſt. ad Theophilum Alexandrinum *alios quippe Canones*, inquit, *Romana non admittit Eccleſia.* Poſtèa tamen Zozimus, Bonifacius, & Cœleſtinus Canones Sardicenſes, plerumque, ſub nomine Nicænorum quaqua verſum in Occidente promulgare conati ſunt, illorumque obtentu appellationes ad ſuam ſedem trahere conati ſunt, & cauſarum ad ſe per appellationem devolutarum Romæ judicandi facultatem ſibi arrogarunt, renitentibus tamen Epiſcopis. Idem deinceps fecerunt, Leo primus, Vigilius, Pelagius II. & Gregorius magnus, qui nonnullos quoque adverſarios nacti ſunt, ſed de his dicemus infrà.

Adverſus hæc quæ huc uſque de Canonum Sardicenſium ſenſu & autoritate diximus, nihil fermè objicit Chriſtianus Lupus, quòd non fuerit à nobis abundè refutatum, nonnulla tamen hîc iterum excutiemus. *Canones Sardicenſes*, inquit, ille pag. 121. *donant effectum non ſolum devolutivum, ſed & ſuſpenſivum, ergo in iis agitur de appellatione propriè dictâ.* Reſpondeo Canonibus Sardicenſibus propriè nec devolutivum, nec ſuſpenſivum dari effectum: non devolutivum, quia judicium non devolvitur ad Romanum Pontificem, nec propriè ſuſpenſivum, quia Epiſcopus depoſitus ſemper pro depoſito habetur, donec in ſecundo judicio reſtituatur. Addit idem Lupus dari Romano Pontifici poteſtatem retractandi judicii, vel in urbe Roma, vel in partibus per Legatos, primum eſt omnino falſum, fusè enim oſtendimus nullam aliam poteſtatem illi dari quam decernendi retractationem judicii in partibus. Secundum ex parte falſum eſt, nec enim ſolis Legatis committitur judicium, ſed tantum permittitur Romano Pontifici ut Legatum aut Legatos mittat, qui cum Epiſcopis Provinciæ & finitimis judicet, cæteras ejuſdem Lupi in Quenellium & Marcam expoſtulationes hîc proferre nihil attinet; nam in iis ille nihil omnino probat, ſed ſua ſenſa eſſe totidem putat axiomata, de quibus dubitare nefas eſt, quæque nullâ probatione indigent, & quidquid cum eis non convenit erroneum eſſe autumat; non aliâ de cauſâ, niſi quia cum opinionibus ſuis non congruunt. Perlege totum ejus librum, intelliges id ita ſe habere; nam ubique adverſariorum argumenta errores eſſe clamat, nec aliter id probat quam quia cum ſententiâ ſuâ non cohærent. Quid facias homini qui non aliter de veritate quam ex

præ-

præjudicatis opinionibus suis statuit, *jubeas hunc miserum esse libenter.*

Ut autem probet Sardicensis Concilii Canones in autoritatem admissos etiam ab Orientalibus fuisse paulò plus laborat, sed non magis promovet. Adducit 1. Concilii Hierosolymitani sub Macario sententiam, in quâ Concilii Sardicensis acta comprobata sunt, at scriptor bonæ fidei advertere debuisset in illo Concilio probatos minimè fuisse Canones Sardicenses, cujus nullam notitiam habuerunt Orientales, sed tantùm Athanasii restitutionem, & ea quæ habentur in Epist. Synodicâ cui subscripserunt Orientales. Idem dicendum ad id quod subjungit Lupus, hanc Synodum probari à Basilio, Epiphanio, Socrate, Sozomeno, Theodorito & aliis Græcis, nam ab istis probantur tantùm acta ejus de restitutione Athanasii; non autem Canones quorum ut dixi nulla erat in Oriente notitia. Ita etiam Chalcedonensis Synodus in prosphonetico ad Marcianum, per constituta Sardicensis judicii Orientalibus directa nihil aliud intelligit, quam Epistolam Synodicam de restitutione Athanasii, quæ sola per totum orbem vulgata est.

Unum supereſt quod fortasse gravius videatur argumentum, eosdem, inquit Lupus, *Canones laudat & secundum ipsos Joannis Chrysostomi appellationes exequitur Innocentius, ipsosque per omnem Orientem viguisse testatur Palladius.*

Respondeo Innocentium Canonum Sardicensium non meminisse, nec secundum eos appellationem Chrysostomi suscipere, quinimò ille in Epist. ad Theophilum apud Palladium pag. 24, solos Nicænos Canones admitti à Romanâ Ecclesiâ testis est, *Tu igitur*, inquit, *si judicio confidis, iste te ad Synodum, quæ secundum Christum cogitur, & ibi expositis criminationibus sub testibus Nicæni Concilii Canonibus: alios enim Canones Romana non admittit Ecclesia, irrefragibilem securitatem habebis.* Nec est quod dicat Lupus, nomine Nicænorum Canonum hîc intelligi Sardicenses, nec enim Innocentius dicit se Theophilum, ad Synodum vocare, vi Canonis alicujus, sed tantùm ait in Synodo ad quam ipsum vocat, fore ut judicium feratur ex legibus Synodi Nicænæ, quas solas, inquit, admittit Romana Ecclesia, quod idcircò dicit quia secundum Antiocheni Concilii Canonem damnatus fuerat à Theophilo Chrysostomus. Hanc ejus esse mentem perspicuè declarant hæc verba Epist. ejusdem ad Clerum Constantinopolitanum, *Canonibus porrò*, inquit, *obsequendum esse scribimus qui Nicææ sunt decreti, quos solos confiteri decet Ecclesiam*

Catholicam, & juxta eos judicare, si in aliis à quopiam proferuntur à Nicænis Canonibus dissonantes & hæreticos autores referentes (loquitur de Antiocheni Concilii Canonibus) *ii à Catholicis Episcopis rejiciuntur, quapropter non solùm dicemus istos sequendos non esse, verùm etiam, cum hæreticis, & schismaticis dogmatibus condemnandum, quemadmodum antèa in Sardicensi Concilio ab Episcopis qui nos præcesserunt factum.* Vides hic Innocentium Sardicenses Canones à Nicænis distinguere, & horum tantùm autoritate niti, quamvis Sardicensium Patrum factum in exemplum adducat, ut probet solos Nicænos Canones sequi oportere.

Quod ad Palladium spectat, is dicit equidem Canonem Antiochenum *in Sardicensi Concilio, à Romanis, Italis, Illyriis, & Macedonibus atque Græcis abrogatum esse.* At non dicit id factum per Canones Sardicenses, sed quando, inquit, *Liberius aut Julius Constantis Principatu Athanasium in communionem admisit & Marcellum Galatam, propter quos & hic Canon factus fuerat*; inde porrò colligi non potest Canones Sardicenses in Oriente fuisse receptos.

Objicit denique idem Christianus Lupus Canones istos in Concilio Trullano Canone secundo inter eos, qui ab Ecclesiâ probantur numerari, itemque à Joanne Scholastico Patriarchâ Constantinopolitano in collectione quæ nomen Theodoriti præfert in manuscriptis Codicibus Bibliothecæ regiæ insertos fuisse, & ab ipso Photio in Nomocanone comprehensos.

Respondeo inde minimè colligi posse Canones Sardicenses in Oriente viguisse, nam in Concilio Trullano laudantur ij omnes Canones qui ab Episcopis orthodoxis erant conditi, licet non omnes essent in usu, præsertim in Oriente. Id de Sardicensibus dicendum esse constat, ex Synodi Chalcedonensis Decreto de supremo Synodi Diœceseos judicio quod ab istâ Synodo Trullanâ confirmatum est. Collectiones Canonum, Joannis & Photii ad usum utriusque privatum confectæ sunt, non autem ut authentica essent & publica instrumenta, sicut Codex Canonum Ecclesiæ universæ, in quo Canones Sardicenses non reperiuntur: undè ipse Photius qui eos Nomocanoni inseruit, contestatus est eosdem in Oriente non recipi. Nihil est ergo quod probet Sardicenses Canones in Oriente viguisse, videamus nunc quæ disciplina post Sardicensem Synodum, tum in Oriente, tum in Occidente viguerit.

Quæ-

§. IV.

Quænam disciplina post Sardicensem Synodum sancita fuerit.

ADvertimus jam suprà Orientales Episcopos, in Synodis Antiochenâ, & Constantinopolitanâ statuisse, ut Provincialium Synodorum judicia in majori aut Diœcesanâ Synodo retractentur, modo id ipsi judices peterent ad compescendam damnati pervicaciam, non tamen integrum propterea fuisse damnato, à Synodi Provinciæ judicio, ad Synodum Diœceseos provocare, nisi illi ipsi à quibus judicatus erat, id postularent; in Concilio verò Chalcedonensi, cujus Episcopi studiosissimi fuerunt jurium Patriarchalium præsertim Constantinopolitanæ Ecclesiæ extollendorum nova in judiciis Ecclesiasticis distinctio inducta est. Distingunt enim inter Episcopum & Metropolitanum, jubentque ut prima de crimine Episcopi cognitio instituatur in Synodo Provinciæ, Metropolitani verò causa statim ad Exarchum Diœceseos deferatur, quod idcirco factum esse crediderim, quia Metropolitani in Synodis Provinciæ magnâ autoritate pollebant, & difficile erat eos ibi judicari: verba Concilii hæc sunt Canone nono. *Si Clericus cum proprio, vel etiam alio Episcopo negotium aut litem habeat, à Provinciæ Synodo judicetur; si autem cum ipsius Provinciæ Metropolitano Episcopus vel Clericus controversiam habeat, Diœcesis Exarchum adeat, vel Imperialis urbis Constantinopolis thronum, & apud eum litiget.* Item Canone 17. *Si quis autem injuriâ afficiatur à proprio Metropolitano, apud Exarchum Diœcesis, vel Constantinopolitanam sedem litiget, sicut priùs dictum est.*

Porrò gravis hîc difficultas exoritur, ex eo quod videatur Synodus Constantinopolitano Episcopo judicium tribuere omnium omninò Metropolitanorum qui erant in Oriente; idque magis mirum videtur, quòd hæc ei prærogativa tribuitur, antequam Asiana & Pontica Diœcesis ei subjicerentur, quod non est factum nisi actione ultimâ Concilii. Hanc difficultatem facilè expedit Petrus de Marcâ, scribens hanc prærogativam concessam esse sedi Constantinopolitanæ. Ego verò vix crediderim mentem fuisse Concilii, ut

Pa-

Patriarchatus Antiocheni & Alexandrini Metropolitani, ad judicium Constantinopolitani Episcopi traherentur. Sicut ergo à jurisdictione Constantinopolitani Episcopi sine dubio eximendi sunt Occidentales Metropolitani, ita etiam eximendi videntur ii, qui Patriarchæ Antiocheno & Alexandrino subjacebant, ita ut ista sanctio ad Metropolitanos tantùm Asianæ & Ponticæ Diœceseos pertineat, quas Diœceses Constantinopolitano Præsuli subjicere jam tum in mente habebant Synodi Chalcedonenses Patres. Porrò Metropolitanos Diœceseos Orientis & Ægypti ad Constantinopolitanam sedem deferri non potuisse, constat ex Justiniani Novellis 123. cap. 22. & Novellâ 137. in quibus sancit ut uniuscujusque Diœceseos Patriarchæ Metropolitanorum causas suæ Diœceseos judicent. Addit præterea Justinianus, ut in causis Episcoporum sit provocatio à Synodo Provinciæ ad Patriarcham; quâ de re Concilium Chalcedonense nihil statuerat: refertur hæc Imperatoris Constitutio à Photio in Nomocanone tit. 9. *Episcopi ejusdem Synodi inter se actionem habentes ad Metropolitanum suum, & alios Synodi Episcopos litigant, & nisi utraque pars judicatis insistat, ipsorum Patriarcha causam cognoscito, ac nulli contradicendi illis quæ ab illo statuuntur, potestas esto; si Clericus adversus Episcopum suum actionem movere velit, idem esto: cum autem contra Metropolitanum interpellatio instituitur, Patriarcha ipsius similiter cognoscito; si quidem Episcopus judicavit, Metropolitanus rem examinato; si verò Metropolitanus, Patriarcha cognoscito.* Et ibidem ex Constitut. 29. *Nemo primâ vice apud Patriarcham, sed Episcopum suum Clericum accusato; si verò suspectum illum habeat ad Metropolitanum, & postea Metropolitanus solus, sive cum Synodo suâ Episcopi aut Clerici causam judicet, & sententiæ non acquiescatur, ejus ditionis Patriarcha cognoscat, ipsiusque judicatis, perinde ac si initio judicasset, insistatur, à Patriarcharum namque judiciis non provocatur.* Hæc & alia hujusmodi quæ in Novellis occurrunt, ostendunt causas Episcoporum apud Græcos post Synodum Chalcedonensem, primùm à Metropolitano cum Episcopis Provinciæ judicatas fuisse, ac deinde, si sententiæ ab iis latæ non acquiesceretur, eas ad Exarchum, seu Patriarcham, Synodumque Diœceseos fuisse delatas: unde nulla dabatur alia provocatio, sed supremum erat istud judicium. Causas autem Metropolitanorum Episcoporum immediatè ad Patriarcham Synodumque Diœceseos fuisse delatas, ibique sine provocatione ullâ definitas. Hanc disciplinam Græci deinceps receperunt, ut colligitur ex Photio in Nomocanone tit. nono suprà citato, tùm ex Zonarâ & Balzamone in Commentariis ad hos Canones.

In

In Occidente verò Sardicenſis Concilii Canones hinc & inde ſunt ventilati, nec ſtatim, nec ſine multâ difficultate recepti ſunt, licet Pontifices Romani, quoniam eorum intererat illos in autoritatem admitti, multùm laboraverint ut eos promulgarent.

Videri poteſt illuc pertinere Gratiani edictum, ad preces Synodi Romanæ latum, ad compeſcendam potiſſimùm Urſicini factionem: preces Concilii hæ ſunt. *Quæſumus clementiam veſtram, ne rursùs in plurimis cauſis videamur oneroſi, ut jubere pietas veſtra dignetur, quicumque vel ejus, vel noſtro judicio, qui Catholici ſumus, fuerit condemnatus atque expulſus, voluerit Eccleſiam retinere, vel vocatus à Sacerdotali judicio per contumaciam non adeſſe, ſeu ab illuſtribus viris præfectis Prætorio Italiæ veſtræ, ſive à Vicario accitus ad urbem veniat, aut ſi in longinquioribus partibus hujuſmodi emerſerit quæſtio, ad Metropolitani per locorum judicia deducatur examen, vel ſi ipſe Metropolitanus eſt, Romam neceſſariò, vel ad eos quos Romanus Epiſcopus judices dederit, contendere ſine dilatione jubeatur..... Certè ſi vel Metropolitani, vel cujuſcumque alterius Sacerdotis ſuſpecta gratia, vel iniquetus fuerit, vel ad Romanum Epiſcopum, vel ad Concilium certè quindecim Epiſcoporum finitimorum ei liceat provocare*; has preces Gratianus reſcripto ſuo firmavit: *Volumus autem*, inquit, *ut quicumque judicio Damaſi, quod ille cum Concilio quinque vel ſeptem habuerit Epiſcoporum, vel eorum qui Catholici ſunt judicio vel conſilio condemnatus fuerit, ſi injuſtè voluerit Eccleſiam retinere; ut qui evocatus ad Sacerdotale judicium per contumaciam non iviſſet, aut ab illuſtribus viris præfectis Prætorio Galliæ atque Italiæ, ſive à Proconſulibus vel Vicariis autoritate adhibitâ, ad Epiſcopale judicium, ut ad urbem Romam ſub proſecutione proveniat, aut ſi in longinquioribus partibus alicujus ferocitas talis emerſerit, omnis ejus cauſæ dictio, ad Metropolitæ in eadem Provinciâ Epiſcopi; deducatur examen, vel ſi ipſe Metropolitanus eſt, Romam neceſſariò, vel ad eos quos Romanus Epiſcopus judices dederit, ſine dilatione contendat..... Quodſi vel Metropolitani Epiſcopi, vel cujuſcumque iniquitas eſt ſuſpecta, aut gratia, ad Romanum Epiſcopum, vel ad Concilium quindecim finitimorum Epiſcoporum acceſſitum, liceat provocare, modò ne poſt examen habitum, quod definitum fuerit, integretur.*

Lex iſta nonnulla tribuit Romano Pontifici, quæ Sardicenſis Synodus ipſi non tribuerat, ac nonnulla etiam ipſi non tribuit, quæ Sardicenſis Synodus ipſi tribuerat; nam Sardicenſis Synodus non tribuit Romano Pontifici, ut cauſas Epiſcoporum Galliæ atque Italiæ, necnon Metropolitanorum, qui in longinquioribus Provinciis degunt,

gunt, poſſit ad ſe evocare; quod lex iſta ipſi tribuit. At Synodus Sardicenſis Romano Pontifici poteſtatem facit decernendi novi judicii in cauſis judicatis a Metropolitano, & Synodo Provinciæ, etiam in longinquis locis: lex verò iſta vetat ne in Provinciis longè à Româ diſſitis provocetur ad Romanum Pontificem, & cauſa de novo integretur, poſt judicium Metropolitani & Synodi Provinciæ. Deinde eadem lex poteſtatem facit ei cui ſuſpecta eſt gratia, vel iniquitas Metropolitani, aut Epiſcoporum Provinciæ immediatè ad Pontificem Romanum, aut ad Synodum finitimorum provocandi, iſtud autem non permittit Sardicenſis Synodus.

Porrò lex iſta Gratiani nunquam fuit promulgata, nec uſu recepta; ſed aut vetus Synodi Nicænæ, aut recens à Sardicenſi Synodo conſtitutum jus obtinuit. Hîc autem ferè conſentientes nobiſcum habemus adverſarios, atque imprimis Chriſtianum Lupum, qui can. 9. duo circa legem hanc obſervat: alterum eſt, legem quæ definit Epiſcopos eſſe judicandos à Romano Pontifice cum Concilio quinque vel ſeptem Epiſcoporum, eſſe intelligendam de ſuburbicariis tantùm Epiſcopis: alterum, id quod de Metropolitis in illâ lege ſancitur, non eſſe intelligendum de Epiſcopis Orientis, ſed de Patriarchatûs Occidentis Metropolitis, præſertim verò de Italiâ & Galliâ; nam de Africâ licet ægrè concedit eorum Metropolitanos non fuiſſe immediatè judicio Romani Epiſcopi ſubjectos.

Itaque de Galliâ fermè ſolâ nobiſcum cum illo lis eſt; nec enim dubitamus quin Epiſcopi Eccleſiarum illarum, quarum Metropolitanus erat Romanus Pontifex, fuerint ab ipſo dejecti in Synodo Provinciæ; & quamquam de cæteris Italiæ Epiſcopis, Metropoli Romanæ minimè ſubjectis, aut de Metropolitanis ipſis, non idem ferendum ſit judicium, de illâ re non multùm ſumus ſolliciti; ipſi res ſuas defendant, at de Galliâ nunquam concedemus ei Metropolitanos ejus, omiſſo medio ſubjectos fuiſſe Romani Epiſcopi judicio, ut Gratiani lex ſancire videtur.

Id conſtat primò, ex eo quod Gallicani Antiſtites, Canones Nicænos, Antiochenos, & Africanos, necnon licet ſeriùs Sardicenſes, in autoritatem admiſerint, & eos pro regulâ habuerint, ſed per iſtos adminiſtratio Provinciæ judiciumque Metropolitani ipſius Synodo Provinciæ defertur.

Secundò, lex Gratiani ſtatim atque lata fuit, videtur extincta; nuſquam enim à Pontificibus Romanis, qui eâ præſertim uti debuiſſent, allegata legitur; quamquam illi, ut dicemus, nihil non moliti

liti sint ut judicia Episcoporum, ac præsertim Metropolitanorum ad se traherent.

Tertiò, Innocentius primus in Ep. ad Victricium disertè ait, omnes omninò causas Galliæ non ante judicium Synodi Provinciæ ad sedem Apostolicam referri debere: *Si autem*, inquit, *majores causæ in medium fuerunt devolutæ ad sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, post Episcopale judicium, referantur.* Certè Metropolitanorum excepisset judicia, si sine medio ad Sedem Apostolicam devolutæ fuissent. Uno verbo Pontifices Romani, post legem Gratiani, id unum tantùm petunt, ut detur appellatio ad Romanam sedem, à judicio Synodi Provinciæ, non ut ulla causa ad se primùm deferatur; ex quo perspicuum est, eos legem Gratiani non magni feciſſe.

Quartò, innumeris exemplis constat Metropolitanos à Synodo Provinciæ dejectos fuisse, ut infrà docebimus.

Quintò, idipsum Canonibus suis Ecclesia Gallicana sancivit. Aurelianensis Synodus tertia Can. 4. *Metropolitanus utique lapsus, à Comprovincialibus suis distinguatur*, & 5. Canone 17. *Si Metropolitanus à Comprovinciali Episcopo bis fuerit in causâ propriâ appellatus, & eum audire distulerit, ad proximam Synodum quæ constituetur, negotium suum in Concilio habeat, exerendi, & quidquid pro justitia fuerit à Provincialibus suis statutum, studeat observare:* quod ipsum repetit secunda Arvernensis Synodus.

Respondet Lupus Canonibus istis occasionem dedisse Reges Galliæ barbaros, qui suis Episcopis interdixerunt Regni egressum. Verùm ista responsio merum est commentum; nam primùm editi sunt hi Canones, Childeberto Christianissimo Rege regnante, deinde quis Lupum ferat, istud sine ullius omninò scriptoris autoritate affirmantem: denique ut aliquid verisimilitudinis haberet ista responsio, ostendere debuisset Christianus Lupus, Canones antiquiores Galliæ qui jus Romani Pontificis asserèrent. At nullos proferre potest, imò, uti diximus, semper in Gallia obtinuerunt ii Canones, qui judicium omnium omninò Episcoporum tribuunt Synodo Provinciæ.

Adversus ista multa objicit Christianus Lupus. Objicit primò, Gelasii verba in Epist. ad Dardaniæ Episcopos, de causâ Acacii & in tomo de anathematis vinculo, *ab inferioribus potior discuti non potest, aut judicari.*

Respondeo Gelasium id dicere de damnatione Calendionis Antiocheni Episcopi, itemque Joannis Alexandrini, quos Acacius au-

toritate suâ, nec coactâ legitimè Synodo, depositum erat, & exturbandos ab Imperatore curaverat, in illorum locum homines Chalcedonenſis Concilii adverſarios ſtatuens. Hoc in caſu dicit Gelaſius iniquum eſſe, ut ſuperior ab inferioribus judicetur. *Nunquid*, inquit, *Acacius ut Joannem qualemlibet hominem Catholicum tamen à Catholicis ordinatum de Alexandrinâ excluderet, Petrumque in hæreſi jam detectum atque damnatum abſque Sedis Apoſtolicæ conſultatione reciperet, aliquâ ſaltem Synodo illic habitâ, hoc audaciter arripuit ut Calendionem de Antiochiâ pelleret, hæreticumque Petrum, quem ipſe quoque damnaverat, abſque notitiâ Sedis Apoſtolicæ rurſus admitteret, aliquâ Synodo id feciſſe monſtratur, ſi certè de dignitate agitur civitatum ſecundæ ſedis & tertiæ, major eſt dignitas Sacerdotum, quàm ejus civitatis, quæ non ſolum inter ſedes minimè numeratur, ſed nec inter Metropolitanorum jura cenſetur.* Itaque hoc graviter angit Gelaſium, quod Acacius ſibi poteſtatem arripuiſſet judicandi de Epiſcopo ſecundæ, ut putabat, ſedis, idque ſine Synodo, & ſuâ autoritate; ſed iſtud nihil ad præſens inſtitutum pertinet : primò enim non agitur hîc de judicio Patriarcharum, ſed de Metropolitanorum judicio. Secundò non dicimus eos judicari poſſe ab Epiſcopis qui ſunt extra Provinciam, qualis erat Acacius. Tertiò, non dicimus unum aliquem Epiſcopum Provinciæ id poſſe ſuâ autoritate præſtare; ſed conſentientes eſſe volumus omnes Provinciæ Epiſcopos. Quartò, non propterea aſſerimus ſuperiorem ab inferiore judicari; imò contendimus Epiſcopos Provinciæ in Synodum coactos, ſuperiores eſſe Metropolitano, quia totum cuilibet, licet præſtantiſſimæ parti, meritò præponitur.

Objicit idem ſecundò illud Juvenalis Hieroſolymitani in Epheſino Concilio adverſus Joannem Patriarcham : *Oportebat Joannem accurrere confeſtim ad Apoſtolicam Sedem magnæ Romæ nobiſcum conſidentem, apud quem mos eſt ex Apoſtolico ordine, & traditione, ut ipſa ſedes Antiochena, dirigatur & judicetur.*

Reſpondeo Chriſtianum Lupum hîc indignè & peſſimo exemplo truncare verba Juvenalis, ut ex iis aliquid conficiat, ecce hæc integra. *Oportebat quidem Joannem reverendiſſimum Antiochiæ Epiſcopum, hac ſanctâ & venerabili Synodo conſideratâ, ſtatim ut ſe purgaret, accurrere, & ad Apoſtolicam Sedem nobiſcum conſedentem, magnæ Romæ & Apoſtolicæ etiam ſanctæ Dei Eccleſiæ Hieroſolymitanorum honorem deferre, & obedire, præſertim cum conſuetudo ſit, Sedem Antiochenam ex Apoſtolico ordine & traditione ab eo* (Epiſcopo Hieroſolymitano) *dirigi, & apud ipſum judicari.* Quid illic Chriſtiani Lupi placitis faveat,

ego

ego prorſus non video ; nec enim dicit Joannem fuiſſe vocandum Romam, à Pontifice ut judicaretur, ſed reprehendit eum quod vocatus ad Synodum, in quâ erant Legati Sedis Apoſtolicæ, non venerit, quod item nec paruerit mandato Hieroſolymitani Epiſcopi, à quo Antiochenam Eccleſiam dirigi affirmat, & judicari : non id ille dicit de Romanâ ſede, ſed de ſeipſo. Quapropter iſta Epiſcopi Hieroſolymitani ſententia, judicandi Antiocheni Epiſcopi planè adverſatur Chriſtiani Lupi propoſito ; nec eſt quod ille contendat id emendari debere, & tribui Romanæ Sedi quod ſibi tribuit Hieroſolymitanus Epiſcopus, quippe id ſeries contextus vetat, ex quâ patet id ab Hieroſolymitano Præſule, qui tum altiùs caput efferebat, de ſeipſo dictum.

Tertio loco objicit Lupus, exemplum Dionyſii Alexandrini & Neſtorii Conſtantinopolitani, quorum cauſas Romam delatas, & à Romano Pontifice judicatas fuiſſe, ait : de his agemus alibi. Interim advertimus Dionyſium non fuiſſe à Romano Pontifice judicatum, Neſtorium verò priùs à Cyrillo quàm à Cœleſtino excommunicatum.

Quartò, objicit Epheſinæ Synodi Canonem primum in quo Metropolitis qui ad Neſtorianos accederent, hanc pœnam ſtatuere videtur, ut ſubjaceant judicio Synodi Provinciæ ; unde ille infert, morem non fuiſſe ut illi ſubjacerent : verùm Canonis mentem haud cepit Lupus, nec enim ſtatuit ut Metropolitani qui accederent ad Neſtorianos, judicentur & deponantur à Synodo Provinciæ, ſed ut à gradu Metropolitæ excidant, & Epiſcopis Provinciæ ſubjaceant, non ſecus ac laïci. *Si quiſpiam*, inquiunt, *Metropolita Provinciæ, derelictâ ſanctâ & œcumenicâ Synodo acceſſerit ad apoſtaſiæ confeſſum, aut accedet impoſterùm, aut cum Cæleſtio ſentiat, aut ſentiet, nihil amplius poterit agere adverſus Provinciæ Epiſcopos, ut qui jam inde à Synodo totius Eccleſiaſticæ communionis expers ſit factus, & prorſus ἀνενεργήτος, hoc eſt ad functiones inhabilis, ſed & ipſis Epiſcopis illius Provinciæ, circumque vicinis Metropolitis recta ſentientibus ſubjacebit, ut omninò dejectus à gradu Epiſcopatus*, hoc eſt, Metropolitanus qui ad Neſtorianos defecerit, hoc ipſo dejectus eſſe cenſebitur, & omni jure privatus, ac ſingulis Epiſcopis Provinciæ & Metropolitis vicinis ſubjectus.

Objicit quintò, Synodi Chalcedonenſis Decretum, quod judicium Metropolitanorum reſervat Exarcho, vel Throno Conſtantinopolitano. Reſpondeo primò, Canonem iſtum novam inducere diſcipli-

nam in Oriente. Secundò, hunc ad Orientem ſolùm pertinere, non ad Galliam.

Objicit ſextò, Capitulum Caroli lib. 7. cap. 251. quod ad Chalcedonenſem Canonem accedit : *Si Clericus vel Laicus habuerit cauſam adverſus alterum, aut Epiſcopus adverſus quemquam, apud Synodum Provinciæ judicetur; quod ſi adverſus ejuſdem Provinciæ Metropolitanum, Epiſcopus vel Clericus habuerit querelam, petat Primatem, & apud ipſum judicetur, aut apud Sedem Apoſtolicam.*

Reſpondeo Capitulum iſtud è Chalcedonenſi Synodo deſumptum fuiſſe, & eo tempore cœpiſſe in Galliis vulgari, quo nonnulli Epiſcopi ibi Primatum ambierunt; verùm huic diſciplinæ ſemper reſtiterunt Gallicani Epiſcopi, & priſtinam conſuetudinem de Metropolitains ſuis in Synodo Provinciæ judicandis, totis viribus retinere conati ſunt, adeò ut Pontifices Romani id privilegium veluti ſingulare quibuſdam Metropolitis inſignibus conceſſerint, ut Adrianus primus, Bituricenſi, & Benedictus tertius Hincmaro Rhemenſi; porrò ſi privilegium illud fuit, ut obſervat rectè Gerbaſius, ergo communi & ordinariâ lege Collegarum judicio antè ſubmittebantur.

His objectis, fatetur Lupus minoribus aliquandò concedi poteſtatem judicandi ſuperiores in manifeſtâ hæreſi, & in crimine idololatriæ; atque hujus rei multa ſuggerit exempla, verùm negat id fieri poſſe ubi dubia eſt hæreſis, & palliabilis. At, quæſo, quis judicabit utrum ita ſit, nec ne, ſi poteſtas datur Epiſcopis Provinciæ judicandi Metropolitanos, ubi hæreſis eſt manifeſta, nonne Ordinarii ejus damnandi poteſtatem habent, cum non liceat aliquem damnare, niſi crimen ejus ſit manifeſtum. Deinde quomodo probabit Lupus in exemplis à ſe adductis, hæreſim ſemper fuiſſe manifeſtam, quomodo in caſibus dubiis judicium commiſſum Romano Pontifici. Levia ſunt omnia quæ hanc in rem affert exempla. *Hunc*, inquit, *Dionyſium accuſarunt apud Romanum Pontificem, Pentapoleos Epiſcopi, quod nempe ejus error eſſet dubius*; atqui falſum eſt Dionyſium ab iſtis accuſatum, ut dicemus infrà.

Aliud affert exemplum idem Lupus : eadem de causâ, inquit, Jubajanus, Pompeïus, aliique per Africam Epiſcopi ſuum Primatem Cyprianum detulerunt ad Stephanum; hoc item falſum, Pompeïus enim à partibus Cypriani ſtabat : Jubajanus ſcripſerat quærentis in modum; nullus Africanus Cyprianum accuſaſſe legitur apud Stephanum.

Ter-

Tertium exemplum est damnationis Pauli Samosatensis, de quâ hæc ait. *Antiochena Synodus*, inquit, *processura ad diffinitivam sententiam in Paulum, adesse voluit Dionysium Alexandrinum, ac item Firmilianum Cæsariensem.* Respondeo Patres Antiochenos Dionysium & Firmilianum per litteras quidem consuluisse, sed hunc ante ejus damnationem mortuum, illum nequidem Concilio in Paulum facto interfuisse; sed damnatum & depositum Paulum à solis Episcopis Diœceseos Orientis, ex his perspicere est quantùm Christianus ab historicâ veritate partium studio deflexerit: sed cætera facta fusè deinceps examinabimus, nunc de jure tantùm agimus.

Ad illud pertinet citata quædam Epistola Augustini 143. in quâ Augustinus ait Secundum Numidiæ Primatem, si pacis amans fuisset, Cæcilianum non fuisse dejecturum de sede, nec alium ordinaturum, sed Episcopos Afros qui illum accusare vellent ad Episcopos transmarinos, remissurum; ex quibus infert Christianus Lupus Cæcilianum, eo quod esset Primas Africæ, non potuisse ab Africanis damnari, sed causam ejus ab istis fuisse deferendam Romano Episcopo, & nullum in ejus loco ordinandum, donec ab eo judicaretur.

Respondeo hîc Augustinum non agere de stricto jure, sed de eo quod agendum erat Secundo pro bono pacis, nè scilicet Ecclesia turbaretur, *Nam*, inquit, *si ejus in corde cogitatio pacis habitaret, non apud Carthaginem, posteà cum traditoribus quos præsentes atque confessos Deo dimiserat, damnaret crimine traditionis, quos absentes apud eum nemo convicerat, tantò magis enim timere debuit, nè pax unitatis violaretur, quantò erat Carthago civitas ampla & illustris, unde se per totum Africæ corpus malum quod ibi esset exortum, tamquam à vertice effunderet: erat etiam transmarinis vicina regionibus, & fama celeberrima & nobilis, unde non mediocris utique autoritatis habebat Episcopum, qui posset non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret & Romanæ Ecclesiæ in qua semper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus, & cæteris terris per communicatorias litteras esse conjunctum, ubi paratus esset causam suam dicere, quia ergo venire noluit ad hospitium collegarum, quos à suis inimicis contra veritatem suæ causæ perversos esse sentiebat, tantò magis Secundus, si veræ pacis custos esse voluisset, cavere debuit ne damnarentur absentes qui judicio eorum omnino interesse noluerunt.* Itaque non dicit Augustinus Secundum non debuisse causam Cæciliani judicare, quod judicandi potestatem non haberet, sed primò quia pacem Ecclesiæ turbaturus erat, damnando illum qui cum Ecclesiis transmarinis communionem habebat; secundò,

quia

quiais qui damnabatur, erat absens, judiciumque Afrorum & Numidarum recusabat veluti sibi suspectum, cupiebatque à transmarinis judicari, nec unquam judicium illorum adierat, dicebat igitur Secundum de isto non cognoscere debuisse, cum præsertim ipse traditores manifestos, & crimen confitentes damnare nollet, sed Deo dimitteret, hæc est summa ratiociniorum Augustini hoc in loco, ex quibus inferri non potest Episcopos ex jure non posse cognoscere de crimine Metropolitani aut Primatis, sed tantùm aliquando expedire, ut Episcopi unius regionis judicium Metropolitani aut Primatis sui recusent, vel pacis ergo, vel quia Metropolitanus aut Primas eos habet suspectos, & alios judices requirit: nam in Ecclesiasticis non secus ac in civilibus judiciis, judices illud summoperè cavere debent ne invitis partibus judicent, ubi vel levissima recusationis causa apparet. Porrò licèt existis objectionibus Lupi sit abundè satisfactum; attamen adjiciendum insuper est totum istud negotium nihil ad propositum nostrum pertinere qui tantùm de judicio Metropolitani ab Episcopis Provinciæ suæ tractamus, cum Secundus & Episcopi illi qui Cæcilianum damnarunt, Numidæ fuerint, non autem Provinciæ Carthaginensis, & à quibus fuerat ordinatus cujus Cæcilianus erat Metropolitanus, è quorum proinde judicio pendebat, namque ut observarunt viri docti illorum erat ordinare, sed, ut probavimus in dissertatione superiori, ex antiquo jure Synodi Provinciæ fuit ordinare Metropolitanum, ergo ejusdem Synodi fuit ipsum deponere, sed de hoc satis jam & abundè à nobis disputatum est, nunc redeamus ad institutum.

Primus omnium Zozimus Canones Sardicenses protulit in medium, & apud Africanos venditavit pro Nicænis, sed illi constanter restitère, cumque comperissent eos non esse Concilii Nicæni appellationes, non solùm Clericorum inferiorum, sed & Episcoporum in Africa damnatorum ad Sedem Apostolicam ferre noluerunt, pristinamque consuetudinem suam retinuerunt, ut causæ Episcoporum ad Primatem, hoc est Metropolitanum, & Provinciæ Synodum, seu ad universale Concilium deferrentur, maximè inquiunt Africani Episcopi in Epistolâ ad Cœlestinum, *quia unicuique concessum est si judicio offensus fuerit cognitorum ad Concilia suæ Provinciæ, vel etiam universale provocare.* Universale Concilium apud Afros, dicitur Concilium illud quod ex universâ Diœcesi Africanâ conflatum est, ejusmodi Concilia sæpe celebrabantur apud Afros, apud quos Carthaginensis Primas magnam obtinebat autoritatem. Liberum porrò videtur

detur fuisse Episcopum, vel ad Synodum Provinciæ, vel ad Synodum hanc universalem deferre, quamvis ordinariè primò ad Primatem, hoc est ad Metropolitanum deferretur, ac deinde si adesse nollet, ad Synodum universalem; hujus rei fidem facit Canon 19. Codicis Africani qui sic habet, *Aurelius Episcopus dixit quisquis Episcoporum accusatur, ad Primatem ipsius Provinciæ causam deferat accusator, nec à communione suspendatur cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum judicium die statutâ litteris evocatus minimè occurrerit, hoc est infra spatium mensis ex eâ die quâ eum litteras accepisse constiterit, quod si aliquas veras necessitatis causas probaverit quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, causæ dicendæ intrà alterum mensem habeat facultatem, verum tamdiu post mensem secundum non communicet donec purgetur, si autem ad Concilium annuversarium occurrere noluerit, ut vel ibi causa ejus terminetur, ipse in se damnationis sententiam dixisse judicetur.* Hic Canon sancitus est in universali Concilio Africæ anno 419. Carthagine habito considentibus in eâ 217. Episcopis. Canon sequens est de Presbyteris vel Clericis, *Si autem Presbyteri, vel Diaconi fuerunt accusati, adjunctis sibi ex vicinis locis, cum proprio Episcopo legitimo numero collegarum quos ab eodem accusati petierint, id est una secum in Presbyteri nomine sex, in Diaconi tres, ipsorum causam discutiant, eadem dierum & dilationum, & à communione remotionum formâ servatâ, reliquorum autem Clericorum causas etiam solus Episcopus loci cognoscat, & finiat.* Canon item 28. ab eadem Synodo conditus sic se habet, *item placuit ut Diaconi & Presbyteri, vel cæteri inferiores Clerici in causis quas habuerint, si de judiciis Episcoporum questi fuerint, vicini Episcopi eos cum consensu sui Episcopi audiant, & inter eos definiant adhibiti ab eis Episcopi, quod si ab eis provocandum putaverint, non provocent ad transmarina judicia, sed ad Primates suarum Provinciarum aut ad universale Concilium, sicut & de Episcopis sæpe constitutum est, ad transmarina autem qui putaverit appellandum, à nullo intrà Africam in communionem suscipiatur.* Hic porrò Canon est vigesimus secundus inter eos qui Milevitano perperam tribuuntur, sunt autem revera Concilii Carthaginensis anni 418. ut patet ex Canone 108. & 125. hujus Codicis. Verùm in isto Concilio lex ad Episcoporum quoque causas extenditur, vetaturque ne ipsi provocent ad transmarina Concilia, hoc est ad Romanum Pontificem, & ad Italiæ Episcopos. Clausulam istam, *sicut & de Episcopis sæpe constitutum est*, rejiciunt Bellarminus, Perronius, Lupus & alii, eo quod non extet in Concilio Milevitano seu potius

Carthaginensi anni 418. & revera non est hujus Concilii, sed alterius Carthaginensis anno 419. celebrati, ubi id additum est de Episcopis confirmatumque est posteà ab iisdem, in Epist. ad Cœlest. post advectos ex Oriente Nicænos Canones, in quâ sic alloquuntur Romanum Pontificem, *impendiò deprecamur, ut deinceps ad vestras aures venientes non facilius admittatis, nec à nobis excommunicatos ultra velitis in communionem suscipere, quia hoc etiam in Nicæno Concilio definitum facile advertet venerabilitas vestra, nam etsi de inferioribus Clericis vel Laïcis videtur ibi præcaveri, quantò magis hoc de Episcopis voluit observari, ne in suâ Provinciâ à communione suspensi à vestrâ sanctitate præpropere vel indebitè videantur communioni restitui, &c.*

Haud dubium est igitur quin apud Africanos Antistites jure sanctum fuerit, ne quis sive Episcopus sive Presbyter aut Diaconus sive inferior Clericus ad transmarina judicia, hoc est ad Romanum Episcopum, aut ad alios Episcopos Italiæ & Galliæ provocaret, sed ut Episcopi quidem in primâ instantiâ judicarentur à Synodo Provinciæ, Presbyteri ac Diaconi ab Episcopo suo cum nonnullis vicinis ex eadem Provinciâ, cæteri inferiores à solo Episcopo adjuncto, ut tunc moris erat, Clero suo, per appellationem, ut causæ Episcoporum ad universale Concilium Africæ devolverentur, & ibi sine ullâ provocatione judicarentur, Clericorum autem causæ, vel ad Primatem deferrentur, vel ad universalem Synodum. Porrò provocatio tunc tantum concedebatur, quando judices non erant electi, hoc enim in casu provocandi locus non erat, ut statutum est in eodem Concilio Canone 15. *Hoc etiam placuit ut à quibuscumque judicibus Ecclesiasticis, ad alios judices Ecclesiasticos, ubi major est authoritas, fuerit provocatum, non eis obsit, quorum fuerit soluta sententia, si convinci non potuerunt, vel inimico animo judicasse, vel aliquâ cupiditate, aut gratiâ depravati, sive si ex consensu Patrum electi fuerint judices, etiam à pauciore numero quam constitutum est non liceat provocare*, & Can. 122. *à judicibus autem quos communis consensus elegerit, non liceat provocare.*

Porrò nemo eruditorum in dubium revocat autoritatem Codicis Africani, certum quippe est, eum esse antiquissimum & conciliorum Carthaginensium Canones fideliter exhibere, eoque major est ejus autoritas, quod ab universâ Synodo Carthaginensi probatus est, ut constat ex fine primæ sessionis, *recitata sunt etiam in istâ Synodo diversa Concilia universæ Provinciæ Africæ transactis temporibus*,

ribus, Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi celebrata, ac deinde ſub nomine Concilii Africani idem Codex à Juſtiniano & Dionyſio Exiguo promulgatus eſt, & in Græcum tranſlatus, ac apud ipſos Orientales vulgatus eſt.

Opponit Chriſtianus Lupus Codicem hunc privatum opus eſſe alicujus ex factione Aurelii, & id probare conatur ex hoc loco Can. 107. ubi confector Codicis ait, *geſta hujus Concilii non deſcripſi, quia Provinciale non univerſale geſtum eſt*, ſed evaneſcit iſta objectio ex lectione textus Græci, ubi non eſt, *geſtum hujus Concilii non deſcripſi, ſed hîc deſcripta non ſunt.* τὰ πεπραγμένα τῆς παρούσης συνόδου διὰ τοῦτο οὐκ ἐγράφη. Itaque fruſtrà Zozimus Epiſcoporum Africanorum cauſas ad ſe trahere conatus eſt, idem tamen tentavit in Gallos inſtante Patroclo Arelatenſi ad ſuum vocans judicium Proculum Maſſilienſem, ſed ille adeſſe renuit, & Epiſcopatum invito Zozimo retinuit, poſt Zozimum Cœleſtinus & Bonifacius, Canonum Sardicenſium uſum in Galliâ & in Africâ inducere conati ſunt, ſed fruſtra.

Verùm nemo ad eos ubique promulgandos plus laboravit quam ſanctus Leo, in cauſis Hilarii, Lupicini, Eutychetis, & Flaviani, verùm is jus ſibi à Synodo Sardicenſi indultum prætergreſſus eſt, primum enim contendit primam cognitionem cauſæ Metropolitanorum ad ſedem ſuam pertinere. Secundò appellationes à Synodo Provinciæ, à ſe Romæ judicari poſſe aſſeruit, utrumque contra Sardicenſes Canones, verùm nec Gallicani, nec Africani Antiſtes hæc ipſi jura ceſſerunt, ut conſtabit ex Hilarii Arelatenſis, & Lupicini Africani Epiſcopi cauſis quas poſteà referemus, Orientales verò apud quos jus appellationum tantum ſibi vindicabat, contrarium in Concilio Chalcedonenſi definierunt, cum igitur ſanctus Leo obſequentes minimè haberet Gallicanos Antiſtites Imperatoris ipſius autoritatem adhibere conatus eſt, & ab eo reſcriptum obtinuit in hunc modum, *hac perenni ſanctione decernimus, ne quid tam Epiſcopis Gallicanis, quam aliarum Provinciarum, contra veterem conſuetudinem liceat ſine viri venerabilis Papæ urbis æternæ autoritate tentare, ſed illis omnibus pro lege ſit, quidquid ſanxit vel ſanxerit Apoſtolicæ Sedis authoritas, ita ut quiſquis Epiſcoporum ad judicium Romani Antiſtitis evocatus venire neglexerit per moderatorem ejuſdem Provinciæ adeſſe cogatur.* In eo reſcripto tria præſcribuntur Epiſcopis Gallis, primò ut non violentur antiqui ritus, inconſulto Romano Pontifice : ſecundò, ut illi pro lege habeant quidquid Romani

ſedes decreverit : Tertiò, ut cogantur Epiſcopi intereſſe Romani Pontificis Concilio, ſi vocati adeſſe neglexerint.

Verùm lex illa quæ ad Orientem non pertinet, recepta non fuit in Occidente, imò nec in Galliâ, ob quam ſpeciatim condita erat, obſervata fuit, quin & ipſi quoque Romani Pontifices Leonis ſucceſſores conceſſum ſibi per eam privilegium minimè vindicarunt & appellationes tantum cauſarum in Provinciis judicatarum, ad ſe traxerunt, ſoloſque Metropolitanos immediatè à ſe judicari poſtularunt, reliquorum Epiſcoporum judicium, Metropolitanis, & Provinciarum Epiſcopis relinquentes, nihilominus tamen Vigilius, & Pelagius illud præterea ſumpſiſſe videntur, ut quarumlibet appellationum ad Romanam ſedem ante judicium Provinciæ Epiſcoporum judicia ſibi reſervarentur, nec de iis in Provinciâ fieret cognitio. Vigilius in Epiſt. ad Eucherium, *omnium appellantium Apoſtolicam Sedem, judicia eidem ſanctæ Sedi reſervata eſſe liquet*, Pelagius in Epiſt. primâ ad Joannem Conſtantinopolitanum : *Scitote certam Provinciam eſſe quæ habet decem, vel undecim civitates, & unum Epiſcopum aliosque decem vel undecim ſuffragatores Epiſcopos judices, ad quorum judicium, omnes cauſæ Epiſcoporum & reliquorum Sacerdotum ac civitatum cauſæ referantur, & ab his omnibus juſtè conſona voce diſcernantur, niſi ad majorem autoritatem fuerit ab his qui judicandi ſunt appellatum*, qui duo Pontifices non ſolùm cognitionem cauſarum in Provincia judicatarum ſi ab eis appellatum ſit ſibi tribuunt; ſed etiam primam cognitionem cauſarum in quibus ii qui ſunt judicandi in Provinciâ ante cognitionem ad judicium Romani Pontificis provocarint.

Gregorius magnus duo ſibi vindicavit : 1. Appellationes à judiciis Epiſcoporum in Provinciâ circa quas liberum eſſe ſibi arbitratus eſt, vel eas Romæ judicare, vel judicandas in Provinciam remittere ; 2. Primam cognitionem cauſarum quæ Metropolitanos attinebant ſibi reſervari voluit, *Si contra Metropolitanum*, inquit lib. 7. Epiſt. 8. *aliquid cauſæ habuerit ob hoc Sedis Apoſtolicæ petat judicium quod per Canones antiquorum Patrum eſt inſtitutione permiſſum*, porrò per tempus illud quod à Leone ad Gregorium effluxit, Sardicenſes Canones in autoritatem admiſſi ſunt & Epiſcopis ad Sedem Romanam appellantibus poſt judicium Provinciæ, conceſſum ut illic judicarentur.

In Galliâ quidem vetus diſciplina confirmata eſt in Concilio Lugdunenſi anno 567. *Si quid*, inquiunt hujus Synodi Epiſcopi

inter

inter fratres id est Coëpiscopos nostros contentionis ortum fuerit, si de unâ Provinciâ sunt, Metropolitani cum Comprovincialibus judicio sint contenti, si verò diversæ Provinciæ fuerint Sacerdotes inter quos aliqua disceptatio oriatur, convenientibus in unum Metropolitis ipsorum, omnis eorum actio illorum judicio terminetur. Juxta hanc disciplinam Salonium Sagittariumque deponunt, cumque illi provocassent ad Episcopum Romanum, & câ de re litteras obtinuissent à Rege Guntherano, nullam hujus rationem habuerunt Gallicani Episcopi, nec quemquam ad eos accusandos Romam miserunt, cumque illi à Joanne restituti forent, non obstante illius judicio in Synodo Cabilonensi anno 579. iterum damnati sunt : extant tamen circa idem tempus exempla nonnulla appellationum in Galliâ etiam ad Romanam Sedem, quæ consuetudo diu post hanc ætatem capitulis Adriani primi & capitulis Caroli magni in Galliâ receptis firmata est cap. 23. *Adriano placuit si Episcopus accusatus appellaverit ad Romanum Pontificem id statuendum quod ipse censuerit*, capitulari 308. lib. 7. *ut judicatus Episcopus ad Apostolicam Sedem si voluerit appellet ex Concilio Sardicensi tit. 5. quod si appellaverit, in Cathedrâ ejus alter non ordinetur*, at omnium omnino Clericorum appellationes erant vetitæ ut constat ex Concilio Francofordiensi Canone sexto, *Statutum est*, inquit, *à domino Rege ut Episcopi justitias faciant in suis Parochiis, si non obedierit aliqua persona Episcopo suo, de Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Monachis & cæteris Clericis veniant ad Metropolitanum suum, & ille si judicet causam, cum suis suffraganeis dijudicet & Comites quoque veniant ad judicium Episcoporum, & si aliquid est quod Episcopus Metropolitanus non possit corrigere vel pacificare, tunc tandem veniant accusatores cum accusato cum litteris Metropolitani ut sciamus veritatem rei.* Itaque à judicio Synodi Provinciæ nulla relinquitur provocatio ad Pontificem, sed si superest aliqua controversia, ejus correctio pertinet ad Principem, eadem disciplina confirmatur Can. 26. Concil. Parisiensis anno 829. celebrati.

In Africâ Ferrandus Diaconus sub Justiano collectionem Canonum edidit, cui Canones Sardicenses inseruit, ex quo colligitur eos tum temporis apud eos in aliquo pretio fuisse, fuerunt tamen Afri suorum privilegiorum, ac pristinæ consuetudinis amantissimi ita ut à Pontifice petierint, ut testis est Greg. lib. 1. Ep. 75. antiqua sibi privilegia & jura servari, *petiistis etiam*, inquit Gregorius, *per Hilarium Carthularium nostrum à beatæ memoriæ prædecessore nostro ut omnes vobis retro temporum consuetudines servarentur, quas à beati Petri*

Petri Apoſtolorum Principis ordinationum initiis hactenus vetuſtas longa ſervavit..... & nos quidem juxta ſericm relationis veſtræ, conſuetudinem, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil uſurpare dignoſcitur, immotam permanere concedimus, ſive de Primatibus conſtituendis, cæteriſque capitulis. Et in Epiſt. ad Dominicum Epiſcopum Carthaginenſem, *de privilegiis verò Eccleſiaſticis quod veſtra fraternitas ſcribit, hac poſtpoſitâ dubitatione teneat, quia ſicut noſtra defendimus, ita ſingulis quibuſque Eccleſiis ſua jura ſervamus.* Hinc nullam eorum cauſam Romæ judicavit Gregorius, imò nullam illorum appellationem ad Romanos legere eſt, videturque rerum Africanarum adminiſtratio ſemper fuiſſe commiſſa Synodo Provinciæ aut univerſali Concilio totius Africæ ſine provocatione, idipſum poſteà docebimus exemplis.

In Hiſpaniâ quoque vigebat etiam ſub Gregorio vetus illa diſciplina ut cauſæ Epiſcoporum Synodi Provincialis judicio finirentur, & ſi diviſa fuiſſent Epiſcoporum vota, finitimorum Epiſcoporum judicio res terminaretur. Iſta lex habebatur in collectione Martini Bracarenſis quâ tum Hiſpania utebatur Can 13. Tentavit Gregorius adverſus hanc diſciplinam Stephanum Epiſcopum à vicinæ Provinciæ Epiſcopis depoſitum ad Sedem Apoſtolicam appellantem judicare, ratio ejus hæc erat quod ille nec Metropolitanum nec Patriarcham haberet, ac proindè judicandus eſſet à Romanâ Eccleſiâ quæ caput eſt cæterarum, cum non liceat Epiſcopum ab Epiſcopis alieni Concilii judicari, ac poſthæc Hiſpani appellationis ad Sedem Romanam removendæ cauſâ permiſerunt, ut cauſæ in ſecundâ Synodo judicarentur: id habetur ex Canone 28. Concilii Toletani quarti habiti anno 666. *Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus ſi à gradu ſuo injuſtè dejectus in ſecunda Synodo innocens reperiatur, non poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradus amiſſos accipiat coram altari de manu Epiſcopi.*

Poſt hæc tempora nonnulli jus aliquod novum ab Eccleſiâ receptum fuiſſe volunt ſæculo quippe octavo ad finem labente, vel, ut alii volunt, & ego probabilius æſtimo, nono incipiente prodiit in lucem Epiſtolarum Decretalium farrago quas veteribus Pontificibus, neſcio quis inſignis impoſtor ſubjecit, in his non modò jus appellationis Romano Epiſcopo tribuitur, ſed etiam à nonnullis earum, Synodis Provinciæ judicium Epiſcoporum interdicitur inconſulto Epiſcopo Romano, & ſine Sedis ejus authoritate. Has ſtatim Epiſtolas ſummi Pontifices in quorum gratiam erant confictæ, avidè arripue-

puerunt, & ubique promulgare conati ſunt, in primis verò Nicolaus primus in Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ in cauſa Rotadi Sueſſionenſis: *Quamvis*, inquit, *etſi Sedem Apoſtolicam nullatenus appellaſſet contra tot tamen, & tanta vos decretalia efferri ſtatuta, & Epiſcopum inconſultis nobis deponere nullo modo debuiſtis*, at Gallicani Epiſcopi Nicolai primi propoſitionem ferre minimè potuerunt & licet ei non denegarent appellationes, ſeu potiùs Epiſcoporum confugia, ſecundum Sardicenſes Canones ita ut judicium non Romæ, ſed in Provinciâ iteraretur, negarunt tamen omninò controverſias ſive majores ſive minores, inconſulto Romano Pontifice à Synodo Provinciæ judicari non poſſe: *Abſit enim*, inquiunt, *à nobis, ut privilegium primæ & ſummæ Sedis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Pontificis pro ſic parvi pendamus ut controverſias & jurgia tàm ſuperioris quàm inferioris ordinis quæ Nicæni & ſacrorum Conciliorum Canones, & Innocentii atque aliorum Romanæ Sedis Pontificum Decreta in Synodis Provincialibus à Metropolitanis præcipiunt terminari ad veſtram ſummam authoritatem fatigandam ducamus*, excipiunt tamen cauſas aliquas difficiliores, *at ſi fortè*, inquiunt, *de Epiſcopis cauſa nata fuerit, unde certa & expreſſa in ſacris Regulis non habeamus judicia, & ob id in Provinciali, vel in Comprovinciali nequeat examine definiri ad divinum Oraculum, id eſt ad Apoſtolicam Sedem nobis inde eſt recurrendum.*

Adrianus ſecundus Nicolai ſucceſſor earumdem decretalium autoritatem adduxit in causâ Hincmari Laudunenſis. At Gallicani Epiſcopi illarum nullam rationem habuerunt, & in Duziacenſi Concilio Hincmarum Laudunenſem depoſuerunt, qui cum iſtas decretales ad cauſæ ſuæ defenſionem adduceret, Hincmarus in libro capitul. 55. cap. 43. & alibi receptos Canones iſtis decretalibus præferendos eſſe affirmavit. Poſthæc cum Hincmarus Laudunenſis provocaſſet ad Romanum Pontificem Adrianum, is Epiſcopos, qui Laudunenſem Hincmarum damnaverant, Romam vocavit, conqueſtus inſuper quod in eum judicium tuliſſent; at illi parere renuerunt, & Sardicenſis Concilii Decretis adhæſere.

Nihilominus tamen cum Romani Pontifices, his nihil obſtantibus, Epiſcopos Gallicanos Romam citarent, Carolus Calvus, ſeu potiùs Hincmarus nomine Caroli Calvi, egregiam ſcripſit Epiſtolam, quâ diſciplinam à Nicænis & Sardicenſibus Canonibus ſancitam defendit, & novam illam fictis illis decretalibus inductam rejicit, & adverſus eam ſolemniter proteſtatur.

Poſt

Post hæc tempora, sub tertiâ Regum nostrorum dynastiâ, ita molles fuerunt Gallicani Episcopi, ut sæpè sæpiùs passi sint Episcopos Gallicanos apud Romanos Pontifices primùm accusari, & ab iisdem Romam vocari, ac ibidem judicari contra Canones antiquos, moresque in Galliâ receptos; Pontifices quoque Romani tunc temporis causarum omnium majorum, primâ etiam instantiâ Romæ judicandarum, privilegium audacter sibi vindicarunt. Sic Leo nonus in Epistolâ 4. ad Africanos, negat Episcopos sine sententiâ Romani Episcopi damnari posse vel deponi, quod inquit ex sanctis Canonibus sit institutum, *quia omnium Ecclesiarum majores & difficiliores causæ, per sanctam & principalem beati Petri Sedem a successoribus ejus definiendæ sunt.* Gregorius septimus in dictatu magnâ confidentiâ affirmat, quod Papa solus possit deponere Episcopos, vel reconciliare. Ac demum Innocentius tertius jure divino depositiones, cessiones & degradationes Episcoporum sibi competere asseruit; quin etiam eò res redierat, tempore Concilii Basileensis, ut levibus omninò de causis partes Romam vocarentur, etiam ante judicium in Provinciâ latum, utque post judicium vel tempore judicii frivolè appellaretur; cui malo remedium afferre conati sunt Basileenses Concilii Patres sessione 31. *Inoleverunt*, inquiunt, *hactenus intolerabilium vexationum abusus permulti, dum nimium frequenter à remotissimis etiam partibus ad Romanam Curiam, & interdum pro parvis rebus & minutis negotiis, quamplurimi citari & evocari consueverunt, atque ita expensis & laboribus fatigari, ut nonnunquam commodius arbitrarentur jure suo cedere, aut vexationem suam gravi damno redimere, quàm in tam longinquâ regione litium subire dispendia. Sic facile exstitit calumniosis opprimere pauperes; sic & Beneficia Ecclesiastica plerumque minùs justè per litium anfractus obtenta sunt, dum justis possessoribus eorum, seu quibus illa de jure competebant, neque opes, neque facultates ad illos sumptus sufficere poterant, quos longinqua profectio ad Romanam Curiam, & litis agitatio in eadem deposcebant. Confunditur etiam inde ordo Ecclesiasticus, dum ordinariis judicibus sua jurisdictio minimè servatur, quæ attendens sancta Synodus.... statuit & decrevit ut in partibus ultra quatuor dietas à Romanâ Curiâ distantibus, omnes quacumque causæ, majoribus exceptis in jure expressè enumeratis, & electionum Ecclesiarum Cathedralium, & Monasteriorum, quas immediatæ subjectio ad Sedem Apostolicam devolvit, apud illos judices in partibus, qui de jure aut consuetudine præscriptâ, vel privilegio cognitionem habent, terminentur, vel finiantur; & ne sub umbrâ appellationum, quæ nimium leviter & nonnunquam frivolè hactenus in-*

interponi visa sunt, atque etiam in eadem instantiâ ad prorogationem litium sæpè multiplicari, materia favendis injustis vexationibus relinquatur. Statuit eadem sancta Synodus, quod si quis offensus coram suo judice habere non possit justitiæ complementum, ad immediatum Superiorem per appellationem recursum habeat, nec ad quemcumque etiam ad Papam omisso medio, nec à gravamine in quacumque instantiâ ante definitivam sententiam quomodolibet appelletur, nisi forsan tale gravamen extiterit, quod in definitivâ sententiâ reparari nequiret, quo casu non aliàs ad immediatum Superiorem licet appellare; si verò quispiam à Sedis Apostolicæ immediatè subjecto, ad ipsam Sedem duxerit appellandum, causa per rescriptum usque ad finem litis inclusivè in partibus committatur, nisi fortè propter defectum justitiæ, aut justum metum, etiam in partibus convicinis, de quibus in commissione exprimendis legitimo priùs documento aliàs quàm per juramentum legitimè constiterit, apud ipsam Sedem foret ipsa retinenda. Hujus sanctionis hic videtur esse legitimus sensus, statuit Synodus ne quisquam amplius Romam vocetur, aut ad Romanum Pontificem ante judicium Ordinarii provocet, sed ut omnes causæ, exceptis majoribus in jure expressis, & electionum Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum, primò in Provinciâ judicentur, deinde ut nulla fiat appellatio à gravamine, sed tantùm post judicium terminatum, aut ne res statim devolvatur ad Romanum Pontificem, omisso medio, hoc est, Metropolitano vel Primate. Denique ut si quis ab immediatè subjecto sedi Apostolicæ ad eam appellet, ut causa Romæ non judicetur, sed in partibus committatur Episcopis scilicet vicinis, nisi illic de justitiâ obtinendâ desperetur, etiam in regionibus vicinis, & ne hujus exceptionis obtentu retinerentur Romæ causæ permultæ: addit Synodus id non ex solo juramento, sed publico & authentico documento probari debere.

Porrò in istâ lege fit tantummodò mentio minorum causarum, & de majoribus nihil expressè sancitur, quod lubens agnosco cum eruditissimo Facultatis Parisiensis Doctore. Cogor hîc tamen paululùm ab ejus expositione dissentire; hæc enim verba, *exceptis causis majoribus in jure expressè denominatis*, sic ille interpretatur, ut velit iis tantùm significari majores causas, quibus procul dubiò Episcoporum depositiones comprehenduntur esse referendas ad Apostolicam Sedem post primum judicium; ego verò arbitror mentem Basileensium Patrum fuisse, ut illæ statim ad Romanum Episcopum referrentur, qui judices in Provinciâ daret ad eas judicandas. Ad id probandum, utor ipso illius Autoris ratiocinio: *Clausula ista*, exceptis causis &c.

continet exceptionem generalis ejus legis quæ Decreto ſtabilitur, vel nihil omninò clauſula ſignificat, vel certè idipſum de cauſis majoribus negat, quod alias de cauſis generali lege aſſeritur, quid verò lex generalis aſſerit, quid ſtatuit reliquis de cauſis, ſcilicet quod omnes & ſingulæ cauſæ apud illos judices in partibus, qui de jure aut conſuetudine præſcriptâ, privilegio illarum cognitionem habent, terminari & finiri debeant. Porro per voces iſtas *terminari & finiri*, non intelligit Concilium, ita cauſas iſtas eſſe terminandas, ut nullus ſit appellationis locus; conſtat enim ex ſequentibus Concilium concedere locum appellationibus ad Romanam Sedem, in iſtis cauſis minoribus, modò fiat poſt judicium latum. Senſus ergo eſt, ut *omnes & ſingulæ cauſæ minores judicentur in partibus apud illos judices, qui de jure aut conſuetudine præſcriptâ, vel privilegio illarum cognitionem habent, illæſo jure appellationis.* Itaque negat clauſula cauſas majores ita judicari debere, ſed tantùm à judicibus delegatis in partibus à ſummo Pontifice. Duo quippe continet Baſileenſis de cauſis ſanctio; alterum, ut nullum judicium niſi in partibus tractetur; alterum, ne cauſæ minores in primâ, ut loquuntur, inſtantiâ deferantur ad Romanum Pontificem: at ſupponit eadem ſanctio cauſas majores rectà ad Romanum Antiſtitem deferri, qui judices in partibus nominet. Supereſt ut inquiramus, quid cauſarum majorum in jure expreſſarum nomine intellexerint Baſileenſes; ſed hac de re vix ulla poteſt eſſe difficultas, namque certum eſt hoc tempore depoſitiones Epiſcoporum inter cauſas majores eſſe numeratas, hinc in Concilio junguntur cum cauſis electionum Cathedralium & Monaſteriorum, *quas*, inquit, *Concilium immediatæ ſubjectioni ad Sedem Apoſtolicam devolvit.* Reſpondet Doctor ille Pariſienſis hanc clauſulam tantùm afficere cauſas electionum Cathedralium & Monaſteriorum, non cauſas majores, quæ ideo tantùm excipiuntur, quod per appellationem vel relationem ad Sedem Apoſtolicam devolvi poſſint. Verùm uti obſervavimus idcirco tantùm excipi non poſſunt cauſæ majores à formâ in minoribus cauſis obſervatâ, cum ipſæ cauſæ minores ad Sedem Apoſtolicam devolverentur ex ejuſdem legis præſcripto. Et certè non eſt potior ratio, cur cauſæ electionum Cathedralium Eccleſiarum immediatè devolvantur ad Sedem Apoſtolicam, quam cauſæ quæ ſpectant depoſitiones Epiſcoporum. Cum igitur Baſileenſis Concilii ſanctio illas immediatè deferat ad Pontificem, has etiam illuc deferri ſupponit. Verùm vetat eadem lex ne cauſæ iſtæ judicentur Romæ, ſed vult ad eas judicandas in partibus Epiſcopos nominari, niſi propter de-

fectum

fectum juſtitiæ, aut metum, etiam in locis convicinis eadem lex eodem prorsùs modo promulgata eſt in Pragmaticâ Sanctione, ac demùm in Concordatis, ubi finis ejuſdem legis ità ſe habet: *Si quis verò immediatè ſubjectus Sedi Apoſtolicæ ad eandem Sedem duxerit appellandum, cauſa remittatur in partibus per reſcriptum, uſque ad finem litis, videlicet uſque ad tertiam ſententiam conformem incluſivè, ſi ab illis appellari contigerit, niſi propter defectum denegatæ juſtitiæ, aut juſtum metum, & tunc committi debeat in partibus convicinis, & cum cauſarum expreſſione, quæ etiam de illis legitimè, aliàs quàm per juramentum coram judicibus à Sede Apoſtolicâ deputatis conſtare debeat.* Tria habentur in Concordatis, quæ non ſunt in Decreto Baſileenſi. Primùm immediatè ſubjectis Romanæ Sedi triplex conceditur judicium in partibus ſi appellarint, quorum unumquodque eſt per judices delegatos à Pontifice. Secundò, non permittitur Pontifici retinere ullam cauſam, ſed jubetur in caſu defectûs juſtitiæ aut metûs, jus convicinis Epiſcopis tribuere. Tertiò Pragmatica jubet ut judices delegati in convicinis locis priùs inquirant, num defectus juſtitiæ aut metûs legitimus ſit, ſi judicium iteretur in partibus. Porro verbis hiſce, *qui immediatè ſubjectus*, Epiſcopos comprehendi nullus dubito, licet contrarium afferat Pariſienſis Doctor à nobis laudatus, qui ut ſententiam ſuam probet, ait vetari per eamdem legem, ne quis omiſſo medio ad Sedem Apoſtolicam provocet; unde concludit eos, qui hîc dicuntur immediatè ſubjecti Sedi Apoſtolicæ, non eſſe quoſvis Epiſcopos, ſed vel eos qui exempti dicuntur, vel Primates & Metropolitanos nonnullos. Verùm iſta ratio non convincit; nam cùm hîc vetatur ne omiſſo medio provocetur ad Romanum Pontificem, agitur de cauſis minoribus, non de majoribus, quæ rectà ad Pontificem deferuntur.

Ut igitur dicam id quod ſentio, non exiſtimo per Baſileenſem Synodum, & per concordata reſtitutam fuiſſe penitùs primam illam Epiſcoporum judicandorum formam. Verùm non propterea ſanctionem Baſileenſis Concilii improbo, fecit enim id quod tunc temporis illi licebat, ne ſcilicet judicia Epiſcoporum extra Provinciam excurrerent, & ad tribunal Curiæ Romanæ deferrentur; ſed ut in Provinciâ, aut ſaltem in finitimis locis judicarentur, atque ita Pontifici Romano & ejus Curiæ umbram tantùm poteſtatis contulit, reverà autem Epiſcopis Provinciæ & finitimis omnem omninò judicandi poteſtatem commiſit.

At non ita ſe geſſit Concilium Tridentinum, nam illud omnem

prorsùs judicandorum Epiſcoporum poteſtatem Epiſcopis aliis ademit, & ſoli Pontifici Romano reſervavit, ſeſſione vigeſimâ quartâ de reſor. cap. 5. cujus hæc ſunt verba : *cauſæ criminales graviores contra Epiſcopos, etiam hæreſis, quod abſit, quæ depoſitione aut privatione dignæ ſunt, ab ipſo tantùm Summo Pontifice cognoſcantur & terminentur. Quod ſi ejusmodi ſit cauſa quæ neceſſariò extra Romanam Curiam ſit committenda, nec uni prorſus ea committatur, niſi Metropolitanis, aut Epiſcopis à beatiſſimo Papâ eligendis : hæc verò commiſſio & ſpecialis ſit, & manu ipſius ſanctiſſimi Pontificis ſignata, nec unquam plus his tribuat, quàm ut ſolam facti inſtructionem ſummamque proceſſumque conficiant, quem ſtatim ad Romanum Pontificem tranſmittant, reſervatâ eidem Sanctiſſimo ſententiâ definitivâ.* Hoc unum, imò & præcipuum videtur ex his capitibus diſciplinæ in Tridentino ſancitæ, quod à Gallicanâ Eccleſiâ improbatum fuit. Oratores certè Regis Chriſtianiſſimi illud apertè rejecerunt. *Caput*, inquiunt, quod incipit, *cauſæ criminales, non placet, adverſatur enim antiquiſſimo juri regio, & Eccleſiæ Gallicanæ privilegiis, quibus cavetur ne quis etiam volens extra Regnum, à quoquam ex quacunque cauſâ in jus vocari, nedum condemnari poſſit.* Cardinalis item à Lotharingiâ licet molliùs & obſcuriùs interceſſit, dicens illud *ſibi tantùm placere habitâ ratione temporum quod ita ſit conceptum, ut Chriſtianiſſimi Franciæ Regni privilegiis, juribus, & ſacris conſtitutionibus nihil præjudicii afferat.* Cumque accuſaretur à proceribus Senatus Pariſienſis, quod multa Decretis reformationis inſeri paſſus eſſet, Eccleſiæ Gallicanæ juribus contraria. *Hoc uno ſolo verbo* cauſam ſuam defendit, inquit Polanus, in congregatione diei 10. Novemb. *cum legerentur Decreta publicanda in ſeſſione undecimâ, reſervata fuiſſe jura & authoritatem Regis Galliæ, & privilegia Eccleſiæ Gallicanæ.* Quod quidem Lotharingii factum ego probare minimè poſſum, nam ſpecie tenùs illæſa eſſe volebat jura Eccleſiæ & Regni, reverà autem conſentiebat iis quæ illa penitùs evertebant. Verumtamen Concilii Tridentini Decreta diſciplinam ſpectantia, in Galliâ minimè recepta ſunt, & tantum abeſt ut in hac re vim habuerint, quin è contrà Galli antiquam diſciplinam reſtaurare conati ſunt. Sic haud multò poſt anno 1569. Senatus Pariſienſis Cardinalem Caſtellonium Epiſcopum Bellovacenſem, læſæ-Majeſtatis & hæreſeos accuſatum, judicio Rhemenſis Epiſcopi Metropolitani ejus, & Epiſcoporum Provinciæ commiſit, vetans ne extra Regnum ullâ ratione poſſet præfatus Cardinalis extrahi, cavens inſuper ut hujus Senatuſconſulti peculiaris eſſet codex, quo innoteſceret omnibus mentem fuiſſe Senatus *ſervare liber-*

bertatem Ecclesiæ Gallicanæ, salvâ in omnibus reverentiâ debitâ Summo Pontifici & Sedi Apostolicæ.

Haud leve tamen vulnus inflictum fuit libertati Ecclesiæ temporibus Richelii Cardinalis, cum is breve quoddam Apostolicum obtinuit ab Urbano octavo, à quo quatuor Episcopi Gallicani sunt delegati, quorum operâ Episcopos quosdam ex Aquitaniâ & Aremoricâ Majestatis reos dejici procuravit, idque ad tempus tulit Clerus Gallicanus; verùm annis circiter postea octodecim, in Cleri Gallicani Conventu anni 1650. advertentes Gallicani Episcopi rem in exemplum trahi posse, nisi obstarent: apud Nuntium Summi Pontificis instrumento publico, adversus litteras Urbani, & ea quæ inde secuta erant protestati sunt. *Integro semper*, inquiunt, *& minimè interpolato Ecclesiæ usu permanente, ut graviores Episcoporum causæ, quæ meritò inter majores positæ sunt, nonnisi ab Episcopis Provinciarum pro more congregatis, vocatis etiam, sicubi opus fuerit, ad numerum Canonicum adimplendum vicinioribus juxta Sardicensis œcumenicæ Synodi, atque aliorum seu Conciliorum, seu Pontificum Canones & Decreta tractentur, examinentur, judicentur, salvâ semper ad Romanam Sedem appellandi facultate.* Scripterunt in eandem sententiam ad Innocentium decimum, rogantes ut inflicto sibi vulneri remedium adhiberet, caveretque ne quid deinceps simile tentaretur. Ad omnes quoque Galliæ Antistites encyclicam miserunt Epistolam, eos de rebus à se modò gestis certiores facientes, ac insuper hortantes, ne ejusmodi Pontificum Brevia, si quæ emitterentur, reciperent. Hæc omnia monumenta studiosè recollecta, & elegantibus observationibus illustrata, legere est apud Gerbasium.

Eadem disciplina videtur attentata in Jansenii causâ, & quidem bis, primùm cum Episcopi Gallicani, nullo lato de quinque propositionibus judicio, à Sede Apostolicâ judicium poposcerunt, hæc præfati *majores causas ad Sedem Apostolicam referre, solemnis Ecclesiæ mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure suo postulat, æquissimæ hujus legi obsequentes, de gravissimo circa religionem negotio Sanctitati suæ scribendum esse censuimus.* Verùm ipsi Antistites factum hoc suum post hæc anno 1660. excusant, eo quod tunc temporis Synodus aut Conventus generalis Cleri Gallicani haberi non potuisset, & idcirco necesse fuisset ad ejusmodi remedium recurrere. Deinde verò iterùm à Romanis attentata est libertas Episcoporum in causâ quatuor Episcoporum qui accusabantur, ut minùs obsequentes constitutioni Innocentii X. & Alexandri VII. circa quinque propositiones emissis. Tunc enim Rex Christianissi-

mus petiit à Pontifice Alexandro VII. ut duodecim Episcopos in Gallià nominaret, qui de quatuor Episcopis, omni appellatione remotâ, judicarent. Responsum est à Romanis, mentem Pontifici fuisse ut unum nominaret, vel ut executorem tantùm judicii Romæ lati, in gratiam tamen Regis Christianissimi tres ab eo nominandos, sed qui ut meri executores agerent. Hanc responsionem indignè tulit Rex Christianissimus, cui deinceps Pontifex in speciem voluit satisfacere novem Episcopis delegatis, qui denuntiarent quatuor Episcopis, ut infra duos menses formulam in Jansenium sine addito subscribendam proponerent, aut scirent se Ecclesiarum suarum ingressu interdicendos, & Episcopali autoritate privandos. His insuper addidit nullam adversus istos recusationem licitam fore, permisitque ei qui inter Commissarios antiquior esset, ut in eorum locum qui nollent istud judicium suscipere, alios subrogaret. Adversus istud Consilium, quo tam manifestè Episcoporum jura & libertas Ecclesiæ violabantur, non modò reclamarunt quatuor Episcopi, qui encyclicam eâ de re Epistolam ad alios Episcopos miserunt; sed & multi alii communem causam hanc esse cernentes, Alexandri VII. factum indignè tulerunt, & ad successorem Clementem IX. litteras misêre, in quibus de formâ judicii hæc habent. *Absit*, inquiunt, *ut eis fides adhibeatur, qui minùs cautè disseminant Sanctitatem vestram novo & inusitato modo in eos acturam. Remota est hæc suspicio ab Episcopis Gallicanis, quibus solemne est non nisi canonicè judicari, & à Summis Pontificibus semper benignius excipi.* Iidem deinde in Epistolâ ad Regem Christianissimum disertiùs mentem suam aperiunt, & protestantur Episcopos in primâ instantiâ non posse ab aliis judicari, quàm à duodecim Episcopis non electis, sed è propriis Provinciis assumptis Præside Metropolitano, qui numerus Episcoporum si non reperiatur in Provinciâ Episcopi cujus agitur causa, advocandos esse vicinos. His expostulationibus Rex motus egit cum Clemente IX. ut judicio omisso ad Episcopos accusatos, à quibus litteras innocentiæ suæ testes acceperat, amicè scriberet.

Nec verò Episcoporum tantùm, de quorum causâ hîc agitur, hæc est sententia, sed & Doctorum Parisiensium, qui solemniter hanc esse suam mentem declararunt, in articulis Parisiensis Facultatis oblatis Regi & Senatui Parisiensi anno 1663. & utriusque authoritate confirmatis: sic igitur se habet art. 6. *Doctrinam Facultatis esse non probare, nec unquam probâsse propositiones ullas Regis Christianissimi, autoritati & germanis Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus & receptis in Regno*

Cano-

Canonibus contrarias. Verbi gratiâ; quod Summus Pontifex poſſit deponere Epiſcopos adverſus eaſdem Canones, id eſt, adverſus formam Canonibus præſcriptam, ubi veluti certiſſimum ac præcipuum libertatum Gallicanarum caput, proponitur depoſitiones Epiſcoporum, non ex novo jure Pontificio, ſed ex antiquis Eccleſiæ Canonibus eſſe celebrandas, hoc eſt, à Metropolitano & Synodo Provinciæ.

CAPUT II.

In quo ex factis colligitur quæ fuerit forma judiciorum Eccleſiaſticorum.

§. I.

Referuntur & examinantur judicia quæ Synodum Nicænam præceſſerunt.

QUæ debuerit eſſe ſecundùm Canones forma judiciorum Eccleſiaſticorum capite ſuperiori diximus, nunc verò inquiramus, quænam fuerit obſervata & utrùm uſus & conſuetudo cum legibus ipſis conſentiat. Primùm autem de illo tempore agendum quod Canones ipſos ac leges Eccleſiaſticas, hoc eſt Concilium Nicænum præceſſit, examinandumque quænam tum temporis conſuetudo viguerit. Contendunt Bellarminus, Baronius, Davidius, Lupus & alii, tùm temporis majores Epiſcoporum cauſas ad Pontificem Romanum fuiſſe ſaltem per appellationem delatas; nos verò exemplis mox in medium proferendis docebimus cauſas omnes tùm temporis in partibus fuiſſe terminatas, nec ullam damnatis provocationem ad Romanum Pontificem fuiſſe conceſſam; ita ut ſi quem in crimen prolabi contingeret eum fuiſſe compulſum cauſam apud Epiſcopum ſuum agere, aut ſi Epiſcopus eſſet apud Synodum Provinciæ cui præerat Metropolitanus Epiſcopus, aut ſaltem

saltem si gravior esset causa, tùm apud Episcopos Provinciæ, tùm apud finitimos, à quibus provocari minimè poterat: quod ut probemus, singula exempla judiciorum Ecclesiasticorum, tùm temporis habitorum percurrenda sunt.

De Marcione.

PRimum & antiquissimum judicium, cujus extat memoria, latum est adversus Marcionem: is damnatus à patre suo, Romam post Hygini Papæ mortem confugit. Hinc Bellarminus lib. 2. de Rom. Pontifice appellationum usum tunc obtinuisse sibi fingit. Verùm aberrat toto cælo, nec enim Marcion petiit causam suam Romæ retractari aut de integro judicari, sed tantum deprecatus est se in communionem recipi. Quid verò tùm fecit Ecclesia Romana, an arrogavit sibi jus rescindendi judicii aut causæ retractandæ? Nihil minùs; hoc enim à senioribus qui tum Romæ erant, Epiphanio teste cui hujus rei memoriam debemus, responsum tulit Marcion: *Nos injussu venerandi Patris tui facere illud non possumus, una siquidem fides est & animorum una consensio. Neque contraspectatissimum Collegam Patrem tuum quidquam moliri possumus.* Ergo Presbyteri illi Romani edocti erant ab Apostolis & eorum successoribus non posse Romanum Clerum aut Episcopum, hominem ab alio Episcopo communione privatum, sine hujus Episcopi jussu vel assensu communioni restituere. Quod si credidissent appellationis aut revisionis jus sibi jure divino competere, sine Episcopi assensu confugientem ad se Marcionem judicare potuissent, aut saltem causam ejus retractandam decernere. Nec dicas Marcionem communioni restitutum à Romanis, ut testis est Tertull. lib. de præscript. cap. 30. *Postmodum*, inquit, *idem Marcion pœnitentiam confessus cum conditioni datæ sibi occurrit, ita pacem recepturus, si cæteros quos perditioni erudisset, Ecclesiæ restitueret, morte præventus est.* Qui enim id dicunt advertere non videntur Marcionem à patre non esse excommunicatum ob hæresim; sed quod virginem corrupisset; & tunc tantùm ad Cerdonem defeciſſe, cum viderit sibi communionis spem esse præclusam. Porrò conditio de quâ loquitur Tertullianus, diù post id tempus ei oblata est Eleutheri temporibus, pro bono pacis, & ad multorum salutem. Videtur autem ante istud tempus restitutus fuisse communioni parente suo scilicet assentiente; alioquin enim non fuisset receptus,

ceptus, nec recipi debuiſſet, ut conſtat ex ſeniorum iſtorum reſponſo. Quod autem dixi eum inter Hygini & Eleutheri Pontificatum receptum fuiſſe in communionem à Romanis conſentiente patre ex Tertulliano colligitur qui dicit eum *ſub Eleuthero cum ducentis H-S. ſuis quæ Eccleſiæ intulerat, noviſſimè in perpetuum diſſidium relegatum.*

De cauſa Aſianorum circa diem Paſchæ.

ANtiquiſſima quorum memoria extat Concilia Provinciarum ea ſunt in quibus actum de celebratione Paſchæ. Cum enim varia eſſet inter Eccleſias diſciplina circa celebrationem Paſchæ, per Provincias celebrata ſunt Concilia ſine juſſu & aſſenſu Romani Pontificis & in iis uniuſcujuſque Provinciæ Epiſcopi diſciplinam quæ ſibi magis arridebat ſanciverunt.

Cum autem Victor Romanus Epiſcopus in Aſianos commotus eos à communione ſuâ removiſſet, non modò Aſiani Epiſcopi hanc ejus excommunicationem irritam eſſe duxerunt, ſed & alii multi Epiſcopi ac præſertim Irenæus & Galli qui eamdem cum Romanâ Eccleſiâ diſciplinam ſequebantur, ejus factum acriter reprehenderunt, *Victoremque*, inquit Euſebius, *monuerunt ut ea potiùs ſentire vellet quæ paci & unitati charitatique erga proximum congruebant. Extant etiamnum*, inquit idem, *eorum litteræ quibus Victorem acerbiùs perſtringunt:* quòd ſi tùm temporis in more poſitum fuiſſet nihil gravius ad diſciplinam pertinens ſine Romani Pontificis autoritate decernere, ſi Victori licitum fuiſſet judicia in Aſiâ lata retractare, ſi Aſiani debuiſſent parere judiciis à Romano Epiſcopo latis, immeritò Epiſcopi Catholici *Victorem acerbè* perſtrinxiſſent, cùm potiùs Aſiani fuiſſent reprehendendi qui quidem contra ejus jura & privilegia nec non contra conſuetudinem Apoſtolicam, ut adverſarii volunt, tam audacter peccaſſent. Porrò excommunicatio à Victore lata non probat eum ullam in Aſianos juriſdictionem habuiſſe, cum omnes pariter Epiſcopi ex veteri conſuetudine poſſint ſe ab aliorum communione ſecernere, cum fidei aut diſciplinæ Eccleſiaſticæ meritum id poſtulat. Adde quod cæteri Epiſcopi cum Aſianis communicare non ceſſarunt.

De Fortunato & Feliciſſimo.

NUlla orbis pars eſt quæ veteris diſciplinæ à nobis anteà expoſitæ plura ſubminiſtret exempla quam Africa. Hæc habemus in Epiſtolis Cypriani. Primum eſt Fortunati & Feliciſſimi de quibus ſcripta eſt Epiſtola 55. quâ conſtat Fortunatum & Feliciſſimum excommunicatos fuiſſe tùm propter alia crimina, tùm præcipuè quod Chriſtianos qui perſecutionis tempore idolis ſacrificaverant ſine pœnitentiâ in priſtinum ſtatum reſtituendos eſſe contenderent. Conſtat deindè Fortunatum Privato cuidam ſe adjunxiſſe, à quo cum aliis quatuor Felice ſcilicet, Jovino, Maximo, & Repoſto ipſe creatus eſt Epiſcopus: *Hi quinque*, inquit Cyprianus, *cum paucis ſacrificatis vel malè ſibi conſciis; Fortunatum ſibi Pſeudoepiſcopum coaptarunt.* De Feliciſſimo quidem non conſtat an Epiſcopus fuerit; certum tamen eſt ipſum communionem cum aliis quinque Epiſcopis habuiſſe, imò illum propterea contendiſſe non potuiſſe ſibi communione interdici jactando inſuper viginti quinque Epiſcopos à ſuis partibus ſtare, quod refert ac refellit ibidem ſanctus Cyprianus, porrò Cornelius Romanus Epiſcopus, nec de causâ iſtorum Romæ judicavit, nec ejus retractationem decrevit, imò nequidem illos, ut potè damnatos ab Epiſcopis ſuis, audire voluit. De illorum autem confugio ſic judicat Cyprianus in præfatâ Epiſtolâ ad Cornelium. *Navigare audent*, inquit, *ad Petri Cathedram atque ad Eccleſiam principalem undè unitas Sacerdotalis exorta eſt à ſchiſmaticis & profanis litteras ferre. Quæ autem cauſa veniendi & Pſeudoepiſcoporum contra Epiſcopos factum nunciandi: aut enim placet illis quod fecerunt & in ſuo ſcelere perſeverant; aut ſi diſplicet & recedunt ſciant quò revertantur: nam cum ſtatutum ſit omnibus nobis, & æquum ſit pariter ac juſtum ut unuſcujuſque cauſa illic audiatur ubi eſt crimen admiſſum; & ſingulis Paſtoribus portio gregis ſit adſcripta quam regat unuſquiſque & gubernet rationem ſui actus Domino redditurus; oportet utique eos quibus præſumus non circumcurſare, nec Epiſcoporum concordiam coherentem ſuâ ſubdolâ & fallaci temeritate collidere; ſed agere illic cauſam ſuam ubi & accuſatores habere & teſtes ſui criminis poſſint; niſi ſi paucis deſperatis & perditis, minor videtur eſſe autoritas Epiſcoporum in Africa conſtitutorum, qui jam de illis judicaverunt & eorum conſcientiam multis delictorum laqueis vinctam, judicii nuper*

gra-

gravitate damnarunt. Jam causa eorum cognita est, jam de eis dicta sententia est. Nec censura congruit Sacerdotum mobilis atque inconstantis animi levitate reprehendi.

Hîc omnia ponderanda sunt, enimverò si jure statutum vel in more positum fuisset, ad Sedem Romanam per appellationem aut ad revisionem causæ obtinendam confugere, confugium Felicissimi & sociorum ejus temerarium non pronunciaret Cyprianus; *navigare audent ad Petri Cathedram.* Nec diceret secundum statutum Africani Concilii *uniuscujusque causam illic audiendam, ubi crimen est admissum, non debere* subditos Diœcesi Africanæ, *circumcursare*, sed agere in Africa *causam suam*, quia *ibi & accusatores haberi & testes possint:* non diceret standum esse sententiæ adversus illos prophanos prolatæ, ne sententia Sacerdotum mobilis atque inconstantis animi levitate reprehendatur.

Ex quibus colligere est, quantum aberraverit recens sciptor dum contendit hæc Cypriani scripta nihil ad Episcoporum causas attinere. Enimverò Decretum de quo loquitur Cyprianus universalissimum erat, ut patet ex illo verbo *uniuscujusque*, quod tam ad Episcopos quam ad Presbyteros spectat: addit quoque hujus Decreti causam quæ generalis est, *necesse est ut ubi negotia tractentur, ubi scelerum testes atque reorum accusatores esse possunt.* Nec opponas illa verba: *oportet utique eos, quibus præsumus non circumcursare, nec Episcoporum concordiam cohærentem sua subdola & fallaci, temeritate collidere.* Nam per eos quibus præsumus intelligi possunt singuli Provinciæ Episcopi, judicio Episcoporum in Concilio Provinciali congregatorum obnoxii. Nec iterum dicas solum Felicissimum qui Presbyter erat Romam iviſse, non verò Fortunatum. Etsi enim in Epistolâ Cypriani non habeatur Fortunatum Romam navigasse, hinc tamen non potest concludi nullos ex iis desperatis Episcopis Romam unà cum Fœliciſſimo confugisse, quidni enim ex illorum numero quorum caterva stipatus erat Fœliciſſimus, nonnulli fuerint ex his naufragis à quibus ordinatus fuerat Fortunatus.

Ad hæc etsi demus Fortunatum Romam non iviſse, non tamen sequitur eum ad Cornelium non confugisse, id enim egit per litteras à legatis suis delatas, de quibus Cyprianus hîc *loquitur: de iis verò quid dicam, qui nunc ad te cum Fœliciſſimo omnium criminum reo navigaverunt, legati à Fortunato Pseudoepiscopo missi, tam falsus ad te litteras afferentes, quam est & ipse, cujus litteras ferunt, falsus, quam est ejus peccatorum multiplex conscientia, quam execra-*

bilis vita, quam turpis est. Igitur Fortunati Episcopi non secùs ac Presbyterorum confugium rejecit Cornelius & temerarium pronuntiavit Cyprianus; quemobrem huc respicientes Patres Africani Concilii in Epistolâ ad Cælestinum de quâ supra, sic loquuntur tom. 2. Conc. col. 1575. *Presbyterorum quoque & sequentium Clericorum improba refugia sicut te dignum est, repellat sanctitas tua, quia & nullâ Patrum definitione, hoc Ecclesiæ derogatum Africanæ, & Decretâ Nicænâ sive inferioris gradus Clericos, sive ipsos Episcopos, suis Metropolitanis apertissimè commiserunt, prudentissimè enim justissimèque viderunt quæcumquenegotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda, unicuique Provinciæ gratiam Spiritus sancti non defuturam, qua æquitas à Christi sacerdotibus & prudenter videatur & constantissimè teneatur.*

De Marciano Arelatensi.

IDem Cyprianus Epist. 67. ad Stephanum Romanæ urbis Episcopum didicisse se testatur Marcianum Novatiano sese conjunxisse, ideóque Stephanum rogat ut ad Arelatenses scribat in hunc modum: *Dirigantur in Provinciam & ad plebem Arelatæ consistentem à te litteræ, quibus abstento Marciano alius in locum ejus substituatur*: quo loco supremam Romani Pontificis in Episcopis adbicandis etiam primæ cognitionis judicio potestatem probari posse censent Baronius, Bellarminus & Davidius. At si res propiùs examinetur, constabit isto exemplo minimè lædi antiquam illam disciplinam à nobis superiùs expositam.

Primùm enim non est omninò certum Marcianum ab Episcopis Gallis judicatum non fuisse: sic enim de eo loquitur Cyprianus *nec sic agat*, inquit, *scilicet Marcianus, quasi ipse judicaverit de Collegio Episcoporum quando sit ab universis sacerdotibus judicatus.* Quamvis enim ibi Gallorum nulla fiat mentio, cùm tamen ab omnibus Episcopis judicatus dicatur, cur ab hoc judicio Galli excludantur non video? Quod si Galli Marcianum jam judicaverant, falsum est id quod asserit Davidius Cyprianum Stephano primam hujus causæ cognitionem adjudicasse.

Verùm dato quod à nemine abstentus fuisset, hinc tamen non sequitur Cyprianum agnovisse Stephanum primam hujus causæ cognitionem ad se trahere posse. Enimverò manifestè declarat non fuisse necesse Marcianum à quoquam damnari aut ullam Synodum

in

in ipſum congregari. Quid enim egiſſet Synodus adverſus ipſum congregata? An in Novatianum dogma jam proſcriptum in Concilio plurimorum Epiſcoporum ut ait Cyprianus ſententiam protuliſſet? *Verum ſervandus erat honor anteceſſorum Lucii & Cornelii, qui pleni Spiritu Dei dandam eſſe pacem cenſuerant, quam rem*, inquit Cyprianus, *omnes omninò ubique cenſuimus.* An Synodus Marcianum in numero Schiſmaticorum eſſe convinceret? Verùm palam ſe fatebatur cum eodem Cypriano teſte; *Collegio Epiſcoporum* inſultaret. Cum jampridem jactaret, & *prædiceret quod Novatiano ſtudens, & ejus pervicaciam ſequens, à communione* ſe Eccleſiaſticâ ſegregaſſet: cum Epiſcopis illuderet, & de majeſtate ac dignitate Eccleſiæ judicaret? An demùm Synodus Marcianum depoſuiſſet? verum jam depoſitionem ipſe ſuam pronuntiarat: à communione ſe Eccleſiæ *ſegregans, à Catholicæ Eccleſiæ unitate atque à corporis noſtri*, ait idem Cyprianus, *& Sacerdotii conſenſione diſiungens tenenſque hæreticæ præſumptionis clariſſimam pravitatem.*

Igitur Cyprianus non rogat Stephanum ut judicet Marcianum, ſed declarat ipſum ad Novatianos defeciſſe, quemadmodum Fauſtinus Epiſcopus jam ad eum ſcripſerat, eumque rogat ut ad plebem Arelatenſem impietate Marciani commotam; ſed tamen ſocietatem cum ipſo adhuc ſervantem, litteras ſcribat, ut ruptâ omninò cum Marciano ſocietate, alius in ejus locum eligatur Epiſcopus; atque hic eſt horum Cypriani verborum genuinus ſenſus: *dirigantur in Provinciam*, &c. hoc eſt ad Epiſcopos & plebem litteræ mittantur, ut abſtentum Marcianum dejiciant & alium in ejus locum ordinent. Et ſanè Fauſtinum Lugdunenſem Epiſcopum non ideò ad Romanum Epiſcopum de Marciano ſcripſiſſe quod exiſtimaret ad Solitarium Papam confugiendum eſſe pro Epiſcoporum depoſitione, ut exiſtimat Davidius, hinc conſtat quod ad Cyprinum quoque ſcripſerit: ſicut ergo ex eo quod Galli auxilium Cypriani imploravere, non licet concludere Marciani cauſam ad Cypriani Tribunal delatam fuiſſe; ita ex eo quod ad Stephanum ſcripſerint, non ſequitur delatam eſſe Marciani cauſam ad Stephani Tribunal, ut ab eo tanquam à ſupremo cauſarum Epiſcopalium arbitro judicaretur. Præterea ſanctum Cyprianum non exiſtimaſſe ſolius eſſe Romani Pontificis ſententiam dicere in cauſa Marciani, argumento eſt quod nominatim teſtatur id ad omnes Epiſcopos pertinere: *Cui*, inquit, *rei noſtrum eſt ſubvenire & conſulere, frater chariſſime, qui divinam clementiam rogitantes & gubernandæ Eccleſiæ*

libram tenentes, ſic cenſuram rigoris peccatoribus exhibeamus, ut tamen lapſis erigendis & curandis vulneratis, bonitatis & miſericordiæ divinam medicinam non denegemus.

Itaque Cyprianus hortatur Cornelium ad Marcianum expellendum non ob ſingularem Eccleſiæ Romanæ prærogativam, ſed ob eam quæ omnibus quidem Epiſcopis, præcipuè tamen Romano ob Primatum, incumbit ſollicitudinem. Quia cum unus ſit omnium Epiſcopatus in plures concordi numeroſitate diffuſus, unuſquiſque Eccleſiis ſibi vicinis laborantibus debet ſuccurrere, & ſi contingat earum Epiſcopos à fide deſciſcere cunctos oportet curam gregis qui ipſis commiſſus fuerat ſuſcipere; *etſi*, inquit ibidem Cyprianus, *multi Paſtores ſumus, unum tamen gregem paſcimus.*

Hoc Marciani exemplum adducit Chriſtianus Lupus & eas Quenellii circa illud obſervationes reprehendit cap. 3. ac pro more ſuo totidem errores eſſe dicit. Verùm ipſe ubique fermè labitur. Dixerat Quenellius Gallicanos Epiſcopos idcirco aliorum auxilium imploraſſe; quia nihil audebant adverſus hominem potentem, cum nec id temporum ratio ſineret, cumque plebs Arelatenſis Epiſcopum tueretur ac defenderet. Ad primum regerit Chriſtianus Lupus Epiſcopos Gallos adeo fuiſſe generoſos, ut ſuis clamoribus Galliam permoverint & Marcianum apud vicinum Metropolitam detulerint, atque non id negat Quenellius, verum illud dicit non auſos eſſe eos illum Eccleſiâ ejicere; & alium in ejus locum ordinare. Ad ſecundum ait temporum rationem tuliſſe ut de iſtâ causâ referrent ad Sedem Apoſtolicam; ergo etiam, inquit, ut judicarent. Reſpondeo id non ſequi quia ut judicarent, Epiſcopos in unum convenire oportebat quod erat difficiliùs iſto tempore; *at inquit Lupus quin relationes iſtæ fuerint Synodales non eſt dubitandum.* Imò veriſimile eſt eas ejuſmodi non fuiſſe. Nam Cyprianus ſignificat litteras à Fauſtino & à reliquis Epiſcopis ſeorſim emiſſas. *Significans*, inquit, *ea quæ nobis utique nuntiata jam ab eo, quàm à cæteris Coepiſcopis noſtris in eadem Provincia conſtitutis.* Mitto quod idem Lupus negat plebem Arelatenſem adhæſiſſe Marciano, namque etſi lubens illi concedam nonnullos è plebe Marciani ſeveritatem non tuliſſe quod unum oſtendunt Cypriani verba, dubitari tamen nequit quin eum pro Epiſcopo omnes haberent ac plerique ex iis illi adhærerent, alioqui nihil opus fuiſſet ad eum expellendum externorum auxilium imploare.

Quartum ut ipſe putat in Quenellio errorem reprehendit Lupus

pus quod dixerit eos ab exteriorum Provinciarum Epiſcopis præcipuéque à Romano & Carthaginenſi opem imploraviſſe, atqui immeritò id errorem vocat quod diſertè Cyprianus aſſerit. Ait enim Fauſtinum bis ad ſe ſcripſiſſe, ſemel quidem cum primum ſcripſerat ad Cornelium, atque iterum paulò antequam Cyprianus hanc Epiſtolam ſcriberet. Quomodo autem ad Stephanum Cyprianum & alios pertinuerit iſta cauſa explicat Cyprianus: *His verbis ſufficiat*, inquit, *multos illic è fratribus noſtris annis iſtis ſuperioribus exceſſiſſe, ſine pace, vel cæteris ſubveniatur qui ſuperſunt, qui & diebus & noctibus ingemiſcunt, & divinam ac paternam miſericordiam deprecantes, ſolatium noſtræ opitulationis expoſcunt*, noſtræ opitulationis, id eſt, ut obſervat Rigaltius, tam *ſuæ* quàm *Stephani*. *Idcircò enim*, pergit Cyprianus, *copioſum corpus eſt Sacerdotum concordiæ mutuæ glutino atque unitatis vinculo copulatum, ut ſi quis ex Collegio noſtro hæreſim facere, & gregem Chriſti lacerare ac vaſtare tentaverit, ſubveniant cæteri, & quaſi Paſtores utiles & miſericordes, in gregem colligant oves dominicas.* Eat nunc Lupus, & dicat ad Carthaginenſem Antiſtitem, Gallia quid pertinet, & hoc ſibi reſponſum habeat: omnibus Epiſcopis, in ſolidum Eccleſiam eſſe commiſſam, qui proinde ſubvenire debent laboranti gregi, in quacunque tandem regione ſit, & cuilibet ejus parti. *At* inquit Lupus, *ex eodem Cypriano unicuique portio gregis eſt aſcripta, quam curare debet, rationem ſui Actûs Domino redditurus.* Reſpondeo id ita eſſe nec quidquam Chriſtiani Lupi placitis magis adverſari, quàm hocce Cypriani effatum. Verùm illud intelligendum de ordinariâ lege, non de extraordinario caſu, cum Eccleſia eſt in periculo, ut tum Arelatenſem fuiſſe arbitrabatur Cyprianus. Et quidem Lupus haud diffitetur Cyprianum hac de cauſâ curam hujus rei ſuſcepiſſe. Cur ergo non ſimiliter fatetur Stephanum ob eadem cauſam debuiſſe curam ejus gerere? cum de illo non ſecus ac de ſe loquatur Cyprianus, & ne verbo quidem ſignificet eam peculiari aliquâ ratione ad Stephanum pertinere. Obſervarat præterea Quenellius hîc non agi de depoſitione, ſed de excommunicatione. Opponit Chriſtianus Lupus agi de depoſitione, cum mentio fiat de Epiſcopo in ejus locum ſubſtituendo. At non negat abſolutè Quenellius in Epiſtolâ Cypriani mentionem fieri de depoſitione; ſed contendit Cyprianum poſtulare tantummodo à Stephano ut Marcianum à ſuâ communione ſeparatum eſſe declaret; ac deinde ut moneat Epiſcopos vicinos, & plebem Arelatenſem ut eum deponant, quippe cum necdum videretur à communione Ste-

phani

phani & aliorum Epiſcoporum abſtentus, neceſſe erat litteras à Stephano dirigi, quibus abſtineretur ut Epiſcopi Provinciæ cernentes eum excommunicatum ab Epiſcopis magnarum ſedium eum deponerent, & in ejus locum alium ſubſtituerent. Itaque futurum erat ut Stephanus Marcianum excommunicatum per litteras non deponeret, ſed deponendum eſſe ſignificaret Epiſcopis Provinciæ & plebi Arelatenſi, ex conſilio ſancti Cypriani.

Non eſt porrò quod glorietur idem Chriſtianus Lupus, ſe virum eruditiſſimum Rigaltium ſententiæ ſuæ Patronum habere; is enim in notis ſuis eodem prorsùs modo quo nos anteà Cypriani mentem expoſuit, & omnes Lupi Chriſtiani opinationes rejicit: ejus igitur verba hîc à nobis coronidis vice aſcribentur. *In hac*, inquit, *Marciani Epiſcopi Arelatenſis causâ, ſi jus abſtinendi, ſive excommunicandi competebat ſoli Epiſcopo Romano, cur Fauſtinus Epiſcopus Lugdunenſis Cypriano Epiſcopo Carthaginenſi longè diſſito, ſemel atque iterùm ſignificat ea de Marciano, quæ jam utique Fauſtinus ipſe & alii ejuſdem Provinciæ Epiſcopi nuntiaverant Stephano proximiori, & omnium Epiſcoporum Principi. Dicendum igitur factum id fuiſſe aut per negligentiam Stephani, aut quod magis videtur per diſciplinam, quæ tunc in Eccleſiâ vigebat, ut omnes quidem in circumpoſitis locis, ſed præſertim urbium clariſſimarum Epiſcopi in commune conſulerent Eccleſiæ, viderentque ne quid detrimenti res Chriſtiana Catholica caperet. Itaque ſuper iſto Marciani Arelatenſis facinore Lugdunenſem Epiſcopum ad Romanum & Carthaginenſem dediſſe litteras; iſtum verò ut remotiſſimum dediſſe viciſſim ſuas ad Romanum, ut fratrem & Collegam qui in propinquo facilius poſſet de negotio cognoſcere, & ſtatuere:* & poſt hæc ad hæc verba *unum tamen gregem paſcimus. Cujus ſalutis cura*, inquit, *non ad te tantùm ô Stephane pertinet, verùm etiam ad nos qui tibi ſumus Coëpiſcopi. Unum gregem dicit, ut ſuprà, unitatis vinculo copulatum:* Et lib. de unit. Eccleſiæ. *Epiſcopatum dicit eſſe unum, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur.* Ac demùm idem Rigaltius obſervatione ultimâ, *quam ex æquo*, inquit, *vivebat Carthaginenſis cum Romano, nimirum ut ſolet inter fratres & Collegas.*

De Baſilide & Martiali.

TErtium exemplum ex Cypriano petitum jactant mirum in modum Bellarminus, Davidius, & alii; deſumitur ex Epiſtolâ ejuſ-

ejusdem Cypriani sexagesimâ-octavâ ad Clerum & populum Hispaniæ. *Basilides*, inquit, *post crimina sua detecta, & conscientiam propriâ confessione nudatam Romam pergens, Stephanum Papam longè positum, & gestæ rei ac tacitæ veritatis ignarum fefellit, ut exambiret injustè se reponi in Episcopatum, de quo fuerat depositus.* Sed res paulò fusiùs narranda. Basilides & Martialis ambo erant Hispaniæ Episcopi, in quos propter crimen idololatriæ depositionis sententia lata fuerat in Provinciali Synodo: in locum saltem Basilidis alius erat suffectus: nihilominus Basilides Romam perrexit, & à Stephano in communionem receptus, ab eo litteras communionis obtinuit, quibus munitus in Hispaniam reversus, ambiit Episcopatum recuperare. Tum Hispani Cyprianum consuluerunt quid sibi facto opus esset. Respondit Cyprianus, nihil obstante Stephani sententiâ, ordinationem Episcopi in Basilidis locum substituti, non posse rescindi, Basilidemque suo ad Romanam Ecclesiam confugio nihil aliud profecisse, quàm ut cumularet delicta delictis. *Hoc eo pertinet*, inquit Cyprianus, *ut Basilidis non tam abolita sint quàm cumulata delicta, ut ad superiora ejus peccata, etiam fallaciæ & circumventionis crimen accesserit.* Et ibidem: *nec rescindere ordinationem jure perfectam poterit, quod Basilides post crimina sua detecta, & conscientiam etiam propriâ confessione nudatam, Romam pergens, &c.* Ex quibus patet primò, non fuisse tum in more positum appellare ad Pontificem Romanum, alioquin Hispanis non visum istud fuisset insolitum. Secundò, appellatio ad Romanum Episcopum, si quæ fuisset, non habebat suspensivum effectum, ut loquitur Lupus; alioquin Hispani Episcopi in locum Basilidis alium non ordinassent. Tertiò, constat Cyprianum & Hispanos ratum habuisse judicium in Provinciâ latum adversùs Basilidem & Martialem, nec per sententiam Romani Pontificis, ordinationem ejus qui post Basilidem fuerat ordinatus rescisam fuisse. Quartò, Cyprianum existimasse judicium à Synodo Provinciæ latum esse supremum, nec rescindi posse à Romano Pontifice, sive in casu appellationis, sive per revisionem.

Respondent sic censuisse Cyprianum, quia justa erat depositio Basilidis, & justa ordinatio Sabini in ejus locum. Verùm hæc responsio difficultatem non tollit; enimverò in omni appellatione judicis ad quem provocatur sententiæ standum est, sive justa sit, sive injusta. Sic quia conceditur provocatio à Judicibus Præsidialibus ad Judices Senatûs supremi, habent hi potestatem rescindendi judicium Curiæ Præsidialis, & stare debet Senatûs Decretum, sive justum, sive injustum sit. Ergò si jus appellationum admittendarum habuisset

Stephanus, potuiſſet reſtituere communionem & Eccleſiam Baſilidi, & deponere Sabinum ; ac ſtare debuiſſet ejus ſententia, ſive juſta, ſive injuſta, non obſtante judicio Synodi Provinciæ, & Sabini electione, vel ſaltem retractanda erat ejuſdem Baſilidis cauſa, ſi retractationem decernere potuiſſet. Neutrum tamen Hiſpanis præſcripſit Cyprianus, ſed univerſim pronuntiat judicio Stephani reſtitui non poſſe Baſilidem, nec Sabini ordinationem reſcindi. Ergo cenſuit à judiciis Synodorum Provincialium nullam provocationem concedi oportere.

Unum alicujus momenti nobis opponit Lupus: *Eccleſia*, inquit, *Africana judicium illud Cypriani non probavit :* Etenim Auguſtinus Epiſtolâ 162. Secundum Numidiæ Primatem, & alios Numidas arguit, quod damnato per ipſos Cæciliano Carthaginenſi Epiſcopo, Majorinum ordinaſſent, *antequam hæc damnatio confirmaretur per Romanam Eccleſiam.* Verùm huic argumento reſponſum eſt à nobis ſuprà, & oſtendimus Auguſtinum non loqui de ſtricto jure, ſed de eo quod faciendum erat Secundo pro bono pacis. Adde quòd cauſa Cæciliani multùm differt à cauſâ Baſilidis & Martialis, ut cuilibet perſpicuum eſt. Sed hæc de judiciis tunc temporis latis in Occidente, nunc de Orientalibus.

De Dionyſio Alexandrino.

CUm hæreſis Sabelliani in ſuperioris Lybiæ partibus graſſaretur, Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus, ſtudio religionis impulſus, Pentapolitanis ſcripſit ut eos ab iſto errore revocaret. Quidam verò rectè ſentientes, Dionyſii mentem non aſſecuti, exiſtimarunt ipſum in errorem oppoſitum eſſe prolapſum, & Dei Filium opus ac creaturam aſſeruiſſe. Ab iſtis apud Dionyſium Romanum accuſatus eſt, in Synodo quæ tum Romæ habebatur. Synodus Alexandrini Dionyſii ſententiam minùs rectè capiens, eam improbavit. Id cum iſte comperiſſet, librum edidit nomine Apologiæ, ſeu Elenchi inſcriptum, tum ut ſe ab objectis purgaret, tum ut malè ſentientes argueret. Hæc conſtant ex ſancto Athanaſio in libro de ſententiâ Dionyſii & in libro de Synodis. Ex his porrò concludunt Baronius & alii, Epiſcopos primarum ſaltem Sedium rectà accuſari debere apud Summum Pontificem, ibique judicari; verùm illi oppido falluntur.

Primùm

Primùm enim Dionysius non est juridicè accusatus apud Summum Pontificem Romanum, ut in eum ferretur sententia, sed tantùm qui mentem ejus siniſtrè interpretati erant de eo apud Romanum Pontificem conquesti sunt. Illorum autem querimoniæ non arguunt Romanum Episcopum, supremam autoritatem habere in judiciis Episcoporum. Eodem enim modo ex Eusebio libro 7. cap. 27. Ecclesia Antiochena apud Dionysium Alexandrinum, Firmilianum, & alios, de Episcopo suo Paulo conquesta est, illumque apud istos accusavit violatæ fidei. At nullus inde concludet Alexandrino aut Cæsarcensi soli jus esse judicandi Antiocheni Episcopi. Fauſtinus item Lugdunensis apud Cyprianum Marcianum accusavit, & Episcopi Hispani ad eumdem de Basilidis & Martialis damnatione scripserunt. Sic etiam sæculis posterioribus Monachi doctrinæ Origenis defensores, Ægypto pulsi à Theophilo Alexandrino, non ad Romanum, sed ad Constantinopolitanum Episcopum confugêre, & de violentiâ sibi ab Episcopo factâ conquesti sunt. Et post hæc cum Proterius Alexandrinus in baptisterio à Dioscori sautoribus foret interemptus, non ad Leonem, sed ad Constantinopolitanum Episcopum causa est remissa. Extant innumera hujusmodi exempla Episcoporum accusatorum apud alios Episcopos, qui nihil juris in illos habebant. Et tamen his in casibus Episcopi isti, ne quid detrimenti caperet Respublica Ecclesiastica, sedulò curaverunt, & eos qui apud se accusabantur, conati sunt ab errore revocare, aut si in eo perseverarent, eos excommunicare non dubitarunt. Sic sanctus Chrysostomus Theophilum per litteras hortatus est ut communionem restitueret Monachis. Sic etiam Cyrillus Nestorium pravè sentientem aggressus est, & à communione semovit, quanquam ei nulla in istum jurisdictio competeret. Hæc exempla passim occurrunt, nec necesse est illa studiosè colligere.

Secundò, Dionysius Romanus & Episcopi Synodi Romanæ judicium nullum tulerunt de sententiâ aut personâ Dionysii Alexandrini. Athanasius quippe id unum testatur, Episcopos Synodi Romanæ indignè tulisse ea quæ à Dionysio Alexandrino scripta ferebantur, & hujus rei Dionysium Alexandrinum factum esse certiorem à Romano. Quæ res impulit Alexandrinum ad scribendam Apologiam, litterasque Apologeticas ad Dionysium Romanum mittendas. Itaque nullum propriè, sive contra, sive pro Dionysio Alexandrino Romæ latum est judicium. Nec verò quis arbitretur autoritatem Romani Episcopi in judiciis fidei ex eo commendari, quod à Dionysio petie-

rit ut fidei suæ rationem redderet: id enim exigere solebant quilibet Episcopi ab iis qui ipsis erant suspecti, nec communionem cum iis habebant, quin priùs ab iis professionem exegissent. Nec necesse est plura hujus rei exempla commemorare. Unum aut alterum tantùm proferam. Athanasius & Episcopi Synodi Alexandrinæ ab Antiochenis fidei suæ rationem exegerunt. Epiphanius inter Vitalem & Paulinum arbiter, à Paulino professionem suam petiit. Cyrillus item à Joanne Antiocheno & Orientalibus fidei libellum exegit sanctus Basilius ab Eustathio, & alii innumeri. At jus istud est omnibus Episcopis commune, non Romano Pontifici peculiare.

De Paulo Samosateno.

DUo Concilia adversus Paulum Samosatenum Antiochiæ habita sunt, alterum anno 264. alterum 270. In primâ Synodo Paulus fidem Ecclesiæ simulans, depositionem vitavit. In secundâ multorum criminum, ac præsertim hæreseos convictus ab Episcopis sine Romani Pontificis autoritate depositus est, & statim Domnus in ejus locum substitutus est. Tum Episcopi Orientales litteras scripserunt Dionysio Romano, Maximo Alexandrino qui Dionysio successerat, & omnibus per universum orbem Episcopis. Inde porrò nihil concludi potest ad probandum aliquam esse in judiciis Episcoporum Romani Pontificis prærogativam; scriptæ enim fuerunt istæ litteræ tum Romano, tum Alexandrino, tum aliis Episcopis. Scriptæ sunt post judicium, non ad gestorum confirmationem petendam, sed ut eos certos facerent de novi Episcopi ordinatione, ut scilicet ad eum scriberent, ab eoque litteras communionis acciperent. Paulus autem licet Episcopatu Concilii judicio dejectus foret, domum tamen Episcopalem dimittere noluit. Tum Catholici ad Imperatorem confugerunt, qui Ecclesias tradi jussit iis, quibus Italici Religionis Christianæ Antistites & Romanus Episcopus scriberent. Inde à quibusdam fingitur aliquod speciale Romani Episcopi privilegium fuisse in judiciis Episcoporum, at inane illud est. Primò enim Aurelianus non de Romano Episcopo tantùm loquitur, sed de omnibus Italis. Deinde verò id statuit, non ob prærogativam Sedis Romanæ, sed quia credidit transmaritimorum Episcoporum judicium à gratiæ & odii suspicione alienum fore. Porrò nec Itali, nec Romanus Episcopus causam Pauli in Oriente judicatam retractare

ctare aggressi sunt; sed judicium Orientalium sine ullo examine ratum habuerunt. Hæc autem in isto Pauli judicio observanda sunt ad propositum pertinentia. Primùm, ad Synodum vocatur Paulus, non ad Romanum Pontificem. Secundò, à Synodo sine Pontificis Romani consensu & participatione damnatur. Tertiò, ab eâ damnatus, ad Romanam Sedem non provocat, quod à viro perfrictæ frontis & retinendi Episcopatus cupidissimo factum procul dubio fuisset, si talis tum temporis consuetudo viguisset. Denique Concilii Antiocheni Patres Episcopo Romano non secus ac cæteris mandant ut ad Domnum in locum Pauli ordinatum litteras communionis mittat, & ab eo vicissim accipiat. Quis igitur non videt persuasum illis fuisse jus nullum fuisse Romano Pontifici causam ejus iterum ad examen revocandi.

Sed inquit Baronius ad annum 265. num. 10. ex Athanasio habemus depositionis Pauli Principem & autorem fuisse Dionysium Romanum. *Duo enim Dionysii*, inquit Athanasius in libro de Synodis pag. 918. *diu ante eos septuaginta* (Concilii Antiocheni Episcopos) *fuere qui Paulum Samosatenſem ſuſtulerunt, quorum alter Alexandriæ; alter Romæ Præſul fuit.* Verùm imbelle prorsùs illud argumentum est, nam verbum *ſuſtulerunt*, non ad hæc, *duo Dionysii* referri debet, sed ad ista *(ſeptuaginta Epiſcopi)* qui Paulum damnaverunt in eo Concilio, cujus ibi meminit Athanasius, quod tum ex solâ Græci textus lectione, tum ex eo constat quod Dionysius Alexandrinus, ante depositionem Pauli è vivis sublatus foret, ut constat ex hujus Synodi Epistolâ Synodicâ ad Maximum Dionysii successorem missâ.

De causâ Cæciliani.

UNum addimus exemplum ex quarto sæculo, quod commodiùs hîc referri posse visum fuit. Illud est Cæciliani, qui à septuaginta Episcopis Numidiæ damnatus, Ecclesiam retinuit, neglecto illorum judicio; & deinceps à Melchiade Romano Episcopo est absolutus. Hinc quidam elevant Conciliorum Provincialium autoritatem, alii suadere conantur Cæcilianum ad Imperatorem provocasse. Utrumque perperàm ut sequentes docebunt observationes.

Primò falsum est Cæcilianum ad Melchiadem unquam appellasse. Secundò, quicquid Romæ & alibi in ejus causâ actum fuit, non ad

ejus, sed ad Donatistarum preces factum est. Tertiò, Melchiades non ex propriâ autoritate, sed quia electus fuerat Judex à Constantino, in hac causâ pronuntiavit. Rogatus enim Imperator à Donatistis, ut transmarinos daret Judices, litteras dedit quas refert Euf. lib. 10. c. 5. quibus jussit Cæcilianum Romam navigare. *Quatenus ibi*, inquit, *coram Melchiade & coram Rheticio Marino ac Materno judicaretur.* Unde Augustinus Epistolâ 162. negat Melchiadem sibi usurpasse judicium causæ Cæciliani. *Quid quod*, inquit, *nec ipse usurpavit, rogatus quippe Imperator, Judices misit Episcopos qui cum eo sederent.* Ergo ab Imperatore sedere jussus est, & judicare, alioquin usurpasset judicium. Hinc quotiescumque de judicio Romano loquitur Augustinus, vocat illud judicium à Constantino datum, & Episcopos omnes qui ei aderant Judices ab eo electos. Quartò hujus causa iterùm post judicium Romani Episcopi retractata est in Arelatensi Synodo. Quintò à judicio istius Synodi & Romani Pontificis ad Imperatorem provocatum est à Donatistis, qui nunquam alios provocarunt. Namque ii in Provinciâ obtinuerant judicium, & de Romani Episcopi judicio conquesti erant tantùm, non autem ab eo appellaverant: ut demonstrat fusè Valesius in dissertatione de schismate Donatistarum. Sextò Cæcilianus non fuerat damnatus ab Episcopis Provinciæ, aut totius Africæ: sed ab Episcopis tantùm Numidiæ, unde dissidentibus Episcopis Africæ ad transmarinos necessariò recurrendum erat.

At, inquiet aliquis, vel Cæcilianus provocavit à judicio Numidiæ Episcoporum; vel ei acquievit? Sed inquam ego neutrum ab ipso factum est, neutrum fieri debuit, sciebat enim Synodum in se convocatam Episcoporum esse favori & ambitioni mulieris obsequentium. Alios habebat idem Cæcilianus quamplurimos Episcopos in Africâ sibi faventes ac præcipuè è suâ Provinciâ, communicabat cum omnibus transmarinis Episcopis, ipsâ suâ innocentiâ se tutum esse existimabat, unde nihil ipse molitus est; sed nullum judicium præterquam hostium suorum declinavit; & certè ejus innocentiam satis tutam per se fuisse exitus docuit.

§. II.

In quo referuntur & examinantur cauſæ quarto Eccleſiæ ſæculo judicatæ.

CUm multa quarto Eccleſiæ ſæculo judicia Eccleſiaſtica occurrant, longum eſſet ſingulorum hiſtoriam tradere, quare nos brevitati conſulentes ſummatim tantum ac breviter ſingula facta ediſſeremus, narrationis noſtræ probationem in aliud tempus differentes ac ea tantùm obſervantes quæ ad propoſitum noſtrum pertinent.

De cauſis Melitii & Arii.

PRima occurrit hoc ſæculo cauſa Melitii qui depoſitus ac damnatus à Petro Alexandrino Romam non provocavit, ut reſtitueretur, nec majus judicium requiſivit, ſed cum nullam aliam retinendæ autoritatis viam eſſe intelligeret, ſchiſma conflavit.

Poſt hunc Arius cum novum dogma de verbi divinitate protuliſſet, primùm ab Alexandro, deinde à Synodo Ægypti damnatus & gradu dejectus cum cæteris, non putavit ullam ſibi provocationem ſupereſſe; ſed confugit ad Epiſcopos Palæſtinæ ſibi faventes. Hìc verò maximè elucet Synodorum Provinciæ aut Diœceſeos magnam tùm fuiſſe autoritatem, primò enim Ægyptii illi licet Arium injuſtè damnatum eſſe ſentirent, non auſi ſunt illum ſtatim reſtituere; ſed eâ de re ſcripſerunt ad Alexandrinum Præſulem. Cumque Arium cum aſſeclis poſteà contra Canones reſtituiſſent, autores eis fuerunt ut Præſulem ſuum placarent eique ſubjicerentur. Verumtamen Alexander Alexandrinus Epiſcopus conqueſtus eſt violatos eſſe ab iis hac de cauſâ Canones. Cùm verò in dies creſceret diſſidium, nemo ad Romanam Sedem provocavit, nec hujus cauſæ cognitionem ad ſe traxit. Sed Imperator hujus controverſiæ ſopiendæ cauſâ Synodum generalem indixit, id autem deinde in exemplum abiit, cumque graviores de fide controverſiæ ſunt exortæ, in quibus Epiſcopi plures à ſe invicem diſſidebant,

tunc

tunc Synodos hujuſmodi ex omnibus aut ferè omnibus orbis Romani partibus congregare mos fuit.

De causâ Athanaſii, Marcelli, Euſtathii Antiocheni, Pauli, Lucii, & aliorum.

A Thanaſii cauſam ad probandas appellationes ad Romanam Sedem mirè jactant illarum Patroni, quia ſcilicet Athanaſius in Synodo Tyri damnatus ſine alterius Synodi autoritate Sedem recuperavit, cumque deinde in Synodo Antiochenâ ob id iterum damnatus foret, Romam confugit, & à Pontifice Julio benignè exceptus eſt, ac ut volunt reſtitutus, quod iudicium à Synodo Sardicenſi tandem confirmatum eſt invitis ejus adverſariis.

At quicunque cauſæ hujus circumſtantias omnes attentè examinarit, intelliget hoc exemplo appellationes probari minimè poſſe, ſequentes id docebunt obſervationes.

Primò, Athanaſius non erat damnatus à Synodo Provinciæ aut Diœceſeos; ſed à Synodo extraneorum Epiſcoporum.

Secundò, Imperator Conſtantinus iſtorum judicium utpotè contra leges latum ratum non habuit, & Epiſcopos Concilii ad ſe evocavit ut facti ſui rationem redderent.

Tertiò, Mareotæ damnatus erat abſens, & illîc miſſi erant hoſtes ejus qui in eum inquirerent.

Quartò, Athanaſius ita damnatus non provocavit ad Romanum Pontificem, nec ab eo petiit ut videret num cauſa ejus eſſet talis, quæ deberet iterum examinari; ſed ad Imperatorem confugit, ut ille quæ contra formam judiciorum & leges ab adverſariis facta fuerant reſcinderet.

Quinto, non eſt in exilium ejectus & ſede ſuâ privatus ob Synodi Decretum, ſed Imperatoriâ autoritate. Unde poſteà ad Eccleſiam reverſus non poterat damnari ex illâ lege quæ vetat ne quis Epiſcopus damnatus à Synodo ſine alterius Synodi autoritate ad Eccleſiam redeat. Intelligendus enim eſt iſte Canon de Synodo legitimè coactâ & quæ formas judiciorum obſervavit.

Sextò, Athanaſius ut Sedem ſuam & Eccleſiam recuperaret, non impetravit Romani Pontificis auxilium, ſed quemadmodum à Conſtantino fuerat expulſus, ab ejus filiis eſt reſtitutus.

Septi-

non Athanasius, sed illi ipsi Julio Romano Episcopo causæ arbitrium detulerunt & ab eo Synodum petierunt, rescripsit Julius, justum esse Synodum *fieri ubicunque vellent.* Testatur id Athanasius Apolo. 2. pag. 739. *Eusebiani*, inquit, *ad Julium litteras misêre & ut nos terrerent Synodum jusserunt convocari & ei si vellet causæ arbitrium detulerunt.*

Octavò, Athanasius Romam confugit non quasi appellans, sed vim hostium metuens.

Nonò, Julius cum esset à partibus judex electus, potuit Eusebianos ad se vocare, & detrectantes damnare ac Athanasium absolvere.

Decimò, neutrum tamen fecit nec ullum judicium tulit, sed tantùm auditâ ejusdem Athanasii Apologiâ suam cum eo communionem confirmavit & pro Episcopo eum habuit. Hoc enim unum fecit; imò non solus fecit, sed Concilium quod eâ de causâ congregarat ad preces Eusebianorum. Constat id ex litteris Julii apud Athanasium, in quibus Julius enarrans ea omnia quæ à se suoque Concilio pro Athanasio gesta fuerant, nullatenus dicit eum esse restitutum, sed tantùm servatam cum eo communionem eumque pro Episcopo habitum quod nec Tyri damnatus fuisset nec Mareotæ præsens adfuisset. Verba hæc ipsa sunt hujus Epistolæ.

Undecimò, Orientales falsò supponentes Julium id judicium quod ipsi ultrò detulerant usurpasse, conquesti sunt eum contra Canones & regulas judicasse.

Duodecimò, Julius in Epistolâ suâ ut factum suum adversus Eusebianorum expostulationes defendat, primò, illud urget se scilicet ab ipsis judicem electum missosque ad se ab iis Legatos. Deinde non suam, sed Concilii à se ad illorum preces congregati jactat autoritatem, nec dicit sibi licuisse causam in Synodo terminatam iterum tractare, sed Synodi alicujus acta posse in alia Synodo examinari, cum præsertim Athanasius contra formam judiciorum forte damnatus absens.

Decimotertiò, Athanasius non est à Julio Sedi suæ restitutus ut perperam censuerunt Socrates & Sozomenus; sed ut à Valesio perspicuè demonstratur, in Occidente Athanasius subsistit, donec à Sardicensi Concilio restitueretur.

Decimoquartò, Sardicensis Synodus causam Athanasii retractavit ex Imperatorum rescripto.

Decimoquintò, Athanasius non contentus Occidentalium in Sardi-

censi Concilio judicio, Orientalium quoque judicium postulavit & ab iis tùm subscribentibus Epistolæ Synodicæ Concilii, tùm seorsim per eorum litteras innocens est pronunciatus; ex quibus intelligere est nihil egisse Athanasium ex quo concludi possit eum ad Julium appellavisse, nihil sanxisse Julium ex quo perspici possit eum jus habuisse retractandæ causæ, sed judicium in Athanasium latum in irritum fuisse missum; quia factum fuerat ab extraneis contra formam judiciorum per vim & ambitum, cum ille absens foret, cumque innocentia ejus esset omninò manifesta. Idque non solius Julii, sed omnium Occidentalium sententiâ additis etiam Ægyptiorum & Orientalium quamplurimorum suffragiis.

Eadem fermè dici debent de causâ Marcelli, quem Julius cum Athanasio in communionem suscepit licèt damnatum ab Orientalibus in Constantinopolitanâ Synodo. Nam nec ille ad Pontificem appellavit, nec ab eo fuit restitutus, sed à Synodo Sardicensi. Verùm Orientales non idem de eo ac de Athanasio tulerunt judicium, undè mansit in eum lata sententia, atque, ut observavimus, nemo non eum pro hæretico in Oriente proscripsit, quamvis Athanasius à ferendo in eum judicio abstinuerit.

Extant porrò ejusdem temporis exempla duo celeberrima Episcoporum damnatorum qui ad Pontificem minimè provocarunt. Primùm est Eustathii Antiocheni qui ab Episcopis Orientis, hoc est Diœceseos suæ, quamquam injustè damnatus judicio acquievit, nec ad Pontificem aut aliam Synodum provocavit. Alterum est Pauli Constantinopolitani qui damnatus judicio quidem non acquievit, sed nec ad Pontificem Romanum provocavit. Verùm quantùm potuit, invitis adversariis sedem retinuit, donec per vim ex eâ multoties ejiceretur. Ita etiam Lucius Hadrianopoleos & alii fermè omnes ab Arianis injustè damnati, nec ad Pontificem Romanum provocarunt, nec ab eo litteras per quas restituerentur obtinuerunt.

Unum potest objici in causâ Athanasii Julii testimonium quod in Epistolâ suâ videtur innuere, non licuisse Orientalibus Athanasium damnare absque suâ autoritate. *Namsi*, inquit, *ut dicitis omninò in culpâ fuerunt, oportuit secundum Canonem & non isto modo judicium ferri, oportuit scribere omnibus nobis, ut ità ab omnibus quod justum esset decerneretur.* Et posteà, *An*, inquit, *ignari estis hanc consuetudinem esse ut primùm nobis scribatur ut hinc* (hoc est deinceps dehinc) *quod justum est definiri possit. Quapropter si istic hujusmodi suspicio in Episcopum concepta fuerat adhuc ad nostram Ecclesiam referri de-*

debuit. Idque ea causa fieri oportere indicat, *quod Episcopi essent, & non vulgares Ecclesiæ quæ ista patiebantur; sed ea quam ipsi Apostoli suâmet operâ instruxerant ad fidem.* Undè post alios multos concludit Lupus judicium Episcoporum præsertim magnarum ac Patriarchalium Sedium reservari debere sedi Apostolicæ. Idem confirmari videtur testimoniis Socratis & Sozomeni qui aiunt Julium graviter reprehendisse orientales quod se ad Synodum minimè voeassent: *Cum*, inquit, Ecclesiasticâ Regulâ, *interdictum sit ne præter sententiam Romani Episcopi quidquam ab Ecclesiis decerneretur.*

Respondeo Julium non loqui de se aut de suâ sententiâ; sed de omnium Occidentalium consensu. Queritur scilicet Orientales Athanasium Alexandrinæ sedis Antistitem sine consensu Occidentalium; imò illis insciis damnasse; *Oportuit*, inquit, *scribere*, non mihi soli, *sed omnibus nobis, ut ita ab omnibus quod justum esset decerneretur. An ignari estis*, inquit, *hanc consuetudinem esse ut primùm nobis scribatur ut hinc quod justum est, definiri possit.* Hoc est, ut ostendit prior locus, ut dehinc definiri possit quod tùm Orientalibus, tùm Occidentalibus in communi placuerit. Sic igitur intelligendi sunt Socrates & Sozomenus. Nam illi hoc in mente tantùm habent ut Julii sententiam exponant, quapropter illos ex eo non eum ex illis explicare oportet. Sic autem Orientales mentem Julii acceperunt, *hanc novitatem*, inquiunt, *moliebantur inducere quam horret vetus consuetudo, ut in Concilio Orientales Episcopi quod fortè statuissent ab Occidentalibus refricaretur. Similiter quicquid Occidentalium partium Episcopi ab Orientalibus solveretur.* Itaque Julius & alii Occidentales tunc id tantùm contendebant ut nihil in Ecclesiâ sive Orientali, sive Occidentali alicujus momenti statueretur citra communem Orientis & Occidentis Episcoporum consensum. Idem etiam postularunt Occidentales postea in Epistolâ ad Imperatorem Theodosium à Synodo Romanâ scriptâ de Maximo & Nectario. *Non nobis*, inquiunt, *prærogativam vindicamus examinis, sed tamen consortium debuit esse communis arbitrii.* Itaque id primo loco petierunt & illorum nomine Romani Pontifices ut nihil in Oriente alicujus gravioris momenti decerneretur, quin vocarentur Occidentales ad Synodum & consensum suum gestis accommodarent. Hanc esse veterem consuetudinem arbitratus est Julius. Sed multum vereor, ne ille non satis ista examinarit. Nam ut ex dictis liquet, multa in Oriente judicia sunt facta inconsultis & minimè vocatis Episcopis

Occidentalibus, ſicut in Occidente inſciis & non vocatis Orientalibus: & tamen utrobique ſemper confirmata erant judicia in alterâ parte orbis Romani canonicè lata; ſic ut rectè objiciunt Orientales judicia in Novatum, Sabellium & Valentinum ab Occidentalibus lata ſine novo examine ab Orientalibus confirmata ſunt, ac deinceps in causâ Celeſtii & Pelagii judicia in iſtos lata à Synodo Epheſinâ ſine iterato examine comprobata ſunt. Patet igitur Julium & Occidentales hîc eſſe lapſos, dum novum iſtum morem veterem conſuetudinem eſſe arbitrati ſunt.

De Euphratæ, Saturnini, & aliorum in Occidente depoſitione.

NOn ſolùm ii qui in Oriente, ſed & illi qui in Occidente tùm damnati ſunt, non provocarunt ad Romanum Pontificem, ſed judicio Synodi Provinciæ acquieverunt.

Euphratas Agrippinenſis fertur eſſe damnatus in Concilio Agrippinenſi, nec tamen provocaſſe legitur. Verùm ego iſtud exemplum nihil moror, quippe quod cenſeam eſſe commentitium.

Saturnino Arelatenſi à Gallicanis Epiſcopis dejecto nullum appellationis locum ſupereſſe teſtantur ipſi Epiſcopi Synodi Pariſienſis, *à quo*, inquiunt, *ſacerdotis nomine etiam Saturninum qui ſtatutis ſalubribus impiiſſimè contradixit ſecundum fratrum noſtrorum geminas jam litteras excommunicatum ab omnibus Gallicanis Epiſcopis charitæ veſtræ cogno ſcat, quem & vetera diſſimulata jam diù licet crimina & cætera editu Epiſtolis ſuis nova temeritatis irreligioſitas indignum nomine Epiſcopi fecerunt.*

Poſt hæc in eadem Galliâ Priſcilianus à Synodo Burdigalenſi damnatus anno 385. ad Imperatorem provocavit non ad Romanum Pontificem. Notat autem Sulpitius Severus, id Epiſcoporum *Inconſtantiâ permiſſum: quia*, inquit, *aut ſententiam refragantem ferre debuerant, aut ſi hi ipſi ſuſpecti habebantur, aliis Epiſcopis audientiam reſervare.* Jam verò ſi tunc in more poſitum fuiſſet provocare ad Pontificem Romanum, hoc procul dubio obſervaſſet Severus. Idem porrò Priſcilianus cum Inſtantio, & Salviano damnatus à Caſaraugustanâ Synodo, Romam confugerat ut illic ſibi objecta purgaret. At Damaſus non modò eos non ſuſcepit, ſed ne in conſpectum quidem admiſit. Additum enim fuerat in Synodali adverſus

versus eos sententiâ, ut si quis damnatos in communionem suscepisset, sciret in se eamdem sententiam esse promendam, cùm ergo istius Decreti pœna Damasum non secùs ac alios Episcopos spectaret, non illi plus juris erat quam cœteris, rescindendi judicii à Synodo adversus Priscilianum lati.

De Eustathii Sebasteni ad Liberium confugio.

De judiciis in Eustathium Sebastenum latis multa dici possent quæ ad historiam pertinent, & valdè sunt obscura, sed ea sunt alterius instituti: unum hîc prætermittendum non est, quia ab adversariis velut alicujus momenti nobis objicitur, Liberii scilicet in ejus causa judicium; nam ille depositus in Synodo Constantinopolitanâ & ab Arianorum factione vexatus Romam confugit ad Liberium, à *quo litteras obtinuit per quas restitueretur*, ut ait sanctus Basilius Epistolâ 74. Verùm istud ad appellationum exemplum minimè pertinet. Nam primò Eustathius non venit in Occidentem ad Liberium ut restitueretur, quippe qui depositus non fuerat à legitimis judicibus, sed à Synodo Constantinopolitanâ anni 359. quæ erat Acacianorum. Secundò, missus est ad Liberium non ut ageret de suâ restitutione, sed tanquam Legatus Synodi Lampsacenæ, ut Liberium ad communionem Episcoporum qui Semiariani dicuntur, amplectendam adduceret: ac propterea suspectus erat Liberio, nec ab eo susceptus est in communionem, nisi postquam Nicænam fidem professus est. Tertiò, non est restitutus sedi suæ, sed datæ sunt litteræ à Liberio in quibus ejus fides commendabatur. Quartò, reversus istas litteras Tyanensi Synodo exhibuit; cumque inde cognovissent Episcopi Catholici illum rectè sentire, judicarunt eum esse restituendum. Quid autem ex his sive ad appellationum jus Romano Pontifici vindicandum, sive ad asserendum Episcoporum judicium ad eum solum pertinere inferri possit, ego prorsus non video.

De causâ Maximi, Nectarii & Gregorii Nazianzeni. Itemque de Meletii & Paulini ac Cyrilli causis.

Ex celebribus hisce controversiis non pauca colligere est, quæ ostendant Pontifici jus nullum fuisse rescindendi aut retractandi judicia in Oriente lata

Maximus à Petro Alexandrino ordinatus Epiſcopus Conſtantinopoleos à Gregorio Nazianzeno pulſus ad Occidentales confugit, & in Synodo quæ ex totius orbis Epiſcopis *videbatur eſſe præſcriptâ*, hoc eſt ut putamus *Aquileïenſi*, cauſam ſuam egit, tùm verò Occidentales judicium ſibi non uſurparunt, nec ſibi aut Pontifici Romano ſine Orientalibus illud competere arbitrati ſunt; ſed tantùm propoſuerunt ut *commune eſſet Orientalium Occidentaliumque judicium: cum*, inquiunt, *cognoviſſent* (Orientales) *ad hoc partium veniſſe Maximum ut cauſam in Synodo ageret ſuam, quod etiamſi indictum Concilium non fuiſſet jure & more majorum ſicut & ſanctæ memoriæ Athanaſius, dudum Petrus Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopi & Orientalium plerique fecerunt ut ad Eccleſiæ Romanæ Italiæ & totius Occidentis confugiſſe judicium viderentur. Cum eum ſicut diximus experiri velle adverſum eos qui Epiſcopatum ejus abnuerant comperiſſent, præſtolari ſuper eos ſententiam noſtram debuerunt. Non prærogativam vindicamus examinis, ſed conſortium tamen debuit eſſe communis arbitrii.*

Ex his conſtat nullum ibi exemplum appellationis aut reviſionis ad Romanam Sedem extare.

Primò, quia nulla in Maximum lata erat ſententia, cum in Concilio cauſam ſuam egit; ſed tantùm fuerat Conſtantinopoli pulſus, atque ideò ad Occidentales omnes confugerat. Appellatio autem aut reviſio judicium ſupponit.

Secundò, Occidentales non ſibi ejus judicium vindicant, ſed Imperatorem rogant, ut commune ſit Occidentalium Orientaliumque judicium & Concilium. At ſi jus Sardicenſibus Canonibus Romanæ Sedi indultum in uſu fuiſſet, illud procul dubio Occidentales in Epiſtolâ ſuâ jactitaſſent.

Tertiò, non hîc agitur de ſolius Epiſcopi Romani judicio, ſed etiam univerſæ Italiæ atque totius Occidentis.

Quartò, ſine ullo Occidentalium conſenſu imò iis invitis Orientales Maximum rejecêre, & in ejus locum Nectarium ordinarunt.

Idem patet ex causâ Paulini & Meletii ac Flaviani ordinatione.

Nam primò Orientales Meletium licet ab Occidentalium & Romani Epiſcopi communione alienum in ſuâ communione habuêre, & è contra Paulinum à Romanis & Italis approbatum Epiſcopum nihili fecerunt.

Secundò, poſt mortem Meletii Flavianum in ejus locum ordinarunt

parunt Episcopum invitis Occidentalibus : Hujus ordinationem non secùs ac Maximi depositionem Synodus Constantinopolitana probavit : reclamant Occidentales, petunt ut fiat generale Concilium, ut illic causa utriusque examinetur. Quid ad hæc Orientales? Declarant se sequi Nicænos Canones & juxta illorum præscriptum Nectarium in Synodo Constantinopolitanâ ordinatum esse, Flavianum verò in Oriente ab Episcopis Diœceseos. Monent Occidentales ut unitatem & pacem legesque Ecclesiasticas privato erga aliquos studio præponant : uno verbo supponunt cuncta quæ à Synodis Provinciæ & Diœceseos sunt statuta retractari minimè posse, idque per Canonem sanciunt. Ita victi Occidentales non quidem circa appellationes aut revisiones de quibus nondum agebatur ; sed circa rem longè minoris momenti, nempè ut graviores istæ res communi Orientis & Occidentis Episcoporum arbitrio ac judicio limitentur.

Quoniam autem mentio incidit hujus Synodi Constantinopolitanæ, in quâ Cyrillus Hyerosolimitanus est in Episcopatu confirmatus, observare oportet illum ab Acacio damnatum, *primùm omnium*, inquit Socrates, non ad Romanum Pontificem, *sed ad majorem Synodum libellum appellationis dedisse*. Ex quo constat primò, supremæ huc usque autoritatis habitas fuisse Synodos Provinciæ. Secundò, morem non fuisse provocandi ad Romanum Episcopum, alioquin ad eum potiùs appellasset quàm ad majus Concilium, quod non erat ita facile tum temporis convocare.

De causâ Bonosi.

ILlustre veteris disciplinæ monumentum habemus in causâ Bonosi Episcopi, is ad Capuensem Synodum delatus, quasi perperam de Virginitate Mariæ sentiret cum ad Anysium Thessalonicensem Metropolitanum & vicinos Episcopos ejus judicium esset remissum à Synodo, ii causam graviorem esse cernentes Siricium Romanum Episcopum per litteras consuluêre, rogaruntque ut ille de Bonoso ejusque sententiâ judicium aliquod ferret. Quid ad hæc Siricius? Respondet sibi judicandi formam non competere ; sed illorum esse sententiam ferre, nec ullam refugiendi aut elabendi accusatoribus, velaccusato copiam esse. *Accepi*, inquam, *litteras vestras de Bonoso Episcopo quibus vel pro veritate vel pro modestiâ nostram*

sen-

ſententiam ſciſcitari voluiſti. Sed cum ejuſmodi fuerit Concilii Capuenſis judicium ut finitimi Bonoſo, atque ejus accuſatoribus judices tribuerentur & præcipuè Macedones qui cum Epiſcopo Theſſalonicenſi de ejus factis cognoſcerent, advertimus quod nobis judicandi forma competere non poſſet: & poſt alia, *veſtrum eſt igitur qui hoc accepiſtis judicium, ſententiam ferre de omnibus; nec refugiendi vel elabendi accuſatoribus vel accuſato copiam dare;* & infra: *denique cum Bonoſus Epiſcopus poſt judicium noſtrum miſiſſet ad fratrem noſtrum Ambroſium, qui ejus ſententiam conſuleret interdictam ſibi Eccleſiam irrumpere atque ingredi, reſponſum eſt ei quod nihil temerandum foret; ſed omnia modeſtè, patienter & ordine gerenda, neque contra ſententiam veſtram tentandum aliquid.* Igitur ex Siricii & Ambroſii ſententia judicatis ſemel Epiſcopis in Synodo Provinciæ, nihil eſt adverſus judicium tentandum, nec licet ulli Antiſtiti ne quidem Romano cauſam ad ſe evocare, ſeu ut verbis Siricii utar, nullis aliis quam vicinis Epiſcopis forma judicandi competit. Hanc Epiſtolam quæ erat inter Ambroſianas 71. Siricio reſtituerunt Juſtellus, Holſtenius & alii omnes eruditi. Unus Davidius cum huic argumento ſatisfacere non poſſet, eam in dubium revocare conatus eſt, ſed infelici adeò ſucceſſu, ut nemo in ejus ſententiam deſcenderit. Quapropter ſuperfluum eſt in ejus conjecturis refellendis immorari, quas jam ſatis abundè autor operis de antiquis & majoribus Epiſcoporum cauſis exſufflavit.

De cauſâ Joannis Chryſoſtomi.

CHryſoſtomi exemplum proferunt plerique ut appellationum ad Romanum Pontificem uſum in Oriente viguiſſe probent. Nos è contra ex ejus cauſâ demonſtrabimus hunc uſum tum temporis inauditum fuiſſe.

Ad Synodum quæ ad Quercum celebratur vocatus, Chryſoſtomus multis de cauſis iſtud judicium recuſavit. Harum prima hæc eſt debere juxta Canones in quibuſcumque Provinciis cauſas illarum tractari, nec alienarum regionum Epiſcopos ad judicia Provinciarum trahi. *Nos*, inquit, *ſcientes leges Patrum, oportere in quibuſque Provinciis ſua negotia tractari tranſmontanoſque ad noſtra judicia non attrahendos fortiter detrectavimus. . . . neque enim congruum eſt ut hi qui in Ægypto ſunt, judicent eos qui in Thracia.* Ergo multò minus

nus congruum, ut hi qui in Occidente & in Italiâ sunt, judicent. Secundò, Judicium Theophili recusabat Chrysostomus quod nondum ille se à criminibus quibus accusatus erat purgasset. Tertiò, eum veluti inimicum ac hostem non immeritò suspectum habebat. *nos*, inquit Chrysostomus, *misimus ad eum dicentes non nos declinare judicium, sed apertum hostem & inimicum manifestum.*

Deinde cùm absens & nullâ contestationum ejus ratione habitâ judicaretur, non ad Romanum Pontificem provocavit; sed ad majorem Synodum: *Nobis*, inquit, *asserentibus paratos esse præsentibus centum & mille Episcopis crimina objecta refellere passus non est, sed absentibus nobis & Synodum convocare volentibus, judiciumque flagitantibus neque cognitionem fugientibus, sed inimicitias manifestas.*

Post hæc ab Imperatore revocatus cùm appellationi suæ ad Synodum insisteret, Synodum iterum postulavit: *Cum*, inquit, *triginta Episcopi & clementissimi Imperatoris Notarius ad hoc missus reduxissent, ingressi ad Regem oravimus ut ad ulciscenda facinora Synodum cogeret.*

His nihil obstantibus in aliâ Synodo damnatur Chrysostomus, quod judicatus à Synodo sine alterius Synodi auctoritate sedem suam recepisset. Post domnationem ejectus cum nihil reliquum esse sibi videret, litteras ad Innocentium Romanum scripsit, in quibus rogat ut sibi inimicorum factionibus oppresso & injustè ac contra leges judiciorum judicato opem ferat ac communionem impertiri non desinat. *Ideo*, inquit, *charitatem vestram obsecro ut provocetur ad condolendum faciendumque omnia quò mala hæc sistantur . . . agitur Domini venerandi maxime ac pii cum hæc ita se habere didiceritis, studium vestrum & magnam diligentiam adhibete, quò retundatur hæc, quæ in Ecclesias irrupit iniquitas. Quippe si hic mos invaluerit & fas erit cuivis alienam Parochiam invadere . . . . quapropter ne confusio hæc quæ sub cœlo est nationem invadat, obsecro ut scribatis quod hæc tam iniquè facta & absentibus nobis & non declinantibus judicium, non habeant robur; sicut neque suâ naturâ habent. Illi autem qui iniquè egerunt pœnæ Ecclesiasticarum legum subjaceant, nobis vero qui nec convicti, nec redarguti, nec habiti, ut rei litteris vestris & charitate vestrâ aliorumque quorum scilicet & antea societate fruebamur, frui concedite.*

Ex his verbis, *obsecro ut scribatis ut ea quæ tam iniquè facta sunt non habeant robur*, concludunt adversarii à Chrysostomo appellatum ad Innocentium rogatumque eum ut auctoritate suâ judicia in Orien-

te lata irritaret; verùm qui sic ratiocinantur non vident se nihil omninò probare, quia plus probant quam oporteat. Inde enim sequitur idem jus fuisse Venerio Mediolanensi, & Chromatio Aquileiensi, ad quos in eamdem planè sententiam scribit Chrysostomus. Non igitur petit Chrysostomus ut illi irritent judicium in Oriente latum, sed ut scribant illa quæ ibi facta fuerant robur habere non posse, cum contra Canones & formam judiciorum Ecclesiasticorum ibi judicatum foret: atque ideò petit ut quoniam hæc judicia ex seipsis sunt irrita, non denegetur sibi ab Occidentalibus communio, sed confirmetur. Confugit ergo ad istos Occidentales opem petens & contra vim Theophili & aliorum, auxilium implorans, non autem propriè ad Innocentium Sedemque Apostolicam appellavit.

Deinde quæ in causâ Chrysostomi gessit Innocentius, docent eum non sibi arrogasse jus rescindendi judicii in eum lati; sed tantùm illud improbandi; utpote quod contra Canones esset factum & naturâ suâ irritum, *quod ut*, inquit Gelasius Epist. ad Faustum tomo 4. Concilio. col. 1168. *non solùm Præsuli Apostolico facere licet; sed & cuicumque Pontifici.* Cum enim Theophilus primus de damnatione Chrysostomi ad eum scripsisset cernens eum solùm scripsisse, nec adjunxisse socios suos aut rei seriem satis exposuisse, de ejusmodi negotio judicium suspendit. Deinde cum litteras Chrysostomi accepisset Innocentius utrique tum Theophilo tùm Chrysostomo litteras communionis misit, cumque videret judicium Theophili esse per se irritum, nulli denegandam censuit communionem; donec aliud judicium legitimum haberetur; sic enim scribit ad Theophilum. *Nos & te & fratrem Joannem communionis nostræ esse decrevimus.... nisi debitum & legitimum sequatur judicium, non possumus à Joannis communione discedere.*

Unum nobis opponunt ut ostendant Innocentium latam à Theophilo sententiam Decreto rescidisse: Palladii scilicet testimonium qui dicit Innocentium judicium Theophili cassum atque irritum decrevisse.

Verùm hæc objectio quæ alicujus momenti videri poterat ante editionem autographi illius Palladii, nunc prorsùs evanuit. Quippè illud verbum decrevit ab Ambrosio Monacho Camaldulensi veteri Palladii interprete Eugenii IV. Romani Pontificis studiosissimo fuerat de industria hîc interpolatum. Quemadmodum & in Epist. Chrysostomi multa alia erant addita ad extollendam Romani Episcopi potestatem, quale erat illud *autoritate vestrâ decernite*; & hoc Ecclesiis *nos jubete restitui*, istud jam odorati erant viri docti, nunc verò

rò non licet de eo dubitare ; postquam vir meritissimus Bigotius αὐτόγραφον Palladii in lucem edidit, sic autem se habet τοῖς τετῦς ἀντιπέστειλεν ὁ μακάριος Ἰννοκέντιος ὁ πάππας ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τὰ ἴσα τῆς κοινωνίας αὐτὸ τοῦτο τὴν δόξασαν γενέσθαι κρίσιν τῷ θεοφίλῳ εἴπων δεῖν ἕτερον ἀνενπλήπτου συγχωρεθῆναι σύνοδον δυσπιῶν πρὸς ἀναθολίκων διοχομένων ξ συνεδρίᾳ φίλων πεῶπεν ἐπέτα ἡ ἐχθρῶν. Hoc est, ut vertit idem Bigotius, *ad hæc beatus Innocentius Papa utrique parti litteras communionis misit improbans judicium quòd à Theophilo factum videbatur dicens debere cogi irreprehensibilem Synodum Occidentalium & Orientalium, primùm quidem secedentibus ab illo concessu amicis, deinde inimicis.*

Ex his constat nec Chrysostomum, nec Innocentium, nec Palladium, nec ullum omninò alicujus fidei scriptorem prodidisse memoriæ aliquod decretum ab Innocentio emissum, ad irritandum judicium à Theophilo in Chrysostomum latum. Sed illud unum postulasse Chrysostomum ut cum ex naturâ suâ judicium esset irritum sibi communio non denegaretur, sed res integra judicio alterius Synodi reservaretur, Innocentium verò contendisse ut Orientalium & Occidentalium esset ista Synodus. Itaque omnes Pontifices à Julio ad Zozimum non usurpante sibi potestatem retractandarum causarum in Oriente aut aliis orbis partibus judicatarum : sed tantùm petunt ut ipsi cum Occidentalibus ad Synodum vocentur, suumque consensum præbeant, quæ quidem disciplina, licet nova fuerit, ut advertimus, in causâ tamen Chrysostomi ubi totus Oriens erat divisus, justissima erat. Porrò si Innocentius credidisset sibi jus esse retractandi judicii in Chrysostomum lati, illud procul dubiò in irritum misisset, nec postulasset aliam fieri Synodum, nec Theophilum in communionem suscepisset, sed suâ auctoritate rem omnem terminasset : quin etiam Innocentius agnoscit solam Synodum causam Chrysostomi posse retractare. *Cæterum*, inquit, *quid contrà istos in præsentia sit agendum Synodali cognitione peropus est, quam dudum cogendam etiam esse censuimus, sola enim illa talium procellarum motus sopire potest.*

At, inquiunt adversarii, adeò verum est irritatum esse judicium Orientalium ab Innocentio ut Legatis ab eo in Orientem missis in mandatis dederit, non oportere Joannem in judicium venire, nisi priùs & Ecclesia & communio restitueretur, unde post hujus mortem Occidentales omnes cum Orientalibus communicare detrectaverunt, antequam ejus nomen in dypticis poneretur.

Respondeo hæc non probare judicium in Chrysostomum latum

in irritum esse missum ab Innocentio aut Occidentalibus, sed tantùm illud naturâ suâ irritum fuisse, nam juxta regulas juris, quilibet debet priùs judicari quàm spoliari. Priùs verò fuerat spoliatus Chrysostomus quàm judicatus. Cum judicium Synodi ad Quercum in ipsum latum ex jure irritum foret, quippe in quo judices sederant, non modò ii qui legitimi ac naturales ejus judices non erant, sed & inimici qui eum absentem ac adversus illorum judicium reclamantem damnaverant. Igitur restitui eum oportebat antequam judicaretur, id tantùm in mandatis habebant Legati non solùm Innocentii, sed & Imperatoris Honorii, Chromatii, Aquileïensis & Venerii Mediolanensis ac reliquorum Italiæ Episcoporum. Et certè in commonitorio non decernitur absolutè restituendus Chrysostomus aut restituendus ex Occidentalium aut Innocentii sententiâ & autoritate, sed solùm Joannem non debere judicio se sistere nisi priùs restituatur, ne scilicet si communione Ecclesiæ privatus ad causam dicendam veniisset, videretur judicium in se priùs latum quoad formam approbare: eadem de causâ noluerunt Occidentales cum Orientalibus communicare, donec honor & fama Chrysostomi memoriæ restitueretur, quia injustum erat illum pro damnato habere qui à legitimis judicibus non erat damnatus. Mitto nunc Gelasii autoritatem qui dicit Chrysostomum absque ullâ Synodo solius Apostolicæ Sedis judicio absolutum: hæc quippe dicebat Gelasius eo tempore quo Romani Pontifices jus admittendarum appellationum sibi arrogabant, solebantque ad illud confirmandum adducere exempla Episcoporum qui vexati in Oriente ad Occidentales confugerant, ut Athanasii, Chrysostomi & Flaviani. Adde quod verum est Chrysostomum sine Synodo restitutum esse non ex solius Sedis Romanæ autoritate; verùm ob manifestam injustitiam & ut ita loquar nullitatem judicii in ipsum lati, quæ Episcopis omnibus posteà innotuit, unde ut observavimus nomen Chrysostomi ab Orientalibus in Dypticis appositum est, antequam ab Occidentalibus id peteretur. Nihil hîc dico de excommunicatione Arcadii & Eudoxiæ ab Innocentio, hæc enim narratio omnium judicio commentitia est.

Unum prætereà nobis opponi posset ex Epistolâ ab Imperatore Honorio ad Arcadium in gratiam Chrysostomi scriptâ, ubi videtur dicere nihil licuisse agere in causâ Chrysostomi sine Romani Episcopi autoritate: *Erat*, inquit, *inter Episcopos causa quæ collato tractatoque Consilio deberet absolvi: missi ad sacerdotes urbis æternæ atque*

Ita-

Italiæ ex utraque parte Legati exſpectabantur ex omnium auctoritate ſententia informatura Regulam diſciplinæ. Integrum nempe eſſe debuerat neque quidquam novari, dum definitio deliberata procederet, cùm intereà mirum quoddam præcipitium feſtinationis exarſit, ut non expectatis litteris ſacerdotum qui fuerunt mutuâ partium Legatione conſulti in exilium truderentur Antiſtites animadverſioni priùs addicti quàm ſententiam judicii Epiſcopalis experti. Ergo, inquiunt, Chryſoſtomi cauſa non poterat judicari in Synodo Provinciæ ſine autoritate Romani Pontificis quia Epiſcopalis erat, aut certè non debebat ſententia in ipſum lata executioni mandari poſt appellationem ad Sedem Romanam.

Reſpondeo hanc Imperatoris Honorii Epiſtolam ſcriptam eſſe poſt judicium à Synodo ad Quercum latum, miſſoſque ab utraque parte Romam Legatos: ex parte quidem Theophili ut communio Chryſoſtomo denegaretur, ex parte verò Chryſoſtomi, tùm ad tuendam communionem, tùm ad implorandum auxilium Romani Pontificis adverſus vim ſibi à Theophilo illatam, non autem ut peterent à Romano Epiſcopo ut ipſe cauſam judicaret. Docent id ſequentia verba. *Denique quàm immatura illa damnatio fuerit res probabit. Namque hi quorum expectabatur autoritas pacificâ Joanni Epiſcopo communione permiſsâ ſanciendam concordiam cenſuerunt, nec quemquam putarunt ante judicium conſortio repellendum.* Itaque non id ſibi vult Imperator ex ſolius Romani Pontificis autoritate & judicio deturbandum fuiſſe Chryſoſtomum: ſed dicit eum à communione non fuiſſe pellendum & exturbandum ante Orientalium Occidentaliumque Epiſcoporum judicium. Id patet ex Epiſt. Innocentii, in quâ non petit ut Chryſoſtomus in communione maneat, donec à ſe in eum ſit ſententia prolata, ſed donec de eo judicatum fuerit in Orientalium Occidentaliumque Concilio. Honorium porrò ad verba Innocentii alludere nemo non videt.

§. III.

Referuntur & examinantur exempla appellationum quæ vulgò proferuntur in judiciis quinto & ſexto ſæculo latis.

HUc uſque non ſolùm nullum appellationis ad Romanum Epiſcopum exemplum reperire potuimus, ſed etiam nullus no-

bis occurrit Pontifex Romanus qui in aliquâ causâ jus istud sibi arrogarit; at quinto & sexto Ecclesiæ sæculo exempla occurrunt appellationum & Pontifices inveniuntur qui eas sibi arrogarunt. Verùm cernere est Episcopos universarum orbis partium adversus istud jus reclamantes, & pristinam judiciorum formam observantes. Romani Pontifices, hi sunt Zozimus, Cælestinus, Bonifacius & Leo, quibus res primò fuit cum Africanis; deinde cum Gallis ac post modum cum Orientalibus. Istorum omnium concertationes suo ordine referemus.

De causâ Cælestii.

PRima appellatio ab Africanorum judicio interposita fuit à Cælestio Pelagiano qui in Synodo Carthaginensi anno 412. *damnatus ab Africanorum sententiâ ad Romani Episcopi examen appellandum esse credidit*, inquit Marius mercator in commonitorio cap. 1. Hanc Cælestii appellationem parvi penderunt Africani Episcopi Cælestiumque post appellationem ante judicium à Romano Episcopo confirmatum pro hæretico habuêre. Nam in Synodo anni 416. judicium anni 412. recensuêre & confirmavêre. Unde inquiunt, *factum est ut recensendum peteremus, quid fermè ante quinquennium super Cælestii nomine hic apud Ecclesiam Carthaginensem fuerat agitatum quo recitato sicut ex subditis advertere poterit sanctitas tua; quia ipso tempore Episcopali judicio recisum hoc tantùm ulcus ab Ecclesiâ videretur, nihilominùs tamen id communi deliberatione censuimus hujusmodi persuasionis autores, quamvis & ad Presbyterium idem Cælestius posteà perveniſſe dicatur, nisi hæc apertissimè anathematisaverint ipsos anathematisari oportere, ut si ipsorum non potuerit saltem eorum qui decepti sunt à vobis vel decipi possunt, cognitâ sententiâ quæ in eos lata est, sanitas procuraretur.* Itaque Cælestium ad Innocentium appellasse certum est. Sed incertum utrùm Innocentius Cælestii appellationem gratam habuerit: certò certiùs Africanos appellationem ejus flocci fecisse, nec expectato ejus ad quem appellatum judicio Cælestium iterum damnasse, & Innocentium ipsum illorum damnationem approbasse, quod argumento est eum appellationem quoque Cælestii non admisisse, alioquin enim posteriùs Africanorum judicium indignè tulisset, non autem comprobasset; sed aut ipse sententiam de Cælestio tulisset aut judices in Provinciâ dedisset.

Mor-

Mortuo Innocentio succeſſit Zozimus, ad quem ſeſtinanter perrexit Cæleſtius novi Pontificis ut fieri ſolet gratiam aucupari ſtudens: novum ab eo petiit examen, datisque Pontifici verbis innocentem ſe eſſe & ea quæ adverſum ſe geſta erant iniqua eſſe perſuadet: quid multis ab eo ſibi non parùm faventes litteras obtinet quibus ad ſecundum menſem Romam citantur Africani ut ipſum accuſent. Illi ad tempus conſtitutum minimè veniunt. Nec mirùm cum ipſis perſuaſum eſſet judicia in Provinciâ finiri oportere; alias ergò ad Africanos dedit litteras Zozimus quibus expoſtulat quod nemo adfuiſſet. *Ecce*, inquit, *Pelagius Cæleſtiuſque Apoſtolicæ Sedi in litteris ſuis & confeſſionibus ſuis ubi Heros, ubi Lazarus, &c.* miſit præterea Cæleſtius Subdiaconum à quo Paulinus Diaconus ad Sedem Apoſtolicam & Zozimi judicium citatus eſt. Vadimonio conſtituto, hic Diaconus adeſſe renuit. Tum convenientes in unum Africani Epiſcopi circa Autumnum anni 417. Cæleſtii & Pelagii errores damnaverunt, grandemque ad Zozimum Epiſtolam ſcripsêre, in quâ querebantur nimium ab ipſo fidem Cæleſtio adhibitam eſſe & quæ in hac causâ acta fuerant ipſum edocebant; miſſis etiam geſtis quæ fuerant acta de illo vel cum illo Cæleſtio. Hæc Marcellini operâ miſſa ſunt, per quem ſimul & Paulini commonitorium Romam delatum eſt.

Tùm Zozimus lectis hiſce litteris & conſideratis Africanorum Decretis Epiſtolâm 3. ad eos miſit in quâ factus paulò æquior, poſtquam Apoſtolicæ Sedis autoritatem commendavit, negat ſe in omnibus Cæleſtio fidem accommodaſſe ut viſum fuerat Africanis. Teſtaturque ſe nihil definiviſſe aut ſine maturo examine definiturum. *Idcircò*, inquit, *noverit veſtra fraternitas nihil nos poſt illas quas ſuperius vel litteras veſtras accipimus immutaſſe; ſed in eodem cuncta reliquiſſe ſtatu, in quo dudum fuerant cum hoc noſtris litteris veſtræ indicavimus ſanctitati, ut illa quæ à vobis miſſa erat ad vos obteſtatio remaneret.*

Interim Africani metuentes ne Zozimus aliquid in gratiam Cæleſtii ſtatueret Legatos ad Honorium Imperatorem Ravennæ tunc degentem miſerunt, quibus quidem ab eo obtinuerunt conſtitutionem, *in Pelagium & Cæleſtium eorumque errores.* Ac demum vocatus à Zozimo ad audientiam *Cæleſtius*, inquit Marius mercator in commonitorio, *ut quæ promiſerat feſtinaret implere, id eſt ut damnatis prædictis capitulis ſententia Africanorum Epiſcoporum quâ fuerat communione privatus abſolveretur, non ſolùm non adfuit; ſed etiam ex*

me-

memoratâ urbe profugit, atque ob hoc à beatæ memoriæ Episcopo Zozimo scriptis amplissimis est prædamnatus. In toto isto negotio apparet vitilitigatorem Cælestium ad Innocentium appellasse, apparet Zozimum conatum esse ad se trahere Africanos ad reddendam rationem judicii sui, apparet etiam Africanos multum laborasse ut Zozimus deceptum se esse agnosceret à Cælestio, at non apparet eos agnovisse in Pontifice Romano potestatem rescindendi judicii à se in Cælestium lati, imò contrarium ex dictis colligi facillimè potest.

De causâ Apiarii & dissensione Episcoporum Africanorum cum Zozimo, Bonifacio, & Cælestino circa Episcoporum appellationes ad Romanam Sedem.

MAjor fuit deinceps Zozimi contentio cum Africanis de appellationibus Episcoporum post motam de Apiario controversiam, hinc enim cernere est Zozimum & ejus successores nihil non molientes ut appellationes Episcoporum sibi vindicarent, inde Africanos pro veteri consuetudine Synodorumque suarum suprema autoritate tanquam pro aris & focis digladiantes. Sed res alioquin intricata breviter ac dilucidè exponenda est. Urbanus Siccensis Episcopus olim Augustini Discipulus Apiarium Presbyterum, cujus ordinationem irritam esse censebat, excommunicavit, & dejecit. Is ad Romanum Episcopum Zozimum confugit & ab eo benignè exceptus ac in communionem acceptus est. Inde magnum non solùm in Ecclesia Siccensi, sed & in universâ Africanâ scandalum exortum est, cum Zozimus videretur Canones violasse Clericum damnatum suscipiendo. Verùm ille Pontifex tres Legatos in Africam misit, Faustinum Episcopum Potentinæ plebis, & Philippum, ac Asellum Presbyteros qui restitutionem Apiarii procurarent. Postquam in Africam pervenêre, præsentes adfuerunt Concilio Africæ universali ducentorum & septemdecim Episcoporum quod habitum est post Cos. Honorii II. & Theodosii VII. anno 419. attulerunt illi à Zozimo litteras & mandata: ac primùm restitutionem Apiarii urgere cæperunt, quid circa illam gestum sit in hac Synodo docet Epistola Synodica ad Bonifacium successorem Zozimi, nam hic antequam res ista perficeretur, è vivis abierat: *Quoniam*, inquiunt Episcopi, *placuit Domino ut de his quæ nobiscum egêre sancti Fratres*

nostri

noſtri Epiſcopus Fauſtinus & compresbyteri Philippus & Aſellus, non beatæ memoriæ Epiſcopo Zozimo à quo ad nos mandata & litteras detulerunt, ſed tuæ venerationi qui in ejus locum es divinitùs conſtitutus humilitas noſtra reſcriberet, ea breviter inſinuare debemus quæ utrorumque concordiâ terminata ſunt, non ea quæ prolixis geſtorum voluminibus continentur, in quibus ſalvâ quidem charitate, non tamen ſine parvo altercationis labore demorati ſumus ea geſtis delibantes quæ nunc ad cauſam pertinent. Quamquam & ille ſi adhuc eſſet in corpore, hoc acciperet gratiùs quod videret pacatiùs terminatum. Domine frater, Apiarius Presbyter, de cujus ordinatione & excommunicatione fuerat exortum non ſolùm Siccenſis, verùm etiam totius Africanæ Eccleſiæ non leve ſcandalum, de omnibus erratis ſuis veniam petens communioni eſt reſtitutus. Prior autem Epiſcopus noſter Siccenſis Urbanus quod in eo corrigendum viſum eſt ſine ulla dubitatione correxit, quia verò paci & quieti Eccleſiæ non tantùm ad præſens, ſed etiam impoſterùm proſpiciendum fuit, quoniam talia multa præceſſerant, ut vel ſimilia vel etiam graviora præcaveri oporteret, placuit nobis ut de Siccenſi Eccleſia retento ſcilicet honore gradus ſui Presbyter removeretur Apiarius & accepto Epiſtolio ubicumque alibi vellet & poſſet Presbyterii munere fungeretur. Quod eidem ipſi per litteras poſtulanti ſine difficultate conceſſimus. Non habemus acta Concilii in cauſa Apiarii, ſed ex hac relatione intelligimus. Primò Zozimi Legatos petiiſſe ut reſtitueretur Apiarius. Secundò, Africanos obſtitiſſe ac ut veriſimile eſt conqueſtos eſſe de Zozimo. Tertiò, Apiarium videntem ſe non poſſe reſtitui niſi errata ſua fateretur veniam eorum ab Epiſcopis Africanis petiiſſe. Quartò, eum ne ſic quidem reſtitutum Siccenſi Eccleſiæ, ſed honorem Presbyterii ei ſervatum permiſſumque ut ubicumque alibi vellet communicaret. Hæc de Apiario in eâ Synodo geſta.

Verùm hujus occaſione inter Zozimum & Africanos actum eſt de appellationibus Epiſcoporum & formâ judicandi Clericos. *Nam priuſquam Apiarii cauſa iſto termino clauderetur*, inquiunt, *iidem inter alia quæ diuturnis diſceptationibus verſabamur, quia ratio ipſa poſcebat ut apud acta Eccleſiaſtica, & fratribus noſtris Fauſtino Coëpiſcopo & Philippo & Aſcllo Compresbyteris quæreremus, ut promerent quidquid eis nobiſcum agendum fuiſſet impoſitum, nonnulla quidem ſine ullo ſcripto proſecuti ſunt verbis; ſed cum id potiùs flagitaremus quod in litteris ferrent, commonitorium poſtularunt, quod recitatum nobis etiam geſtis quæ ſecum etiam ad vos deferunt eſt alligatum.* Habemus etiamnum hæc geſta à quibus incipit Codex Canonum Africanæ Eccleſiæ:

in iis Aurelius in primâ ſeſſione Concilii 8. Calendas Junias, primum profitetur ſervanda eſſe Decreta Nicæni Concilii, eaque proferri jubet : id ipſum cum placuiſſet omnibus, Daniel Notarius recitare cæpit, verùm ſtatim Fauſtinus interlocutus eſt dicens aliqua eſſe in mandatis à Sede Apoſtolica cum Epiſcopis Afris tractanda de Nicænis Canonibus, ſimulque commonitorium ſibi à Zozimo datum protulit, quod jubente Aurelio Daniel Notarius recitavit. Sic autem conceptum erat : *fratri Fauſtino & filio Philippo & Aſello Presbyteris Zozimus Epiſcopus, vobis commiſſa negotia non latent vos ita ac ſi noſtra, imò quia noſtra ibi in vobis præſentia eſt cuncta peragite, maximè cum & hoc noſtrum poſſitis habere mandatum, & verba Canonum quæ in pleniorem firmitatem hujus commonitorio inſeruimus. Ita enim dixerunt fratres in Nicæno Concilio cum de Epiſcoporum appellatione decernerent.* Sequitur 7. Canon Sardicenſis nomine Nicæni adductus. Quo recitato Alypius interfatus ait jam ſtatuiſſe Africanos ſe ſervaturos Decreta Concilii Nicæni. Verùm ſe nihil ſimile in eo inveniſſe, ideóque petit ab Aurelio ut mittat Legatos ad Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, & Antiochenum Antiſtites qui Concili Nicæni exemplaria mittant, ut omnis ambiguitas tollatur. Monet etiam petendum à Bonifacio ut idem faceret. Conſilium hoc probat Fauſtinus, hortaturque eos ut iſta ad Bonifacium perſcribant. Deinde recitatum eſt alterum caput controverſum hujus commonitorii de apellationibus Clericorum inferiorum quod ſic habet, *de appellationibus autem Clericorum id eſt minoris loci, eſt ipſius Synodi certa reſponſio, de quâ ſi quid acturi ſitis credimus inferendum.* Sequitur Canon Concilii Sardicenſis in quo ſancitur ut Clericus à ſuo Epiſcopo damnatus poteſtatem habeat finitimos Epiſcopos interpellandi, ut ab iis ejus cauſa inter eum & Epiſcopum judicetur, hoc recitato Auguſtinus profeſſus eſt Africanos id ſervaturos ſalvâ diligentiori inquiſitione Concilii Nicæni. Poſt hæc Africani jubent Decreta Concilii Nicæni, ut erant allata à Cæciliano actis inſeri, necnon ea ſtatuta quæ in Africâ priùs condita fuerant. *Etiam*, inquit, *Aurelius quæ dudum veſtræ ſanctitati intimavimus, nunc patimini exemplaria ſtatutorum Nicæni Concilii, ſed & quæ hic ſalubriter à noſtris deceſſoribus ſecundum ejuſdem Concilii formam vel quæ nunc a nobis ordinata ſunt recitari & geſtis inſeri.* Interim tamen pollicentur ſe firmaturos eſſe capitula allata à Fauſtino, ſi reperirentur in veriſſimis exemplaribus Concilii Nicæni, aut *ibidem*, inquiunt, *reperta a nobis firmabuntur, aut ſi non inveniantur, collecta Synodo, de hoc in ſequenti tractabimus.*

Porro

Porro antequam ultrà progrediamur, ſolvendus eſt nodus qui multis difficilis videtur, cur Africani Canonem Sardicenſem de Clericorum judiciis ad finitimos Epiſcopos deferendis, videantur nonniſi ad tempus admittere; cum tamen ipſi tum in priori Synodo anni 413. tum in iſtâ ipsâ eandem diſciplinam Canonibus ſuis definiant. At ſi quis rem attentè ponderet, ſtatim intelliget Africanos eâ de causâ Sardicenſem Canonem de Clericorum judiciis rejeciſſe quod videretur permittere Clericis, ut quoſvis finitimos Epiſcopos accerſerent, cum è contrà diſertè in Canonibus Africanorum ſit ſtatutum, ut Epiſcopi illi conſenſu Epiſcopi qui ſententiam tulit, eligantur, utque ab iſtis nulla ſit provocatio ad alios finitimos, ſed tantùm ad Primatem aut ad Synodum univerſalem Africæ. Uno verbo, crediderunt Africani Zozimum, ut veriſimile erat, hunc Canonem adducere ut ex eo probaret, Apiarium & alios Presbyteros, præſertim mari vicinos, poſſe ad tranſmarinos Epiſcopos cauſam ſuam deferre. Sed ad narrationem geſtorum Concilii redeamus.

Poſtquam res iſta cum Legatis Romani Pontificis eſt compoſita, ut ad tempus ſervarentur duo Canones ab iſtis probati, interim tamen ut tùm Nicæni Concilii Decreta, ut habebantur in exemplaribus vulgatis in Africâ, tùm etiam priorum Conciliorum ſub Aurelio decreta, necnon ea ipſa quæ in hac Synodo ſancita erant, recitarentur. Cum, inquam, de his conveniſſet, recitata eſt formula Nicæna. Secundò, Canonibus Nicænis adjuncti ſunt triginta tres Canones in hac Synodo conditi. Poſt hæc recitati ſunt Canones Conciliorum in Africâ geſtorum, ab anno 393. ad annum 413. Denique ſtatutum ut ne diutiùs univerſi Epiſcopi, qui ad Concilium congregati erant, tenerentur ab univerſo Concilio, ut Judices terni eligerentur de ſingulis Provinciis, quod ſtatim ſtatutum eſt, & ità concluſum eſt Concilium univerſale.

At Legati à Concilio deputati in unum convenientes 3. Kalend. Junias ejuſdem anni, rursùm nonnullos Canones ediderunt, ac demum Aurelius Epiſcopus Synodum ſic concluſit. *Juxta Statuta tertius Synodi congregatæ, & meæ mediocritatis ſententiam placet facere verum omnium concluſionem univerſi tituli deſignati, & digeſti hujus diei tractatum Eccleſiæ geſta ſuſcipiant: quæ verò adhuc expreſſa non ſunt, die ſequenti per fratres noſtros Fauſtinum Epiſcopum, Philippum & Aſellum Presbyteros venerabili fratri & Coëpiſcopo noſtro Bonifacio reſcribemus, & ſubſcripſerunt.* Sequuntur Legatorum ex omnibus Provinciis

deputatorum nomina, ex quibus patet Codicem hunc Eccleſiæ Africanæ Synodale opus eſſe, & quidem Synodi totius Africæ.

Extat deinde Epiſtola Concilii ad Bonifacium, in quâ poſtquam ea de Apiario ſcripſerunt, quæ ſuprà retulimus, narrant quid circa commonitorium Zozimi ſit geſtum & ſancitum à Synodo, *in quo*, inquiunt, *commonitorio eis quatuor quædam nobiſcum gerenda mandata ſunt. Unum de appellationibus Epiſcoporum ad Romanæ Eccleſiæ Sacerdotem. Alterum, ne ad comitatum Epiſcopi importunè navigent. Tertium, de tractandis Presbyterorum & Diaconorum cauſis apud finitimos Epiſcopos, ſi à ſuis excommunicati perperàm fuerint. Quartum, de Urbano Epiſcopo excommunicando, vel Romam vocando, niſi ea quæ videbantur corrigenda corrigeret. Quorum omnium de primo & tertio ut Romam liceat provocare, & ut Clericorum cauſæ apud ſuarum Provinciarum Epiſcopos finiantur, jam priore anno etiam litteris noſtris ad eumdem venerabilis memoriæ Zozimum Epiſcopum datis, inſinuare curavimus, ut ea ſervare ſine ullâ ejus injuriâ pauliſper ſineremus, uſque ad inquiſitionem ſtatutorum Concilii Nicæni. Et nunc de tuâ poſcimus ſanctitate, ut quemadmodum ea apud Nicæam à Patribus conſtituta ſunt, ſic ea nobis facias cuſtodiri, & ibi apud vos iſta quæ in commonitorio attulerunt, facias exerceri.* Deinde relatis Sardicenſis Concilii Canonibus duobus de Epiſcoporum & Clericorum judiciis, hæc addunt: *Hæc utique uſque ad adventum veriſſimorum exemplarium Nicæni Concilii inſerta geſtis ſunt, quæ ſi ibi, quemadmodum ipſo quod apud nos fratres ex Apoſtolica Sede directi commonitorio allegaverunt, continerentur, eoque ordine, vel apud vos in Italia cuſtodirentur, nullo modo nos talia qualia commemorare jam noluimus, vel tolerare cogeremur; ſed credimus, adjuvante miſericordiâ Domini Dei noſtri quod tuâ ſanctitate Romanæ Eccleſiæ præſidente, non ſumus jam iſtum typhum paſſuri: & ſervabuntur erga nos quæ nobis etiam non differentibus cuſtodiri debeant. Cum fraternâ charitate quæ ſecundum ſapientiam atque juſtitiam quam tibi donavit Altiſſimus, etiam ipſe perſpicis eſſe ſervanda, ſi forte aliter ſe habent Canones Concilii Nicæni.* Aiunt deinde ſe id non inveniſſe in exemplaribus ſuis, & in Græciam miſiſſe, ut Canones Nicæni ſibi afferrentur, monentque Pontificem ut idem faciat, profitentes ſe interim ſervaturos ea quæ de appellationibus Epiſcoporum & Clericorum judiciis apud finitimos Epiſcopos in commonitorio habebantur.

Verùm haud diu expectarunt illi; nam ſub finem ejuſdem anni formulam fidei & Canones Nicænos viginti ab Alexandrino Cyrillo & Conſtantinopolitano Antiſtite Attico ad ſe miſſos recepe-

runt,

runt, & ſtatim ad Bonifacium direxerunt 6. Kalendas Decembris.

Nihil deinde ſub iſto Pontifice hac in causâ geſtum memoriæ proditur. At ſub Cæleſtino res iſta recruduit. Namque Apiarius rursùm accuſatus, Romam iterum confugit, & cum Fauſtino Legato Cœleſtini rediit in Africam, putans ſe ejus autoritate reſtituendum eſſe. At Africani Antiſtites jam certi nihil eſſe in Concilio Nicæno, quod Pontifici Romano favere poſſet, jugum apertè excuſſerunt, & Apiario damnato peremptorio Decreto ſtatuerunt, non eſſe tolerandas Epiſcoporum appellationes ad Romanum Pontificem, nec Clericorum improba refugia probanda eſſe. Epiſtola ſcripta eſt nomine Aurelii Palatini, & aliorum qui univerſali Concilio Carthaginis adfuiſſe dicuntur. His autem verbis concepta eſt. *Optaremus ſi quemadmodum ſanctitas tua de adventu Apiarii letatos vos fuiſſe, miſſis per Compresbyterum noſtrum Leonem litteris intimavit, ita nos quoque de ejus purgatione hæc ſcripta cum letitiâ mitteremus. Eſſet profectò & noſtra & veſtra modò alacritas certior, nec propterea videretur quæ adhuc de audiendo quàm de audito præceſſerat. Adveniente certè ad nos ſanctâ fratre & Coëpiſcopo noſtro Fauſtino, Concilium congregavimus, & credidimus ideò cum illo miſſum, quoniam ſicut per ejus operam Presbyterio anteà redditus fuerat, ita nunc poſſet de tantis criminibus ſibi à Tabracenis objectis eo laborante purgari, cujus tanta ac tam immania flagitia decurſum noſtri Concilii examen, ut memorati patrocinium potiùs quam judicium ac defenſoris magis operam quàm diſceptatoris juſtitiam ſuperarent. Nam primùm quantùm obſtiterit omni congregationi diverſas injurias ingerendo quaſi Eccleſiæ Romanæ aſſerens privilegia, & volens eum à nobis in communionem ſuſcipi, quem tua ſanctitas credens appellaſſe, quod probare non potuit, communioni reddiderat; quod minimè licuit, quod geſtorum etiam meliùs lectione cognoſces. Triduano tamen laborioſiſſimo agitato judicio, cum diverſa eidem objecta afflictiſſimi quæreremus, vel moras Coëpiſcopi noſtri Fauſtini, vel tergiverſationes ipſius Apiarii, quibus nefandas turpitudines occulere conabatur. Deus ſ. judex juſtus, fortis & longanimis, magno compendio reſecavit, tetriore quippe ac putidiore obſtinatione compreſſâ, quâ tantum libidinum cœnum impudentiâ negationis volebat obruere. Deo noſtro ejus conſcientiâ coarctante, & occulta quæ in illius corde tanquam in volutabro criminum jam damnabat, etiam hominibus publicante repentè in confeſſionem cunctorum objectorum flagitiorum doloſus negator erupit: incredibilibus opprobriis ultroneus ſe ipſe convicit, atque ipſam quoque noſtram ſpem, quâ eum credebamus & optabamus de tam pudendis poſſe purgari, converſit in gemitus. Niſi quoniam iſtam mœ-*

tione tuæ ſanctitatis, ſalvâ fraternâ charitate Africa ulteriùs minimè patiatur, & aliâ manu *Deus noſter ſanctitatem veſtram ævo longiore pro nobis orantem cuſtodiat, Domine Frater.* Prolixam hanc Epiſtolam hîc deſcribendam duxi, quia in eâ nihil eſt quod non faciat in propoſitum.

Primùm, ex eâ conſtat Apiarium confugiſſe ad Cæleſtinum, & ab eo communioni reſtitutum cum Fauſtino in Africam rediiſſe.

Secundùm, Fauſtinum in Concilio Africanorum defenſionem Apiarii ſuſcepiſſe, & allegaſſe privilegia Eccleſiæ Romanæ, ut quia reſtitutus fuerat communioni à Cœleſtino, etiam in Africâ reſtitueretur.

Tertiùm, Africanos hæc privilegia non admiſiſſe, ſed è contrà pro injuriis duxiſſe, & Appiarium invito licet Fauſtino convictum damnaſſe.

Quartùm, eos in hoc Concilio apertè mentem ſuam declaraſſe Pontifici, circa capitula allata Nicæni nomine Concilii, quorum unum erat de appellationibus Epiſcopoum, alterum de confugiis Clericorum, & denuntiaſſe Pontifici ne utrumque deinceps fieri pateretur.

Quintùm, id ab iis probatum, primò, ex Concilio Nicæno, deinde ex juſtitiâ & æquitate, quia debet illic audiri cauſa ubi teſtes & accuſatores eſſe poſſunt. Tertiò, quia credibile eſt Epiſcoporum multorum judicium, in quo adſunt neceſſariæ perſonæ, melius eſſe ac æquius, quàm judicum unius Epiſcopi, qui longè degat ab iis locis ubi ſunt teſtes & accuſatores.

Sextùm, non modò Africani pati ſe non poſſe affirmant appellationes Epiſcoporum, ſed ne quidem aiunt ſe paſſuros eſſe, ut Legati mittantur à Pontifice, quoniam illud privilegium nullo Canone ipſi indultum eſt, cum conſtet citatos à Zozimo Canones, non eſſe Nicæni Concilii, ut ferebantur.

Septimùm, rogant Pontificem ne fumoſum ſæculi typhum in Eccleſiam inducat, ne executores Clericos mittat, ne Fauſtinum Legatum in Africâ relinquat, denuntiantes ſe iſta minimè toleraturos. Hac reſponſione acceptâ, Cœleſtinus videns Afros Epiſcopos jus ſuum tam conſtanter tueri, à propoſito deterritus eſt. Nec enim amplius eſt conatus Apiarium reſtituere, nec Legatos in Africam miſit, nec appellationes Epiſcoporum ſuſcepit, nec Clericos Afros ad ſe confugientes, reſtitui curavit, nec tamen propterea ab illorum communione diſceſſit, ſed ſe ab iis victum eſſe haud ægrè paſſus eſt. Somniant enim qui dicunt aliquod propterea ſchiſma inter Africanam & Romanam Eccleſiam exortum fuiſſe.

Ex

Ex his quæ huc uſque diximus luculenter conſtat, de appellationibus Epiſcoporum queſtionem fuiſſe inter Afros, necnon inter Zozimum, Bonifacium & Cœleſtinum; nam quamvis huic quæſtioni occaſionem dederit Apiarii Presbyteri tantum confugium, ſeu appellatio, attamen propriè diſputatum tantùm eſt de appellationibus Epiſcoporum: nam ſeptimus Canon Sardicenſis Epiſcopis tantùm loquitur. Quapropter ſi de Clericorum appellationibus his tantùm fuiſſet, incaſùm Africani tanto labore Canonem iſtum conquiſiviſſent. Deinde Zozimus non vindicabat ſibi appellationes Presbyterorum, nec ad id probandum Canonem Sardicenſem ſeptimum allegabat, ſed tantùm contendebat potuiſſe Apiarium ad ſe confugere, & cauſam ſuam apud ſe agere, quia Canone altero Sardicenſi permiſſum erat Clericis vexatis ab Epiſcopo ad finitimos cauſam agere. Imò hoc unum continet capitulum ſecundum de Clericis. Agebatur ergo de appellationibus Epiſcoporum ad Romanum Epiſcopum, & de Clericorum inferiorum confugiis ad finitimos. Ac proinde ruit prima nonnullorum reſponſio de appellationibus Clericorum hîc tantùm agi, cùm certum ſit propriè non agi de illorum, ſed de Epiſcoporum appellationibus.

Secunda reſponſio eſt eorum qui dicunt ab Africanis non eſſe rejectas appellationes Epiſcorum ad Romanum Pontificem, ſed modum appellandi. Hæc etiam ex dictis facilè disjicitur; conſtat enim eos omnem omninò appellationem indignè tuliſſe, nec ſolùm pati noluiſſe ut Romæ judicium ferret; ſed etiam ut Legatos in Africam mitteret ad judicandum. Uno verbo non aliud jus petebat Pontifex Romanus, quam id quod ſibi Canone ſeptimo Sardicenſi indultum eſt; ſed illud eſt valdè exiguum. Ergo Africani Epiſcopi de iſto jure contendentes cum Romano Pontifice, omne omninò jus retractandarum cauſarum quæ ad Epiſcopos ſpectant, Pontifici denegarunt; qui enim id quod minus eſt non conceſſerunt, multò magis illud quod majus eſt denegaſſent?

Adverſus hæc à multis opponitur Epiſtola ſancti Auguſtini ad Cœleſtinum Romanum Pontificem, quæ olim 261. nunc 209. in eâ ſanctus Auguſtinus ad Cœleſtinum nuper evectum ſcribit de quodam Antonio, quem in oppido territorii Hipponenſis, cui nomen Fuſſala, curarat ordinandum; ſed cum is poſtea rapinarum dominationis ac injuſtæ oppreſſionis convictus foret, non eſt tamen omni honore Epiſcopatûs ſpoliatus, ſed tantùm adminiſtratione Eccleſiæ ſuæ, cujus curam ſicut priùs geſſit Hipponenſis Epiſcopus Auguſtinus,

nus. Aſt Antonius judicium iſtud ægrè ferens, ad Bonifacium confugit, & ab eo litteras obtinuit, quibus ille jubebat eum in integrum reſtitui, *ſi ordinem rerum fideliter expoſuiſſet.* Mortuo Bonifacio, Cæleſtinus prædeceſſoris ſui judicium probans, executoribus Clericis quos tum habebat mandaturus erat proculdubio, ut per vim, ſi aliter fieri non poſſit, Bonifacii ſententiam executioni mandarent; quod præcavens Auguſtinus ad Cæleſtinum hanc Epiſtolam ſcribit, in quâ tum Antonii cauſam exponit, tum Cæleſtinum dehortatur à propoſito.

Reſpondeo primò, hanc Epiſtolam ab eruditis non paucis Auguſtino abjudicari; habetur enim tantùm in unico codice ducentorum circiter annorum, & quidem Vaticano ac proinde non parum ſuſpecto. In cæteris autem omnibus omittitur, ut obſervarunt ii qui nuper Epiſtolas Auguſtini mirâ diligentiâ in lucem ediderunt, & ad innumerorum penè manuſcriptorum fidem recenſuerunt.

Deinde qui in S. Auguſtini ſtilo verſatiſſimi ſunt, non parùm putant hic eſſe diſcriminis ab Auguſtiniano. Certè hæc Epiſtola videtur elegantior, & Rhetoricis figuris ornatior quàm ſolent eſſe Auguſtinianæ, præterquam quod illa nec tot nec tam crebris ſcatet verborum alluſionibus.

Reſpondeo ſecundò, nihil ex hac Fuſſalenſis Epiſcopi causâ, adverſus ea quæ diximus de Africanorum mente colligi. Quamvis enim Antonius Fuſſalenſis Epiſcopus per ſubreptionem à Bonifacio litteras obtinuiſſet, ut reſtitueretur ſi ordinem rerum fideliter indicaſſet. Africani tamen Epiſcopi Pontificis Decreto non obtemperarunt, atque inter alios Auguſtinus ipſe à quo fuerat Fuſſalenſis mulctatus, parere renuit, & hanc Epiſtolam ſtatim poſt mortem Bonifacii ad Cæleſtinum miſit, in quâ obteſtatur eum per Chriſti ſanguinem, per Apoſtoli Petri memoriam, qui Chriſtianorum præpoſitos populorum monuit, ne violenter dominentur in fratres, ut Sedis Apoſtolicæ ſententiam per vim executioni mandari non ſinat; unde conſtat Auguſtinum non exiſtimaſſe Romano Pontifici jus eſſe reſtituendi Epiſcopi in provinciâ ſuâ dejecti, alioquin ipſe paruiſſet ejus Decreto, nec timuiſſet ne per vim ad id cogeretur.

Licet autem Cæleſtinus jus iſtud ſibi tribueret, à propoſito tamen, ut credibile eſt, deſtitit, nec Antonium Fuſſalenſem reſtituere invitis Africanis tentavit. Conſtat certè ex Epiſtolâ 224. Auguſtini, Antonium Fuſſalenſem non fuiſſe reſtitutum, ſed Auguſtinum hujus Eccleſiæ curam geſſiſſe. Cæterùm nec Fuſſalenſis illius Epiſcopi,

nec aliorum tunc temporis confugia in exemplum appellationum trahi poſſunt: hæc enim per id temporis geſta ſunt, ut rectè in notis ad hanc Epiſtolam obſervatur, quo nonnulli Africani ad exemplum Apiarii Romam appellare cœperant ſub Pontificatu Bonifacii, & initio Cæleſtini, quo tempore nondum Nicæni Canones in Africam à Legatis in Orientem miſſis delati fuerant, ſtatuerantque illi tum in Epiſt. ad Bonifacium tom. 2. Conc. col. 1141. tum in Canone 4. Concilii Carthaginenſis 6. ſe Sardicenſes Canones, qui nomine Nicænorum obtrudebantur, tantiſper ſervaturos, donec comperiſſent utrum revera eſſent Concilii Nicæni, necne; unde non mirum ſi ſanctus Auguſtinus in hac Epiſtolâ Antonii Fuſſalenſis confugium non omninò improbare videatur: cum ipſe in Concilio Carthaginenſi 6. ibidem col. 1562. nomine Numidarum, quorum Legatus erat, profeſſus eſſet ſe memoratos Canones ſervaturum, *ſalvâ inquiſitione Concilii Nicæni.* Verùm poſtquam Nicæni Canones in Africam allati, compertumque nihil in eis ejuſmodi reperiri, omnes omninò appellationes irritas habuerunt Africani, nec deinceps illas fieri paſſi ſunt.

Nec opponas ſanctum Auguſtinum in hac Epiſtolâ agnoſcere antiquiſſima eſſe appellationum ad Romanum Pontificem exempla, cum ait: *Exiſtunt exempla, ipsâ Sede Apoſtolicâ judicante,* * *vel aliorum judicia firmante, quoſdam pro culpis quibuſdam nec Epiſcopali ſpoliatos honore, nec relictos omnimodis impunitos, quæ ut à noſtris temporibus remotiſſima non requiram, recentia memorabo. Clamet Priſcus Provinciæ Cæſareenſis, & clamet alius ejuſdem Provinciæ Victor; & clamet tertius ejuſdem Provinciæ Laurentius, &c.* Unde colligi poteſt non modò treſ iſtos poſt appellationem fuiſſe dejectos; ſed & plura alia antiqua hujus rei exempla reperiri quæ non improbaret Auguſtinus. Verùm ſi hæc verba ita intelligenda forent, Epiſtolam hanc ſpuriam eſſe, vel ſaltem hæc adjecta eſſe haud dubium foret; ſatis enim conſtat Zozimi & Bonifacii petitionem omninò novam viſam eſſe, & antehac inauditam tum ipſi Auguſtino, tum cæteris Africanis Epiſcopis. Sed ergà illam non ita fuiſſent affecti, ſi antiqua & à ſuis temporibus remotiſſima appellationum exempla noviſſent.

At ſi quis Auguſtini verba mentemque penitiùs ſcrutetur, intelliget hæc ab Auguſtino oratorio more, & ad captandam Cœleſtini gratiam eſſe dicta. Unde antiqua illa exempla minimè commemorat: ſed tantùm recentia quæ nihil nobis obſunt, cum, ut diximus, contige-

* Hoc intellige de Epiſcopis, Metropoli, ſeu Diœceſi Romani Pontificis ſubjectis, nixus autoritate Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, quæ primis vigebat Eccleſiæ ſæculis; nec contrarium probare poteſt Chriſtianus Lupus, cui tamen hoc probandum incumbit.

contigerint eo tempore quod interfluxit ab appellatione Apiarii ad reditum Africanorum Legatorum ex Oriente. Deinde verò non dicit Aguſtinus olim appellatum eſſe ad Sedem Apoſtolicam, ſed tantùm innumera eſſe exempla, quibus probetur Sedem Apoſtolicam *noxios Epiſcopos aliquando puniiſſe, non tamen omni honore Epiſcopali ſpoliaſſe, vel*, inquit, *ipsâ judicante, vel aliorum judicata firmante*; judicante quidem Epiſcopos ſuæ Metropoli ſubjectos, aliorum judicata firmante per conſenſum & approbationem, & damnatos ad ſe confugientes rejiciente. Nam ut obſervavimus, conqueritur hac Epiſtolâ Auguſtinus, quod Romanus Epiſcopus Antonium Fuſſalenſem benignè audiviſſet: quare hæc exempla tantùm abeſt ut nobis noceant, quin imò probant Africanos Epiſcopos non modò Preſbyterorum inferiorumque Clericorum, ſed & Epiſcoporum appellationes indignè tuliſſe. Denique non dicit Auguſtinus Priſcum, Victorem & Laurentium Romam appellaſſe, ſed tantùm punitos & mulctatos fuiſſe, licet Epiſcopatu non ſpoliarentur. Hoc quippe in loco refellit hanc Antonii propoſitionem: *Aut*, inquiebat, *in mea cathedrâ ſedere debui, aut Epiſcopus eſſe non debui.* Ut id refellat Auguſtinus: *exiſtunt*, inquit, *exempla Sede Apoſtolica judicante, aut aliorum judicia firmante, quoſdam pro culpis quibuſdam nec Epiſcopatu ſpoliatos, nec relictos omnimodis impunitos; quæ ut à noſtris temporibus remotiſſima non requiram, recentia memorabo. Clamet Priſcus Provinciæ Cæſareenſis Epiſcopus, aut ad primatum locus ſicut cæteris mihi patere debuit, aut Epiſcopatus remanere non debuit: clamet alius ejuſdem Provinciæ Victor Epiſcopus, cui relicto in eadem pœnâ in qua & Priſcus fuit, nuſquam niſi in Diœceſi ejus ab alio communicatur Epiſcopo; clamet aut ubique communicare debui, aut etiam in meis locis communicare non debui. Clamet tertius ejuſdem Provinciæ Laurentius Epiſcopus, & prorsùs hujus vocibus clamet: aut in Cathedrâ cui ordinatus ſum ſedere debui, aut Epiſcopus eſſe non debui.* Næ cæcus ſit, qui non videat hæc exempla non eſſe Epiſcoporum appellantium ad Romanam Sedem, aut Romæ judicatorum, ſed Epiſcoporum ab ipſis Afris ex parte tantùm mulctatorum, nec omninò gradu dejectorum.

Sed de his ſatis; nunc pauca dicamus adverſus Chriſtiani Lupi circa hæc commentationes. Longam is diſſertationem inſtituit *de Africanæ Eccleſiæ Romanis appellationibus* (dicere debuerat de appellationibus Epiſcoporum Africanæ Eccleſiæ ad Romanum Pontificem) hæc quamvis grandis & verboſa, vix tamen quidquam habet ad propoſitum: priora undecim ejus capita aliò pertinent omninò, caput

16. in quo enumerat errores, ut ipſe putat circa appellationes Afrorum ad Sedem Apoſtolicam, nullum meretur examen: igitur à decimo-ſeptimo ordiemur.

Primum exemplum appellationum ab Afris Epiſcopis ad Romanum Pontificem refertur ab eo, privati Lambeſitani quem contendit à Numidiæ Synodo ad Primatem Carthaginenſem, ac deinde ad Fabianum Romanum provocaſſe. De iſto Privato bis mentio fit apud Cyprianum, ſemel Epiſtolâ 29. in quâ Clerici Romanæ Eccleſiæ: hæc de illo aiunt. *Quod autem pertinet ad Privatum Lambeſitanum pro tuo more feciſti, qui rem nobis ſollicitam nuntiare voluiſti; omnes enim nos decet, pro corpore totius Eccleſiæ, cujus per varias quaſque provincias membra digeſta ſunt, excuſare, ſed nos etiam ante litteras tuas fraus callidi hominis latere non potuit. Nam cùm antehac quidam ex ipſius cohorte veniſſet vexillarius Privati futurus & fraudulenter litteras à nobis elicere curaret, nec quis eſſet latuit, nec litteras quas volebat accepit.* Et iterùm Epiſt. 54. ipſe Cyprianus ſic de Privato loquitur, *ut per Felicianum ſignificavi tibi frater veniſſe Carthaginem Privatum veterem Hæreticum in Lambeſitanâ Colonia ante multos ferè annos ob multa & graviora delicta nonaginta Epiſcorum ſententiâ condemnatum. Anteceſſorum etiam noſtrorum quod & veſtram conſcientiam non latet, Fabiani & Donati litteris ſeveriſſimè notatum, qui cum cauſam ſuam, in Concilio quod habuimus Idibus quæ proximè fuerunt, agere velle ſe diceret, nec admiſſus eſſet, Fortunatum iſtum ipſi Pſeudoepiſcopum dignum collegio ſuo fecit.*

Nemini, ut puto, ante Lupum in mentem venerat ex his aliquid in in appellationum ad Romanum Pontificem gratiam inferre: primus ille ſuſpicatus eſt Privatum appellaſſe ad Donatum; ac deinde à Donato ad Fabianum Romanum. Sed iſtud merum eſt commentum, nec enim dicit Cyprianus ipſum ad iſtos appellaſſe; ſed ab iſtis per litteras ſuiſſe notatum eumque poſteà confugiſſe ad Clerum Romanæ Eccleſiæ, ac deindè ad Synodum Africanorum utrobique fuiſſe rejectum, & ne quidem auditum. Quomodo hæc in exemplum appellationum trahi poſſint, ego prorſus ignoro.

Adducit ſecundo loco idem Chriſtianus Lupus Novati exemplum qui ejectus Africâ Romam confugit & illic Pſeudoepiſcopi Novatiani ordinationem perfecit. Hæc multis exponit Lupus, at quid ad propoſitum pertineant, aſſequi nequeo. Conatur deinceps idem ſcriptor reſpondere ad iſta Cypriani verba, *cum ſtatutum ſit omnibus nobis & æquum pariter ac juſtum illic cauſam age-*

re

reubi accusator & testes, &c. Sed quàm miserè, quàm pueriliter hæc eludit! *Cyprianus*, inquit, *purgat aliquod singulare suæ gentis edictum.* Imò Cyprianus ut Fælicissimi appellationem irritam esse probet, legem generalem, nec Africanis tantùm, sed omnibus Episcopis servandam proponit; causas in Provincia debere terminari. At inquit, Lupus *non asserit id esse necessarium, sed æquum ac justum.* At inquam ego annon istud nugari est? quasi verò non sit necessarium servare id quod justum & æquum ac ab omnibus statutum. Mitto alia Lupi hanc in rem dicta quæ seriis omnibus risum commovebunt. Nemo enim, ut puto, hæc verba *omnibus nobis*, & ista, *oportet utique eos quibus præsumus*, de solis Africanis intelligi bebere arbitrabitur, si modò Cypriani verba legerit, de omnibus enim ille Pastoribus loquitur, *cum*, inquit, *singulis Pastoribus portio gregis sit ascripta, quam regat & gubernet unusquisque rationem actus sui Domino redditurus.* Non attingam ea quæ Christianus Lupus addit cap. 18. sunt enim jam abundè refutata & Paralogismis ubique scatent.

Tertium exemplum ab eodem adductum, cap. 19. est Cæciliani Carthaginensis, in cujus causâ mirè nugatur, nobis singulas ejus nugas persequi non libet, nonnullas tantùm exsufflabimus.

Primò, supponit Cæciliani ordinationem confirmatam à Romano Episcopo, & è contra Donati ordinationem in irritum missam; sed hoc falsum est. Nullum enim super eâ re decretum à Romano Pontifice est emissum ante Synodum Romæ habitam.

Secundò, supponit Constantinum à Donatistis rogatum ut judices daret rem judicandam reliquisse Melchiadi, ob jus quod ille habebat retractandorum judiciorum: atqui, ut probavimus suprà, Melchiades non secus ac cæteri datus est à Constantino judex; nec hanc sibi potestatem vindicavit, ut testis est Augustinus & nos anteà fusè probavimus.

Tertiò, opponit nobis sententiam Romani judicii, quam dicit solius Melchiadis nomine latam fuisse. Unde concludit jus illi soli fuisse retractandi judicii.

Respondeo ex Optato omnes Episcopos in judicio Romano sententiam tulisse & omnium sententiis absolutum fuisse Cæcilianum, judicium autem clausum fuisse Melchiadis sententiâ, qui post alios eam dixit: *Cæcilianus*, inquit, *omnium suprà memoratorum sententiis innocens pronuntiatus est, etiam Melchiadis sententiâ quâ judicium clausum est.* Non ergo solus judicavit, sed cum cæteris sententiam

dixit ultimo loco, ut Præſides ſolent. Porrò ejus ſententia non aliter concepta eſt, quàm cæteræ. *Cum conſtiterit*, inquit, *Cæcilianum ab iis qui cum Donato venerant, juxta profeſſionem ſuam, non accuſari; nec à Donato convictum eſſe in aliqua parte conſtiterit Suæ communioni Eccleſiaſticæ integro ſtatu retinendum merito eſſe cenſeo.* Privatam hîc ſententiam aperit Miltiades quæ juncta cum cæteris authoritatem habebat ſola ſine cæteris non habuiſſet, tum enim mos erat in Conciliis ſingulorum ſententias exſcribi non generalem emittere & Epiſcoporum concordantes in ſe invicem ſententiæ locum habebant generalis judicii. Unde ſubdit Optatus, *ſufficit ergo & Donatum, tot ſententiis eſſe percuſſum, & Cæcilianum tanto judicio purgatum.* Judicium ſcilicet in iſtorum omnium ſententiis non in ſolius Miltiadis ſententiâ continebatur, in judicio quippe ſententiæ ſunt plurium & tamen unum judicium, cum omnes ſententiæ conveniunt.

Quartò, opponit idem Lupus dictum Auguſtini Concione ſecundâ ſuper Pſalmum 36. ubi comparans cauſam Primiani contra Maximianiſtas cauſæ Cæciliani contra Donatiſtas, hæc ait; *Si innocentem te* (Primianum) *reddidit Sedes Bagaïtana, quantò potiùs illum* (Cæcilianum) *Sedes Apoſtolica?*

Reſpondeo Auguſtinum hîc antitheſes ſectari, & idcircò Sedem Apoſtolicam opponere Bagaïtanæ. At quid inde ad propoſitum Lupi effici poſſit, ego prorſus neſcio. Inde etenim non magis concludi poteſt Cæcilianum à Miltiade ſolo fuiſſe abſolutum quam Primianum à Bagaïtano Epiſcopo; ſed iſte non Bagaïtani tantùm, ſed plurium Epiſcoporum Donatiſtarum ſententiis eſt abſolutus? ergo ille quoque non ſolius Miltiadis, ſed & aliorum ſententiis eſt abſolutus. Dinde quid ex iſtis verbis aliud inferre poteſt Lupus niſi Cæcilianum abſolutum fuiſſe Romæ à Miltiade. At nemo id negat, verum de his controvertitur, utrùm ille ſolus judicaverit & ſolius ejus autoritate judicium ſit latum. Deinde num cauſam iſtam judicaverit ob poteſtatem aliquam ſibi peculiarem retractandi judicii; an verò ob delegationem imperatoriam, neutrum autem probant adducta ſancti Auguſtini verba.

Poſt hæc capite vigeſimo Epiſtolam Auguſtini 162. in medium producit Lupus, ubi ait Auguſtinus Secundum Tigiſitanum perperam feciſſe judicando Cæcilianum non adhibito tranſmarinorum Epiſcoporum judicio, non repetemus ea quæ de ſcopo Auguſtini hac in Epiſtolâ ſemel atque iterum diximus. Hoc unum in præſentiarum

monemus

monemus nihil, aut fermè nihil in eâ reperiri eorum quæ inde deducit Lupus. Sic exempli gratiâ nuſquam docet Auguſtinus Cæcilianum utpote Primatem exemptum à judicio totius Africæ; ſed tantùm ait conveniens fuiſſe ut diſſidentibus Africanis Cæcilianus à Secundo non damnaretur abſens, cum præſertim communionem haberet cum Eccleſiis tranſmarinis, ſed æquius fuiſſe ut Epiſcopis tranſmarinis judicium mitteretur; non ob majorem illorum autoritatem, ſed quia neutri parti ſtudebant. *Sed cur*, inquit Lupus, *Auguſtinus obſervat Cæcilianum magnæ Sedis Antiſtitem fuiſſe, quæ autoritatem haberet.* Reſpondeo Auguſtini eſſe ſcopum, ut jam obſervavi, oſtendere Secundum Tigiſitanum imprudenter omninò Cæcilianum damnaſſe, quia ejus damnatio plus allatura erat mali, quam boni; cum ille eſſet ejus ſedis Epiſcopus, quæ autoritatem haberet, quæque tranſmarinis eſſet vicina Eccleſiis: & ideò poſſet faciliùs ſeſe tueri illarum ac præſertim Romanæ auxilio & communione. Nam ſi mediocris cujuſdam & ignobilis fuiſſet civitatis Epiſcopus, nihil periculi erat, ne communicatorias litteras haberet à tranſmarinis quæ ſolebant ad Primates & præcipuos Epiſcopos præſertim dirigi, at quia *Carthago*, verba ſunt Auguſtini, cujus Cæcilianus erat Epiſcopus, *erat vicina tranſmarinis regionibus, & famâ celeberrimâ nobilis, non mediocris utique autoritatis habebat Epiſcopum, qui poſſet non curare conſpirantem multitudinem inimicorum, cum ſe videret & Romanæ Eccleſiæ in qua ſemper Apoſtolicæ Cathedræ viguit principatus & cæteris terris per communicatorias litteras eſſe conjunctum.* Autoritas igitur Eccleſiæ Carthaginenſis ex mente Auguſtini, non in eo ſita eſt quod ejus Epiſcopus non poſſit judicari ab Epiſcopis Africæ; ſed quod iniquè & ab inimicis judicatus abſens poterat ſe defendere communione tranſmarinarum omnium Eccleſiarum, quod facere non poſſet exiguæ aut longè ſemotæ civitatis Epiſcopus. Ex his concludit Auguſtinus Secundum, ſi pacis ſtudioſus fuiſſet debuiſſe vel Cæcilianum Deo dimittere; vel transmarinis judicium ejus comittere pro bono pacis non ex ſtricto jure. Hæc eſt mens Auguſtini ut quivis fatebitur, qui Epiſtolam iſtam legerit. Quo ſemel obſervato cuncta Lupi commenta ſtatim explodentur. Unum tamen intactum præterire non poſſum præ cæteris inſigne quod unuſquiſque, ſat ſcio, ſtupebit. Per Eccleſias ſcilicet tranſmarinas aſſerit Lupus ab Auguſtino, cæteriſque Africanis manifeſtè ſolam Romanam intelligi quod omninò abſurdum eſt. Eadem quippè in Epiſtolâ ſanctus Auguſtinus ſic loquitur. *Millia quippe collegarum tranſmarina reſtâ-*

bant,

bant, ubi apparebat eos judicari posse qui Afros vel Numidas collegas videbantur habere suspectos, ex quibus manifestè patet transmarinarum Ecclesiarum & regionum nomine non solam Romanam Ecclesiam aut civitatem; sed omnes omninò qui trans mare sunt Africæ respectu ac præcipuè Italos, Gallos & Hispanos significari. At inquit Lupus, *Augustinus per transmarinas Ecclesias apud quas & Cæcilianus & Donatistæ debuerunt suam causam primùs agere, intellegit illam apud quam postmodum causa ista acta fuit quæ manifestè fuit Romana.*

Respondeo hallucinari eum duplici ratione. Primò, quia non solùm Augustinus de his tantùm Ecclesiis hîc non loquitur, apud quas postea acta est causa Cæciliani. Sed generatim de iis omnibus apud quas agi poterat, *millia quippe*, inquit Collegarum, *transmarina restabant, &c.* atqui non apud mille sed apud paucos acta est causa Cæciliani. Secundò, in eo turpiter Lupum errare quod existimet causam Cæciliani actam fuisse tantum apud Romanam Ecclesiam; acta enim fuit apud judices transmarinos datos à Constantino, quorum tres erant è Galliâ.

Affert deinde Lupus quosdam Canones Ecclesiæ Africanæ, ubi transmarinæ Ecclesiæ nomine videtur intelligi Romana. Verùm ibi primò *transmarina Ecclesia*, in singulari ponitur, non in plurali *Ecclesiæ transmarinæ*. Deinde haud dubium quin istis in Canonibus *transmarina Ecclesia consulatur ad transmarina non provocetur*, per transmarinas Ecclesias intelligantur Ecclesiæ omnes trans mare sitæ, quarum sententiæ præcipuè in negotiis gravioribus consulebantur ab Afris; & similiter per trasmarina judicia omnia omninò judicia extra Africam. Hoc evidenter patet ex ipso Canone quem Lupus ad istorum explicationem adducit. *Litteræ mittantur ad fratres & Coëpiscopos nostros & maximè ad Sedem Apostolicam.* Licet ergo Romana Ecclesia sit prima inter transmarinas, non sola tamen est transmarina, & id dicere insanire est.

Sed nonnullis fortasse videbitur argutiùs id quod idem Lupus in fine hujus capitis reponit ad hæc Augustini verba: *Ecce putemus illos Episcopos qui Romæ judicarunt non fuisse bonos judices, restabat adhuc plenarium Ecclesiæ Concilium, ubi etiam cum ipsis judicibus causa posset agitari*, unde concludit Anonymus Augustinum non existimasse Miltiadis solius sententiam supremam fuisse. Quid ad hæc Lupus? Respondeo, inquit, Anonymum ab ipsis Augustini verbis penitùs everti. Etenim ajunt, *Cum ipsis judicibus. Proinde*, inquit, *ipsius-*

di

di provocatio Pontificem non demutat in reum, aut accusatorem, sed permittit judicem & non talem qualem, sed supremum ac plenum futuri Concilii Præsidem.

Respondeo hîc multa falsò adduci, primò falsum est hæc verba cum ipsis judicibus, idem esse ac judicibus in judicio secundò sedentibus quippe agere cum judicibus, hîc est adversus ipsos judices. Unde addit Augustinus ut si malè judicasse convicti essent, eorum sententiæ solverentur. Secundò dato quod judices priores sedere debuissent in secundo judicio, quis inde probare possit eos summos esse judices, quin potiùs quis inde non probet illorum judicium in majori Synodo posse examinari? Tertiò ne per umbram quidem significat Augustinus, Miltiadem esse debuisse in posteriori judicio supremum ac plenum Concilii judicem. Quartò etiam si in eo Præses futurus fuisset, an sequitur eum solum esse judicem, solam supremam autoritatem habere, cæteros ab eo veluti assessores & consiliarios abhiberi, omnem verò in eo autoritatem esse. Quintò falsum est Sylvestrum fuisse invitatum ut præsideret Concilio Arelatensi, nec enim ei per Legatos præfuit, sed Marinus qui initio Epistolæ Concilii cæteris omnibus præponitur.

Immeritò ergo Christianus Lupus in Anonymum quem Facultatis Parisiensis Doctorem esse non nesciebat, quemque vel hoc solo nomine revereri debuisset, tot tamque atrocia maledicta congerit; nec ferre quis animo æquo potest de illo hîc à Christiano Lupo dici quæ de traditore Judâ Christus olim dixit: *bonum erat ei si natus non fuisset homo ille.* Quasi verò idem sit crimen falsò allegata Romani Pontificis jura refellere, ac Christum ipsum Dominum nostrum per summum nefas tradidisse. An non oportet eos qui talia dicunt & sentiunt immani vertigine laborare?

Capitibus sequentibus demonstrare conatur Lupus ex Epistola Augustini de Antonio Fussalensi appellationum ad Romanum Pontificem usum in causis Episcoporum semper in Africa viguisse. Nos eam nihil ad illius propositum facere jam suprà demonstravimus, nec quicquam ille dicit quod non fuerit à nobis disjectum. Sic verbi gratiâ supponit primò hanc Epistolam esse genuinam & stilum Augustini omninò sapere. At nos docuimus suprà id esse in controversia positum, & nonnullam stili dissimilitudinem in ea reperiri. Illud præcipuè in illa à genio Augustini alienum notatur, quod in fine Epistolæ abjectè omninò & ignavè loquitur. *Me sanè*, inquit, *quod confitendum est beatitudini vestræ in isto utrorumque periculo tan-*

tus timor & mœror excruciant, ut ab officio cogitem gerendi Episcopatus abscedere & me lamentis errori meo convenientibus dedere. Hæc certè declamantis potius verba sunt quam Augustini seriò agentis.

Quid ad hæc respondet Lupus? Augustinum delicatæ fuisse conscientiæ ac valdè timoratæ, quæ ipsum mordebat eo quod videretur indignum ordinasse. Atqui ut ex hac Epistolâ liquet nihil ille peccarat Antonium proponens ordinandum quem indignum esse minimè sciebat, imò quem optimis moribus præditum esse noverat, cùm præsertim nullum alium digniorem tunc haberet. Sed quicquid sit de hujus Epistolæ veritate, quàm ego nolim inter spurias, sed inter dubias numerare; multa alia manifestè supponit falsa Lupus ut ex eâ quid concludat.

Secundo enim loco supponit Augustinum distinctionem fecisse inter Clericorum & Episcoporum causas, & idcircò tunc cum Possidio & Alipio ab Aurelii partibus recessisse, quod falsum esse infrà docebimus.

Tertiò, supponit autorem hujus Epistolæ asserere antiqua extare exempla appellationum ad Sedem Apostolicam: atqui non id dicit; sed tantùm antiqua esse exempla Episcoporum non omninò dejectorum, & tamen aliquâ pœnâ mulctatorum.

Quartò, supponit sedem Apostolicam judicasse Episcopos extra suam Diœcesim, quod probari minimè potest ex hac Epistolâ.

Quintò, supponit illud pactum quo se per tempus obstrinxerant Africani ad observationem Sardicensium Canonum, donec comperissent utrùm essent Nicæni Concilii, supponit, inquam, illud ad solos Clericos non ad Episcopos pertinuisse quod falsum est cum hos potius quam illos respiciat, quippe qui soli comprehendantur Sardicensis Canonis statutis, quæ sibi ad tempus observanda proposuerant Africani.

Sextò, supponit hanc Epistolam non esse scriptam anno 423. sub initia Cælestini: verùm ejus ad id probandum conjectura omninò futilis. *Tria*, inquit, *intercesserunt inter electionem Cælestini & hanc Augustini Epistolam; relatio Primatis ad Cælestinum, mors Primatis Fussalensis, populi ad Augustinum querimoniæ, ac demum Epistola Augustini, quæ omnia videntur non potuisse contingere intra eundem annum.* Respondeo nihil obstare quominùs hæc omnia eodem anno sint peracta. Deinde constat equidem ex Augustino eum senem Primatem qui Antonium ordinarat fuisse mortuum, antequam

hanc

hanc Epiſtolam ſcriberet Auguſtinus. At hunc ſub Cæleſtini Pontificatu mortuum poſt factam ad eum relationem de damnatione ejuſdem Antonii ex Auguſtini Epiſtolâ colligi non poteſt. Imò is qui de damnatione Antonii ſcripſit ad Cæleſtinum, videtur fuiſſe illius ſucceſſor. Prior erat Sylvanus Zummenſis, poſterior Valentinianus Baïanenſis, porrò Epiſtolam eſſe ſcriptam ſub initia Cœleſtini conſtat. Primò, ex hac gratulatione Auguſtini, quâ Epiſtola incipit: *primùm gratulationem reddo meritis tuis, quod te in illa ſede Dominus Deus noſter ſine ullâ, ſicut audivimus, plebis ſuæ diſciſſione conſtituit.* Quæ omnia deſignant Cæleſtinum recens evectum; haud enim veriſimile eſt Auguſtinum ita Cœleſtinum allocuturum fuiſſe, ſi diu poſt ejus ordinationem ad eum ſcripſiſſet, quamvis prima foret hujus ad illum Epiſtola. Nam gratulationes ejuſmodi non ſolent fieri niſi paulò poſt ordinationem. Nam poſt aliquod tempus gratulari oportet Epiſcopis, non ſolùm de ordinatione, ſed etiam magis de adminiſtratione Eccleſiarum ſuarum. Secundò, conſtat eam eſſe ſcriptam antequam Africa divideretur ab Italiâ, per turbas quæ poſt Honorii mortem anno ferè 426. contigerunt.

Tertiò, apparet eam eſſe ſcriptam ab Auguſtino ſtatim poſt mortem Bonifacii antequam Cæleſtinus quicquam adverſus Afros egiſſet. Monet enim eum ne ſinat quicquam violenter fieri.

Supponit tertiò Lupus hæc verba: *extant ejus rei exempla Sede Apoſtolicâ judicante vel aliorum judicata firmante quæ ut à temporibus noſtris remotiſſima non requiram, &c.* pertinere ad appellationes omnium omninò Eccleſiarum, ac præſertim Africanæ. Verùm multis modis labitur. Primò enim de appellationibus intelligi non debent, ſed de judiciis in quibus ex parte tantùm mulctantur Epiſcopi. Secundò, hæc, *Sede Apoſtolicâ judicante*, aliter non poſſunt intelligi, quàm de Epiſcopis ejus Metropoli ſubjectis aut qui ſe ipſos Romanæ Sedi judicandos præbuerant, conſentientibus accuſatoribus & judicibus. Tertiò, iſta verò *aliorum judicata firmante*, optimè intelligi poſſunt de conſenſu & approbatione judiciorum ab aliis Epiſcopis latorum, non de illorum retractatione. Quartò, addiderat aliquis Auguſtinum reſpicere ad Eccleſias ſuburbicarias, ac fortaſſe etiam ad Illyricianas, ad quas Patriarchatus Romani limites extendebantur, exclamat ad hæc Lupus prævaricatorum hunc eſſe & Euſebianæ factionis Michaëlis Cerularii ac Photii errorem tranſcendere. Verùm ut oſtendimus nullus hic error eſt; ſed antiquæ diſciplinæ genuina expoſitio. Denique in ultimo capite, in quo notas ad hanc Au-

guſtini Epiſtolam noviſſimas à doctis editoribus Auguſtini operum compoſitas vellicare, fruſtrà conatur, contendit Antonium Fuſſalenſem non omni adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ eſſe ſpoliatum; ſed tantùm partis alicujus. At contrarium conſtat ex hac Epiſtola, nam num. 4. ait Auguſtinus ipſum in regionis illius cui præerat homines vim & rapinas exercuiſſe. Deinde num. 5. ait, *Honorem, itaque, integrum ſervavimus juveni corrigendo, ſed corripiendo minuimus poteſtatem, ne ſcilicet eis præeſſet ulterius, cum quibus ſic egerat, ut dolore juſto eum ſibi præeſſe omninò ferre non poſſent.* Ergo honor tantùm Epiſcopatus ei ſervatus eſt & omnis adminiſtratio ablata. Unde ipſe quæritur numero 7. *aut in mea Cathedra ſedere debui aut Epiſcopus eſſe non debui.* Quid eſt ſedere in Cathedra niſi adminiſtrationem Eccleſiæ ſuæ habere?

Addit Auguſtinus iſta quæ nobis objicit Lupus *quaſi nunc ſedeat niſi in ſua, propter hoc enim loca illa eidem dimiſſa atque permiſſa ſunt, in quibus & priùs Epiſcopus erat, ne in alienam Cathedram contra ſtatuta Patrum tranſlatus illicitè videatur.* Quorum verborum genuinus eſt iſte ſenſus, permiſſum eſt ei honorem & locum Epiſcopi ſervare in Eccleſia ſua, quamvis ejus adminiſtratione ſit privatus; ne ſi omninò foret Eccleſiâ ſuâ ejectus aliuſque in ejus locum ſubſtitutus, ſervato nihilominùs Epiſcopatûs honore, ad Eccleſiam illam ad quam accederet tranſlatus eſſe videretur. Ex his intelligitur, quam malè hæc verba intelligat Lupus.

Nec meliùs probat adminiſtrationem Fuſſalenſis Eccleſiæ ad Auguſtinum non rediiſſe ex his hujus Epiſtolæ verbis: *Fuſſala dicitur territorio Hipponenſi vicinum Caſtellum. Anteà ibi nunquam Epiſcopus fuit; ſed ſimul cum contigua ſibi regione ad Paræciam Hipponenſis Eccleſiæ pertinebat. Diſertè*, inquit Lupus, *affirmat pertinuiſſe non pertinere.* Reſpondeo hæc dicere Auguſtinum, quia ſcilicet agebatur an Antonius ejus adminiſtratione rectè privatus foret; adde quod hæc adminiſtratio ad eum pertinebat * tantùm ad tempus donec vivcret Antonius. Ad id quod objecimus ex Epiſtola Auguſtini ad Quodvultdeum nunc 224. intelligi Presbyterum Fuſſalenſem quem commendat. Quodvultdeo ad ejus curam pertinuiſſe. Reſpondet Chriſtianus Lupus ex ſola charitate Chriſtiana pertinuiſſe. Idque ſuadet ex his verbis in fine Epiſtolæ. *Non enim poſſumus neceſſitates hominum deſerere qui noſtri non Coloni, ſed quod majus eſt, fratres ſunt in charitate Chriſti ad curam pertinent noſtram.*

Hoc

* Non quod propriè Fuſſalenſis Tractus eſſet Diœceſeos illius, ſed quia ad tempus ei commiſſa fuerat ejus cura.

Hoc est tam tuam quam meam, non enim de se tantùm loquitur Augustinus; sed de Quodvultdeo & aliis Episcopis qui Presbyteros fratres suos adjuvare tenentur. At inde colligi minimè potest Presbyterum illum Fussalensem non pertinuisse ad Augustini curam speciali quadam ratione. Imò cùm eum commendet eique deferendas Epistolas tradat, signum est illum Diœcesecos Hipponensis fuisse. Ut ut sit ad propositum ista vel nihil, vel parùm faciunt. Ostendendum enim fuisset Christiano Lupo primò, Antonii provocationem ab Afris probatam fuisse. Secundò, judicium Romanæ Sedis executioni mandatum, sed neutrum probat nec unquam probare poterit.

His in antecessum præmissis accedit Christianus Lupus ad celebrem Apiarii causam, de hac fusè differit septem aut octo capitibus, & tamen in iis etiam accuratè perlectis nihil inveni quod mihi necessariò resutandum esset: fatetur enim id quod contendimus Aurelium & Africanos Præsules in Epistola ad Cælestinum statuisse ne provocatio fieret in causis tum Clericorum tum Episcoporum ad Romanum Pontificem, sed contendit eos malè Nicæni Concilii Canones intellexisse & à vero turpiter aberrasse.

Duas tamen responsiones insinuat quarum altera est contra Zozimum & Africanos primum contentionem fuisse non de ipsis appellationibus Episcoporum; sed tantùm de forma appellationum istarum. Altera est Aurelium quidem in eâ fuisse sententiâ cum aliis quamplurimis, sed Augustinum & nonnullos alios Antistites Africanos ab Aurelii sententiâ dissensisse.

Primum falsum esse constat ex ipso Commonitorio Legatorum Zozimi & Afrorum responsis, ut enim monuimus primùm caput commonitorii Legatis à Zozimo dati erat de retractandis causis Episcoporum, secundùm formam à Synodo Sardicensi præscriptam; sed si quæ forma tolerabilis est, maximè illa, quæ in ista Synodo est sancita, quæque non concedit potestatem Pontifici retractandi in urbe Roma judicii, sed tantùm judices dandi qui illud retractent. Si quæ autem forma retractandi judicii in causis Episcoporum, Africanis placere debuisset, maximè illa quæ non ità videtur pugnare cum solemni illorum effato causas ibi terminandas esse ubi crimen est admissum, & ubi testes & accusatores reperiuntur. Cum ergo nequidem istam formam probaverint, quis dubitet eos non de forma appellationum; sed de ipsis appellationibus contendisse. Verùm quid ratiociniis opus est, cum ipsimet Africani disertè testentur de ipsis appellationibus Episcoporum quæstionem esse? Legatur Epistola illorum ad Bonifacium, in quâ postquam causam

Apiarii expoſuerunt, narrant quid inter ſe & legatos à Zozimo miſſos ſit geſtum: *Nonnulla quidem*, inquiunt, *ſine ullo ſcripto proſecuti ſunt verbis; ſed cum id potiùs flagitaremus quod in literis ferrent commonitorium protulerunt, quod recitatum nobis etiam geſtis quæ ſecum ad vos deferent eſt allegatum: in quo eis quatuor quædam nobiſcum gerenda mandata ſunt: unum de appellationibus Epiſcoporum ad Romanæ Eccleſiæ Sacerdotem; alterum ne ad Comitatum Epiſcopi importune navigent. Tertium de tractandis Presbyterorum & Diaconorum cauſis apud finitimos Epiſcopos, ſi à ſuis excommunicati perperam fuerint. Quartum, de Urbano Epiſcopo excommunicando vel etiam Romam vocando, niſi ea quæ videbantur corrigenda corrigeret. Quorum omnium de primo & tertio ut Romam liceat Epiſcopis provocare & ut Clericorum cauſæ apud ſuarum Provinciarum Epiſcopos finiantur jam priore anno etiam literis noſtris ad eumdem venerabilis memoriæ Zozimum Epiſcopum datis inſinuare curavimus, ut ea ſervare ſine injuriâ pauliſper ſineremus uſque ad inquiſitionem ſtatutorum Concilii Nicæni*, & deinceps relatis duobus Sardicenſis Concilii Canonibus, quorum alter eſt de retractatione judiciorum Epiſcopalium, alter de retractatione cauſarum quæ ad inferiores Clericos ſpectant apud finitimos Epiſcopos. *Nullomodo*, inquiunt, *nos talia qualia commemorata. Jam nolumus, tolerare cogemur; ſed credimus adjuvante miſericordiâ Dei, quod tui ſanctitate Romanæ Eccleſiæ præſideme, non ſumus hunc typhum paſſuri:* Ex hâc Epiſtolâ multa diſcimus, primò actum fuiſſe inter Zozimum & Africanos de ipſis appellationibus non de formâ tantùm. Secundò, nullomodo actum eſſe de appellationibus Clericorum inferiorum ad Romanum Pontificem, ſed de retractatione judiciorum in Clericos latorum apud finitimos Epiſcopos. Tertiò, Africanos ſtatuiſſe ſe ad tempus obſervaturos circa utrumque id quod habebatur in Canonibus Sardicenſibus quos pro Nicænis laudabat Zozimus, donec allata eſſent Concilii Nicæni exemplaria è Græciâ. Quartò, hæc ipſis viſa eſſe nova & intolerabilia. Quintò, ſtatuiſſe eos ſe minimè toleraturos aut appellationes Epiſcoporum ad Romanum Pontificem aut Clericorum confugia ad finitimos Epiſcopos, niſi in exemplaribus Nicæni Concilii è Græciâ allatis reperiretur utrumque ſancitum. Porrò Concilium in quo iſtud ſancitum eſt, non fuit tantùm Aurelii cum paucis Africanis; ſed ei Valentinus Numidiæ Primas cum Auguſtino & aliis numero 217. Epiſcopis interfuit, fuitque plenarium & univerſale totius Africæ. Imò in eo Concilio Auguſtinus interfatus eſt Canones eſſe obſervandos

ſal-

salvâ inquisitione Concilii Nicæni, & unus fuit è Legatis qui huic Epistolæ ad Bonifacium subscripserunt. Itaque dubium esse non debet, quin Augustinus & alii omnes Episcopi Africani post reditum Legatorum, cum compertum est Canones istos non esse Nicæni Concilii, idem cum iis senserint qui posteà ex universali Concilio Africano scripserunt ad Cælestinum, nec Episcoporum appellationes tolerandas esse nec Presbyterorum aut inferiorum Clericorum improba confugia esse admittenda. Deinde Augustinus & alii omnes in Canonibus hujus Concilii statuerant de Episcopis, non secùs ac de Clericis observandum esse ne quis provocaret ad transmarina judicia. Porrò dici non potest id eos retractasse, quippe statuerant hæc Decreta firma esse futura nisi constaret aliam disciplinam à Concilio Nicæno sancitam fuisse. Cùm ergo posteà compertum eis fuit nihil in Concilio Nicæno de appellationibus Episcoporum aut confugiis Clericorum statutum fuisse, liberum ipsis non fuit Canonem istum adversus Episcoporum appellationes non confirmare. Denique quis putet Augustinum Aurelii amicissimi, & omnium Episcoporum Africanorum causam, quam anteà egregiè defenderat, nunc deseruisse, cum jamjam victoriam obtinerent. Unum objicit Lupus nomen Augustini initio Epistolæ non comparere, sicut nec Valentini Numidiæ Primatis.

Respondeo inde non sequi eos non probasse hanc Epistolam, sed ad summum non fuisse è numero Legatorum à Concilio universali Africæ deputatorum ad eam scribendam: quod quidem de Augustino videtur esse dicendum. At de Valentino non item, nam secundus qui in Græco Codice & alibi dicitur Palentinus, alius esse non potest à Valentino; hanc emendationem quam ferre non potest Christianus Lupus, nuperus Conciliorum editor adeo veram esse arbitratus est, ut in inscriptione Epistolæ reposuerit Valentini nomen, & ad marginem annotarit Palentinus mendosè.

Addit idem Lupus Augustinum & Valentinum probasse appellationem Antonii Fussalensis, quod falsum esse suprà docuimus.

Deinde observat Aurelium nunquam in albo Sanctorum ascriptum fuisse, Augustinum è contra Romæ semper venerationi fuisse, & ab ipso Cælestino commendatum ut virum *quem nunquam siniſtræ ſuſpicionis rumor ſaltem aſperſit. Id*, inquit Lupus, *non ſolùm ob rectam ejus de divinis auxiliis doctrinam, ſed etiam ob ejus circa Romanas appellationes judicium dictum eſt.* At quis non statim rideat suspicionum ejusmodi vanitatem, Aurelius non fuit Sanctorum albo ascriptus.

Quid

Quid inde? Illud ei commune eſt cum aliis multis Antiſtitibus; ſed demus ei nocuiſſe ſuam contentionem cum Romanis, Pontificibus non propterea nocuit Auguſtino, tum quia non erat omnium Africanorum Princeps, ſicut Aurelius, tum quia celebrior erat, quàm ut qui prætermitti poſſet. Laudatur ab ipſo Cæleſtino & cæteris Romanis Pontificibus ejus doctrina; verùm illi nominatim loquuntur de doctrina ejus circa divina auxilia, non autem de ejus mente circa appellationes Epiſcoporum, de quibus ille nihil ſuo nomine ſcripſit. Inanibus itaque conjecturis conatur Lupus Auguſtinum à communi Africanorum causâ & ſententiâ divellere.

Poſthæc uſque ad Leonis tempora nullum extat appellationis ex Africa exemplum; ſed hujus tempore fertur Lupicinus Epiſcopus ad judicium Romani Epiſcopi provocaſſe: ut teſtis eſt ipſe Leo in Epiſtola 37. quæ nunc eſt prima. Hanc Epiſtolam contendit Quenellius eſſe ſpuriam, vel ſaltem in eo quod ſpectat ad negotium Lupicini interpolatam. Ut ut ſit, ex ipſo Leone conſtat, Africanos hanc provocationem neglexiſſe: *Cum*, inquit Leo, *ad noſtrum judicium provocaſſet, immeritò eum pendente negotio à communione videbamus eſſe ſuſpenſum.* Adjectum etiam illud eſt quod huic temerè ſuper ordinatus eſſe cognoſcitur. Quare non eſt quod glorietur Lupus hoc exemplo, cum ex eo confirmetur, Africanos, etiam Leonis tempore, non probaſſe appellationes Epiſcoporum ad Romanum Epiſcopum, & nullam illarum rationem habuiſſe.

Quin etiam ipſius Gregorii tempore nondum in Africa ſatis roborata erat appellandi ad Romanum Pontificem diſciplina. Quippe Byſacenus Primas Clementius accuſatus apud Epiſcopos Afros, ab Imperatore Judices petiit. Is Romanum Pontificem nominavit, juſſitque ut ille Epiſcopum ad eum tranſmitteretur. Verùm is corrupto pecuniâ Theodoreto, effecit ut id minimè fieret. Gregorius admonitus ab Imperatore, ut quicquid eſſet canonicum faceret, cum videret *contrarietates hominum*, ſunt ipſa ejus verba lib. 7. Indictione 2. Epiſtolâ 65. *hanc cauſam inire noluit.* At Epiſcopi Provinciæ Byſacenæ cauſam Primatis ſui judicandam ſibi ſumpſerunt: cumque ille cauſaretur ſe Apoſtolicæ Sedi ſubjectum eſſe, conareturque ad eum cauſam trahere, Epiſcopi Afri ab incepto non deſtiterunt, & cauſam ejus in Concilio tractarunt. Ipſeque Gregorius per litteras eos hortatus eſt, ut judicium de illo ferrent ex æquitate. Nec ait eos ſi perperàm judicent, judicii ſui rationem apud ſe reddituros, ſed apud omnipotentem Deum. Vide ejus Epiſtolam 36. lib. 10. Ex quibus conſtat

conſtat priſtinam diſciplinam judicandorum Epiſcoporum adhuc in Africâ viguiſſe; nec morem Romani Pontificis fuiſſe cauſarum ad ſe trahendarum. Nam primò Clementius apud Epiſcopos ſuæ Provinciæ accuſatus, non provocavit ad Pontificem; ſed ab Imperatore Judices petiit, qui judicium Epiſcopo Romano commiſit. Secundò, diſplicuit iſtud Afris Epiſcopis, & ſtatim atque illis licuit Clementium Primatem ad cauſam dicendam vocaverunt. Tertiò cum is allegaſſet ſe Romanæ Eccleſiæ eſſe ſubjectum, nihilominus tamen ab iis judicatus eſt. Notanda autem hîc eſt per tranſennam regia Gregorii ſententia. *Si quæ culpa*, inquit, *in Epiſcopis invenitur, neſcio quis Epiſcopus ei* (Sedi Apoſtolicæ) *ſubjectus non ſit, cum verò culpa non exigit, omnes ſecundum humilitatis rationem æquales ſunt.*

Ad eundem Gregorium confugit quidam Petrus, qui fuerat Epiſcopus in Africa, & ab Africanis Epiſcopis, ut par eſt credere, dejectus; hujus cauſam non ſatis ſibi perſpectam definire Gregorius non eſt auſus; ſed ad Columbum Epiſcopum Numidiæ, alioſque Epiſcopos ſcripſit Epiſt. 30. lib. 5. in qua hortatur eos ut Petro ſervarent quidquid juſtum canonicumque foret. *Quatenus*, inquit, *& rectitudinis vigor à vobis in omnibus impleatur, & cauſa ipſius ſecundum Dei timorem, & Eccleſiæ videatur regulas judicata.* Hocce appellationis exemplum profert Chriſtianus Lupus ut evidentiſſimum.

Ego quidem fateor Gregorium exiſtimaſſe ſibi poteſtatem eſſe decernendæ retractationis ſententiæ in eum latæ: at contendo nullo documento probari Africanos Antiſtites Gregorii ſententiam approbaſſe, & judicium Petri retractaſſe. Hoc Lupo probandum fuit; nec enim dubitatur quin Romani Pontifices jus appellationum etiam ex Africa admittendarum ſibi vindicarint. Sed quæſtio eſt utrum Afri Epiſcopi Romano Pontifici hac in re morem geſſerint.

Porrò tertium exemplum adductum à Lupo probat eos appellationes ad Romanum Epiſcopum ægrè tuliſſe. Paulus Epiſcopus accuſatus à Synodo Numidiæ, & ab ea excommunicatus cum vellet Romam ad Pontificem confugere, à Gennadio Patricio & Afris Epiſcopis eſt prohibitus. Effugit tamen, & poſt biennium Romam pervenit. Statim adverſus eum litteras ad Gregorium miſit Gennadius, cumque Gregorius in Paulum eſſet propenſus, Cancellarium ſuum Romam miſit cum tribus teſtibus: at ei in mandatis dedit ne Romæ adverſus Paulum accuſationem intenderet. Tum Gregorius nolens ferre judicium, Paulum Epiſcopum cum aliis duobus Epiſcopis qui Romam venerant, in urbem Regiam ad Imperatorem abire

permiſit. Poſt illorum diſceſſum, Romam pervenerunt Columbi Africani Epiſcopi litteræ, quibus ſignificavit Gregorio ea quæ acta erant in Paulum, eumque monuit adeò diſplicere Africanis poteſtatem illam, quam ille ſibi arrogabat appellationum admittendarum, ut ſecum inimicitias ſuſceperint, propterea quod frequentiùs ab eo litteras acciperet, hujus rei teſtis eſt Gregorius. *Quod enim*, inquit, *multorum inimicitias ob hoc quod noſtris vos frequentius Epiſtolis viſitamus, pati dicitis, &c.* Inde conſtat quantùm inviſa fuerit Africanis Epiſcopis, etiam ævo Gregorii poteſtas illa admittendarum appellationum in cauſis Epiſcoporum, quam ſibi arrogabant Romani Pontifices.

Affert deinde Chriſtianus Lupus nonnulla exempla Clericorum, qui à ſuis Epiſcopis vexati confugerunt ad Gregorium. Verùm hæc nihil iſtum juvant. Primùm enim, non probat Epiſcopos Africanos iſtud approbaſſe. Deinde, nunquam Gregorius Clericorum ad ſe confugientium cauſam judicavit; ſed eos ad judicium Synodi Provincialis remiſit, nec aliâ ratione eos juvit, quàm Epiſtolis commendatitiis, quibus Primatem & Epiſcopos Provinciæ hortatur ut quod æquum eſt judicent. Falſum autem eſt id quod ſupponit Lupus, Gregorium iſtorum cognitionem ad ſe delatam delegaſſe Judicibus in Provinciâ; nec enim Gregorius Judices iſtos eligit, aut eis poteſtatem dat judicandarum cauſarum quæ pertinebant ad Clericos qui ad ſe confugerant; ſed Clericos remittit ad ſuos Judices proprios & naturales, ut illic judicentur. Legantur Epiſtolæ à Lupo citatæ lib. 1. Epiſt. 22. lib. 2. Epiſt. 33. lib. 10. Epiſt. 32. & 33. in quibus occurrunt hæc confugientium Clericorum exempla, & nihil invenietur in eis quod aliud probet quàm id quod à nobis eſt explicatum. Sed hæc de Eccleſiæ Africanæ appellationibus ad Romanum Pontificem dicta ſufficiant; nunc de Gallicanæ Eccleſiæ diſciplinâ diſſeramus.

De cauſis Gallicanorum Epiſcoporum, à Zozimi Pontificatu uſque ad Leonis & Hilarii Arelatenſis contentionem.

ZOzimus Pontifex dignitatis ſuæ amplificandæ, per quam ſtudioſus primam cauſæ Proculi Maſſilienſis cognitionem ad ſe tra-

trahere, eumque de Episcopatu dejicere conatus est, instante Patroclo Arelatensi. At factum istud in exemplum appellationum trahi minimè potest, cum primam causæ hujus cognitionem ad se traxerit Pontifex, etiam contra Sardicensis Concilii sanctiones quas apertè violavit.

Deinde nec Proculus, nec Episcopi Gallicani, Pontificis sententiæ paruerunt; sed ille Sedem suam retinuit, & hi causam ejus probaverunt, ut eruditè admodùm probat Quenellius Dissertatione quintâ apologeticâ pro S. Hilario cap. 16.

Primùm enim Proculum ad Romani Pontificis tribunal quo vocabatur, non accessisse constat ex Epistolâ Zozimi ad Episcopos Provinciæ Viennensis & Narbonensis tom. 2. Conc. col. 1570. in qua de Proculo sic conqueritur post examinatam & discussam ejus causam, *licet ipse diu*, inquit, *expectatus fastidiosè ferens sibi indicias attributas convenire dissimulet.*

Secundò Episcopi Gallicani, depositionem Proculi ratam non habuêre, ut colligitur ex ejusdem Zozimi Ep. ad Massilienses ibid. col. 1573. *Non miror*, inquit, *Proculum inconsuetâ fronte adhuc durare . . . ut toties commonitus prohibitusque*, non cesset. Et postea addens *sibi*, inquit, *jungit inquietæ mentis homines, & qui soli post sunt favere damnato.* Hos autem quos Zozimus inquietæ mentis nomines appellat Episcopos fuisse ex eo colligit Quenellius, quod his cessit Patroclus nec Proculum exturbare potuit, ut constat ex ejusdem Zozimi Ep. 11.

Denique Proculum in Episcopatu permansisse constat ex Epistola Cælestini ad Episcopos Provinciæ Viennensis & Narbonensis 18. in qua accusatur consensisse ad necem fratris sui. *Massiliensis verò Ecclesia Sacerdotem*, inquit, *qui dicitur, quod dictu nefas est, in necem fratris sui taliter gratulatus, ut huic qui ejus sanguine cruentatus advenerat, portionem cum eo habiturus occurreret.* Hunc ipsum Proculum Massiliensem hanc calumniam passum esse apud Cælestinum verisimile est occasione necis Patrocli, qui à tribuno quodam Barbaro circa hæc tempora occisus est, ad jussionem occultam, ut Prosper scribit, Felicis magistri militum. Hæc Quenellius, quibus nos addimus non solùm à Gallis Zozimi judicium in Proculum ratum habitum non esse, sed & ab Augustino & aliis Afris qui anno Christi 427. miserunt ad eum libellum retractationis Leporii Monachi, tanquam ad Episcopum fratrem & communione sibi junctum. Quin etiam Hieronymus Ep. ad Rusticum versus finem Proculum ubique celebrem

fuisse atteſtatur, quippè Ruſtico Monacho juniori Hieronimum jam ſeniorem conſulenti de vitæ ſuæ inſtituendæ ratione. Reſpondet Hieronymus; *habes iſtic ſanctum doctiſſimumque Pontificem, qui viva & præſenti voce noſtras ſchedulas ſuperet quotidianiſque admonitionibus iter tuum dirigat*, ex his intelligere eſt quàm parvi facta fuerit ubique Zozimi in Proculum ſententia.

Unum ad hæc Lupus reponit Proculum graviter equidem peccaſſe non parendo Zozimi mandato; ſed eumdem *deinceps apud Bonifacium queſtum eſſe de Zozimi judicio, expoſuiſſe cauſas ſuæ non comparutionis & impetraſſe non duntaxat ſui gradus reparationem, ſed inſuper dignitatis Metropolitice.*

Reſpondeo hæc omnia eſſe commentitia & gratis conficta. Bonifacius enim Zozimi quidem decreta in gratiam Arelatenſis Epiſcopi reſcidit, & Sedis hujus autoritatem à Zozimo approbatam imminuit. At nihil ſpeciatim de Proculo Maſſilienſi ſanxit, imò conſtat ex Epiſtolâ Cæleſtini adductâ hunc ſemper inviſum fuiſſe Romanis.

Protulerat deinde Quenellius Lazari Aquenſium Epiſcopi exemplum, qui damnatus in Synodis Galliæ non provocavit ad Pontificem. Reſpondet Chriſtianus Lupus primùm huic jungendum Herotem Arelatenſem, qui ſimul cum Lazaro è Gallia ejectus eſt. Verùm diſpar utriuſque eſt cauſa, nam Heros nullius criminis eſt accuſatus; ſed vir ſanctus fuit Martini diſcipulus qui à populo Arelatenſi inſons ejectus eſt. At Lazarus ſi fides habeatur Zozimo Ep. 4. cum etiamnum Clericus Britium Epiſcopum Turonenſem falsò accuſaſſet, in Synodis Gallicanis ac præcipuè in Turonenſi damnatus eſt ab ipſo Proculo, qui tamen Proculus poſt aliquot annos eundem Lazarum Aquenſium ordinavit Epiſcopum, eo tempore quo Conſtantinus quidam Tyrannus Gallias occuparat. Poſt ejus necem coactus eſt Lazarus aufugere & cum Herote in Palæſtinam ſeceſſit: ex quibus evidenter conſtat Lazarum nec primò damnatum in Synodo Turonenſi, nec poſteà ejectum, Romam provocaſſe. Quod autem ait Chriſtianus Lupus Herotem & Lazarum appellaſſe ad Pontificem & ab eo damnatos fuiſſe, falſum eſt: namque de iis hoc Cæleſtinus tantùm ait. *Ubi de Epiſcopatu abdicando agitur, maria, terraſque luſtrant, nec ulla ſuffragia prætermittunt.* Quæ verba oſtendunt eos ad Romanum Pontificem non provocaſſe, nec eum adiiſſe ut reſtituerentur, ſed omnium ubique Epiſcoporum ſuffragia ſollicitaſſe.

De

De Urſi & Tuentii causâ illud tantùm monemus neutrum appellaſſe ad Romanum Pontificem ; ſed Urſum damnatum à Proculo ab eodem poſteà fuiſſe ordinatum. Tuentium verò ab aliis, tùm ob malos mores, tùm ob Priſcilianam hæreſim damnatum Romam perrexiſſe, ibique ab errore reſipuiſſe & poſt hæc ordinatum fuiſſe ab eodem Proculo. Hos igitur velut illegitimè ordinatos pro Epiſcopis habendos non eſſe ſcribit Zozimus, non verò eorum cauſam tanquam ad ſe devolutam per appellationem ſibi vindicat.

A Bonifacio Zozimi ſucceſſore Valentini Epiſcopi cauſam ad Provinciæ Synodum remiſſam fuiſſe notarat Quenellius; hoc exemplum ad ſe trahere conatur Lupus & in hac causâ duo præcipuè obſervat. Primum eſt cauſam Maximi delatam fuiſſe ad Pontificem, alterum ad remiſſionem ejus ad judicium Provinciæ eſſe velut quamdam delegationem.

Reſpondeo Valentinos Clericos, ob eas quæ tùm erant inter Epiſcopos Narbonenſis Provinciæ de Primatu contentiones rectà Romanos Pontifices adiiſſe & ſuum Epiſcopum apud illos accuſaſſe. Verùm ab iſtis cauſam ſemper eſſe remiſſam ad Synodum Provinciæ cujus erat eâ de re judicare. Porrò iſtud non eſt delegatio cum in delegatione certi judices aſſignentur, non ſimpliciter partes remittantur ad ſuos judices proprios. Adde quod Bonifacius ita decretum ſuum concipit, ut ſignificet judicium Valentini Epiſcopi ex communi jure non ex delegatione pertinere ad Synodum Provinciæ. *Decrevimus*, inquit, *veſtrum debere intra Provinciam eſſe judicium*; quod concinit cum eis quæ dixerat anteà in ſimili causâ Siricius. *Advertimus nobis judicandi formam non competere, veſtrum eſt qui hoc recepiſtis judicium ſententiam ferre de omnibus.*

Notarat Quenellius videri Cæleſtium cauſam Danielis cujuſdam ad ſe evocaſſe, ſed hoc in exemplum trahi non poſſe, quia is erat homo, qui ab Orientalibus apud quos multa flagitia perpetrarat, accuſatus fuerat apud ſummum Pontificem.

Reſpondet Chriſtianus hunc tamen Gallicanum Antiſtitem fuiſſe, ac proinde exemplum hoc eſſe Epiſcopi Gallicani ad judicium Romani Pontificis vocati. Reſpondeo hunc fuiſſe vocatum à Pontifice ad judicium antequam ordinaretur Antiſtes Gallicanus. Nam in Pontificii *dignitatem*, inquit Cæleſtinus, *hoc tempore quo miſſis à nobis litteris vocabatur, obrepſit*, quapropter Epiſcopos Gallos monet, ut eum utpote illicitè & antequam purgaretur à criminibus ſibi objectis ordinatum à communione ſua ſegregent. *A ſanctitatis*

veſtræ cœtu, inquit, *ſe noverit ſegregatum: qui ſe noſtro judicio debet objicere, ſi conſcientiæ ſuæ novit conſidentiam ſe habere.* Itaque Cæleſtinus non vocavit Gallicanum Antiſtitem ad judicium, ſed Presbyterum Orientalem fugientem & à ſuis apud ipſum accuſatum; quem illegitima ordinatio facta poſt vocationem eximere non poterat ab agendâ causâ apud eum cui ab Orientalibus judicium erat delatum. Et certè idem Cæleſtinus Maſſilienſis Epiſcopi cauſam non ita ad ſe trahit, ſed eadem in Epiſtola eam Epiſcopis Provinciæ judicandam committit.

Sub Sixto III. anno 439. Armentarius Ebredunenſis civitatis contra Canones Epiſcopus ordinatus à Synodo Regenſi in ordinem eſt redactus, ipſo nec per appellationis libellum reclamante, nec Canones Sardicenſes in patrocinium vocante, id obſervarat Quenellius, cui ſi-ſentio ſuo conſentit Lupus.

Pervenimus nunc ad Leonis tempora, quem nemo neſcit mirum in modum laboraſſe, ut Sedis Romanæ autoritatem & privilegia in majus augeret, & aliorum Epiſcoporum poteſtatem imminueret. Verùm non ſemper ille quidquid petebat obtinuit, id probant exempla de quibus deinceps dicturi ſumus.

De causâ Celidonii & Hilarii Arelatenſis.

DE Celidonii & Hilarii causâ nihil addi poteſt iis quæ de illa ab erudito viro Quenellio dicta ſunt in diſſertatione Apologetica prò S. Hilario ad finem operum Leonis, nos ea tantum in pauca conferemus & Lupi adverſus iſtum objectiones refellemus.

Hilarius Arelatenſis Epiſcopus qui Viennenſis Provinciæ Eccleſias ſuæ Metropoli ſubditas eſſe contendebat in ſuis Paſtoralibus excurſibus Celidonium hujus Provinciæ Epiſcopum, ut oſtendit Quenellius, accuſatum olim internuptam ſuo adhibuiſſe conſortio & ſæculari præfecturâ perfunctum antequam ſacris initiaretur, aliquos extremo damnaſſe ſupplicio, indictâ Synodo Epiſcoporum, auditis teſtibus de Epiſcopatu dejecit. Celidonius in Synodo damnatus urbem Romam ad Leonem contendit, ibique conqueſtus eſt ſe injuſto rigore damnatum. Hoc ubi comperit Hilarius Celidonium Romam ſubſequitur *& Apoſtolorum Martyrumque occurſu peracto*, inquit Honoratus, *Beato Papæ Leoni ſe illico præſentat cum reverentia impendens obſequium & cum humilitate depoſcens ut Eccleſiarum ſtatum*

more

more ſolito ordinaret, aſtruens aliquos apud Gallias publicam meritò excepiſſe ſententiam & in urbe ſacris altaribus intereſſe. Rogat atque conſtringit ut ſi ſuggeſtionem ſuam libenter excepit ſecretò jubeat emendari: ſe ad officia non ad cauſam veniſſe; proteſtandi ordine, non accuſandi, quæ ſunt acta ſuggerere. Porrò autem ſi aliud velit non futurum eſſe moleſtum. Non ſtatim tamen urbe Româ diſceſſit ſed in Synodo nunquam voluit communioni Celidonii conjungi, & antequam cauſa ejus retractaretur Româ diſceſſit, ne iſtius Synodi judicium videretur agnoſcere. Poſt ejus diſceſſum Leo Celidonium abſolvit & reſtituit. Poſt hæc ad Viennenſes & Gallos Epiſcopos ſcripſit, & per litteras Hilarium omni Metropolitico jure privavit. *Abſolutus eſt*, inquit Leo cap. 1. *Celidonius Epiſcopus, quoniam ſe injuſtè ſacerdotio fuiſſe dejectum manifeſtâ teſtium reſponſione ipſo etiam præſente monſtraverat; manſiſſet namque in illum prolata ſententia ſi objectorum veritas extitiſſet.* Hæc de Celidonio & de Hilario ſic deinde ſtatuit. *Hilarius ultrà non audeat conventus indicere Synodales: & Sacerdotum Domini judicia ſe inferendo turbare: qui non tantùm noverit ſe ab alieno jure depulſum; ſed etiam Viennenſis Provinciæ quam malè uſurpaverat poteſtate privatum:* & infrà, *cum ſuæ tantùm civitatis Sacerdotium illi pro Sedis Apoſtolicæ pietate præceptio noſtra ſervaverit, non ergo interſit ulli ordinationi, non ordinet, qui meriti ſui conſcius cum quæreretur ad cauſam turpi fugâ ſe crediderit ſubſtrahendum, exors Apoſtolicæ communionis, cujus particeps eſſe non meruit.* Ex iis conſtat Metropolitico jure privatum fuiſſe Hilarium à Leone, non autem depoſitum, ut nonnullus ſomniavit. Porrò S. Leo cernens hoc inceptum ſuum novum eſſe & ſententiam ſuam in Gallia nullam vim habituram, Reſcriptum à Valentiniano obtinuit, quo mandatur Ætio ut judicium illud executioni demandet. Perſtitit tamen Hilarius in ſententia ſua, & quamquam ſtuduerit Pontificem delinire, nunquam tamen ſententiam in Celidonium revocavit aut Leonis judicio acquievit. Hæc eſt integra hujus cauſæ hiſtoria tùm ex Leone tùm ex Honorato. Ex qua conſtat primò de appellationibus concertationem fuiſſe inter Leonem & Hilarium. Secundò Gallicanos Antiſtites exiſtimaſſe Leonem jus non habere retractandorum judiciorum in Provinciâ latorum. Tertiò Leonem opus habuiſſe lege imperatoria ut poſſet ejus judicium in Gallia executioni mandari.

Scio equidem S. Leonem in eadem Epiſtola contendere novum non eſſe iſtud jus his verbis, *Nobiſcum*, inquit, *veſtra fraternitas, recognoſcat Apoſtolicam Sedem pro ſui reverentia à veſtræ Provinciæ Sacer-*

cerdotibus esse consultam & per diversarum quemadmodum vetus consuetudo poscebat appellationem, causarum, aut retractata aut confirmata esse judicia. Verùm hîc duo confundit Leo quæ distinguenda sunt. Relationes quippe & consultationes non distinguit ab appellationibus; at verum est equidem consultos fuisse sæpe Romanos Pontifices iisque relatum de rebus gravioribus, præsertimque in causis fidei vel dubiæ disciplinæ. Unde sanctus Hieronymus in Epistola ad Ageruntiam testatur se apud Damasum Romæ operam dedisse, ut variis Orientis atque Occidentis Consultationibus responderet. Idem quoque constat ex responsis Siricii, Innocentii & aliorum Leonis prædecessorum. Has consultationes seu relationes, Innocentius primus ait, unam esse eamque maximam è curis quibus Pontifices Romani occupantur. *Inter cæteras*, inquit in responsione ad Episcopos Concilii Milevetani tom. 2. Conc. 1287. *Romanæ Ecclesiæ curas & Apostolicæ Sedis occupationes quibus diversorum consulta fideli ac medicâ disceptatione tractamus.*

Sed istud privilegium non fuit peculiare Episcopi Romani, licet in eo fuerit eximium ob Primatum ejus majoremque Sedis Romanæ autoritatem. Namque videmus Cyprianum, Athanasium, Basilium, Gregorium, Nazianzenum, Augustinum & alios Antistites insignes ab omnibus orbis partibus consultos fuisse.

Nec verò Romani Pontifices ita consulti præsumebant aliquid novum decernere, sed id unum responsis suis præstare conabantur, ut Canonum & antiquæ traditionis disciplinam observandam proponerent. Id testatur Innocent. Epist. ad Victricium tom. Conc. 2. col. 1250. non quo nova præcepta aliqua imperentur, sed ea quæ per desidiam aliquorum neglecta sunt ab omnibus observari cupiamus, quæ tamen Apostolica & Patrum Constitutione sunt constituta. Hinc sanctus Leo sua & majorum suorum responsa de Canonum promulgata esse disciplinis perhibet, & suam sollicitudinem eo tantùm extendit ut ne quid liceat novitati.

Est etiam aliud genus relationum quibus solebant Antistites sibi invicem ac præsertim Episcopis magnarum Sedium significare, tùm ea quæcunque gravioris momenti contingebant, tum etiam Episcoporum alicujus nominis ad quos scribebatur, depositiones, ut scirent quibus esset impertienda communio & quibus deneganda. Relationum hujusmodi ad omnes Episcopos præsertim ad Episcopos magnarum Sedium innumera extant exempla, nec omnino immeritò sanctus Leo videretur ejusmodi relationes sibi vindi-

dicare. Æquum enim est & in more semper positum fuit, ut primus Episcopus de gravioribus judiciis certior fieret.

Quantùm verò ad appellationes in causis Episcoporum retractata aut confirmata fuisse à Sede Apostolicâ judicia in eos in Provinciis lata non solùm non videmus, sed contrarium in more positum fuisset ante S. Leonis tempora ex dictis satis liquet. Unde in hac Epistolâ humani nonnihil passus est S. Leo, plus justo commotus in Hilarium quem tanquam mente *tumidum, verbis arrogantioribus elatum, ac pro more suo mentientem* traducit.

Objicit Christianus Lupus istam Valentiniani legem in qua Imperator mirificè extollit autoritatem Pontificis Romani. *His talibus*, inquit, *& contra Imperii majestatem & contra reverentiam Apostolicæ Sedis admissis... & erat quidem ipsa sententia per Gallias etiam sine Imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti Pontificis autoritati in Ecclesiis non liceat?* Ubi, inquit Lupus, asserunt Imperatores se confirmare tantùm antiquam consuetudinem, nec donare istud privilegium Romanæ Ecclesiæ, sed debitum roborare.

Respondeo legem Imperatoris ad Leonis preces concessam fuisse inauditis Gallicanis Episcopis, eique fidem adhibitam fuisse ab Imperatoribus, dicenti se Episcoporum Gallicanorum judicandorum jus ex antiquo habere. Quare hoc edictum Valentiniani pluris fieri non debet quàm ipsa autoritas Leonis qui in suâ causâ judex esse non potest.

Objicit idem Lupus Epistolæ Aviti Viennensis verba, ad Faustum & Symmachum Senatores Romanos, quæ sic incipit. *Primùm fuerat talis status rerum desiderandus, ut ipsi per nos urbem orbi venerabilem pro rependendis divinis humanisque expeteremus officiis.*

Respondeo illum qui hujusmodi argumentis utitur satis prodere se causam pessimam defendere, etenim non loquitur hic Avitus de judiciis aut appellationibus Episcoporum, sed ait sibi suisque Collegis Romam eundum esse ut Symmacho opem ferrent.

Objicit tertiò capitula Ludovici Pii, in quo appellatio conceditur ad Romanum Pontificem in gravioribus causis & Episcoporum secundùm antiquam traditionem atque Canonum autoritatem.

Respondeo traditionem appellandi inoleviſſe à Leonis Pontificis temporibus, Canones autem illos de quibus hîc mentio fit, esse Sardicenses.

Objicit quartò ipſum Hilarium pœnitentiam egiſſe, at illud nequaquam probat. Nam Honoratus equidem teſtis eſt eum miſiſſe Romam Legatos. Primò Ravennium, ac deinde Nectarium & Conſtantium, ut ſuâ humilitate placaret Pontificis animum. At non propterea à ſententiâ ſuâ receſſit, imò ex Epiſtolâ Auxiliaris Præfecti ad Hilarium quam refert Honoratus contrarium conſtat, ſic ſcribit ille: *Locutus ſum cum* S. Papa Leone, *hoc loco credo aliquantum animo perhorreſcis, ſed cum tui propoſiti tenax ſis & ſemper æqualis*, inde is ei poſteà conſulit, ut mollius loquatur, *cum aures Romanorum quadam teneritudine plus æquo trahantur.* Has Auxiliaris laudes extenuat quantùm poteſt Chriſtianus Lupus, ſed hac de re nihil dico. Sufficit ut ex his conſtet Hilarium ſemper æqualem. *At*, inquit Lupus, *ni palinodiam cecinisſet Hilarius nunquam cum Eccleſia Romana inſcripſiſſet ſuis ſanctorum tabulis.*

Reſpondeo hîc æquitatem Eccleſiæ Romanæ perſpici, quæ noluit ſanctiſſimum Antiſtitem eâ quam merebatur laude fraudari, licet privatas habuiſſet cum Præſule Romano lites.

Poſt hæc capite quinto varias quæſtiones tractat Chriſtianus Lupus quarum nonnullæ à nobis ſunt excutiendæ.

Primò ait Hilarium nec Primatum Pontificis denegaſſe, nec Provincialis Synodi autoritatem inconcuſſam eſſe arbitratum, nec ἀυτοκεφαλείαν induxiſſe, ſed tantum conqueſtum, quòd Eccleſiarum ſtatum Pontifex perturbaret, quodque ſineret Epiſcopos in urbe Româ altaribus intereſſe qui publicam in Gallîâ meritò ſententiam tulerant. Unde concludit Chriſtianus Lupus Hilarium non abſtuliſſe appellationes Pontifici, ſed tantum duo circa appellationis modum prætendiſſe. Primò ne appellationi ſuſpenſivus effectus tribueretur.

Secundò ne retractationum judicium Romæ fieret in tribunali Apoſtolico.

Reſpondeo primò his duobus ſublatis auferri appellationem & reviſionem tantùm concedi. Secundò plus poſtulaſſe Hilarium nempè ut inconcuſſum eſſet Synodi in Celidonium judicium, nec à Leone ullo modo refricatetur. Unde cùm Romam ille venit, non petiit ut Pontifex judices in Gallia daret, utque examinaret num cauſa eſſet retractanda, ſed palam edixit: *ſe ad officii non ad cauſam veniſſe proteſtandi ordine, non accuſandi.* Non petiit ut Epiſcopi illi depoſiti in Galliis iterum judicarentur? ſed conqueſtus eſt abſolutè eos qui judicati erant ac damnati in communionem à Leone

contra

contra Canones ſuſcipi. Itaque omnem omninò retractationem aut reviſionem judicii à Pontifice fieri poſſe non eſt arbitratus, ſed ultimum exiſtimavit eſſe Synodi Provinciæ judicium. Undè nunquam poſt hæc cum Celidonio voluit communicare. Adde quod S. Leo queritur Hilarium appellationes ipſas & retractationes non admiſiſſe, & ita Viennenſis Provinciæ Epiſcopos ſuæ poteſtati ſubdere voluiſſe ut ſe *beato Apoſtolo Petro non patiatur eſſe ſubjectum.*

Ait ſecundò Chriſtianus Lupus victorem fuiſſe Leonem ejuſque ſententiam executioni fuiſſe mandatam & Celidonium in Epiſcopatu permanſiſſe. Fatetur tamen id à ſe ad oculum oſtendi non poſſe. Verùm etiam ſi id darem, nihil inde in præjudicium Gallicanæ Eccleſiæ inferretur. Nam id per vim factum fuiſſet ex Imperatoris mandato, reſiſtente quantùm fieri potuit Hilario & verbis cauſam ſuam defendente. Illud certè conſtat Arelatenſem civitatem poſt mortem Hilarii Metropolitico jure non fuiſſe privatam, ut oſtendit Quenellius cap. 8. & 9. partis primæ diſſertationis ſuæ de ſancto Hilario.

Affirmat deinde Lupus Hilarium fuiſſe Romam revocatum à Pontifice ad judicium. Sed id ab eo ſupponitur & probari nullo poteſt argumento. Ultima Lupi obſervatio eſt de autore vitæ Hilarii, tribuitur illa Honorato Maſſilienſi in Catalogo Gennadii; & quamvis in nonnullis Gennadii Mſſ. ille ſcriptor prætermittatur, attamen vix quicquam dubii eſſe poteſt, quin iſta ſint Gennadii. In vetuſto Mſſ. tribuitur Reverentio Hilarii ſucceſſori. At nullus eſt ejus nominis Hilarii ſucceſſor, Ravennium autem qui Reverentii nomine ſignificari poſſet, hujus ſcriptorem non eſſe perſpicuum, quare nulli melius, quam Honorato Maſſilienſi tribui poteſt hoc opus. Verùm cujuſcunque tandem ſit ſcriptoris, eſt docti, pii & antiqui qui res Hilarii optimè noverat.

Cæterum in hac Celidonii cauſâ ſanctus Leo in Canones etiam Sardicenſes multis modis peccavit, ut obſervavit Quenellius. Primò enim cauſam iſtam Romæ judicavit contra Synodi Sardicenſis ſtatutum, quæ jubet ut in Provinciâ cauſæ retractentur. Secundò abſque priorum judicum communione illam retractavit, quod etiam eſt contra ejuſdem Sardicenſis Concilii mentem, ut oſtendimus. Tertiò Celidonium damnatum, communionis ſuæ participem fecit, & ſacris altaribus intereſſe paſſus eſt ante cauſam ejus retractatam quòd Nicæni Concilii Canone 5. Eliberitani c. 53. Arelat. 1. Can.

16. Taurinensis Can. 7. Araus. 1. c. 11 Arelatensis 2. Can. 8. Innocent. 1. Epist. ad Victr. distrietè prohibetur; nec Sardicensis Concilii Canonibus permittitur. Quartò edictum obtinuit ab Imperatore Valentiniano Regulis Ecclesiasticis omninò contrarium, quod privilegiis & libertatibus Ecclesiarum maximè derogat.

Ab his omnibus Leonem purgare conatur Christianus Lupus. At non negat eum sic egisse, sed contendit id juris Romanum Pontificem non modò ex Sardicensibus Canonibus, sed ex Apostolica traditione habere, quod cùm abundè huc usque refutatum sit à nobis, non est quod hîc diutiùs immoremur.

De nonnullis causis Illyrici.

NUlla est regio extera in quam tantum autoritatis sibi tribuerint Romani Pontifices ac in Illyricum. Non mirum ergo si nonnulla extent appellationum ex Illyrico exempla, imò mirum magis est nullum fermè ex iis reperiri, ex quo non constet Episcopos Illyrici appellationes istas indignè tulisse.

Sub Innocentii Pontificatu Bubalius & Taurianus damnati in Illyrico ad Pontificem hunc confugerunt. Sed quamvis causâ illorum ab eo retractatâ iterum damnati sint; ægrè tamen istud Innocentii factum Illyriciani tulêre & per litteras bis apud ipsum conquesti sunt. Constat ex ejus Epistolâ 6. *Mora*, inquit, *Coepiscoporum Maximiani & Eumenii vel potius importunitas temporum fecit ut vos iteraretis de Bubalio & Tauriano querimoniam*, & postea: *grave non oportuit videri piissimis mentibus vestris cujuscunque retractari judicium, quia veritas exagitata sæpius magis splendescit in luce.*

Ad satisfaciendum Illyricianorum querimoniis non allegat Innocentius specialem Sedis suæ prærogativam, nec Sardicenses Canones in medium profert, sed tantùm dicit grave videri non debere Episcopis, si judicium suum ab aliis retractetur, quia inde veritas magis elucescit.

Cætera ferè omnia appellationum ex Illyrico exempla desumuntur ex Epistolis Pontificum quæ recitantur in actis Concilii Romani sub Bonifacio II. anno 431. quæ primùm edita sunt ab Holstenio ex Mss. Codice Bibliothecæ Barberinæ, quæ monumenta nonnulli in dubium revocant, sed dato quòd vera sint, de singulis exemplis pauca juvat observare.

Pri-

Primum est Perigenis Corinthi Helladis Metropolitæ qui cum à Patrensibus, à quibus ordinatus fuerat Episcopus, communi totius populi consensu rejectus foret, Corinthi ubi natus erat habitavit solo Episcopi honore contentus. At post mortem Episcopi hujus urbis in ejus locum constitutus est. Hanc ordinationem confirmavit Bonifacius & Rufo Thessalonicensi mandavit, ut Perigenem adversus Illyricianos Episcopos qui ordinationem ejus veluti translationem aversabantur defenderet; at Illyriciani nihil his moti statuerunt Synodum convocare ad examinandam Perigenis causam. Id piaculum visum est Bonifacio qui propterea Græciæ Episcopos grandi Epistolâ objurgavit & ne id facerent multis minis deterruit: quin etiam Imperatoris Honorii autoritatem interposuit ut à fratre Theodosio rescriptum obtineret per quod Illyricum potestati Romani Pontificis subjicitur. Verùm ista lex non videtur robur habuisse, nec enim Codici Theodosiano est inserta, sed alia planè contraria data ab eodem Theodosio anno 413. quâ Illyricum *secundùm priscinos Ecclesiasticos Canones regi præcipit*, hoc est à Metropolitanis & in causis dubiis referri jubet ad Sedem Constantinopolitanam, *tùm si quid*, inquit, *dubietatis emerserit, id oportebit non absque scientiâ viri reverendissimi sacro-sanctæ legis Antistitis urbis Constantinopolitanæ.* Itaque si vera est lex illa quæ tantùm refertur in Concilio Romano sub Bonifacio II. lata tantùm est à Theodosio ut Honorio fratri id petenti in speciem satisfieret. At nec promulgata est, nec ullam vim habuit, imò contraria planè lex obtinuit. Sed ut redeamus ad propositum, in hac Perigenis causâ quæstio non erat de appellationibus, sed de ordinationibus Metropolitanorum Illyrici, quas Romani Pontifices ad se sumnique Vicarium Thessalonicensem Antistitem pertinere contendebant. Verùm id maximè observandum est Perigenem qui ad obtinendam Sedem Corinthi autoritatem Romani Pontificis adhibuerat, paulò post jugum excussisse & se à Thessalonicensis Episcopi obedientiâ subtraxisse, ut constat ex Epistolis Sixti qui post Cœlestinum Bonifacii successorem Pontifex fuit, quæ omnia habentur in Concilio Romano anni 431. tom. 4. Con. circa finem. Sub eodem Bonifacio I. Perculvius quidam Thessaliæ Episcopus ab hujus regionis Episcopis Ecclesiâ pulsus est ordinato in ejus locum Maximo. Hujus causam Pontifex Rufo Thessalonicensi judicandam committit, Episcopos illos qui istum expulerant à communione suâ summovendos esse judicat, *ita ut*, inquit Rufo, *remedium solum interventionis tuæ gra-*

tiam habere cognoſcant. Id eo conſilio dictum à Bonifacio fuerat ut illi Ruſi Theſſalonicenſis tribunal agnoſcerent. At illi è contra Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ auxilium imploraverunt ut ſibi libertates ſuas conſervaret, adeoque conſtanter pro illis dimicabant ut Rufus Theſſalonicenſis paratus fuerit eis cedere, & feciſſet utique niſi Bonifacius eleganti Epiſtolâ ipſum confirmaſſet. Verùm omnes Theſſalorum conatus irritos effecit Imperatoris Theodoſii reſcriptum ab Honorio in gratiam Bonifacii impetratum, quo freti Romani Pontifices Bonifacio poſteriores appellationum admittendarum & ordinationum Epiſcoporum Illyrici ac præcipuè Metropolitanorum perficiendorum jus Vicario ſuo Theſſalonicenſi Epiſcopo commiſerunt. Verùm ut monuimus nunquam id potuit obtinere, quia ſcilicet hujus regionis Epiſcopi habebant vicinum Conſtantinopolitanum magnæ autoritatis Epiſcopum, quique ſtudebat non minùs ac Romanus Diœceſim ſuam extendere. Ab iſto vexati ad illum confugiebant. Hinc Sixtus Romanus ſcribit ad Proclum Conſtantinopolitanum ne Epiſcopos ad curam Theſſalonicenſis Vicarii ſui pertinentes ſine ejus conſenſu admittat; æquum eſſe dictitans, ut alter alterius honori debita reſervent, utque Proclum ad id faciendum impelleret, monet ſe haud ità pridem Idduam Smyrnenſem Epiſcopum à Proclo damnatum ad ſe confugientem non ſuſcepiſſe: *Habes*, inquit, *recentiſſimum nuper habitæ actionis exemplum fratris noſtri Iddua, circa quem tuæ fraternitatis decrevimus judicium cuſtodiri, cognitioni tuæ facere nolentes injuriam.* Ex his conſtat Sixtum non ſibi tribuiſſe jus appellationum extra Patriarchatus ſui limites. Sed hoc poſtulaſſe, ut quemadmodum ille Epiſcopos ad ſe ex alterius Patriarchatu confugientes non recipiebat, ita Conſtantinopolitanus Epiſcopos Illyrici & Græciæ quos ad ſuam pertinere arbitrabatur, minimè ſuſciperet.

Nihilominus tamen Conſtantinopolitanus Antiſtes à propoſito non deſtitit, & Illyricum ſaltem Orientale ſuæ Diœceſi vindicavit; & ipſe Theſſalonicenſis Epiſcopus multùm remiſit de ſuâ in Sedem Apoſtolicam obſervantiâ, ut conſtat ex Epiſtolâ Hormiſdæ 3. 22. & 73. nec non Martini I. Epiſt. 12. Itaque hæc contentio ſub Juſtiniano maximè recruduit, nam ille legem Theodoſii, quâ Illyrici cauſas difficiliores ad Conſtantinopolitanum Epiſcopum referri jubet novellis ſuis 11. & 131. renovavit. Cumque Stephanus Lariſſæ Epiſcopus ab Epiphanio Conſtantinopolitano dejectus foret, ad Romanum Pontificem provocavit, utque prèvocationem ſuam firmio-

rem

rem redderet, protulit Epiſtolas Pontificum Romanorum, quibus oſtendere conatus eſt Romanam Eccleſiam ſpecialiter ſibi curam Illyrici vindicaſſe, quid circa hunc à Bonifacio geſtum fuerit certo ſciri non poteſt cum non extent cætera hujus Concilii acta. At ex Epiſtolâ 4. Agapeti colligimus eum non fuiſſe reſtitutum, ſed Achillem in ejus locum ordinatum non obſtante judicio & patrocinio Sedis Apoſtolicæ. *Unde*, inquit Agapetus, *& de Stephani perſonâ ſimul & causâ non credatis alicujus nos ſtudio defenſionis impelli ..... quod autem clementia veſtra fratris & Coëpiſcopi noſtri Epiphanii dignata eſt excuſare perſonam, quid in prædicti Achillis conſecratione veſtra potius juſſio quam illius ordinatio meruiſſet, credimus quod & ipſe cognoveris jure culpatum, quod tum piiſſimo & clementiſſimo Principi beati quoque Petri privilegia defenſanti non vel opportune vel importune ſuggeſſerit, quid in hac parte Sedis Apoſtolicæ reverentia deberetur.*

Ex eadem Epiſtolâ diſcimus, primò Juſtinianum obtuliſſe Agapeto ut cauſa iſta judicaretur ab ejus Legatis. Secundò eundem ab Agapeto imperaſſe, ut interim Achilli communionem redderet quod ab ipſo haud æque factum eſt. Tertiò Juſtinianum poſtulaſſe ab Agapeto ut vices ſuas non amplius Theſſalonicenſi, ſed Juſtinianeæ civitati largiretur, ut hoc pacto Sedis hujus Epiſcopus majorem haberet autoritatem. Hæc eſt ratio propter quam Juſtinianus Agapetum delinire ſtudebat & judicium cauſæ Stephani ac Achillis per Legatos ejus fieri conſentiebat, quid autem exinde ſit geſtum in cauſâ Stephani ignoratur.

Poſt hæc tempora hinc & inde certatum à Romano & Conſtantinopolitano Antiſtite ad cujus Diœceſim Illyricum adjungeretur, donec Imperator Leo Iſaurus omnem illum tractum in odium Romani Pontificis Conſtantinopolitano Epiſcopo adjudicavit.

De causâ Eutychis.

QUi S. Leonem appellationum ex Occidente non ſolùm, ſed ex Oriente jus habuiſſe contendunt, ſolent Eutychis, Theodoriti ac Flaviani cauſas in medium proferre. Singulæ igitur nobis in iis quæ ſpectant ad propoſitum excutiendæ ſunt.

Eutyches Archimandrita damnatus à Flaviano in Synodo Conſtantinopolitanâ quaſi cum Apollinari ſentiens, ut latam in ſe damnationis

nationis ſententiam quoquo modo evitaret, appellavit ad Concilium Romani, Alexandrini, Hieroſolymitani, Theſſalonicenſis Epiſcopi. Id conſtat primo ex ipſo Eutyche qui in latrocinio Epheſino, cujus acta referuntur in Concilio Chalcedonenſi tom. Conc. 4. col. 142. dixit ſe damnatum à Flaviano cum Provocaret ad Concilium & Epiſcopos. *Nullum*, inquit, *verbum faciente Flaviano de appellatione mea ad veſtram ſanctitatem .... ſed ſicut poteſtatem habens omnia de fide ſolus agere & nihil veſtræ ſanctitatis de tali aquitate judicii reſervare condemnavit me & ab Eccleſiâ ut putabat abſcidit, & ſacerdotio ut putabat privavit .... ſed & poſt appellationem in me prolatam legi jubebat ſententiam & anathematizabat me & eos qui conveniebant ad me .... non expectans veſtræ ſanctitatis judicium, ſed & ſubſcribere dictatam adverſum me ſententiam compellebat, cum magis oportuerit omnibus Pontificibus ſcribere quos appellaveram.* Deinde idem ait Conſtantinus Monachus Eutychis defenſor ac Legatus in Synodo Conſtantinopolitanâ ibidem col. 244. *Eutyches*, inquit, *dum legeretur damnatio appellavit ſanctum Concilium ſanctiſſimi Epiſcopi Romani & Alexandrini & Hieroſolymitani & Theſſalonicenſis & hæc in geſtis non ſunt inſerta.* Licet autem verum eſſet eum appellaſſe, falſum tamen erat eum præſente Concilio id feciſſe. Nam Patritius Florentius qui Imperatoris juſſu adfuerat Synodo, aliter rem ſe habuiſſe reſpondit. *Turbâ factâ* inquit, *& diſſoluto conventu Eutyches dixit ad me ſilenter, appello ad Romanum & Ægyptium & Hieroſolymitanum Concilium. Et ego arbitratus indecens eſſe latere hoc ſanctiſſimum & Reverendiſſimum Archiepiſcopum Flavianum abſcedens dixi ei* Hinc factum ut Epiſcopi qui huic Concilio interfuerant conſtanter profeſſi ſint, ſe Eutychem appellantem minimè audiviſſe. *Nihil*, inquit Julianus Coenſis, *ab Eutyche Monacho audivi in confeſſu*, & Seleucus Amaſenus, *Dum eſſet Concilium & inquiſitio perveniret, nihil tale cognovimus dictum ab Archimandritâ Eutyche & reliqui omnes Epiſcopi confirmarunt & nos eadem confitemur.* Ipſe etiam Flavianus in Epiſtolâ ad Leonem primâ Eutychem mendacii arguit, quod diceret ſe tempore judicii libellos appellationis dediſſe, nec tamen diffiteatur idem quin poſt judicium Eutyches dixerit ſe appellaſſe, *non audivi*, inquit, *ab illo ſed à viro magnificentiſſimo & glorioſiſſimo ex Conſule & Patricio aſcendente me in ſuperiora domus poſt ſolutam Synodum.*

Ex his primo loco conſtat Eutychem non appellaſſe ad ſolum Romanum Pontificem, ſed ad Concilium tùm Romani tùm Ale-

xan-

xandrini, tùm Hierſolymitani. Secundò, appellationem iſtam Eutychis verbis tantùm emiſſam fuiſſe in ſecreto, non autem publicè & ſcriptis ſecundùm formam judiciorum. In prædicta porrò appellatione Eutyches Antiochenum Patriarcham Domnum omiſit, non quod ſententiæ in Eutychem latæ ſubſcripſiſſet ut falsò arbitratus eſt Petrus de Marcâ, nondum enim pervenerat ad Domnum hujus ſententiæ notitia, cum hæc Florentio in aurem dixit Eutyches. Sed quia Eutychis hæreſim primus oppugnaverat Domnus datis ad Imperatorem adverſus eum Synodicis litteris quas refert Facundus lib. 8. cap. 5. Adde quod vetus erat Alexandrinæ Eccleſiæ, cujus patrocinio gloriabatur Eutyches, cum Antiochenâ diſſenſio, eâ fermè de re quæ tùm inter Eutychem, & Flavianum agebatur, ſed his miſſis videamus quæ deinceps ſecuta fuerint.

Eutyches videns nullam appellationis ſuæ rationem habitam fuiſſe, libellum querimoniæ miſit ad Leonem, *in quo queſtus eſt ſe accuſante Euſebio immeritò communione privatum, maximè cum ſe vocatum adfuiſſe teſtetur, nec ſuam præſentiam denegaſſe adeo ut in ipſo judicio libellum appellationis ſuæ ſe aſſerat obtuliſſe, nec tamen fuiſſe ſuſceptum, quâ ratione compulſus ſit ut conteſtatorios libellos in Conſtantinopolitanâ urbe propoueret.*

Hoc libello querimoniæ accepto ſanctus Leo ad Flavianum ſcripſit Epiſt. 20. & 21. ad Theodoſium, quibus queritur Flavianum nihil ad ſe retuliſſe de judicio in Eutychem lato, nec ullam appellationis ejus rationem habitam, petitque ut de criminibus Eutychi objectis inſtruatur ut poſſit de cognitis judicare. Hinc patet Leonem conatum eſſe cauſam Eutychis ad ſe trahere, at Flavianum propterea ſuſpendiſſe effectum judicii in Eutychem falſum omninò eſt. Quid igitur egerit videamus: reſcripſit ille Leoni Eutychem Valentini & Apollinaris errorem renovantem ab ipſo fuiſſe damnatum & ipſa in iſtum acta tranſmiſit. Sed quo conſilio num ut S. Leo cauſam ejus retractaret? audiamus ipſum, *ut*, inquit, *ſanctitas veſtra hoc cognoſcens quod circa illum actum eſt omnibus Epiſcopis ſub beatitudine veſtrâ degentibus manifeſtare dignetur illius impietatem, ne neſcientes aliqui quid ille ſcripſit quaſi ad orthodoxum vel per litteras vel per aliquam conjunctionem loquantur.* Itaque non refert iſtam cauſam ad Leonem Flavianus ut eam ille retractaret aut confirmaret. Sed tantùm ut Epiſcopis Occidentalibus ſententiam in eum latam ſignificaret, ne illi imprudentes cum Eutychę communicarent. Supponit ergo ſen-

tentiam in eum latam decretoriam fuiſſe & ejus vi Eutychem ab omnibus communione privandum eſſe. Hæc Epiſtola Flaviani ſcripta eſt cum ad Leonem Concilii Conſtantinopolitani acta direxit & prima eſſe videtur. In alterâ Epiſtola Flaviani ad Leonem quæ poſteriùs eſt ſcripta, ſi tamen genuina ſit, hæc enim latinè tantùm extat & oſtendetur à nobis alibi non carere *vitiis* aut ſaltem interpolationis ſuſpicione, verum dato quod ſit genuina in eâ queritur Flavianus Eutychem, *paſſum juſtam & Canonicam damnationem cum debuiſſet ſecundis ſalvare priora & per pœnitentiam multaſque lachrymas placare. Non ſolùm hoc non feciſſe, ſed etiam per omnia turbare Eccleſiam tentaſſe propoſitiones injuriarum publice ponens.... ſuper hæc preces offerens piiſſimo & Chriſti amantiſſimo Imperatori & eaſdem arrogantiâ & petulantiâ plenas.* Addit ex litteris Leonis ſibi à Panſophio redditis intelexiſſe ſe *Eutychem libellos direxiſſe Leoni, plenos omni fallaciâ atque calliditate, dicentem judicii tempore libellos ſe dediſſe appellationis*, & Flaviano & Concilio, *quod nunquam ab eodem*, inquit, *factum eſt, ſed etiam & in hac parte mentitus eſt tanquam per fallaciam mendacii ſubrepere ſe ſanctis veſtris auribus putans.*

Deinde Pontificem hortatur ut communem hanc cauſam propriam ſibi faciat non rem ad ſe trahendo, ſed ſuum addendo ſuffragium Orientalium votis, ut ſic Imperator, qui de Synodo congregandâ cogitabat, & videbatur in Eutychem propenſus, judicium Flaviani ratum haberet. *Confortate*, inquit, & piiſſimi & Chriſto deditiſſimi *noſtri Imperatoris fidem, cauſa enim eget ſolummodo veſtro ſolatio atque defenſione quâ debeatis conſenſu proprio ad tranquillitatem & pacem cuncta perducere. Sic enim hæreſis quæ ſurrexit & turbæ quæ propter eum factæ ſunt, facillimè deſtruentur Deo cooperante per veſtras ſacratiſſimas litteras, removebitur autem & Concilium quod fieri divulgatur, quatenus nequaquam ubique ſanctiſſimæ turbentur Eccleſiæ.* Poſtulat ergo tantum Flavianus ut obſervat Quenellius, Leonis *ſolatium*, non judicium, *defenſionem*, non *confirmationem*, *ſcripta propria*, non *Synodalia Decreta*. Imò nihil aliud poſtulat niſi ut Pontifex addens ſuum ſuffragium ſententiæ in Eutychem latæ & de illâ reſcribens ad Imperatorem ipſum confirmet, & ab univerſalis Synodi convocatione quæ tum periculoſa & inutilis videbatur, abſtineat.

Acceptis Flaviani litteris ſanctus Leo idem primum cum eo ſenſit rem de qua agebatur Synodali non egere tractatu. Verùm poſteà Synodum fore haud inutilem arbitratus, ad Imperatorem de eâ in Italiâ convocandâ ſcripſit; ſed antequam ejus litteræ redderentur

Theo-

Theodosio, jam tum iste Synodum indixerat, namque Leonis litteræ datæ sunt primo calendas Junias, patet autem ex sessione Concilii triginta Episcoporum 5. Idus Aprilis habitâ indictam jam tùm fuisse Synodum, sic enim in eâ loquitur Meliphtongus. *Postulamus ejus Theodosii referri clementiæ..... præcipuè quia universalem Synodum præcepit fieri*; & ibidem Eusebius Dorylæi, *Conjuro vos*, inquit, *per sanctam & consubstantialem Trinitatem futuro Concilio universali secundum sanctionem Christi amicorum principum hoc negotium reservari.*

Ex his quæ huc usque diximus constat primò, Leonem non sibi sumpsisse supremum judicium causæ Eutychis, sed tantùm suffragium suum addidisse judicio Flaviani. Secundò, eum nunquam existimasse inutilem Synodum ob auctoritatem suæ Sedis. *Sed quia*, inquit Epist. 33. ad Theodosium, *non talis quæstio orta est de quâ aut possit aut debeat dubitari.* Tertiò illum ipsum postea post dictam eâ de re sententiam, Concilium tamen postulasse. Quartò, Imperatorem non existimasse causam Eutychis à solo Leone retractari debere, quandoquidem antequam ejus sententiam resciret, Synodum indixit. Quintò, Eutychem non appellasse ad solum Romanum Pontificem, nec ei soli appellationem suam detulisse, cum eodem ipso tempore quo questus est apud eum de Flaviani sententiâ, ad Dioscorum etiam scripserit, & ab Imperatore obtinuerit ut Synodus in Oriente congregaretur.

Ex his etiam patet Lupum Christianum graviter errare cum ait, *Eutychem, appellationem, quam ad tres Patriarchas induxerat, introduxisse coram solo Papâ Leone; nec eum tunc postulasse generalem Synodum, sed cum omnibus suæ appellationis solemnibus processisse ad solum Papam.*

Hîc, inquam, non uno modo hallucinatur Lupus. Primò enim falsum est Eutychem introduxisse suam appellationem coram Leone; nec enim apud eum causam appellationis egit, sed tantùm libellum querimoniæ ad eum misit. Secundò, multò minùs verum est eum cum omnibus processisse ad solum Papam; nec enim Romam venit ut ibi judicaretur, nec Flavianum ad causam illic dicendam citavit, nec causam suam soljus Romani Pontificis submisit judicio; sed tantùm ad eum de injuriis quas à Flaviano sibi illatas putabat, scripsit. Tertiò, eodem ipso tempore quo scribebat ad Leonem, ab Imperatore Synodum postulavit, utque indiceretur perfecit. Colligitur ex dictis, & confirmatur ex Liberato Diacono in Breviario. *Eutyches*

ches, inquit, *petit Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum, ut quærat quæ de illo acta ſunt, & cauſam examinaret & perficeret apud Principem univerſalem Synodum fieri, ut probaretur* (hoc eſt examinaretur) *judicium Flaviani; ſcripſit ergo Dioſcorus Theodoſio Imperatori, quia aliam fieri Synodum generalem oporteret.* Itaque dici potiùs deberet Eutychem appellationem ſuam apud Alexandrinum, quàm apud Romanum Epiſcopum perſecutum eſſe. Revera autem appellatio facta erat ad Concilium, & de illâ Concilium judicavit. Sed quoniam contra leges Eccleſiaſticas Synodus Epheſina judicium tulerat, Synodum Chalcedonenſem congregari oportuit, quæ ex æquitate judicium tulit, & Flaviani ſententiam confirmavit, ac Leonis Epiſtolam probavit.

Adverſus hæc opponit Davidius S. Leonem judicium tuliſſe de Eutyche, & ſententiam in eum latam confirmaſſe, ut Synodi Chalcedonenſis Patres teſtantur, ita ſcribentes ad Leonem, *Eutychem pro impietate damnatum ſuæ tyrannidis decretis innoxium ſtatuit, & dignitatem quæ à veſtrâ ſanctitate ablata fuerat, illi reſtituit.* Alloquuntur hîc illi Leonem à quo proinde dicendum eſt Eutychem fuiſſe dejectum. Reſpondeo dubium non eſſe quin S. Leo ſuffragio ſuo Eutychem damnaverit, & pedibus [illegible] in ſententiam Flaviani de dejectione Eutychis. Hinc Concilii Chalcedonenſis Patres dicunt ablatam à Leone Eutychi dignitatem quia probavit judicium Synodi Conſtantinopolitanæ contra Eutychem latum.

Cætera tum Davidii, tum Chriſtiani Lupi argumenta ſigillatim excutere non libet, cum illorum fundamenta abundè diruta ſint.

De cauſâ Flaviani.

FLavianus ille à quo damnatum Eutychem diximus in Synodo Epheſinâ, quæ latrocinium dicitur ob violentiam Dioſcori & fautorum Eutychis, injuſtè damnatus, ubi ſententiam in ſe à Dioſcoro pronuntiatam audivit; hæc ait quæ extant tom. 4. Conc. col. 305. παρεμπτῶμαί σε, hoc eſt, *recuſo te*, & Hilarius Romanæ Eccleſiæ Diaconus, dixit, ἀντιδίκτως, *contradicitur*. Sunt qui legunt pro *recuſo te*, *appello à te*, ſed hi verba græca in alienum ſenſum traducunt. Unum tamen habent quod opponant, nempe recuſationem judicii fieri debere ante judicium, appellationem autem poſt judicium. Quod quidem verum eſt, ut obſervat Quenellius; *cum legitimus*

mus Judex meritò in ſuſpicionem venit, vel ab incompetente judicium adornatur; at nihil tale in Epheſino Concilio reperias; initio enim Synodus legitimè congregata, juſſu Principis aſſenſuque Pontificis recuſari non poterat. Reſtat igitur ut tunc primùm potuerint recuſari Dioſcorus ejuſque Synodus, quando ille ſibi omnia vindicans, innocentem Flavianum nullius criminis aut erroris convictum damnare aggreſſus eſt: ac proinde Flavianus potuit tum temporis judicium ejus recuſare. Verùm hujus Synodi Epiſcopi nullâ recuſationis iſtius, nullâ interceſſionis Legatorum Leonis ratione habitâ, Flavianum damnaverunt.

Is autem cum nihil reliquum ſibi videret, libellum Legatis Leonis dedit appellationis, ut teſtatur ipſe Leo. Hac de re conveniunt omnes, ſed quæritur ad quem Judicem hæc appellatio interpoſita fuerit.

Bellarminus, Davidius, Chriſtianus Lupus, & alii, contendunt eam eſſe interpoſitam ad ipſum Leonem. Verùm hos ſuo ſilentio ſatis revincit ſanctus Leo; nam licet ille fuerit autoritatis ſuæ commendandæ ſtudioſus, licet non ſemel dicat appellationem interpoſitam, nunquam dicit eam ad ſe interpoſitam. Necipſe eam admiſit, aut ejus judicandæ poteſtatem ſibi arrogavit; quin imò neceſſitatem Synodi generalis convocandæ deduxit ex appellatione Flaviani, ſic ex Epiſtolâ 39. *ut quia & noſtri*, inquit, *fideliter reclamarunt, & eiſdem libellum appellationis Flavianus dedit generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari .... convenientibus utique Orientalium Provinciarum Epiſcopis*; Et Epiſtolâ 40. *Omnes*, inquit Leo, *partium noſtrarum Eccleſiæ, omnes manſuetudini veſtræ cum gemitibus & lacrymis ſupplicant Sacerdotes, ut quia & noſtri fideliter reclamarunt, &c.* ut ſuprà. Quid neceſſe fuiſſet Synodum petere ob appellationem Flaviani, ſi quidem illa non ad Synodum, ſed ad Leonem interpoſita fuiſſet.

Opponit primò Chriſtianus Lupus hæc Leonis verba: *quam autem poſt appellationem interpoſitam neceſſariò id poſtuletur Canonum Nicæa habitorum teſtantur Decreta.* Intelligens his verbis Sardicenſes Canones, quorum unum ſubnectit Epiſtolæ ſuæ; ſed, inquit Chriſtianus Lupus, Canones Sardicenſes ſtabiliunt appellationes ad Romanum Pontificem.

Reſpondeo ſententiam Lupi his verbis jugulari, necnon probari Canones Sardicenſes perperàm ab ipſo intelligi. Quid enim ex his concludit Leo, ſibi ſoli poteſtatem eſſe retractandi Romæ judicii? mi-

nil minùs, unum hoc infert post appellationem Flaviani convocandam esse Synodum.

At, inquies, in Canonibus Sardicensibus nullius appellationis fit mentio, præterquam ad Romanum Pontificem: ergò S. Leo sensit Flavianum ad se appellasse.

Respondeo Leonem non adducere Sardicenses Canones, vt probet appellationem Flaviani legitimam esse, sed ut ostendat post appellationem ejus necessariam esse Synodum. Hoc autem optimè ex Sardicensibus Canonibus colligitur, qui jubent in casu appellationis fieri novam Synodum, & iterari judicium. Hac tantùm de causâ Sardicenses Canones allegat. Hinc in eo Canone qui Græcè refertur in hujus Epistolâ, quique videtur esse quartus Sardicensis, non fit mentio Romani Episcopi; sed tantùm novi iudicij redintegrandi, cum Episcopus depositus fuerit contestatus se iniquè judicatum esse. Quod argumento est Leonem Canonem hunc eo tantùm consilio laudasse, ut ex eo inferret Synodum esse congregandam, non ut probaret appellationem Flaviani ad se factam secundùm formam Sardicensibus Canonibus præscriptam, esse judicandam.

Urget idem Lupus. Ex Epistolis 41. 42. & 45. ejusdem Leonis, colligitur Leonem irritum habuisse latrocinii Ephesini Decretum, & Flavianum semper pro Episcopo habuisse: unde hæc concludit. *Admittit* inquit, *Flæviani appellationem, ipsum revestit Episcopatu, firmat in Episcopali ad omnes Ecclesias communione, ejus appellationi dat effectum suspensivum.*

Respondeo Leonem meritò judicium latrocinii Ephesini irritum habuisse, quippe quod per vim latum fuerat in innocentem Flavianum; at non propterea concludi posse appellationem à Flaviano ad Leonem interpositam: nec enim ullum speciale judicium tulit, sed quandoquidem ea quæ gesta fuerant, per vim, & contra jus, fasque gesta esse intelligebat, proposcit à Theodosio, Epistolâ 40. ut omnia in eo statu esse juberet, *in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus convocaretur, quoniam*, ut inquit Epistolâ 45. *ea quæ in Epheso contra justitiam vel Canonum disciplinam per unius hominis impudentiam gesta erant nulla Catholicæ fidei ratio rata esse permitteret.* Nec causam Flaviani ventilavit, aut revestivit eum Episcopatu, à quo eum non excidisse certum fuerat, quia judicium erat per vim latum, nullâ ratione recusationis Flaviani aut intercessionis Legatorum habitâ. Hinc nullum dubium esse

esse poterat, quin Flavianus ab omnibus Episcopis esset suscipiendus in communionem, & quin judicium in illum latum non modò suspendendum esset, sed etiam pro nullo atque irrito habendum. Hinc Hilarius Diaconus in Epistolâ ad Gallam Placidiam ait, non modò Papam, sed & omne Occidentale Concilium reprobavisse, *omnia quæ in Epheso contra Canones, & per odia secularia à Dioscoro Episcopo gesta fuerant, & nullâ ratione in Occidentis partibus suscipi posse, quæ per potentiam prædicti Dioscori non sine læsione fidei, & præjudicio sanctissimi viri, innoxiique commissa sint.* Non rescidit itaque Leo judicium Ephesini latrocinii, sed reprobavit ut irritum & contra Canones gestum.

Opponit secundò Christianus Lupus Epistolam Valentiniani Imperatoris ad Theodosium, in quâ hæc habentur. *Quatenus beatissimus Romanæ Civitatis Episcopus, cui principatum Sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide & Sacerdotibus judicare .... Hujus enim rei gratia secundum solemnitatem Conciliorum, & Constantinopolitanus Episcopus eum per libellos appellavit propter contentionem, quæ orta est de fide, huic itaque postulanti & conjuranti salutem nostram communem annuere non negavi, quatenus ad tuam mansuetudinem meam petitionem ingererem, ut prædictus Sacerdos congregatis ex omni orbe reliquis Sacerdotibus intra Italiam, omni præjudicio submoto, à principio omnem causam quâ vertitur sollicitâ ratione cognoscens sententiam ferat, quam fides & ratio divinitatis exposcit.*

Respondeo primò hoc Valentiniani scriptum à Leone videri dictatum, nec proinde mirum esse si in gratiam Pontificis sit confectum.

Respondeo secundò hîc nihil haberi quod probet Flavianum ad solum Leonem appellâsse, imò ex his colligi Flavianum ad omnium Occidentalium judicium provocâsse: quod distertiùs exponit in litteris suis ad Theodosium Galla Placidia Valentiniani mater: *Non enim*, inquit, *modo cum detrimentum est quod fides perturbata sit ad arbitrium unius hominis, qui in Synodo Ephesinæ Civitatis odium & contentiones potius exercuisse narratur, militum præsentiâ & metu impetens Constantinopolitanæ Civitatis Episcopum Flavianum, eo quod libellum ad Apostolicam Sedem miserit, & ad omnes Episcopos illarum partium per eos qui directi fuerunt ad Concilium.* Næ cæcos oportet esse eos qui post tam apertum testimonium contendunt libellum appellationis Flaviani fuisse ad solum Leonem Papam, non ad Concilium. Porrò ex hac Epistolâ quæ græcè extat supplendum illud est, in alterâ

terâ ejuſdem Placidiæ ad Pulcheriam, cujus verſionem tantùm habemus, hoc in loco mendoſam, ſic ſe habet: *ut omnibus antiquis permanentibus ad Apoſtolicæ Sedis, in quâ primus Apoſtolorum Petrus, qui etiam claves Regni cœleſtis, Sacerdotii Principatum tenuit, Epiſcopatûs causâ mittantur.* Hæc Epiſtolæ verba omninò corrupta ſunt, & ſenſu planè vacua. Reſtituendus genuinus textus ex aliâ Placidiæ Epiſtolâ ad Theodoſium, quarum eadem eſt ſententia, *ut ſecundum formam & definitionem Apoſtolicæ Sedis, quam & nos tanquam præcellentem veneramur in Statu Sacerdotii, illæſo manente per omnia Flaviano, ad Concilium Apoſtolicæ Sedis judicium transmittatur.* Petit ergo Placidia judicium transmitti non ad ſolam Sedem Apoſtolicam, ſed ad Concilium hujus ad quod proinde provocarat Flavianus.

Reſpondeo tertiò quod etiamſi daretur id quod falſum eſt Flavianum ad Leonem appellaſſe; ex dictis jam conſtat non alio fine aut Concilio libellum appellationis eum dediſſe, niſi ut ejus operâ obtineret, ut in Concilio univerſali cauſa ejus retractaretur; & ſic intelligendus videtur Liberatus, cum ait Flavianum damnatum Sedem Apoſtolicam per ejus Legatos appellaſſe, hoc eſt, confugiſſe ad eam Sedem, ut ejus operâ Synodum obtineret. Adde quod aliud eſt Sedes Apoſtolica, aliud Romanus Pontifex, cùm nomine Sedis Apoſtolicæ non ſolus intelligatur Papa, ſed cum eo Epiſcopi Provinciarum ſuburbicariarum, qui ad ejus Concilium conveniebant.

Opponit tertiò Chriſtianus Lupus Domni Antiocheni abdicationem, & Maximi ordinationem factam in latrocinio Epheſino, quæ idcircò non eſt reſciſſa, quia Romanus Pontifex Leo cum eo communicarat.

Ad iſtud exemplum reſpondeo, Domnum fuiſſe damnatum à latrocinio Epheſino, ut probat Quenellius in Diſſertatione de causâ Domni, & in ejuſdem paulò poſt mortui locum poſt hæc ordinatum fuiſſe Maximum. Quid ad iſta ſanctus Leo & Synodus Chalcedonenſis? Domnum reſtituere non poterat, utpote jam mortuum; nihil ergo impediebat quominus Maximi ordinationem ratam haberet pro bono pacis. Itaque falſum eſt Leonem cæteros Epiſcopos reveſtiviſſe, hunc non item; generatim enim petiit ut omnia in eo ſtatu manerent, in quo erant ante Synodum à Dioſcoro celebratam, nec unquam Domnum ab eâ lege excepit, ſed cùm ille mortuus foret, & in ejus locum ordinatus Maximus; S. Leo iſtum non ſecus ac Anatolium in communionem ſuſcepit. Factum Leonis confirmavit Sy-

Synodus Chalcedonenſis, & Maximi ordinationem ratam habuit. Ex quibus intelligere eſt, non ſolùm Pontificem retractaſſe aut judicaſſe cauſam Maximi, ſed eum privatim pro bono pacis Maximum in communionem ſuſcepiſſe, non ſecus ac Anatolium, & utriuſque ordinationem ab universâ Synodo Chalcedonenſi fuiſſe confirmatam; ſed de causâ Domni plura dicemus alibi.

De causâ Theodoriti.

THeodoritus Epiſcopus Cyri, qui cauſæ Joannis acerrimus fautor fuerat, & Eutychis ac Dioſcori ſententiæ infenſiſſimus habebatur: in Synodo Epheſinâ Dioſcori abſens, imò & adeſſe litteris Imperatoriis prohibitus, damnatus; quò poſt hanc ſententiam niſi ad Occidentales confugeret, non habebat. Imperator enim Pſeudoſynodi ſententiam tuebatur, Domnus Antiochenus à Dioſcoro illectus Flaviani damnationi conſenſerat, & ipſe poſteà fuerat ab eadem Synodo damnatus, Flavianus Conſtantinopolitanus ſupremum diem obierat: omnes fermè Orientales conſentiebant ſententiæ in Flavianum latæ. Quis igitur dubitare poſſit quin tum Theodoritus appellaturus fuerit ad Romanum Pontificem, ſi poteſtatem ille habuiſſet admittendarum appellationum ex Oriente, & retractandarum cauſarum quæ ad Epiſcopos ſpectant. Hinc appelationum iſtarum patroni non dubitant aſſerere, appellationem interpoſitam à Theodorito ad Romanum Pontificem à judicio latrocinii Epheſini. At quàm leviter id aſſerant docet ipſa Theodoriti Epiſtola ad Leonem, in quâ ne verbulum quidem occurrit, quo probari queat eum appellaſſe, quin imò contrarium ex eâ colligitur. Primùm igitur in eâ fidem ſuam exponit, docet ſe inauditum & abſentem damnatum, Pontificis opem & conſilium implorat; expectare ſe dicit Apoſtolicæ Sedis ψῆφον, hoc eſt, calculum & conſilium, non autem χρηματισμόν, hoc eſt, judicium, ut ſcilicet ab eo doceatur an judicio Dioſcori ſtare debeat, quod ipſum ſic exponit: *Ante omnia autem rogo ut ſciam à vobis an injuſtæ huic depoſitioni oporteat acquieſcere, an non, veſtram enim expectio ſententiam, & ſi judicatis me ſtare debere aſſeritis, ſtabo.* Non petit igitur Theodoritus à Leone ut judicium in ſe latum retractaret, & juridicam ſententiam de causâ ſuâ ferret; ſed tantùm ut conſilium daret num ſententiæ Epheſini judicii licet injuſtæ, ſtare deberet, an potiùs ad Concilium Oc-

 ciden-

cidentalium provocare. Et hac in re opem atque auxilium Romani Pontificis implorat. Conſtat id ex Epiſtolâ ejuſdem eodem tempore ſcriptâ ad Renatum Romanum: *Hac igitur*, inquit, *de cauſâ tuam oro ſanctitatem, ut perſuadeas ſanctiſſimo ac beatiſſimo Archiepiſcopo ut Apoſtolicâ utatur autoritate, & præcipiat ad veſtrum convocare Concilium.* Et in Epiſtolâ ad Anatolium, petit cauſam ſuam examinari non à ſolo Romano Pontifice, ſed ab Epiſcopis; *Magnitudinem tuam*, inquit, *obteſtor hanc à victore Auguſto gratiam petas ut in Occidentem veniam, ibique à Deo chariſſimis Epiſcopis judicer; at ſi vel minimùm à fidei regulâ deflectere videar, in medium maris profundum dejiciar.* Et Epiſtolâ 138. ad eundem: *Ad hæc Deo dilectam illorum ſublimitatem obteſtamini, ut rectè inſtitutis finem imponant.* Idem habet in Epiſtolis 139. & 140. ex quibus conſtat Theodoritum non appellaſſe ad Pontificem Leonem, ſed tantùm ab eo conſilium & imploraſſe, ac petiiſſe ab Imperatoribus, ut in Concilio Occidentalium judicaretur.

Quid deinde geſtum fuerit inquiramus, contendit Chriſtianus Lupus Theodoritum à Leone fuiſſe reſtitutum & reveſtitum Epiſcopatu, idque probare conatur, tum ex Epiſtolâ Leonis 93. ubi hæc ait: *Deus noſter cujus invincibilis veritas ab omni hæreſeos maculâ mundum te ſecundum Apoſtolicæ Sedis judicium demonſtravit:* tum ex Synodi Chalcedonenſis actis, in quibus Theodoritus dicitur redditus Epiſcopatui à Leone. E contrà Paſchaſius Quenellius obſervat & probat ex his minimè colligi, aliquod ſpeciale de reſtitutione Theodoriti judicium à Leone emiſſum, ſed ſolummodò Leonem communionem cum eo non abrupiſſe ob Decretum latrocinii Epheſini, quod planè irritum erat. *Nec enim*, inquit, *aliter S. Leo Theodoritum quàm Flavianum & alios reſtituit, petens ſcilicet ut cuncta in eodem ſtatu eſſent in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex tota orbe Sacerdotum numerus congregaretur.* Et certè judicium Leonis in gratiam Theodoriti latum, nihil aliud fuiſſe quàm litteras communionis, conſtat ex ſententiâ Legatorum ipſius Leonis act. 8. Concilii: *Theodoritum*, inquiunt, *ſanctiſſimus ac beatiſſimus univerſæ Eccleſiæ Epiſcopus urbis Romæ Leo dudum in communionem ſuſcepit; ſicut litteræ ab eo ad noſtram humilitatem directæ teſtantur, &c.* Hi certè non omiſiſſent Decretum Synodale à Leone latum in gratiam Theodoriti; ſi quod ejuſmodi fuiſſet, nec ſolam communionem allegaſſent. Licet autem Synodus ob iſtam communionem Theodoritum in ſuo conſeſſu invitis Ægyptiis ſedere paſſa fuerit, non tamen arbitrata

eſt

est eum aliquo judicio fuisse purgatum. Sed causam ejus reservavit, & interim hunc tum ob communionem ejus cum Leone, tum ob jussum Imperatoris admisit. Sic enim pronuntiant Judices, *præjudicium ex personâ reverendissimi Episcopi Theodoriti nulli generabitur, reservatâ post hæc omni accusatione, & vobis & illi, & quæ invicem exercere volueritis.* Cum igitur ea quæ graviora videbantur in Concilio examinata sunt. De causâ Theodoriti quæsitum est act. 8. in eâ Theodoritus veluti in medium prodiit, dixitque se preces obtulisse Imperatori & libellos Romano Pontifici, quibus scilicet ut anteà observavimus, petebat causam suam examinari in Synodo & fidei suæ rationem reddebat: postulavit ut relegerentur; at Synodi Patres hoc unum ab eo petierunt ut anathematizaret Nestorium cumque id fecisset Theodoritus, & dixisset se subscripsisse Leonis Epistolæ, judices pronuntiarunt omnem jam de illo dubitationem esse sublatam, cum Anathema dixerit Nestorio, à Leone susceptus sit, & fidei definitioni consenserit, superesse tantùm ut Synodi sententiâ Ecclesiam suam recipiat, ut sanctus Leo Archiepiscopus judicavit ἐδικαίωσεν, hoc est justum & æquum esse censuit. Tùm omnes Episcopi acclamarunt Theodoritum dignum esse sede suâ, & singuli deinceps suffragium tulerunt de ejus restitutione, ac demùm judices pronuntiarunt *secundum Decretum sancti Concilii Theodoritus sanctissimus Episcopus Ecclesiam civitatis Cyri recipiat.* Constat ergo Theodoritum non esse judiciali Decreto restitutum ante judicium universalis Synodi, quamvis nec sanctus Leo, nec Maximus, nec Anatolius, nec denique Orientalium ullus communionis nexum cum eo abruperit: atque ideo illum ad Concilium admiserunt ante judicium de causâ latum. Ex dictis liquet, primò probari minimè posse Theodoritum ad Leonem appellasse. Secundò illum non fuisse restitutum à Leone vi alicujus decreti aut judicii, sed tantùm susceptum in communionem. Tertiò hujus causam plenè ac integrè discussam in Synodo Chalcedonensi, eumque in illâ post anathema dictum Nestorio ab omni suspicioni hæreseos liberatum & Sedi suæ penitùs redditum. Quæ quidem tria omnes omninò Christiani Lupi de Theodorito commentationes evertunt.

De Eutherii Thyanenſis & Helladii Tarſenſis Epiſtolâ ad Xiſtum, necnon de Eutychianæ appellationis libello ad Leonem, quæ monumenta a Lupo obſtetricante prodeunt in lucem.

HUc uſque nihil fermè objecit Lupus quod non fuerit ab aliis decantatum, at ſub finem libri ſuo duo monumenta profert hactenùs ignota quæ cauſæ ſuæ non parum favere gloriatur.

Primum eſt Epiſtola Eutherii Thyanenſis & Helladii Tharſenſis ad Xiſtum ſcripta, quam latinè ex manuſcripto Codice Cardinalis Caſanatæ deſumpſit, in quo manuſcripto jactat ſe Lupus pluſquam ducentas Orientalium litteras inveniſſe, plurimum illuſtrantes acta Epheſini Concilii & Chalcedonenſis hactenus ignotas, quas propediem ſe in lucem emiſſurum eſſe ſpopondit, quod & poſteà fecit atque utinam, non modò latinam iſtarum Epiſtolarum verſionem, ſed & græcum haberemus textum, ex iis fortè aliquid lucis horum temporum hiſtoriæ accederet. Sed ut de aliis nihil dicam, Epiſtolam Helladii hîc ab ipſo relatam valdè dubiam eſſe affirmo. Hæc enim ampullata eſt, næniis ac fabulis plena, ejuſque tùm ſententiæ tùm verba impoſtoris ignorantiam & ſtupiditatem arguunt. Sic autem incipit: *Multam providentiam per ſingula tempora faciens Dominus Chriſtus, alio tempore alia præparavit luminaria ad eorum ducatum qui bonæ ſunt voluntatis conjunctionemque contrariorum .... ſicut etiam ſub illo amore Pharaone beatum Moyſem contra Jannes & Mambre & ſuper Simonem Petrum bene orientem; ſic & contra eos qui nunc inſurrexerunt nuam protulit ſanctitatem, per quam bonæ ſpei ſumus & nos quod orbis terrarum ab Ægyptio liberetur errore qui Moyſes exiſtens omnem quidem Ægyptum percutiet; ſalvabis verò omnem Iſraëlitam populum orthodoxum: igitur contra veritatem multis millibus geſtis & mundiſſimâ orthodoxiæ margaritâ multas concipiente inimicitias & quantas nulla unquam tradit hiſtoria .... noſtrum quidem eſt qui triplices multipliceſque patimur tempeſtates & penè in pyratas incidimus, ad eum clamare qui a Deo productus eſt gubernator eumque pro amore veritatis quantum poſſibile eſt edocere; tuæ autem gratiæ ſapientiæque eſt non deſpicere neque tranſcurrere hujuſmodi quæſtionem tantamque cauſam, ſed & perſcrutari cum dilectione boni laboris & imponere emendationem cum totâ conſtantiâ.*

Quis

Quis iſtæc legens non ſatis intelligat hæc eſſe recentioris cujuſdam Itali figmenta quæ à Græcorum ſententia longiſſimè abſunt.

Perigit idem, *& olim ſi quidem, ſæpiùs jam, ex Alexandriâ hæreticis zizaniis inſurgentibus ſufficit veſtra Apoſtolica ſedes per univerſum tempus illud ad mendacium convincendum impietatemque convincendam, & corrigendæ quæ neceſſarium fuit, munniendumque orbem terrarum ad gloriam Chriſti tum ſub illo ter beato & inter ſanctos habendo Damaſo quàm ſub pluribus aliis glorioſis & admirabilibus.* Quæro quandonam Damaſus & alii Pontifices emergentia ex Ægypto hæreſeos zizania convincerint & repreſſerint. Duo exempla profert Chriſtianus Lupus Petri Alexandrini & Maximi Cynici ut putat appellationes. Atqui neuter appellavit, neuter reſtitutus eſt à Damaſo, ſed illè à populo receptus, hic ab Alexandrino Epiſcopo ordinatus Antiſtes Conſtantinopolitanus receptus minimè eſt. Adde quod in neutrius causâ de zizaniis hæreſeos agebatur, & ideò imperitè in exemplum adducitur. Videtur impoſtor ad Arii cauſam ſpectare, ſed illa præterquam quod non eſt compreſſa Romani Pontificis autoritate, nihil ad Damaſum ſpectat qui poſt extinctum Arium ſuſcepit Pontificatum. Hoc autem impoſtoris opus eſſe arguunt hæc verba: *tam ſub illo ter beato & inter ſanctos habendo Epiſcopo Damaſo, quàm ſub pluribus aliis glorioſis & admirabilibus.* Qui ſunt iſti glorioſi & admirabiles Pontifices qui poſt Damaſum uſque ad Sixtum, hæreſim ex Ægypto naſcentem compreſſerunt. A Damaſo ad Sixtum ſex ſunt tantum Pontifices quibus cum Ægyptiis nulla de fide dimicatio fuit. Videtur impoſtor ad ea quæ Pontificatum Sixti ſecuta ſunt attendiſſe.

Verùm Epilogus ejuſdem Epiſtolæ non minùs facetus eſt, ſic ſe habet, *hæc pauca de plurimis cum multâ abbreviatione conſcripſimus ſcientes quod horum malorum nimietas non ſolùm Jeremiæ lamentationibus dignaſit, ſed & univerſam tragœdiam ſuperaverit.* Hæc & alia ejuſmodi ab Epiſcoporum gravitate aliena ſunt & recentioris cujuſdam nugamenta eſſe potiùs videntur.

Verùm quidquid ſit, etiamſi iſtæc Epiſtola eſſet extra omne dubium, nihil tamen ex eâ poſſet Lupus inferre, nec enim illi provocant ad Romanum Pontificem à judicio in ſe lato, ſed tantùm ejus opem implorant, *Cujus*, inquit, *rei gratia & nos præſumimus has ſupplicationes offerre ut adjuvetis orbem terrarum & in illâ parte quæ errat & in illa quæ tyrannidem ſuſtinet*, & in fine, *Rogamus verò*

& ſanctis tuæ religioſitatis provolvimur pedibus, ut manum porrigas ſalutarem & auferas mundi naufragium, omniumque horum inquiſitionem jubeas fieri & his illicitis cæleſtem ſuperduci correctionem. Petunt ergo tantùm auxilium & opem Romani Pontificis, non autem ejus de ſuâ causâ judicium.

Alterum monumentum ibidem à Lupo prolatum eſt Epiſtolâ Eutychis ad Leonem ſcriptâ, poſtquam damnatus eſt, quæ quidem Lupo non parum obeſt, & ea quæ de Eutychis negotio à nobis ſuprà dicta ſunt mirum in modum confirmat.

Ex eâ enim colligitur Eutychem ad Leonem confugiſſe, non quidem quaſi appellantem ad judicium ut reſtitueretur, ſed tantùm poſtulantem ne propter ſententiam in ſe latam à communione Epiſcopi Romani removeretur. *Obſecro*, inquit poſt expoſitam fidem ſuam, *nullo mihi judicio facto ex iis quæ per inſidias contra me geſta ſunt quæ viſa vobis fuerit ſuper fidem proferre ſententiam & nullam deinceps permittere à factioſis contra me ſententiam procedere & non excuti & eximi de numero orthodoxorum eum qui in continentiâ & charitate ſeptuaginta annos vitam peregit, ita ut in ipſo exitu vitæ naufragium patiatur.* Rogat ergo Leonem Eutyches ut ſe pro orthodoxo habeat: nec ob judicium Flaviani à communione ſuâ removeatur. At ne verbo quidem ſignificat in hâc Epiſtolâ ſe appellare aut appellaſſe Romanum Pontificem. Huc tamen trahere conatur Lupus hæc verba: *Rogabam ut innoteſcerent iſta ſanctitati veſtræ, & quod vobis videretur judicaretis, omnibus modis me ſecuturum quæ probaſſetis.*

Verùm his verbis appellationem non contineri docet Baſilius in Synodo Conſtantinopolitana act. 1. Concil. Chalcedon. col. 244. tom. 4. Conc. *Scio*, inquit, *quia dixit religioſus Archimandrita Eutyches, Si præceperint mihi patres Romanus & Alexandrinus, dico hoc ipſum, hoc autem non quaſi appellans dixit, ſed dicens non ſum auſus dicere propter patres.* Itaque gratias habemus Chriſtiano Lupo qui nobis ſubminiſtravit Epiſtolam illam Eutychis ad Leonem, cum ex eâ conſtet Eutychem libellum appellationis non dediſſe ad Pontificem, ſed tantùm ab eo petiiſſe quid ille de fide Incarnationis ſentiret pollicitus ſe conſenſurum iis quæ probaſſet.

De

De causâ Joannis Talaïæ, nec non de exemplis judiciorum Eccleſiaſticorum apud Græcos uſque ad diviſionem Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ.

HUc uſque Chriſtianum Lupum & alios ejuſdem cum ipſo ſententiæ aggreſſi ſumus; nunc etiam cogimur ab ipſomet Marcâ diſſentire in causâ Joannis Patriarchæ Alexandrini, quem Petrus Mongus jubente Imperatore Zenone & conſentiente Acacio Conſtantinopolitano, Epiſcopatu deturbavit. Ille ejectus Antiochiam ad Calendionem Antiochenum perrexit & ſumptis ab eo interceſſionis litteris ad Romanum Pontificem appellavit, Romamque profugit ad Simplicium tum temporis hujus urbis Epiſcopum, eo mortuo Romanæ Eccleſiæ Epiſcopatum anno 483. ſortius eſt Clemens qui Legatos Vitalem & Miſenum ad Zenonem miſit, quibus in mandatis dedit ut peterent Concilium Chalcedonenſe confirmari, Petrum Mongum exturbari, & Acacium Romam mitti, adjiciens ut Acacium ni ſponte Romam properaret, ad dicendam cauſam citarent.

Illi verò nihil eorum quæ in mandatis habebant perfecerunt, ſed cum Acacio communicarunt; paſſique ſunt ut Petri nomen in dypticis publicè recitaretur. Quamobrem hi in Synodo Romæ tum habitâ accuſati à communione ſuſpenſi ſunt. In eadem Synodo ſententia excommunicationis in Acacium lata. Verùm iſta nullum robur habuit in Oriente, nec enim Joannes eſt reſtitutus nec Mongus aut Acacius ſedibus ſuis exturbati ſunt.

Ex his colligit Petrus de Marcâ in cauſis fidei ad Romanum Epiſcopum appellari poſſe etiam ab Orientis Synodis. Verùm iſtud exemplum non videtur ad propoſitum pertinere; primùm enim nullum erat judicium in Joannem latum in ullâ Synodo, ſed tantùm per vim à Mongo exturbatus fuerat ſuffragante Imperatore, nec repugnante Acacio, quando igitur dicit Liberatus cum appellaſſe, non propriè id accipiendum quaſi à judicio in ſe lato provocarit; ſed quia vexatus confugit & opem imploravit à Sede Apoſtolicâ. Secundò hinc quidem apparet Pontificem Romanum ejus reſtituendi & Acacii ad cauſam dicendam evocandi jus ſibi vindicaſſe ſecundum Sardicenſes Canones & legem Valentiniani: at

Orien-

Orientales iſtud jus Pontifici detuliſſe ex his minimè probatur. Tertiò Joannes Talaïa non omninò innocens videtur. Quippe qui contra jusjurandum proprium ad Sedem Alexandrinam foret evectus. Nec Acacius adeò nocens erat, cum Petrus Mongus cum quo communionem habebat, profiteretur ſe Synodi Chalcedonenſis decretis adhærere. Quartò Felix in hac cauſa ſe geſſit tantùm ut executorem Concilii Chalcedonenſis: unde *meritò*, inquit Felix ad Vetranionem, *prædictus Acacius Apoſtolicæ Sedis quæ nunc executrix utique ſæpè dicti Chalcedonenſis Concilii pro fide Catholicâ tunc probati non defuit.*

Unde Gelaſius in Epiſt. ad Fauſtum ait deceſſorem ſuum *veteris executorem fuiſſe non novellæ ſanctionis, quod*, inquit, *Præſuli non ſolum Apoſtolico facere licet, ſed cuicunque Pontifici.* Hinc patet Felicem nihil in hac cauſa geſſiſſe propriâ autoritate, ſed tantùm autoritate Chalcedonenſis Concilii.

Quintò cauſam Joannis Talaïæ non ſolus judicavit Felix, ſed in Synodo Occidentalium.

Sextò cauſa Joannis ad Romanum Pontificem ex utriuſque partis conſenſu devolvebatur, nam ut teſtis Gelaſius Epiſt. 13. Acacius & Imperator promiſerant Legatis eam Sedi Apoſtolicæ eſſe reſervandam.

Septimò peculiaris erat ratio propter quam Joannes Talaïa à Pontifice Romano judicandus erat; quia cum eſſet ſecundæ Sedis Epiſcopus, indecens videbatur eum ab alia Sede quàm à prima judicari, ut docet Gelaſius Epiſt. 13. Ex his abundè liquet cauſam iſtam Joannis Talaïæ in exemplum appellationum trahi minimè poſſe, ut à Petro de Marca factum eſt.

Verum idem multò graviùs errat, cum dicit in eodem capite Romanos Antiſtites in cauſis fidei primam ad ſe earum cognitionem traxiſſe; miror id excidiſſe viro juſtitiæ & diſciplinæ Eccleſiaſticæ tam perito. Quis enim neſcit omnes fermè hæreſes & hæreticos à propriis Epiſcopis aut Conciliis Provinciæ fuiſſe damnatos inconſulto Romano Pontifice. Ita Ophitarum hæreſis à Synodo Epiſcoporum quondam in Bythinia damnata, Caianorum in Concilio Syriæ proſcriptus error. Cerdon ejuſque diſcipuli ab Orientalibus damnati, Pauli Samoſateni impietas ab Orientalibus confoſſa. Arius ab Alexandro proſcriptus. Euſthatii deliræ opiniones à Gangrenſi Synodo reprobatæ. Eunomæorum audacia in Concilio viginti Epiſcoporum repreſſa. Apollinariſtarum error in Alexandrino Concilio

pro-

proſcriptus. Eutychis hæreſis à Flaviano damnata. Pelagii errores in Conciliis Dioſpolitano, Carthaginenſi & Milevitano proſcripti. Priſcilianiſtarum fœditas à Gallis & Hiſpanis expulſa. Semipelagiani in Concilio Arauſicano damnati. Felicis & Elipandi dogma in Synodo Francofordienſi rejectum, &c. Finis enim nullus eſſet ſi cuncta vellem enumerare damnatarum à Synodis Provinciarum hæreſeon exempla, & quidem inconſulto Romano Pontifice. Non diffiteor tamen quin aliquando de illarum damnatione relatum fuerit ad Romanum Epiſcopum. Verùm iſtud privilegium quod præ cæteris Romano competebat Epiſcopo, ad cæteros etiam magnarum Sedium Epiſcopos pertinebat, ad quos judicia Synodorum paulò majoris momenti referebantur, non quidem ut retractarentur, ſed ut unanimi conſenſu confirmarentur & hæretici rejicerentur ab omnibus. Sic Synodus Antiochena ad Romanum, Alexandrinum & alios Præſules retulit de damnatione Pauli Samoſateni: ſic Alexander Alexandrinus de damnatione Arii certiores fecit Epiſcopos quamplurimos Orientis, & imprimis Conſtantinopolitanum Antiſtitem & alii quamplurimi idem ſæpè fecerunt.

Verùm ubi res videbatur eſſe minoris momenti, ut Euſtathii damnatio aut quando quis ob errorem jam unanimi conſenſu proſcriptum damnabatur ut in Eutychis negotio, tunc vel ejuſdem tantùm Provinciæ Epiſcopi vel ſaltem viciniores admonebantur. Non tamen nego quin relationes hujuſmodi ſæpè ſæpius ad Romanam Sedem factæ fuerint duabus de cauſis. Prima ob ejus Primatum. Secunda quia una Eccleſia Romana ab Orientalibus admonebatur vice omnium Occidentalium ac præcipuè Italorum & Gallorum, ut per eam quid in Oriente geſtum foret iſti cognoſcerent. Verùm præcipua relationum iſtarum neceſſitas oritur ex unitate fidei, quæ debet eſſe inter omnes Eccleſias eodem communionis vinculo conjunctas.

Idcirco cum aliquis damnatur ob fidem, de cauſâ communi agitur. Nam ſimul cum eo damnantur quicunque cum illo ſentiunt: hinc factum ut ita damnati confugere poſſent ad Eccleſias ſecum ſentientes ſi quas reperirent, utque illæ viciſſim Eccleſiæ poſſent iſtos tueri & illos à quibus lata eſt ſententia à communione ſuâ removere, quia communio eſſe non debet inter eos qui diverſam fidem habent. Hinc oritur inter Eccleſias ſchiſma, ad quod tollendum nullum efficacius videtur eſſe remedium quàm Concilii univerſalis convocatio, in quo inter diſſidentes Eccleſias judicium fertur. Id

cernere eſt in causâ Arii & aliis ferè omnibus quæ Eccleſiam magnis motibus turbarunt. Sed ut rem in pauca conferam; conſtat ex dictis Romanum Pontificem non poſſe ad ſe trahere cognitionem primam cauſarum fidei, nec eam per appellationem ad ipſum devolvi, tanquam ad ſupremum judicem; ſed tantùm ei licere doctrinam illam quam veram eſſe putat defendere, & diverſa ſentientes à communione ſuâ removere, ac demum Concilium etiam poſtulare aut convocare (ſi opus fuerit, aut ſi neceſſitas poſtulaverit) ad diſceptandam controverſiam de fide.

At, inquit Marca, cum Romanus Epiſcopus primam Sedem obtineat, ejus debet prima eſſe ſententia, ut loquitur facundus Hermianenſis, eoque jure uſus eſt Papa Cæleſtinus adverſus Neſtorium.

Reſpondeo primam ac præcipuam eſſe debere Romani Pontificis ſententiam, hoc eſt judicium ejus maximi fieri & pluris æſtimari quam cæterorum. Idque ut rectè obſervat Petrus de Marcâ, quia primam ſedem tenet; at inde velle inferre ipſum primam ratione temporis debere ferre ſententiam non minùs abſurdum eſt ac ſi quis ex eo quod Præſes ſupremi Senatus primum inter judices locum obtinet, vellet concludere primam in reos ab ipſo ferri ſententiam debere etiam ante judices inferiores.

Exemplum porrò Neſtorii opinionem Marcæ non confirmat; nec enim Cæleſtinus ad ſe traxit primam cognitionem cauſæ Neſtorii, ſed ipſe Neſtorius & Cyrillus cauſam hanc ad Cæleſtinum detulerunt: is autem unà cum Synodo Romæ celebrata cum ex quaternionibus Neſtorii ad ſe miſſis intellexiſſet illum ab Alexandrinæ & Romanæ imò & univerſalis Eccleſiæ fide diſſentire, ſcripſit tùm ad Cyrillum Alexandrinum, tùm ad Joannem Antiochenum eum ni intra decem dies ab ejus decreti notitiâ numerandos revocaret errorem, & profiteretur ſe idem ſentire cum Romanâ, Alexandrinâ & univerſali Eccleſiâ, ab univerſalis Eccleſiæ communione ejiciendum eſſe. Cæleſtini ſententiam ſecutus eſt Cyrillus cum ſuis Alexandrinis & Neſtorium à communione ſuâ ſemovit. At Joannes & alii Orientales ipſum defenderunt. Hinc natum diſſidium, ad quod componendum Synodus Epheſina convocata eſt quæ Neſtorium depoſuit. Nam ille hucuſque ſedem retinuerat. Ex his diſcimus Romanum Pontificem non ad ſe traxiſſe primam cognitionem cauſæ Neſtorii, ſed hanc illi ultrò delatam, nec eam ſupremo judicio ab illo definitam, ſed tantùm Neſtorium quoniam à fide

ſide Eccleſiæ ſuæ, necnon Alexandrinæ ac ut putabat univerſalis Eccleſiæ aliena docebat declaraſſe excommunicandum, quod ipſum præſtiterant ante Cæleſtinum Archimandritæ Conſtantinopolitani & alii multi etiam Laïci qui ab ejus communione ante Cæleſtini ſententiam receſſerant. Verùm tandem è diverticulo redeamus in viam: poſt Acacii damnationem per aliquot annos Eccleſiæ Orientales à Romanâ communione ſeparatæ ſunt, donec Juſtinus Imperator anno 510. pro bono pacis juſſit ut Epiſcopi Orientis libellum ab Hormiſda confectum probarent, & eâ lege pax inter Eccleſias ſancita eſt. Verùm hanc turbaverunt nonnulli motus ab Acephalis qui Eutychianorum erant reliquiæ concitati. Inter hos inſignis erat Anthimus Trapezuntius qui propriâ ſede relictâ Conſtantinopolitanam contra Canones invaſit, utque ſe fidem ſanam tenere perſuaderet, Imperatori rationem ejus quærenti generatim reſpondit ſe facturum *quæcumque magnæ Sedis Apoſtolicæ Antiſtes juberet*, & ad Patriarchas ſcripſit ſe ſecuturum per omnia Sedem Apoſtolicam: ita cum cauſam ſuam Romani Epiſcopi judicio, Anthimus ultrò ſubjeciſſet, venit Conſtantinopolim Agapetus apud quem Monachi accuſarunt Anthimum cujus ordinationem vitioſam eſſe cernens Agapetus, ſtatim eum Conſtantinopolitanâ ſede ejecit ſuffragante & adjuvante Imperatore & in ejus locum ordinavit Mennam. Illa autem ordinatio non magis oſtendit jus fuiſſe Romanis Pontificibus ordinandi aut dejiciendi Conſtantinopolitani Epiſcopi quam ordinatio Chryſoſtomi à Theophilo & Anatolii à Dioſcoro probet jus eſſe Alexandrino ordinandi Conſtantinopolitani Epiſcopi aut ſimiliter ordinatio Maximi ab Anatolio, & Calendionis ab Acacio probet jus eſſe Conſtantinopolitano ordinandi Antiocheni, hæc enim ſunt extra ordinem geſta ab Agapeto ad preces Orientalium. Verum adverſarii Anthimi non contenti illum de Sede Conſtantinopolitanâ deturbaſſe libellos accuſationum obtulerunt ut non modò è Sede Conſtantinopolitanâ, ſed & è Trapezuntinâ ac omni honore Epiſcopali, imò & communione privaretur. Huic licet judicium fugienti & in errore permanenti pœnitentiæ tempus dedit Agapetus qui paulò poſt è vivis abiit. Poſt ejus mortem Synodus Conſtantinopolitanâ cui præfuit Mennas definitivam in Anthimum ſententiam tulit, in eadem Synodo Severus, Petrus & Zoaras damnati ſunt, judiciumque iſtius Synodi in aliâ Synodo Hieroſolymitanâ ab Epiſcopis Orientis probatum. Hæc omnia geſta ſunt poſt mortem Agapeti, cum nullus eſſet Romanus Pontifex electus.

Ex iis perſpicere eſt, primò Agapetum cauſam Anthimi judicaſſe ut judicem ab ipſo reo electum & poſtulatum. Secundò, Agapetum omnia hæc egiſſe ex Imperatoris mandato, conſenſu Orientalium. Tertiò definitivam in Anthimum ſententiam prolatam fuiſſe non ab ipſo Agapeto, ſed à Mennâ & Synodo Orientali vacante Sede Apoſtolicâ. Quartò in Severum Petrum & alios eandem ſententiam eſſe latam quæ res oſtendit falli Marcam, cum ait cauſas fidei ſine Pontificis Romani autoritate judicari non poſſe.

Quantùm autem ab iſtâ opinione alieni fuerint Orientales manifeſtè docet Conſtantinopolitana ſecunda Synodus. Quæ non modò abſente, ſed & reclamante ac renuente, imò & contrarium decernente Pontifice Vigilio tria capitula damnavit.

Poſt hæc Monothelitarum dogma emerſit; hoc primum Sophronius Hieroſolymitanus in Concilio damnavit, tantumque abfuit ut Honorius Romanus Pontifex primus in hæreticos inſurgeret quin è contra illorum ad minimum Patronus extitit. In Occidentem per Pyrrhum qui illûc relegatus fuerat doctrina Monothelitarum diſſeminata; quæ res Theodorum ac poſteà Martinum Romanum Epiſcopum ad extinguendam illam hæreſim excitavit. Hic non ſolus, ſed in Concilio plurimorum Epiſcoporum cauſam univerſam diſcuſſit & Monothelitarum dogma reprobavit: cauſa tamen non eſt finita ante judicium Synodi univerſalis Conſtantinopolitanæ ubi omnia de integro tractata ſunt.

Denique Ignatius Patriarcha Conſtantinopolitanus à Photio ejectus & in Synodo damnatus non provocavit ad Pontificem Romanum, ſed ipſe Photius ut firmius haberetur judicium in Ignatium latum Synodum majorem celebravit obtinuitque Legatos à Nicolao primo Pontifice Romano qui damnationi Ignatii conſenſerunt. Hunc illorum conſenſum reſcidit poſteà Nicolaus & Photium à communione ſuâ ejecit. Permanſit tamen ille in throno donec Baſilius Imperator poſt mortem Michaëlis Ignatium revocavit qui Romani Epiſcopi judicio non contentus, petiit ab Imperatore ut Synodum œcumenicam convocaret. Ex his ut puto demonſtratur Græcos uſque ad Photii tempora res Eccleſiaſticas in Synodis ſuis tractaſſe, nec ſupremum habuiſſe Romani Pontificis judicium etiam in rebus fidei.

Quod autem attinet ad judicia in Epiſcopos aut Clericos in his partibus ſpeciatim lata paucorum nunc memoria ſupereſt. Verum intel-

intelligere datur illa omnia finita prorſus & terminata fuiſſe in Græciâ nec datum appellationi locum, ex eo quod neminem ferè video qui per hæc tempora dejectus in Synodis Græcorum ad Romanum Pontificem provocarit & abeo fuerit reſtitutus, quamvis haud dubium ſit quin plurimi fuerint ibi vel ab Epiſcopis vel à Synodis dejecti. Dicendum eſt igitur apud Græcos nulli appellationi ad Romanum Epiſcopum locum fuiſſe.

§. ultimus.

Nonnulla judiciorum Eccleſiaſticorum in Occidente exempla recentiora curſim perſtringuntur.

AT in Occidente poſt quintum Eccleſiæ ſeculum appellationum ad Romanum Pontificem uſus in cauſis Epiſcoporum invaluit: nonnulla tamen extant exempla appellationum ejuſmodi vel rejectarum vel certè non multò in pretio habitarum. Sic Paulus Archiepiſcopus Cretæ Joannem Epiſcopum Lappenſem à ſuo ad Romani Epiſcopi judicium provocantem dimittere noluit, & appellationem ejus inconvenientem eſſe judicavit; docet id Epiſtola Vitaliani Romani Epiſcopi ad hunc Paulum, in quâ reprehendit *eum quod non ſolum noluiſſet abſolvere*; hoc eſt mittere Joannem Lappenſem ad Principis Apoſtolorum limina, ſed quod magis ei id quærenti reſpondiſſet quia *non competenter quæris*.

In Galliâ ſæpè ſæpius appellationes ad Romanum Pontificem non magni habitæ ſunt: ſic Contumelioſus Reïenſis à Cæſario Arelatenſi damnatus cum provocaſſet ad Pontificem appellatione pendente Epiſcopatu ſpoliatus & damnationis ſententia executioni mandata: quod quidem Agapetus indignè tulit putavitque per iſtud præjudium inferri appellationi, *quia*, inquit, *ſi in executionem mittitur prima ſententia, ſecunda non habet cognitio quod requirat.*

In Concilio Lugdunenſi anni 567. Salonius Ebredunenſis & Sagittarius Vapincenſis dejecti Regem adierunt & ab eo licentiam impetrarunt eundi ad urbem Romam illuc à judicio Epiſcoporum provocantes. Verùm hanc appellationem parvi facientes Gallicani nullos Romam miſerunt qui reos accuſarent aut convincerent, cum igitur damnati dixiſſent ſe injuſtè dejectos à Joanne III. litte-

ras obtinent ad Regem in quibus eos locis suis restitui jubebat. *Quod Rex*, inquit Gregorius, *sine mora castigatis prius illis verbis multis implevit.* At Gallicani Episcopi non eodem modo judicium Romani Episcopi reveriti sunt, quin imò Victorem Episcopum illorum prius accusatorem à communione suspenderunt, quod cum eis in gratiam & communionem rediisset, illi tamen Sedem suam retinuerunt autoritate & gratiâ regis qui facilior erat, donec in congregatâ apud Cabillonum Synodo iterata est illa accusatio, objecta illis vetera crimina & non solùm de adulteriis, verùm etiam de homicidiis accusati sunt, *sed hæc per pœnitentiam purgari posse censentes Episcopi, illud est additum quod essent rei majestatis & patriæ proditores, quâ de causâ ab Episcopatu discincti in Basilicam sanctî Marcelli sub custodiâ detruduntur, ex quâ per fugam elapsi discesserunt per diversa vagantes, donec in civitatibus eorum alii subrogati sunt.*

Eodem sæculo Promotus Presbyter & Prætextatus Rothomagensis in Synodo Parisiensi, Ægydius Metensis à Rhemensi, Desiderius Viennensis in Cabilonensi etiam inconsulto Romano Episcopo dejecti ad eum minimè provocaverunt, statimque Synodorum sententia in eos executioni mandata, quod argumento est nondum solemnem fuisse Gallorum morem appellandi ad Romanum Pontificem.

Sæculo item nono nonnulla occurrunt appellationum neglectarum exempla; primum est in causâ Aldrici Cenomanensis qui appellato licèt Pontifice dejectus est nullâ appellationis ejus ratione habitâ, ut constat ex Epistolâ I. Gregorii IV. in quâ queritur appellationem ejus à Gallis flocci fieri. *Liceat*, inquit, *illi post auditionem Primatus Diœceseos si necesse fuerit nos appellare & nostra autoritate aut ante nos aut ante Legatos nostros ex latere missos juxta Patrum* (scilicet Sardicensium) *Decreta suas exercere aut ferre actiones, nullusque illum ante hæc judicet aut judicare præsumat... nec quisquam frivolus aut contentiosus, sive contumax hæc irrationabiliter præcipere contendat cum & autoritate Canonum & prædecessorum nostrûm decretis sanctitum sit, ut Episcopus accusatus si voluerit appellet Romanum Pontificem*, & posteà, *maneat memoratus Aldricus hac Apostolicâ autoritate usque ad præsentiam Sedis Apostolicæ semper Episcopus.... nec antequam hunc veniat succumbat judicio.... prædictæ Apostolicæ sanctæ Sedis si voluerit & necesse fuerit appellet Antistitem.* Ex his discere est Gallicanos tùm temporis Episcopos nullam habuisse appellationum

num ad Romanum Pontificem rationem, & ea non obstante sententiam in Provincia latam executioni mandari voluisse, ideóque à Gregorio IV. increpatos fuisse.

Secundum exemplum est in causâ Rothadi Suessionensis quem Gallicani Episcopi provocantem ad Romanam Sedem nullâ appellationis ratione habitâ de sede dejecerunt & in Monasterium retruserunt alio Episcopo ejus in locum ordinato: id ægerrimè tulit Nicolaus Pontifex sic ad eos scribens Epist. 32. *Ignorasse autem fraternitatem vestram non patimur animum nostrum non mediocriter læsum eo quod secundum gestorum tenorem & vestrarum suggestionum quas ad Sedem Apostolicam direxistis cognitionem appellantem eumdem Rothadum Apostolicam Sedem deposueritis ac in Monasterio detruseritis, quod non nisi in contemptum beati Petri cujus judicium expetivit & in contumeliam sacrorum Canonum & Ecclesiasticarum traditionum præsumptum ac temerè admissum minimè dubitatur.* Allegat deinde Sardicenses Canones. Ad hæc porrò Galli reponebant *appellationes ejus fuisse excusationes.* Addebant eum post appellationem vocem mutasse & Concilium Episcoporum expetiisse, *ab electis autem judicibus appellari non posse.* Hoc præcipuè urget Hincmarus in Epistolâ quam ad Nicolaum de Rothadi negotio misit. Cum enim tùm non liceret Gallis omninò inficiari, quin ab Episcoporum judicio ad Sedem Apostolicam appellari posset, rationem hanc adinvenerunt appellationum ejusmodi impediendarum, renovantes Africanæ Synodi statutum *ab electis judicibus appellare non licet.* Hac igitur utentes regulâ illorum qui steterant in judicio causamque suam ultrò illic egerant quasi judices elegissent appellationes nihili faciebant. Porrò licet Rothadus postea sit restitutus, non tamen à sententiâ suâ recessêre Gallicani Episcopi, ut docet Hincmarus in capit. 5. opusculi 55. capit. namque Nicolaus judicium Synodi non irritavit, sed veniam petentem Rothadum suscepit, eumque pro bono pacis restituêre Galli, cum præsertim jam mortuus foret, is qui in locum ejus dejecti fuerat ordinatus.

Tertium exemplum est Hincmari Laudunensis quem ad Sedem Apostolicam, sæpius licet appellantem Episcopi Gallicani dejecerunt, primùm in Concilio apud Vermeriam, deindè in Attiniaco ac demùm in Duziacensi & depositionis sententia executioni mandata est reclamante licet Hadriano II. Pontifice. Porrò Hincmarus & alii Gallicani Antistites, tùm temporis appellationes non omninò rejiciebant; sed tam strictis limitibus eas cohibebant ut nihil fermè reliquum esset Romano Pontifici.

Primò

Primò enim negabant appellari poſſe ante judicium latum & omnes hujuſmodi appellationes ut fruſtratorias rejiciebant. Secundò, appellationes Romæ judicari non poſſe aſſerebant, ſed tantùm in Provinciâ. Tertiò, contendebant priores judices ſedere debere in ſecundo judicio. Quartò, cenſebant locum ſecundo judicio dari non oportere à Romano Pontifice, niſi quando veriſimillimum erat damnatum eſſe innocentem, non autem quando quis aut confeſſus aut manifeſtè convictus erat. Quintò, illum qui appellaverat pendente appellatione pro depoſito ac damnato habebant: uno verbo non aliud jus concedebant Romano Pontifici quam quod Sardicenſibus Canonibus continetur, ut à nobis expoſiti ſunt ſuprà, quod quidem propriè non eſt appellationis admittendæ, ſed tantùm reviſionis concedendæ. Illud inſuper addentes ex Africanis Canonibus ab electis judicibus vel ab iis quos Primas dederit ex conſenſu partium appellari non poſſe. Hæc conſtant ex Epiſtolis Caroli Calvi ad Hadrianum II. & Joannem VIII. ab Hincmaro conſcriptis, nec non ex reſcripto Concilii Duziacenſis ad eumdem Hadrianum quæ noviſſimè edidit Gerbaſius ad finem operis ſui nunquam non ſatis laudandi de majoribus Epiſcoporum cauſis quem de cæteris Synodorum Provincialium judiciis conſulere poteris; nos ea non attingimus, quia ad appellationes de quibus hic præcipuè agimus, non pertinent. Cæterum non omnia judiciorum Eccleſiaſticorum exempla retulimus quod infinitum fuiſſet, ſed tantùm præcipua, ſed nec iſta fusè expoſuimus quod alienum erat à propoſito, verùm ea tantum quæ ad propoſitum noſtrum faciebant obſervavimus, quia hæc & alia fuſiùs narrare hiſtoricorum eſt.

EPILOGUS.

ANtequam huic diſſertationi finem imponamus, ea quæ à nobis huc uſque probata ſunt, breviter reſumere juvat: Primùm igitur docuimus jure antiquiſſimo ſummam poteſtatem judicandi de Epiſcopis non ſecùs ac de Presbyteris ad Synodum Provinciæ pertinuiſſe. Secundò, oſtendimus Canonibus Sardicenſibus non eſſe conceſſum ſummo Pontifici jus appellationis admittendæ, ſed tantùm reviſionis decernendæ. Tertiò, docuimus jus Canonibus Sardicenſibus ſtatutum nunquam in Oriente ac ſerò in Occidente fuiſſe receptum. Quartò, probavimus quatuor primis Eccleſiæ ſæculis nullum propriè dictæ appellationis exemplum reperiri. Quintò,

Quintò, demonſtravimus quinto Eccleſiæ ſæculo de jure appellationum decertatum eſſe cum Romanis Pontificibus. Sextò, advertimus poſterioribus Eccleſiæ ſæculis nullâ fermè extare appellationum ex Oriente exempla, & in Occidente fuiſſe nonnullos qui eas non probarent vel mirum in modum coërcerent. Obſervavimus controverſias fidei primùm judicatas ubi naſcebantur, quod ſi de iſto judicio Eccleſiæ ſecum invicem diſſentirent, ultimum ac ſupremum judicium fuiſſe penes Eccleſiam & Synodum univerſalem.

Cæterum licet ea fuerit Eccleſiæ ordinaria diſciplina, negare tamen nolim quin extent nonnulla exempla quibus probari videtur hanc nonnunquam obſervatam minimè fuiſſe. Verùm primo juri & conſuetudini ordinariæ ſtandum eſt, non exemplis quibuſdam hinc & inde petitis.

Secundò, obſervandum eſt id à naturâ inſitum eſſe omnibus hominibus ut cum iniquius ſecum actum eſſe putant, ad eos confugiant qui aliquam autoritatem habent & apud quos aliquam gratiam ſperare poſſunt: hinc videmus multos à Synodis damnatos non ſolùm ad Pontificem Romanum, ſed nonnunquam ad Imperatores, aliquando ad alias Sedes, & ſæpius ad majores Synodos confugiſſe.

Tertiò, eadem de causâ videre eſt homines in ſuâ Provinciâ damnatos ab aliis Synodis purgatos fuiſſe, cum præſertim accuſatores ipſi aut judices poſterius iſtud judicium non recuſabant.

Quartò, innumeris licèt Canonibus eſſet vetitum ne quis excommunicatum in communionem ſuſciperet; attamen ubi perſpicuum erat aliquem innocentem per vim vel per gratiam aut omiſſâ legitimâ judicandi formâ damnatum eſſe, poterat ab aliis Epiſcopis in communionem ſuſcipi, imò & reſtitui.

Quintò denique cum omnes Epiſcopi unum ac ſolidum habeant Epiſcopatum, ad ſingulos eorum ſpectat laboranti Eccleſiæ in gravi neceſſitate ſuccurrere in quavis mundi parte. Tunc enim omnes Epiſcopi ſunt quodammodo fidei & Canonum vindices quando vident periculum eſſe, ne aut fides detrimentum capiat, aut leges Eccleſiaſticæ violentur, nec debent ſtare ſegnes & otioſi, ſed omnibus modis laborare eos oportet ut fides in tuto ſit, utque Canones obſerventur. Hujus ſententiæ autor eſt Cyprianus qui multis in occaſionibus eam ſecutus eſt. Præſertim verò cum Baſilidem &

Martialem Hiſpanos ſedibus ſuis reſtituendos non eſſe judicavit; aut cum Martianum Arelatenſem deponendum eſſe ſcripſit ad Stephanum. Similiter Dionyſius Alexandrinus & Firmilianus Capadox ad Paulum Antiochenum damnandum concurrerunt; & his antiquior Irenæus Gallus Victorem Romanum reprehendit de excommunicatione in Aſianos latâ ſuumque judicium inter Eccleſias celeberrimas interpoſuit. Poſt hæc Gallicani Epiſcopi de Afris judicium tulerunt primùm in Synodo Romanâ, deinde in Arelatenſi. In Arii Alexandrini cauſâ, Oſius Cordubenſis judex & arbiter ſedet in Synodo Alexandrinâ. Athanaſius in Tyriâ ab Orientalibus damnatus, ab Occidentalibus in Sardicenſi abſolutus eſt. Photinus ab Orientalibus æque ac ab Occidentalibus proſcriptus. Chryſoſtomus in Concilio Conſtantinopolitano Aſiaticorum Epiſcoporum nihil ad ſe pertinentium cauſam tractavit: idem laboranti Epheſinæ Eccleſiæ ſuccurrit & ordinato ibi Epiſcopo Eccleſias Aſiæ reformavit; unde dictus eſt non ſuam tantùm, ſed & aliorum univerſas Eccleſias curaſſe. Euſebius Samoſatenus graſſante Valentis perſecutione totius Orientis curam geſſit & ubique Epiſcopos clanculum ordinavit. Cyrillus Alexandrinus in Neſtorium inſurrexit. Idem Joannem Antiochenum damnavit & viciſſim à Joanne damnatus eſt. Priſcilianus & Inſtantius Hiſpani Epiſcopi in Synodo Burdigalenſi exautorati ſunt. Pelagius, Britannus & Cæleſtius Aſiæ Presbyter ab Afris damnati. Inter Paulinum & Meletium diſſidentes Capuenſis Synodus judicavit. Anatolius Photium Tyri Epiſcopum communione Eccleſiaſticâ privavit. Petrum Mongum Alexandrinum Præſulem damnavit Acacius Conſtantinopolitanus. Prætereo multa alia exempla quæ infinitum eſſet recenſere. Unum addo Romanam Eccleſiam minimè motam invidiâ fuiſſe quod alii Epiſcopi Eccleſiis omnibus invigilarent; imò eos ad id faciendum invitaſſe. Docet id Clerus Romanus ſcribens ad Cyprianum de Privato Lambeſitano: *omnes enim*, inquit, *nos decet pro corpore totius Eccleſiæ, cujus per varias quaſque Provincias membra digeſta ſunt, excubare.* Et Cæleſtinus in Epiſtolâ ad Synodum Epheſinam: *Hæc ad omnes*, inquit, *in communi Domini Sacerdotes mandatæ prædicationis cura pervenit, hæreditario in hanc ſollicitudinem jure conſtringimur quicunque per diverſa terrarum loca Apoſtolorum vice nomen Domini prædicamus dùm illis dicitur, ite docete omnes gentes, advertere debet veſtra fraternitas quia accepimus generale mandatum & omnes id nos agere voluit, quibus in commune mandavit officium, neceſſe eſt ut competenter noſtros ſequamur autores,*

tores. Alia plura in hanc rem Pontificum Romanorum dicta prætermitto.

Cæterum etsi ad omnes Episcopos totius Ecclesiæ cura quodammodò pertineat, licet omnes teneantur laboranti Ecclesiæ succurrere; agnoscendum tamen est id præstanti quadam ratione primæ Sedis Episcopo competere. Nam si in quâlibet societate qui in eâ Princeps est maximè tenetur invigilare, ne quid illa detrimenti capiat. Quis æquus rerum arbiter negare possit quin præ cæteris ad Romanum Episcopum qui primæ ac maximæ sedi præest pertineat, in illud sedulò incumbere ut ab omnibus omninò Christianis fides illibata custodiatur, utque Canones ubique observentur, hoc sensu intelligendum videtur illud Gregorii cunctos Christianos ubi peccant Sedis Apostolicæ correctioni subjectos esse, hoc ego Romani Episcopi privilegium non secùs ac ejus Primatum constanter teneo, & si quid adversus illud mihi in istis dissertationibus exciderit, quod tamen factum esse non arbitror, illud pro non dicto haberi volo, & si quis ostenderit, paratus sum emendare.

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA

DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO III.

De antiquâ infligendæ excommunicationis ratione.

PRÆLOQUIUM.

NULLA eſt hominum ſocietas cui jus non ſit & poteſtas eorum expellendorum qui leges ſocietatis infringunt, vel ejus bono adverſentur. Quemadmodum enim in corpore humano membra putrida ſunt reſecanda, ne totum corpus inficiant, aut ſicut in gregibus morbidæ oves à ſanis ſecernendæ ſunt, ne per totum ovile morbus graſſetur; ita etiam in hominum ſocietatibus neceſſe eſt eos qui ſocietati peſſimis factis vel exemplis obſunt expelli, tùm ne ſocietatem per-

tur-

turbent, tùm ne cæteri in eamdem trahantur perversitatem. Id verò si quâ in societate sit necessarium maximè requiritur in Ecclesiâ, cujus finis est rectam fidem & bonos mores in hominum animis conservare ut beatitudinem æternam consequi possint. Nam si non posset Ecclesia homines prava facientes aut docentes à suâ societate removere, brevi tempore quamplurimi eorum exemplo in eamdem traherentur impietatem. Corrumpunt enim bonos mores tùm colloquia tùm exempla prava. Non est ergo denegandum Ecclesiæ illud jus quod omnibus societatibus competit, ut possit homines societate suâ indignos quantùm in se est ab eâ removere. Hujusmodi porrò expulsio dicitur excommunicatio cujus sæpè fit in sacris litteris mentio. Et primùm quidem Christus Matthæi 18. hoc telo in pertinaces utendum esse docet: *Si peccaverit*, inquit, *in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum, si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos ut in ore duorum vel trium stet omne verbum, quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Amen dico vobis quæcumque alligaveritis super terram, &c.* Quibus verbis Christus docet eos qui in peccatis suis pertinaces fuerint, quique nec privati alicujus nec totius Ecclesiæ correptione emendati fuerint à communione alienos esse debere. Id enim significant hæc verba *sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Alludit quippe Christus ad consuetudinem Judæorum qui ab Ethnicorum & Publicanorum consortio abhorrebant, ut patet Act. 10. v. 28. & Galat. 2. v. 12. necnon ex eo quod Christum redarguunt Judæi quod cum peccatoribus & Publicanis versaretur. Itaque cum ait eum qui Ecclesiæ correptionem non audit habendum esse pro Ethnico & Publicano nihil aliud sibi vult Christus quàm eum esse à consortio & communione separandum nec habendum amplius loco fratris. Ad id verò claves Ecclesiæ à Christo datas pertinere, & istarum hoc esse officium ut correptos si emendare se nolint à communione Ecclesiæ expellant ex sequentibus verbis colligitur: *Amen amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlis.* Itaque Apostoli clavibus hisce utentes eos qui vel flagitiosè viverent, vel prava sentirent ab Ecclesia expulerunt. Constat ex incestuoso Corinthio quem Paulus jubet ab Ecclesiæ cœtu arceri, Corinthios graviter increpans quod hominem hujus criminis reum in communione tolerarent, generatimque pronunciat eos omnes qui in similia flagitia prolapsi fuerint arcendos esse ab Ecclesiæ communione. Idem circa eos qui fidem Christi aut disciplinam Ecclesiæ perver-

tebant faciendum esse docet Epist. ad Thessal. 2. c. 3. *Denuntiamus*, inquit, *vobis ut subtrahatis vos ab omni fratre inambulante inordinatè & non secundum traditionem quam acceperunt à nobis*: & ad Timot. cap. 1. *Quam* (bonam conscientiam) *quidam repellentes circa fidem naufragaverunt*, è *quibus est Hymenæus, Philetus & Alexander quos tradidi satanæ ut discant non blasphemare*. Tradere autem satanæ, licet alii aliter interpretentur, nihil aliud videtur esse quàm à fidelium conventu expellere, ut constat ex capite quinto Epistolæ primæ ad Corinthios. Denique idem Paulus Epistola ad Titum capite ultimo hæreticum hominem post unam & alteram correptionem devitandum esse docet. Quod rigidius exponit Joannes scribens in Epist. 2. v. 10. *Omnis qui recedit & non permanet in doctrinâ Christi Deum non habet, qui permanet in doctrinâ hic & Patrem & Filium habet; si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nec ave ei dixeritis, qui enim dicit ei ave, communicat ejus operibus malignis*. Ex quibus constat Apostolorum tempore excommunicationem in usu fuisse, & ab iis commendatam adversus eos qui doctrinam Christi penitùs evertebant aut gravium criminum rei erant.

Post Apostolos eamdem disciplinam semper in Ecclesiâ viguisse res est extra omnem controversiam, observandum solummodò est duplicem fuisse olim excommunicationem pro duplici reorum in quos ferebatur ratione: una etenim erat in eos qui vel per convictionem vel per spontaneam confessionem criminis alicujus comperti de eo dolentes ac gementes à communione removebantur tam ad medelam quam ad exemplum. Altera verò excommunicatio ferebatur in rebelles qui vel in suo errore pertinaces hærebant vel crimen suum agnoscere & plangere detrectabant. Utraque excommunicatio ex sacris litteris colligitur, & utraque apud antiquos in usu fuit. Prior ab Augustino dicitur medicinalis, posterior mortalis; *Nos verò*, inquit in lib. 50. Hom. hom. ult. *quemquam à communione prohibere non possumus, quamvis hæc prohibitio nondum mortalis sit, sed medicinalis, nisi aut sponte confessum aut in aliquo sive sæculari sive Ecclesiastico judicio nominatum atque convictum*. Medicinalem excommunicationem alibi sic explicat nomine pœnitentiæ Ep. 108. *Agunt etiam homines pœnitentiam si post baptismum ita peccaverint, ut excommunicari, & posteà reconciliari mereantur*. Idem in lib. post collat. contra Donatistas hæc habet huc etiam pertinentia: *Neque enim à populo Dei separamus quos vel degradando vel excommunicando ad humiliorem pœnitentiæ locum redigimus*. Hujus excommunicationis

in

in ſacris litteris extat exemplum ſanè graviſſimum inceſtuoſi ſcilicet Corinthii, ejuſque fit paſſim mentio tam in Canonibus quam in ſcriptoribus Eccleſiaſticis, quorum teſtimonia proferre hîc foret inutile. Eccui enim nunc ignotum eſt pœnitentes olim non ſolùm communione corporis Chriſti, ſed etiam Eccleſiæ communione orbatos fuiſſe & à precibus ac conventibus communibus ſegregatos? Sed de hac excommunicatione non agimus; verùm de illâ quæ mortalis ab Auguſtino dicitur, ferturque in reos pertinaces & rebelles qui ad meliorem frugem redire nolunt: de quâ ut tractetur ordine, inquirendum primò à quibus & quomodo inferretur. Secundò, in quos & propter quid ferretur. Tertiò, quinam ejus eſſent effectus.

CAPUT PRIMUM.

A quibus & quomodo inferretur excommunicatio.

EXcommunicatio, ut diximus, expulſio eſt è fidelium conventu & ſocietate quæ fit vi clavium à Chriſto Eccleſiæ traditarum. Eccleſiæ autem nomine licet Epiſcopi & Presbyteri præcipuè intelligantur, optimè tamen dici poteſt claves Eccleſiæ univerſitati, ut loquitur Auguſtinus, datas eſſe, quæ ſcilicet per ejus miniſtros exerceantur. Unde licet nulli præterquam Epiſcopi & Presbyteri poteſtatem exercendi claves habeant, ea tamen in universâ reſidet Eccleſiâ, quo nomine in ſacris litteris non ſacerdotes ſoli, ſed univerſus fidelium cœtus iutelligitur. Verùm licet Eccleſia hoc ſenſu claves habeat, non tamen omnes fideles iis uti poſſunt, ſed ſolis ſacerdotibus hoc eſt reſervatum, unde etiam claves ſolis ſacerdotibus datæ rectè dici poſſent; quia illorum tantùm eſt iis uti; veruntamen haud dubium eſſe debet, quin primò & præcipuè toti Eccleſiæ ligandi ac ſolvendi poteſtas ſit data, à quâ in ejus Miniſtros derivatur. Sic quamvis in Republicâ ſoli Magiſtratus & cives, jus vitæ & mortis, belli ac pacis habeant, ea tamen poteſtas in republicâ ipſa tanquam in fonte & radice reſidet, idem ſervatâ proportione dicendum in Eccleſiâ. Atque hinc fortè primis Eccleſiæ ſæculis non ſoli Epiſcopi, ſed cum eis Presbyteri accedente etiam nonnunquam laïcorum conſenſu excom-

excommunicationis judicium ferebant in noxios, istaque disciplina Apostolorum tempore viguit & ab eis commendata est. Nam Paulus non dicit Corinthium incestuosum ab Episcopo aut Presbytero excommunicandum esse, nec ipse tum autoritate suâ solus excommunicat, sed jubet id ab universâ Ecclesiâ fieri: *Ego quidem*, inquit, *absens corpore, præsens autem spiritu jam judicavi ut præsentem qui sic operatus est in nomine Domini Jesu Christi congregatis vobis & meo spiritu cum virtute Domini Jesu Christi tradere hujusmodi hominem satanæ in interitum carnis... nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit; expurgate vetus fermentum ut sitis nova conspersio.* Idem 1. ad Timoth. 3. omnibus fratribus consulit ut subtrahant se ab iis qui ambulabant inordinatè, & Joannes in Epistolâ suâ fœminam, & natos ejus privatos monet ut hæreticorum communionem fugiant.

Post Apostolos eadem disciplina aliquandiu fuit in usu, tunc enim communi Presbyterorum judicio fidelium omnium consensu accedente rei expellebantur à communione; testis est Tertullianus qui in Apologetico describens disciplinam Christianorum ait in eorum conventibus communibus ubi scilicet omnes aderant judicium ferri in noxios. *Nam*, inquit, *& judicatur ibi magno cum pondere ut apud certos de Dei conspectu, summumque futuri judicii divini præjudicium est, si quis ita deliquerit ut à communicatione orationis & conventus & omnis sancti commercii relegetur.*

Extant quoque antiquæ hujus disciplinæ vestigia in Epistolis Cypriani in quibus cernimus plebis aliquando consensum adhiberi ad excommunicandos aut recipiendos lapsos. *Ad id verò*, inquit Cyprianus Epist. 57. *quod scripserunt mihi Compresbyteri nostri rescribere nihil potui quando à primordio Episcopatus mei statuerim nihil sine consilio vestro & sine consensu plebis meâ privatim sententiâ gerere.* Et Presbyteri Romani Epist. 31. ad Cyprianum plebis quoque adhibendum in causâ lapsorum judicium testantur. *Quanquam*, inquiunt, *nobis in tam ingenti negotio placeat, quod & tu ipse tractasti prius Ecclesiæ pacem sustinendam, deindè si collatione consiliorum cum Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Confessoribus pariter ac stantibus Laicis facta lapsorum tractare rationem.* Et in ipsâ Synodo Carthaginensi eâ de re habitâ conveniisse dicuntur Episcopi plurimi cum Presbyteris & Diaconis præsente etiam plebis maximâ parte, ex quibus intelligitur tam Romanæ quam Carthaginensis Ecclesiæ morem fuisse ut non ejicerentur aut reciperentur quiquam nisi accedente plebis consen-

consensu. Ipse etiam Cyprianus Epist. 9. eos Presbyteros qui temerè lapsos ad communionem admittebant non est ausus penitùs excommunicare, sed causam eorum reservavit totius Ecclesiæ judicio: *Utar*, inquit, *eâ admonitione quâ me uti Dominus jubet, ut interim prohibeantur offerre, acturi & apud nos & apud Confessores ipsos & apud plebem universam causam suam cum Domino permittente in sinum matris Ecclesiæ colligi cœperimus.*

Verùm licet uti diximus primis illis Ecclesiæ sæculis plebis in excommunicatione ferendâ consensus adhiberetur, posteà tamen usus invaluit ut Episcopus & Clerus soli ac sine consilio plebis excommunicationis sententiam ferrent. Ita tamen ut ab eis excommunicatus recursum haberet ad Synodum Provinciæ in quâ causa ejus iterum excutiebatur.

Sed ut hæc planiora fiant, observandum est primis Ecclesiæ sæculis Episcopum nihil gravioris momenti feciſſe sine consilio Cleri sui ac maximè Presbyterorum, hinc quotiescumque privatus aliquis sive Laïcus sive Clericus aliquid dignum excommunicatione fecerat, deferebatur ad judicium Ecclesiasticum Episcopi & Cleri Ecclesiæ in quâ degebat, à quo si damnatus foret & excommunicatus, non poterat ab aliis Episcopis in communionem suscipi, sed recursum habebat ad Synodum Provinciæ in quâ causâ ejus examinatâ vel confirmabatur lata in eum sententia, vel si injusta videretur, rescindebatur, & excommunicatus restituebatur. Firma autem manebat Synodi Provinciæ sententia, nec poterat ab alio rescindi cum præsertim non agebatur de fide. Nam cum de illâ erat quæstio, quia res communis in periculum veniebat, cœteræ Ecclesiæ poterant inquirere causam propter quam aliquis ejectus foret, & si comperiſſent doctrinam orthodoxam à Synodo Provinciæ alicujus esse proscriptam, & propterea tantùm aliquem esse damnatum quod eam doceret, tunc poterant hominis istius aut potius ejus doctrinæ patrocinium suscipere, quæ res sæpè sæpiùs magnas in Ecclesiâ turbas excitavit, ob varias de dogmate aliquo Episcoporum & Ecclesiarum opiniones. Cœterum isto in casu nullum aliud remedium præsentius est inventum quam ut ex pluribus orbis partibus Episcopi in unum convenientes sententiam ferrent: quo facto qui Synodi universalis & liberæ judicio non obtemperabant, meritò ab Ecclesiæ communione separati & schismatici habebantur.

Multa sunt in hac propositione quæ fusè confirmanda essent,

nisi jam abundè à nobis in præcedenti dissertatione forent pertractata, singula tantùm breviter resumemus.

Primùm est Episcopum vix unquam sine Clero judicium tulisse. Quippe apud antiquos forum erat Ecclesiasticum, in quo Episcopus & Presbyteri sedebant. Hujus Synedrii meminere sæpiùs antiqui. Ignat. Epist. ad Magnesios ait Episcopum præsidere *loco Dei*, & Presbyteros *loco concessus Apostolorum*, eosdem Presbyteros Epist. ad Philadelphienses *Concilium Episcopi* vocat: similiter Presbyteros *Præsidentes* appellat Tertullianus in Apologetico, *Præsident*, inquit, *apud nos probati quippe seniores hunc honorem non pretio sed testimonio adepti*; cujus stilum imitatus Cyprianus Clerum Romanum cum Cornelio Papâ Præsidentem vocat Epist. 55. & Ep. 5. verendum esse ait quibusdam ne Presbyterorum & Diaconorum testimonio & judicio condemnati eorum societate priventur. Optatus item Afer fori istius Ecclesiastici meminit lib. 7. *Accusatore*, inquit, *silente non licuit Macarium abstinere: scriptum est enim ante agnitam causam neminem esse damnandum, dicite quis eum accusavit & auditus non est, dicite Macarium confessum esse culpam & nostram siluisse sententiam, sumus enim qualescumque Judices in Ecclesiâ.* Concilii Carthaginensis 4. c. 23. disertè id sancitur: *Episcopus nullius causam audiat absque præsentiâ suorum Clericorum, alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum præsentiâ confirmetur.* Concilium Eliberitanum cap. 74. *Falsus testis prout crimen est abstinebitur, si autem non probaverit conventui Clericorum, placuit per quinquennium abstineri.* Augustin. Homil. 56. de pœnitentiâ, ejusdem Synedrii meminit, cum ait, *nos verò quemquam à communione prohibere minimè possumus.... nisi aut sponte confessum aut in aliquo seculari sive Ecclesiastico judicio nominatum atque convictum.* Decodem Presbyterorum cum Episcopo consessu sæpè fit mentio in Constitutionibus Apostolicis, eaque consuetudo diù permansit in Ecclesiâ, ut constat ex capitulis Egberti Eboracensis & ex relatis à Burchardo Canonibus. Extat autem memoria plurium judiciorum ab Episcopo & Clero latorum in reos: sic Marcion à Clericis Romanis repulsus est, cum fuisset à Patre Episcopo Ecclesiâ ejectus, Noëtus ab Ephesinis Presbyteris est damnatus; Arius ab Alexandro Episcopo Alexandriæ hujusque urbis Clero est damnatus & ejectus à communione; Jovinianus à Siricio & universo Clero Romano proscriptus est, sed quid in his moror, cum apud omnes eruditos constet Episcopum olim nihil quidquam magni momenti sine Presbyterio egisse aut judicasse, sicut nec Metropolitanum

litanum absque Synodo Provinciæ. Quin etiam in Conciliis Provinciarum sedisse legimus Presbyteros & cum Episcopis judicasse; multò ergo magis in Synodis privatis cum Episcopo sedebant & judicabant.

Secundo loco in propositione nostrâ attendendum est, Laïcum vel Clericum peccantem ad proprii Episcopi tribunal deferri oportere; apud alienum verò accusari non posse, etiamsi superior sit putà Metropolitanus aut Patriarcha. Constat id ex solemni regulâ ab antiquis nisi ubi necessitas aliud posceret studiosè observatâ, ne quis in alienâ Diœcesi quidquam sine illius Diœcesios Episcopi licentiâ faceret. Nam si non licuit Episcopo in alienâ ditione quidquam vel minimum facere sine jussu & consensu Episcopi hujus loci, quantò magis hoc in casu non licet alieno Episcopo Laïcum aut Clericum, alteri Episcopo subjectum judicare. Hinc egregiè Cyprianus ait quod licet universis Episcopis Ecclesia sit à Deo commissa, unusquisque tamen ejus portionem gubernandam acceperit quam regat, actus sui rationem soli Deo redditurus. Ne autem ordo iste perturbaretur, sæpè in Conciliis statutæ sunt pœnæ in eos qui in alienas Ecclesias haud vocati excurrerent, ibique vel ordinationes facere vel sacra celebrare tentarent. In Concilio Antiocheno Can. 9. unicuique Episcopo suæ Ecclesiæ potestas & ordinationes Presbyterorum tribuuntur. Can. 15. vetatur ne quis Episcopus ex unâ Provinciâ in aliam transeat, nisi venerit accersitus litteris Episcoporum & Metropolitani, decerniturque: *Ut si quis inullo vocante ad aliquorum ordinationem & Ecclesiasticarum rerum ad se non pertinentium constitutionem inordinatè insolenterque processerit, sint quidem irrita quæ ab ipso geruntur, ipse autem suæ insolentiæ & temerè factæ aggressionis det pœnas è sanctâ scilicet Synodo exinde depositus.* Idem sancitur de Episcopis unius Provinciæ cap. 21. ne scilicet in alienam Ecclesiam excurrant, licet ea sit ejusdem Provinciæ, nisi vocati fuerint litteris Episcopi hujus Ecclesiæ. Idem sancitur Canonibus tertio & decimoquinto Sardicensis Concilii, necnon Canone 7. Concilii Constantinopolitani. Certum est ergo Laïcos aut Clericos non potuisse judicari aut excommunicari ab alienis Episcopis, & ne quidem à Metropolitano aut Patriarchâ omisso medio, hoc est proprio Episcopo; nisi fortè gravis esset ejus negligentia aut conniventia, tunc enim moneri eum oportebat à Metropolitano, & si pertinaciter recusaret noxios punire, tùm illi tùm Episcopus ipse deferendi erant ad Synodum Provinciæ ibique judicandi.

Tertium propoſitionis noſtræ caput eſt damnatum Laïcum aut Clericum recurſum habuiſſe ad Synodum Provinciæ, & in eâ examinatum fuiſſe Epiſcopi & Cleri judicium quod certò certius eſt & à nobis anteà fusè probatum.

Quartum eſt ratam eſſe habitam olim Synodi Provinciæ ſententiam nec à quoquam reſcindi potuiſſe, vetitumque fuiſſe ne quis à Synodo Provinciæ excommunicatus à quoquam in communionem reciperetur. Hoc autem caput à nobis præcipuè in ſuperiori diſſertatione aſſertum eſt, hîc ea tantùm teſtimonia referemus, quibus ſpeciatim probatur Epiſcopum à Synodo Provinciæ excommunicatum ab aliis in communionem ſuſcipi non poſſe. Vetus eſt ea de re Canon inter eos qui dicuntur Apoſtolici his verbis exaratus: *Si quis Clericus vel Laïcus ſegregatus vel non recipiendus diſcedens in alterâ urbe receptus fuerit abſque litteris commendatitiis ſegregetur, & qui recepit & qui receptus eſt.* Antiquiſſimum item hujus rei exemplum habemus in Marcione qui à Patre ob ſtuprum excommunicatus, cum Romam veniſſet poſt mortem Hygini & à Clero Romanæ Eccleſiæ ſe in communionem admitti poſtularet, reſponderunt Presbyteri Romani ſe id facere non poſſe ſine arbitrio & conſenſu Patris ejus. Id deinceps multis Conciliorum Canonibus eſt ſanctum, Eliberitani c. 53. his verbis: *Placuit cunctis ut ab eo Epiſcopo accipiat communionem à quo abſtentus in crimine aliquo fuerit, quod ſi aliquis Epiſcopus præſumpſerit eum admittere eo adhuc minimè ſciente vel conſentiente à quo fuerat communione privatus, ſciat ſe hujuſmodi cauſas inter fratres eſſe ſui ſtatus periculo præſaturum.* Arelatenſis primi cap. 16. ita ſtatuitur: *De iis qui pro delicto ſuo à communione ſeparantur, placuit ut in quibuſque locis fuerint excluſi eodem loco communionem conſequantur, ut nullus Epiſcopus alium Epiſcopum conculcet.* Nicæni Can. 17. ſtatutum eſt: *Ut de iis qui communione privantur ſive ex Clero ſive ex Laïco ordine ab Epiſcopis uniuſcujuſque Provinciæ ſervetur hæc ſententia ſecundum Canonem qui pronuntiat ut qui ab aliquibus abjiciuntur ab aliis non recipiantur.* Deinde additur ut in Synodis Provinciæ judicium Epiſcopi retractetur, & ſi confirmatum fuerit excommunicati videantur ab omnibus qui ab eo ſunt ejecti, donec Epiſcoporum cœtui viſum fuerit humaniorem ferre ſententiam. Ante Concilium Nicænum Alexander Alexandrinus pariter conqueſtus eſt Arium à ſe & Concilio ſuo excommunicatum ab Euſebio & aliis Epiſcopis fuiſſe receptum in communionem. *Quod*, inquit, *Apoſtolica regula minimè permittit.* Idem con-

confirmatum est in Concilio Antiocheno cap. 3. & 6. necnon in Sardicensi cap. 3. Cæsarauguſtano cap. 5. & aliis. Hanc quoque regulam à se non secùs ac ab aliis Episcopis obſervari debere agnoſcunt Romani Episcopi Innocentius I. Epiſt. ad Victricium cap. 6. *Hoc etiam Synodus ſtatuit Nicæna*, inquit, *ut abjectum ab altero Clericum altera Eccleſia non recipiat.* Nicolaus I. Epiſt. 9. *At nos è diverſo credimus quod Eccleſia Chriſti ſacros Canones & præcipuè Nicænos non tradat oblivioni, præcipientes videlicet ut ii qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur.* Idem Epiſt. 31. ad Sylvanectenſis Synodi Episcopos ait Balduinum se in communionem non ſuſcepiſſe, eo quod nollet *Regulas atque ſancta Decreta corrumpere, quibus vetatur nè excommunicatus ab uno Epiſcopo ab alio recipiatur.* Idem habet aliâ occaſione Epiſt. 58. Joannes etiam VIII. Epiſt. 48. Archiepiſcopos Ravennatenſem, Mediolanenſem & Aquileïenſem monet, nè Veronenſem Epiſcopum excommunicatum in communionem ſuſcipiant. *Sancti magnique Concilii Nicæni præcepta ſecuti quæ jubent regularem Epiſtolam per unamquamque Provinciam obtineri ut ii qui abjiciuntur ab aliis non recipiantur.* Sed egregia ſunt hanc in rem Joannis XX. ſeu Benedicti IX. verba, de quo cum quereretur Arvernenſis Epiſcopus quod Pontium Comitem à se excommunicatum ſuſcepiſſet, reſpondit ſe neſcienter id feciſſe quod non eſſet admonitus ab Epiſcopo Arvernenſi de iſtius excommunicatione ſeque ſi reſciviſſet id minimè facturum addens iſtæc: *Profiteor quippe omnibus conſacerdotibus meis ubique terrarum adjutorem me & conſolatorem potiùs eſſe quam contradictorem, abſit enim ſchiſma à me & Coëpiſcopis meis.* Demum abſolutionem ab iſto Comite fraudulenter acceptam irritam eſſe declarat. Mitto alios qui generatim tantùm dicunt ſe obtemperaturos Nicænis Canonibus, ex his autem abundè demonſtratum eſt Laïcum aut Clericum à Synodo Provinciæ excommunicatum ab omnibus Epiſcopis pro excommunicato habendum eſſe, nec à Romano aut alio quoquam ſuſcipi debere ſaltem juxta ordinariam regulam. Aliquâ tamen exceptione videtur hæc regula indigere, cum aliquis excommunicatur à Synodo Provinciæ propter aliquam doctrinam quam aliæ Eccleſiæ Catholicam arbitrantur, tunc enim non ſolùm is à communione pellitur, ſed & cæteræ Eccleſiæ quæ cum eo ſentiunt excommunicari videntur. Hinc ſæpe factum eſt, ut aliquis propter doctrinam ab Epiſcopo ſuo Synodoque Provinciæ excommunicatus ab aliis Eccleſiis defenderetur. Quo in caſu idem judicium ferendum de excommunicatione hujus

privati ac de excommunicatione mutuâ Ecclesiarum & Episcoporum de quâ deinceps agemus.

Ut autem istud excommunicationis genus explicetur, observandum est totius orbis Ecclesias communione inter se junctas fuisse, ita ut ex iis velut una coalesceret Ecclesia. Illa porrò communio duobus præcipuè modis innotescebat. Primò ex litteris communionis quas ad se invicem scribebant. Secundò, ex benignâ susceptione eorum qui ab externis Ecclesiis veniebant, & ex concessâ illis communione: nam qui ex unâ Ecclesiâ in alias communione junctas vel peregrinationis vel alicujus negotii ergo transibant, suscipiebantur & admittebantur ad sacra, si modò litteras commendatitias haberent, quibus constaret eos non esse è numero excommunicatorum, ad eamdem enim communionem & consensionem Ecclesiarum pertinebat, uti modò probatum est, eos qui ab unâ Ecclesiâ excommunicati fuerant ad communionem non admittere.

Hujusmodi porrò litterarum quibus Ecclesiæ secum invicem communicabant antiquissimus usus est, solemnisque mos extitit pacem & communionem per literas dare vel auferre. Sic Tertullianus testis est Episcopum Romanum per litteras communionem cum Cataphrygibus iniisse eamque posteâ revocasse. Sic Cyprianus & cum eo Africani Episcopi causâ Cornelii & Novatiani nondum discussâ ad neutrum litteras scripserunt, donec omni scrupulo de singulorum pectoribus excusso litteras dederunt, tùm ad Cornelium tùm ad cœteros, quæ testes erant communionis suæ cum Cornelio. Sic Concilii Antiocheni adversus Paulum Samosatenum Episcopi certiores faciunt alios Episcopos ut communicatorias ad Domnum mittant & ab eo suscipiant, itemque Romanus Antistes & Itali per litteras suam cum isto communionem significant.

Ita quoque Optatus ut se suosque cum totius orbis Ecclesiis communione junctos demonstraret, ait se suosque cum Siricio communicare: *Cum quo*, inquit, *totus orbis commercio formatarum in unâ communionis societate concordat.* Eodemque in negotio Augustinus Epist. 162. ait Cæcilianum *Romanæ Ecclesiæ & cæteris terris per litteras communicatorias esse conjunctum.* Idem habet passim in libris contra Donatistas in quibus eos urget, ut ostendant se litteras communicatorias habere ab omnibus Ecclesiis. Tunc etiam teste Gelasio Epist. 1. miserat Romani Episcopi recens evecti ad cœteras Ecclesias litteras communionis mittere, atque hac de causâ Meletius Antiochenus, Atticus Constantinopolitanus & alii Præsules Romani Episcopi

copi communionem ambientes petebant ad se litteras communionis dari, sic etiam per litteras communione Ecclesiæ Romanæ expulsi sunt Asiatici à Victore, Africani & Orientales à Stephano, Nestorius à Cœlestino & Cyrillo, & alii quamplurimi quorum hîc catalogum texere inutile foret.

Altera communionis tessera erat, ut jam dixi, fidelium ultrò citroque commeantium admissio ad communionem si modo litteras commendatitias ab Ecclesiis suis deferrent. Nullum enim majus argumentum unitatis inter Ecclesias est, quam cum admittuntur in communionem utriusque Ecclesiæ fideles, nullum è contra divisionis argumentum majus quam cum aliqui ab unâ Ecclesiâ cujus membra sunt ad aliam venientes non suscipiuntur in communionem. Mos igitur fuit ut commendatitiæ darentur litteræ, Episcopis quidem à Metropolitano, cæteris autem Clericis aut Laicis ab Episcopo, quibus instructi ab aliis Ecclesiis quæ cum illis à quibus veniebant, erant communione junctæ, susciperentur. Vetus est eâ de re Canon Apostolicus 32. *Nemo peregrinorum Episcoporum aut Presbyterorum aut Diaconorum sine commendatitiis suscipiatur litteris.* Earumdem fit mentio in Conc. Eliberitano cap. 23. & 38. & in Arelatensi cap. 7. & cap. 9. Item in Antiocheno cap. 7. statuitur, *Ut nullus externus sine pacificis suscipiatur*, & Can. 8. *ne Presbyteri qui sunt in pagis dent Canonicas Epistolas vel ad solos vicinos Episcopos Epistolas mittant, Chorepiscopi autem nulli reprehensione affines dent pacificas*, item Laod. cap. 41. *quod non oportet Sacerdotem vel Clericum sine Canonicis litteris iter ingredi.* De iisdem vide Conc. Carth. 3. cap. 28. & quintum cap. 7. Zozimum Ep. 1. 5. & 6. Milevit. Conc. c. 20. Basil. Epist. 69. Andegavense Conc. cap. 1. Turonicum 1. cap. 12. Veneticum cap. 5. Aurel. 1. cap. 7. Lugdunense 3. cap. 2. Rhemense sub Sonnatio cap. 12. &c.

Cæterum quoniam fieri non poterat, ut omnes orbis Ecclesiæ ad se invicem scriberent & sibi mutuò notæ essent, ac proinde immediatè communicarent, idcirco magnæ quædam sedes eligebantur, per quas Ecclesiæ secum invicem communicabant. Sic Ecclesiæ Orientis censebantur communicare cum Occidentalibus, quando communicabant Antiocheno Patriarchæ qui junctus erat communione cum Romano, cui adhærebant Occidentales. Ita etiam Ægyptii per Alexandrinum cum Romano communicabant & Occidentales omnes cum Orientalibus & Ægyptiis per Romanum; sicque intelligendus est locus Optati suprà citatus, *cum quo totus orbis commercio formatarum in unâ communionis societate concordat.*

His

His positis, facile est intelligere quomodo Ecclesiæ sese mutuò excommunicarent: cum enim Ecclesia quædam aut ejus Episcopus in alterius Ecclesiæ aut Episcopi doctrinâ vel disciplinâ perversum quid esse arbitrabatur, tunc nuntium ejus communioni mittebat, vel datis litteris, vel rejectis, & à communione submotis iis qui inde veniebant. Multa sunt hujus excommunicationis apud antiquos exempla, quæ Historiam Ecclesiasticam percurrentibus occurrunt: atque ut vetustiora prætermittam: sic Epiphanius Theophilum Hierosolymitanum excommunicavit: sic tempore Arij Ecclesiæ & Episcopi sese mutuò excommunicarunt: Sic ob Meletium & Paulinum ac quæstionem de hypostasi Orientis ab Occidente divisus est; sic iterùm propter Chrysostomum interrupta communio; sic à Cœlestino & Cyrillo excommunicatus est Nestorius, & Cyrillus à Joanne, nec non Joannes à Cyrillo: & ante hos eumdem Nestorium populus & Monachi Constantinopolitani à communione suâ segregarunt: hujus excommunicationis sæpè meminerunt Romani Pontifices, ut cum Zozimus ait Epist. 2. *Sanximus memoratos perturbatores omnium ab Apostolicæ nostræ Sedis communione alienos esse.* Cœlestinus Epist. 6. *Tantisper eos à nostrâ communione rejicimus.* Hormisdas Epist. 45. *A nostrâ communione habeantur excepti.* S. Leo Epist. 42. *De fratribus quos communionis nostræ cupidos esse cognovimus, approbavimus ut suarum interim Ecclesiarum communione contenti, pacis & communionis nostræ unitate lætentur.*

Istud autem contentum esse Ecclesiæ suæ communione aliquando in pœnam adversus Episcopos est statutum, ut in Conc. Carth. 5. cap. 10. *Episcopo non venienti culpabiliter ad Synodum Provincialem pœna imponitur; ut Ecclesiæ communione debeat esse contentus.* Quod sic explicat Glossa. *Iste non est excommunicatus, sed cum aliis Episcopis non communicabit, quia non veniet ad negotia ipsorum.* Et cap. 13. *Episcopus qui hoc fecerit, à cæterorum communione sejunctus, suæ tantùm plebis communione contentus sit.* Hunc Arelatense 2. Can. 19. alienum facit à fratrum communione, & Tarraconense cap. 6. cunctorum Episcoporum communione privat. Qui portò hac pœnâ feriebantur, nulla visitationis officia à collegis, nec vicissim collegæ ab ipsis recipiebant, ut constat ex Concilii Toletani 1. cap. 15. nec Conciliis Provinciæ aderant, nec ordinationibus Episcoporum sese immiscebant, ut de Armentario statutum est in Concilio Regiensi: verùm istiusmodi excommunicationis species, pœna potiùs est & mulcta, quàm vera separatio.

Sed

Sed ut ad propositum redeamus, cùm Ecclesia Romana propter primatum centrum sit unitatis, ejusque Antistes cæterorum omnium caput constitutus sit, ut schismatis tolleretur occasio, haud dubium quin magnum ac certissimum sit argumentum, eos esse de Ecclesiâ qui ipsi tanquam capiti adhærent, & cum eo communione junguntur. E contrà verò magnum esse schismatis præjudicium, si quis ab ejus communione sit alienus. Quod tamen intelligendum est de Pontifice legitimè electo, & sedente in Cathedrâ Petri, & clavibus sibi à Deo datis, ut par est, utente. Nam si quis Ecclesiam Romanam invaderet, & illegitimè ordinaretur, non esset cum isto communio habenda. Similiter si Pontifex in hæresim incideret, & à Concilio deponeretur, jam non esset schismaticus is qui ab eo discederet. Ac demùm si Pontifices Romani sine causâ excommunicationem ferrent, totaque Ecclesia judicaret excommunicationem temerè latam, tunc ab ipsis excommunicati pro schismaticis habendi non essent, modò animum retinerent servandæ cum Romano Pontifice unitatis, & ad recuperandam ejus communionem totis viribus allaborarent. Sic nemo Asiaticos licet à Victore excommunicatos dixerit fuisse schismaticos, & ab Ecclesiâ extorres. Nemo Cyprianum & Africanos Antistites, nec non Firmilianum & Orientales, licet à communione Stephani pulsos, ab Ecclesiâ alienos fuisse pronuntiabit: quin è contrà Augustinus sæpè sæpiùs probat Africanos dici non potuisse schismaticos, & moderationem Cypriani nunquam non commendat. Quis affirmaverit Meletium, Cyrillum & alios Orientales ab ipso stantes schismaticos fuisse, quia cum Ecclesiâ Romanâ non communicabant, aut quis è contrà non fateatur Paulinum & ejus socios in periculum schismatis venire, licet cum Ecclesiâ Romanâ communione juncti fuerint? Quis audeat dicere Athanasium & alios fuisse schismaticos, Arianos verò in Ecclesiâ, eo quod Liberius hos ad communionem suam admisisset, illos ab eâ repulisset? Nemo item Atticum Constantinopolitanum, & omnes Orientis Patriarchas, pro schismaticis & excommunicatis unquam habuit, licet à communione Romanæ Ecclesiæ divisi aliquandiu fuerint. Verùm, ut jam dixi, necesse est ut isti retineant animum uniendi sese cum Ecclesiâ Romanâ, quod egregiè à Cypriano observatum est, qui licet à Stephano excommunicatus foret, pacem tamen quantùm in ipso fuit, semper fovit, nec unquam voluit Romanæ Ecclesiæ communionem abrumpere: *Neminem*, inquit, *separantes, aut à communione summouentes.* Ita etiam Mele-

tius & alii à communione Romanæ Eccleſiæ repulſi ſemper in votis habuerunt ut cum eâ jungerentur, & nihil non effecêre ut ad optatum finem pervenirent.

Verùm ſi rem peſſitiùs ſcrutemur, ideò neceſſaria ſemper habita eſt Romani Pontificis communio, ut quis non haberetur pro ſchiſmatico, quia per eum tanquam per unitatis centrum omnibus Eccleſiis uniuntur fideles. Namque omnes Eccleſiaſtici ſcriptores eos ſchiſmaticos eſſe perhibent, qui à totius Eccleſiæ communione ſeparati ſunt, hoc eſt ab omnium vel penè omnium orbis Eccleſiarum communione expulſi. Sic S. Irenæus lib. 4. cap. 43. ſchiſmaticos vocat eos *qui abſiſtunt à principali ſucceſſione*, non unius Eccleſiæ, ſed Eccleſiarum omnium ac præcipuè Apoſtolicarum. Tertullianus in præſcriptionibus ad probandam Eccleſiæ & doctrinæ ſuæ veritatem, dicit ſe communicare cum omnibus Eccleſiis matricibus & Apoſtolicis. Clemens Alexandrinus hæreticos ſchiſmatis convincit ob conventiculorum ſuorum novitatem. Cyprianus in Epiſtolis ſuis eos ſchiſmaticos eſſe pronuntiat qui à communione cujuſvis Epiſcopi diſcedentes, eo ipſo cenſebantur à totius Eccleſiæ communione alieni. Optatus perpetuò Donatiſtas ſchiſmaticos eſſe probat, quòd ab Eccleſiarum totius orbis communione diſceſſerant. *Videndum eſt*, inquit, *quis in radice cum toto orbe manſerit, quis foras exierit?* & lib. 2. ait extorres eſſe ab Eccleſiâ Donatiſtas, quod cæteris Eccleſiis non communicarent per Romanum Epiſcopum ut Catholici. *Quid*, inquit, *illi* (Eccleſiæ) *negatis Orientis & Septentrionis, etiam Occidentis Provinciarum omnium & innumerabilium Inſularum populos Chriſtianos, contra quos vos ſoli pauci rebelles eſtis, & cum quibus nullum conſortium communionis poſſidetis.* Centies idem argumentum in eoſdem Donatiſtas inculcat Auguſtinus, & ſchiſmaticos illos eſſe docet quod ab Eceleſiarum omnium communione eſſent alieni. Ex quibus & aliis innumeris quæ adduci poſſent efficitur, illam Eccleſiam eſſe ſchiſmaticam, quæ à cæterarum omnium vel penè omnium communione divulſa eſt. Quod ut uno verbo demonſtrem, ſchiſmaticus ille eſt, & revera excommunicatus qui ab Eccleſiâ univerſâ eſt præciſus & ejectus, ſed Eccleſia non eſt Epiſcopus aliquis, aut privata aliqua ſocietas, ſed ſocietas totius orbis fidelium; ergo ad hoc ut quis ſit verè ſchiſmaticus & excommunicatus, oportet ut à totius orbis Eccleſiarum communione ſit alienus: eum autem ab illorum communione alienum eſſe maximum eſt indicium, cum ab illius Eccleſiæ ad quam omnes referuntur communione alienus eſt.

Hoc

Hoc posito jam facile est statuere quænam è dissidentibus Ecclesiis sit schismatica. Manifestum enim est ex dictis illam Ecclesiam ejusmodi habendam esse, à cujus communione cæteræ omnes vel penè omnes dissidebant. Nam si totius orbis Ecclesiæ cum Ecclesiis dissidentibus, & à se invicem divulsis communionem fovissent, eæ licet inter se divisæ ab Ecclesiâ tamen universâ non erant separatæ, ut contigit in negotio Asiaticorum, Cypriani, Meletii, &c. si verò totius orbis Ecclesiæ dissentirent, ita ut magna illarum multitudo ex utraque parte staret, tunc maximè lugendum erat hoc malum, & si de fide foret dissensio, adhærendum erat antiquitati, eaque pars pro verâ Ecclesiâ habenda quæ antiquam doctrinam retinebat: Si verò de disciplinâ aut de levibus quæstionibus esset tantùm quæstio, illi erant magis culpandi qui primi pacem abrumpebant, aut qui eam ab aliis oblatam nolebant accipere. At si qui, ut jam diximus, privati, si paucæ Ecclesiæ nollent cæterarum omnium decretis obtemperare, ac propter leves quæstiones aut disciplinam ab earum communione sejunctæ manerent, censebantur ab Ecclesiâ extorres. Sic Montanistæ & Novatiani licet antiquæ (saltem quarumdam Ecclesiarum) circa pœnitentiam severitati inhærerent, quia tamen pauci erant qui istam retinendam esse ducerent, cæterique omnes volebant lapsis veniam indulgere, meritò schismatici sunt habiti. Sic Episcopi qui stabant à Donato pro schismaticis habendi fuissent, quamvis Cæcilianum traditorem fuisse constitisset, quia ab omnium Ecclesiarum communione propter unius Episcopi crimen excessissent. Ita etiam licet Asiatici tempore Victorius minimè fuerint schismatici, quia tamen post Concilii Nicæni Decretum eandem cum Asiaticis disciplinam mordicùs retinuerunt, meritò pro schismaticis habiti sunt. Sic Lucifer & pauci factionis ejus homines licet antiquæ circa Episcopos lapsos disciplinæ defensores veluti schismatici & perturbatores excepti sunt. Denique improbati sunt nonnulli Episcopi qui trium capitulorum damnationi consentire nolebant, non quod isthæc tria capitula necessariò damnanda essent, cum possint defendi & defendantur absque fidei & Religionis periculo, sed quia non debebant illi cæterarum Ecclesiarum consensui sese opponere.

Ex dictis, ut puto, satis & abundè liquet quid & quotuplex esset olim excommunicatio, necnon à quibus & quomodo ferretur, quod primo loco nobis examinandum proposueramus; nunc inquirendum est propter quid & in quos ferri possit & debeat.

CAPUT II.

In quos & propter quid ferri possit excommunicatio.

EXcommunicationis hæ fuerunt olim ordinariæ causæ: Prima prava doctrina & traditæ à Christo & Apostolis disciplinæ adversa. Secunda vita flagitiosa & Christi præceptis contraria. Tertia privati alicujus adversus disciplinam Ecclesiæ suæ aut privatæ Ecclesiæ adversus universæ Ecclesiæ disciplinam rebellio. Hæ causæ excommunicationis ex sacris litteris repeti possunt. Primam Christus ipse insinuat Matth. 7. ita monens Discipulos *Attendite vobis à falsis Prophetis, &c.* Hoc est istos cavete ne commisceamini cum eis. Hac etiam de causâ Apostoli quosdam excommunicaverunt ut Paulus Hymenæum & Alexandrum: *Quos*, inquit, *tradidi satanæ ut discant non blasphemare.* Monetque idem Apostolus Titum ut hæreticum hominem post unam & alteram correptionem devitet. Et Joannes districtiùs præcipit ne in communionem suscipiantur ii qui doctrinam de Christo veram non afferunt, undè ipse fertur è balneo exiisse quod intus Cerinthum esse didicisset.

Secunda causa eaque meo judicio potissima * à Christo ipso traditur Matth. 18. ubi præcipuè agitur de peccato in moribus; sed eadem causa fusè explicatur à Paulo in Epist. ad Corinth. 1. cap. 5. cùm præcipit ut incestuosus Corinthius ejiciatur ab Ecclesiâ. *Nescitis*, inquit, *quia modicum fermentum totam massam corrumpit, expurgate vetus fermentum ut sitis nova conspersio.... scripsi in Epistolâ*, (hoc est dum scribo vobis in hac Epistolâ) *ne commisceamini fornicariis, non utique fornicariis hujus mundi* (hoc est gentilium) *aut avaris aut rapacibus aut idolis servientibus, alioquin debueratis de hoc mundo exiisse, nunc autem scripsi vobis* (id est sic intelligi debet quod scripsi) *non commisceri, si is qui frater nominatur est fornicator aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere, quid enim mihi de iis qui foris sunt judicare. Nonne de iis qui intus sunt vos judicatis, nam eos qui foris sunt, Deus judicabit, auferte malum ex vobis ipsis.* Ob tertiam causam idem Paulus monet

* Id est, frequentior & magis usitata? nec enim dubium est quin fidei causa potior sit excommunicationis ratio, nec id negare mihi mens fuit.

monet vitandos esse quosdam fratres inquietos qui traditam à se vivendi formam pervertebant. *Nihil operantes* (manibus suis) *sed curiosè agentes.* De his hæc habet, *denuntiamus vobis ut subtrahatis vos ab omni fratre inambulante inordinate & non secundum traditionem quam acceperunt à nobis*, & posteà, *quod si quis non obedit verbo nostro per Epistolam hunc notate & ne commisceamini cum illo ut confundatur*, addit tamen, *& nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.* Itaque assignatæ tres à nobis excommunicationis causæ in sacris litteris insinuantur, sed & traditione & usu Ecclesiæ abundè confirmantur, cum certum sit decretam esse Canonibus excommunicationem & sæpè sæpiùs latam: Primò in hæreticos doctrinam Christi abnegantes vel novam inducentes. Secundò in homines gravium criminum convictos. Tertiò in privatos qui disciplinam Ecclesiæ suæ infringerent, vel in eas Ecclesias quæ generalem Ecclesiæ disciplinam à Conciliis universalibus statutam observare pertinaciter nollent. Vix ac nec vix quidem aliis de causis excommunicationem latam aut decretam esse leges.

Cæterum propter hæc excommunicatio mortalis de quâ tantùm hîc agimus ferri non potest, nisi res sit manifesta & publica. Et certè quamvis nonnulli putent pœnitentiam publicam, ac proinde medicinalem excommunicationem inflictam esse pro peccatis occultis, nemo hactenus existimavit aut dicere ausus est aliquem ab Ecclesiâ invitum excommunicari aut pelli potuisse nisi manifestum foret ejus crimen. Nemo quippè potest aut debet excommunicatione mortali plecti qui non vel suo vel aliorum testimonio convictus fuerit & pœnitentiam agere detrectaret, hujusmodi autem hominum culpas manifestas esse haud dubium. Deinde si quis eâ de re dubitaret sexcentis doceri posset testimoniis quorum nonnulla hîc proferam. Origenes in Josue homil. 20. *Ubi*, inquit, *peccatum non est evidens, ejicere de Ecclesiâ neminem possumus ne forte eradicantes zizania eradicemus & triticum.* Optatus lib. 7. *Accusatore silente non licuit nobis reum abstinere, scriptum est enim ante cognitam causam neminem esse damnandum.* S. Augustinus lib. 3. contra Parmen. cap. 2. ait neminem posse anathematis sententiâ percelli, nisi *aut sponte confessum aut in aliquo seculari vel Ecclesiastico judicio nominatum atque convictum.* Antiquus Autor quæst. in utrumque testamentum apud Aug. quæst. 102. *Adhuc*, inquit, *est aliquid quod deprehendit Novatianus, cur*, inquit, *corpus Domini tradunt iis quos noverunt peccatores: quasi possint ipsi accusatores esse qui sunt judices. Si*

autem accusati fuerint & manifestati potuerunt abjici. Innocentius I. Epist. ad Exuperium rationem reddens *cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant cum contra uxores in consortio adulterorum manere videantur; super hoc*, inquit, *Christiana Religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat. Sed viros suos mulieres non facile de adulterio accusant & non habent latentia pecata vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud Sacerdotes deferre consueverunt, & ideo mulieribus prodito eorum crimine communio denegatur. Uxorum autem latente commissо non facile quispiam ex suspicionibus abstinetur, qui utique submovebitur si ejus flagitium detegatur, cum ergo par causa sit, interdum probatione cessante vindicta ratio conquiescit.*

Deinde verò non omnes publici peccatores aut hæretici statim excommunicatione mortali plectendi erunt; sed priùs corripiendi, posteà admonendi ab Ecclesiâ & medicinali excommunicatione plectendi ac tùm demùm penitùs ab Ecclesiâ eliminandi: juxta institutam à Christo corripiendorum fratrum rationem cui suffragatur Paulus in Epist. ad Corinthios; postquam enim dixit cap. 12. se multùm timere ne cum venerit Corinthum cogatur multos lugere ex iis qui *antè peccaverant & non egerant pœnitentiam super immunditiâ, fornicatione & impudicitiâ*, subdit cap. 13. *Ecce tertiò venio ad vos, in ore duorum vel trium stabit omne verbum, prædixi & prædico ut præsens & nunc absens iis qui antè peccaverunt & cæteris omnibus, quoniam si venero iterum non parcam.... ideo hæc absens scribo ut præsens non duriùs agam.* Ad quem locum Chrysostomus observat Paulum in denuntiandis suppliciis Apostolum multum ac vehementem esse, in inferendis tardum ac segnem; *Neque enim de iis*, inquit, *qui peccabant pœnas statim sumpsit, sed semel atque iterum admonuit, & ne sic quidem in contumaces animadvertit, sed rursus admonet ac denuntiat dicens tertiò hoc venio ad vos.* Idem in homiliâ quadam de pœnitentiâ ait Paulum hac moderatione uti, ut illos per patientiam ad pœnitentiam adduceret, *non enim peccatores, sed non pœnitentes*, lachrymis dignos fore dicit. Agit porrò hîc Apostolus de excommunicatione in convictos; & pœnitentiam agere detrectantes, docetque exemplo suo istam excommunicationem ferri non debere in alios quàm in publicos peccatores, & quidem pluribus vicibus admonitos, & ad pœnitentiam spontè agendam excitatos. Hinc aliquandò peccatores etiam convicti excommunicatione medicinali priusquam mortali plectebantur, præ-

cipuè

cipuè ubi ſpes emendationis erat. Certè annuit Auguſtinus hunc fuiſſe morem Eccleſiæ Africanæ : *Nos verò*, inquit homil. 50. de Pœnitentiâ, *à communione quemquam prohibere non poſſumus, quamvis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſæculari ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum.* Ex quibus verbis liquet excommunicationem medicinalem præceſſiſſe mortalem, atque etiam in convictos fuiſſe latam. In poſterioribus Conciliis mortalis excommunicatio dicitur anathema, quod antequam pronuntietur in noxios, jubentur priùs excommunicari. Sic in quintâ Synodo Romanâ ſub Symmacho primùm excommunicari jubentur ii qui Decreta Concilii violarent; ac deinde ſi ſe non emendaſſent anathemate feriri. Agapetus Epiſt. 6. ait Cyrum & ejus ſequaces jam excommunicatos, ſi ſe non emendarent anathemate feriendos eſſe. Nicolaus primus Epiſtolâ 7. & Joannes octavus Epiſt. 17. anathema pariter diſtingunt à ſimplici excommunicatione. Attamen non ſemper excommunicatio medicinalis præceſſit mortalem, præcipuè ubi nulla ſpes emendationis apparebat; ſed præceſsêre ſemper admonitiones excommunicationis ſententiam, hæcque ſolemnis fuit Eccleſiæ conſuetudo. Teſtes ſunt hujus rei Patres Epheſini, qui Canonibus ſancitum eſſe aiunt, ut reus tertiò vocetur. *Sancta Synodus*, inquiunt actione 1. *Canonibus obtemperans tertiò Neſtorium vocavit :* Et poſt Juvenalis Hieroſolymitanus : *Cum leges*, inquit, *Eccleſiaſticæ jubeant tertiò reos vocari ut ſeipſos defendant ab iis de quibus accuſantur.* in relat. ad Imperatorem. *Cum Canones jubeant tertiò inobedientes vocari.* Inde à Patribus Chalcedonenſis Concilii ita ter vocatus dicitur Dioſcorus, *juxta ſanctos & divinos Canones.* Extat autem iſte Canon inter eos qui dicuntur Apoſtolici 74. atque iſta conſuetudo in novo etiam jure obtinuit. Nec alia melior hujus ratio reddi poteſt quàm maternus Eccleſiæ in cunctos affectus, quo cuperet ad exemplum Chriſti omnes ſalvos fieri, nec quemquam perire. Hinc quantùm in ſe eſt nihil omittit ut peccatores ad meliorem frugem revocet; nec quidquam eſt quod illam majori dolore afficiat, quàm cum cogitur è ſinu ſuo quoſdam è filiis ſuis expellere, & Satanæ tradere. Adde quod ſæpè ex excommunicatione multa naſcuntur mala, multa diſſidia, quæ totam Eccleſiam non mediocriter concutiunt, & multos ad perditionem trahunt.

His de cauſis impulſi ſancti Patres, in excommunicatione ferendâ valdè cauti fuerunt, & non niſi gementes, dolentes, ac velut in-

viti quemquam excommunicasse leguntur. *Cum dolore enim*, inquit Ambrosius lib. 3. off. c. 27. *amputatur etiam quæ putruit pars corporis & diu tractatur si potest sanari medicamentis, si non potest tunc à medico bono abscinditur, sic Episcopi affectus boni est, ut optet sanare, serpentia auferre ulcera, adducere aliqua, non abscindere, postremò quod sanari non potest cum dolore abscindere.* Quam in rem hîc pauca de multis quæ possent congeri exempla producam. Firmilianus & cæteri Episcopi Antiochiæ congregati, haud citò & temerè in Paulum Samosatenum sententiam tulerunt, sed diuturnum ipsi resipiscentiæ tempus dederunt. *Firmilianus*, inquiunt apud Eusebium lib. 7. c. 30. *cum his Antiochiam venisset, damnavit quidem dogmatis ab illo invecti novitatem, ut testamur nos qui adfuimus, & alii plures perinde ac nos optimè norunt; sed cum ille mutaturum se sententiam promisisset, credens ei Firmilianus, speransque sine ullo Religionis nostræ probro atque dispendio rem optimè constitui posse, distulit sententiam suam deceptus scilicet ab homine, &c.* Et post alia declarant se necessitate adductos Paulum excommunicasse. *Hunc igitur*, inquiunt, *Deo bellum indicentem, nec cedere volentem, cum a communione nostrâ abdicassemus, necesse habuimus, &c.* Arius ab Alexandro nonnisi post varias disputationes & admonitiones est ejectus, & tamen Alexander in Epistolâ ad universos Episcopos, ait se dolore affici *ob exitium Arii & sequacium præsertim quod cum Ecclesiæ doctrinam olim perceperint, nunc ab eâ desciverunt.* Cyrillus non statim Nestorium à communione suâ expulit, sed sæpius monitum dato etiam resipiscentiæ tempore; & Synodi Ephesinæ Patres testantur se invitos ac non sine gemitu & dolore ad damnandum Nestorium descendisse. *Lachrymis*, inquiunt, *subinde perfusi ad lugubrem hanc contra eum sententiam necessariò venimus.* Flavianus in sententiâ ipsâ adversus Eutychem testatur se invitum eò venisse. *Lachrymantes*, inquit, *ac gementes perfectam ejus perditionem decrevimus, per Dominum nostrum Jesum Christum ab eo blasphematum extraneum eum esse à nostrâ communione & Primatu Monasterii.* Quâ de re scribens postea ad Leonem Pontificem: *Depositis*, inquit, *fletibus & lachrymis quas incessanter fundo, quia sub me Clericus invasus est à fero dæmone.* Et ipse S. Leo Epist. 13. ad Pulcheriam: *multum doleo multumque contristor*, de casu scilicet Eutychis. Item cum in Dioscorum lata est sententia in Concilio Chalcedonensi, Episcopi dolentes ac gementes se id facere dicunt, atque inter alios Julianus Coensis Romani Pontificis Legatus, *dolens ac gemens*, inquit, *dico alienum eum esse ab Episcopatus dignitate.* S. Leo Epist. 93. *Nulli Christia-*

no-

norum, inquit, *facilè communio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrum Sacerdotis, quod in magni reatûs ultionem invitus & dolens quodammodo debet inferre animus.* Concilii Milevitani Antistites dum Pelagium & Cælestium damnant, optare se dicunt, *ut de correctione potiùs eorum gratulentur quàm contristentur interitu.* Denique ut alia mittam Leo X. Lutheri errores damnans, ait *se id facere præ mœrore & animi angustiâ tantâ ut vix exprimere possit.*

Eadem de causâ tam proni fuerunt Antistites, tam faciles ad recipiendos hæreticos & peccatores resipiscentes, ut ipsis ad redeundum in Ecclesiam viam ultrò complanarent. Ita Marcioni ad Ecclesiam redire cupienti eâ conditione datus est regressus, ut eos qui cum ipso aberraverant revocaret. Ita Concilium Nicænum cum Melitianis qui nullam veniam summoperè merebantur, clementissimè egit, illorum Episcopis honorem relinquens, & nemini eorum aditum ad officia Ecclesiastica intercludens. Eadem item Synodus simili *οἰκονομίᾳ* Novatianos ad Ecclesiam invitavit. Ita etiam tempore Arianæ hæreseos, quicunque cum Arianis communicaverant, aut in Arianum dogma lapsi fuerant, non solum susceptí sunt in communionem, sed etiam Episcopatus retinuerunt, * ac contraria Luciferi Calaritani severitas improbata est. De hac Ecclesiæ indulgentiâ ad lapsos revocandos lege Athanasium Epistolâ ad Rufinianum & Hieronymum, in dialogo contra Luciferianos. At nullum habemus insignius exemplum istius ad hæreticos ad Ecclesiam invitandos indulgentiæ, quàm quod nobis subministrant pacis conditiones à Catholicis oblatæ Donatistis ante & post collationem Carthaginensem; proponunt enim eisper Epistolam, ut si Catholici victi fuerint in collatione cedant Episcopatibus suis, si è contrà victores fuerint, non idem in Donatis statuunt, sed concedunt eis ut honorem Episcopatus non amittant, *potevit quippe*, inquiunt *unusquisque nostrum honoris socio sibi copulato vicissim sedere eminentius sicut peregrino Episcopo juxta considentem collegam, hoc cum alternis Basilicis conceditur . . . ut uno eorum defuncto deinceps jam singulis singuli pristino more succedant, aut si fortè populi Christiani singulis delectantur Episcopis & duorum consortium insuetum verum facie tolerare non possunt, utrique de medio discedamus & dummodò sibi simultatis causâ in unitate pacificâ consistatis. Ab his singulis in Ecclesiis innumerabilibus unitati factæ per loca necessaria constituantur Episcopi.* Huic pro-

* Intelige istud ut præcedentia & sequentia docent de resipiscentibus ab hæresi, nec aliter trahi possunt verba mea, sed majoris elucidationis ergò id mònendum duxi.

positioni consenserunt omnes Episcopi Catholici, uno aut altero exceptis, qui citò cœterorum consensu & admonitionibus in eamdem sententiam descendere coacti sunt. Post collationem verò eadem conditio est Donatistis oblata; ut constat ex Augustini sermone 37. tom. 10. *Episcopatum*, inquit, *amatis; nobiscum habete . . . . diximus ut ambo sedeant in unâ simplici basilicâ, &c.* Ex quibus abundè liquet nihil non faciendum esse, ut qui ab Ecclesiæ unitate præcisi sunt, ad eam revertantur; ac proindè multo majori curâ cavendum ne aliqui ab eâ unitate temerè aut incautè separentur.

Sed ut apertiùs explicetur quibus in casibus ferri aut non ferri possit excommunicatio, circa singulas causas excommunicationis à nobis allatas, pauca sunt observanda. Diximus primò propter hæresim ejici homines ab Ecclesiâ, sed hoc intelligendum de hæresi manifestâ, nec non de iis qui in eâ sunt pertinaces, & de quibus periculum est ne cæteros in eumdem errorem trahant. Itaque primò non est excommunicatio ferenda ob leves quæstiones quæ fidei regulam non attingunt, quæque liberum patiuntur cujusvis judicium: *Nam*, utinquit Tertullianus; *hæc sola est regula fidei quæ hæreses facit, & â semel positâ manente in suâ formâ, quantumlibet quæras & tractes, & omnem libidinem curiositatis effundas, tibi licet.* Secundò non debet ferri excommunicatio nisi in pertinaces, qui moniti doctrinam suam revocare nolunt, ut ostendimus. Diximus deinde excommunicationem ferri in peccatores, sed hoc intelligendum de iis qui in peccata gravia & Canonibus prohibita prolabuntur, quique de iis accusati ac convicti sunt; idque cùm nullum gravius malum timetur si à communione ejiciantur. Primò ergo non debet excommunicatio ferri ob levia & quotidiana peccata, imò etiam ob mortalia nisi exteriora sint, & eorum è numero quæ scandalo sunt aliis, qualia sunt adulterium, homicidium, & alia hujusmodi. Secundò, non debet ferri nisi in accusatos & convictos, ut latè probatum est, & modò confirmabitur ex Augustini testimoniis. Tertiò, non est prudentiæ aliquem ob flagitia ejicere ab Ecclesiâ cum gravius malum timetur, putà Ecclesiæ perturbatio aut schisma. Hanc regulam sæpè tradit Augustinus in libris contra Donatistas. Hanc præsertim latè probat lib. 3. contra Epist. Parmen. è quo sequentia sunt desumpta. *Sed dicet*, inquit, *aliquis, quamdiu poterimus Apostolo obedire dicenti, cum ejusmodi nec cibum sumere.* Huic objectioni sic respondet: *in hac velut angustiâ quæstionis non aliquid navum aut insolitum dicam, sed quod sanitas observat Ecclesiæ, ut cum quisque fratrum, id est Christianorum intus in Ecclesiæ societate constitu-*

torum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum schismatis nullum est, atque id cum eâ dilectione de quâ ipse alibi præcepit dicens; ut inimicum enim non existimetis, sed corripite ut fratrem; quod si non agnoverit nec pœnitendo correxerit, ipse foras exiet, & per propriam voluntatem ab Ecclesiæ unitate dirimetur. Deinde regulas à nobis superiùs traditas ipse etiam tradit. *Quando*, inquit, *ita cujusque crimen notum est omnibus, & omnibus execrabile apparet ut vel nullos prorsus vel non tales habeat defensores per quos possit schisma contingere; non dormiat severitas disciplinæ; in quâ tanto est efficacior emendatio pravitatis, quanto diligentior confirmatio charitatis.* Ergo ex mente S. Augustini, ut quis propter crimen excommunicetur, requiritur primò ut crimen sit omnibus notum; hoc est manifestum: secundò, ut sit execrabile: tertiò, ut nullum sit schismatis periculum, quod ultimum contingit quando quis socios habet multos: *Neque enim*, pergit Augustinus, *potest esse salubris à multis correptio, nisi cum sociam non habet multitudinem; cum verò idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis restat quàm dolor & gemitus.* Eadem fermè habet lib. 3. contra litteras Petiliani c. 36. *Apud nos*, inquit, *quicumque mali vel penitùs latent, vel quibusdam noti propter bonos quibus sunt ignoti, & apud quos convinci non possunt, propter pacis & unitatis vinculum tolerantur . . . . nec propterea tamen Ecclesiastica disciplina negligitur à constantibus & diligentibus, & prudentibus dispensatoribus Christi, quando crimina ita manifestantur, ut nullâ possint probabili ratione defendi. Extant innumerabilia documenta in iis qui vel Episcopi, vel alicujus hujusmodi gradus Clerici fuerunt, & nunc vel degradati, vel pudore in alias terras abierunt; vel ad vos ipsos, aut ad alias hæreses transierunt, vel in suis regionibus noti sunt.* Eadem centies inculcat Augustinus, malos scilicet in Ecclesiâ esse quos illa ferre cogitur, vel quia occulti sunt, vel quia non accusantur, vel quia periculum esset schismatis si ejicerentur: vide ipsum in Psalmum contra partem Donati, necnon lib. 4. de Bapt. lib. de unit. Eccl. cap. 14. lib. 2. contra Cresc. cap. 36. & lib. 3. c. 31. 64. & 65. & alibi passim. Uno verbo eadem fuit Afrorum omnium sententia in collatione Carthaginensi, quorum nomine profitetur Augustinus *Ecclesiasticam quidem disciplinam non esse negligendam, & ubicumque fuerint proditi mali, coërcendos eos esse ut corrigantur, non solùm sermone correctionis, verùm etiam excommunicationibus; ita tamen ut propter pacem unitatis etiam cogniti tolerentur.*

Denique diximus tertiam excommunicationis causam esse ob dis-

ciplinam, vel unius Ecclesiæ ab aliquo privato, vel totius à singulari Ecclesiâ violatam. Verùm hoc in casu magna debet esse prudentia; nam præter cautiones jam adhibitas aliis in causis, valdè cavendum primò, ne ob levem aliquam & nullius ad Religionem aut bonos mores momenti disciplinam ejiciantur de Ecclesiâ viri probi. Secundò, ne Ecclesiæ à se invicem propter diversitatem disciplinæ separentur. Hæc enim fidei & bonis moribus nihil obest, constatque semper fuisse varios Ecclesiarum usus & ritus sine ullo religionis dispendio. Egregium est hanc in rem à nobis non semel laudatum S. Irenæi & aliorum Episcoporum monitum ad Victorem, ne propter dissensionem circa Paschæ celebrationem pacem cum Orientalibus abrumperet, sed paci & unitati consuleret, cum variæ essent tam circa Paschæ celebrationem quam circa jejunia & alios ritus Ecclesiarum consuetudines ortæ vel ex negligentiâ, vel ex simplicitate & imperitiâ eorum qui morem à majoribus traditum non observabant, propter quas disciplinæ varietates communio nunquam interrupta fuerat: lege Euseb. lib. 5. c. 24. & quæ diximus ubi de Victore. Similiter in quæstione de hæreticorum Baptismo iterando, Stephanus videri potest reprehensioni obnoxius, quod leviter Afros excommunicaret. *Eos autem qui Romæ sunt*, inquit Firmilianus, *non ea in omnibus observare quæ sunt ab origine tradita, & frustra Apostolorum auctoritatem prætendere. Scire quis etiam inde potest quod circa celebrandos dies Paschæ, & circa multa alia divinæ rei Sacramenta videat esse apud illos aliquas diversitates, nec observari illic æqualiter omnia quæ Hierosolymis observantur. Secundùm quod in cæteris quoque plurimis Provinciis multæ pro locorum & nominum diversitate variantur; nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando discessum est. Quod nunc Stephanus ausus est facere rumpens adversùm nos pacem, quam semper antecessores ejus nobiscum amore & honore mutuo custodierant.* Et post multa: *Excidisti*, inquit, de Stephano loquens, *teipsum; voluisti fallere, siquidem ille est verè schismaticus qui se à communione Ecclesiasticæ unitatis Apostatam fecerit. Dum enim putas omnes à te abstinere posse, teipsum abstinuisti, &c.* Quibus verbis egregiè docet Firmilianus propter varietatem disciplinæ non esse abrumpendam pacem. De eadem re pronuntiat Dionysius se nolle tum Africanorum tum Orientalium sententias & statuta circa iterandum hæreticorum Baptisma subvertere, eosque ad jurgia & contentiones excitare, cum scriptum sit, *non commutabis terminos proximi tui quos posuerunt.* Basilius item in Canonibus hanc quæstionem

tractans,

tractans, singularum Ecclesiarum disciplinæ inhærendum esse docet. Et ne suspectos hac in re testes proferre videar, ipse Augustinus non obscurè factum Stephani improbat, cum toties Cyprianum laudat quod noluerit quemquam à communione suâ repellere. Aliud ad propositum exemplum habemus ex Cypriano Epist 52. ubi notat quosdam Africanos Episcopos ante suam ætatem, dandam pacem Mœchis non putavisse, & in totum pœnitentiæ locum eis præclusisse, nec tamen propterea à collegio cæterorum Episcoporum recessisse, aut Catholicæ Ecclesiæ unitatem vel duritiæ vel censuræ suæ obstinatione rupisse: *Ut quia*, inquit, *apud alios pax dabatur qui non dabat de Ecclesiâ separaretur, manente concordiæ vinculo, & perseverante Ecclesiæ Catholicæ individuo Sacramento.* Huc etiam pertinet illud Hieronymi Epist. 28. unamquamque Ecclesiam suas observare debere consuetudines quasi traditiones Apostolicas, nec aliquorum consuetudines aliorum contrario more subverti. Nec abludit illud Ambrosii apud S. Augustinum, *ad quamcumque regionem veneris, illius consuetudinem observa, ne cuiquam sis scandalo, aut quisquam tibi.* Cum itaque certum sit disciplinæ varietatem fidei aut religioni nihil officere, plerumque satius est cuilibet Ecclesiæ liberum relinquere, ut disciplinam ab aliarum consuetudine diversam sequatur, quàm eam ad cæterarum mores amplectendos adigere, præsertim cum schismatis periculum imminet. Nihilominùs tamen si universa Ecclesia aut saltem ejus maxima pars è re suâ interesse judicaverit ut aliqua consuetudo ubique observetur, privatæ Ecclesiæ cæteris consentire debent, nec pertinaciter obluctari, & si posterius id faciant, meritò pro schismaticis habentur. Vide hujus rei exempla allata in fine superioris capitis, quæ hîc repetere foret inutile. Quod si privatus quispiam adversus plurium Ecclesiarum aut etiam adversus Ecclesiæ suæ consuetudinem insurgat, meritò punitur & excommunicatur, ac schismaticus audit, ut sexcentis ostendi posset exemplis.

Cæterùm quamvis Canonistæ vulgò teneant excommunicationem inferri non posse nisi ob peccatum mortale, constat tamen innumeris propè Canonibus pœnam excommunicationis sanciri, & quod idem est anathema ferri propter res ad disciplinam pertinentes, quæ non possunt dici materia peccati mortalis, nisi fortè ratione scandali & contemptûs. Verùm in excommunicatione infligendâ non tam consideratur gravitas peccati, quàm offensio & periculum inde imminens societati fidelium, vel ex malo exemplo, vel ex pravâ doctrinâ. Porrò necesse non arbitror hîc exempla subji-

cere anathematis indicti, aut excommunicationis latæ propter leves causas; res enim notissima est, patebitque percurrenti Canones Conciliorum etiam antiquissimorum ut Eliberitani, Gangrensis, Arelatensis & cæterorum.

Sed jam satis de causis excommunicationis, nunc de iis in quos fertur quod jam ex parte effectum est. Primùm enim constat eam ferri non posse in occultos aut hæreticos peccatores. Quod etiamsi non doceret traditio ratio ipsa evincit. Nam excommunicatio est separatio è fidelium conventu & societate seu actus clavium externus & in foro exteriori. Nam interius homo non ligatur ab Ecclesiâ, sed seipsum per peccatum ligat coram Deo non coram Ecclesiâ, ergo ab Ecclesiâ exterius ligari non potest, nisi exterior sit innodationis causa & hominibus nota. Quod adeo verum est ut qui cum Arnaldo & Morino contenderent propter occulta peccata pœnitentiam publicam fuisse impositam; asserere tamen non possent excommunicationem illam quæ mortalis est in occultos peccatores ferri posse. Dicere enim non possunt eos in foro exteriori potuisse compelli ad agendam pœnitentiam publicam, sed hoc unum probare se putant, iis qui Sacerdotibus occulta crimina in confessione secretâ aperiebant; impositam fuisse, pœnitentiam publicam, ad quam tamen agendam in foro exteriori cogi non possent nisi aliundè criminis convicti forent: nullus enim ut puto dixit unquam ocultum peccatorem, & peccatum suum secretò confessum sacerdoti à communione Ecclesiæ invitum pelli potuisse.

Sed inquiet aliquis, verum id quidem est de excommunicatione ferendæ, ut loquuntur, sententiæ, non autem de excommunicatione latæ ut volunt sententiæ ipso facto incurrendæ: celebris enim est ita distinctio apud recentiores Canonistas, qui excommunicationem ferendæ sententiæ illam dicunt esse quam per ipsum actum peccator meretur, non incurrit, sed tantùm per sententiam quæ consequitur actum, & ideò dicitur *ferendæ sententiæ*, excommunicationem verò *latæ sententiæ*, eam volunt esse quæ ipso facto incurritur. Priorem igitur aiunt ferri tantùm posse in peccatorem notorium & criminis convictum ac insuper admonitum, posteriorem verò ipsâ perpetratione criminis incurri contendunt, imò nonnulli ex iis aiunt eam in peccatum prorsus internum quod exteriùs nullo modo proditum fuerit cadere, ut verbi gratiâ in propositum aliquod internum, alii verò censent hanc non secùs ac cæteras censuras

suras necnon interdictum & irregularitatem (de iis enim idem judicium ferendum) non habere locum in peccatis merè internis nisi exteriùs prodierint per aliquod dictum aut factum licet hominibus ignotum. Res exemplo illustrabitur, prioris sententiæ fautores dicunt eum qui constituit ac proposuit hominem occidere posse excommunicationem incurrere, posterioris verò defensores opinionis id fieri non posse, nisi reverâ tentaverit ac præter cogitationem animi aliquid in hunc finem prodiderit, sive dicto, sive facto, licet nulli præterquam Deo noto. Prioris sententiæ Autores enumerat Suares disp. 4. de censuris sect. 2. n. 5. Glossæ Autorem in cap. cogit. de pœnit. D. 1. & in Clement. 1. de hæret. §. *Verum*, Sanctum Antoninum 3. part. tit. 24. cap. 7. Panormit. in cap. extirpandæ §. *quiverò in ejus repetitione*, n. 21. Majorem in 4. dist. 12. q. 7. §. *contra primum*. Rosellam verbo *absolutio* & verbo *hæresis*. Adrianum quodlibeto 8. & in 4. q. 3. Pigghium lib. 6. de Eccl. hist. cap. 16. Cordubam lib. 4. quæst. Theologicarum quæst. 13. Medinam cap. de pœnit. Posteriorem verò sententiam sequitur ipse Vasquez ibidem, itemque Tannerus disp. 6. de pœnit. quæst. 10. dub. 3. num. 55. Hugolinus de cens. Eccl. tab. 1. cap. 9. §. 12. Bonacina de naturâ & causis censuræ puncto 3. n. Becanus & alii. Sed isti meo judicio inconsequenter ratiocinantur. Nam si actiones internæ subjectæ non sunt jurisdictioni Ecclesiæ ut multis rationibus probant, dici vix potest, cur idem judicium non sit ferendum de actionibus externis quando sunt ignotæ. Sic non video quâ de causâ homo non possit excommunicari ob hæresim mente conceptam, possit verò ob istam hæresim nullo audiente vel præsente verbis prolatam. Hoc tamen posteriùs asserunt prius negant qua in re mira mihi videtur istorum argutia. Verùm missâ Canonistarum autoritate videri potest aliquibus excommunicationem latæ sententiæ ipso facto incurrendæ olim in usu fuisse & in peccatis occultis locum habuisse. Sciunt enim omnes passim in Canonibus anathema, seu excommunicationem infligi peccatoribus omnibus sine distinctione occultorum & manifestorum, imò etiam aliquando occultos peccatores excommunicationis sententiâ involvi. Denique jam ab aliquot sæculis Decretales Romanorum Pontificum ferunt excommunicationibus latæ sententiæ ac ipso facto incurrendæ pestilique fulminantur, ut aiunt, ut compellantur homines ad deregendos furti, homicidii, & aliorum criminum autores.

Respondeo excommunicationem latæ sententiæ non esse eam,

quæ

quæ huc usque descripta est. Nam quotiescumque in Canonibus antiquis dicitur anathema generatim in eos qui hoc aut istud egerint, hoc nihil aliud sibi vult quam eos qui istud egisse convicti fuerint excommunicandos, non autem revera excommunicatos esse.

Hoc autem constat ex eo quod in Canonibus paulò antiquioribus nunquam leges hæc aut similia verba, *sit ipso facto excommunicatus & depositus qui id fecerit.* Sed tantùm *si quis id fecerit excommunicetur, deponatur, segregetur*, quibus formulis ut consentiunt Canonistæ non exprimitur excommunicatio latæ sententiæ, sed ferendæ.

Quod verò spectat ad vocem anathema quâ utuntur non rarò antiqui, hæc comminatoria tantùm est & detestatoria, vox enim Græca ἀνάθεμα in sacris litteris usurpatur pro voce Hebræa חרמה Herma quam vulgatus expositus per anathema Num. 21. & Jud. 1. descendit autem vox Hebræa à radice חרם Haram, hoc est *occidit, delevit, exterminavit*; igitur anathema propriè & secundùm usum Judæorum est res quæ execratione & ruinâ digna est, & verbum ἀναθεματίζειν est rem abolere & diris devovere. Hanc autem significationem habet apud Septuaginta. Sic Num. 21. dicuntur urbes Chananæorum quæ traditæ sunt filiis Israël ut delerentur, dicuntur, inquam, anathematizatæ, & vocatum inde hunc locum ἀνάθεμα κ) κύριος ἀνεθεμάτισεν αὐτὸν (τὸν Χαναάνιον) κ) τὰς πόλεις αὐτῶ κ) ἐπεκάλεσαν τὸ ὄνομα τῆ τόπῳ ἐκείνῳ Ανάθεμα. Hinc apud Judæos anathema vox fuit execrationis & detestationis, item Josue 6. v. 17. κ) ἔσται ἡ πόλις ἀνάθεμα αὐτὴ κ) πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῆ κυρίῳ *sitque civitas hæc anathema Domino & omnia quæ in ea sunt.* Hoc est deleatur. Judicum 1. v. 17. κ) ἐκάλεσε ὄνομα πόλεως ἀνάθεμα, *& vocavit nomen urbis horma, ideſt anathema*, quia scilicet deleta erat. 4. Reg. 19. v. 11. dicitur Rex Assyriorum ἀναθεματίσαι, hoc est vastasse universas regiones. Denique 1. Maccabæorum 5. v. 5. dicitur Judas Maccabæus, *anathematizasse Idumæos & incendisse turres eorum igni cum omnibus qui in eis erant.* Ergo in veteri testamento anathematizare est penitus delere, ita ut nihil supersit: dicere autem de aliquo *anathema sit*, est cum diris devovere, optare, ut deleatur omninò. In novo testamento vox ἀναθεματίζειν hoc posteriori sensu non rarò sumitur Matth. 26. v. 74. & Marci 14. v. 17. de Petro Christum abnegante dicitur κ) ἤρξατο ἀναθεματίζειν κ) ὀμνύειν, hoc est cœpit se diris devovere & jurare se non nosse Christum Act. 23. v. 12. Judæi, *quidam se ipsos devoverunt*, ἀνεθεμάτισαν, *neque manducaturos neque bibituros donec occiderent Paulum.* Vox autem ἀνάθεμα sæpe usur-

usurpatur pro re execranda Rom. 9. v. 3. *cupiebam anathema esse pro fratribus meis*, hoc est cupiebam diris devoveri propter fratres meos. 1. Cor. 12. *Nemo Spiritu Dei loquens dicit anathema Jesu*, seu *Jesum*, idest nemo qui per Spiritum Dei loquitur Jesu Christo maledicit, Jesum execratur, & in eadem Epist. 16. v. 22. *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum sit anathema*, hoc est in execratione sit omnibus, deleatur de libro viventium, &c. Ep. ad Galat. cap. 1. *Licet nos aut Angelus aliter Evangelizet, & præterquam quod Evangelizavimus vobis anathema sit.* Idest maledictus & execrabilis, idem repetit v. 9. Denique Apocalypseos 22. v. 3. dicitur non ampliùs futurum in regno cœlorum κατανάθεμα, quod vulgatus Interpres vertit *maledictum*, hoc est, *homo execrabilis & exitio devotus.* Itaque anathema esse secundum propriam hujus vocis significationem nihil aliud est quàm *execrabilem esse, exitio dignum judicari, diris devoveri.* Quia verò qui ab Ecclesiâ ejiciebantur execrabiles omnibus fidelibus erant, satanæ tradi putabantur flammis æternis digni, eodemque quo Ethnici & Publicani loco habendi. Idcircò hac voce olim usi sunt Episcopi in eos quos excommunicatione præsertim mortali plectendos esse ducebant, quosque vel ob hæresim, vel ob crimina vel ob pertinaciam aversabantur, igitur vox ista anathema sit, nihil aliud significare potest quam excommunicetur vel diris devoveatur, exitio dignus habeatur, quibus formulis exprimitur excommunicatio ferendæ non latæ sententiæ, quemadmodum hæ voces explicantur à novis Canonistis.

Verumtamen hæc distinctio duplicis excommunicationis latæ ac ferendæ sententiæ licet olim ignota optimè potest defendi, si dicamus ut jam observavimus per excommunicationem latæ sententiæ hominem re ipsâ non excommunicari, sed excommunicandum decerni statim atque convictus fuerit ejus rei propter quam excommunicatio fertur à jure sine ullo prævio judicio. Hæc est Gersonis sententia in libro de vitâ spirituali animæ lib. 4. coroll. 14. propos. 2. *Quæret*, inquit, *aliquis quid operentur excommunicationes latæ sententiæ per Canones. Respondeo sicut accepi à præceptore meo, eas tantumdem operari ut absque processu alio aut novâ constitutione possit judex statim probato facto vel confessato ferre juris sententiam & eandem publicare, non sic ubi Canones essent solum ferendæ sententiæ, quoniam monitiones & processus secundum terminos juris prærequiruntur multiplices.*

Quæres utrum excommunicatio ipso facto non id etiam operetur, ut cuilibet privato liceat ab illius qui rem sub pœnâ excommunicationis ipso facto incurrendæ vetitam perpetrat, communione absque ullo prævio judicio discedere.

Respondeo eum qui in ejusmodi peccatum incidit vel esse superiorem, vel inferiorem, vel æqualem. Secundò ejus crimen vel esse notum omnibus vel paucis tantùm. Tertiò, vel esse crimen hæreseos vel morum. Quartò, eum qui vult ab ejus communione recedere vel esse solum, vel cum pluribus. Quintò, vel spem esse ut accusatus damnetur vel non. Secundùm hæc variè agendum.

Primò enim si is qui aliquid sub pœnâ anathematis ipso facto incurrendi prohibitum facit, superior sit, deferendus est ad ejus superiorem, putà si Presbyter ad Episcopum, si Episcopus ad Synodum Provincialem aut Metropolitanum. Licuit tamen olim Plebi & Clero ab Episcopi sui communione propter hæresim aut Idololatriam discedere; sed quia multa inde nascebantur incommoda, id vetitum est Canone 10. octavæ Synodi his verbis. *Nullus Clericus ante diligentem examinationem & Synodicam sententiam à communione proprii Episcopi se separet, licet quamlibet criminalem causam ejus se nosse prætendat, nec recusct nomen ipsius referre inter divina mysteria. Idem statuimus de Episcopis erga proprios Metropolitas, similiter & de Metropolitanis circa Patriarcham suum, qui verò contra fecerit ab omni Sacerdotali operatione & honore decidat.* Hinc intelligere est graviter decipi novitios quosdam Episcoporum detractores qui furtivis nescio quibus in scriptis asserere ausi sunt, Episcopos semel in peccata Canonibus prohibita lapsos jam non habendos esse pro Episcopis, nec eis amplius obtemperandum: licet enim aliquis Episcopus ea peccata commiserit propter quæ sit deponendus: semper tamen Episcopus haberi debet, eique obtemperare oportet donec legitimè fuerit depositus, & si id fieri non possit ob ejus gratiam & potentiam, tolerandus est, non schisma faciendum in Ecclesiâ, præsertim cùm de moribus non de fide agitur. Sic tempore Cypriani, ut observat Augustinus, tolerabantur in Ecclesiâ Episcopi illi quorum luxum & avaritiam describit Cyprianus in libro de lapsis.

Secundò, si quis æqualis crimen aliquod excommunicatione dignum fecerit, debet à fratre secretò corripi, deindè adhibendi sunt testes ac demum ad Ecclesiam deferri. Si verò damnatus non

suc-

fuerit, non propterea ſchiſma faciendum, ſed vitandus eſſe videtur ſi crimen ſit publicum, non item ſi paucis tantùm notum. Hoc autem maximè locum habet in crimine hæreſeos ut ex locis ſcripturæ à nobis ſuprà laudatis conſtat, *hæreticum hominem poſt unam & alteram correptionem devita. Si quis hanc fidem non affert, ne ave ei dixeritis. Subtrahite vos ab omni fratre inambulante inordinatè & non ſecundum traditionem.*

Tertiò, ſi is qui in crimen ſub excommunicatione prohibitum labitur potens ſit, ſi probabile non ſit eum aut emendandum, aut ſi ſe non emendarit damnandum: ſi periculum majus imminet Eccleſiæ ob ejus damnationem quam ob ſcandalum tolerari quoque debet etiam à ſuperioribus. Uno verbo excommunicatio fertur vel propter bonum peccatoris vel propter utilitatem Eccleſiæ. Ceſſantibus ergo his cauſis ceſſat etiam obligatio inferendæ excommunicationis. Ceſſant autem primò quando non eſt ſpes futuræ emendationis; ſecundò quando ex ejus damnatione gravius malum imminet Eccleſiæ quam toleratio alicujus improbi.

At quando quis nominatim ab Eccleſiâ excommunicatus eſt, vel accedit ad hominum ab Eccleſiâ nominatim excommunicatorum conſeſſum, tunc non eſt ei communicandum, & qui cum eo communicat, reus eſt mereturque ipſe excommunicari. Conſtat id ex ſcripturâ, *qui Eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus, hæreticum hominem poſt unam & alteram correptionem devita, ne ave ei dixeritis &c.* Atque hæc fuit antiqua Eccleſiæ diſciplina: nec enim ſolum hæreſeon aut ſchiſmatum autores, & anteſignani ac nominatim excommunicati, ſed & ii omnes qui cum ipſis communicabant, à communione habebantur extorres. Cyprianus lib. 1. Epiſt. 4. quoſdam è collegis qui cum Baſilide & Martiali communicabant reprehendit, *quaſi Deificam diſciplinam negligentes*, necnon in eos torquet illud Pauli Rom. 1. *qui talia agunt morte digni ſunt, nec ſolùm iſti, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.* In Concilio Laod. c. 6. vetitum eſt ne hæretici in domum Domini ingrediantur, cap. 9. vetatur ne quis adeat cœmeteria hæreticorum orationis vel venerationis ergo, & eos qui id fecerint jubet eſſe aliquantiſper excommunicatos, cap. 33. vetat ne quis cum hæreticis aut ſchiſmaticis oret. In Antiocheno Concilio c. 2. *cum excommunicatis non licere communicare neque cum iis qui in domibus conveniunt devitantes orationes Eccleſiæ ſimul orare, ab aliâ quoque Eccleſiâ non ſuſcipiendum qui ex aliâ minimè congregatur. Si quis autem de*

Presbyteris aut Diaconis seu quilibet ex Clero deprehensus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iste privetur communione tanquam qui regulam confundat Ecclesiæ. Item cap. 4. declarat abjiciendos ab Ecclesiâ qui communicarent cum excommunicatis. Idem habet Concilium Chalcedonense Epist. ad Valent. & Marcianum. Conc. Carth. 7. cap. 7. Quartum cap. 73. Tolet. 1. c. 15. Antisiodorense cap. 39. Bracarense 1. cap. 53. Turonense 2. cap. 8. & 21. Concilium Vernense cap. 9. Cæsarauguſtanum cap. 5. extat etiam cà de re Canon inter Apoſtolicos undecimus, ſi quis cum excommunicato ſaltem in domo oraverit, iſte communione privetur. Huc etiam refer quæ priùs retulimus, cùm oſtendimus vetitum eſſe ne abjectus ab unâ Eccleſiâ ab aliâ ſuſcipiatur: ex quibus conſtat communicandum non eſſe cum iis qui nominatim excommunicati ſunt, necnon cum iis qui communionem hæreticorum vel ſchiſmaticorum amplectuntur & ab Eccleſiâ ſecedunt. Hi enim ipſo facto ſine ullâ ſententiâ ſunt excommunicati, vel potiùs ſe ipſos excommunicant, qui ab Eccleſiâ deficientes hæreticis vel ſchiſmaticis ſociantur & cum iis junguntur. Qui verò ad illorum conventus accedunt curioſitatis ergo aut qui cum iis orant & communicant, nec tamen ſtant omnino ab illorum partibus nec Eccleſiam deſerunt: ſimiliter qui cum privatis hominibus excommunicatis communicant, puniendi quidem ſunt & excommunicandi, ſed ipſo facto dici non poſſunt excommunicati.

Denique quod ſpectat ad excommunicationes illas latæ ſententiæ, & ipſo facto incurrendæ quæ in Decretalibus occurrunt & quotidie pro rebus temporalibus nonnunquam levis momenti feruntur, negari non poteſt quin illarum frequens & promiſcuus uſus magnus ſit in Eccleſiâ abuſus. Quem ita deflet Petrus Damiani in Epiſt. 12. ad Alexandrum Romanum Pontificem. *Preterea*, inquit, *duo quodam apud Apoſtolicam Sedem frequens uſus obtinuit quæ ſi ſancta prudentia veſtra judicat ut nobis videtur omninò digna ſunt corrigi. Unum quia cunctis ferè decretalibus paginis anathema ſubjungitur: alterum quia cujuſlibet Eccleſiæ filius ſive Clericus ſit ſive Laïcus, exponere proprii exceſſus Antiſtitis prohibetur, quorum primum quam ſit humanæ ſalutis immane periculum, & infinite patens vorago labentium, ac pernicies animarum, clementiæ veſtræ pietas non ignorat, dicitur enim quiſquis hæc vel illa non fecerit, ſive certè quiſquis hoc quod ſuperiùs ſtatutum eſt irritum duxerit vel in aliquo violaverit, anathema ſit: ubi notandum quam lubrica, quam præceps ſubita mendi illic procure-*

tur

tur occaſio..... & cum dictante juſtitiâ aliâ ſit ultione plectendus qui plùs delinquit, aliâ qui minùs excedit, hìc graviter leviterque peccantibus æqua cunctis & indifferens pœna irrogatur..... hanc itaque homo de homine pœnam ſumit quam de ſui tranſgreſſione mandati ipſe quoque Deus omnipotens non præſumit. Qui amat, inquit, *patrem aut matrem pluſquam me, non continuò addidit ſit anathematizatus vel maledictus: ſed tantum ait non eſt me dignus: & in lege oculus pro oculo, dens pro dente, percuſſura pro percuſſurâ, aduſtio pro aduſtione duntaxat exigitur, nec continuò qui reus eſt de Synagoga projicitur vel maledictione damnatur. Non enim ſecundum Stoicos omnia peccata ſunt paria atque idcirco indifferenti ſunt ultione plectenda, ſed juxta modum culpæ temperanda eſt cenſura vindictæ. Porrò nec beatus Gregorius nec cæteri Patres qui diverſis temporibus in Apoſtolicæ Sedis regimine floruerunt, hunc morem cum ſuis reperiuntur obſervaſſe decretis, & vix eorum aliquando ſtatutis anathema ſubnectitur niſi cum Catholicæ fidei clauſula terminatur. Quamobrem ſi ſanctæ veſtræ reverentiæ placet hunc morem de cætero à decretalibus amoveri præcipiat.* Hactenus Petrus Damiani cui conſentit Gerſon in lib. de poteſtate Eccleſiæ conſ. 4. *Hæc*, inquit, *applicatio gladii ſpiritualis ad defenſionem temporalium, ſi confuſionem magnam in Eccleſiâ, ſi vilipenſionem vel contemptum Evangelicæ hujus cenſuræ ſuæ quæ eſt excommunicationis gladius extremè formidabilis, ſi denique laqueos animabus multorum magis quam ſalutem ſpiritualem induxerit vel inducat, experientiam teſtem voco. Itaque ſicut temporalitas addita eſt Eccleſiæ pro dote ſua, videri poteſt ab aliquibus quoa ad ejus defenſionem addere ſuffecerat adverſus imperitiores pœnam vel cenſuram temporalem, ut eſt mulctatio pecuniaria vel corporalis detentio vel arreſtatio bonorum propriorum.* Idem in lib. de vitâ ſpirituali animæ lect. 4. corollario 7. *Nulla lex*, inquit, *neque appellanda eſt neque ferenda tamquam neceſſaria ad ſalutem æternam, quæ non eſt de jure divino in aliquo quatuor graduum quos lectio præcedens expoſuit, oppoſitum ſentientes aut facientes moliuntur jugum imponere graviſſimum ſuper cervices hominum. Doctrina hæc præcipuè locum habet in materiâ excommunicationum latæ ſententiæ, nam qui pro ſolis incommodis temporalibus evitandis aut commodis politicis conſervandis æternam vult infligere mortem, cui quæſo ſimilis erit? illi nimirum qui volens muſcam abigere à fronte vicini eam ſecuri percutiens vicinum ſtolidus exacerbaverit. Sola itaque contumacia vera vel præſumpta retinens ſtare judicio Eccleſiæ reddit hominem pro Chriſtiano gerentem dignum excommunicatione: nam ſi paratus eſt audire Eccleſiam qualiter velut Ethnicus nobis*

erit aut Publicanus? Porro differt quamplurimùm qualis est contumacia, & quam damnosa Ecclesiæ pro quâ materiâ & circa quam incurritur; nam pejor est contumacia in materiâ fidei & religionis quam puſillæ quæſtionis de paucis denariis, ubi nunquam tantùm prodest obedientia, quantùm obest excommunicatio ſeparativa à ſpiritualibus ſuffragiis & ſocietate Sanctorum. Multa his addere posſem doctorum hujus ævi ſcriptorum teſtimonia, qui in frequentem iſtarum excommunicationum uſum non rarò invehuntur, ſed iſtis immorari non licet.

Summa eorum quæ in iſtâ reſponſione diximus hæc eſt, primò nullam excommunicationem propriè ferri poſſe in peccata occulta, niſi fiant manifeſta & nota per aliquod ſignum exterius, non tantùm Deo, ſed & hominibus. Secundò, excommunicationem latæ ſententiæ hoc ad ſummum operari, ut quis poſſit ſtatim excommunicari ut rebellis & pervicax. Tertiò, oſtendimus eos qui ſe ab Eccleſiâ ſeparant, & cum hæreticis aut ſchiſmaticis junguntur, ipſo facto eſſe excommunicatos, ſeu potius ſe excommunicare. Quartò, eos qui cum privatis excommunicatis aut hæreticis ad tempus communicant, eſſe tantùm excommunione plectendos, non ipſo facto excommunicatos. Quintò, has formulas anathema ſit, excommunicatus ſit, habeatur excommunicatus, & ſimiles, comminatorias eſſe tantùm, nec illum qui aliquid ſub iſtis imprecationibus vetitum facit, propterea ſtatim excommunicatum eſſe, ſed dignum excommunicatione ſtatim atque fecerit reddi; & ideò deferendum ad Eccleſiam ut excommunicetur. Quibus jam ſatis ſuperque aſſertis, revocari amplius in dubium non poteſt, quin ſoli peccatores publici verè ac propriè poſſint excommunicari; quo poſito quæritur an in iſtos omnes excommunicationis telum vibrari poſſit.

Conſtat primò, privatos homines Laïcos & Clericos ab Epiſcopo & Clero excommunicari poſſe. Conſtat item Epiſcopum à Metropolitano & Synodo Provinciæ excommunicari & deponi. Conſtat tertiò Eccleſias inter ſe poſſe à communione mutuâ diſcedere; nec dubium eſt quin Metropolitanus à Synodo plurium Epiſcoporum poſſit excommunicari & deponi, præſertim ſi conſentiat & adſit Synodo Patriarcha. De Patriarchis ipſis ac potiſſimum de primo Patriarchâ Romano Epiſcopo à quibuſdam dubitatur. Nonnulli enim Curiales Doctores Romanum Pontificem nulli judicio obnoxium eſſe non dubitarunt aſſerere, ac proinde eum non poſſe à quoquam excommunicari aut deponi: nos verò contra iſtos ſecundum Concilii Conſtantienſis definitionem duo tenemus; primum eſt, Roma-

num

num Pontificem ſubeſſe Concilii præſertim generalis judicio, & ab eo deponi poſſe, necnon corrigi ac emendari : alterum eſt Pontificem Romanum in errorem circa fidem aut bonos mores labi poſſe; quo in caſu haud dubium quin liceat cæteris Epiſcopis & Eccleſiis ab ejus communione diſcedere. Hæc autem tanquam certa & indubitata nunc ſupponi poſſent, nec neceſſe eſt ea pluribus confirmare; quod & nos à propoſito longius avocaret, & deinceps fusè probabitur in aliis diſſertationibus.

Itaque hoc unum inquirendum reſtat, utrum Reges excommunicari poſſint; cum enim Romani Pontifices à Gregorio VII. ita Reges excommunicarint, ut ſimul eorum ſubditos à ſacramento fidei abſolverent, regnaque eorum cuilibet occupanda traderent. Hinc factum eſt ut Regum defenſores negarint abſolutè Reges excommunicari poſſe, eo ſcilicet modo quo Romani Pontifices eos excommunicare conabantur. Verùm ſi quis exactè loqui velit, dicere debet Reges abſolutè ab Eccleſiâ excommunicari poſſe, hoc eſt, indignos Eccleſiæ communione declarari in rebus ſpiritualibus, non autem in temporalibus ac civilibus; nam proprius effectus excommunicationis, uti modò dicemus, non attingit temporalia, ſed ſpiritualia. Nullum autem mihi dubium moveri poſſe videtur, quin Reges peccatores vel hæretici declarari poſſint hoc ſenſu Eccleſiæ communione indigni. Nam licet Monarchæ ſint & Principes Reipublicæ civilis, in Republicâ tamen Eccleſiaſticâ membra tantùm ſunt, & legibus hujus Reipublicæ debent obtemperare, aut ab eâ excidere; Nam Eccleſiæ nullus eſt Dominus, nullus Monarcha, nullus in eâ ab ejus legibus immunis. Poteſt ergò abſolutè is Princeps qui leges Chriſti & Eccleſiæ violat, Eccleſiâ indignus haberi & declarari. Et ſanè habemus in Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ exempla nonnulla Regum & Principum, qui ab Epiſcopis hoc modo ſunt excommunicati. Sic Philippus Imperator fertur excommunicatus & Eccleſiâ ejectus, donec pœnitentiam egiſſet. Athanaſius Libyæ Præfectum excommunicavit, & hunc propterea Baſilius in ſuâ Provinciâ ad communionem admittendum non eſſe decrevit Epiſt. 47. Ambroſius Maximum & Theodoſium à communione & aditu Eccleſiæ expulit. Joannes Chryſoſtomus Eudoxiam aditu Eccleſiæ prohibuiſſe fertur. Andronicum Præfectum Syneſius excommunicavit, ut conſtat ex ejus Epiſtolâ 58. Symmachus Anaſtaſium ab Eccleſiæ Romanæ communione alienum eſſe pronuntiavit. Recentiora exempla non percurro, quia in iis Romani Pontifices plus poteſtatis ſibi arripuerunt

quàm

quàm ipsis conveniebat. Nam per excommunicationem non possunt interdici aut prohiberi quæ sunt juris naturalis & divini; sic verbi gratiâ, non potest prohibere excommunicatio ne paterfamilias suam regat alatque familiam, ne filiusfamilias patri & matri debitum honorem præstet, &c. ac similiter non potest excommunicatio impedire quominus Rex Regnum administret, regat, gubernet, moderetur; ac proinde non possunt subditi à sacramento fidei absolvi, & Rex regnandi jure privari.

Verùm licet absolutè possint excommunicari Reges, non tamen expedit id facere, plus enim inde detrimenti Reipublicæ Christianæ accedit quàm boni; nec id fieri potest sine magno periculo schismatis, pacis publicæ perturbatione, Ecclesiæ vexatione & cæteris calamitatibus, quas inde sequi moraliter, ut aiunt, certum est. Quapropter juxta regulam superiùs ex Augustino traditam, vix unquam debent excommunicari Reges & Principes: atque hinc in Imperatores Christianæ Religioni infensissimos & hæreticis addictissimos nullam excommunicationis censuram antiqui Episcopi fulminasse leguntur, ne scilicet eos gravius exacerbarent adversus Ecclesiam. Quis ignorat quantùm fuerit Constantii in hæreticos studium? Cui sunt ignotæ vexationes quibus Episcopos orthodoxos & Ecclesiam affecit? non tamen propterea quisquam eum excommunicavit, non Athanasius, non Osius, non Liberius ullam in eum excommunicationis dixere sententiam. Valentem Arium nemo à communione Ecclesiæ expulit, imò Basilius eum ad sacra mysteria admisit, teste Theodorito lib. 4. hist. c. 19. Zenonem Imperatorem fidei Catholicæ iniquiorem & hæreticis faventem benignè adhortati sunt Romani Pontifices, nec censuris eum percusserunt, sed totam culpam in Acacium refudere: vide Epistolam tertiam Felicis tertii ad Zenonem, & Gelasii Epist. 11. ad Dardanos. Vitalianus Papa Constantem Heraclii nepotem hæreticum, fratricidam & sacrilegum, qui Martinum è sede dejecerat, & relegatum fame confecerat, qui in Maximum & ejus discipulos sævierat, non modò non excommunicavit, sed & honorificè excepit. Gregorius Magnus legem Mauritii parum æquam promulgavit, nec propter eam illum excommunicatione perculit, sed ut legem revocaret decenter admonuit. Idem Pontifex Phocam crudelissimum Mauritii interfectorem non modò non excommunicavit, sed & multis laudibus extulit. Ex quibus & aliis innumeris quæ hic afferri possent abundè liquet, Reges & Principes licet malos in Ecclesia tolerandos sæpiùs esse quam excommunicandos.

Hoc

Hoc autem ita Gallis noſtris ſemper fuit perſuaſum, ut nunquam Reges ſuos excommunicari paſſi fuerint. Primum hujus rei documentum habemus in Ludovico cognomento Manſueto, quem cum Gregorius quartus filiorum impulſu excommunicare in animo haberet, ejuſque rei gratiâ in Galliam proficiſceretur, à Gallicanis Epiſcopis teſte Aimoino hoc reſponſum accepit: *nullomodò ſe velle hujus voluntati ſuccumbere, ſed ſi excommunicaturus veniret, excommunicatus abiret.* Quapropter Gregorius abjecto propoſito dixit, ſe non aliâ de causâ veniſſe quàm ut pacem & concordiam inter ipſum ejuſque filios procuraret.

In Lotharium Nicolaus primus excommunicationis ſententiam tulit, eo quod Theutbergâ dimiſſâ Valdradam duxiſſet uxorem; ſed id fecit tanquam judex & arbiter à partibus electus, ut conſtat tum ex Epiſtolâ Nicolai I. tum ex litteris Regis ipſius ad Adrianum ſecundum Nicolai ſucceſſorem, ubi fatetur ſe Nicolaum judicem agnoviſſe, ſed *ad tempus & in hac parte.* Nihilominus tamen Gallicani Epiſcopi excommunicationem Pontificiam parùm aut nihil curarunt, ſic reſcribentes Pontifici: *Nos cum fratribus & collegis noſtris, neque edictis tuis ſtamus, neque vocem tuam agnoſcimus, neque tuas bullas tonitruaque timemus; tu eos qui Decretis tuis non parent impietatis condemnas, iiſdem ſacrificiis interdicis, nos tuo te enſe jugulamus, qui edictum Domini, Deique noſtri conſpuis judicium.*

Similiter cum Adrianus juſſiſſet Hincmarò ut à Caroli Calvi conſortio & communione diſcederet, reſponſum hoc accepit ab Hincmaro & aliis Gallicanis Epiſcopis: *Nunquam hujuſmodi præceptionem ab illâ Sede ulli prædeceſſorum ſuorum miſſam fuiſſe, cum inter Reges ſacramentis etiam confœderatos, ſed inter patrem & filios ac inter fratres prælia & ſeditiones eorum temporibus fuiſſe noſcantur. Nec etiam ab hæreticorum vel ſchiſmaticorum, ſive tyrannorum Imperatorum ac Regum, quales fuerunt Conſtantius Arianus, & Apoſtata Julianus, & Maximus Tyrannus, præſentiâ & ſalutatione ſive collocatione Sedis Apoſtolicæ Pontifices, vel alii magnæ auctoritatis atque ſanctitatis Epiſcopi, cum locus & ratio ac cauſa exegit, ſe ſubtraxiſſe leguntur.... & dicunt ſæcularem ſcripturam dicere, quia omne regnum ſæculi hujus bellis quæritur, victoriis propagatur, & non Apoſtolici & Epiſcoporum excommunicationibus obtinetur, & ſcripturam divinam proponunt dicere, quia Domini eſt regnum, & cui dat illud miniſterio Angelorum & hominum.... & ſi vultis ad defenſionem habere noſtrum auxilium, ſicut volumus de veſtris orationibus habere adjutorium, nolite quærere no-*

ſtrum diſpendium, & petite Dominum Apoſtolicum, ut quia Rex & Epiſcopus ſimul eſſe non poteſt, ſui anteceſſores Eccleſiaſticum ordinem quod ſuum eſt, & non Reipublicam quod regum eſt diſpoſuerunt, non præcipiat nobis habere Regem qui nos in ſic longinquis partibus adjuvare non poſſit contra ſubitancos & frequentes Paganorum impetus, & non convenit ulli Epiſcopo dicere vel Chriſtianum qui non eſt incorrigibilis, non propter propria crimina, ſed pro terreno Regno tolerando vel acquirendo nomine Chriſtianitatis debeat privare & cum diabolo collocare..... Propterea ſi Domnus Apoſtolicus vult pacem quærere, ſic pacem quærat ut rixam non moveat, quia non credimus ut ad regnum Dei pervenire non poſſimus, ſi illum quem ipſe non commendat Regem non habuerimus. Hæc tum Eccleſiaſtici tum ſæcularis ordinis viri Rhemis congregati ſenſerunt de litteris Adriani, quibus Carolum pro excommunicato haberi jubebat niſi abdicato filio Lothario, Ludovico alteri filio regnum traderet. Ex quibus intelligere eſt quanti fieri debeant & quanti ſemper habitæ fuerint ejuſmodi Romanorum Pontificum excommunicationes in Reges noſtros præſertim pro rebus temporalibus latæ.

Porrò tum temporis adeo perſuaſum habebant Gallicani Antiſtites Regem ſuum excommunicari non debere, ut inter eorum capitula quæ refert Hincmarus hæc legantur. *Dicunt ſapientes quia iſte Princeps nullorum legibus vel judiciis ſubjacet, niſi ſolius Dei qui eum in regno quod ſuus pater illi dimiſit Regem conſtituit, & ſi voluerit pro hac vel pro aliâ causâ ibit ad placitum vel ad Synodum, & ſi noluerit liberè & licenter dimittet; & ſicut à ſuis Epiſcopis quidquid egerit non debet excommunicari, ita ab aliis Epiſcopis non poteſt judicari, quoniam ſolius Dei principatui debet ſubjici, à quo ſolo potuit in principatu conſtitui.* Quin etiam indulgentia in Reges eò proceſſit, ut qui illorum communione digni ab ipſis habiti fuerant, digni etiam Eccleſiæ communione redderentur. Citat in eam rem Yvo Epiſt. 171. & 62. hanc legem tanquam ex Capitularibus deſumptam. *Si quos culpatorum regia poteſtas aut in gratiam benignitatis receperit, aut menſæ ſuæ participes effecerit, hos etiam Sacerdotum & populorum conventus ſuſcipere in Eccleſiaſticâ communione debebit, ut quod principalis pietas recipit, nec à Sacerdotibus Dei alienum habeatur.* Hæc autem lex non extat in Capitularibus, ſed eſt Canon 3. Concilii Toletani.

Philippos primum & ſecundum excommunicare conati ſunt Romani Pontifices, videnturque excommunicationes in eos latæ plus ponderis habuiſſe, quia juſtioribus de cauſis latæ erant, & ab Epiſcopo-

coporum Gallicanorum Synodis confirmatæ. Primus hujus nominis Galliæ Rex Bertham conjugem ex quâ filium ſuſceperat anno 1085. dimiſit, & Bertradam de Monteforti quæ à Fulcone Richino, annuente Gregorio ſeptimo, diſceſſerat, uxorem ſolemniter duxit. Is propterea ab Hugone Lugdunenſi Archiepiſcopo, Urbani II. vices gerente, in Synodo Auguſtodunenſi excommunicatus eſt; ſed anno 1094. hæc ſententia in Concilio Placentino eſt revocata, & in Hugonem qui citatus non adfuerat pœna ſuſpenſionis indicta. Verùm iterùm in Concilio Claromontano ob idem repudium uxoris excommunicatus Philippus dimiſſâ Bertradâ cum Pontifice in gratiam rediit. At in propoſito diu non ſtetit, annoque 1098. rursùm Bertradam ſibi ſociavit: quapropter in Concilio Pictavienſi cui aderant Legati Paſchalis ſecundi, renovata eſt excommunicationis ſententia. Demum anno 1102. cum promiſiſſet Rex ſe cum Bertradâ conſuetudidem non habiturum, donec à Papâ diſpenſationem accepiſſet, hanc ſimul cum abſolutione obtinuit in Conventu Pariſiis habito. Hæc conſtant ex Yvonis Epiſtolis, qui cum acerrimus fuiſſet matrimonii inter Regem & Bertradam initi oppugnator, eâque de causâ bonis exutus & in carcerem conjectus eſſet, tandem tamen conſenſit, ut intelligere eſt ex Epiſtolâ 144. ad Papam Paſchalem in hanc ſententiam ſcriptâ. *Rex per ſe*, inquit, *& per nos adhuc pulſat ad aures paternitatis veſtræ, ut ſecundum moderationem litterarum veſtrarum, & verba quæ Domno Galoni Epiſcopo injunxiſtis, cauſam ejus temperetis; ne contingat de eo illud Salomonis, qui multùm emungit, elicit ſanguinem. Diſpenſationis autem ratio nulli ſapientum diſplicuit.... quia hæc ſuggerendo dicimus non docendo noſtræ ſuggeſtionis ſumma eſt, ut imbecillitati hominis amodò quantùm cum ſalute ejus poteſtis condeſcendatis, & terram quæ ejus anathemate periclitatur, ab hoc periculo eruatis.*

Philippus alter hujus nominis ſecundus cognomento Auguſtus, Ingeburgem Danorum Regis filiam uxorem paucis poſt matrimonium diebus elapſis ſub conſanguinitatis obtentu dimiſit anno 1193. ac deinde anno 1196. Agnetem filiam Bertholdi Meraniæ Ducis uxorem duxit. Hac injuriâ commotus Danorum Rex Legatos Romam miſit, qui de eâ apud Pontificem Cœleſtinum quererentur. Ab iſto Legati in Galliam ſunt miſſi qui Pariſiis Concilium congregarunt, in quo de reformando Ingeburgis matrimonio eſt actum, ſed nihil eſt perfectum. Anno 1199. Francia ſub interdicto poſita eſt non propter Regis matrimonium, ſed quia captivus à Rege detinebatur quidam Petrus Daius Clericus in Epiſcopum Cameracenſem electus.

Post tres menses interdictum est sublatum. Quod cum renovare vellet Synodus apud Divionem congregata, Rex ad Pontificem provocavit. Sed nullâ provocationis ejus ratione habitâ, Synodus interdictum tulit, quod à quibusdam est observatum, ab aliis verò non. At illud omninò relaxavit Pontifex Innocentius III. postquam Rex Ingeburgem in qualemcumque gratiam recepisset. Indicta deinde Suessione Synodus cui adfuerunt Innocentii III. Legati ibi per dies quindecim causâ Ingeburgis & Philippi ventilatâ Rex Ingeburgem quasi uxorem secum abduxit, quòd quamvis tunc vel tædio victus vel judicii exitum metuens simulatè feciſſet, posteà tamen illam pro uxore habuit Agnete jam mortuâ. Hæc est rerum à Pontificibus in Philippos primum & secundum gestarum summa, ex quâ colligere est, excommunicationes haud injustis de causis à Pontificibus in illos latas, eo tempore quo Romani Episcopi auctoritas, maximè prædicabatur, & à Gallis Episcopis confirmatas, à plerisque Gallis haud magni factas fuisse, coactosque ipsos Romanos Pontifices eas, ad vanam resipiscentiæ umbram relaxare. Sub finem Regni Philippi II. in Ludovicum ejus filium Angliam occupantem excommunicationis sententiam tulit Pontifex Honorius III. sed Ludovicus nullâ ejus ratione habitâ à proposito non destitit: cumque Pontifex in Philippum hujus Patrem, tanquam ejus protectorem eamdem sententiam vellet extendere, idque in mandatis dedisset Senonensi Archiepiscopo, Gallicani Antistites Melodumi congregati statuerunt Pontificiæ sententiæ rationem habendam non esse.

In negotio Philippi Pulchri sicut iniquior erat Pontificum conatus, ita major etiam fuit Gallorum vigor. Cum enim Bonifacius VIII. Philippum Pulchrum ob detentum Apameensem Episcopum Narbonensis Archiepiscopi operâ objurgasset datis etiam litteris quibus eum in temporalibus non secus ac in spiritualibus sibi subesse aiebat, necnon ad se, non ad Regem Beneficiorum & Præbendarum collationem spectare: has Philippus in Palatio coram pluribus cremari jussit respondituque Pontifici se in temporalibus nemini subesse, & ad se Ecclesiarum & Præbendarum collationem jure regio pertinere: eos verò qui aliter sentirent fatuos esse ac dementes. Hoc responso exasperatus Pontifex excommunicationem in Regem tulit, sed hanc Gallicani Episcopi pro irritâ habuerunt & ad futurum Concilium generale provocaverunt, quapropter Benedictus XI. Bonifacii successor cernens excommunicationem Pontificiam

flocci

flocci fieri, *Regem non petentem à sententiâ excommunicationis per prædecessorum suum latâ absolvit.*

Benedictus XII. Avenioni sedens, de Episcopatu Romano cum Gregorio tunc Romæ sedenti contendens Carolo VI. Galliarum Regi excommunicationem interminatus est, eo quòd in animo Rex haberet se Regnumque suum ab utriusque Pontificis obedientiâ ad procurandam Ecclesiæ pacem subtrahere & curare ut alius legitimus eligeretur Pontifex. Illius verò Bullam Parisiensis Universitas & Episcopi qui aderant proscripserunt : *Tanquam de se iniquam, seditiosam & dolosam, necnon fraudulentam ac perturbativam pacis & offensivam Regiæ Majestatis.* Petieruntque eam hoc nomine proscribi & lacerari. Quod & factum est ejusque delatores carpentis impositi ac per ludibrium veste variegatâ & Thiarâ papyraceâ induti per urbem ignominiosè ducti sunt. Et nihil obstante sententiâ Pontificis lex promulgata est nè alterutri è contendentibus de Episcopatu Romano obedientia præstaretur.

Ludovicum hujus nominis duodecimum mitissimum atque optimum Principem Julius II. Pontifex diris devovere & anathemate obstringere conatus est, sed Clerus Gallicanus in civitate Turonensium congregatus anno 1510. obstitit, statuitque ac decrevit Regem non teneri ullam habere rationem excommunicationum aut censurarum à Julio II. in Regem aut in regnum latarum aut ferendarum, eo quod jure ipso forent irritæ.

Denique cum Sixtus V. & Gregorius XIV. ab hostibus hujus Regni sollicitati & impulsi Bullas excommunicationis & interdicti intentassent in eos qui Henricum Navarræ Regem legitimum Regni Francici hæredem pro Rege agnoscerent, istorum Pontificum conatum tota exhorruit Gallia. Imprimis verò Clerus Gallicanus Carnuti congregatus anno 1591. de Bullis Pontificis ita censuit. *Monitiones, excommunicationes, suspensiones illis intentatas esse prorsus irritas tam secundum materiam quam secundum formam, ac præterea injustas necnon hostium hujus Regni artibus suggestas quæ vim habere minimè possent ligandi aut astringendi.* Idque se cognovisse aiunt Antistites *auctoritate sacræ scripturæ, sanctorum Conciliorum Decretis, Constitutionibus Canonicis, sanctorum Patrum exemplis quibus antiquitas est referta privilegiis & libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, quibus innixi prædecessores sui semper hujusmodi conatibus obstiterant.* Idem censuit Universitas Parisiensis quæ 22. Aprilis anno 1594. vana illa fulmina non metuens decrevit Henricum IV. legitimum

esse Gallorum Regem eique parendum esse. Hujus judicium confirmavit Facultas Theologiæ Parisiensis quæ anno 1595. 16. & 21. die Januarii in aulâ Reverendissimi Archiepiscopi Parisiensis simul cum urbis Parisiensis Pastoribus congregata, antequam revocatæ forent Pontificiæ Bullæ, declaravit his non obstantibus teneri Francos omnes obedire Regi ac pro eo in publico officio preces fundere: nihilominus Regem suppliciter admoneri petierunt ut Legatos Romam mitteret ad Pontificem secum reconciliandum: non quod istud arbitrarentur necessarium ad restituendam Regi communionem; sed tantùm ad vitandum schisma. Mitto Senatusconsulta quamplurima in Bullas lata quæ minoris sunt apud Theologos momenti. *

Ex his porrò & aliis Francorum gestis abundè, ni fallor, demonstratur excommunicationes quas Romani Pontifices in Reges nostros aut tulerunt aut intentarunt, non modò à judicibus sæcularibus, sed & ab Ecclesiâ Gallicanâ tanquam iniquas explosas semper fuisse & nonnunquam ludibrio habitas; præcipuè verò cum de rerum temporalium dispensatione & Regni administratione agebatur, nec enim Episcoporum est hujusmodi negotiis sese immiscere, sed ista potestas à Deo data est Regibus ac Principibus, qui si malè se in istis gerant rationem gestorum Deo non Episcopis reddere debent. Id sagaciter observat Yvo Carnotensis Epist. 171 his verbis: *Dispensationes rerum temporalium Regibus attributa sunt & Basilei, ideſt fundamentum populi & caput existunt. Et si aliquando potestate sibi concessa abutuntur, non sunt à nobis graviter exasperandi, sed ubi sacerdotum admonitionibus non acquieverint, divino judicio sunt reservandi, ubi tanto districtius sunt puniendi, quanto minus fuerint divinis admonitionibus obnoxii.*

Quæres utrum Regnum integrum possit excommunicari & sacris officiis interdici ob peccatum Regum & Principum.

Respondeo quæstionem hanc ad nos non pertinere qui de antiquâ infligendæ excommunicationis ratione tractamus. Quippe toti antiquitati ignota est illa ratio excommunicandorum, seu, ut loquuntur, interdicto subjiciendorum Regnorum, Provinciarum, urbium ob Regis, Magistratus aut alterius cujusdam peccatum. Cum nulla fiat ejus mentio non dico in *Canonibus antiquorum Conciliorum*; sed ne quidem in *collectionibus Canonum recentioribus* Gratiani, Yvonis, Burchardi & aliorum. Sed nec ullum est apud antiquos exemplum hujusmodi disciplinæ, nec enim per sex aut septem & ampliùs Ecclesiæ

* Id dixi in mente adversariorum, nam apud Theologos Gallos Senatus Parisiensis consulta maximi sunt momenti, & non immeritò, cùm ordo iste doctrinâ pariter & justitiâ sit maximè conspicuus.

cleſiæ ſæcula legitur aliquam ſocietatem ob peccatum alicujus excommunicatam aut interdicto ſubjectam. Imò verò S. Auguſtinus diſertè negavit familiam integram pro peccato patrisfamilias excommunicari poſſe, ac proindè cenſuit multò minùs regnum pro peccato Regis aut Principis Eccleſiaſticâ cenſurâ non poſſe percelli. Extat Auguſtini eâ de re ſententia in Epiſt. 75. in quâ reprehendit Auxilium juvenem Epiſcopum quod Claſſicianum quemdam cum familiâ excommunicaſſet, & ab illo Epiſcopo quærit. *Ut ſi habeat eâ de re ſententiam certis ſcripturarum teſtimoniis exploratam doceat, quomodo rectè anathematizetur pro patris peccato filius, aut pro mariti uxor, aut pro domini ſervus, aut quiſquam etiam in domo nondum natus, ſi eodem tempore quo univerſa domus eſt anathemate obligata naſcatur, nec ei poſſit per lavacrum regenerationis in morte ſubveniri.* Hanc opinionem & Epiſcopum ejus autorem totâ Epiſtolâ ridet Auguſtinus. Quanto abſurdior ipſi viſa fuiſſet eorum, opinio qui Regnum integrum ob unius Principis peccatum excommunicari & ſub interdicto poni voluiſſent.

Sunt tamen aliqui qui interdicta Eccleſiaſtica, ſi non primis Eccleſiæ ſæculis ſaltem mediis in uſu fuiſſe probare ſe poſſe nonnullis exemplis exiſtiment. Primùm ergo afferunt ex Theodorito lib. 4. hiſt. c. 14. & 15. Samoſatenſium ſcilicet zelum qui Eunomii Lucii & Arianorum commercium adeo deteſtati ſunt, ut cum iis convenire aut congredi nefas eſſe duxerint. Secundò aiunt huc etiam pertinere quod populus Conſtantinopolitanus cum Neſtorio Synaxes habere renuit, poſtquam hæreſim ſuam ille detexit. Tertiò allegant decretum Concilii Arelatenſis 2. cap. 49. quo ſtatuitur ut ſi quis à communione Sacerdotali ſit ejectus, convivio & colloquio privetur. Quartò in medium producunt Concilii Triburienſis cap. 32. & Cabilonenſis cap. 26. decreta de Eccleſiâ quadam quæ lite de illius patrono pendente jubetur claudi, ut officium divinum in eâ minimè celebretur. Sed hæc exempla nihil omninò ad propoſitum faciunt. Primùm enim non probant aliquam Eccleſiam interdicto ſubjectam ob peccatum Principis aut alicujus in eâ Eccleſiâ primi. Secundò nè quidem iſta probant uſum interdicti, ſed tantùm excommunicatorum & hæreticorum commercium fuiſſe fugiendum etiam ab inferioribus in caſu excommunicationis à ſuperiori latæ aut hæreſeos manifeſtæ. Concilii verò Triburienſis decretum Eccleſiam de quâ agebatur interdicto non ſubjecit; ſed pro bono pacis juſſit ut Epiſcopi autoritate clauderetur, donec ea quæ

de

de eligendo ad illam regendam Presbytero lis pendebat compoſita fuiſſet atque finita. Mitto auctoritatem Epiſtolæ cujuſdam nomine Auguſtini ad Bonifacium Comitem quæ adducitur Can. miror 17. quæſt. 4. eſt enim illa Epiſtola omnium judicio ſubditicia.

Ad propoſitum magis pertinent tria exempla quæ nobis ſubminiſtrat hiſtoria Gregorii Turonenſis: primum extat lib. 5. c. 32. ubi ait Eccleſiam ſancti Dionyſii ob perpetratam in eâ cædem aliquandiù clauſam fuiſſe & propterea in illa à divino ceſſatum officio. Sed hoc genus interdicti nondum eſt illud de quo agimus. Ad illud magis accedit exemplum ſecundum quod extat lib. 8. cap. 31. in quo ſcribit Leudoaldum Epiſcopum Eccleſias Rhotomagenſes claudi juſſiſſe ac vetuiſſe ne populus ſolemnia divina ſpectaret, donec auctor cædis Prætextati Rhotomagenſis Archiepiſcopi detectus foret. Huc etiam revocari debet tertium exemplum quod habetur cap. 15. lib. 10. ubi refert Epiſcopum Pictavienſem ad Chrodieldem ſcripſiſſe ſe non celebraturum Paſcha Domini nec baptiſmum adminiſtraturum, niſi Abbatiſſam quam in vinculis retinebat dimitteret. Hæc pauca exempla probant interdicta ſub finem primæ Regum noſtrorum Dynaſtiæ ortum & initium habuiſſe.

At ſub ſecunda Dynaſtia interdictorum Eccleſiaſticorum uſus invaluit. Circa annum 870. Hincmarus Laudunenſis Eccleſiam ſuam quaſi interdicto ſubjicere conatus eſt, atque eâ de cauſâ ab Hincmaro Rhemenſi graviter increpatur in opuſculo 55. capitul. cap. 8. his verbis: *Cauſa injuriarum tuarum, ſicut in petitione ab Eccleſiâ Laudunenſi datâ continetur, Presbyteros & Diaconos ac reliquos Clericos non accuſatos, nec confeſſos, nec convictos ab omni Eccleſiaſtico officio excommunicaſti, & ut nemo ſacra Miſſarum ſolemnia in tuâ Parochiâ celebraret indixiſti.* Et capit. 30. *in tuâ Parochiâ nemo in neceſſitate mortis baptizari, nemo communionis gratiâ reconciliari, nemo ſepeliri cum debitâ commendatione poterat.* Vide etiam cap. 31. & 32.

Fulbertus Epiſcopus Carnotenſis ſcribens ad Robertum Regem Epiſt. 93. ait: *Ad Aurelianam civitatem convenire non poſſe Epiſcopos, cum ibi nec ſacrificare liceat, nec Euchariſtiam abſolutè percipere,* propterea quod excommunicatione damnata foret. Similiter Ep. 3. ait Officium in Eccleſiâ ſuâ, *depreſſis miſerabiliter vocibus & penè ſilentio proximis celebrari.* Et poſt: *Quid reſtat aliud niſi ut penitus interdicatis divinum Officium in toto Epiſcopatu noſtro?*

Ademarus Engoliſmenſis ad annum 994. hæc habet. *Alduinus Epiſcopus Lemovicenſis pro nequitiâ populi novam obſervantiam conſtituit.*

mit. Scilicet Ecclesias & Monasteria cessare à cultu divino, à sacro-sancto sacrificio, & populum quasi paganum à divinis laudibus cessare & hanc observantiam excommunicationem censebat. Ita tempore Ademari interdictum nova videbatur esse observantia.

In Concilio Lemovicensi anno 1034. Oldericus Abbas ut Pontificem bellis vexatum sublevaret consuluit Episcopis, ut excommunicationis sententiam ferrent in eos qui paci non acquiescerent, ita ut inobedientes post mortem sepulturâ privarentur Ecclesiasticâ, interdiceretur apud eos officium publicum, atque ut, excepto parvulorum Baptismo & morientium Viatico, nullum administraretur Sacramentum.

Verùm usque ad Gregorium VII. rara fuerunt admodum interdicta, & in peculiares quasdam Ecclesias ferebantur, at ille Pontifex suæ autoritatis augendæ perquam studiosus iis frequenter etiam in integra regna usus est & aliis Episcopis ut idem tentarent exemplo fuit. Hinc hujus præcipuè tempore multis interdictis pax Ecclesiæ turbata est, quorum exempla quamplurima videre est apud Yvonem Epistolis 50, 6, 3, 120, 121, 263, & 264, & 266. qui etiam Epist. 94. interdictum vocat remedium insolitum, observatque in usu potissimum fuisse in causâ sacrilegii aut violationis pacis.

Cœterùm interdicta generalia ad tuendam autoritatem Ecclesiasticam adinventa contrarium omninò effecêre, nam ut observat Soto in 4. dist. 22. quæst. 3. a. 1. *Interdictum quamvis ex unâ parte ad terrorem excommunicatorum conducat, ex alterâ tamen in periculum divini cultus vergit potissimum, nam tunc non solùm populus desuetudine frequentandi divina officia affectum eorum & sensum perdit, verùm etiam & Clerus ipse fit remissior & segnior ad eadem divina celebranda, quâ utique ratione & divina Religio detrimentum patitur & populus solet in moribus silvescere.* Eadem mala eleganter describuntur à Bonifacio VIII. in capite *Alma Mater*, de sententiâ excommunicationis his verbis: *Tunc excrescit indevotio populi, pullulant haereses, & infinita pericula animarum insurgunt, ab Ecclesiis sine culpâ earum divina obsequia subtrahuntur.* Et certè si quis interdicta illa omnia cujus aliqua supereſt memoria percurrat, intelliget ea semper fuisse dissensionum, schismatum, bellorum, aliarumque grandium calamitatum causas, & vix unquam aliquid boni, sæpe verò multùm mali ex his Ecclesiæ accessisse.

Quapropter ii ipsi quibus hæc interdicta magis prodesse potе-

rant, Romani Pontifices coacti ſunt eorum ſeveritatem ità paulatim immiuere, ut vix ullum habuerint effectum : quippe cum primùm interdictâ uſurpari cœperunt, cujuſlibet officii divini celebratio prohibebatur excepto tantùm puerorum baptiſmo & pœnitentiæ adminiſtratione in neceſſitate; ita Alexander III. qui anno 1170. vivebat cap. *non eſt vobis de ſponſalibus.* Deinde circa annum 1200. prædicatio Evangelii & Sacramenti Confirmationis adminiſtratio conceſſa, Innocent. III. cap. *reſponſo de ſentent. excommunicationis.* Circa annum 1230. Gregorius IX. permiſit ut in unaquaque hebdomadâ celebraretur miſſa privata oſtiis clauſis ſine pulſu tympanarum cap. *permittimus de ſententiâ excommunicationis :* poſt circa annum 1245. Innocentius IV. voluit Sacramentum pœnitentiæ adminiſtrari cruciatis & peregrinis, necnon permiſit officium à Clericis recitari ſine cantu cap. *Quod in text. de pœnitentiâ & remiſſ.* Demùm anno 1300. Bonifacius VIII. pœnitentiam ſanis omnibus adminiſtrari juſſit, & integrum officium quotidie celebrari oſtiis tamen clauſis & ſine tympanarum pulſu. Imò etiam oſtiis apertis & prævio tympanarum pulſu in feſtis Nativitatis, Paſchæ, Pentecoſtes & Aſſumptionis cap. *Alma Mater, de ſententiâ excommunicationis in Sexto.* Ex his videre eſt paulatim interdicto nihil fermè præter interdicti nomen eſſe relictum, quod argumento eſt eos ipſos quibus utilia maximè ſunt interdicta eorum moleſtiam & periculum agnoviſſe. Quid quod ſæpè ſæpiùs interdicta ab Eccleſiis ſpreta atque contempta ſunt. Quis enim ignoret quam nihil fecerit Eccleſia Gallicana interdicta in Regnum Franciæ lata, tùm à Bonifacio tempore Philippi Pulchri, tùm à Julio tempore Ludovici XII. tùm etiam aliàs ab aliis Pontificibus ? Quis neſciat Rempublicam Venetam interdictum Pauli V. ita irritum judicaſſe, ut ab eo ne quidem poſt pacem initam abſolvi ſe paſſa fuerit. Quin etiam unius tantùm Eccleſiæ aut Provinciæ interdicta apud nos fuêre prohibita : ſic cum anno 1488. Innocentius VIII. Brugenſes, Gandavenſes & Yprenſes interdicto ſubjicere tentaſſet, ab ejus ſententiâ Advocatus Regius provocavit eo inſtrumento quod habes inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, & Senatus Pariſienſis interdictum irritum eſſe pronuntiavit teſte Chopino. Itemque cum Paulus II. Eccleſiam Nivernenſem interdicto ſubjeciſſet, Senatus Pariſienſis ſanxit Officium divinum nullâ interdicti ratione habitâ publicè celebrandum.

Ex his abundè ut patet demonſtratum habeo interdictum Ecclę-

cleſiaſticum quod in Regnum, Provinciam, Civitatem, aut Parochiam ob Regis aut alterius peccatum fertur, rem eſſe novam & odioſam, quâ valde periculoſum eſt uti, ne dicam ferè ſemper injuſtum & iniquum: repugnare etenim æquitati videtur innocentes cum noxiis involvi, & ob unius peccatum univerſam ſocietatem puniri; præſertim cum Reges & Principes propter quorum peccata Eccleſiæ interdicto ſubjici ſolent, non ſint præcipua ſocietatis Eccleſiaſticæ prout Eccleſiaſtica eſt, membra. Quod tamen ita intelligi volo, ut non omnem interdictorum uſum damnem, ſed ut eo nonniſi cautè ac rarò utendum eſſe doceam.

Demum illud quæritur an non etiam in mortuos ferri poſſit excommunicatio? cui quæſtioni ſatisfacere haud ita arduum eſt ac multis viſum: nam vel intelligitur de propriâ & verâ excommunicatione, hoc eſt, ſeparatione è fidelium conventu; & hoc ſenſu certum eſt mortuos excommunicari non poſſe, quia amplius inter nos non verſantur. Secundò intelligi poteſt de teſtificatione deteſtationis in mortuos, ob ea quæ viventes pravè ſenſerunt aut fecerunt, & hoc ſenſu dubium nullum eſt quin anathema poſſit in mortuos ferri, hoc eſt quin poſſimus eis dira imprecari eorumque memoriam deteſtari, aut è contrà bona & fauſta illis optare, & memoriam ipſorum honore & veneratione proſequi, atque ita eos vel in communione vel extra communionem habere. Sed hæc excommunicatio non ſecus ac communicatio analoga tantùm eſt & impropria, non autem vera & propria. Nihilominus tamen illa dabatur vel aſcribebatur olim mortuis, nomen eorum apponendo vel detrahendo in Dypthicis ſeu tabulis Eccleſiaſticis quæ recitabantur in officio publico. Hinc ubi reſtituta eſt ab Orientis Præſulibus Chryſoſtomo communio, nomen ejus quod è Dypthicis fuerat erafum, in iis reſtitutum eſt in ſignum communionis. Cæterùm olim quæſitum eſt utrum hominibus in communione Eccleſiæ mortuis poſſet anathema dici, ſi conſtitiſſet eos quid pravè ſenſiſſe aut feciſſe, ac viciſſim utrum pœnitentibus in pœnitentiæ decurſu ſine pace defunctis dari poſſet communio? quâ in re varia fuerunt judicia; nam Eccleſia Romana de mortuis judicium ferri non poſſe aſſeruit, ut teſtis eſt B. Leo Epiſt. 9. ad Theodorum Forojulienſem: *Quod manens*, inquit, *in corpore pœnitere non recuperit, conſequi exutus carne non poterit, nec neceſſe eſt nos eorum quæ ſic obierint merita diſcutere, cum Dominus, &c. cujus judicia nequeunt comprehendi, quod ſacerdotale miniſterium implere non potuit, ſuæ juſtitiæ reſervavit.* Et Epiſtolâ ſequen-

quenti: *Nos autem quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus.* Gelas. in Epist. ad Episcopos Dardaniæ. *Cæterùm*, inquit, *jam de eo qui divino judicio constitutus nobis fas aliud decernere non est, prater id in quo eum dies supremus invenit.* Eadem ferè habet in Concilio Romano pro Miseni Episcopi causâ celebrato. *Quia*, inquit, *cum dictum sit quæcunque ligaveritis super terram; quos ergo non esse jam constat super terram, non humano sed suo judicio reservavit; nec audet Ecclesia sibimet vindicare quod ipsis beatis Apostolis concessum, quin alia est causa superstitum, alia defunctorum.*

Ex his testimoniis Vigilius in constituto probat prædecessorum suorum decretis innotescere, *Sacerdotum in pace Ecclesiastica defunctorum*, illæsas esse debere personas nec anathemati subjiciendas, & ideo tribus capitulis subscribere recusat. At contraria fuit Ecclesiæ Africanæ disciplina, ut ostendit Sextilianus Episcopus Afer in Conc. 5. generali collat. 5. t. 5. Conc. col. 480. tum ex Canone Concilii Africani, in quo statutum erat *de Episcopis defunctis qui hæreticis suas facultates reliquerint, ut post mortem anathemati subjicerentur*, tum etiam ex pluribus Augustini testimoniis, in quibus ille ait se Cæciliano & cæteris antecessoribus suis anathema dicturum si ostendi potuissent criminum rei. Idem Orientales probare conati sunt sed non tam apertè fecerunt; nam vix unum & alterum exemplum proferre potuerunt anathematis in mortuos lati, & quidem à privatis ut à Rambulâ & Cyrillo non à Syndo, poterant tamen uti Chrysostomi & Flaviani exemplis quæ perperàm Vigilius adducebat. Nam licet illi in communione Ecclesiæ Romanæ mortui forent, erant tamen mortui extra communionem Orientalium, & nihilominùs eis post mortem ab ipsis Orientalibus reddita communio, nomenque eorum Dypthicis appositum. Et paulò antè Origenes à Mennâ damnatus fuerat diu post mortem. Poterant item Canones aliquot Synodorum proferre quibus jubetur ut iis qui pœnitentiæ tempore excedunt communio detur, commendando scilicet eorum memoriam, & accipiendo oblationes pro illis factas, hoc statuitur c. 79. Concilii Carthaginensis quarti, *pœnitentes qui attentè leges pœnitentiæ exequuntur, si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, ut eis subveniri non possit, memoria eorum orationibus & oblationibus commendetur.* Item Arelat. 2. c. 12. *De his qui in pœnitentiâ positi vitâ excesserunt, placuit nullam communione vacuum debere dimitti, sed pro eo quod honoravit pœnitentiam oblatio illius suscipiatur.* Idem statuitur in

Con-

Concilio Valensi primo c. 2. Antisiodorensi c. 7. Epaonensi ultimo. 2. Tolet. c. 12. 2. Aurel. c. 14. Quod si communio restitui potest quodammodo mortuis per acceptionem oblationum pro illis factarum, necnon per sacrificiorum ac precum celebrationem; cur non poterit item mortuis communio data auferri analogicè scilicet, quod est eradere nomen ejus è dypthicis, sacrificia & preces pro eo non amplius offerre, & anathema illi palam ac privatim denuntiare ad memoriæ ejus ignominiam. Hinc post Synodum quintam sæpè mortuis anathema dictum, ac vice versâ pœnitentibus etiam in Ecclesiâ Romanâ communio post mortem reddita. Nam in Concilio sexto œcumenico anathema mortuis est dictum, & quinti Concilii Decreta primùm in multis Occidentis locis rejecta, paulò post ubique sunt recepta, satagentibus præsertim Romanis Pontificibus.

Quin etiam eò res rediit ut absolutio mortuis certâ verborum formulâ tribueretur, ut de Latinis colligitur ex Innocentio tertio in caput *extrà de sententiâ excommunicationis* & ex antiquis sacramentariis. De Græcis verò ex illorum euchologiis, ubi orationes habentur ad veniam eis concedendam, creditumque vulgo à nonnullis per istam absolutionem mortuos ab aliquibus pœnis liberari, ut intelligere est ex Dialogis Gregorii nomine inscriptis, ubi nonnulla absolutionum istarum extant exempla Dialogi 2. cap. 23. & Dialogi 4. c. 55. Quibus simile est illud quod refert Joannes Diaconus in ejus vitâ, lib. 1. c. 45. Sed istæc persuasio vana omninò est, nec istæ absolutiones aut excommunicationes animæ defuncti prodesse aut nocere possunt, sed ejus tantùm memoriæ, ut constabit ex dicendis de effectibus excommunicationis.

CAPUT III.

De effectibus Excommunicationis.

EX dictis, ni fallor, jam intelligitur excommunicationis mortalis hunc esse effectum primarium ac præcipuum, ut aliquis ex albo Christianorum expungatur, & Synaxi, Eucharistiâ, precibus communibus, ac cœteris officiis quibus societas & communio Christianorum cohæret, indignus esse pronuntietur: id enim signi-

ficant verba Chriſti: *Sit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Hoc eſt, jam non habeatur ut frater & Chriſtianus, ſed quemadmodum Ethnicus & Publicanus. Sicut ergo ſocietas civilis ſervatur cum Ethnicis & Publicanis, ita per excommunicationem non excluduntur homines à ſocietate civili, nec iis privantur officiis, adjumentis & bonis quæ ipſis tanquam hominibus & civibus jure naturali, gentium & civili debentur. Itaque primus ac præcipuus effectus, imò ſi ſtrictè ac propriè loqui velimus unicus excommunicationis effectus, eſt privatio officiorum ſpiritualium, non eorum quæ jure naturali gentium aut civili debentur, cujuſmodi eſt conjugum habitatio, parentum in liberos, liberorum in parentes, conſanguineorum inter ſe ac Regum in ſubditos, & ſubditorum in Reges officia neceſſaria. Quod verò ſpectat ad libera ut amicitiæ, mutui convictûs, & alia ejuſmodi, hæc licet non videantur jure divino prohibita eſſe, ab ipſis tamen Apoſtolorum temporibus in uſu fuit hæc excommunicatis denegare, conſtat ex beato Paulo multis in locis, 1. Cor. 15. *Scripſi vobis in Epiſtolâ ut non commiſceamini fornicariis, non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, &c. Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri, ſi is qui frater nuncupatur, eſt fornicator aut immundus, &c. cum ejuſmodi nec cibum ſumere.* Quibus verbis Paulus prohibet ne libera officia mutui convictûs, quæ ipſis Ethnicis impendi poterant, fratribus excommunicatis impendantur. Idem probatur ex 2. Theſſ. 3. *Denuntiamus vobis ut ſubtrahatis vos ab omni fratre inambulante inordinatè.* In Epiſt. ad Titum. *Hæreticum hominem poſt unam & alteram correptionem devita.* Quod clariùs habet Joannes. *Nolite recipere eum in domum, ne ave ei dixeritis; qui enim dicit illi ave, communicat ejus operibus malignis.* Certè hæc, non conſueſcere cum aliquo, in domum ſuam eum minimè recipere, ne quidem ave dicere, ſunt officia civilia quæ denegantur excommunicatis, ſed ut jam dixi libera, quæ nec jure naturali, nec jure civili, nec jure gentium neceſſariò debentur. Nam quæ neceſſaria ſunt, non ita poſſunt excommunicatis denegari, imò debent impendi. Sic enim Paulus jubet Principibus licet infidelibus obediri, itemque vetat ne mulier fidelis virum infidelem relinquat; jubet ſervis fidelibus ut obediant dominis ſuis, quia hæc officia ſunt neceſſaria.

Ex his intelligere datur proprium & primarium effectum excommunicationis eſſe excluſionem à jure quod habet quis in ſocietate fidelium & Chriſtianorum, & privationem eorum officiorum quæ Chriſtianis debentur, ut Euchariſtiæ, communibus precibus. Se-

cun-

cundarium verò effectum & minùs proprium quod juris est tantùm positivi hunc esse, ut cum excommunicatis familiaritas, convictus & colloquium non ineatur, quando nulla necessitas aut utilitas ad id cogit.

Hinc olim longè districtius præceptum ut arcerentur excommunicati à synaxibus & precibus communibus, quam ut privarentur consortio familiari; unde excommunicatio describitur per priorem effectum, non per posteriorem. Tertull. in Apologetico. *Magnum divini judicii præjudicium est, si quis ita deliquerit ut à communicatione orationis & communis commercii relegetur.* Firmilianus in Epist. ad Cyprianum ait Stephanum Legatos Afrorum *ne quidem ad colloquium suum admisisse, & adhuc præcepisse ne quis eos in domum suam reciperet: Ut*, inquit, *venientibus non solùm pax & communio, sed & tectum & hospitium negaretur.* Vides in mente Firmiliani proprium effectum excommunicationis non esse denegationem tecti & hospitii; quandoquidem utrumque distinguit. Hinc in Canonibus antiquis districtiùs prohibetur, ne quis oret cum excommunicato, aut in Ecclesiam cum recipiat, quàm ne quis cum iis manducet & colloquatur; priùs enim vetitum est c. 33. Apostolico, Concilii Laodiceni, c. 33. Antiochenæ Synodi 1. c. 2. Carthaginensis Conc. 4. c. 73. In his, inquam, & aliis suprà citatis sub pœnâ excommunicationis prohibetur ne quis oret cum excommunicatis; at vix ac ne vix quidem eamdem pœnam antiquis Canonibus statutam leges in eos qui cum excommunicatis cibum sumerent; sed recentioribus tantùm Canonibus ut Concilii Epaonensis c. 15. Antisiodorensis 39. Hinc, ut jam dixi, Theologi docent non esse de jure divino vitare excommunicatos quoad officia civilia, sed tantùm rem esse juris humani. Almainus in lib. de potest. Eccles. & Laïcâ, q. 1. *Tertium*, inquit, *corollarium quod sequitur*, ait, *est quod vitare excommunicatum quantum ad collocutionem, & illa quæ sunt merè civilia non videtur esse de jure divino.* Item. q. 2. c. 12. *Habetur ex multis testibus & ex practicâ, quod familiares excommunicati possunt participare cum eo ad minus in civilibus.* Joannes Driedo de libert. Christ. c. 14. *Videtur sequi, nos ex constitutione juris divini non prohiberi cum hæreticis edere & bibere, quod manifestum videtur multis Sanctorum exemplis, qui communicarunt Juliano Imperatori Apostatæ in cibo & potu*, ac etiam in militaribus actibus, ut patet ex doctrinâ Aug. XI. quæst. 3. c. *Julianus & c. Imperatores.* Cajetanus in locum Evangelii sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. *Libenter*, inquit, *viderem servari hanc desi-*

nitam

nitam à Jesu Christo sententiam & pœnam non audientium Ecclesiam quod scilicet sufficeret eos haberi ut Ethnicos, hoc est ut ipsi quidem ex vi excommunicationis haberentur ut Ethnici & Publicani & non includerentur innocentes, loquentes & comedentes cum eis, quia nullum peccatum incurrunt loquentes & comedentes cum Ethnicis. Sylvester in summâ verbo obedientia: *Si*, inquit, *ex obedientiâ præsumitur status Ecclesiæ perturbandus vehementer, vel aliquod malum aut scandalum futurum, etiamsi præcipitur sub pœnâ excommunicationis latæ sententiæ, non est ei obediendum, quod enim institutum est pro charitate, non debet militare contra charitatem.* Gregorius quidam Sayrus Monachus Cassinensis lib. de censuris num. 21. innumeros Juris Pontificii & Theologiæ doctores recenset, quorum autoritate & consensu probat consuescere cum excommunicatis in civilibus ad summum non esse nisi veniale peccatum. *Cum duplex*, inquit, *sit Christianorum & fidelium participatio, una quæ Christianorum & fidelium participatio, una quæ Christianorum propria est quatenùs Christiani sunt, ut est participatio in divinis, alia quæ communis est hominibus quatenùs homines & concives sunt, ut est communicatio in temporalibus & actibus humanis, illam Ecclesia directè prohibet, hanc verò indirectè & ex consequenti qui in illis communicat non contra præceptum Ecclesiæ, sed præter præceptum facit, & ideo venialiter tantùm peccat.*

Denique licet vulgò dicantur excommunicati privari bonis, hoc versu significatis,

Os, orare, vale, communio, mensa, negatur.

altero tamen versiculo veluti redditur iis quod isto aufertur, hoc autem est hujusmodi,

Vrile, lex, humile, res ignorata, necesse.

quo significatur legem superiorem non habere locum. Primò, inter virum & uxorem, necnon inter parentes, liberos & consanguineos quod secundo & tertio vocabulo exprimitur. Secundò nihil mali esse si quis familiariter versetur cum excommunicato quem nescit esse excommunicatum, aut etiamsi sciat quando sperat suam familiaritatem illi utilem fore ad resipiscentiam, quod primo & quarto significatur. Demùm licere cum excommunicatis loqui, versari, imò & vesci si necessitas, utilitas aut negotia ita postulent. Hæc autem omnia intellige de excommunicatis denuntiatis, in confesso enim est nullum teneri ab iis recedere, qui excommunicationem tantùm latæ sententiæ incurrunt, non autem denuntiati sunt.

Cæte-

Cœterùm longè breviùs & meliùs assignari possunt occasiones quibus non solùm licet, sed & oportet cum excommunicatis in civilibus communicare hoc pacto : Primò quandò officium aliquod est debitum : Secundò, cùm necessitas aut utilitas exigit, ad has enim rationes cœteræ omnes facilè reduci possunt.

Primò, quia possumus in civilibus conversari cum Ethnicis & publicanis absque ullo peccato, Christus autem non dixit excommunicatum esse durius tractandum quam Ethnicum aut Publicanum, sed eodem planè loco habendum. Secundò, quia gratia non destruit, sed perficit naturam ac proindè non tollit quæ juris sunt naturalis & mutui inter homines officii, sive necessarii sive liberi; tertiò non potest societas aliquem non modo è suo conventu, sed & ex alieno pellere : Ecclesia ergo non potest expellere hominem è societate civili, sed tantùm ex Ecclesiasticâ, ac proindè non potest eum privare officiis debitis ei ut est membrum societatis civilis, sed tantùm ut est membrum Societatis Ecclesiasticæ. Hinc multò minùs potest eum pœnis temporalibus aut morte afficere vel afficiendum pronuntiare, sed istud posteriùs fusè prosequi alterius instituti est.

Nunc verò ad propositum hoc unum observo potestatem Ecclesiæ totam esse spiritualem, nec eam ullum habere dominium in res, actiones & personas civiles, nec posse pœnas ullas temporales infligere aut per vim cogere, sed tantùm suadere, hortari & docere : ut enim egregiè ait Hier. Epist. 3. ad Nepot. hoc inter Reges & Episcopos discrimen est quod illi *nolentibus*, hi *volentibus* imperent. Eoque excellentius est Episcoporum Imperium ut notat Chrysostomus homil. 10. in Epist. 1. ad Thess. *Quod melius est imperare voluntario quam involuntario, istud enim est imperare naturâ, nam illic quidem omnia metu & necessitate fiunt, hic autem opus bonum per voluntatem & electionem fit.* Si autem contemnatur Episcopus, inquit idem in Epist. ad Hebr. homil. ult. & in Epist. ad Tit. *Non oportet ultiones ingerere, sed tota ultio est plorare, ingemiscere.* Hinc, ut observat Richerius, octo primis Ecclesiæ sæculis cum de autoritate Ecclesiasticâ mentio fiebat, non adhibebantur hæc nomina, *Jurisdictionis, Majestatis, aut Tribunalis, sed duntaxat Ministerii, Cathedræ.* Et quod longè gravius est, quinque primis Ecclesiæ sæculis nullam leges pœnam temporalem ab Ecclesiâ aut Conciliis indictam in peccatores aut hæreticos, sed tantùm excommunicationem & depositionem. Pœnitentibus equidem imponebantur nonnunquam

pœnæ aliquæ, ſed hi illas ſponte ſuſcipiebant, & ſi nollent iis defungi, non ad eas ſuſcipiendas per vim ab Eccleſiâ cogebantur, ſed tantùm excommunicatione mortali plectebantur: patet ex Canonibus Conc. Tur. 1. 18. Venetici c. 3. Aurelianenſis 1. c. 11. Epaonenſis cap. 25. Tolet. 3. Can. 11. Barcinonenſis 2. cap. 4. Tolet. 6. c. 7. in quibus excommunicationis tantùm pœna decernitur in eos qui pœnitentiam publicam ſemel inceptam deſerebant; antiquioribus verò temporibus pacis ſpes hujuſmodi hominibus præcludebatur: & poſt quintum demùm ſæculum Epiſcopi principum autoritate muniti cœperunt pœnas etiam temporales decernere.

At, inquies, ſi quis excommunicatus ad Synaxes accedere voluiſſet aut depoſitus Epiſcopus Eccleſiam retinere, quodnam eſſe poterat ad hujuſmodi homines in ordinem redigendos remedium, ſi nulla erat in Eccleſiâ autoritas & poteſtas temporalis?

Reſpondeo Eccleſiæ ſocietatem habere quod naturali & civili jure habent omnes ſocietates, ut poſſint à ſuis conventibus arcere eos quos indignos eſſe judicant. Sic unuſquiſque jure naturali & civili poteſt quoſdam à ſuis arcere conventibus vel id iſtis denuntiando, vel etiam præcludendo fores. Sed ſi vim apertam iſti moliantur, tunc recurrendum eſt ad Magiſtratus & judices ſæculares, à quibus eſt petenda aſſertio libertatis & jurium iſtius ſocietatis, quæ ſi non obtineatur tum vel ſocietas conventus ſuos amplius agere non debet, vel pro bono pacis hunc tolerare qui per vim in eam irruens autoritate ſæculari adjuvatur. Hoc poſito dicendum eſt ſocietatem fidelium & Chriſtianorum jus habuiſſe quod habent cœteræ omnes excludendi à ſuo conſortio, & Synaxi eos quos indignos eſſe judicarent, idque ex jure naturali & civili: quod ſi vim illi inferrent, tunc neceſſe erat Eccleſiæ, civilis autoritatis auxilium implorare & à judicibus ſæcularibus petere aſſertionem jurium ſuorum, quam ſi non obtineret haud dubium eſt quin potuerit à conventibus abſtinere vel eos clanculum agere niſi meliùs eſſe exiſtimaret ejectos propter bonum pacis tolerare. Idem dicendum de Epiſcopo aut Presbytero depoſito. Cœterùm imploratio auxilii ſeu, ut loquuntur, brachii ſæcularis ad executionem Canonum eſt antiquiſſima. Sic enim adverſus Paulum Samoſatenum qui domo Epiſcopali & Eccleſiâ cedere nolebat Imperatoris Ethnici Aureliani auxilium eſt imploratum, & deinde ſæpè ſæpius Chriſtianorum Principum autoritas adhibita eſt ad executionem Canonum procurandam: idque ut fieret Canonibus ſanctum eſt, ut Concilii Antiochen

tiocheni Can. 5. his verbis: *Si autem Presbyter vel Diaconus perseverat perturbare & Ecclesiam Dei evertere, per externam potentiam ut seditionis autor castigetur.* Idem in posterioribus Conciliis legere est, ut Vermeiensi cap. 9. Tur 3. cap. 41. & aliis, quin etiam in Milevitano cap. 17. decernitur legem Imperialem petendam, ut peccatores ad pœnitentiam redigantur.

Quæres utrum excommunicatio alicujus Episcopi, Presbyteri, aut inferioris Clerici semper inferat depositionem, ac vicissim utrum alicujus depositio semper inferat excommunicationem?

Respondeo excommunicationem ex dictis duplicem posse distingui, eam scilicet quæ fit à superiori putà ab Episcopo proprio vel à Synodo, & eam quæ fit ab iis qui nullum jus in se invicem habent quæ denegatio est mutuæ communionis. Prior excommunicatio ferè semper importat depositionem, nam qui Ecclesiæ communione indignus est, dignus esse multò minùs potest Ecclesiæ communione, ac proindè cum declaratur quis indignus Ecclesiæ communione ab eo qui potestatem habet ejus deponendi tunc deponi debet. Cum verò ab eo qui potestatem non habet ejus deponendi judicatur indignus Ecclesiæ communione, deponi non potest, sed tantùm depositione dignus judicari, quæ debet fieri à legitimo & ordinario ejus judice, si omnes Ecclesiæ privatum aliquem suâ communione indignum esse decernant.

At verò non semper necesse est ut qui depositione dignus judicatur, indignus etiam judicetur Ecclesiæ communione. Imò Clericus peccans satis punitus videtur per depositionem, nec iniquum est ut ei communio laïca non denegetur, quod olim factum fuisse nemo nescit. Potest etiam Clericus à Ministeriis Ecclesiasticis per aliquod tempus arceri atque id dicitur suspensio, potest item aliquâ debilitate corporis vel animæ reddi minùs aptus ad ministeria sua, & hoc dicitur irregularitas, sed quæ ista spectant ex antiquitate repeti vix possunt & ab novis Canonistis ad saturam tractata sunt, nunc ad alia pergamus.

Diximus hucusque de effectibus externis excommunicationis, nunc examinandum est utrum possit habere aliquem effectum internum in eos qui non sunt per peccatum ligati, nullum etenim dubium est quin excommunicatio peccatores etiam coram Deo magis noxios efficiat, cum ad instar Pharaonis istâ plagâ percussi in peccatis suis indurantur, at quæri potest utrum per excommunicationem aliquis innocens & per peccatum non ligatus interiùs

ligetur coram Deo sicut coram hominibus exterius ligatur. Jam verò si quis rem bonâ fide perpendat nullo negotio intelligit concipi non posse quomodo Ecclesia interiùs liget hominem qui per peccatum non est ligatus. Deinde si quis ad ea quæ diximus attendat cognoscet Ecclesiam olim excommunicando fideles hoc præcipuè intendisse ut eos ab Ecclesiæ hujus visibilis consortio ejiceret: *Quod*, ut inquit Tertullianus, *summum futuri judicii præjudicium est*, non certissimum damnationis argumentum, quia scilicet humanum omne judicium in factis errori obnoxium est.

Demùm sancti Patres apertè declarant neminem coram Deo per Ecclesiam ligari posse qui non sit ligatus per peccatum, eosque qui ab Ecclesiæ hujus visibilis communione sine ullâ eorum culpâ secernuntur, non propterea ligatos esse coram Deo aut damnationi oboxios. Origenes in caput 16. Matth. 1. edit. Huet. p. 179. *Igitur*, inquit, *adversus eum qui injustè judicat & non juxta verbum Dei ligat super terram neque ex illius sententiâ solvit super terram, portæ inferi prævalebunt, adversus quem autem portæ inferi non prævalent is justè judicat, idcirco claves habet Regni Cœlorum aperiens iis qui soluti sunt super terram ut & in cœlis ligati ac condemnati sint, quoniam autem qui Episcopatus locum vindicant dictum hoc usurpant sicut Petrus & acceptis a Servatore clavibus Regni Cœlorum docent ea quæ à se ligata sunt, hoc est condemnata ligata esse in cœlis pronuntiandum est rectè illos dicere, si factum etiam habuerint propter quod Petro huic dictum est: tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & si tales sunt ut super illos ædificetur Ecclesia à Christo & ad illos jure referri possit. Portæ autem inferni prævalere non debent adversus eum qui ligare vult & solvere, quod si funibus peccatorum suorum constringitur, frustrà ligat ac solvit.... eum autem qui funes peccatorum non habet nec peccato funiculo longo & vinculo jugi non alligatur, ne Deus quidem liget, ita nec quisquis Petrus fuerit. Si quis autem qui Petrus non fuerit, nec ea habuerit quæ hic dicta sunt, sicut Petrus ligaturum se credit super terram ita ut quæ ligata fuerint sint ligata in cœlis, & soluturum se super terram ita ut ea soluta fuerint sint soluta in cœlis, superbus ille est nescions scripturarum sensum.* Hactenus Origenes qui duo disertè docet, quorum unum est Episcopos qui ipsi ligati ligare præsumunt esse superbos & impudentes. Alterum neminem ligari posse interiùs sive ab Ecclesiâ sive à Deo; qui peccato suo ligatus minimè sit.

Sanctus Hieronymus eadem fermè habet in eumdem locum Matthæi: *Illum*, inquit, *locum Episcopi & Presbyteri non intelligentes aliquid*

quid sibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio ut vel damnent innocentes vel ſolvere ſe noxios arbitrentur, cum apud Deum non ſententia ſacerdotis, ſed reorum vita quæratur. Legimus in Levitico de Leproſis ubi jubentur ut oſtendant ſe ſacerdotibus. Et ſi lepram habuerint tunc à ſacerdote immundi fiant, non quod Sacerdotes leproſos faciant & immundos: ſed quod habeat notitiam leproſi, & poſſint diſcernere qui mundus quive immundus ſit. Quomodo ergo ibi leproſum ſacerdos mundum vel immundum facit ità hìc alligat vel ſolvit Epiſcopus & Presbyter. Non eos qui ſunt inſontes vel noxii, ſed pro officio cum peccatorum audierit varietates, ſcit qui ligandus ſit quive ſolvendus.

Auguſtinus c. 6. libri de vera religione notat ſæpè homines ab Eccleſiâ injuſtè ſine ſpe reditus expulſos, à Deo qui novit interiora cordis coronari. *Sæpe etiam*, inquit, *ſinit divina providentia per nonnullas nimium turbulentas carnalium hominum ſeditiones expelli de congregatione Chriſtianâ etiam bonos viros. Quam contumeliam vel injuriam ſuam cum patientiſſimè pro Eccleſiæ pace tulerint neque ullas novitates vel ſchiſmatis vel hæreſis moliti fuerint docebunt homines quam vero affectu & quantâ ſinceritate charitatis Deo ſerviendum ſit. Talium ergo virorum propoſitum eſt, aut ſedatis remeare turbimbus, aut ſi id non ſinantur vel eâdem tempeſtate perſeverante, vel ne ſuo reditu talis aut ſævior oriatur. Tenent voluntatem conſulendi etiam eis ipſis quorum motibus perturbationibuſque ceſſerunt; ſine ullâ conventiculorum ſegregatione uſque ad mortem & teſtimonio juvantes eam fidem quam in Eccleſiâ Catholicâ prædicari ſciunt. Hos coronat in occulto pater in occulto videns. Rarum hoc videtur genus, ſed tamen exempla non deſunt, imò plura ſunt quam credi poteſt.* Et lib. 1. de bapt. cap. 17. *Spiritales autem ſive ad hoc ipſum pio ſtudio proficientes, non eunt foras quia vel cum aliquâ perverſitate vel neceſſitate hominum, videntur expelli, ibi magis probantur, quam ſi intus permaneant, cum adverſus Eccleſiam nullatenus eriguntur, ſed in ſolidâ unitatis petrâ fortiſſimo charitatis robore radicantur.* Itaque ex mente S. Auguſtini homines ità ab Eccleſiâ excommunicati & ejecti ut nullam ſpem habere poſſint, non propterea coram Deo ſunt ligati aut damnationi obnoxii. Imò ſi hanc ſeparationem humiliter & patienter ferant, à Deo propterea coronabuntur. Ergo ex ejuſdem mente excommunicatio etiamſi ſuprema ſit, non poteſt innocuum intus ligare.

Gregorius magnus homil 26. in Evangelia Hieronymi & Auguſtini veſtigia relegit: *Cauſa ergo*, inquit, *penſandæ ſunt, & tunc li-*

gandi atque solvendi potestas exercenda . . . . tunc enim vera est absolutio præsidentis quando æterni sequitur arbitrium judicis. S. Nilo in Epist. cujus fragmentum extat in Bibliothecâ Sanctorum Patrum t. 3. col. 149. dicit excommunicationes injustas non ligare excommunicatos coram Deo, sed in eos qui ipsas tulerunt recidere.

Denique communis hæc est sententia Theologorum & Canonistarum, ut Hugonis à sancto Victore, Alensis p. 4. q. 22. a. 1. in resol. Innocent. III. de excommu. c. 28. Gratiani §. 24. q. 3. C. si quis. Gersonis, Bielis lect. 20. in Can. Missæ, & aliorum ferè omnium. Nemo enim affirmat excommunicationem clave, ut loquuntur, errante latam, aliquid in animam excommunicati operari eumque damnationi obnoxium reddere.

Adversus hæc duo tantùm objici cum aliquâ verisimilitudine possunt. Primum est communem hanc esse ac solemnem sanctorum Patrum doctrinam, extra Ecclesiam nullam esse salutem, ac proinde eos qui sunt ab universâ Ecclesiâ excommunicati, non posse salutem consequi & interiùs esse ligatos. Alterum est Sacerdotis sententiam licet injustam esse timendam, ut testes sunt S. Leo Epist. 93. & Gregorius homil. 26. in Evangelia, non esset autem timenda nisi ligaret conscientiam.

Respondeo ad primum Patres illud axioma non intellexisse de iis qui inviti extra illam existunt, habentes, ut inquit Augustinus, animum redeundi; cum id facere licebit, sed de illis qui ultrò extra illam manent. Ad secundum dico timendam esse Pastoris sententiam etiam injustam, non quod liget interiùs conscientiam; sed quia per eam privatur homo sacramentis, precibus & aliis officiis quibus Christianum defungi par est, atque hinc, ut inquit S. Leo loco citato: *anima ejus veluti sauciata & intermis quodammodo exstat que omni munimine diabolicis incursibus, ut facile capiatur, objecta est.* Deinde timenda est coram hominibus non coram Deo; timenda est quia per eam ab Ecclesiæ visibilis communione removemur, non autem eo quod à sanctitate propterea excedamus.

Atque hæc de excommunicatione quod ad præsens institutum dicta sufficiant.

DE

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA

DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO IV.

De Primatu Romani Pontificis.

PRÆLOQUIUM.

VETUS eſt & celebris de Primatu Romani Pontificis quæſtio, de quâ innumeri ferè ſcripſerunt; ſed quoſdam adulatio, alios odium ad ſcribendum impulit, ita ut vix ullum invenias qui ſolius veritatis defendendæ ſtudio & ab omni affectu vacuus ad hanc quæſtionem tractandam acceſſerit. Percurre omnium fermè qui huc uſque eâ de re ſcripſerunt lucubrationes, aut fœdâ aſſentatione, aut acerbis convitiis ſcatent: inde conſilium mihi ſine irâ & ſtudio de Primatu Romani Pontificis diſſerere, & quæſtionem hanc non in diſputantis, ſed potiùs in quæ-

quærentis modum tractare. Porrò duplex hîc quæſtio ſub unâ comprehenditur, quarum prima eſt de Primatu ſancti Petri inter Apoſtolos; ſecunda de Primatu Eccleſiæ Romanæ inter Eccleſias cæteras, & conſequenter de prærogativis Epiſcopi hujus urbis inter cæteros.

CAPUT PRIMUM.

De Primatu B. Petri inter Apoſtolos.

§. I.

Vtrum & quomodo Primatus ſancti Petri poſſit ex Scripturis demonſtrari.

AD demonſtrandum Petri inter Apoſtolos Primatum, Bellarminus & alii ſolemnia quædam adducunt Scripturæ teſtimonia; ac imprimis urgent illud Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Item illud: *Tibi dabo claves Regni cœlorum.* Joan. ult. Singula nos expendemus, ac deinde quæremus num alio pacto poſſit ex Scripturâ Petri Primatus aſſeri.

Primus locus: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, ab Interpretibus & ſanctis Patribus variè exponitur; ſunt enim non pauci qui per Petrum hîc intelligunt fidem & confeſſionem Petri: ita Hilarius lib. 6. de Trinit. *Super hanc igitur confeſſionis petram Eccleſiæ ædificatio eſt.* Greg. Nyſſ. in opere de adventu Domini: *Petra verò fidei tanquam fundamentum, ut ipſe Dominus ait ad Principem Apoſtolorum: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: ſuper confeſſione videlicet Chriſti, quia dixerat: Tu es Chriſtus filius Dei viventis.* Ambroſ. lib. 6. in Luc. & in cap. 11. Ep. ad Epheſ. *ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam meam*; hoc eſt, *in Catholicæ fidei confeſſione ſtatuam fideles ad vitam.* Idem de Incarnat. c. 5. non enim de carne Petri, ſed de fide dictum eſt; *quia portæ mortis ei non prævalebunt*, ſed confeſſio vincit infernum, Chryſoſt. hom. 55. ſuper Mart. *ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, id eſt, *fidem*, ſupple ſuper, *& confeſſionem.* Idem habet ibid. homil. 83. & cap. 9. Epiſt. ad Galatas, & in ſerm. de pœnit. *Tu es Petrus, & ſuper*

ſuper hanc petram: non dixit ſuper Petrum, non enim ſuper hominem, ſed ſuper fidem fundata eſt Eccleſia. Hunc ſenſum fusè explicat Auguſtinus tractatu 123. in Joannem: *non enim*, inquit, *à Petro petra, ſed Petrus à petrâ: ideò quippe ait Dominus, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, quia dixerat Petrus: *Tu es Filius Dei vivi. Super hanc ergo*, inquit, *petram quam confeſſus eſt ædificabo Eccleſiam meam. Petra enim erat Chriſtus, &c.* & ſermone 13. de verbis Domini: *Tu es ergo*, inquit, *Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam; ſuper hanc petram quam confeſſus es, ſuper hanc petram quam cognoviſti, dicens, tu es Chriſtus Filius Dei vivi, ædificabo Eccleſiam meam*, id eſt, *ſuper meipſum Filium Dei vivi, ſuper me ædificabo te, non ſuper te me.* Acacius Melitenes in Homil. in Conc. Epheſ. c. 7. p. 3. eundem ſequitur. *Hæc fides*, inquit, *noſtra ſuper hoc fundamentum Eccleſia ædificata eſt.* Adſtipulatur Cyrillus Alex. lib. 4. de Trinit. *Petram*, inquit, *opinor, nihil aliud quam inconcuſſam & firmiſſimam fidem vocans.* Idem habet tom. 14. in Eſ. orat. 11. Item Juvenalis Hieroſol. in litteris Synodicis. *Super hanc petram & ſuper hanc confeſſionem roborata eſt Eccleſia Dei.* Theodorit. Ep. 146. & 77. *confeſſionem Petri fundamentum & baſim aſſerit.* Ita etiam exponunt hunc locum anonymus ſcriptor in Catenâ Nicetæ. *Petram*, inquit, *confeſſionem vocavit.* Gregor. Mag. Ep. lib. 3. Ep. 33. Felix 3. Ep. 5. ad Zenonem. Iſidorus Hiſp. lib. 7. orig. Beda homil. de ſancto Petro, & homil. 3. in Dominic. Palmarum Druthmarum in exp. Matt. c. 35. Hincm. opuſcul. 33. c. 5. & 45. Rupert. lib. 3. in Matt. Toſtatus in hunc locum, & alii.

Ab iſta expoſitione non multùm abludunt ii qui Petrum interpretantur Chriſtum, quem Petrus erat confeſſus. Ita Hier. in cap. 7. Matt. ac præcipuè Aug. qui in lib. retractat. cap. 21. hanc expoſitionem cum altera componit, & neutram alteri præfert in lib. contra Ep. Donati. *Dixi in quodam loco de Apoſtolo Petro, quod in illo tanquam in petrâ fundata ſit Eccleſia, quo ſenſu etiam cantatur in ore multorum in verſibus beatiſſimi Ambroſii; ubi de Gallo Gallinacco ait: Hoc ipsâ petrâ Eccleſiæ canente culpam diluit, ſed ſcio me poſtea ſæpiſſimè ſic expoſuiſſe, quod à Domino dictum eſt. Tu es Petrus, &c. ut ſuper hanc intelligatur quam confeſſus eſt Petrus dicens. Tu es Petrus Filius Dei vivi, ac ſi Petrus ab hac petrâ appellatus perſonam Eccleſiæ figuraret . . . . harum autem duarum ſententiarum quæ ſit probabilior, eligat lector.* Vide eundem tract. 124. in Joannem, & ſerm. 13. de verbis Domini. Huic adjungendus Theodorit. in cap. 3. Ep. 1. ad Corint. Beda in c. 16. Matt. Magiſter in cap. 2. Ep. ad Epheſ. & alios quos videre

poteris apud Launoium Ep. part. 5. Ep. ad Voellum.

Tertia expoſitio eſt nomine petræ ipſum Petrum intelligi. Tertull. in lib. de præſcript. hæreticorum. *Latuit*, inquit, *aliquid Petrum ædificandæ Eccleſiæ petram dictum.* Et in lib. de Monogam. c. 7. Origenes homil. 5. in Exodum: unde magno illi Eccleſiæ fundamento, & petræ ſolidiſſimæ ſuper quam Chriſtus fundavit Eccleſiam, dicatur à Domino *modicæ fidei, & quare dubitaſti?* Et apud Euſeb. lib. 6. hiſt. c. 19. *Petrus ſuper quem Chriſti Eccleſia.* Cypr. Ep. ad Jub. *Petro ſuper quem Dominus ædificavit Eccleſiam. Eccleſia quæ una eſt ſuper Petrum.* Item lib. de unit Eccleſ. & Firmil. Ep. ad ipſum Hil. Can. 16. in Matt. *in nuncupatione novi nominis fœlix Eccleſiæ fundamentum.* & in Pſal. 131. *Cui Petro ſuperiùs claves Regni Cœlorum dederat, ſuper quem ædificaturus erat Eccleſiam.* Hier. Ep. 57. ad Damaſum: *Beatitudini tuæ*, id eſt, *Cathedræ Petri in communione conſocior, ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio.* Et in Ep. ad Marcellam: *ſi igitur Apoſtolus Petrus ſuper quem Dominus fundavit Eccleſiam*, Auguſt. in lib. de retract. ſuprà, eandem expoſitionem tradit. Item Cyrillus lib. 2. in Joann. Leo Ep. 75. Maximus Taurinenſis in hom. de Petro & Paulo, Theophylactus & alii.

Denique non hoc tantùm de Petro, ſed & de aliis Apoſtolis dictum eſſe affirmant plerique. Origenes tract. 1. ſuper cap. 16. Matt. *Tu es Petrus. Petra enim eſt*, inquit, *quilibet Chriſti Diſcipulus, & ſuper talem petram conſtruitur omnis Eccleſiaſtica doctrina.... Quodſi ſuper illum unum Petrum tantùm exiſtimas ædificari totam Eccleſiam, quid dicturus es de Joanne filio Tonitrui, & Apoſtolorum utroque?* Cyp. Ep. 27. de omnibus Epiſcopis id dictum eſſe ait. Hier. lib. 3. contra Jovin. at dicis ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licet idipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat.... *tamen propterea inter omnes unus eligitur, ut capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.* Et in Pſal. 86. cunctos Apoſtolos Eccleſiæ fundamenta eſſe dicit. Baſil. in cap. 1. Eſ. ait *Eccleſiam ædificatam in Apoſtolis, quorum unus erat Petrus.* Aug. in Pſal. 86. Apoſtolos omnes fundamenta Eccleſiæ appellat: & Epiſt. 165. ait hunc Petrum dictum fuiſſe, eo quod gereret totius Eccleſiæ perſonam. Theodoret. in Pſal. 86. Fundamenta vocat Apoſtolos. Deinde Paſchaſius Ratbertus lib. 4. in Matt. *non ſuper unum Petrum, verùm ſuper omnes Apoſtolos, Apoſtolorumque ſucceſſores Eccleſia Dei ædificatur*: unde David. *Fundamenta ejus in montibus ſanctis.*

His de loci hujus expoſitione præmiſſis, inquirendum quo pacto

&

& qualis inde Petri Primatus possit colligi. Ex primâ & secundâ expositione nulla ferè Petri suprà cæteros Apostolos prærogativa colligitur; nam ex iis minimè sequitur Petrum esse fundamentum Ecclesiæ, imò id vel Christo, vel confessioni & fidei quam emiserat Petrus adaptatur. In tertiâ expositione Petrum fateri oportet esse fundamentum Ecclesiæ; sed inde non videtur sequi eum Apostolis omnibus superiorem fuisse, cum ex quartâ expositione constet idem de Apostolis omnibus dictum. Et certè ratio fundamenti hic consistit in promulgatione Evangelii & Ecclesiarum administratione; sed hæc non secus Apostolis cæteris ac Petro data sunt, & illi non secus ac Petrus hoc sensu dicuntur fundamentum Ecclesiæ. Ephes. 2. *ædificati suprà fundamentum Apostolorum & Prophetarum.* Et Apocalyps. c. 21. *Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina, duodecim Apostolorum agni.* Nec aliud probant allata à Bellarmino testimonia. Chrysostomus homil. 55. in Matt. Petrum futurum esse dicit eo sensu fundamentum, quod Ecclesiæ Pastor futurus sit & Evangelii Prædicator: cum verò idem ait Petrum præpositum esse universo terrarum orbi, sensus non est quod omnibus omninò Ecclesiis sit præpositus, sed quod non uni populo, ut Jeremias, sed omni Genti Evangelium esset annuntiaturus. *Jeremiam quidem uni Genti pater, Petrum autem universo terrarum orbi Christus præposuit.* Similiter autor sermonis 47. apud Ambros. non aliâ ratione Petrum ait esse saxum immobile, quod totius operis Christianismi compagem molemque contineat, *nisi quia primus nationibus fidei fundamenta proposuerit.* Gregorius denique qui tertius est à Bellarmino testis allatus, ait Ep. 32. lib. 4. Petro totius Ecclesiæ curam esse commissam, sed idem de se Paulus ait, *sibi sollicitudinem omnium Ecclesiarum incumbere.* Itaque posito quod hæc verba, *& super hanc petram*, à Christo de personâ Petri dicta sint, vt ego probabilius esse arbitror, nihil aliud his sibi vult Christus, quàm Petrum ad ædificationem Ecclesiæ, hoc est, fidelium conversionem & Ecclesiarum administrationem plurimùm laboraturum. Ad summum igitur inde deduci potest eum primum ac præcipuum fore inter eos qui Evangelium erant annuntiaturi: at inde colligi minimè potest cum Bellarmino, *Petro totius Ecclesiæ regimen esse commissum, præsertim circa fidem.*

Atque id abundè confirmatur ex sequentibus Christi verbis, quibus expolit id quod dixerat, *ædificabo Ecclesiam meam. Tibi*, inquit, *dabo claves Regni Cœlorum; & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis.* Hanc enim potestatem clavium quam Christus

hîc Petro promittit, iisdem deinde verbis omnibus omninò Apostolis promittit, Matt. 18. & deinceps cunctis largitur, Matt. 28. & Joan. 20. Illi igitur oppidò falluntur, qui soli Petro datas claves esse autumant. At non ita Antiqui qui unanimi consensu tradunt claves istas in personâ Petri toti Ecclesiæ datas. Tertull. in Scorpiaco. *Memento claves ejus hîc Dominum Petro & per eum Ecclesiæ reliquisse.* Cyprianus in lib. de unitate Ecclesiæ ait Christum unum Petrum allocutum esse ut commendaret unitatem. *Hoc erant utique*, inquit, *cæteri Apostoli, quod fuit Petrus pari consortio præditi honoris & potestatis; sed exordium ab unitate proficiscitur.* Exordium dicit promissum: *Dabo tibi claves, &c.* quod deinde cunctis simul dedit. *Loquitur* inquit idem ibid. *Dominus ad Petrum. Ego tibi dico*, inquit, *quia tu es Petrus, &c. Super illum unum ædificat Ecclesiam, quamvis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: sicut misit me vivins Pater, & ego mitto vos: si hujus remiseritis peccata, &c. Tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem suâ autoritate disposuit.* Hæc verba commentario non indigent; uni Petro promissas esse claves ait, ut unitas commendaretur, cunctis autem reverà datas esse. Eodem sensu Hieronymus cap. 14. lib. 1. adversus Jovin. *At dicis*, inquit, *super petram fundatur Ecclesia, licet idipsum alio in loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claves Regni Cælorum accipiant, & ex æquo super illos fortitudo Ecclesiæ solidetur, tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio.* Quibus simile est illud Optati lib. 7. *Et claves Regni Cælorum communicandas cæteris* (id est, quas Christus commendaturus erat cæteris) *solus accepit. An verò soli Petro dantur claves Regni Cælorum, nec aliis quisquam eas accepturus? quod si dictum tibi claves Regni Cælorum commune est, cur non simul omnia, & quæ dicta sunt, & quæ sequuntur, velut ad Petrum dicta sunt omnium communia?* Gaudentius Brixiensis tract. in die ordinationis suæ. *omnes Apostoli Christo surgente in Petro accipiunt, quin imò cum Petro cælestis Regni claves ab ipso Domino accipiunt.* Ambros. in Ps. 38. Quod Petro dicitur, cæteris Apostolis dicitur: *tibi dabo claves.* Idem centies inculcat Augustinus. In lib. de Agone Christiano c. 30. *Ecclesiæ claves Regni Cælorum datæ sunt*, Concione 2. in Ps. 30. *cujus Ecclesiæ personam gerebat Petrus.* Enarrat. in Ps. 108. *Agnoscitur Petrus in figurâ gestasse personam Ecclesiæ ob primatum quem in Discipulis habuit*, tract. 50 in Joannem. *Petrus quando claves accepit Ecclesiam sanctam significavit* & tract. 108. *Unus pro omnibus dixit (tu es Filius Dei vivi & propter hoc cla-*

claves cum omnibus tanquam personam gerens Ecclesiæ accepit: ideò unus pro omnibus, quia unitas in omnibus; & in serm. de quatuor quæstionibus. *Petrus*, inquit, *multis locis scripturarum apparet quod personam gestet Ecclesiæ maximè in loco ubi dictum est tibi dabo claves, &c. Nunquid istas claves Petrus accepit, Joannes & Jacobus non acccepit & ceteri Apostoli?* Tractatu 124. *cujus Ecclesiæ Petrus Apostolus. Propter Apostolatus sui Primatum gerebat figuratà generalitate personam: Idem passim habet in suis sermonibus.* Sed ista retulisse satis est. Sanctus Leo serm. 3. de anniversar. *Transivit in alios Apostolos vis istius potestatis & ad omnes Ecclesiæ Principes hujus Decreti constitutio commeavit:* istis addit serm. 2. de natali Apost. *Non frustra uni commendatur quod omnibus intimetur, Petro enim singulariter hoc creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus forma præponitur.* Fulgent. Augustini discipulus in lib. de fide ad Petrum cap. 3. *Deus*, inquit, *in personâ beati Petri Ecclesiæ ligandi ac solvendi tribuit potestatem.* Theophilactus in hunc locum, *licet ad Petrum tantum dictum sit illud. Tibi dabo claves, &c. Tamen omnibus Apostolis olim datum est*, quando dixit; *quorum remiseritis, &c.* Eucherius in Homil. de natali Petri. *Hoc enim quod Petro principaliter dicitur, ceteris quoque Apostolis dictum esse intelligi debet.* Beda ad hæc quodcumque ligaveris; hæc potestas sine dubio cunctis datur Apostolis, quibus ab eo post resurrectionem generaliter dicitur accipite Spiritum sanctum: Ita etiam Rabanus: Lyranus in hunc locum: Hincm. in Epist. 33. ad Hincmarum Laudunensem cap. 20. & alibi: Odo Cluniacensis lib. 4. collat. cap. 19. Petrus Blesensis serm. 44. & alii innumeri quos referre longius foret. Nunc ex his Patrum dictis sequentia colligimus.

Primùm est Petro promissas esse eas ipsas claves quæ posteà cæteris concessæ sunt, ac proindè per claves hîc non intelligi, ut vult Bellarminus, summam potestatem in omnem Ecclesiam.

Secundùm claves istas hîc non datas esse Petro, sed promissas.

Tertiùm, in persona Petri promissas esse Ecclesiæ & cunctis Apostolis quibus postea datæ sunt.

Quartùm id singulariter dictum esse Petro tunc, ut unitas commendaretur, tùm quia Primatum inter Apostolos obtinebat, hoc est, primus erat Apostolorum.

Itaque ex hoc loco Petrum inter Apostolos primum fuisse colligi potest, at eum tunc aliquid accepisse quod cæteris Apostolis datum non sit, inde inferri minimè potest.

Unus superest ex locis à Bellarmino prolatis ex Joannis cap. 21. ubi Christus Petrum alloquens hæc ait: *Pasce oves meas*, quibus verbis aiunt Petrum institutum esse Pastorem & Doctorem totius Ecclesiæ, quasi verò non idem omnes privilegium olim habuerint Apostoli, & nunc etiamnum habeant Episcopi omnes, qui dicuntur Ecclesiæ, ac proinde ovium Christi Pastores. Sed ambiguitas latet in verbo *totius*: nam si collectivè istud sumatur & definitè ut omnes omninò comprehendat, quasi Petrus Pastor fuerit universæ omninò Ecclesiæ, sequetur non alios fuisse propriè Pastores quam Petrum quod falsum: si verò sumatur indefinitè, ut sumi solent propositiones hujusmodi particulares, ut sensus sit, si me amas pasce aliquas oves meas, idem fuit munus cæterorum omnium Apostolorum, & id ipse Petrus disertè tradit Epist. 1. cap. 5. ubi seniores alloquens ipse consenior: *Pascite*, inquit, *quiin vobis est gregem Dei*. Eodem sensu Apostoli omnes, imò Episcopi & Presbyteri semper dicti sunt Pastores ovium Christi, quod notius est quam ut probari debeat. Sed illorum sunt commemoranda testimonia qui dicunt non soli Petro, sed & cæteris commissas esse oves per hæc verba pasce oves meas. Ambros. lib. 2. de dignitate Sacerdotali cap. 2. *repetitum est ter à Domino pasce oves meas: quas oves & quem gregem? tunc beatus susceptit Petrus, sed & nobiscum eas susceptit, & cum eo illas nos susceptimus omnes:* Chrysostomus homilia 79. in Matth. *amas me, Petre, pasce oves meas; quod non ad Sacerdotes solummodo dictum est, verum etiam ad singulos nostrùm quibus vel minimus grex commissus esse videtur.* Augustinus hîc pro more suo ait Petrum gessisse personam Ecclesiæ, & in illius personâ cunctis id esse dictum lib. de Agone Christ. cap. 30. cum ei dicitur. *Amas me, pasce oves.* tract. 47. in Joannem, *non ipso Petro sed in corpore suo, ait Petro amas mè, pasce oves meas.* Basil. in constitutione Monastica cap. 22. *Hoc*, inquit, *à Christo ipso docemur dum Petrum Ecclesiæ suæ Pastorem post se constituit: Petre enim*, inquit, *amas me: plus his pasce oves meas & omnibus. Præterea deinceps Pastoribus ac Magistris eamdem tribuit potestatem.* Uno verbo quotidie in missa de omnibus Apostolis dicitur; *quos gregi tuo constituisti præesse Vicarios & Pastores.* At inquiunt hoc discrimen est inter Petrum & cæteros quod hi partem tantum ovium, ille omnes oves pascat.

Respondeo id ex verbis Christi non effici, nam ut observavimus, propositio ista *pasce oves*, est indefinita & in historiâ, ut à dialecti-

cis

cis obſervatur, plerumque particularis eſt, quemadmodum illa *milites plectentes coronam de ſpinis.*

Nec refert quod nonnulli aiunt Petro totius mundi oves eſſe commiſſas. S. Leo ſerm. 3. de Aſſumpt. Gregor. lib. 4. Epiſt. 32. Theophilact. in cap. ult. Joannis, & ante hos Chryſoſt. Homil. 87. in Joannem & 80. ad populum Antiochenum, necnon in ſexta adverſus Judæos, cum enim Petrus & reliqui Apoſtoli per totum orbem prædicandi poteſtatem accepiſſent, ita ut omnibus & ſingulis indefinitè per univerſum orbem oves ſint commiſſæ, dici poſſunt totius orbis Paſtores: ſic Chryſoſtomus Timotheum totius orbis Epiſcopum dicere non veretur, & Paulum ſæpiùs, præſertim homil. 2. de Pauli laudibus. Itaque Petro totius orbis oves commiſſæ dici poſſunt, quia non unius certi cujuſdam regni aut loci oves regendas accepit, ſed indefinitè totius mundi oves ad quas ille accederet.

Sunt qui dicant iſtud, *paſce oves meas*, de Judæis intelligi oportere quæ ſpeciales dici poſſunt oves Chriſti, & quorum curam Petrus veluti propriarum & ſibi ſpecialiter demandatarum ovium habuit: ſed iſta interpretatio haud videtur eſſe veriſimilis, quia Chriſtus nomine ovium & ovilis ſui, non Judæos tantùm, ſed omnes qui ſibi crediturí erant intelligit, *Habeo*, inquit, *alias oves quæ non ſunt ex hoc ovili; eas oportet me adducere & fiet unum ovile & unus Paſtor*, nempè Chriſtus qui Paſtor eſt bonus κατ' ἐξοχὴν.

Itaque ex locis à Bellarmino allatis non poteſt colligi Primatus Petri ut ipſe colligit, at aliter poteſt colligi, ut obſervavimus, quia his in locis, Petrus perſonam gerit Eccleſiæ, pro cæteris Apoſtolis loquitur & ipſe à Chriſto nomine eorum compellatur quaſi primus ac præcipuus: nunc aliunde Primatum Petri ſtabiliamus.

In omni hominum collegio debet aliquis ordo ſervari, & neceſſe eſt aliquem primum inter plures eſſe: haud igitur dubium quin in Collegio Apoſtolico primus aliquis fuerit, ſed hunc Petrum fuiſſe diſertè teſtantur Evangeliſtæ, qui cum Apoſtolos enumerant Petrum non modò ſemper primo collocant ordine, ſed primum fuiſſe affirmant, Matth. cap. 10. *Duodecim Apoſtolorum nomina hæc ſunt. Primus Simon, qui dicitur Petrus*, apud Marc. Evangelii cap. 3. Simon Petrus primus commemoratur, in multis exemplaribus græcis πρῶτος etiam dicitur, non ſecus ac apud Matth. Denique Lucas cap. 6. v. 14. electos à Chriſto Apoſtolos numerans orditur à Petro. atque hinc ſatis luculenter conſtat Petrum inter Apoſtoſtolos primum fuiſſe.

Ut

Ut verò probetur Petrum hunc habuisse Primatum jure divino advertendum est: Petrum habere non potuisse hunc Primatum nisi Christo instituente non autem approbante tantùm: Unde Lucas de electione ipsius Christi loquens Petrum primum commemorat, quasi primo loco electum, & Christus ut observavimus, hunc præ omnibus alloquitur & curam ovium peculiariter ipsi commendat: Itaque negari non debet quin ex Christi instituto Petrus fuerit primus: Cur autem hanc prærogativam ipsi Christus concesserit, nemo certò definire potest. Sunt qui id ei ob ætatem delatum dicant ut Hieron. lib. 1. contra Jovin. *Ætati*, inquit, *delatum, quia Petrus senior erat*: Cass. lib. 3. de Incarnat. *Primum*, inquit, *hunc docuit respondere ut idem ordo esset responsionis qui erat honoris, & ipse antecederet confessione qui antecedebat ætate*: Chrysost. Homil. 59. in Matth. ait: *Didrachma pro Petro solutum quod ipse esset primogenitus*, ac proinde Andrea senior quem tamen Epiph. Petro seniorem esse arbitratur hæresi 51. sed sine fundamento. Alii Primatum Petri repetunt ex eo quod primus fuerit vocatus. Nam licet Andreas prior accesserit ad Christum, videtur tamen primus Petrus ad munus electus esse, cum dixit ei Christus Luc. 1. *Noli timere, ex hoc enim eris homines capiens*: Ita Epiph. hæresi 51. *Occursus Andreæ primus contigit, postea rursus quando perfecta renuntiatio facta est, ipse fratrem suum præcessit*, & in Ancorat. *Ipse Dominus constituit Petrum primum Apostolorum.* Cypr. item in lib. testim. ad Quirinum ait Petrum primum esse quem Christus elegit. Hil. in Matth. cap. 7. *Petrus primus credidit & Apostolatus est Princeps.* Gregor. Magn. lib. 2. super Ezech. Homil. 18. *& non in memoriam revocat quod primus in Apostolatum vocatus sit*, & Chrysost. hom. 9. de pœnit. *Petrum cum dico, Petrum nomino, primum discipulorum, primum vocatum & primum obedientem.*

Denique quod minus ad propositum facit à nonnullis dicitur primus Petrus esse constitutus ob eximiam in Christum charitatem, ita Augustin. sermone 13. de verbis Domini. *Petrus in Apostolorum ordine primus, in Christi amore promptissimus.* Cyrillus in Joann. lib. 12. cap. 64. *Præveniebat*, inquit, *Petrus alios ardore, namque Christi præcipuæ fervens & ad faciendam & ad respondendum paratissimus erat*: Illius porrò amoris in Christum multa extant in scripturis vestigia quæ hîc commemorare non est necesse.

Sed nihil interest quâ ratione motus Christus Petrum primum Apostolorum constituerit, sufficit illud extra controversiam posuisse

ſe Petrum inter Apoſtolos primum locum obtinuiſſe vivente Chriſto, idque eo inſtituente. Nunc breviter oſtendo illum hunc etiam locum poſt ejus mortem retinuiſſe; conſtat id ex Actis ubi cap. 1. commemorantur omnes Apoſtoli, & inter eos primus nominatur Petrus; primus ibi cæteros alloquitur, & quid ſit faciendum præſcribit: capite ſecundo primus omnium Apoſtolorum Chriſtum annuntiat, & iterum cap. 3. & 4. comitem habens Joannem, ſolus tamen orationem habet, & pro ſe ac pro iſto reſpondet.

Omitto quaſdam alias prærogativas quas fusè digerit Bellarminus, nam ex iſtis nonnullæ ſunt gratis confictæ, aliæ nihil omnino ad Primatum Petri pertinent: hoc facilè eſſet demonſtrare, ſed in his immorari tædet, cum unuſquiſque illarum levitatem poſſit vel eas percurrendo ſtatim perſpicere.

§. II.

Petri Primatus ex veterum teſtimoniis aſſeritur.

QUæſtio hæc utrùm primum inter Apoſtolos locum Petrus habuerit, hiſtorica eſt, poteſtque probari tùm æqualium tùm ſupparium ſcriptorum teſtimonio: de iis qui ejuſdem ætatis ſunt jam ſatis dictum, de poſterioribus hîc dicendum.

Verùm iſtud quoque eſt extra omne dubium veteres omnes exiſtimaſſe Petrum omnium Apoſtolorum primum fuiſſe, innumeris id penè illorum teſtimoniis probari poſſet, aliqua tantùm nos ex iis ſelegimus.

De Petri Primatu nihil apud, Juſtinum Irenæum, Clementem, Alexandrinum & alios antiquiſſimos. Apud Origenem Homilia ſecunda de diverſis ſummus Apoſtolorum vertex appellatur, & in capite ſexto Epiſtolæ ad Romanos. *Petro*, inquit, *cum ſumma rerum de paſcendis ovibus traderetur, & ſuper ipſum velut ſuper petram fundaretur Eccleſia.* Sed utriuſque loci αὐτόγραφον non habemus, & verſio Ruffini innumeris ejuſmodi additionibus ſcatere creditur: At Clementis Origene antiquioris locum refert Euſeb. *Poſt Servatoris aſcenſum Petrum, Jacobum & Joannem, quamvis Dominus ipſos cæteris prætuliſſet, non idcirco de primo honoris gradu inter ſe contendiſſe, ſed Jacobum cognomine juſtum Hieroſolymorum Epiſcopum elegiſſe.* Vides Petrum, Jacobum & Joannem

cæteris Apoſtolis Prælatos & ex his primum fuiſſe Petrum. Citatur ex Cypriano locus in lib. de unit. Eccleſiæ. *Primatus Petro datur ut una Chriſti Eccleſia monſtretur.* Verùm ut admonet Rigaltius hæc verba ſunt adſcititia, nec habentur in vetuſtiſſimis duobus Mſſ. & à propoſito Cypriani aliena planè ſunt, quod & agnovit auctor notarum ad calcem editionis Romanæ.

Addit Bellarminus Petrum dici à Cypriano fontem & radicem & caput totius Eccleſiæ, undè unitas oritur: Verum ſenſum ille Cypriani minimè aſſecutus eſt, non enim intendit probare unam eſſe Eccleſiam ex eo quod ſuper unum Petrum ſit ædificata, ſed ideò in uno Petro ædificatam Eccleſiam dicit, ut unitas Eccleſiæ monſtraretur, vide locum ſuprà à nobis allatum ex libro de unitate Eccleſiæ, ubi mentem ſuam diſertè explicat: negari tamen non poteſt, quin Cyprianus in Petro Primatum agnoverit, ſed non eum quem Bellarminus intendit: *Nam nec Petrus*, inquit Epiſt. 70. *quem primum Dominus elegit & ſuper quem ædificavit Eccleſiam ſuam, cum ſecum Paulus de Circumciſione diſceptaret, vindicavit ſibi aliquid inſolenter, aut arroganter aſſumpſit, ut diceret ſe Primatum tenere & obtemperari à novellis & poſteris ſibi oportere.* Hoc eſt, ut inquit Rigaltius, non imperium, non dominatum, non potentatum, ſed primum locum.

Eundem Petro tribuit honorem, Petrus Alex. cap. 9. Epiſt. Canonicæ: *Petrus*, inquit, *Apoſtolorum primus ſæpè comprehenſus & cuſtodiæ traditus ignominiaque affectus ac poſtremò Romæ crucifixus eſt.*

Euſeb. lib. 2. cap. 14. Petrum vocat fortiſſimum & inter reliquos Apoſtolos virtutis merito facilè Principem, ſed hic locus eſt de virtutis non de loci Primatu.

Optatus lib. 2. *Negare*, inquit, *non potes ſcire te in urbe Roma Petro primo cathedram Epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus, unde & Cephas appellatus eſt, in quâ unâ Cathedrâ unitas ab omnibus ſervaretur, ne cæteri Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenderent, ut jam ſchiſmaticus & peccator eſſet qui contra ſingularem Cathedram aliam convocaret*, & lib. 7. *potuit itaque Petrus caput Apoſtolorum.*

At ſi Petrus eſt caput, certè primum membrum eſt, ac proinde Primatum obtinet, id ex Optato liquet. Sed ejus verbis abuntur qui inde concludere volunt Cathedram Romanam unicam eſſe in totâ Eccleſiâ: etenim per Cathedram intelligit ſucceſſionem Epiſcoporum ab Apoſtolis decurrentem, non enim inquit lib. 1. Cæcilianus

lianus exivit à Majorino avo tuo, sed Majorinus à Cæciliano, nec Cæcilianus recessit à Cathedra Petri vel Cypriani, sed Majorinus cujus tu Cathedram sedes quæ ante ipsum Majorinum originem non habebat: Ergo Optatus Cypriani non secus ac Petri Cathedram esse agnoscit, & eos qui ab illâ separantur non minus schismaticos esse quam eos qui ab ista, cur ergo Cathedræ Romanæ successionem adducit, quia hujus notior erat successio: *Videndum est*, inquit, *qui & ubi prior Cathedra sederit. Igitur negare non potes scire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse constitutam, &c. Ergo Cathedra unica quæ est prima de dotibus, sedit prior Petrus cui successit Linus*, & post enumeratos omnes ad Damasum, *Qui noster*, inquit, *est socius cum quo nobis totus orbis commercio formatarum in una communionis societate concordat. Vestræ Cathedræ vos originem reddite.*

Probat igitur Optatus ex communione quam habebant cum Damaso & cæteris Episcopis suam esse Cathedram, hoc est, se esse inter eos qui legitimam habebant successionem, unde idem Optatus paulò post aliarum quoque Ecclesiarum successionem & communionem adducit. *Ergo*, inquit, *ex dotibus supradictis Cathedra est prima quam probavimus per Petrum nostram esse.* Dein allegat septem Angelos qui sunt in Asiâ, ad quorum Ecclesias Apostolus Joannes scripsit, *Cum quibus*, inquit, *Ecclesiis nullum communionis probamur habere consortium*, & posteà: *Argue nos Thessalonicensibus, Corinthiis, Galatis, septem Ecclesiis quæ sunt in Asiâ communicasse*, ex quibus constat Optatum non præcisè probare se suosque in Ecclesia esse quod adhærerent Cathedræ Petri, sed se suosque veram Cathedram, hoc est successionem Apostolicam retinere, quod communicarent Petri & aliorum Apostolorum successoribus.

Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 2. & 7. Petrum Apostolorum Principem ac supremum appellat.

Basilius in sermone de Judicio Dei: *Ille*, inquit de Petro, *Beatus qui cæteris prælatus discipulis fuit.*

Gregorius Nazianzenus orat. de moderat. in disputationibus servandâ. *Vides*, inquit, *quemadmodum ex Christi discipulis, magnis utique omnibus & excelsis, atque electione dignis hic petra vocetur atque Ecclesiæ fundamenta suæ fidei commissa habeat, ac reliqui discipuli post-habuerit se tranquillo animo ferant.*

Epiphanius hæresi 51. *Si elegit Dominus Petrum ut Dux esset discipulorum.*

Gregorius Nyssenus seu potiùs Autor incertus libelli de delectis

teſtimoniis ex veteri teſtamento hæc habet, ut ipſe Dominus ait ad Principem Apoſtolorum: *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, ſuper confeſſionem videlicet Chriſti.

Ambroſius in caput ultimum Lucæ, *Quia*, inquit, *ſolus Petrus profitetur & omnibus antefertur*, & in capite 12. Epiſt. 2. ad Corinth. *primatum*, inquit, *non accepit Andreas ſed Petrus.* Affertur ejuſdem locus ex ſerm. 11. ſed iſti ſermones mihi valdè ſunt dubii. Hieronymus ſæpè Petrum Apoſtolorum Principem appellat, ut in lib. de viris illuſtribus, & lib. 1. adverſus Pelag. *Ut Plato*, inquit, *fuit Princeps Philoſophorum, ita Petrus fuit Apoſtolorum.*

Necnon in lib. 1. adverſus Jovin. *Ubi dicit inter 12. unum electum Petrum, ut capite conſtituto ſchiſmatis tolleretur occaſio: ſed cur non Joannes electus eſt virgo; ætati delatum eſt, quia Petrus erat ſenior.*

Chryſoſt. Homil. 55. in Matth. *Eccleſiæ paſtor & caput homo piſcator & ignobilis.* Orat. 4. adverſus Judæos, *Petrus adeo abluit illam negationem ut etiam primus Apoſtolorum fuerit factus.* Et Homilia 3. in Acta, *quam eſt fervidus, quam in choro princeps eſt & ubique primus omnium incipit loqui.* Denique Homil. 86. in Matth. vocat Petrum caput & verticem Apoſtolorum.

Sanctus Auguſtinus multis in locis Petri primatum aſſerit lib. 2. de Baptiſmo cap. 2. Petrum commemorat his verbis, *In quo primatus Apoſtolorum tam excellenti gratiâ præeminet.* Hinc eundem, ob primatum perſonam Eccleſiæ geſtaſſe ſæpiùs ſcribit ut enarrat in Pſalm. 108. *Agnoſcitur*, inquit, *Petrus in figura geſtaſſe perſonam Eccleſiæ ob primatum quem in diſcipulis habuit:* Idem lib. 2. de Baptiſmo cap. 1. principatum Apoſtolatus Petri cuilibet Epiſcopatui præferendum eſſe docet, ubi comparat ille Apoſtolatum Petri cum Epiſcoporum poteſtate, & dignitatem Apoſtolatus, ac maximè Apoſtolorum principis Epiſcoporum dignitate ſuperiorem eſſe affirmat.

Cyrillus Alexandrinus Petrum Apoſtolorum πρόκριτον vocat Theſaurorum aſſert. 34. necnon 12. in Joannem. De S. Leonis mente, nullum eſt dubium; is enim primatum Petri ſæpe extollit: ſermone 3. in anno Aſſumptionis: *Et tamen*, inquit, *de toto mundo unus Petrus eligitur qui & univerſarum gentium vocationi & omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ patribus præponatur, ut quamvis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus.* Deinde jus poteſtatis illius non ſoli Petro datum, ſed in omnes Apoſtolos tranſiiſſe ait: ideò tamen

ſin-

ſingulariter Petro intimatum, quia cunctis Eccleſiæ rectoribus forma præponebatur. Denique auream hanc ſententiam ſubjungit: *Manet ergo Petri privilegium, ubicumque ex ipſius fertur æquitate judicium.* Serm. 72. *Beato Apoſtolo Petro ſupra cæteros, hoc eſt, præ cæteris, poſt regni claves ovilis Dominici cura mandatur.* Serm. 81. beatus Petrus princeps Apoſtolici ordinis item Epiſt. 86. Petrum vocat Apoſtolici chori primum ac principem. His addi poſſent alii recentiores, tùm è Græcis, tùm è Latinis. Sed id minimè neceſſe eſt quia ſcilicet extra dubium eſt eos Petri primatum agnoviſſe. His igitur miſſis ad alia veniamus.

§. III.

In quo oſtenditur nihil obſtare Petri Primatui Apoſtolorum inter ſe æqualitatem, & recentioris de Petri & Pauli individuo Primatu ſententia examinatur.

PEtrum inter Apoſtolos Primatum obtinuiſſe ſatis demonſtratum eſt: unus tamen ſupereſt eximendus ſcrupulus qui pleroſque non parum commovet, arbitrantes obſtare Petri primatui Apoſtolorum inter ſe æqualem poteſtatem: nam, inquiunt, Apoſtoli omnes eadem autoritate, eadem poteſtate à Chriſto donati ſunt, illamque eodem modo quo Petrus exercuerunt, nam Eccleſias, ut ille, fundarunt; Evangelium ubique annuntiaverunt, Epiſcopos conſtituerunt, nec quidquam aſſignari poteſt quod iſte fecerit, illi verò non fecerint, ergo conſtat eos fuiſſe æquales, ac proinde ruit primatus Petri.

Confirmatur hæc objectio multis & apertis teſtimoniis ſanctorum Patrum, ut Cypriani in lib. de unit. Eccleſ. ſcribentis. *Et quamvis Apoſtolis omnibus parem poteſtatem tribuat poſt reſurrectionem, hoc erant utique & cæteri Apoſtoli quod fuit Petrus pari conſortio præditi honoris & poteſtatis:* Eadem eſt ſententia Hieronymi lib. 1. adverſus Jovinianum: *At dicis*, inquit, *ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licet hoc ipſum alio in loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti claves regni cœlorum accipiant & ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidetur.* Hinc Apoſtoli omnes à Patribus dicuntur Vicarii Chriſti: *Conſtat*, inquit Hilarius Diaconus in Epiſt. 1. ad Cor. *Apoſtolos eſſe Dei adjutores, quia Vicarii ſunt Chriſti.* Et Chryſoſtomus explicans

illud Pauli pro Christo: *Legatione fungimur*, ait, *omnes Apostolos illius loco officium ejus suscepisse:* mitto illud omnibus notum Præfationis Missæ Apostolorum: *quos operis tui Vicarios eidem contuliſti præesse pastores.* Quapropter illi ipsi qui primatum Pontificis maximè extollunt, fatentur vulgò Apostolos omnes æquales fuisse; sed aiunt ex ipsis plerique Apostolicam illam autoritatem ad tempus tantùm datam fuisse cæteris, & Petro concessam ut ad successores ejus permanaret. Verùm hæc responsio mihi videtur esse fictitia, & Petri primatui non parùm derogare. Fictitia quidem est, quia nullâ ratione, nullo testimonio scripturæ aut traditionis docemur potestatem Apostolatûs Petri ad ejus successores permanasse, non autem potestatem cœterorum Apostolorum, cùm ex æquo Ecclesiarum Apostolicarum Episcopi, dicantur eorum Apostolorum à quibus Ecclesiæ sunt fundatæ successores: imò omnes Episcopi Apostolorum omnium successores esse perhibeantur. Deinde hæc opinio primatui Petri derogat; nam ex eâ sequitur quidem Petri successores præferri debere cœteris Episcopis, at Petrum propterea inter Apostolos primatum habuisse non convincitur.

Itaque respondeo æqualitatem illam Apostolorum nihil obstare Primatui, quia semper ille excipiendus est ab istâ æqualitate; nam ut monuimus, plures esse non possunt primi, sed unum esse primum necesse est: cum ergo haud dubium sit Petrum fuisse primum inter Apostolos, fieri non potest ut illi fuerint ei æquales in Primatu, æquales igitur sunt si ita vis in omnibus, excepto Primatu, qui pluribus conferri non potest. Porrò testimonia in contrarium adducta hoc unum probant, Apostolos in clavium administratione, fidei prædicatione, Ecclesiarum fundatione, potestate, autoritate æquales fuisse: at eos in Primatu Petro æquales fuisse nullus dicit, imò contrarium omnes dicunt iis ipsis in locis, ubi æqualitatem Apostolorum maximè commendant.

Ex his videre est falli eos qui Petrum & Paulum in primatu æquales, imò ejusdem omninò primatus ex æquo participes esse afferuerunt; nam, ut diximus, plures non possunt esse primi sub eadem ratione: cum ergo Petrum primum fuisse constet, fieri non potest ut Paulus sit etiam primus: Primatus enim res est quæ uni tantùm convenit, nec alteri potest communicari. Verum istos in errorem induxêre multorum Patrum dicta, quibus Petri ac Pauli æqualitas commendatur; sed æqualitas illa est in Apostolatûs potestate, non autem in Primatu; ut autem illorum argumenta sigillatim excutiamus.

mus. Primùm igitur aiunt Antiquos omnes unanimi consensu tradere, Ecclesiam Romanam à Petro & Paulo fundatam, utrumque Ecclesiæ hujus Episcopum fuisse, utriusque hanc fuisse Cathedram, Romanos Pontifices, non solùm Petri, sed & Pauli successores esse ac Vicarios, & ab eis autoritatem & Episcopatum accepisse. Hinc illi concludunt, eum cùm urbis Romæ Episcopus fuerit cum Petro, cum eo quoque Primatum obtinuisse.

Verùm id immeritò concludunt illi, namque ex eo quod Petrus & Paulus Romanam Ecclesiam ambo fundarint, non sequitur eos individuum habuisse Primatum, sed tantùm eos simul ad urbem Romam accessisse, ibique fidem annuntiasse, & Ecclesiam licet diversis temporibus rexisse. Huc accedit quod simul ibi martyrio coronati sunt, & hanc Ecclesiam sanguine suo consecrasse videntur: hac de causa uterque meritò dici potest Episcopus Romæ, non quod illi Ecclesiæ ita fuerint addicti, ut non aliarum etiam curam susceperint; sed quia ad hanc urbem ambo venerunt, ambo Evangelium ibi annuntiaverunt; ambo multos illic ad fidem adduxerunt; ambo hanc Ecclesiam per tempus aliquod rexerunt; ambo sibi successores ordinarunt, si fides nonnullis habeatur; ambo denique ibi glorioſè vitam pro Christo finierunt: ergo haud immeritò Ecclesiæ hujus ambo dicuntur Episcopi, & Romani Pontifices istorum ex æquo successores esse perhibentur; sed non video cur inde Primatum utriusque individuum asserere sit necesse; non valet enim hæc consecutio, Petrus & Paulus Ecclesiam Romanam in commune rexerunt, ergo in commune Primatum habuerunt; quippe Episcopatus Romanus cura est gregis Romani, cujus partem unus, partem alius potest suscipere: at Primatus non ita se habet, nec iste partem Primatûs unam, ille alteram potest habere.

Ergo, inquiet aliquis, inde sequetur aliquem fuisse Episcopum Romanum qui Primatu caruerit; at proinde dici poterit Ecclesiam Romanam Primatu caruisse.

Respondeo falsum esse consequens, quia scilicet semper Ecclesia Romana prima dici potuit omnium Ecclesiarum, tum ob urbis illius amplitudinem, tum quia unus ex ejus Episcopis Primatum inter Apostolos habebat, licet alter ad eum proximè accederet, & in omnibus ei foret æqualis, si Primatum excipias.

Alterum argumentum multò gravius esse videtur: petitur illud ex summâ Petri Paulique æqualitate, quam non rarò commendant sancti Patres. Sic Ambrosius lib. de Spiritu sancto cap. 12. *Nec Paulus*

lus, inquit, *inferior Petro, quamvis ille Ecclesiæ fundamentum, & hic sapiens Architectus sciens vestigia credentium fundare populorum, nec Paulus, inquam, indignus Apostolorum collegio, cum primo quoque facilè conferendus, & nulli secundus; nam qui se imparem nescit, facit æqualem.* Et Aug. serm. 25. de Sanctis. *Etsi Petrum priorem, tamen ambos ditavit honore uno.* Nec non Maximus Taurinensis homil. 5. in natali Apostolorum. *Ergo beati Petrus & Paulus eminent in universos Apostolos, & peculiari quadam prærogativâ præcellunt; verùm inter ipsos quis cui præponatur incertum est, puto enim illos æquales esse meritis, quia æquales sunt passione, & simili eos fidei devotione vixisse, quos simul videmus ad martyrii gloriam pervenisse.* Greg. 1. Dialog. cap. ult. *Paulus Apostolus Petro Apostolorum primo in principatu frater est.* Hinc Petrus & Paulus æquè dicuntur Apostolorum Principes, Apostolorum primi, summi Apostoli, ad culmen & apicem Apostolorum subvecti. Paulus non secus ac Petrus totius orbis curam habere dicitur, & omnium orbis Ecclesiarum Pastor; quin etiam Paulus sæpè solus dicitur Princeps Apostolorum, caput Apostolorum, qui Primatum Apostolatûs inter gentes habuerit, quemadmodum Petrus inter Judæos. Hinc in imaginibus Petrus & Paulus velut æquales depingi solent, imò nonnunquam Paulus ad dexteram, Petrus ad sinistram ponitur. His & aliis argumentis ex Patribus collectis vincere conantur illi, Petrum & Paulum esse individui Primatûs participes.

Sed his quæ huc usque expositis suppositis, nullo negotio ad hæc omnia respondetur, Petrum & Paulum in Apostolatu, in potestate, in autoritate æquales fuisse, in Primatu non item. Imò etiam præter hanc æqualitatem, quam etiam cæteri Apostoli habuerunt, specialiter Paulus æqualis Petro dici potest: primò, quod sicut iste Judæorum, ita ille Gentilium fuit Apostolus. Secundò, quod ille non secus ac iste plurimùm laboraverit ad annuntiandum Evangelium, ac innumeras gentes adierit, & ad fidem converterit. Tertiò, quod uterque Romanam Ecclesiam fundarit, & ibi martyrio vitam finierit: at his non obstantibus Petrus in Primatu Paulo fuit superior: atque idipsum constat ex testimoniis allatis. Ambrosius ait Paulum cum primo conferendum, & nulli propriè secundum, supponens scilicet Petrum inter Apostolos primum fuisse, cum quo tamen Paulus conferri posset.

Sanctus Leo honorem unum esse ait Petri ac Pauli, ob fundationem scilicet Ecclesiæ Romanæ, & martyrium ibidem perpessum.

Hinc

Hinc gloriæ ejuſdem conſortes ſæpè dicuntur, ac Petrus Pauli in dignitate frater à Gregorio dicitur: eadem de cauſa Maximus Taurinenſis ait Paulum eſſe æqualem Petro in meritis & in martyrio.

Quod deinceps additur, Petrum & Paulum dici principes, apices & capita Apoſtolorum, oſtendit hos equidem præ cæteris inſignes fuiſſe, at eos inter ſe in primatu æquales fuiſſe non probat. Namque non rarò non ſolùm Petrus & Paulus, ſed & alii Apoſtoli his nominibus decorantur; ſic ipſe Paulus comparat ſe cum magnis Apoſtolis: hoc nomine Petrum, Jacobum & Joannem indicans, quos Eccleſiæ columnas appellat. Sic Chryſoſtomus tres iſtos cæteris omnibus Apoſtolis præſtitiſſe ait, in ſerm. de præmiis Sanct. & in cap. 15. 1. ad Corinth. & in Ep. ad Galatas, initio. *Petrus*, inquit, *Jacobus & Joannes non prohibebant circumcidi, cum eſſent inter Apoſtolos primæ dignitatis.* Idem Apoſtoli tres à Victore Antiocheno in Marc. cap. 9. dicuntur Apoſtolorum Coriphæi, qui primas inter Apoſtolos obtinebant. S. Aug. in Ep. ad Galatas. *Petrus*, inquit, *Jacobus & Joannes honoratiores erant cæteris Apoſtolis.* His adde Clementis locum ex Euſebio ſuperiùs citatum, ex quibus pariter inferri poſſet, ſi quid valeat adverſariorum conſecutio, Petrum, Jacobum & Joannem primatûs individui fuiſſe participes, non ſecus ac Petrum & Paulum; ſed iſtud imprudenter omninò fieret. Sciunt enim omnes hiſce phraſibus non ſignificari omnimodam eorum qui cæteris præferuntur æqualitatem, ſed tantùm eorum ſuper alios præſtantiam: ſic cum Virgilium, Horatium & Ovidium voco Poëtarum principes, non intendo iſtos ſecum invicem comparare, & omni modo æquales ſtatuere, ita ut nullus inter eos ſit ſuperior; ſed hoc unum volo eos inter Poëtas eminere & cæteris præſtantiores eſſe. Quin etiam fieri poteſt, imò ſæpiſſimè fit ut iſtæ appellationes latè ſumantur, & nonnunquam primus aliquis vocetur ac princeps qui non abſolutè primus eſt, ſed inſignis tantùm. Sic Cicero dicitur Oratorum princeps, licet Demoſthenes cum eo de primo gradu contendere poſſit. Sic Horatium Poëtarum principem dicere nemo veretur, quamvis Virgilium ei præferendum eſſe vix quiſquam dubitet. Haud ergo mirum ſi nonnunquam Paulus ſolus dicatur primus ac princeps Apoſtolorum, non quod abſolutè primus ſit, ſed quia inter primos & principes numerari poteſt. Adde quod unus dici poteſt alio prior ac præſtantior ſecundum aliqua: & ſic Paulus Petro præferri poteſt, quia, ut ipſe ait cæteris, abundantiùs pro Chriſto laboravit, unde & ſeipſum comparat magnis Apoſtolis Petro, Jacobo & Joanni, nec mi-

nus quidquam ſe feciſſe ait, quamvis alibi minimum ſe Apoſtolorum appellet.

Unus jam ſupereſt eximendus ſcrupulus, quod ſcilicet huic dicatur non ſecùs ac Petro commiſſa totius orbis cura. Verùm ut advertimus, id fuit Apoſtolatûs proprium, non primatûs; omnium mundi Eccleſiarum curam habere, & ubique tum Chriſtum annuntiare, tum fideles confirmare: id autem præcipuè Paulo conveniebat, quia Gentium erat Apoſtolus, & innumerarum Eccleſiarum fundator, quarum proinde ſpecialem curam habere tenebatur. *Quis*, inquit, *infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandaliſatur, & ego non uror? quotidiana mihi incumbit ſollicitudo omnium Eccleſiarum.* Ob charitatem ſcilicet & affectum quo fideles omnes, ac præſertim eos quos ipſe ad fidem adduxerat complectebatur. Argumentum ultimum ex imaginibus repetitum, ego nihil moror, nihil enim illo levius; nam ex eo quod Petrus & Paulus ſimul pingantur, non ſequitur eos eſſe æquales in primatu, ſed ad ſummum in Apoſtolatu: cur verò nonnunquam Paulus dextrum locum occupet, ratio certa reddi non poteſt præter pictorum arbitrium, quibus *quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.*

His de Petri primatu præmiſſis, in illa diſputatione celebri de ejus Monarchiâ, non hæreo. Nam ſi Monarcha dicitur is qui primum obtinet locum, qui primatum inter alios tenet, haud dubium eſt Petrum hoc ſenſu fuiſſe Monarcham. Si verò Monarchia ſumatur pro autoritate abſoluta, necnon pro dominatu, cui nullus ſeſe poteſt opponere, nego Petrum hoc ſenſu Eccleſiæ Monarcham fuiſſe; hanc etenim Monarchiam à ſe & ſuis rejicit Chriſtus cum ait: *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic.* Et Petrus ipſe ſcribens: *paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, non coactè, ſed ſpontaneè, non dominantes in Cleris, ſed formâ facti gregis ex animo.*

Et certè quoad regimen prima illa Eccleſia ariſtocratiâ uſa eſt; nihil enim ſolus Petrus ſtatuit, ſed ſimul cum Apoſtolis & ſenioribus: ſic cum eligendi fuerunt Diaconi, communi Apoſtolorum conſilio & autoritate id factum eſt; cumque de circumciſionis & legalium obſervatione longè gravior difficultas foret exorta, illa non Petri autoritate, ſed Apoſtolorum ſeniorumque Hieroſolymis congregatorum judicio definita eſt. Atque adeò verum Petrum non fuiſſe abſolutum Monarcham aliorum Apoſtolorum, ut Paulus non ſit veritus ei in faciem reſiſtere, cum Gentes ad Judaïcas ceremonias obſervandas vellet impellere. Conſtat ergo Petri primatum non fuiſſe

Mo-

Monarchiam abſolutam, aut dominatum in cæteros Apoſtolos; quod idcircò monui, quia ſolent hæretici hæc ſecum invicem confundere, & Catholicos accuſare quaſi Monarchiam abſolutam & dominatum in Eccleſiâ admittant, quod à veritate alienum eſt: ſed de hoc fuſiùs dicemus capite ſequenti.

CAPUT II.

De Romanæ Eccleſiæ primatu.

§. I.

In quo demonſtratur primatus Eccleſiæ Romanæ ſupra cæteras orbis Eccleſias.

AD demonſtrandum Romanæ Eccleſiæ Primatum, non ſufficit oſtendiſſe Petrum inter Apoſtolos primum habuiſſe locum, quippe non omnis à Petro fundata & inſtituta Eccleſia primatum hunc habuit; alioquin Antiochena & aliæ quamplurimæ orbis Eccleſiæ quas conſtituit, & ſaltem ad tempus rexit, primatum ſibi vindicarent: quapropter ex traditione oſtendendum eſt, quænam ex Eccleſiis à Petro fundatis primatûs honore dignata fuerit: id porrò ſoli Romanæ Eccleſiæ, non alteri ſemper competiiſſe unanimis traditio docet. Hujus primus teſtis eſt Irenæus, qui lib. 3. cap. 3. Romanam Eccleſiam maximam & antiquiſſimam vocat. *Maximæ & antiquiſſimæ*, inquit, *& à duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis fidem per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſque ad nos indicantes confundimus omnes eos qui præterquam quod oportet colligunt; ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam: hoc eſt eos qui ſunt undique fideles in qua ſemper ab iis qui ſunt undique conſervata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio.* Quæ verba oſtendunt Irenæi tempore Romanam Eccleſiam antiquiſſimam & ampliſſimam traditionis teſtem locupletiſſimam fuiſſe, & cæteris omnibus Eccleſiis eminentiorem ac celebriorem fuiſſe.

Secundus erit Cyprianus Ep. 54. *Navigare*, inquit, *audent ad Petri cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta est.*

Tertius, Gregorius Nazianzenus in carmine de vitâ suâ, ubi sic canit.

Natura binos haud quidem soles dedit.
Dedit ipsa binas attamen mundi faces,
Romas vetustam scilicet & novam:
Fides vetusta recta erat, jam antiquitus
Et recta præstat, nunc item nexu pio
Quodcumque labens videt sol diminuens,
Ut universi præsidem mundi decet.

Quanquam iste novam Romam cum vetustâ comparet, hanc tamen totius orbis præsidem esse fatetur.

Quartus, Ruffinus qui invect. secundâ in Hieron. Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum caput vocat.

Quintus, Augustinus Ep. 162. nunc 43. ubi ait principatum Apostolicæ Cathedræ semper in Romanâ Ecclesiâ viguisse, & Ep. 105. nunc 194. *De cujus*, inquit, *gratiæ commendatione maximè ad Romanos Apostolica Epistola loquitur, ut inde se prædicatio ejus velut à capite orbis suis orbe diffunderet.* Et contra duas Epistolas Pelagii lib. 1. cap. 2. ad Bonifacium Romanæ urbis Episcopum hæc ait. *Communis est nobis qui fungimur Episcopatus officio, quamvis in eo præmineas celsiora fastigio specula pastoralis.* Et tamen, *quamvis altius præsideas.*

Sextus, Theodorit. qui in Ep. ad Leonem, Romanam Ecclesiam orbi universo præesse scribit.

Septimus, Prosper in carm. de ingrat. in quo leguntur hi versus.

Sedes Româ Petri quæ Pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.

Quæ postrema verba non hunc habent sensum, quod Roma per religionem domina sit omnium Ecclesiarum, sed quod ea religio quæ Romæ viget, ubique vigeat, iis etiam in locis quo Romanorum arma penetrare non potuerunt.

Octavus, autor libri de vocatione Gentium lib. 2. cap. 6. cujus similis omninò est sententia. *Roma*, inquit, *per Sacerdotii principatum amplior facta est arce religionis, quam solio potestatis.*

Hos

Hos sequuntur Fulgentius lib. de Incarnatione & gratiâ cap. 11. Vincentius Lyr. commonit. cap. 42. Victor Uticensis lib. 2. de persecutione Vandalicâ, qui Romanam Ecclesiam mundi caput appellant, & alii benè multi quos impræsentiarùm commemorare longum foret.

Addam nonnullæ Romanorum Pontificum qui hanc sibi dignitatem vindicant, testimonia. Siricius Ep. ad Himerium Romanam Ecclesiam caput mundi appellat. Idem habet Innocent. Epist. 22. & 91, ubi vocat eam fontem & caput omnium Ecclesiarum. Sanctus Leo serm. 1. de natali Apostolorum, & alibi passim Ecclesiæ suæ primatum inculcat. Joannes 2. Epist. ad Justin. seniorem Romanam Ecclesiam verè Ecclesiarum caput esse dicit, *ut Patrum*, inquit, *regula & Principum statuta declarant.* Anast. 2. in Ep. ad Anastasium Imperatorem, ait Romanam Ecclesiam in universali Ecclesiâ tenere principatum. Fœlix 4. Epist. 1. & Pelag. 2. Epist. item 1. sedem suam vocat caput omnium Ecclesiarum. Gregorius Magnus licet universalis Episcopi nomen rejiciat, primæ tamen sedis Episcopi nomen & honorem sibi vindicat; sed istorum in suâ causâ testimonium non magni fortassè momenti videbitur, quapropter ad primatum Ecclesiæ Romanæ sine controversiâ asserendum, Conciliorum Decreta sunt producenda, in quibus ipsi etiam Græci Romanæ Ecclesiæ primatum agnoverunt.

Adducitur Concilii Nicæni Canon sextus, sed in eo prout in Græcis editionibus legitur, nihil est unde possit dignosci quem locum inter Patriarchales Sedes obtineat Romana; verum nonnullæ sunt Canonis hujus editiones, in quarum initio legitur *Ecclesia Romana semper habuit primatum*, vel *de primatu Romanæ Ecclesiæ.* Et quidem primò ita refertur à Paschasino Leonis in Concilio Chalcedonensi Legato act. 16. *quod Ecclesia Romana semper habuit, seu Ecclesia Romana semper habuit primatum.* At statim Chalcedonenses Patres eundem Canonem ex codice suo sine istâ additione retulerunt. Quapropter consentiunt omnes eruditi verba hæc non esse genuina, sed assuta esse. Et hæc quidem primùm inscriptionis loco fuerunt, & ab aliquibus Canoni sexto Nicæno præfixa sunt hoc modo. *De primatu Ecclesiæ Romanæ*, vel certè ad marginem adscripta: *Ecclesia Romana semper habuit primatum.* Hinc in multis manuscriptis hæc verba optimè distinguntur ab ipso Canone, præsertim verò in codice Justelli & Vaticanæ Bibliotheeæ à Sirmundo edito ubi extat hæc inscriptio, *de primatu Ecclesiæ Romanæ & aliarum civitatum Episcopis.* At postea, ut

fieri solet, hæc eadem verba in textum irrepserunt. Id ex eo perspicuè patet quod illa cum sequentibus cohærere minimè possint & ad hujus Canonis scopum nihil quidquam faciant, deinde nec in Græco, nec in ulla versione, nec in ipso posteriori Codice Romano Dionysii Exigui reperiuntur.

Porrò inscriptio hæc parum fidelis est, namque, ut diximus supra, in sexto Canone Nicæno non agitur de Primatu Romanæ Ecclesiæ præ cæteris orbis Ecclesiis, sed de ejus jurisdictione in Ecclesias suburbicarias, ac proinde qui hanc inscriptionem primi apposuerunt, quique eam deinde in textum immiserunt à Canonis mente aberrarunt.

Itaque prima Concilii alicujus universalis sanctio de Primatu Romani Pontificis, hæc est quæ extat Canone 2. Constantinopolitani Concilii: *Constantinopolitanus habeat Primatus honorem post Romanum Episcopum*: quo in Canone supponunt Græci Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum primam esse, nec id illi suo Canone indulgent ut visum est Græcis recentioribus, sed privilegium quo ab antiquo fovebatur, ei sartum, tectumque esse volunt, ut nihil ejus obsit primatui honor Antistiti Constantinopolitano delatus.

Concilium Aquileiense eodem fermè tempore habitum Pontificis quoque Primatum agnoscit in Epist. ad Imperat. de Ursicino. *Obsecranda fuit*, inquiunt, *Episcopi clementia vestra ne totius orbis Romani caput Romanam Ecclesiam turbari sineret.*

In Concilio Chalcedonensi primus locus Leonis Legatis datus est & Romanæ Ecclesiæ primatus communi omnium consensu comprobatus, nec non à judicibus ita confirmatus. His verbis: *Glorioſissimi judices dixerunt ex his quæ gesta sunt vel ab unoquoque disposita perpendimus omnem quidem primatum & honorem præcipuum secundum Canones antiquæ Romæ Dei amantissimo Episcopo conservari.* Ista sanctio confirmatur Canone 36. Synodi Trullanæ. His accedit Imperatorum autoritas, sic Theodos. & Valent. Imperatores *Cum igitur Sedis Apostolicæ primatum sancti Petri meritum qui Princeps est Episcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis, sacra etiam Synodi firmarit autoritas.* Valentinianus item in Epist. ad Theodos. ante Concil. Chalced. *Quatenus Romanæ Ecclesiæ Episcopus cui Principatum Sacerdotii super omnes antiquitas contulit.*

Justinianus Novell. 131. tit. 14. c. 2. *Sancimus secundum Ecclesiasticarum Regularum definitiones sanctissimum senioris Romæ Papam primum*

esse

esse omnium Sacerdotum : Beatissimum autem Archiepiscopum Constantinopoleos novæ Romæ secundum habere locum post sanctam Apostolicam senioris Romæ Sedem ; aliis autem omnibus Sedibus præponatur.

Idem Romanæ Ecclesiæ privilegium agnoverunt Gallicani & Hispani Antestites illi in Epist. ad Leonem Principatum Ecclesiæ Romanæ super omnes Ecclesias prædicant. Isti in Synodi Tarraconensis Epist. ad Hilar. *Cujus*, inquiunt (Petri Vicarii) *principatus sicut eminet ; ita ab omnibus metuendus & amandus.* Sed hæc ad asserendum Ecclesiæ Romanæ Primatum abundè sufficiunt, nunc illi sunt refellendi qui adversus eum insurgunt.

§. II.

De Primatu quem ambiit Constantinopolitana Ecclesia, necnon de Græcorum recentiorum eâ de re sententia.

QUibus gradibus Sedes Constantinopolitana ad Patriarchalem dignitatem sit evecta ex dictis superiori dissertatione liquet : at quia sunt nonnulli qui quæ à Concilio Constantinopolitano & Chalcedonensi facta sunt Primatui Romano obfuisse putent, res paulò exactiùs examinanda.

Ex Concilii Constantinopolitani Canone vix quidquam obiici potest : nam ut probavimus in eo honoris primatus Constantinopolitano Episcopo nonnisi post Romanum conceditur.

In Chalcedonensi major difficultas, namque Episcopi in definitione act. 16. ἴσα πρεσβεῖα, hoc est eadem & æqualia privilegia tribuunt Episcopo novæ Romæ, ac veteris Romæ Episcopo & judices in sua determinatione æqualia primatus honoris jura concedunt utrique : verùm si quis hæc diligentiùs attendat, videbit hæc non obesse primatui veteris Romæ, nam hîc Episcopi fatentur Constantinopolim esse secundo loco. *Secundam*, inquiunt de novâ Româ, *post illam veterem existentem.* Et posteà : *Episcopum tamen Constantinopolitanum habere* πρεσβεῖα τῆς τιμῆς *post Romanum Episcopum.* Judices verò Romanæ Ecclesiæ tribuunt, πρὸ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα καὶ τὴν ἐξαίρετον τιμήν. Constantinopoli verò tribuunt τὰ αὐτὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς. Sed tantùm *post Romanum* : Itaque dum idem primatus honor Constantinopolitano defertur his Canonibus Romani Pontifi-

tificis primatus non læditur, ſed tantummodò Antiochenæ & Alexandrinæ, aliarumque Eccleſiarum privilegiis derogatur. Hinc S. Leo Epiſt. 58. non queritur ſuum primatum læſum eſſe Canone Chalcedonenſi, *Sed quod ſecundi honoris privilegium Sedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit.* Et poſteà: *Non convellantur provincialium jura primatuum nec privilegiis antiquitùs inſtruntis Metropolitani fraudentur. Antiſtites. Nihil Alexandrinæ Sedis ejus quam per ſanctum Marcum Evangeliſtam beati Petri diſcipulum meruit, pereat dignitatis. Antiochena quoque Eccleſia in paternæ conſtitutionis ordine perſeveret.* Eadem expoſtulat Epiſt. 57, 58, 63, 66. atnuſquam queritur hanc Chalcedonenſis Concilii ſanctionem ſibi, ſuoque Primatui obeſſe.

Sed deindè ulteriùs progreſſa novæ Romæ ambitio ſuam Eccleſiam cum Romana coæquare quantùm potuit conata eſt: ſic Joannes conſt. ad Hormiſdam ſcribens Epiſt. eam quæ inter Epiſt. Hormiſdæ eſt 34. *Sanctiſſimas*, inquit, *Dei Eccleſias hoc eſt ſuperioris veſtræ & novellæ iſtius Romæ unam eſſe accipio. Illam Sedem Apoſtoli Petri & iſtius auguſtæ civitatis unam eſſe definio.* Et poſt alia: *ſicut oportet dicere & olim ſcripſi utraſque Eccleſias tam ſenioris quam novæ Romæ unam eſſe evidenter intelligens & utriuſque unam Sedem rectè definiens.*

Hinc etiam Conſtantinopolitanus œcumenicum ſe Patriarcham dici amavit, ſibique illud nomen vindicavit. Hoc primum Joanni Cappadoci tributum legitur in Concil. Conſtant. ſub Menna & Anthimo conceditur in cod. lib. 4. cap. 7. & novella 16. Deinde Maxentio imperante Joannes cognomento jejunator ſeipſum œcumenicum Epiſcopum appellavit in Synodo adverſus quendam Gregorium Epiſcopum. Tum Pelagius II. ob elationis hujus vocabulum inquit Gregorius lib. 4. Epiſt. 38. hujus Concilii acta diſſolvit. Hujus Pelagii ſucceſſor Gregorius eundem titulum quem Joannes Mauritii gratiâ fretus retinebat, impugnavit litteris ad Imperatorem, ad Patriarchas & ad ipſum Joannem ſcriptis.

Ex his Eulogius Alexandrinus reſcripſit Gregorio ſe pariturum, & iſta voce œcumenici abſtenturum. Hunc tamen titulum in his ipſis litteris Gregorio aſcripſit, quod ei non placuit, ſed Eulogium monuit ne vel ſibi, vel alteri cuiquam tale aliquid aſcriberet.

Poſt Joannis mortem Cyriacus hujus ſucceſſor eundem titulum retinuit, autorque fuit Mauritio & Anaſtaſio Antiocheno ut Gregorio ſcriberent rem eſſe levem & omninò indignam ejus diſſen-

tionem

tionem & ſcandala generaret: Ideò Gregorius licet invitus, ſed pacis ergò Cyriaci litteras communicatorias hocce titulo inſcriptas ſuſcepit: at graviter eum admonuit *ut à ſtulti* (verba ſunt Gregorii) *vocabuli ſe apppellatione compeſceret.* Attamen hunc retinuerunt Conſtantinopolitani Antiſtites fruſtra reclamantibus Pontificibus Romanis: nam licet Phocas in odium Cyriaci & in gratiam Romani Pontificis adverſus hanc Conſtantinopolitani Antiſtitis dignitatem decretum emiſiſſe dicatur, ſtatim tamen Heraclius rem in integrum reſtituit, poſterioreſque Antiſtites Conſtantinopolitani hunc ſemper titulum uſurparunt. Quamvis autem ambitioſus ille ſit, ut rectè viſum eſt Gregorio, attamen Romani Pontificis Primatui non obeſt, dici etenim poteſt aliquis Epiſcopus univerſalis ratione Diœceſeos cui præeſt, quo ſenſu non ſolum Conſtantinopolitano, ſed & Alexandrino & Antiocheno id nominis indultum eſt. Hinc Anaſtaſius Bibliothecarius in præfat. 7. Synodi ad Joannem 8. hunc titulum excuſat. *In eo*, inquit, *quo frequenter œcumenicum in hac Synodo Græci Patriarcham ſuum inconvenienter appellant, Apoſtolatus veſter adulationi veniam det. Verum cum apud Conſtantinopolim poſitus frequenter Græcos ſuper hoc vocabulo reprehenderem, & feſtus vel arrogantiæ redarguerem, aſſerebant quod non ideo œcumenicum quem multi univerſalem interpretati ſunt, dicerent Patriarcham, quod univerſi orbis teneat præſulatum, ſed quod cuidam parti præſit orbis quæ inhabitatur. Nam quod Græci, οἰκουμένην vocant, à Latinis non ſolum orbis, à cujus univerſitate univerſalis appellatur, verum etiam habitatio vel locus habitabilis nuncupatur.*

Denique quamvis Græci poſtquam à Latinorum communione ſejuncti ſunt, in Romanam Eccleſiam fuerint iniquiores, nunquam tamen ejus primatum directè impugnaverunt, nec enim aut Photius, aut Michaël Cerularius hanc diſſenſionis cauſam allegant, nec de primo loco cum Romano Epiſcopo contendunt: Unde & Græci recentiores fatentur primum locum deberi Romanæ Eccleſiæ. Verùm id ipſi à Conciliis & Imperatoribus indultum, vel ob amplitudinem urbis conceſſum eſſe contendunt, non autem jure divino, & à Petro illam iſtud privilegium habere autumant. Sic Barlaam Monachus in libello de Papæ Principatu cap. 2. ait omnes Apoſtolos quoad Eccleſiam attinet in pari honore fuiſſe, ſacri autem duodenarii Principem fuiſſe Petrum, cap. 3. negat Romanum Pontificem peculiariter eſſe ſucceſſorem Petri, cap. 4. ait: *Romanam*

Sedem multis ſæculis poſt Petrum Sanctorum Patrum, piiſſimorumque Imperatorum beneficio primas fuiſſe nactam. Cap. 6. ait Sedem Conſtantinopolitanam dignitate parem eſſe, & in rebus Eccleſiaſticis, perinde atque Romanam ſummâ eminere poteſtate, ſed ordine ſecundam eſſe : *quemadmodum enim*, inquit cap. 7. *novæ Romæ Epiſcopus à Papa ſecundus ordine eſt, ita planè Alexandrinus huic ſecundus, deinde Alexandrino proximus Antiochenus, Hieroſolymitanus denique Antiocheno.*

Hac ratione negat Conſtantinopolitanos Antiſtites à Pontifice creandos eſſe & cap. 9. Papæ prærogativam in eo ſitam eſſe docet *ut primo ſederet loco, primuſque frater appellaretur, atque adeò in myſticis divinæ liturgiæ precibus prima illius mentio fieret. Tu ſi quid amplius*, inquit, *dicere habeas è ſacris Canonibus, id demonſtra, minimè refragabimur.*

Eadem habet Nilus in lib. de Primatu : *Cum*, inquit, *duo circa Papam conſideranda ſint, quod & Romæ Epiſcopus ſit & præterea quod ſit primus aliorum Epiſcoporum, priùs illud à Petro accepit, quod ſcilicet ſit Romæ Epiſcopus, alterum verò à ſanctis Patribus & piis regibus multò poſt tempore. Etenim Sedi veteris Romæ quod urbs illa Imperatrix eſſet, meritò Patres primatus dignitatem tribuerunt.* Idem in lib. de diſſenſ. Eccleſ. *Neque verò*, inquit, *illud in causâ eſt quod Latini affirmant nos nobis primatum arrogare velle, & in ſecundis poſt Romanum principatum volle conſiſtere, ſimulque ideò pacem detrectare, neque enim, inquam, cum Romana Eccleſia de primatu contendimus, neque de ſecundo loco nunc agitur.* Ex his perſpicere licet quæ ſit recentiorum Græcorum de Primatu Romanæ Eccleſiæ ſententia & in quibus vera dicant, in quibus à vero aberrent.

Sen-

§. III.

Sententia Vviceſiſtarum, Lutheranorum, & Calvinianorum de Eccleſiæ Romanæ Primatu refertur. Huic ſubjicitur oppoſita Curiæ Romanæ Theologorum opinio, ac demum refertur & probatur aliorum Theologorum, & præſertim Gallorum doctrina, inter utramque media.

UT rectè de primatu Romanæ Eccleſiæ ejuſque prærogativis ſtatuatur, examinandæ ſunt omnium ea de re ſententiæ, ut ea quæ æquior eſt retineatur: Primùm ergo Heterodoxorum opinationes percurrendæ ſunt.

Joannes Vvicleſus referente Thomâ Valdenſi doctrinalis fidei antiquæ tom. 1. lib. 2. art. 3. ait profuturum Eccleſiæ: *Si careret Papa, Capitaneo, quia tunc deſcenderet gratia in omnes homines perpendiculariter ut ſunt digni.*

Idem Wicleſus in concluſ. ſuis num. 5. *Statuit Papam eſſe Antichriſtum. Papa*, inquit, *eſt ille Antichriſtus*, unde colligit *expedire ut nullus ſit Papa: experimento, inquit, cognoſcimus quod Papa vel mortuo vel depoſito cum ſuis Cardinalibus & Prælatis Cæſareis, non minus ſed amplius proſperaretur Eccleſia.*

Inde in Concilio Conſtantienſi damnatur hæc propoſitio Wicleſi: *Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias.*

Ibidem in articulis Joannis Hus damnantur iſti 9. *Papalis dignitas à Cæſare inolevit. Et Papæ perfectio & inſtitutio à Cæſaris potentiâ emanavit.* 10. *nullus ſine revelatione aſſereret de ſe quod eſſet caput particularis Eccleſiæ ſanctæ nec Romanus Pontifex eſt caput Romanæ Eccleſiæ.* 27. *non eſt ſcintilla apparentiæ quod oporteat unum eſſe caput in ſpiritualibus regens Eccleſiam, quod ſemper cum ipsâ Eccleſiâ militante conſervetur.*

Poſt Huſſium & Wicleſum Lutherus Papæ Primatum aggreſſus eſſe videtur in Theſibus Lipſiæ diſputatis cum Ecchio anno 1519. quarum propoſitio 13. hæc eſt: *Romanam Eccleſiam eſſe aliis omnibus ſuperiorem, probatur ex frigidiſſimis Romanorum Pontificum decretis circà quadringentos annos natis quibus adverſantur hiſtoriæ approbatæ mille ac*

centum annorum, textus ſcripturæ divinæ, & Decretum Nicæni Concilii omnium ſacratiſſimi. In diſputatione cum contenderet Ecchius Monarchiam in Eccleſiâ eſſe, reſpondit Lutherus ejus caput eſſe Chriſtum, non hominem: deinde propoſitiones Huſſii & Wicleſi in Synodo Conſtantienſi damnatas probavit, & in diſputationis æſtu omnem primatum, tùm Petro, tùm Romanæ Eccleſiæ eripuit. In fine tamen primatum honoris concedit Petro, ſed nunquam Romanis Pontificibus: attamen in reſolutionibus propoſitionum Lypſiæ diſputatarum numero 15. primatum ejus admittit humano jure: *Si Romana Eccleſia*, inquit, *eſt prima propter primum Apoſtolum Petrum, eadem neceſſitate confitebuntur Compoſtellanam eſſe ſecundam propter Apoſtolum ſanctum Jacobum, & Epheſinam tertiam propter Apoſtolum tertium Joannem, & ſic per ordinem Apoſtolorum. At ordo iſte nunquid ſervatur? quo jure ergo ſolus Petrus facit primam Eccleſiam niſi humano?* Et ibidem: *Nec Papa Epiſcopis, nec Epiſcopus eſt Presbyteris ſuperior jure divino.* Unde Melanchthon in Epiſt. de diſput. Lypſicâ, *teſtatur quæſtionem fuiſſe utrum jure divino probari poſſet œcumenici Pontificis autoritas*, & poſtea, *Lutherus œcumenici Pontificis autoritatem veneratur ac tuetur, de jure divino diſputari voluit.*

Idem Lutherus in Epiſtolâ ad Emſerum propiùs ad nos accedens. *Volo &*, inquit, *Romanum Pontificem eſſe primum omnium, verùm eſſe Romanum Pontificem jure divino ſuperiorem nullâ ratione credam.* At poſtquam damnatus eſt à Leone X. anno 1520. nullum jam ſervavit modum, ſed Pontificem paſſim Antichriſtum appellavit.

Zuinglius in Comment. ad Coloſſ. negat Papam dici poſſe caput Eccleſiæ, imò impoſſibile eſſe ait viſibilem hominem eſſe caput Eccleſiæ, cum ipſa ſit inviſibilis.

Calvinus hac in re Lutherum & Zuinglium ſecutus eſt lib. 4. Inſtit. c. 6. §. 1. negat primatum aut ex Chriſti inſtituto, aut ex Eccleſiæ veteris uſu ſumpſiſſe originem, & §. 8. Pontificem negat eſſe caput non ſolùm principale, ſed & miniſteriale, cap. 7. §. 1. primatus Romanæ Eccleſiæ exordium Synodi Nicænæ Decreto tribuit. In aliis quoque operibus ut in lib. de verâ Eccleſiæ reformatione, & in Harm. Evangelicâ ad caput 16. Matthæi, negat ea primatu Petri Romanæ Eccleſiæ primatum ſequi.

Eadem docent Calviniani & Lutherani, qui ſi quem Pontifici Romano primatum tribuunt, illum quantùm poſſunt extenuant & referunt tantùm ad humanas conſtitutiones.

Huic oppoſitum planè callem inſiſtunt Theologi Romanæ Curiæ placitis

placitis nimiùm addicti, dum enim Pontificis primatum defendunt, ita eum extollunt ut invidiam ipsi maximam conflent.

Primò igitur aiunt Pontificem Romanum esse absolutum Ecclesiæ Monarcham, & ita jure divino constitutum esse; Monarchiam autem hanc Ecclesiæ nullâ Aristocratiâ aut Democratiâ temperatam esse.

Secundò, dicunt Romanum Pontificem habere claves & jurisdictionem immediatè à Deo, cæteros autem Episcopos hanc à Romano Pontifice accipere.

Tertiò, aiunt eum esse controversiarum omnium de religione judicem supremum; appellationes universæ Ecclesiæ ipsi jure divino competere.

Quartò, eum leges de novo condere posse quæ universam Ecclesiam obligent.

Quintò, eum non modò debere præesse Conciliis omnibus, sed etiam supra omnia Concilia esse, & à nemine judicari posse.

Sextò, iidem tribuunt Pontificibus jus ordinandorum ubique non modò Patriarcharum & Metropolitanorum, sed etiam Episcoporum.

Septimò, Romanum Pontificem saltem ex cathedrâ loquentem infallibilem esse in judiciis suis de fide perhibent.

Octavò, ipsum esse Dominum totius mundi, dominio temporali, & habere potestatem deponendorum Regum & fidelium à sacramento fidelitatis absolvendorum.

Has & alias ejusmodi incredibiles prærogativas Romanæ Ecclesiæ ejusque Episcopo deferunt Turrecremata, Sanderus, Bellarminus, Baronius, Lupus, & alii Curiæ Romanæ plus æquo addicti.

At cæteri Theologi, præsertim verò Galli, illi magni Leonis dicto obsequentes : *manet Petri privilegium, ubicumque ex ipsius fertur æquitate judicium.* De primatu Romanæ Ecclesiæ secundum hanc æquitatem judicant, nec eam extenuant cum hæreticis, nec nimiùm extollunt cum prædictis Theologis.

Primò itaque statuunt in Ecclesiâ jure divino esse quandam Monarchiam, hoc est, in eâ primum esse Romanum Pontificem. Attamen aiunt Christum immediatè ac per seſe claves toti Ecclesiæ collectim sumptæ dedisse, & subjectum, ut loquuntur, immediatum potestatis Ecclesiasticæ non esse Papam, aut Prælatos, sed totam Ecclesiam; ita tamen ut per Prælatos jus clavium exerceatur, non

per ſolum Pontificem, licet primus ſit inter eos qui jus illud habent. Hinc aiunt ſtatum Eccleſiæ Monarchicum eſſe, regimen Ariſtocraticum, ſeu Eccleſiam Monarchiam eſſe Ariſtocratico regimine temperatam.

Quod ad hunc primatum Pontificis Romani, aiunt illum eſſe de jure divino, quia ſcilicet Petrus à Chriſto Collegii Apoſtolici primus eſt inſtitutus, eo conſilio ut ad hujus rei exemplum ſemper Eccleſia primum aliquem agnoſceret Epiſcopum. Cum ergò conſtet Romanum Pontificem omnium primum ſemper habitum fuiſſe, haud dubium eſt quin ad eum ille primatus Petri pervenerit. Hoc ipſum tradit Bellarminus, ubi ſic ratiocinatur, lib. 2. de Romano Pontifice cap. 12. *Oportuit*, inquit, *Petro aliquem ſuccedere in primatu Eccleſiæ, cum certum ſit primatum hunc eſſe propter Eccleſiam: igitur moriente Petro interire non debuit primatus, ſed ſubſiſtere debet ac perſeverare quandiu manet Eccleſia: atqui*, inquit, *quod iſte Petri ſucceſſor ſit Romanus Pontifex facile probari poteſt, nullus enim eſt, nec fuit unquam qui ſe Petri ſucceſſorem ullo modo aſſeruerit, vel pro tali habitus ſit præter Romanum.*

Unum habent quod opponant Calviniani, talem ſucceſſionem non eſſe ex Chriſti inſtituto: ſic Ameſius relatis his Bellarmini verbis. *Fundatur*, inquit, *iſte primatus non in jure, ſed in facto. Secundò, in facto quod in ſcripturis non narratur. Tertiò, in tali facto quod non conſtituit jus divinum, ſed humanum. Quartò, in tali facto quod non videtur vim habere communicandi juris hujus, ut doctiſſimi Pontificiorum negant: nam Scotus* in 4. diſt. 24. *Cordubenſis* lib. 4. q. 1. *Cajetanus* de primatu Papæ. *Bannes* in 2. quæſt. 1. art. 10. *contendunt per accidens tantùm conjungi Epiſcopatum urbis & orbis, non jure divino, aut imperio Chriſti; ita ut jure divino Epiſcopus Romanus non ſit ſucceſſor Petri, ſed poſſit eligi in ſucceſſorem Petri Epiſcopus Pariſienſis, aut quilibet alius.*

Ut huic reſpondeas duo ſunt diſtinguenda cum Bellarmino; ſucceſſio Romani Pontificis, & ratio ſucceſſionis: ſucceſſio eſt ex Chriſti inſtituto, ratio ſucceſſionis non item, quia ſcilicet ex inſtituto Chriſti eſt aliquem eſſe primum in Eccleſiâ, at Romanæ urbis Epiſcopum eſſe primum, non eſt ex inſtituto Chriſti, ſed ex facto Petri & Eccleſiæ conſenſione, ſicut Epiſcopos eſſe in Eccleſiâ eſt ex jure divino & inſtituto Chriſti; verùm licet non ſit de jure divino Romanum Pontificem qua Romanus eſt eſſe primum, de jure divino eſt eum eſſe primum, quatenus ſuccedit Petro; ut enim dica-

tur

tur jure divino primus, ſufficit ut habeatur ſucceſſor Petri, cum ipſa ſucceſſio in primatu divi Petri (cuicumque tandem Epiſcopo competat) ſit de jure divino, utpote cum in Eccleſiâ debeat ſemper aliquis ordo ſervari, ut à Chriſto inſtitutum eſt: igitur dato quod Romanus Pontifex ſit nunc fueritque ſemper habitus ut ſucceſſor Petri in primatu, nemo negare debet dici poſſe ipſum jure divino primatum habere, & licet negaretur Romanum Pontificem Petro in Epiſcopatu ſuccedere, negari tamen non poſſet eum ſuccedere in primatu, ut anteà probatum eſt. Porrò ſi quæras cur potiſſimùm Romana Eccleſia ſit electa quæ primatum obtineret, reſponderi poteſt id factum, quia Romana urbs erat prima, nec alia congruentior ratio videtur reddi poſſe.

Verùm ut majorem his lucem afferamus, diſtinguenda ſunt plura in Romano Pontifice. Primò, quod ſit primus Epiſcoporum. Secundò, quod ſit Metropolitanus & Patriarcha. Tertiò, quod aliquas habeat prærogativas, aliqua jura ſibi peculiariter conceſſa. Quartò, quod habeat poteſtatem temporalem in patrimonium ſancti Petri. Primum habet, ut jam diximus, præfertim ex inſtituto Chriſti. Secundum & tertium habet ex conſuetudine & Canonibus ob urbis & Eccleſiæ dignitatem. Quartum partim ex donatione Pipini & Caroli Magni, partim jure gentium & præſcriptionis more aliorum Principum politicorum. Ita optimè Valentinianus in Novellâ quam obtinuit. S. Leo poteſtatem Epiſcopi Romani à triplici capite repetit, à Petri merito, à dignitate Sedis Romanæ, & à Synodorum autoritate. Sic etiam conciliantur invicem dicta Patrum & Pontificum, quorum alii primatum ſuum & prærogativas repetunt à Chriſti inſtituto, alii à conſtitutionibus & decretis Synodorum, alii ab uſu & conſuetudine. Conciliari item poteſt per ea quæ tradidimus Græcorum ſententia cum noſtrâ. Denique iſtis ritè explicatis ac perpenſis, facilior reddetur Heterodoxorum reditus ad Eccleſiam.

Ex hoc primatu Romani Pontificis fluunt multæ prærogativæ quæ ipſi non ſecus ac Primatui jure divino competunt.

Prima eaque potiſſima eſt curam habere ut per univerſum orbem Canones obſerventur, utque fides illibata cuſtodiatur. Atque ob id poteſtatem habere uti, pœnis Eccleſiaſticis per ipſos Canones ſtatutis, & refragantes ad id compellere. Hoc autem privilegium habet Romanus Pontifex jure Primatus ſui. Nam qui primus eſt in aliquâ ſocietate, is lege naturali tenetur invigilare ut leges ſocietatis obſerventur, atque ut id procuret neceſſaria autoritate

ritate debet esse instructus. Hinc summi Pontifices se se passim Canonum executores esse perhibent, & si qui ubique terrarum, fidem aut disciplinam Ecclesiasticam Canonibus sancitam violassent, statim adversus eos primi insurgebant, & malum in ipso exordio autoritate sedis Apostolicæ si fieri posset comprimebant. At si pertinacius esset malum, nec tantæ Sedis judicio posset omnino extingui ob contumaciam Hæreticorum vel Schismaticorum, cum necesse sit hoc in casu Concilium generale universam Ecclesiam repræsentans congregari, nemo dubitare potest quin secundo loco Romanus Pontifex vi Primatus sui potuerit ad hujusmodi Concilium Episcopos convocare, ut infallibili ejus autoritate, controversia terminaretur. Verum equidem est prima Concilia generalia ab Imperatoribus esse convocata, sed sæpe sæpius Imperatores id fecerunt ad preces Romanorum Pontificum, qui eò recurrebant ut faciliùs ac promptiùs Episcopi congregarentur, sed dubium esse non potest quin ubi fidei vel disciplinæ periculum imminet, nec jam unius Romani Pontificis autoritas ad comprimenda Ecclesiæ dissidia sufficit, dubium, inquam non est quin hoc in casu Romanus Pontifex classicum canere possit, & vi Primatus sui cunctos Episcopos ad Synodum generalem vocare, atque in eos si legitimè vocati adesse renuerint velut in Ecclesiæ desertores excommunicationis ferre sententiam.

Tertiò licet Romani Pontificis definitiones de fide & moribus non sint omnino infallibiles, sunt tamen magni apud omnes momenti & universam spectant Ecclesiam. Atque hinc singulæ privatim Ecclesiæ magnam ejus definitionibus reverentiam præstare debent, nec possunt pro libito eas vel contemnere vel rejicere.

Quartò, licet Romanus Pontifex, non sit solus omnium controversiarum judex, sunt tamen ejus præcipuæ in judicando partes nec quidquam in Ecclesiâ magni momenti definiri par est, quod non ad ipsum referatur vel de quo non consulatur. Innumera sunt ejusmodi relationum & consultationum, ut ita loquar, exempla, quæ aliàs retulimus, nec hic repetere necesse est.

Quintò, Theologi nostri censent Romanum Pontificem à legibus à Conciliis etiam generalibus latis sapienter dispensare posse eo in casu quo Concilium ipsum dispensaret nec non agnoscunt ipsum leges Generales posse condere & toti Ecclesiæ observandas proponere, sed quæ

vim

vim habeant nisi sint promulgatæ & receptæ communi omnium consensu.

Sextò, aiunt προεδρίαν in Conciliis ipsi quidem ex convenientiâ deberi, sed non ex necessitate, quandoquidem tribus primis Conciliis generalibus non præfuit, negant porrò illum esse suprà Concilia aut à nemine judicari posse, quin imò contrarium disertè affirmant & probant ex ipsorum Pontificum exemplis.

Septimò, probavimus in dissertatione præcedenti jus ordinationum Pontificem non habuisse extra Patriarchatus sui limites.

Octavò, Pontificem infallibilem esse negant, & de facto plures erasse contendunt.

Nonò, contendunt ipsum œcumenicis Conciliis inferiorem esse & ab ipsis judicari ac deponi posse.

Decimò, execrantur illorum sententiam qui asserunt Pontificem jus habere deponendorum Regum & subjectorum à sacramento fidei absolvendorum, regnorumque aut transferendorum, aut cuilibet occupanti tradendorum.

Sunt & alia quædam previlegia quæ sibi arrogant Romani Pontifices quæ ex istis fluunt, quæ illi pariter non agnoscunt : ut quod solus Papa possit deponere Episcopos, quod falsissimum est & innumeris exemplis refellitur : quod necesse sit Concilia ab ipso confirmari ut robur habeant, quod pariter falsum esse docent prima Concilia quæ à Pontificibus confirmata minimè sunt. Item quod solus jus habeat ea convocandi, quod adeo falsum est, ut octo priora Concilia ab Imperatoribus convocata esse constet. Hæc sunt quæ nostri præsertim Theologi ad Primatum Pontificis Romani pertinere negant : vide de his Gersonem in tractatu de potestate Eccles. de Auferibilitate Papæ, de statibus Eccles. de pace & in articulis contra Petrum de Luna, Petrum de Alliaco in tract. de Ecclesiæ autoritate, Jacobum Almaïnum tract. de Dominio naturali, civili & Ecclesiastico, de autoritate Ecclesiæ, de potestate Ecclesiastica & laica, Joannem majorem disput. de autoritate Concilii supra Pontificem & in 4. dist. 24. & post hos Richerium tract. de Eccles. & politica potestate in Apolog. pro Gersonio & in historiâ octo Conciliorum generalium nuper editâ, Simonem Vigorium in responsione Synodali & in libro gallicè edito, cui titulus *De l'état & gouvernement de l'Eglise*, Joannem Launoïum in Epistolis variisque tractatibus, Petrum de Marca in libro de concordia, asser-

tiones Pariſienſium Theologorum & cenſuram eorumdem in Vernantium cum ejus aſſertione, librum de antiquis & majoribus Epiſcoporum cauſis, librum Gerbaſii Doctoris Pariſienſis de eodem argumento, & alios.

Eadem nos poſt tot graves ac ſummos Theologos de Primatu & prærogativis ſummi Pontificis aſſerere non dubitamus, & jam ex iis nonnulla probavimus, cætera fusè deinceps probabuntur.

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA

DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO V.

In quâ probatur Romani Pontificis judicium non esse irreformabile.

PRÆLOQUIUM.

CUM ea communis sit omnium hominum conditio, ut multis ac variis erroribus sint obnoxii, nullum præstantius mortali cuiquam munus à Deo concedi potest, quàm ut aliquibus in rebus falli non possit, præsertim verò in iis quorum cognitio, licet necessaria, rationis tamen viribus haberi non potest. Hinc nullum majus Romanis Pontificibus privilegium tribui potuit, quàm certum & infallibile in rebus fidei definiendis judicium; sed quo majus & excellentius est istud donum, eo diligentiùs cavendum est, ne illud temerè ac sine fun-

damento ipſis adſcribamus : nam præterquam quod indignum eſt alicui autoritatem eam quæ ipſi bon competit tribuere, nihil magis periculoſum quàm eum qui poſſit errare infallibilem credere : ſi enim contingat eum de facto errare, neceſſariò in errorem ducuntur qui eum deficere minimè poſſe arbitrantur, cum ei autoritati quæ putatur infallibilis, adhærendum omninò ſit. Igitur Romani Pontificis infallibilitatem credere nemo debet, niſi tam perſpicuè demonſtretur, ut nullus dubitationi ſuperſit locus. Nam niſi omninò certum ſit eum eſſe infallibilem, quî poteſt ejus judicium pro certo & infallibili haberi ? Quippe ſi probabile tantùm eſt Pontificem eſſe infallibilem, poteſt id etiam eſſe falſum ; quod ſi falſum id eſſe poteſt, poteſt in particulari judicium quodlibet Papæ eſſe falſum : Quomodo ergo dicetur infallibile judicium quod poteſt eſſe falſum ? Itaque qui Pontificis defendunt infallibilitatem, tenentur apertiſſimè demonſtrare iſtud privilegium ei à Deo conceſſum eſſe, hoc autem aliter probare non poſſunt quàm ex ſcripturâ & traditione : quare ſi ex neutro capite palàm & apertè id oſtendant, actum eſt de illâ infallibilitate Pontificiâ.

Porrò qui Pontificis Romani infallibilitatem propugnant, non id ſibi volunt Romanos Pontifices prorsùs & quocumque in caſu eſſe infallibiles : imò fatentur eos non ſecùs ac cæteros mortales ſæpè errare ac decipi ; ſed tunc eos errare non poſſe perhibent, *cum ex Cathedrâ* loquuntur, quæ vox antiquis omnibus Theologis hoc in negotio ignota à recentioribus eſt excogitata.

At quamvis omnes infallibilitatis Pontificiæ aſſertores de eâ conveniant, in ejus tamen ſenſu aſſignando multùm à ſe invicem diſcrepant : quibuſdam loqui ex Cathedrâ, idem eſt ac cum Concilio loqui ; ſed iſti non tam videntur infallibilitatem Pontifici tribuere quàm Concilio. Aliis ex Cathedrâ loqui, idem ſonat ac ſecundum ſcripturam & traditionem loqui ; quæ quidem expoſitio nihil magis tribuit Pontifici, quàm cuilibet alii ; certum enim eſt eum non errare, qui ſecundùm ſcripturam & traditionem loquitur : Sed illud quæritur quomodò, & an certò ſciri poſſit Pontificem ſecundùm ſcripturam & traditionem loqui ? quod ſi cuilibet examinare liceat, ruit profectò infallibilitas illa Pontificia. Alii ſic explicant, illud ex Cathedrâ loqui, ut idem ſit ac loqui re maturè & diligenter examinatâ. Vulgatiſſima expoſitio verborum iſtorum, quam Caïetanus, Bellarminus, Duvallius & alii ſubminiſtrant, hæc eſt, Pontificem loqui ex Cathedrâ, cum circa fidem aut bonos mores Eccleſiam docet,

docet, ſed nec iſta nodum planè ſolvit; ulterius enim quæritur unde cognoſcatur utrùm Eccleſiam doceat univerſam, an verò ut privatus loquatur. Hic eis aqua hæret; quidam dicunt Pontificem tunc cenſeri Eccleſiam docere, cùm decretalem condit, alii cum conſultus reſpondet; nonnulli cum Bulla ejus certo tempore ad valvas S. Petri affixa eſt, quo nihil ineptius dici poteſt. Cæterùm inde colligitur quanta ſit eorum qui Pontificem Romanum infallibilem eſſe docent in ſuâ opinione tuendâ anxietas & inconſtantia ex quâ de ejus falſitate præjudicari quodammodo poteſt: Enimverò ut certi eſſe poſſimus de infallibilitate judicii alicujus à Romano Pontifice lati, debemus habere certam regulam, per quam manifeſtè cognoſcamus hoc illorum de numero eſſe quæ neceſſariò infallibilia ſunt; at nondum de ejuſmodi regulâ convenit inter eos ipſos qui Pontificem infallibilem eſſe prædicant, ſed hi quidem unam, alii verò aliam conditionem ad certitudinem alicujus judicii Pontificii requiſitam eſſe contendunt, ac proinde neceſſe eſt judicium illud in dubium ab aliquibus revocari quod ab aliis pro certo & infallibili habebitur.

Quomodo ergo quiſquam poteſt eſſe certus hoc vel illud judicium de numero infallibilium eſſe, cum ſecundum aliquos in dubium revocari poſſit, ſecundum alios de eo dubitare ſit nefas: ergo hic ἐπέχειν oportet, & neutrum judicium pro infallibili habere: Sed his præmiſſis, Romanos Pontifices aut ſolos, aut cum ſuâ Romanâ Synodo etiam cum ex Cathedrâ loqui perhibentur, in judicando falli poſſe oſtendamus.

Ad hoc autem ſufficeret adverſæ opinionis argumenta refellere, quia ipſorum eſt (ut obſervavimus) probare ex ſcripturâ, & traditione Pontificem Romanum inerrantiæ privilegio gaudere; quapropter ſatis nobis eſſet argumenta quibus id ſuadere conantur inania demonſtrare, nec opus foret rationibus & exemplis docere Pontifices in definiendo errare poſſe & de facto erraviſſe, ſed quia non nocet (ut loquuntur) abundantia juris, utrumque nos, Deo dante, præſtabimus.

CAPUT PRIMUM.

In quo oſtenditur Romanos Pontifices non eſſe in judicando infallibiles.

§. I.

Docetur id ex ſcripturâ.

ET primum quidem Pontificem Romanum infallibilem non eſſe, colligitur ex ſcripturâ : nam Galatarum 2. v. 14. Petrus à Paulo reprehenſibilis fuiſſe perhibetur, accuſaturque ab eodem, quòd non rectè ad Evangelii veritatem ambularet, quodque gentes autoritate ſuâ ad judaïzandum impelleret. Jam verò ſi potuit Petrus adverſus veritatis regulam, quam poſteà Eccleſia ſecuta eſt, cogere gentes ad judaïzandum (ut obſervat Auguſtinus) cur non poterunt Petri ſucceſſores contra veritatis regulam aliquid aut docere, aut faciendum præſcribere? hæc verò ratio non à nobis primùm inventa eſt, ſed ab Auguſtino centies inculcata: is enim ex hoc loco ſæpius concludit nullum omninò Epiſcopum nullam Synodum Provincialem eſſe infallibilem. Sic lib. 2. de Baptiſmo c. 1. ita ratiocinatur.

Si quiſquam nunc cogat circumcidi aliquem more Judaïco, & ſic baptizari, multo ampliùs hoc deteſtatur genus humanum quam ſi aliquis cogatur rebaptizari, quapropter cum Petrus illud faciens à Paulo poſteriore corrigitur .... quantò facilius & fortiùs quod per univerſæ Eccleſiæ ſtatuta firmatum eſt, vel unius Epiſcopi autoritati vel unius Provinciæ Concilio præferendum eſt. Ante Auguſtinum verò Cyprianus idem ex iſto Apoſtoli Pauli facto intulit in Epiſt. ad Quintum : *Nam nec Petrus quem primum Dominus elegit, & ſuper quem ædificavit Eccleſiam ſuam, cum ſecum Paulus de Circumciſione poſtmodum diſceptaret, vindicavit ſibi aliquid inſolenter aut arroganter aſſumpſit ut diceret ſe Primatum tenere & obtemperari à novellis & poſteris ſibi potius oportere, ſed conſilium veritatis admiſit & rationi legitimæ, quam Paulus vindicabat facilè conſenſit ut non pertinaciter noſtra amemus, ſed quæ ali-*

aliquando à fratribus & collegis noſtris utiliter & ſalubriter ſuggeruntur ſi ſint vera & legitima noſtra potius ducamus. Ex quibus conficitur exemplo Petri doceri Epiſcopos omnes nullo excepto in errores prolabi poſſe & ab aliis emendari. Id verò ad Romanos etiam Pontifices pertinere docet Pelagius II. in Epiſt. ad Iſtriæ Epiſcopos: *Debet*, inquit, *perpendere veſtra dilectio, quia prædeceſſorum noſtrorum in hac causâ (trium capitulorum) conſenſus tanto poſt inanis non fuit, quanto prius duris contradictionum laboribus inſudavit: ſed his inſuper factum Petri qui & Paulum ſuperat veſtra fraternitas ad memoriam reducat, diu quippe reſtitit, ne ad fidem gentes ſanctæ Eccleſiæ ſine circumciſione reciperet: diu ſe à converſatione Gentium communione ſubtraxit, Paulo atteſtante, qui ait, cum veniſſem Antiochiam in faciem ei reſtiti, &c. qui tamen ab eodem Paulo poſtmodum ratione ſuſcepta, dum quoſdam conſpiceret qui Gentiles ad Eccleſiam venientes pondere ſervanda circumciſionis onerarent: dicit cur tentatis Deum, imponentes jugum cervicibus diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus, nunquid, fratres dilectiſſimi, Petro Apoſtolorum Principi ſibi diſſimilia docenti debuit ad hæc reſponderi. Hæc quæ dicis audire non poſſumus, quia aliud antè prædicaſti. Si igitur in trium capitulorum negotio, aliud cùm veritas quæreretur, aliud autem inventâ veritate dictum eſt, cur mutatio ſententiæ hujus ſedi in crimine objicitur, quam cuncta Eccleſia in ejus autore veneratur.*

§. II.

Idem probatur ex veteris Eccleſiæ diſciplinâ.

SEcundò, idem conficitur ex diſciplinâ Eccleſiæ in judicandis cauſis Eccleſiaſticis in aliâ diſſertatione à nobis expoſitâ, ex eâ etenim luculenter demonſtratur ignotum fuiſſe per decem & amplius ſæcula illud non errandi privilegium quod Romano tribuitur Epiſcopo, nam ut abundè ibi probatum eſt, non pauca etiam de fide olim lata ſunt judicia inconſulto Romano Pontifice, nec habitus eſt ille ſummus controverſiarum judex: ſed ſæpè ſæpiùs judicia ab ipſo lata in Conciliis præſertim œcumenicis, iterum examinata & retractata ſunt: jam verò ſi extrà controverſiam tunc fuiſſet Romani Pontificis infallibilitas, an credibile eſt cæteros Epiſcopos quidquam judicaturos fuiſſe abſque illius conſenſu & autorita-

ritate, aut aliquid ab ipso judicatum retractaturos fuisse. Nam posito quod infallibile sit aliquod judicium, absurdum est causam in eo terminatam iterum examinare & judicare. Quid ergo necesse erat totius orbis Episcopos fatigari? Quid opus Ecclesias Pastoribus orbari ad cogenda Concilia, quorum judicium non pluris fieri deberet quam unius Romani Episcopi? nam è duobus infallibilibus judiciis, unum pluris altero fieri non potest, nec duo infallibilia judicia majorem habent autoritatem quam unum; quod enim infallibile est omnem omninò meretur fidem, nec quidquam huic certitudinis ex illo judicio, licet infallibili accedit.

Verùm id argumentum quod ineluctabile est, majorem etiam lucem accipit ex his controversiis, quas nonnulli Episcopi maximè Catholici cum Romanis Pontificibus habuerunt; nam si Romani Pontificis infallibilitas in judicando ab omnibus Catholicis tùm fuisset agnita, cæteri Episcopi Catholici illius proculdubio judicio cessissent, & ab eo dissentire nefas esse duxissent: sic verbi gratiâ, si tempore Victoris Romani Pontificis judicium infallibile habitum fuisset, ei non restitissent, non modò Asiatici, sed nec Irenæus & cæteri orbis Episcopi, qui in illorum communione contra Romani Pontificis sententiam permanserunt. Similiter si tempore Stephani compertum fuisset Romanum Pontificem errare non posse, Cyprianus & Africani Præsules, necnon Dionysius & alii Orientis Episcopi in Stephani sententiam pedibus ivissent, nec disciplinam suam contra ejus autoritatem mordicùs retinuissent: & certè S. Augustinus hac de re agens, supponit eos illæsâ fide & charitate à Stephano dissensisse, quia res nondum fuerat supremo judicio & infallibili determinata. *Fuit*, inquit lib. 2. de Bapt. c. 5. *aliquando de Baptismo dubitatio, qui diversa senserunt in unitate manserunt, ea dubitatio procedente tempore perspecta veritate sublata est.*

Jam verò si Romani Pontificis judicium tempore Augustini habitum fuisset indeficiens, nonne Stephani judicio veritas perspecta & sublata quæstio dici debuisset?

Denique ut alia mittam tempore Basilii Magni judicium Romani Pontificis, etiamsi cum Episcopis Occidentalibus sentiret, non habebatur infallibile. Nunquam enim ille (Basilius) aut cæteri Orientales tres hypostases rejicere voluerunt, & eos probare qui unam dicebant hypostasim; quamvis id maximè urgerent cum Romano Pontifice Occidentales, nec aliâ conditione cum Meletio communionem habere vellent, quorum propterea typhum Basilius acriter reprehendit.

Con-

Confirmatur idem ex Romanis Pontificibus, qui ad causas Ecclesiasticas finiendas, Synodos petierunt convocari: sic Liberius ad Athanasii causam judicandam Synodum petiit à Constantio, Damasus & Occidentales petierunt Synodum fieri universalem ad res Orientis componendas. Siricius Bonosum ad Concilium remisit judicandum. Innocentius petiit Synodum fieri ad causam Chrysostomi examinandam. S. Leo ad Eutychis causam retractandam, rescindendumque latrocinii Ephesini decretum, Synodum universalem necessariam esse duxit. Mitto alios innumeros: quod si Romani Pontifices se in judicandis rebus fidei aut morum infallibiles esse præsumpsissent, nunquam illas Synodos fieri petiissent, sed judicium suum veluti supremum & infallibile interposuissent.

Confirmatur item hæc ratio multis Augustini testimoniis, in quibus asserit nullius Episcopi aut etiam Synodi Provincialis judicium esse infallibile. Sæpissimè id habes in libris ejus de Baptismo, cùm observat nec Stephani, nec Cypriani judicio quæstionem de rebaptisatione hæreticorum fuisse terminatam, sed universalis Concilii ac totius Ecclesiæ judicio. Hinc ibidem apertè pronuntiat omnes omninò Episcoporum litteras, & omnia omninò Concilia Provincialia, ne exceptis quidem Romanis, emendari posse à Conciliis majoribus. Speciatim verò hanc regulam Romano Pontifici ejusque Synodo adaptat, lib. 2. ad Bonifac. c. 3. cum enim jactarent Cælestiani Romanum Pontificem Zozimum Cælestii dogma approbasse, respondet primò Cælestium Zozimo imposuisse: deinde verò hæc addit. *Sed si, quod absit, ita tunc fuisset de Cælestio & Pelagio in Romanâ Ecclesiâ judicatum, ut illa eorum dogmata quæ in ipsis & cum ipsis Papa Innocentius damnaverat, approbanda & tenenda pronuntiarentur, ex hoc potiùs esset prævaricationis nota Romanis Clericis inurenda.* Siccine loqueretur Augustinus, si credidisset Romanum Episcopum cum suo Clero non posse à fide deficere? Cœterùm tunc temporis adeo persuasum erat Episcopis Africanis Romanum Pontificem non esse in judicando Spiritûs sancti adjutorio infallibilem, ut non dubitent id veluti certum proponere: *nisi fortè*, inquiunt, *quisquam est qui credat unicuilibet nostrum posse Deum inspirare justitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare.* Unus ille Episcopus, non alius est quàm Romanus, ad quem hæc verba diriguntur.

Eadem est fermè sententia Concilii 5. generalis collat. 8. tom. 5. Concil. colum. 562. & 563. unde hæc exscripta sunt.

Licet Spiritûs ſancti gratiâ circa ſingulos Apoſtolos abundaret, ut non indigerent alieno conſilio ad ea quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, ſi oporteret gentes circumcidi definire, priuſquam communiter congregati, divinarum ſcripturarum teſtimoniis unuſquiſque dicta ſua confirmaverunt, unde communiter de eo ſententiam protulerunt ad gentes ſcribentes, viſum eſt Spiritui ſancto & nobis : ſed & ſancti Patres qui per tempora in ſacris quatuor Conciliis convenerunt, utentes communiter de exortis hæreſibus & quæſtionibus diſpoſuerunt certo conſtituto quod in communibus de fide diſputationibus, cum proponantur ex utraque parte quæ diſcutienda ſunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii : nec enim poteſt in communibus de fide diſceptationibus aliter veritas manifeſtari, cum unuſquiſque proximi adjutorio indiget. Ex quibus cernere eſt iſtius Concilii Patribus fuiſſe perſuaſum veritatem alibi definiri non poſſe quàm in Conciliis generalibus, nec ab ullo privato Epiſcopo etiam Romano quidquam circa fidem decerni poſſe, quod ita certum ſit ac ea quæ in Conciliis definita ſunt.

§. III.

Idem probatur exemplis Romanorum Pontificum qui de facto à fide & veritate deviarunt.

TErtiò, Pontificem Romanum indeficientis judicii privilegio non gaudere ad oculum demonſtratur exemplis Romanorum Pontificum, quos in quæſtionibus fidei aut morum etiam conſultos, & decretalibus Epiſtolis Eccleſiam docentes, & proinde, ut loquuntur, ex Cathedrâ loquentes, à veritate deviaſſe certum eſt.

Primus eſt Eleutherius ſeu quiſquis alius Romanus Pontifex, quem teſtis eſt Tertullianus in lib. contra Praxeam litteras pacis miſiſſe ad Montaniſtas, & eas poſtea revocaſſe : verba Tertulliani hæc ſunt. *Nam idem Praxeas tunc Epiſcopum Romanum agnoſcentem jam prophetias Montani, Priſcæ, Maximæ, & ex eâ agnitione pacem Eccleſiis Aſiæ & Phrygiæ inferentem, falſa de ipſis Prophetis & eorum Eccleſiis aſſerando & prædeceſſorum ejus autoritates defendendo; coëgit litteras pacis revocare jam emiſſas, & à propoſito recipiendorum charismatum conceſſare.* Fuit ergò tum temporis Romanus Pontifex, qui novas Montani prophetias approbavit, & per litteras Montaniſtis communionem im-

impertiit, quas errore cognito revocare coactus est.

Secundus est Victor qui temerè in Asianos Episcopos sententiam excommunicationis tulit, & ideò acerbè reprehensus est à cœteris Episcopis, ut ex Eusebio liquet. Quamvis autem res ista disciplinæ tantùm fuerit, nihilominùs tamen graviter erravit iste Pontifex, qui ob rem tam parvi momenti totum orbem laceraſſet, nisi cœterorum Episcoporum prudentia hujus temeritatem correxisset.

Tertius est Stephanus qui in oppositum Cypriano errorem videtur incidisse, docens quoslibet hæreticos à quacumque hæresi venientes sine iterato Baptismo suscipiendos, quo omnium omninò hæreticorum baptismata, sive in nomine Trinitatis, sive secùs collata approbavit : ita certè mentem ejus intellexerunt Cyprianus & Firmilianus, ejusque verba id omninò sonant : adde quod omnes ferè hæretici qui tunc exorti erant, exceptis Novatianis, de quibus nondum erat quæstio, cum Trinitatem non agnoscerent, in Trinitatis nomine minimè baptisabant, sed in baptismate absurdis utebantur quibusdam formulis, ut videre est apud Irenæum. Cùm ergò omnes aut ferè omnes hæretici qui à Christo ad Stephanum usque exorti erant, in Trinitatis nomine minimè baptisarent; Stephanus autem à quacunque hæresi venientes sine iterato baptismo susceperit, quid aliud inde inferri potest; nisi eum illorum qui in Trinitatis nomine minimè baptisabant, rata habuisse baptismata, qui error est Cypriani errori oppositus, quem tamen ille ita acriter defendit, ut Cyprianum & alios aliter sentientes à communione Ecclesiasticâ summovere sit conatus.

Quartus est Liberius qui non tantùm Athanasii damnationi, sed & fidei formulæ hæreticæ subscripsit : quænam autem ista fuerit fidei formula, cui subscripsit, hîc ego inquirere nolo. Unum hoc mihi ad propositum sufficit, antiquos pro certo habuisse Liberium hæreticæ fidei formulæ subscripsisse, & Arianæ perfidiæ consensisse. Hoc autem manifestum est ex Hilarii testimonio, qui sæpiùs in fragmentis formulam illam, cui subscripsit, Arianum perfidiam vocat, atque identidem Liberio anathema dicit : unde patet eam formulam cui subscripsit Liberius, primam non esse Sirmiensem, utpote quam Hilarius defendit, ac velut Catholicam exponit. Similiter Hieronymus in Chronico scribit Liberium hæreticæ pravitati subscripsisse, atque omnes antiqui uno ore de lapsu Liberii, velut de apostasiâ à fide loquuntur, & sanè ita verum est hæreticam fuisse formulam cui subscripserat, in exilio Liberius quæque ipsi à Demo-

philo fuerat oblatata, ut hujus subscriptionis occasione Ætiani sparserint in vulgus Liberium dissimilem Patri Filium agnovisse, quæ res movit eos qui Semiariani dicebantur, ut ab eo Sirmium reverso exigerent, ut Filium Patri naturâ similem scripto profiteretur. Nam bis subscripsit Liberius, primùm quidem in exilio fidei formulæ sibi à Demophilo oblatæ, quæ quidem procul dubio Ariana prorsus erat, nam Demophilus Arianam hæresim palàm profiteri non verebatur: huic autem cum subscripsisset, scripsit ad Orientales litteras obtestans eos ut quoniam in omnibus Demophilo & Orientalibus consenserat, apud Imperatorem efficiant ut ab exilio revocetur, & ad Ecclesiam suam redeat. Evocatus itaque Sirmium Liberius occurrit ibi Synodi Ancyranæ Legatis, qui quoniam Ætiani in vulgus sparserant, Liberium Filium Patri dissimilem profiteri, eo quod consubstantialis vocabulum damnasset, ab eo exegerunt ut tomo formularum subscriberet, utque Filium naturâ Patri similem profiteretur. Ita rem narrat Sozomenus lib. 4. Hist. c. 15. cui consentiunt antiqua monumenta quæ reperiuntur in fragmentis Hilarii, unde liquet Liberium ab hæresi liberari non posse.

Quintus est Zozimus qui Cælestii hæretici libellum Catholicum esse pronuntiavit, eumque datis ad Africanos litteris comprobavit: nam etsi errorem Cælestii non approbaverit Pontifex, attamen ejus de peccato originali dubitationem procul dubio approbavit; ita Aug. lib. 2. ad Bonif. c. 3. *Quænam tandem*, inquit, *querela venerandæ memoriæ Papæ Zozimi, quæ interlocutio reperitur ubi præceperit, credi oportere sine ullo vitio peccati originalis hominem nasci, nusquam prorsus hoc dixit, nusquam omninò conscripsit, sed cum hoc Cælestius in suo libello posuisset inter illa dumtaxat de quibus se dubitare & instrui velle confessus est in homine acerrimi ingenii, qui profectò si corrigeretur, plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est, & propterea libellus ejus Catholicus dictus est, quia & hoc Catholicæ mentis est, si quæ forte aliter sapit quam veritas exigit, non ea certissimè definire, sed detecta ac demonstrata respuere.* Ita primùm Augustinus excusare conatur factum Zozimi probantis libellum Cælestii, qui dubitationem de peccato originali præferebat. Deinde verò huic responsioni parum fidens hæc addit. *Sed*, quod absit, *tunc fuisset de Cælestio vel Pelagio in Romana Ecclesia judicatum, ut illa eorum dogmata quæ in ipsis & cum ipsis Papa Innocentius damnaverat, approbanda & tenenda pronuntiarentur, ex hoc potius esset prævaricationis nota Clericis Romanis inurenda.* Hæc Augustini

guſtini reſponſio nodum planè ſolvit, necnon Pontificem & Eccleſiam quæ Romæ eſt, à fide majorum deficere poſſe ſupponit.

Sextus eſt Honorius qui à Sergio Patriarcha conſultus Monothelitarum errorem decretali Epiſtola definivit, & propterea à Synodo ſexta œcumenica non ſemel anathemate percuſſus eſt, nec tantùm damnatur ut fautor hæreſeos, ſed ut illius reus & ex Epiſtolâ convictus ſic act. 13. damnatur ejus Epiſtola ut contraria rectæ fidei & hæreticorum doctrinæ conſentanea p. 944. his verbis: *Retractantes Dogmaticas Epiſtolas quæ tanquam à Sergio ſcriptæ ſunt tam ad Cyrum quam ad Honorium quondam Papam antiquæ Romæ. Similiter & Epiſtolam ab illo, id eſt Honorio, reſcriptam ad eundem Sergium hæſque invenientes alienas exiſtere ab Apoſtolicis Dogmatibus & a definitionibus ſanctorum Conciliorum & cunctorum probabilium Patrum, ſequi verò falſas doctrinas hæreticorum, eas omnimodo abjicimus:* Si quis ab hæreſi excuſare velit Epiſtolam Honorii, is pariter Epiſtolas Sergii poteſt excuſare, deinde de Honorii Epiſtola non ſecùs ac Sergii dicitur, *quod aliena exiſtat ab Apoſtolicis Dogmatibus & à definitionibus Conciliorum & cunctorum probabilium Patrum & quod ſequatur doctrinas hæreticorum.* Nec eſt quod dicat Garnerius hîc mentionem nullam eſſe de una Chriſti voluntate, ſed tantùm generatim de falſis doctrinis; agebatur enim in illa Synodo tantùm de Monothelitarum dogmate: cùm ergo Epiſtola Honorii jungitur Epiſtolæ Sergii & ambæ damnantur quaſi abhorrentes ab Apoſtolicis Dogmatibus, de alio Dogmate id non poteſt intelligi, quàm de una Chriſti voluntate. Nam quod addit Garnerius, abhorrere Epiſtolam Honorii à doctrina Apoſtolorum, non in fide ſicut Epiſtolam Sergii, ſed in conſtantia & fortitudine, à mente verbiſque Synodi prorſus abhorret, nec quiſquam cordatus huic unquam aſſentietur expoſitioni, eamque refellit id quod ſequitur in eodem loco, ubi Patres ita loquuntur. *Cum his verò ſimul projici à vultu Dei Eccleſia Catholica, ſimulque anathematizari prævidimus & Honorium qui fuerat Papa antiquæ Romæ eo quod invenimus per ſcripta quæ ab eo facta ſint ad Sergium, quia in omnibus mentem Sergii ſecutus eſt & impia dogmata confirmavit.* Hinc p. 972. Epiſtolæ Honorii lectæ in Concilio: *Non ſecùs ac cæteræ chartæ & litteræ hæreticorum igni addicuntur, eo quod, inquiunt Patres, cognovimus in unam ipſam, eandemque impietatem tendere, cum ſcriptis hæreticorum,* Act. 8. pag. 1024. ait Synodus, dæmonem per organa ſua, id eſt, *Theodorum, Sergium, Pirrhum, Paulum, Honorium & Cyrum atque Marianum & Stephanum*

Ecclesiæ continenter erroris scandala excitare, unius voluntatis & operationis in duabus naturis Christi hæresim in populum spargendo.

In Prosphonetico ad Imperatorem eadem actione pag. 1035. anathematizatur Honorius cum cœteris hæreticis: *Utpote*, inquit Synodus, *qui eos in omnibus secutus est.* Mitto alia loca innumera in quibus Honorius unà cum cœteris Hæreticis anathemate percutitur, nullâ factâ mentione cur damnetur, quod vel unum sufficeret ad probandum eum fuisse hæreticum.

Quantùm verò istud argumentum adversarios premat, ex eo videre est quod Baronius vir acerrimi judicii non aliâ ratione sese ab eo expedire posse judicavit, quam scribendo acta Concilii esse adulterata: Sed hujus opinionem nunc omnes rident & actorum his in locis γνησιότην nullus non agnoscit: Quapropter alii eò confugiunt, ut dicant Honorium fuisse damnatum non ut hæreticum: sed tantum eo quod hæresim nascentem negligendo ac connivendo foverit. Verùm si hæc fuisset Concilii mens, cur nunquam Honorium à cœteris hæreticis distinxisset, cur ubique eodem anathemate iisdem verbis tum illius personam, tum ejus Epistolas confixisset: durum id & odiosum, diversis longè criminibus eandem pœnam infligere. Quid quod verba Concilii hunc sensum habere non possunt, quis enim patiatur de eo qui hæresi non consenserit, sed tantum illam, non eâ quâ par est diligentiâ compresserit illa dici quæ de Honorio sexta Synodus habet, *quod ejus epistola sit contraria Apostolicis dogmatibus, quod sequatur doctrinas hæreticorum, quod per scripta inveniatur mentem hæreticorum in omnibus sequi & impia dogmata confirmare, & in unam eandemque impietatem tendere, unius voluntatis & unius operationis hæresim in vulgus spargere*, & alia similia quæ dici non possunt, nisi de eo qui hæresi planè consentit. Manet ergo persuasum fuisse sextæ Synodo Honorium in suis Epistolis hæresim Sergii apertè docuisse.

Ipsæ verò Epistolæ si legantur hæresim Monothelitarum omninò sapiunt, nam in iis Honorius unam profitetur Christi voluntatem & de duplici Christi operatione aut voluntate sileri vult, & quod Monothelitarum præcipuum erat dogma, totiusque hæreseos principium, *dicit Jesum operatum esse divina, mediâ humanitate & humanâ plenè à divinitate*; Nam Monothelitæ aiebant humanam in Christo naturam esse divini verbi instrumentum quod tantùm ageretur: Excusatur equidem Honorius eo quod rationem reddens cur unam dicat voluntatem, excludere tantum videatur eam quæ ex origi-

ginis

ginis vitio in nobis est : Verùm hac etiam ratione utebantur Monothelitæ, statuentes omnem voluntatem humanam ex peccato esse & ad peccatum esse proclivem : Unde non mirum si Honorius ut probaret voluntatem humanam in Christo nullam esse hanc rationem reddit, *Quia à divinitate assumpta est nostra natura non culpa.* Et licet Joannes ac Maximus aliter ejus verba interpretentur, sic tamen illa intellexit totus Oriens, imò & ipsa Ecclesia Romana quæ in veteri Breviario in festo Leonis II. hæc ad tertiam quartamque lectionem legebat. *Hic suscepit sanctam sextam Synodum quæ nuper per Dei providentiam in regia urbe celebrata est .... in qua Synodo condemnati sunt Cyrus, Sergius, Honorius, Pyrrhus, Paulus & Petrus, necnon Macarius cum discipulo suo Stephano, sed & Polychronius, novus Simon, qui unam voluntatem & operationem in Domino Jesu Christo dixerunt vel prædicaverunt, &c.* nec verò pugnat cum istius Breviarii testimonio Leonis ipsius secundi autoritas. Quem nonnulli putant Honorium eo tantum nomine accusare, quod negligentia sua errorem Monothelitarum foverit : Utrumque enim in Honorio reprehendi meritò potuit, & quod à fide deviarit ipse, & quod alios deviantes non correxerit ; Utrumque dicit Leo II. Epistola ad Imperatorem Constantium, *necnon*, inquit, *& Honorium anathematisamus*, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrina illustravit, sed prophana traditione immaculatam maculari permisit. Ita etiam Constantinus in Edicto : *Anathematisamus qui novorum Dogmatum auctores & fautores sunt, Theodorum, Sergium, &c. atque etiam Honorium horum fautorem, adjutorem & confirmatorem hæresis, & alias ad hæc Honorius hujusmodi hæreseos confirmator qui etiam sibi ipse pugnat, &c.* Ita non tantùm Honorius hæresim Monotheliturum nascentem comprimere neglexit, non tantùm Sergii & aliorum hæreticorum personis favit ; sed & ipsius hæreseos fautor & confirmator fuit ex mente Leonis & Constantini, quam perperam aliò trahunt plerique, non distinguentes inter fautorem hæreticorum & hæreseos. Qui personæ tantùm hæreticorum fautor est, potest non esse hæreticus, at qui fautor & confirmator est hæreseos, qualis fuit Honorius, is non potest non esse hæreticus : ruit ergo vana illa distinctio, quâ solâ potest Honorius ab hæreseos crimine cum nonnullo colore vindicari.

Porrò exemplum istud Honorii & alia quæ superius adduximus, probant Romanos Pontifices etiam ut Pontifices ; atque ut aiunt

ex

ex Cathedra loquentes erroribus obnoxios esse posse: nam in exemplis propositis cernere est eos consultos universam Ecclesiam docentes litteris & scriptis publicis animo definiendi emissis à veritate & fide deviasse.

Denique Joannis XXII. exemplum in medium potest adduci, qui Pontifex, tum prædicationibus publicis, tum etiam litteris & scriptis & legationibus conatus est suum de medio animarum post mortem statu errorem in Ecclesiam universam inducere & contrarium sentientes à sua opinione demovere. Rem sic narrat Continuator Nangii ad annum 1333. *Hoc anno 1333. cum prædicatio qua dictus Dominus Joannes Papa, in qua publicè ut ferebatur dixerat quod animæ decedentium in gratia non vident Deum per essentiam, nec sunt perfectè beatæ usque post resurrectionem corporum (quod dictum multos scandalizaverat) tacebatur publicè tamen apud Avenionem, ubi Papa tunc residebat, istud dictum à pluribus ab aliquibus & maximè à quibusdam Cardinalibus ob favorem, ab aliis propter timorem prædicti Pontificis. Nam quemdam fratrem Prædicatorem, qui contra istud dictum sive errorem istum prædicaverat, in carcerem fecit poni: Parisiis autem ut à magistris & tota Theologiæ Facultate approbaretur, missi sunt à latere ipsius Papæ duo Magistri in Theologia, qui sibi in opinione sua consentiebant..... ut Magistros Parisienses ad opinionem suam adducerent, sed ita Dei gratiâ non contigit.* Narrat deinde quemadmodum hæc opinio ab illis proposita fuerit Facultati, & repetit dein quomodo coram Rege à decem Magistris fuerit damnata; denique vocatos ait à Rege omnes Magistros in Vincennas, missamque ab eo ad Papam Epistolam qua mandatur ut *sententiam Magistrorum Parisiensium teneat, qui melius scirent quid deberet teneri & credi in fide quam Juristæ aut alii Clerici.*

Tum per litteras petiit Pontifex ut liceret Baccalariis utramque opinionem defendere, his acceptis tribus vicibus congregata Facultas opinionem Joannis improbavit & vetuit eam defendi: Eadem habet Petrus Alliacus Cameracensis horum ferè oculatus testis ann. 1406. In oratione ad Regem: *Quand l'on traita l'erreur Joannis Papæ XXII. de Visione beatâ Rex Franciæ, qui étoit au Bois de Vincennes, envoya par devers la Faculté de Theologie, non mie par devers l'Université, & luy envoya-t'on à Vincennes la Faculté vingt-neuf Maitres, & l'appointement qu'ils firent, il l'executa & manda lors Joanni Papæ 22. qu'il se revoquât, ou qu'il le feroit ardre.*

Item Joannes Gerso in serm. de festo Paschatis: propter quod insuper apparet falsitas doctrinæ Papæ Joannis XXII. quæ damnata fuit cum

sono

sono Buccinarum vel tubarum coram Rege Philippo.

Gobelinus Cosmodromii ætat. 6. cap. 71. *Joannes XXII. postquam senex effectus est desipuit prædicans animas separatas non videre essentiam divinam ante diem judicii, contra quem Thomas Walleis de Ordine Prædicatorum se exponens periculo propter fidem Catholicam publicè prædicavit, itaque propter hoc Papa misit eum in carcerem, & ibidem fame cruciatus est. Papa anno 20. Ludovici in extremis constitutus ad instantiam quorumdam amicorum suorum prædictum errorem revocavit.*

Langus in Monasterii Cistercienſis Chronic. *Thomas de Valas prædicavit Avenione contra Papam Joannem propter errorem ejus de cacitate animarum.* Joannes antequam migraret è vita revocavit errorem, verba revocationis sunt: *Et si forsan in prædictis sermonibus, collationibus aliqua diximus quæ scripturæ sacræ quovismodo essent vel viderentur obvia, ea revocamus expresè.*

Ex his & aliis quæ huc afferri possent testimoniis constat Joannem XXII. non tantùm in eo errore fuisse animas sanctorum beatitude non frui ante judicii diem, sed etiam nihil non molitum esse ut errorem istum tota Ecclesia, ac præcipuè Gallicana amplecteretur; atque ob eam rem Legatos à latere cum litteris in Galliam misisse, & fortè multos Gallos in eam sententiam traxisset nisi Facultatis nostræ autoritas obstitisset. Habemus ergo in isto Pontifice exemplum quo manifestè probatur Papam Romanum etiam cum Ecclesiam docere intendit, errorem posse tanquam fidei dogma proponere, ac proinde ruit Romani Pontificis ex Cathedra loquentis, hoc est, Ecclesiam docentis infallibilitas.

§. IV.

Ex recentiorum Pontificum pugnantibus inter se definitionibus rejicitur infallibilitas.

VEritas cum una sit nunquam potest secum invicem pugnare, nec potest aliquo tempore falsum esse quod aliquando verum fuit. Ubi ergo occurrunt Pontificum pugnantes inter se definiones, necesse est ex iis alteram à vero esse alienam. Hoc autem Pontificibus recentioribus usu sæpè venisse ut contraria definirent, haud ignorant qui in jure Canonico paululùm versati sunt. Duo hujus rei

rei exempla paulò vetuſtiora referuntur ab Almaino in tractatu de autoritate Eccleſiæ his verbis : *Secundò*, inquit, *Innocentius III. & Cæleſtinus determinaverunt contraria ſuper iſta propoſitione uno conjugum ad hæreſim tranſeunte, alter qui remanet in fide, poteſt ad ſecunda vota tranſire, determinatio Innocentii III. quod non poteſt, ponitur in capite quarto de divortiis, determinatio Cæleſtini ut dicit Gloſſa in eodem capite olim ponebatur in Decretalibus de converſione conjugatorum in fine. Tertiò*, pergit idem, *aliqui Pontifices ſtatuerunt contra Evangelium ut Pelagius qui fecit conſtitutionem quod omnes Subdiaconi Sicilia à ſuis uxoribus abſtinerent quas in minoribus ordinibus duxerant ut ab officio ceſſarent, quam quia erat iniqua & contra Evangelium, retractavit Gregorius primus ejus ſucceſſor ut patet 31. diſtinct. c. ante triennium in textu & Gloſſa : ſi enim potuerit judicialiter ſtatuere contra Evangelium ita & deſinire.*

Innocentius IV. in caput Presbyter de Sacramentis non iterandis, ait *formas Sacramentorum poſt Apoſtolos eſſe inventas & ab Eccleſia ordinatas. De ritu inquit Apoſtolico invenitur in Epiſt. ad Timotheum quod manum imponebant ordinandis, & orationem fundebant, aliam autem formam non legimus ab eis ſervatam, unde credimus quod niſi eſſent formæ poſteà adinventæ, ſufficeret ordinatori dicere ſis Sacerdos vel alia æquipollentia verba : ſed ſubſequentibus temporibus formas quæ ſervantur Eccleſia ordinavit :* Hæc Pontificis hujus ſententia adverſatur Eugenii IV. definitioni & vulgatæ ſcholaſticorum opinioni.

Similiter Stephanus II. conſultus reſpondens & Decretalem condens, ac proinde ex Cathedra loquens de Baptiſmo in vino collato, ſic ſtatuit c. 11. Epiſt. *Si in vino quis propterea quod aquam non inveniebat omnino periclitantem infantem baptiſavit, nulla ei exinde adſcribitur culpa. Infantes ſic permeant in ipſo baptiſmo, nam ſi aqua adfuit præſens, ille Presbyter excommunicetur & pœnitentia ſubjiciatur.* Hæc definitio adverſatur contrariæ Eugenii IV. in reſponſis ad Conſulta Bulgarorum ſanctioni & Eccleſiæ univerſæ diſciplinæ.

Aliud hujuſmodi contradictionum in Romanis Pontificibus exemplum admodum facetum nobis ſubminiſtrat Franciſcanorum de paupertate contentio, quæ Pontifices quoque inter ſe commiſit : quippe cum Franciſcanis quibuſdam veniſſet in mentem omnem omnino rerum ad uſum pertinentium proprietatem abjicere curarunt, ita Franſcici Regulam à Gregorio IX. anno 1230. explicari ut nulla omninò proprietas ipſis, ſive in communi, ſive in ſpeciali competere deberet. *Dicimus*, inquit iſte Pontifex, *quod neque in communi*,

nunt, neque in ſpeciali debent proprietatem habere, ſed uſtenſilium & librorum, & eorum mobilium quæ licet habere, eorum uſum habeant.... nec vendi debent mobilia vel extrà ordinem commutari aut alienari quoquomodo, niſi Eccleſiæ Romanæ Cardinalis qui fuerit Ordinis Gubernator, Generali, ſeu Provincialibus Miniſtris autoritatem ſuper hoc præbuerit vel aſſenſum.

Poſt hæc Innocentius IV. *rerum quarum* uſus minoribus conceditur proprietatem ad Sedem Apoſtolicam ſpecialiter pertinere declaravit anno 1245. Itemque Alexander IV. anno 1254. decrevit loca Fratrum ad Pontificem & Sedem Apoſtolicam ſpecialiter pertinere: cum verò hujuſmodi proprietatis abdicationem quidam irriderent Nicolaus III. in Decretali exiit, eos velut errantes damnavit & excommunicatione perculit, *Dicimus*, inquit, *quod abdicatio proprietatis hujuſmodi omnium rerum non tam in ſpeciali quam etiam in communi meritoria eſt & ſancta, quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens verbo docuit & exemplo firmavit, quamque primi fundatores militantis Eccleſiæ, prout ab ipſo fonte hauſerunt volentes perfectè vivere per doctrinæ & vitæ exempla in eos derivarunt. Aliter ſentientes excommunicationis ſententiæ quam nunc in ipſos proferimus ſe noverint ſubjacere, à qua per neminem niſi per Romanum Pontificem poſſint abſolvi.* Ita occaſione contentionis Franciſcanorum, Innocentius dogma condit de abdicatione proprietatis omnium rerum, eoſque qui illam meritoriam aut ſanctam eſſe negarent proſcribit, idque tam diſertis verbis adhibita etiam ſacrarum litterarum autoritate decernit, ut facilè intelligatur eum habuiſſe in animo univerſam Eccleſiam docere, ac rem ex Cathedra definire. Hujus ſucceſſor Martinus IV. in Bulla data 10. Kal. Februarii anno 1282. *pariter ſtatuit ad Eccleſiam Romanam omnium rerum mobilium & immobilium quibus fratres uti poſſunt, jus, proprietatem & dominium nullo modo ſpectare.* Idem decernit Nicolaus IV. anno 1298. ac demùm Clemens V. in Concilio Viennenſi circa ann. 1311. eadem quæ anteceſſores ſui declaraverant confirmat conſtitutione ſatis prolixâ quæ inter Clementinas legitur cujuſque principium eſt *Exivi*; ita ſeptem Romani Pontifices non modò approbarunt eos Franciſcanos, qui illarum quibus utebantur rerum proprietatem abdicabant, eamque Pontifici ultrò largiebantur, ſed & eos qui iſtud improbarent damnare non dubitarunt.

At è contra Joannes XXII. qui Clementi ſucceſſit Minores quoſdam qui fratres de paupere vita, necnon Biſocchi ac Beguini

dicebantur ſeque D. Franciſci regulam ad litteram ſervare profitebantur, damnavit & abolevit, conſtitutione, cujus initium ſancta Romana Eccleſia, necnon altera Directorio Inquiſitorum inſerta, quæ incipit glorioſam Eccleſiam, utraque anno ipſius 2. data, tunc ait Eymericus quatuor fratres hujuſmodi velut hæretici apud Maſſiliam anno 1318. per Inquiſitorem hæreticæ pravitatis, velut hæretici condemnati ſunt & flammis addicti, qui ab eorum collegis tanquam Martyres honorati ſunt : Porrò præcipua cauſa quæ Joannem XXII. in iſtos exacerbaverat, hæc erat quod Nicolai III. de proprietate bonorum quibus utebantur ſententiam mordicùs retinerent. Hinc 7. Kal. Aprilis anno 1322. conſtitutionem (*quia nonnunquam*) promulgavit, quâ ſuſpendit excommunicationis ſententiam à Nicolao latam, in eos qui decretalem ſuam *Exiit*, aliter quam littera ipſa ſonat exponerent, aut aliquid in ea declaratum in dubium revocarent : At ex alia parte Michaël Ceſenas Generalis Minorum, Gulielmus Provincialis, & alii Conſtitutionem Nicolai III. tueri cœperunt & contrariam ſententiam velut hæreticam oppugnare : tum Joannes ut eos proſcriberet, conſtitutionem *Cùm inter*, emiſit, in qua fundamentum opinionis Nicolai velut hæreticum & erroneum proſcribit *declarans erroneum & hæreticum eſſe pertinaciter aſſerere quod Chriſtus ejuſque Apoſtoli, nec in ſpeciali nec in communi aliqua, nec hæc ipſa vendendi vel donandi jus habuerint.* Deinde in alia Extravaganti *ad conditorem* declarat è tranſlato & recepto per Nicolaum III. in Romanam Eccleſiam, rerum quæ Minoribus conferrentur dominio, ſervato tamen ab iis uſu, nihil commodi Romanis Pontificibus accedere, nec propterea fratres fieri pauperiores. *Cùm*, inquit, *nec intentio reſervantis, nec fratrum ipſorum fuerit, quod ad quemcumque alium quam ad fratres dictarum rerum perveniret compendium.* Cùm verò fratres minores à Nicolai ſententia minimè propter hæc diſcederent, iterum Joannes novam edidit ſanctionem (*quia quorumdam*) anno 1324. promulgatam, ubi manifeſtè illam Nicolai III. de expoliatione Chriſti & Apoſtolorum doctrinam *peſtiferam, erroneam, damnatam doctrinam & hæreſim ac blaſphemiam Catholicæ fidei inimicam pronuntiat, omnes & ſingulos qui eam docuerint verbo vel ſcripto vel in poſterum docturi & defenſuri ſunt hæreſeos damnat, ac tanquam hæreticos contumaces, Romanæque Eccleſiæ rebelles ab omnibus haberi mandat.* Hinc Nicolaus Eymericus in Hiſpania Tarraconenſi Inquiſitor creatus, 20. circiter annis poſt obitum Joannis XXII. Fratrum Minorum Joanni adverſantium, quos fra-

ticellos,

ticellos, seu fratres de paupere vita appellat, errores recensens, director p. 2. q. 51. *Primus*, inquit, *error & hæresis est, quod Dominus Jesus Christus in quantum fuit homo, & ejus Apostoli nihil habuerunt in proprio, nec in communi; quia fuerunt perfecti pauperes in mundo. Secundò quod dicunt hanc esse perfectam Evangelicam paupertatem videlicet nihil habere in proprio, nec in communi.* Item Antoninus qui Eymerico paulò recentior est eorumdem fratricellorum mentionem faciens, ait summæ Theologi p. 4. tit. 11. c. 7. §. 5. *in Extravagantibus Joannis XXII. Determinatur pro hæresi habenda opinio eorum qui dicuntur fratricelli, seu fratres de opinione dicentium Christum nihil habuisse cum Apostolis proprium, nec in particulari, nec in communi etiam rerum mobilium: sed solum nudum usum facti eorum quibus utebatur sibi concessis per eleemosinam vel alium modum, cum tamen Joannis IV. dicatur, quod discipuli ejus iverunt in civitatem ad emendum cibum & Joannis XIII. quod Judas habebat loculos, &c. multi pertinaces in dicta opinione fuerunt combusti.*

Ex his autem ut ad propositum nostrum revertamur abundè liquet Romanos Pontifices etiam solemniter aliquid definientes errori obnoxios esse, cum enim Nicolaus & Joannes contrarium planè definiant, atque huic videatur hæreticum quod ab illo determinatum est, necesse est alterutrum eorum non modò in errore versari, sed & errorem solemniter definivisse.

Et certè Joannes ultrò agnovit stare non posse suam definitionem cum infallibilitate Pontificia, cum enim Michaël Generalis Minorum cum assecls suis Joanni *objiceret quod in his quæ pertinent ad fidem & mores, determinatum semel per summum Pontificem non potest per alium revocari*, respondit pro Joanne Cardinalis qui postea Pontifex est creatus, dictusque Benedictus XII. id falsum esse, cum exemplis pluribus constet quod illud quod circa fidem & mores *male determinatum est, per unum Papam vel Concilium, potest per alium perfecta melius veritate corrigi & emendari & ideo non esse mirum si dominus Joannes diligenti deliberatione cum multis peritis in Theologia, & in utroque Jure habita revocavit quæ male dixerat D. Nicolaus de Christi & Apostolorum paupertate:* Hæc refert Eymericus Direct. p. 2. q. 17. itaque frustra Bellarminus Pontificem utrumque conciliare conatur lib. 4. c. 14. de Romano Pontifice, cum ultrò Joannes agnosceret se Nicolai III. sententiæ adversari: nec est quod dicat Bellarminus Joannem non negare Christum aliquando nihil habuisse proprii, nec in speciali, nec in communi, sed negasse quod

ſemper talem vitam egerit. Non eſt, inquam, quod Bellarminus hoc pacto velit contradictionem inter Nicolaum & Joannem aut tollere aut ſaltem lenire : nam primò Joannes vigeſimus ſecundus exappropriationem ſeu abdicationem dominii in rebus quæ uſu conſumuntur impoſſibilem eſſe putavit : *Cùm*, inquit, *in ipſo actu res conſumatur hujuſmodi ac in ipſius rei exerceatur ſubſtantiâ, nec ſine ipſius conſummatione eſſe valeat.* At Nicolaus eam poſſibilem eſſe arbitrabatur. Secundò, Joannes vigeſimus ſecundus hujuſmodi abdicationem inutilem eſſe ſanxit, quippe ex quâ nihil commodi accederet Romanæ Eccleſiæ, nihil incommodi fratribus minoribus, qui nec propterea fuerint pauperiores.

At è contrà Nicolaus III. eam ſanctam & meritoriam eſſe ſanxit, in eaque perfectionem paupertatis conſiſtere definivit, & contrarium ſentientes proſcripſit. Tertiò Joannes hæreticum & blaſphemum eſſe ait dicere Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe proprietatem aliquarum rerum, ſive in communi, ſive in particulari. At Nicolaus dicit Chriſtum & Apoſtolos verbo & exemplo hujuſmodi abdicationem docuiſſe. Quartò Joannes non ſolùm damnat ut hæreticos, ſed & igni addici jubet eos fratres qui abdicationem hujuſmodi pertinaciter profiterentur : Nicolaus verò cum ſex aliis Pontificibus hoc inſtitutum commendat, laudat, approbat.

Aliud exemplum nobis præbet diſſidium inter Clementem quintum & Bonifacium octavum. Hic enim Extravaganti *unam ſanctam*, veluti fidei articlum definivit, Reges ſuæ ſedi in temporalibus ſubeſſe; ille verò eam conſtitutionem revocavit in capite *Mernit de privilegiis.* Sed de hoc diſſidio agemus diſſertatione ultimâ, quâ conſtabit Bonifacii ſententiam cum rectâ & ſanâ fide manifeſtè pugnare.

Denique ut alia plura ejuſmodi exempla omittam, quæ Decretales & Bullas Pontificum legentibus paſſim occurrent, ſic ſecum invicem pugnant Sixtus quintus & Clemens octavus circa Bibliorum correctionem : Sixtus enim in bullâ editioni Bibliorum præfixâ, hanc ſuam vulgatæ editionem emendatiſſimam eſſe, & priſtinæ puritati reſtitutam ſanxit : nihilominùs tamen Clemens octavus cum multos in illâ editione errores relictos deprehendiſſet, illam ſimul cum bullâ jam promulgatâ ſuppreſſit, & novæ editioni emendationi conficiendæ operam poſuit, quæ innumeris penè in locis à Sixtinâ diſſidet : ergò vel hic de novo Biblia corrigendo, vel ille ſuam editionem emen-

emendatiſſimam, & priſtinæ puritati reſtitutam eſſe pronuntiando, in negotio maximi ad religionem momenti, à veritate deviavit.

§. V.

Ex Romanorum Pontificum confeſſione probatur eos non habere indeficientis judicii privilegium.

SI Romani Pontifices indeficientis judicii privilegio fruerentur, nulli eſſent qui de eo ſecuri magis eſſent quam ipſimet Pontifices, quippe qui illius eſſent conſcii; at ſi conſulantur, tantùm abeſt ut iſtud non errandi privilegium in ſeipſis agnoſcant, ut è contrà ultrò ſuam ipſi confiteantur infirmitatem, ſeque non ſecus ac cæteros Epiſcopos à fide poſſe deviare fateantur. E multis, qui id ſponte agnoſcant paucos tantùm ſelegimus quos hîc teſtes laudaremus; atque ut à recentioribus ordiamur, fatetur id Paulus quartus in confeſſu quodam frequenti propter quandam conſultationem congregato anno 1557. ut ſtatueretur num ille poſſet ſolvere matrimonium, quod per verba de præſenti inter Franciſcum Montmorantium & Joannam Halluyriam Pienneam contractum fuerat, quâ occaſione ſic locutus eſt. *Ne, quæſo, vos teneant deceſſorum meorum facta & exempla quæ eatenus ſequi volo, quatenus ſcripturæ autoritas & Theologorum rationes vos ad illud agendum inducent .... Non dubito quin ego & prædeceſſores mei errare aliquando potuerimus; non ſolùm in hoc, ſed etiam in pluribus aliis rerum generibus, & tamen condemnandi planè non ſumus: nam Deus ſuam ita regit Eccleſiam, ut illi certum ad tempus abſcondat multa quæ tum inde patefacit:* Hæc refert Joannes Haga Pariſienſis Theologus, qui in illo confeſſu aderat, ut refertur in Michaëlis de Calſtenau tom. 2. comment. & in lib. 6. additionis ad illos commentarios qui anno 1659. Lutetiæ prodierunt.

Fatetur Adrianus ſextus qui in 4. art. 3. de miniſtro confirmationis ait, *ad ſecundum principale de facto Gregorii primi, dico quod ſi per Romanam Eccleſiam intelligatur caput illius, puta Pontifex, certum eſt quod poſſit errare, etiam in iis quæ tangunt fidem, hæreſim per ſuam determinationem aut decretalem docendo; plures enim fuerunt Pontifices Romani hæretici, item & noviſſimè fertur de Joanne XXII. qui publicè docuit, declaravit, & ab omnibus teneri mandavit.* Hæc ille ſcripſit cum eſſet adhuc Lovanienſis Theologus, quæ Pontifex factus non re-

retractavit, rursùm edi voluit in novâ editione Commentariorum ſuorum in quatuor ſentent. libros, quam Romanus Pontifex adornari curavit.

Fatetur idem Eugenius quartus qui in tertiâ bullâ adverſus Concilium Baſilienſe, licet ſe ſuprà Concilium generale efferret, ait in quæſtionibus *quæ ad fidem reſpiciunt, vel ſtatum univerſalis Eccleſiæ, potius attendendam eſſe Concilii quàm Papæ ſententiam.*

Fatetur Gregorius undecimus in teſtamento ſuo: *Item*, inquit, *volumus, dicimus & proteſtamur ex noſtrâ certâ ſcientiâ, quod ſi in Conſiſtorio, in Concilio, vel in ſermonibus, vel in collationibus publicis, vel privatis ex lapſu linguæ, aut aliàs ex aliquâ turbatione, vel etiam lætitiâ inordinatâ, aut præſentiâ magnatum ad eorum forſitan complacentiam, ſeu ex aliquâ diſtemperantiâ, vel inadvertentiâ, aut ſuperfluitate aliquâ dixerimus erronea contra Catholicam fidem, quam coram Deo & hominibus, ut tenemur, præcæteris profitemur, colimus & colere cupimus; ſed forſitan adhærendo opinionibus contrariis fidei Catholicæ ſcienter quod non credimus, vel etiam ignoranter, aut dando favorem aliquibus contra Catholicam Religionem obloquentibus, illa expreſſe & ſpecialiter revocamus, deteſtamur, & habere volumus pro non dictis.* Hæc Pontifex ille tom. 6. Spicilegii Dacheriani.

Innocentius tertius ſe in errorem & hæreſim labi poſſe fatetur, & ab Eccleſiâ propter eam judicari, ſerm. 3. de Conſecrat. Pontificis *in tantùm, mihi fides*, inquit, *neceſſaria eſt ut cum in cæteris peccatis Deum judicem habeam, propter peccatum quod in fide committitur poſſim ab Eccleſiâ judicari.*

Fatetur idem Adrianus ſecundus in Epiſtolâ quæ Synodi ſextæ act. 7. lecta & approbata eſt: *Licet*, inquit, *Honorio ab Orientalibus poſt mortem anathema ſit dictum, ſciendum tamen eſt, quia ſuper hæreſi fuerat accuſatus, propter quam ſolùm licitum eſt minoribus majorum ſuorum moribus reſiſtere, vel prævos ſenſu liberè reſpuere.*

Fatetur Leo ſecundus in Epiſt. ad Conſt. in quâ confirmat Synodum ſextam ubi de Honorio ait, *ipſum Romanæ Apoſtolicam Eccleſiam non Apoſtolicæ traditionis doctrinâ luſtraſſe, ſed prophanâ traditione immaculatam fidem maculari permiſiſſe*, & in Epiſt. ad Ervigium, *accuſat eum quod immaculatæ Apoſtolicæ traditionis regulam quam à prædeceſſoribus acceperat maculari conſenſerit.*

Denique huc afferri poſſent ii omnes Pontifices, qui nonnulla prædeceſſorum ſuorum ſtatuta infirmarunt; ſed unus ſit pro omnibus Clemens quartus, qui ad Abbatem caſæ Dei ſcribens, ait, *cernere*

ſe deceſſores ſuos Monaſteriis dediſſe privilegia juri divino contraria, quæ rationabiliter annulare ſe poſſe dicit, adjiciens, *& quamvis noſtris prædeceſſoribus, prout neceſſitas exigit, geramus honorem, multa tamen eorum aliquibus placuerunt, quæ nobis imparis meriti & ſcientiæ nulla poſſent ratione placere.* Ex his patet non eſſe audiendos eos qui invitis & reclamantibus ſummis Pontificibus ipſis indeficientis judicii privilegium aſcribere conantur.

§. VI.

Rejicitur infallibilitas Pontificis ex Decretis Conciliorum.

AD rejiciendam Romani Pontificis infallibilitatem, nihil clarius, nihil apertius eſt quam Concilii Baſileenſis ſanctio, quæ ſic ſe habet in Epiſtolâ Synod. tom. 12. Concil. col. 682. *Si Eccleſia errare poſſit, cum certum ſit Papam errare poſſe; tunc & Papa & reliquo toto corpore errantibus, tota erraret Eccleſia, quod eſſe non poteſt. Experientia etiam demonſtrat quia ſæpè experti ſumus, & legimus Papam licet caput & principalem partem erraſſe, reliquum autem corpus, Papa errante, erraſſe nunquam legimus, propterea reliquum ſæpè totum corpus condemnavit, aut excommunicavit, aut depoſuit Papam tam ratione fidei quàm morum.* Hæc eſt definitio Concilii generalis & approbati à Pontifice: nam Baſileenſe Concilium approbavit, & œcumenicum eſſe declaravit Eugenius quartus in bullâ quæ lècta eſt ſeſſione decimâ quartâ. *Decernimus*, inquit, *& declaramus præfatum Concilium generale Baſileenſe à tempore prædictæ inchoationis ſuæ legitimè continuatum fuiſſe & eſſe, &c.* Cum ergò Epiſtola illa Synodica à Synodo probata fuerit ſeſſione tertia, haud dubium quin pro definitione Concilii generalis habenda ſit, & inter acta Concilii ab Eugenio approbata numeranda. Adde quod Nicolaus quintus Eugenii ſucceſſor, omnia facta, geſta, conceſſa, data, indulta, diſpoſita & ordinata Concilii Baſileenſis approbavit, ut videre eſt tom. 12. Concil. col. 665. Ergò non eſt quod reſpondeant adverſarii, hanc Epiſtolam Synodicam Concilii non fuiſſe à Romanis Pontificibus approbatam, & ideò nullam vim habere. Addi poteſt Synodi Conſtantienſis ſanctio quæ Concilium Papâ ſuperius eſſe definivit: quod verum eſſe non poteſt niſi Pontifex errori ſit obnoxius, ut nos obſervavimus antèà. Adjice etiam illa quæ diximus §. 2. hujuſce diſſertationis.

§. VII.

Adducuntur Academiarum, ac præſertim Pariſienſis adverſus infallibilitatem Pontificiam Decreta.

DEinde accedit his omnibus Academiarum Theologicarum auctoritas, ac imprimis Pariſienſis Facultatis, quæ ſemper tenuit ac docuit Pontificem Romanum errare poſſe.

Sic cenſuit, cum anno 1033. Philippo Pulchro conſulenti reſpondit, licitum eſſe à Bonifacii octavi ſententiâ ad Concilium generale appellare.

Sic cenſuit anno 1333. ſub Philippo Valeſio cum Joannis XXII. ſententiam de ſtatu animarum rejecit, eumque hæreſeos & erroris arguit, ut ſuprà diximus.

Sic cenſuit in Concilio Piſano anno 1409. ubi nomine Academiarum Pariſienſis, Andegavenſis, & Toloſanæ Doctor Gallus aſſeruit, Petrum de Lunâ eſſe hæreticum.

Sic cenſuit in causâ Monteſoni Dominicani, qui cum à cenſurâ Facultatis anno 1387. in ipſum latâ appellaſſet, hoc fundamento quod ſolus Papa de fide & doctrinâ judicare poſſet, in actis quæ Facultas ad cenſuras ſuæ defenſionem confecit; reſpondit in cauſis fidei licitè ad Concilium appellari poſſe. *Secunda pars*, inquit, *illius dicti quod ſcilicet ad ſummum Pontificem pertinet eorum quæ tangunt fidem, examinatio & deciſio continet manifeſtam hæreſim, imò multas hæreſes.* Prima hæreſis, primò, *quia per illam excluſionem excluditur univerſalis Eccleſia & generale Concilium eam repræſentans quod eſt hæreticum, quia in cauſis fidei à ſummo Pontifice appellari poteſt ad Concilium, ſicut patet in diſtinctione* cap. *Anaſtaſius, & manifeſtum eſt quod ad ipſum pertinet Concilium res fidei definire*, ſicut patet ex autoritate Gregorii 15. diſt. cap. *Sicut &c.* Hæc ex mſ. codice Collegii Navarrici in urbe Pariſ.

Sic cenſuit in causâ Sarraceni ex eodem Ordine Prædicatorum Monachi, qui cùm in Actu Veſperiarum hanc propoſitionem in Theſi inſeruiſſet, *quandocumque in alio Concilio aliqua inſtituuntur, tota autoritas dans vigorem ſtatutis, in ſolo ſummo reſidet Pontifice.* Facultas hanc propoſitionem velut erroneam ab ipſo revocari voluit anno 1429. contrariâ hac propoſitione aſſertâ. *Quandocumque*

in alio Concilio aliqua inſtituuntur, tota autoritas dans vigorem ſtatutis, reſidet non in ſolo ſummo Pontifice, ſed principaliter in Spiritu ſancto & Eccleſiâ Catholicâ.

Sic cenſuit in articulis contra Lutheranos, in quibus infallibilitatem poteſtatemque rerum fidei ſupremo judicio judicandarum, Eccleſiæ ſoli & Concilio generali eam repræſentanti vindicat art. 18. „Tenetur & quilibet Chriſtianus firmiter credere unam eſſe in terris „univerſalem Eccleſiam viſibilem, quæ in fide & moribus errare non „poteſt, cui omnes fideles in iis quæ ſunt fidei & morum obedire aſtrin„guntur, art. 12. Quod ſi quid in ſcripturis ſacris controverſiæ aut „dubii oriatur, ad præfatam Eccleſiam definire & determinare ſpectat „art. 22. certum eſt Concilium generale legitimè congregatum uni„verſam repræſentans Eccleſiam in fidei & morum definitionibus erra„re non poſſe: de Pontifice verò Romano nihil ſimile ait; ſed hoc tan„tùm a. 23. nec minùs certum eſſe de jure divino ſummum in Eccleſiâ „Chriſti militante Pontificem, cui omnes Chriſtiani parere tenentur, „qui quidem poteſtatem habet indulgentias conferendi, &c.

Sic cenſuit in cenſurâ propoſitionum Joannis Angeli Minoritæ anno 1482. ubi damnat has propoſitiones. Undecimus articulus Papa „poſſet ab uno Eccleſiaſtico tollere medietatem redituum beneficio„rum, & uni alteri dare, non exprimendo aliquam cauſam: hæc propoſi„tio eſt periculoſa, & nullo modo prædicanda, ut jacet articulus 12. „Quicumque contradicit voluntati Papæ paganiſat, & ſententiam ex„communicationis incurrit ipſo facto. A nullo Papa reprehendendus „niſi in causâ hæreſis: hæc propoſitio eſt falſa, ſcandaloſa, & ſapiens „hæreſim manifeſtam.

Sic cenſuit anno 1663. cum Senatui Pariſienſi ſex propoſitiones obtulit, quarum ſexta eſt ejuſmodi, *non eſſe doctrinam facræ Facultatis quod ſummus Pontifex nullo accedente Eccleſiæ conſenſu ſit infallibilis.* Cùm enim Facultas procul dubio aliquam circa quæſtionem hanc doctrinam habeat, declaretque doctrinam ſuam non eſſe quod Pontifex ſit infallibilis: ergò contrariam habet Doctrinam, quod ſit fallibilis, nullum quippe eſt inter utrumque medium.

Denique anno 1664. diſerte & abſque ambagibus mentem ſuam aperuit in cenſurâ contra Vernantium editâ, in quâ falſas, temerarias, ſcandaloſas, & in fide periculoſas eſſe pronuntiat propoſitiones Vernantii, quibus infallibilitatem ſummi Pontificis aſſerebat.

Academiæ Pariſienſi conſentiunt hac in re plures aliæ, inter eas Herfordienſis in tract. ſuper unione & neutralitate Principum ele-

ctorum, ubi hæc habet. *Cùm Papa possit errare, residuum corpus Ecclesiæ synodaliter congregatum errare non potest, experientia hoc ipsum demonstrat; sæpius enim compertum est Papam errare residuo Ecclesiæ corpore rectè sentiente, Papâ autem rectè sentiente residuum totum Ecclesiæ corpus errasse nunquam est compertum.*

Cracovienſis Academia anno 1441. de autoritate ſacrorum Conciliorum quartâ. *Sic etiam est de judicio Ecclesiæ respectu actionum Papæ, quia Ecclesia nunquam deviare potest aut aberrare a fide rectâ, Papa verò frequenter*, 19. dist. Anastasius. *Ideo judicium Ecclesiæ dignius est judicio Papæ.*

Viennenſis in opere quo Electorum conſultationi reſpondit, approbat Concilii Baſileenſis & Conſtantienſis Decreta de autoritate Concilii ſupra Pontificem Romanum.

Colonienſis idem facit in tractatu de poteſtate Concilii & Papæ ad Theodoricum Colonienſem.

Idem etiam cenſent aliæ quamplurimæ, quarum teſtimonia relata ſunt à Launoio in Epiſtolâ ad Barillonium tom. 1. Epiſt. 4.

§. ultimus.

Ex Theologis idem docetur.

DEnique innumeri penè Theologi ac præſertim antiquiores & doctiores Pontificem errori obnoxium eſſe aſſeruerunt, & infallibilitatis Pontificiæ figmentum multis argumentis oppugnarunt: imprimis verò Joannes Gerſo Pariſienſis Cancellarius multis in locis hanc doctrinam propugnavit, ac præcipuè in tractatu, *utrum liceat in cauſis fidei à Pontifice provocare*, in quo hæc habet *propoſitio quarta in cauſis fidei: nulla determinatio judicialis Epiſcopi vel Papæ ligat fideles ad credendum quod ita ſit de veritate fidei, ſicut prætendit ſua declaratio, quoniam tam Papa quam Epiſcopus, deviabiles ſunt à fide, obligat tamen ſubditos pœna excommunicationis, talis determinatio, quod non dogmatiſent oppoſitum niſi appareat manifeſta ratio repugnandi, vel per ſacram ſcripturam, vel per revelationem, vel per Eccleſiæ ſeu generalis Concilii determinationem.*

Gerſonem ſequitur Toſtatus defenſorii cap. 3. *Apparet*, inquit, *quod jura ſupponunt Papam fieri poſſe hæreticum & confirmatur experimento: nam Papa Marcellinus fuit hæreticus:* & poſt alia. *Item de*

Joanne XXII. qui tenuit hæresim circa visionem beatam &c. Et Præfat. in Evangel. Matthæi. *Quilibet homo quantumcumque sanctus & quantacumque potestatis potest errare in fide & effici hæreticus, sicut de multis summis Pontificibus legimus, ut de Liberio, de Joanne XXII. & aliis quibusdam.* Dionysius Carthusianus lib. 1. de autoritate Papæ & Concilii cap. 51. *Cum Papa possit errare in fide, moribus, & cæteris quæ sunt de necessitate salutis, ejus judicio non videtur ultimatè & certitudinaliter standum in istis, cum non sit infallibilis fidei regula, neque indeviabile fundamentum.*

Petrus de Alliaco Cardinalis & Episcopus Cameracensis, tract. de autor. Eccles. p. 3. c. 3. *Talem*, inquit, *autoritatem, nempe summam non habet Papa, cum errare possit in fide.*

Adrianus Galterus ex Ordine D. Benedicti Parisiensis Theologus, tract. de Primatu Petri & Ecclesiæ. *Quis*, inquit: *tàm vafrè imponere, suaviterque didicit obtrudere palpum, ut glorioſis mendaciis & coacervatis fabulamentis tantâ soliditate firmare contendat, & judicium ejus (successoris Petri) in iis quæ sunt fidei & bonorum morum, errare à veritate non posse mordicùs assereret.*

Joannes Arboreus Paris. Theologus lib. 4. Theologiæ cap. 32. *Papa in fide errare potest*, ut dicit Innocentius hujus nominis quartus. vel in cap. 1. de summâ Trinitate: *Et totâ mihi via aberrare videtur, qui aliter sentit, & plus veritati tribuendum est quàm amico: assentantur sanè Romano Pontifici qui faciunt eum immunem à peccato & à lapsu hæreseos & schismatis, cum non sit divino munere confirmatus in gratia.*

Claudius Santesius qui Tridentino Concilio interfuit, in resp. ad Apolog. Theodori Bezæ. *Licuit*, inquit, *non solis Sorbonicis, sed in omni orbe Christiano Theologis disserere an Papa, si à fide defecerit, privari posset gradu suo.*

Gulielmus Okamus lib. 3. p. 1. Dialogorum c. 3. multis probat, Papam posse, ut ipse loquitur, hæreticari, ac potissimum exemplo Joannis XXII. & Nicolai III. à nobis suprà exposito.

Gratianus ipse distinct. 40. C. *Si Papa. Cujus*, inquit, *istic redarguere præsumit mortalium nullus, quia cunctos ipse judicaturus à nemine est judicandus, nisi deprehendatur à fide devius.* Et in cap. Anastasius dist. 19. *Videtur quod Papa*, inquit glossa, *teneatur requirere Concilium Episcoporum, quod verum est ubi de fide agitur, & tunc Synodus major est Papa*, ut 15. dist. *Sicut videtur ergò quod Papa non possit destruere statuta Concilii, quia orbis major est urbe.*

Guido Archidiaconus Bononienſis diſt. 21. nunc autem : *Hinc Papa poteſt condemnari de hæreſi, cum pertinax fuerit, aliàs non.* Eadem eſt ſententia Auguſtini ab Ancona Eremitarum S. Auguſt. Theologi in ſumma q. 5. a 1. Alvari Pelagii lib. 1. de planctu Eccleſiæ, Joannis de Imola in capite de electione & electi poteſtate, & aliorum benè multorum.

CAPUT II.

In quo reſpondetur argumentis quibus adverſarii Romani Pontificis infallibilitatem ſuadere conantur.

DIximus adverſariorum eſſe privilegium illud indeficientis judicii, quod Romano Pontifici tribunt ex ſcriptura & traditione aſſerere, noſtramque ſententiam, etiamſi nullo argumento poſitivo probaretur, neceſſariò tenendam eſſe, ſi vanis tantùm ac futilibus augumentis adverſariorum opinio niteretur; hoc autem ita ſe habere ex ſequentibus eorum argumentis noſtriſque ad ea reſponſionibus unuſquiſque facilè intelliget.

Ex ſacris litteris adducunt, primò illud Chriſti dictum ad Petrum, Lucæ 22. v. 32. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Unde concludunt fidem Romanorum Pontificum Petri ſucceſſorum deficere non poſſe.

Verùm ſi quid probet iſtud teſtimonium plus probat quam adverſarii poſtulant; non enim probaret tantùm Romanos Pontifices non poſſe à fide deficiendo aberrare, ſed etiam nullatenùs poſſe à fide & gratia excidere: itaque intelligi debet iſta promiſſio Chriſti de ſola Petri perſona, docet id & intentum Chriſti prædicentis futurum ut Petrus aliquando ipſum negaret, ita tamen ut à fide penitus, & uſque ad finem vitæ non excideret. *Simon, Simon*, inquit Chriſtus, *ecce ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum, ego autem rogavi pro te, &c.* Tentatio illa ſatanæ reſpicit perſonam Petri & Apoſtolorum, & ſimiliter oratio Chriſti non habet alium finem quam ut Petrus licèt à Diabolo tentatus, à fide tamen penitus & uſque ad finem vitæ non deficiat, ſed ut poſt negationem conver-

ſus confirmet fratres, hoc autem totum in ipſa perſona Petri adimpletum eſt. Nàm & tantatus eſt à diabolo & in tentatione victus Chriſtum negavit. Verùm ei profuit oratio Chriſti: ſtatim enim pœnitentiâ ductus reſipuit, & poſt Paſſionem ac Reſurrectionem Chriſti non modò conſtantior cæteris apparuit, ſed & generoſis dictis & factis fratres ſuos confirmavit: ità hunc locum exponunt, Tertull. lib. de fuga in perſ. cap. 2. S. Cyprianus Epiſt. 8. & in lib. de orat. Dominica. S. Hilar. lib. de Trinitate. Baſilius Homil. 22. de humilitate: Ambroſ. in Pſalm. 43. Chryſoſt. Homil. 63. Carth. Conc. in Ep. ad Innoc. I. & Innocentius I. in Ep. ad Carth. Conc. S. Aug. pluribus in locis & alii Interpretes quos numero 43. conſulere poteris apud Launoium Epiſt. ad Jacobum Bevilaquam Epiſt. tom. 5. Porrò ex hac expoſitione nihil poteſt colligi ad probandum Pontificis Romani judicium eſſe indeficiens: Si quid enim ex iſtâ oratione Chriſto pro Petro de ejus ſucceſſoribus colligeretur, inferri deberet pro Petri ſucceſſoribus, non ſecùs ac pro ipſo Petro oraſſe Chriſtum, ut à fide ipſi privatim minimè deficerent, at nullus huc uſque ſomniavit id ipſis privilegii adſcribi poſſe.

Sunt & alii Patres ac Interpretes quos apud eundem Launoium ibidem collectos reperies qui dicant oraſſe Chriſtum ut univerſalis Eccleſia, vel etiam generale Concilium à fide nunquam deficiat, quorum interpretatio, licet minus ad litteram, eo magis adhuc cum adverſariorum placitis pugnat, cum ex illa ſequatur infallibilitatem Eccleſiæ & Concilio adſcribi debere, non autem Pontifici Romano, ut quid enim locus ille qui de Petro ad litteram intelligendus eſt ad Eccleſiam & Concilium inflecteretur, niſi certum eſſet Petrum & ejus ſucceſſores potuiſſe à fide deficere, Eccleſiam & Concilium non item.

Secundo loco profertur ab iis qui infallibilitatem defendunt illud Matth. 16. *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Unde colligunt Petrum & ejus ſucceſſores eſſe Eccleſiæ fundamentum: cum autem impoſſibile ſit Eccleſiæ fundamentum ruere, impoſſibile eſſe concludunt Romanum Pontificem à fide deficere.

Verùm uti diximus anteà locus ille quatuor modis exponitur à Patribus & Interpretibus ſcripturæ, alii enim de perſona ipſius Petri hæc verba interpretantur, dicuntque ſuper illum fundatam Eccleſiam, quia ipſe cum cæteris ad eam fundandam adlaboravit, alii dicunt ſuper omnes Apoſtolos fundatam pariter eſſe Eccleſiam,

Petrumque cum hæc ei dicta sunt gestasse personam Ecclesiæ: sunt qui nolunt Petrum hîc petram esse dictum, sed petram aiunt esse fidem & confessionem Petri, vel, ut alii volunt, ipsum Christum: nulla autem ex istis expositionibus Pontificum infallibilitati favet: sicut enim qui in secunda expositione sentiunt super Apostolos omnes eorumque successores fundatam esse Ecclesiam, non propterea putant aut Apostolos omnes aut eorum successores indefectibiles fuisse, ita non sequitur ex prima expositione Petrum & ejus successores indefectibiles, eo quod super eos tanquam super petram & fundamentum Ecclesia sit ædificata, ex tertia & quarta expositione in gratiam Romanorum Pontificum nihil concludi posse perspicuum est.

Tertio loco Bellarminus objicit, illud Christi dictum ad Petrum Joannis ult. *Pasce oves meas*, atque ex eo sic ratiocinatur, *Pontifex est Doctor & Pastor totius Ecclesiæ, ergo tota Ecclesia illum audire & sequi tenetur, ergo si ille erret, tota Ecclesia errabit.*

Respondeo non solum Petrum, sed omnes Apostolos & eorum successores Pastores esse ovium Christi, ipsisque in personâ Petri dictum fuisse illud *pasce oves meas*, & tamen nemo contendit singulos Ecclesiæ Pastores infallibili judicio præditos esse: Ita hunc locum ad omnes omnino Apostolos & animarum curam habentes referunt Ambrosius lib. 2. de dignitate sacerdotali: *Pasce*, inquit, *oves meas, quas oves & quem gregem non solum tunc B. Petrus suscepit, sed & nobiscum eas suscepit, & cum illo eas nos suscepimus omnes.* S. Aug. tract. 47. in Joannem: *Et quidem fratres quod Pastor est (Christus) dedit & membris suis. Nam & Petrus Pastor, & Paulus Pastor & cæteri Apostoli Pastores & boni Episcopi.* Verùm etiamsi istud dictum ad solum Petrum & ejus successores pertineret, non sequitur eos esse infallibiles, nec valet ratiocinium Bellarmini, cum enim errant, desinunt Ecclesiam pascere ut oportet: imò occidunt eas potius quam pascunt, unde non tenentur ejus oves eum sequi, cum vident se in mortifera pascua duci: non enim oves pascit irrationales, quas pro arbitrio & nutu quò voluerit agere possit, sed quæ ratione & persuasionibus pasci debeant, hoc est, doceri & moveri, ut sponte Christum colant, ejusque fidem ac religionem illibatam servent. Hæc ferè sunt quæ adversarii ex sacris litteris argumenta depromunt, quæ nullius planè roboris esse ex dictis nemo non videbit, nec gravioris sunt momenti ea quæ ex sanctorum Patrum aut Pontificum operibus genuinis desumunt.

Inter ea verò primum ac principem locum tenere videtur illud

Hieron.

Hieron. Ep. ad Damasum, in qua postquam dixit: *Cathedræ Petri communione consocior, super illam petram ædificatam Ecclesiam scio, quicumque extrà hanc domum agnum comederit prophanus erit, si quis in arca Noë non est, peribit regnante diluvio.* Addidit, *discernite si placet, obsecro, non timebo tres hypostases dicere; si jubetis, &c. ubi*, inquiunt asserit Hieronymus se tutò sequi posse sententiam Romani Pontificis, quia novit super eum Ecclesiam esse fundatam, & extra ejus communionem salutem non esse: deinde cur, inquiunt, Hieronymus totius Orientis de hypostasibus sententiæ & judicio acquiescere noluisset? Imperiumque Romani Pontificis ad tres hypostases agnoscendas expectasset, nisi putasset eum in judicando falli non posse.

Respondeo ex verbis Hieronymi inferri non posse Romani Pontificis judicium esse infallibile, sed magni tantùm ponderis & momenti apud ipsum fuisse Ecclesiæ Romanæ sententiam atque communionem: hoc tantum ejus verba sonant quæ immeritò ad infallibilitatem astruendam trahuntur: ait autem se tutò sequi posse Romani Pontificis sententiam, quia scilicet dissidentibus de hypostaseos voce Ecclesiis totius orbis, poterat ipse ad eam quam vellet partem accedere, unde non solius Romanæ Ecclesiæ auctoritatem adducit, sed Occidentalium omnium & Ægyptiorum. *Hæreticum*, inquit, *me cum Occidente, hæreticum cum Ægypto, hoc est; cum Damaso Petroque*, quia scilicet istis duobus adhærebant Occidentales & Ægyptii omnes, *condemnent; quid enim hominem exceptis sociis criminantur.* Sequebatur porrò ille istorum potiùs quàm aliorum sententiam: Primò, quia ordinatus fuerat à Paulino trium hypostaseon hoste qui Occidentem & Ægyptum hypostasibus minùs æquum effecerat: Secundò, quia timebat ne nomine hypostaseos aliqui non personam, sed substantiam significarent: Quod vero ait; *super illam petram ædificatam Ecclesiam scio: quicumque extra hanc domum comederit agnum prophanus est; si quis in Arca Noë non est, peribit regnante diluvio.* Dictum est officiosè & per exagerationem: Deinde id non probat Sedis Romanæ sententiam infallibilem esse semper fidei regulam, sed ad summum ordinario adhærendum esse Romani Pontificis sententiæ, eosque qui à sede Apostolica dissident in periculum schismatis venire, at nihil id facit ad fidem & judicium Romani Episcopi, sed tantùm ad communionem. Denique perspicuum est ex dictis cur Hieronymus Romani Episcopi Imperium ad tres hypostases profitendas expectarit, quippe sentiebat quæstionem esse de nomine, nihil mali esse si tres hypostases bono sensu profitere-

tur, verum cum id ab ipso exigeretur, nolebat id facere, quia cum Occidente & Ægypto communicabat, qui tres non dicebant hypostases, fueratque ordinatus à Paulino trium hypostasium adversario : ipseque peculiares habebat inimicitias cum iis qui tres dicebant hypostases. Quid aliud, quæso, poterat facere cùm ab eis urgeretur, ut tres hypostases diceret, quam à Romano Episcopo petere num vellet, num juberet ut tres diceret hypostases ; nam scita ejus auctoritatem id fecisset, visus fuisset ab Ecclesiæ Occidentalis & Ægyptiæ communione discedere, quod imprimis cavebat : ergo imperium & judicium Romani Episcopi non expectat ut sententiam ferat de quæstione circa tres hypostases : ipse enim sciebat quid de ea esset sentiendum, & ante Damasi responsionem sutum tulerat judicium, sed volebat ejus auctoritatem habere quam Orientalibus opponeret.

Post Hieronymum profertur Augustinus qui serm. 2. de verbis Domini cap. 10. *Jamenim*, inquit, *de hac causa Pelagii atque Cælestii, duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt causa finita est, error utinam aliquando finiatur.* Unde inquiunt cum finitam putet Augustinus causam fidei quando post Concilia Sedes Apostolica, judicavit, dicendum est hujus esse supremum & infallibile judicium.

Respondeo finitam dici causam Pelagianorum post Conciliorum & Apostolicæ Sedis judicium, non quod nullum superius esset judicium, superius enim agnoscit in simili causa Augustinus, cum ait, post judicium Romanæ Sedis adhuc restasse plenarium Ecclesiæ Concilium, sed quia post damnationem Romani Pontificis Pelagianorum causa omni defensione spoliata erat. Nam antequam à Zozimo proscriptus fuisset Cælestius, jactitabant Pelagiani se à Romano Episcopo & multis Occidentalibus probari, ubi verò ab isto Pontifice Pelagius & Cælestius apertè damnati sunt, jam defensione omni carebant, ac propterea finita dici poterat eorum causa, quia unanimi consensu ab omnibus Occidentalibus damnabantur, porrò tantùm abest ut Augustinus scripserit hanc causam finitam esse judicio Sedis Apostolicæ, quia supremum erat & infallibile, ut ipse de ea dicat quod si de Cælestio & Pelagio in Romana Ecclesia fuisset aliquid secùs judicatum nota prævaricationis esset Clericis Romanis inurenda.

His additur Petri Chrysologi testimonium Epist. ad Eutychem ante Concilium Chalcedon. ubi hæc habet. *Horiamur te, frater ho-*

norabilis, ut his quæ à Beatissimo Papa Romanæ civitatis scripta sunt, obedienter attendas, quia beatus Petrus qui in propria sede vivit & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem.

Respondeo, aliud est beatum Petrum veritatem fidei quærentibus præbere, aliud infallibiliter eam præbere: prius de Romano Episcopo dicit Chrysologus, non posterius, quod tamen unum est probandum.

Denique Bernardi testimonium profertur qui Epist. 190. ad Innocentium II. ita loquitur. *Oportet*, inquit, *ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque & scandala regni Dei, ea præsertim quæ de fide contingunt, dignum namque arbitror ibi potissimùm resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum, cui enim alteri sedi dictum est aliquando, oravi pro te Petre ut non deficiat fides tua.*

Respondeo primò, ex uno Bernardi officioso dicto infallibilitatis privilegium Romano Pontifici tribui non posse, nisi accedat scripturæ & traditionis autoritas. Nam etiamsi constaret mentem Bernardi fuisse his verbis Pontificem Romanum infallibilem prædicare, hujus unius auctoritas ad istud privilegium Romano Pontifici asserendum minimè sufficeret.

Secundò, non loquitur Bernardus de persona Papæ Romani, sed de sede Petri, ac proinde ex isto loco probari tantùm potest Romanam Ecclesiam totam non posse à fide deficere; at immeritò concluditur Romano Pontifici soli idem privilegium competere.

Tertiò, loquitur Bernardus comparatè, non absolutè exaggerando Pontificis Romani auctoritatem, quâ tunc opus habebat ad Abaëlardi errores proscribendos.

Quartò Innocentius non putavit hæc verba Bernardi ad se solum pertinere, nam Abaëlardi errores, licet à duobus Conciliis jam damnatos, non nisi coacto iterum Concilio proscripsit: *Nos itaque*, inquit in Epist. quæ inter Bernardinas est 294. *qui in Petri Cathedra cui & Domino est dictum, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos, licet indignè residere conspicimur, communitato fratrum nostrorum consilio destinata nobis à vestra dilectione capitula & universa ipsius Petri Abaëlardi perversa dogmata Canonum auctoritate cum suo auctore damnavimus.*

Denique Bernardus lib. 3. considerat. ad Eugenium de Romanis Pontificibus, ut errori obnoxiis loquitur præsertim l. 4. *Tunc*, inquit, *tibi licitum conscias suis Ecclesiæ immitare membris, confundere*

ordinem, perturbare terminos quos posuerunt Patres tui, si justitiæ est jus cuique servare, suum auferre jus justo, quomodo poterit convenire? Erras si ut summam tuam ita & solam institutam à Deo vestram Apostolicam potestatem existimas.

Ex dictis jam abundè constat è Latinis Patribus nullum testimonium proferri quo disertè Romani Pontificis infallibilitas astruatur, imò nullum proferri è quo possit illa per legitimam consecutionem deduci, cùm verò inter opera Patrum Græcorum genuina, nullum testimonium inveniretur quod illuc ullo modo trahi posset, confecta sunt plura testimonia quæ ipsis ascriberentur & sub eorum nomine venditarentur: sed eorum τοθείαν deprehendere haud difficile fuit. Inter ea verò insignia sunt illa quæ ex Libris Thesaurorum Cyrilli laudantur à D. Thoma multis in locis ut in 4. dist. 24. q. 3. art. 2. *Ut membra maneamus in capite nostro Apostolico Throno Romanorum Pontificum à quo nostrum est querere, quid credere, quid sinere debeamus, ipsum venerantes, ipsumque rogantes pro omnibus, quoniam ipsius solius est reprehendere, corripere, statuere & disponere, solvere & ligare loco illius qui ipsum ædificavit, & multi alii quod sunum est & plenum, sed ipsi soli dedit cui omnes jure divino caput inclinant & primates mundi tanquam ipsi Domino Jesu Christo obediunt*: Idem testimonium repetit in libro contra impugnantes Religionem & in opusculo contra errores Græcorum ac demum in catena aurea aliud sub ejusdem Cyrilli nomine testimonium refert his verbis. *Cyrillus*, inquit, *in libro Thesauri: secundum autem hanc Domini promissionem Ecclesia Apostolica Petri ab omni seductione, hæreticaque circumventione manet immaculata, super omnes primates Ecclesiarum & populorum in suis Pontificibus in fide plenissima & autoritate Petri & quamvis aliæ Ecclesiæ quorundam errore sint verecundatæ, stabilita inquassabiliter illa sola regnat silentium imponens & omnium obturans ora hæreticorum, &c.*

Hæc autem loca Cyrilli esse subditicia luce clarius est. Primò enim non extant in genuinis Thesaurorum Cyrilli libris, unde illa refert D. Thomas, nec extare illic possunt, cum nihil faciant ad scopum qui hîc in eo totus est ut Trinitatem ex sacris litteris probet, nec aliò excurrit. Deinde istorum locorum sensus & stylus longè abest à doctrina & stylo Cyrilli. Demum qui eos laudarit primus est D. Thomas, quem nemo nescit sæpè sæpiùs subditicia scripta & testimonia Patrum pro veris laudasse.

Ejusdem farinæ est testimonium Chrysostomi, ab eo laudatum ex responsis ad Consulta Bulgarorum, cum Chrysostomus diu ante

Bulgarorum nomen auditum, fuerit mortuus: nec majoris fieri debet neſcio quis Canon Conſtantinopolitanus ab eodem laudatus qui ſe ſic habet. *Antiquæ Romæ Epiſcopum primum eſſe & maximum omnium Epiſcoporum.* Idem dicendum de acclamatione Synodi Chalcedon. ab eodem D. Thoma laudata, quæ nec in Græcis nec in Latinis Concilii Chalcedonenſis exemplaribus reperitur & in qua reperitur vox *Icumeraïcos*, quæ nec græca nec latina eſt. Denique non magis fidei habendum eſt aliis locis Chryſoſtomi, Maximi, Cyrilli & aliorum ab eodem ſcriptore laudatis quæ in eorum operibus non inveniuntur, hæc enim Patrum iſtorum genuini fœtus minimè ſunt, ſed ipſi ab aliis ſubjecti à B. Thoma qui in iſtis rebus acutum non cernebat in ſuos commentarios tranſlata ſunt, qui plura de iis volet, Launoium conſulat in Epiſt. t. 1. ubi fusè hæc loca ſubdititia eſſe demonſtrat ſed res clarior eſt quam ut in eâ diutius immoremur.

Ultimo loco proferimus Romanorum Pontificum autoritatem qua maximè nituntur adverſarii, quamvis ipſis in ſua cauſa loquentibus tantum fidei quantum cœteris haud debeatur. Verùm ut probavimus antea ex iis quamplurimi agnoſcunt errare ſe poſſe & decipi, imò & in hæreſim labi; quare etiamſi nonnulli hoc ſibi privilegium vindicaſſent reclamantibus aliis non eſſent audiendi. At præterea nullam eſſe qui ſibi jus infallibiliter judicandi tribuerit, ut ex locis ab adverſariis allatis conſtabit.

Objiciunt primò verba Epiſtolæ quæ nomen Lucii I. præfert quæ ſunt ejuſmodi. *Eccleſia Romana Apoſtolica & mater Eccleſiarum omnium quæ à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probatur, nec hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit ſecundum ipſius Domini pollicitationem dicentis: Ego rogavi pro te Petre, &c.* Eadem ferè habentur in Epiſt. Felicis primi.

Reſpondeo teſtimonia hæc nullius eſſe momenti, utpote deſumpta ex Epiſtolis quas ſubditicias eſſe conſtat apud omnes, in utraque iſta falſa Conſulum nota earum νοθείαν ſpeciatim prodit.

Objiciunt ſecundò teſtimonium Agathonis Papæ in Epiſtola ejus quæ lecta eſt & probata in Synodo 6. art. 4. in qua ſic loquitur. *Hæc eſt vera fidei regula quam in proſperis & in adverſis vivaciter tenuit Apoſtolica Chriſti Eccleſia, quæ per Dei gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probatur, aut hæreticis novitatibus unquam depravata ſuccubuit. Quia dictum eſt Petro: Simon, ecce ſatanas ex-*

petiit: Ego autem rogavi pro te Petre, &c. Hic Dominus fidem Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quos Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis Prædecessores fecisse cunctis est agnitum.

Respondeo primò adversarios, cum ab Agathonis testimonio ordiantur, agnoscere nullum Pontificem per quinque & amplius Ecclesiæ secula sibi infallibilitatem arrogasse.

Secundò, non dicit Agatho Romanum Pontificem infallibilitatis privilegium habere, sed tantum Romanam Ecclesiam à tramite Apostolicæ traditionis non aberrasse, quæ assertio est facti, non juris, nam ex eo quod aliquis non erraverit, non sequitur eum errare non posse.

Denique id non dicit Agatho de Romano Pontifice solo, hoc enim falsum fuisset, nam Liberium & Honorium à traditionis Apostolicæ tramite deviasse ignorare non poterat, sed de Romana Ecclesia quæ deficientibus à fide Episcopis suis, nunquam tamen à fide defecerat.

Post Agathonem laudant Epistolam 8. Nicolai primi ad Michaëlem Imperatorem, ubi de suâ sede sic loquitur. *Privilegia istius Sedis perpetua sunt divinitus radicata atque plantata, impingi possunt, transferri non possunt, quæ ante Imperium vestrum fuerunt permanent, Deo gratias, hactenus illibata, manebuntque post vos, quousque Christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt:* Et mox ostendens unde illa privilegia tam liberè prædicaret, hæc ait, nam & inter cætera *is per quem nobis præcipuè ista sunt privilegia collata, aliquando conversus audivit à Domino, confirma fratres tuos.*

Respondeo hìc nihil à Nicolao dici ex quo infallibilitas deduci possit. Privilegia Sedis suæ commendat, ea transferri non posse, & in æternum permansura esse dicit: hoc nihil ad infallibilitatem Pontificis Romani. Nam licet Ecclesiam Romanam semper subsistere & à fide penitùs non deficere necessarium sit, haud inde sequitur ejus Episcopum in errorem cadere non posse. Quod verò addit Petro à quo hæc privilegia Romanæ Sedi sunt collata dictum esse, *& tu confirma fratres tuos*, si probaret aliquid de Romano Pontifice, probaret eum non posse in culpam cadere quin pœnitentiam agat, & sic non posse damnari: addit enim Nicolaus post hæc verba: *& tu confirma fratres tuos, siquidem & in culpam cecidit Petrus, ut sciret qualiter infirmitatis aliorum misereri deberet, &c.* Ergo si idem privilegium haberent successores Petri quod habuit Pe-

trus, haberent omnes donum perseverantiæ finalis : sed, ut jam dixi, Nicolaus ex his probare minimè vult se errare non posse, sed suum esse, sollicitudinem Ecclesiarum omnium gerere, & fratres per vim oppressos adjuvare : colligitur ex antecedentibus verbis. *Hæc*, inquit, *Ignatium Patriarcham nullâ regulâ, nulloque ordine dictante dejectum, tanquam fratrem adjuvare compellunt : nam inter cætera, is per quem nobis sunt hæc privilegia collata sic aliquando conversus audivit à Domino, confirma fratres tuos :* ubi videre est privilegia Romanæ Sedis à Nicolao commendata eò tantùm spectare, ut Romanus Episcopus Ignatium Patriarcham injustè dejectum possit adjuvare.

Post hæc profertur Leonis IX. qui circa annum 1050. Romanam Ecclesiam rexit, Epistola ad Petrum Antiochenum quinta, ubi commendans Sedem Romanam hæc habet : *Nimirum solus est Petrus pro quo ne deficeret fides ejus, Dominus & Salvator asserit se rogasse, dicens : Rogavi pro te, &c. quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius usque in sæculum sæculi, sed confirmabit corda fratrum variis concutiendæ fidei periclitationibus, sicut usquequaque confirmare non cessavit.*

Respondeo hæc verba Leonis IX. non esse ita strictè accipienda, quasi Romanus Pontifex à fide deficere non posset ; alioquin probarent eum non tantùm docendo Ecclesiam errare non posse, sed nec fidem eum posse amittere : non loquitur ergò de personâ Romani Episcopi, sed de Ecclesia Romana : unde in Epistola ad Michaëlem Constantinopolitanum Patriarcham eumdem scripturæ locum allegans, ex eo probat fidem Petri non defecturam in universâ Ecclesia. *Taliter*, inquit, *sanctæ Ecclesiæ super Petrum*, id est, *Christum & super Cepham Filium hominis ædificata, quia inferi portis, disputationibus scilicet hæreticorum nullatenus foret superanda, sic pollicetur ipsa veritas, portæ inferi non prævalebunt adversus eam ; cujus promissionis effectum se impetrasse à Patre Filius protestatur, dicendo ad Petrum : Ego pro te rogavi, &c. Erit ergo quisquam tantæ dementiæ, qui orationem illius cujus velle est posse, audeat in aliquo vacuam putare ? nonne à Sede Principis Apostolorum, Romana videlicet, tàm per eumdem Petrum quàm per suos successores convicta atque expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmata.*

Ex his videre est per fidem Petri non defuturam, Leonem intelligere ipsam fidem quam prædicavit Petrus ; per fidem verò seu thronum Petri ipsum non intelligere solum Romanum Pontificem,

ſed Eccleſiam univerſam Romanam: ſenſus ergò ejus non eſt, haud defecturam fidem Petri in Romanis Pontificibus, ſed non defecturam in universâ Eccleſiâ Romanâ.

Denique Innocentii III. teſtimonium præ cæteris opponitur, hoc habetur in cap. *Majores*, extrà de Baptiſmo & ejus effectu, ubi hæc habet. *Majores cauſæ præſertim articulos fidei contingentes ad Petri Sedem referendos intelliget, qui novit pro eo Dominum exoraſſe, ne deficiat fides ejus.*

Reſpondeo Innocentium hoc poſcere, ut majores cauſæ ac præſertim fidei ad ſe referantur, at ipſum non dicere eas ſupremo & infallibili judicio à ſe judicandas: nec alio fine adducit hæc verba Chriſti ad Petrum: *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides.* Ergo immeritò ab adverſariis ad probandam infallibilitatem adducuntur, cùm ex iis tantùm probet Innocentius cauſas majores ad ſe referendas, & alio in loco diſertè dicat ſe in fide poſſe aberrare, & ab Eccleſiâ judicari, ſerm. ſcilicet 3. de conſecratione Romani Pontificis, ubi ſic loquitur: *In tantùm mihi fides neceſſaria eſt, ut cùm de cæteris peccatis Deum judicem habeam, ob peccatum quod in fide committitur, poſſim ab Eccleſia judicari.* Porrò peccatum in fide committi non poteſt, de quo Eccleſia poſſit cognoſcere & judicare, niſi fiat docendo pravum aliquod dogma. Hoc autem ipſi Innocentio contigit: conſultus enim ab aliquo Abbate Ciſtercienſi de quodam qui ſibi confeſſus fuerat ſe celebraſſe Miſſas, etſi Laïcus eſſet, & ſic vellet permanere, an poſſet in hoc caſu revelare ſecretum confeſſionis, ex conſilio Cardinalium cenſuit Innocentius revelandum eſſe in eo caſu confeſſionis ſecretum. Id refert Cæſarius Ciſtercienſis Monachus Innocentio æqualis, lib. 3. hiſt. memorab. c. 32. ubi ait, *Innocentii reſponſionem ſimpliciter & abſolutè datam, non ſolùm communi Theologorum doctrinæ adverſari, ſed etiam videri repugnare Lateranenſi Concilio c. 21. ſub eodem Innocentio celebrato.*

Ex his abundè, ni fallor, demonſtratum habemus nihil afferri poſſe quo verè ſolidéque Romani Pontificis in rebus fidei definiendis infallibilitas aſtruatur: nunc ad alia properemus.

DE

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA

DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO VI.

De Concilii generalis ſupra Romanum Pontificem autoritate.

PRÆLOQUIUM.

QUAM aggredimur de comparatione poteſtatis Pontificiæ cum autoritate Concilii generalis quæſtionem, quibuſdam prima fronte ſuperfluam & odioſam videri poſſe non diffiteor. Eccui enim bono, inquiet aliquis, de duarum maximarum, ut nemo dubitat, poteſtatum, ſupra ſe invicem excellentia tam acriter diſceptare. Quid opus eſt eas ſecum invicem committere, & de Primatu contendentes inducere: quid religionis intereſt, utrùm Papa ſit ſuprà vel infrà Concilium; ſed qui ità ratiocinantur, quæſtionis hujus conſectaria prorsùs igno-

tant. Nam qui ad illa vel modicum attenderint, ſtatim intelligent non de quæſtione aliqua metaphyſica & ludicra hic agi, ſed eam controverſiam moveri, è cujus determinatione Eccleſiaſtica diſciplina tota pendeat; nam ſi Papa ſit ſupra Concilium, ſequitur eum eſſe ſummum Eccleſiæ Monarcham & Dominum, Eccleſiam autoritate ſuprema, non autem Canone regi; nullum eſſe Ariſtocraticum in ea regimen; Conciliorum nullam eſſe neceſſitatem, horum autoritatem omnem non à communi & Catholico Eccleſiarum conſenſu, ſed ab unius Papæ ſententia & voluntate pendere, propterea-que Papam poſſe ex animi ſui arbitrio Canones abrogare, alios condere, ab illorum obſervatione pro libito diſpenſare, Epiſcopos ejus eſſe Conſiliarios, non legitimos & neceſſarios controverſiarum Judices. Hæc ſunt conſectaria quæ Theologi Curiæ Romanæ obnoxii, ex falſa & perverſa quæſtionis hujus definitione inferunt. Nos autem è contrà qui tenemus Concilium generale eſſe ſupra Papam, ex hac aſſertione contraria prorsùs elicimus conſectaria, Papam ſcilicet non eſſe ſupremum ac abſolutum Eccleſiæ Monarcham & Dominum, Eccleſiam non abſoluta autoritate ſed Canone regi. Statum ejus licet Monarchicum Ariſtocratico regimine temperari, frequentem Conciliorum celebrationem eſſe neceſſariam, horum autoritatem non pendere à ſolo Papa, ac proinde Papam non poſſe leges à Conciliis latas abrogare, nec ab earum obſervatione diſpenſare, niſi legitima de cauſa, & in eo caſu in quo Concilium ipſum diſpenſaret: Epiſcopos in Concilio congregatos eſſe Judices omnium controverſiarum & perſonarum, atque ipſorum etiam Pontificum Romanorum, ſi in fide & moribus peccent. Ex quibus intelligere eſt, ex hujus quæſtionis determinatione totam Eccleſiæ οἰκονομίαν pendere. Quare ſatis mirari non poſſum Petrum de Marca Pariſienſem Archiepiſcopum, virum alioquin acerrimi judicii, pronuntiaſſe controverſiam hanc nullius eſſe ad diſciplinam Eccleſiaſticam, libertateſque Eccleſiæ Gallicanæ vindicandas, momenti. Nam ſi ſemel Pontifex Romanus Conciliis omnibus ſuperior aſſeratur, ruit profectò omnis Eccleſiæ libertas, Concilia ſua autoritate ſpoliantur, Canones in irritum mittuntur, omnia ad unius Pontificis nutum & arbitrium revocantur, quæ ſi ſemel admittas, Eccleſiæ Gallicanæ libertates tueri nullo pacto potes.

Porrò quæſtio propoſita tripliciter intelligitur. Primò enim quæritur utrum Concilium generale legitimè congregatum, cui adeſt Pontifex Romanus, vel ad quod legitimè vocatus adeſſe renuit,

majorem habeat autoritatem quàm Pontifex Romanus ſolus, & ſine Concilio generali. Secundò, utrum Concilium generale habeat poteſtatem condendi Canones, quibus ipſe Pontifex teneatur. Demum, utrum Concilium poſſit judicare de perſona Papæ, ipſumque in errorem aut in crimen lapſum deponere. Hæc tria ſunt quæ propoſita quæſtio de autoritate Concilii generalis ſupra Papam involvit. Qui dicunt Pontificem eſſe ſupra Concilium, affirmant tria; majorem eſſe Pontificis quàm Concilii autoritatem, aut ſaltem æqualem; Romanum Pontificem non teneri Concilii generalis legibus, eaſque poſſe pro libito ab ipſo abrogari: demùm Pontificem non poſſe à Concilio judicari aut deponi. Qui verò Concilium Pontifice Romano ſuperius eſſe aſſerunt, tria hæc negant, & oppoſitum tenent. Quæſtio porrò iſta videtur primùm in controverſiam veniſſe, atque hinc & inde agitari cœpiſſe circa tempora Concilii Piſani, ut Bellarminus obſervat, qua de re nobis cum illo nulla lis erit; ſed tota difficultas eo redit, quid ante iſtud tempus Eccleſia uniuerſa de autoritate Pontificis & Concilii ſenſerit, & quid deinde in Conciliis generalibus de iſta quæſtione judicarit, contendit Bellarminus in Eccleſiam ante iſtud tempus ſtatuiſſe Pontificem Concilio ſuperiorem, tuncque primùm fuiſſe aliquos qui Concilium ſupra Papam extollerent: nos è contrà dicimus Bellarmini ſententiam ad illud uſque tempus fuiſſe orbi univerſo ignotam, tuncque primùm inventam & invectam fuiſſe, atque anteà Eccleſiæ ſemper perſuaſum fuiſſe majorem eſſe Concilii præſertim generalis, quàm Romani Pontificis auctoritatem: ac demum idem ab ipſa poſt motam litem in Conciliis generalibus ſtatutum atque definitum eſſe: hæc ſunt quæ nobis adverſus Bellarminum oſtendere oportet.

§. I.

Poteſtatis Eccleſiaſticæ immediatum ſubjectum eſſe univerſam Eccleſiam.

PRopoſitarum quæſtionum definitio tota pendet ex hujus principii determinatione, quod hiſce verbis à noſtris Theologis concipitur: *quodnam ſit ſubjectum immediatum poteſtatis Eccleſiaſticæ.* Senſus eſt, an poteſtas clavium ſit immediatè conceſſa univerſitati Eccleſiæ, ut per ejus Miniſtros ac per ſummum Pontificem exerceatur, an verò ſummo Pontifici aut etiam Epiſcopis ſit immediatè colla-

tâ: hoc est scilicet, quæstionum propositarum fundamentum; nam si clavium potestas est penes solum Pontificem Romanum, haud dubium est quin super universam Ecclesiam potestatem habeat, cùm aliam potestatem hac in hypothesi non habeant Ecclesia & Prælati, quàm quæ illis ab ipso communicatur; secus verò si vice versa Ecclesia supremam habet potestatem, quæ ab ea in Ministros ejus summumque Pontificem derivatur. Operæ pretium est ergo, antequam ultrà progrediamur, opinionis nostræ fundamentum ex traditione confirmare. Ut ergo pateat mentem antiquorum omnium fuisse, claves non uni Petro, sed in persona Petri universitati Ecclesiæ collatas esse, quas illa Ministris suis atque ipsi summo Pontifici communicat, nonnulla veterum id disertè asserentium testimonia referam. Imprimis verò spectat illud Christi dictum apud Matthæum Evangelii c. 18. *Si cos testes non audierit* frater peccans, *dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Quo patet supremam excommunicandi potestatem penes Ecclesiam esse. Hoc autem ex isto loco aliisque similibus intulerunt antiqui Patres, quorum selecta tantum & aperta testimonia referam.

Tertullianus Scorpiaci cap. 10. *Memento claves hic Dominum Petro & per eum Ecclesiæ reliquisse.* Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ. *Loquitur Dominus ad Petrum: Tu es Petrus, &c. Tibi dabo claves regni cœlorum. Et quamvis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me vivens Pater, &c. tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua autoritate disposuit, hoc erant utique & cæteri Apostoli quod fuit Petrus pari consortio præditi honoris & potestatis.*

Optatus lib. 7. *Præferri Petrus cæteris Apostolis meruit, & claves regni cœlorum communicandas cæteris solus accepit:* id est, accepit eas ut cæteris etiam communicarentur, personam gerebat omnium.

S. Basilius Monasticarum Constitutionum c. 23. *Petre*, inquit, *amas me plus his, pasce oves meas: & omnibus deinde Pastoribus ac Magistris eamdem tribuit potestatem, cujus quidem rei signum est quod omnes similiter atque ille ligent & solvant.*

Ambrosius lib. de dignitate sacerdotali c. 2. *Quas oves*, inquit, *& quem gregem non solum tunc beatus suscepit Petrus, sed & nobiscum eas suscepit, & cum illo eas nos suscepimus omnes.*

Chrysostomus homil. 79. ad eadem verba. *Amas me, Petre, pasce oves meas: Quod*, inquit, *non ad Sacerdotes solos dictum est, verum etiam ad singulos vestrum, quibus vel minimus grex commis-*

sus est. . . . Habet unusquisque ovem, ad pinguia eam pascua ducat.

Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum. *At dicis super Petrum fundatur Ecclesia, licet idipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claves regni cœlorum accipiant, & ex æquo super eos fortitudo Ecclesiæ solidetur, tamen propterea unus eligitur ut capite constituto schismatis tollatur occasio.*

Sanctus Augustinus diserte & centies lib. de Agone Christiano c. 30. *Hinc enim Ecclesiæ claves regni cœlorum datæ sunt, cum Petro datæ sunt, & cum ei dicitur, ad omnes dicitur pasce oves meas*; concione 2. super Psalmum 30. *cujus Ecclesiæ personam gerebat Petrus*; & enarratione in Psalmum 108. *Agnoscitur ille in figurâ gestasse personam Ecclesiæ.* Tractatu 50. in Joannem. *Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit.* Item tractatu 118. *Claves unius tanquam personam gerens ipsius unitatis accepit.* Item tract. 124. *Cujus Ecclesiæ Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatum gerebat figuratâ generalitate personam. . . . Ecclesia ergo quæ fundatur in Christo, claves ab eo regni cœlorum accepit in Petro*, id est, *potestatem ligandi solvendique peccata.* Mitto alia innumera ejusdem testimonia in eamdem sententiam, viginti sex collegit Launoius Epistolarum p. 2. Epist. ad Adrianum Vallantium; sed citata sufficiunt ad mentem ejus cognoscendam.

Cyrillus lib. 12. in Joannem; *Accipite Spiritum sanctum, respondemus virtutem in omnes permanasse, & scopum largientis implesse; dedit autem Christus non aliquibus seorsum, sed imo verò discipulis.*

Sanctus Leo serm. 3. de anniversario Assumptionis suæ, *propter quod dicitur beatissimo Petro: Tibi dabo claves regni cœlorum, tradidit quidem in alios Apostolos vis istius potestatis, & ad omnes Ecclesiæ Principes Decreti hujus constitutio commeavit; sed non frustrà uni commendatur quod omnibus intimetur. Petro enim singulariter id creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus præponitur.* Idem habet serm. 2. de natali Apostolorum.

Fulgentius in lib. de fide ad Petrum. c. 3. *Deus in persona B. Petri ligandi solvendique tribuit potestatem.* lib. 1. de peccat. meritis & remiss. *Cui (Ecclesiæ) claves regni cœlorum dedit, cui etiam potestatem ligandi solvendique concessit.* Et cap. 20. *Hinc est quod etiam B. Petro, id est, Ecclesiæ suæ in terris ligandi solvendique tribuit potestatem.*

Eucherius Lugdunensis homiliâ de natali Petri: *Et tibi dabo claves regni cœlorum, hoc enim quod principaliter Petro dicitur, cæteris quoque Apostolis dictum intelligi debet, & non tantùm Apostolis, verum etiam Episcopis & Sacerdotibus.*

Gregorius primus lib. 6. epositt. in caput 16. lib. 1. Regum cap. 3.

Nam quod antiquis nusquam dicitur, quodcunque ligaveris super terram, modò universali in Ecclesia dicitur.

Beda in cap. 19. Matthæi: *Claves regni cœlorum Petrus tanquam personam gerens ipsius unitatis accepit.* Et in cap. 21. *Ecclesia ergo in Petro claves regni cœlorum accepit.* Et lib. 4. in cap. 16. Matth. *Hæc potestas* (ligandi atque solvendi) *sine dubio cunctis datur Apostolis, necnon Episcopis, Presbyteris, & omni Ecclesiæ.*

Ambrosius Ausbertus lib. 4. in Apocalypsim. *Huic Petro typum gerenti Ecclesiæ dicit, quodcumque ligaveris,* idem habet lib. 5. & lib. 7.

Dungalus Diaconus in lib. contra Claudium Taurinensem citata B. Augustini testimonia transcribit Rabanus, lib. 5. in Matt. c. 16. *Quæ solvendi atque ligandi potestas, quamvis soli Petro data videatur a Domino absque ulla dubietate; tamen noscendum est quod & cæteris datur ipso teste.*

Meldense Concilium anni 845. *Ut clavibus Ecclesiæ datis aditus ad vitam claudi debeat aut referari.*

Paschasius Radbertus lib. 8. in Matt. cap. 16. *Videtur cum Petro & cum omnibus Apostolis hæc potestas specialius a Domino attributa, & licet Ecclesiæ eadem sit concessa.*

Hincmarus Rhemensis Epist. 33. cap. 20. cap. 36. & 47. necnon in libello expostulationis, qui in Concilio Duziacensi primò refertur cap. 26. citata ex Augustino & Beda testimonia exscribit.

Odo Cluniacensis lib. 4. collat. c. 19. *Qui* (Christus) *ligandi atque solvendi potestatem Ecclesiæ rectoribus in persona beati Petri concessit.*

Hugo de sancto Victore lib. 1. de Sacramentis cap. 26. *Quid est quod in typa Ecclesiæ dictum est Petro; quodcumque ligaveris.* Sequuntur eamdem sententiam Magister sententiarum distinct. 18. & 19. Alanus lib. 2. contra Valdenses. Thomas Valdensis tom. 1. de Sacramentis cap. 145. Joannes Gerso tract. de potestate Ecclesiasticâ, considerat. 4. Tostatus Abulensis in cap. 13. Num. quæst. 48. Dionysius Carthusianus lib. 1. de autoritate Papæ & Concilii art. 34. Almainus de potestate Ecclesiasticâ cap. 17. Adrianus sextus in 4. q. 1. Gulielmus Okamus, & alii: sed ex iis Theologis non est qui opinionem nostram diligentiùs explicet & accuratiùs expendat quàm Tostatus Abulensis, è quo non pauca referre haud pigebit.

Quæstionem sic proponit illo loco suprà citato, *an communitas seu Ecclesia possit habere exercitium jurisdictionis, & an Christus dederit claves soli Petro specialiter, vel soli Ecclesiæ, & quomodò transfertur autoritas clavium de uno Prælato ad alium.* Huic autem quæstione re-

ſpondet, Juriſdictionem quidem ſecundum actum cadere non poſſe in communitatem, ſed in perſonam determinatam quæ poſſit actus aliquos exercere, ſed eam eſſe in communitate ſecundum originem & ſecundum virtutem, quia omnes perſonæ quæ accipiunt juriſdictionem ex virtute communitatis accipiunt. Ita autem, *inquit*, videtur de clavibus Eccleſiæ, quia illæ datæ ſunt à Chriſto toti Eccleſiæ, quia tamen non poterat univerſa Eccleſia diſpenſare illa cum non eſſet aliqua perſona, eas Petro dedit nomine Eccleſiæ; ſi tamen intelligeretur claves traditas eſſe Petro ſpecialiter, non ſolùm ſequeretur inconvenienter quod inducitur, ſcilicet quod alii Apoſtoli non habuiſſent, &c. ſed adhuc inconveniens majus erat quod defuncto Petro non manſiſſent claves, quod neceſſe erat ſi ſoli Petro datæ fuiſſent, & non ſolùm ſi ipſi ſoli, ſed etiam ſi omnibus Apoſtolis datæ fuiſſent, tanquam determinatis perſonis defunctis illis non manſiſſent claves in Eccleſia, quia iſti non habent poteſtatem dandi aliis claves, faciendo eos ſucceſſores ſuos, cum nemo poſſit Prælatum ſucceſſorem ſibi facere .... Ergo non fuerunt datæ claves illis tanquam determinatis perſonis, ſed tanquam Miniſtris Eccleſiæ; & tunc magis dabantur claves Eccleſiæ, cum Eccleſia quæ ipſas habet radicaliter nunquam moriatur. Hinc leviter apparet quomodò mortuo Petro ſuccederent alii ſummi Pontifices in æquali poteſtate, quia illa poteſtas clavium erat in Eccleſia .... Hinc mortuo Petro poteſt eligere ſucceſſorem, & eligendo confert eam poteſtatem. Hoc idem patet in communitatibus, ſi enim aliqua communitas vel collegium eſt, ibi erit juriſdictio, & quia non poteſt adminiſtrari per univerſam ſocietatem, adminiſtratur per unum de communitate: non eſt tamen juriſdictio in illo, ita quod non ſit in communitate, ſed eſt magis in communitate, quia antequam ille conſtituatur in judicem vel rectorem, nullam habet juriſdictionem illo mortuo vel cadente, non penitùs expirat juriſdictio: poteſt alius præfici in rectorem vel judicem, non tamen poſſet hoc fieri ſi non maneret juriſdictio in communitate: ergo ipſa communitas habet magis juriſdictionem. Adhuc patet hoc, quia ſede vacante capitulum habet, omnia quæ pertinent ad juriſdictionem Prælati: licet non ea quæ ſunt ordinis .... Ergo videtur quod juriſdictio illa radicaliùs erat in Eccleſia quàm in Prælato: non tamen haberet eam Eccleſia niſi in principio ei tradita fuiſſet, quia juriſdictio clavium non eſt talis quales ſunt juriſdictiones quas conſtituunt ſibi homines, quia cum juriſdictio ſit in remittendo peccata & ligando, non poſſunt eam homines ſibi fingere, ſed à Deo ſolo eſt, cum ipſe ſolus remittat peccata, in Eccleſia autem eſt iſta juriſdictio. Ergo oportet quod illam aliquando acceperit, &

„hoc non fuit nisi cum primò traditæ sunt claves à Christo. *Et quæst.*
„49. Ecclesia suscipit claves à Christo, & Apostoli tanquam Ministri
„Ecclesiæ, & nunc Ecclesia illas habet & Prælati etiam, sed aliter Eccle-
„sia quàm Prælati; nam Ecclesia illas habet secundum originem & vir-
„tutem, Prælati autem habent secundum usum earum. Dicitur Ecclesia
„habere secundum virtutem claves, quia potest illas conferre Prælato
„per electionem ..... Exemplum hujus rei in domino rei & usufru-
„ctuario atque usuario; nam dominus rei habet usum rei, & confert il-
„lum usum alteri, sed non eo modo quo habet, quia sibi reservat usum,
„ut proprietario alteri concedit vel usuario, vel usufructuario; & in hoc
„confert dominus quod habet, quia dominus rei non est usufructuarius
„vel usuarius conformiter in Ecclesia, ipsa enim non habet claves quan-
„tùm ad usum; omnia autem ista descendunt ex hoc quod Ecclesia non
„est aliquid, unum per se potens habere administrationem clavium, si
„autem posset per se administrare, non committeret alicui Prælato.
Ita Episcopus Abulensis opinionem nostram, quæ sacræ Facultatis Parisiensis est, mirum in modum illustrat & invictè probat, ita ut nihil à nobis addi possit ad eam explicandam aut asserendam.

Ut tamen ad propositum revertamur, ostendendum est quo pacto ex hoc principio & fundamento sequantur ea quæ nobis in hac dissertatione probanda sumpsimus. Hoc autem facile est ad oculum demonstrare; nam nemo est qui non statim intelligat illum supremam habere potestatem, qui potestatem ipsam habet secundum originem & virtutem, cum verò potestatem non habere supremam, qui tantùm potestatem habet ab alio sibi commissam quoad usum. Patet autem ex dictis potestatem Ecclesiasticam esse penes Ecclesiam, Romanum autem Pontificem, cæterosque Prælatos eam accipere ab Ecclesiâ quoad usum tantummodo. Non ergo Summus Pontifex habet potestatem in universam Ecclesiam, licet habeat in universâ Ecclesia, sed vice versâ Ecclesia potestatem habet in Pontificem; & quemadmodum mortuo Pontifice alium sufficit, ita potest eum corrigere atque deponere, non quidem ipsa per se, nam universam societatem Ecclesiæ convenire aut judicare non est possibile; sed per Concilium generale quod cum universam Ecclesiam repræsentet, habet universam Ecclesiæ potestatem in se unitam, cùm præsertim Ecclesiæ universæ habeat assensum. Cum ergo Ecclesiæ potestas sit superior potestate Papæ, cum Ecclesia leges dicere possit Papæ; cum Ecclesia possit auferre à Papa jurisdictionem quam ipsi commisit; nemo dubitare potest quin hæc omnia fieri possint à Concilio generali ipsam repræsentante: sed hæc sunt sigillatim expendenda.

§. II.

§. II.

Majorem esse Concilii generalis quàm Romani Pontificis autoritatem.

AD probandum majorem esse Concilii præsertim generalis quàm Romani Pontificis autoritatem hoc unum observasse sufficeret à Concilio generali Ecclesiam universam repræsentari, non item à Romano Pontifice; quippe cum suprema potestas spiritualis toti Ecclesiæ in commune à Christo collata sit, ut paragrapho superiori abundè probatum est, aliunde verò certum sit Concilium generale universam Ecclesiam repræsentare non item Romanum Pontificem, quis negare possit quin major sit Concilii quàm Romani Pontificis autoritas?

Præterea Romanis Pontificibus adeò persuasum fuit Concilii autoritatem suâ majorem esse, ut ultrò ipsi Concilia postularint, tanquam ad dirimendas controversias necessaria, suaque judicia in illis retractari postularint, aut saltem passi fuerint, docet id constans ac perpetua Romanorum Pontificum disciplina.

Atque ut à beato Petro ordiamur, *nihil ille*, ut Chrysostomus observat, nihil, inquam, alicujus momenti solus egit, nihil alicujus momenti sine Concilio statutum esse voluit: cum eligendus Apostolus in locum Judæ, cum constituendi Diaconi, cum aliquid de legalium observatione statuendum in commune consulit, & omnia fratrum electioni ac judicio permittit. Id verò maximè elucet in illâ celebri de legalium observatione controversiâ, quæ in Concilio Hierosolymis congregato disceptata ac judicata est; totiusque Synodi non unius Petri nomine definita. His verbis, *visum est Spiritui sancto & nobis, &c.* Hoc exemplo utuntur Synodi 5. generalis Patres, ut ostendant Concilii præsertim generalis autoritatem singulorum Episcoporum ipsique Romani Pontificis autoritate superiorem esse ac majorem. His verbis: Licet, *inquiunt*, Spiritus sancti gratia „circa singulos abundaret Apostolos, ut non indigerent alieno consilio „ad ea quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo quod move„batur, si oporteret Gentes circumcidi, definiri priusquam communiter „congregati diversarum scripturarum testimoniis unusquisque sua di„cta confirmaverunt, unde communiter de eo sententiam protulerunt

„ad gentes ſcribentes viſum eſt Spiritui ſancto & nobis, &c. Sed & „ſancti Patres qui per tempora in ſanctis quatuor Conciliis convene„runt antiquis exemplis utentes communiter de exortis hæreſibus & „quæſtionibus diſpoſuerunt, certo conſtituto quod in communibus „de fide diſceptationibus cum proponuntur quæ ex utraque parte diſ„cutienda ſunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii. Nec enim „poteſt in communibus de fide diſputationibus aliter veritas mani„feſtari, cum unuſquiſque proximi adjutorio indiget.

Hinc quoties in Eccleſiâ majores ac graviores controverſiæ ſunt exortæ, congregata ſemper fuere Concilia. Quid autem neceſſe fuiſſet ea congregari, ſi ſolius Romani Pontificis autoritas Concilii auſoritatem ſuperaret? At non iſta fuit Romanorum Pontificum ſententia, cum ipſi Concilia ultrò ut neceſſaria poſtulent etiam poſt judicium ſuum.

Sic Clerus Romanus, tempore Cypriani, cauſam lapſorum non aliter tractari poſſe affirmat, *quam collatione conſiliorum cum Epiſcopis, Presbyteris Confeſſoribus factâ, quoniam nec firmum decretum poteſt eſſe, quod non plurimorum videbitur habuiſſe conſenſum.*

Sic Julius ad Orientalium diſſidia finienda, Athanaſii cauſam judicandam, necnon ad fidem confirmandam Concilium neceſſarium eſſe affirmat, atque ad illud Euſebium & ejus ſocios invitat.

Sic etiam Liberius ad eandem cauſam judicandam, Concilium petiiſſe ſe teſtatur, & iterum enixè poſtulat in litteris ad Conſtantium, atque illa de cauſa Legatos ad eum mittit, idem cum in Imperatoris conſpectum veniſſet, eandem poſtulationem iteratò renovavit, & interroganti Imperatoris Miniſtro *quotapersonbis eſt Liberi*, non reſpondet ſe ſupra Concilia eſſe, ſuamque autoritatem omni aliâ majorem eſſe, ſed tantùm ait quod etiam ſi ſolus ſit cum paucis, non ideò cauſam fidei minui. Quoniam tres tantum fuerunt, qui Nabuchodonozori reſtitêre.

Damaſus & alii Epiſcopi Occidentales poſt Aquileïenſem Synodum ad Imperatorem Theodoſium ſcribentes ad componendas Orientis res, Synodum generalem fieri enixè poſtulant: iidem autem ſe non prærogativam examinis ſibi vindicare aiunt, ſed tantùm conſortium communis arbitrii. Cauſam Bonoſi, quæ Concilii Capuenſis ſtatuto finitimis Epiſcopis, Anyſio ſcilicet, Theſſalonicenſi & Macedonibus fuerat commiſſa, non audet ipſe judicare, *Cum hujuſmodi*, inquit, *fuerit Synodi Capuenſis judicium ut finitimi Bonoſo*

de

de eo cognoſcant advertimus nobis judicandi formam competere non poſſe. Quibus verbis agnoſcit Siricius ſe non ſolum Concilii generalis, ſed & alterius Synodi, qualis erat Capuenſis autoritate ita aſtringi ut non poſſit cauſam ab iſtâ Synodo aliis judicibus commiſſam ipſe judicare, agnoſcit etiam judicium ab iſtis qui à Synodo delegati fuerunt, ferendum ſuo judicio firmius ac ſuperius fore: *Vos enim*, inquit, *ut ſcripſimus, Synodi vice decernitis, nos quaſi ex Synodi autoritate judicare non convenit.* Innocentius primus ad motas in Chryſoſtomum turbas componendas ſuam non interponit autoritatem tanquam ſupremam, ſed Synodum neceſſariam eſſe judicat: *Quodnam*, inquit in Epiſt. ad Clerum Conſt. *remedium iſtis rebus in præſenti afferemus, neceſſaria erit Synodalis cognitio quam etiam multò jam antea congregandam diximus, ea enim ſola eſt quæ hujuſmodi procellarum impetus retundere poteſt.*

Cæleſtinus primus cognita Neſtorii hæreſi privatam Sedis Apoſtolicæ, ſed in Concilio Occidentalium ſententiam in eum profert, ac deinde cum convocata Synodus generalis foret, ipſe ad eam Legatos miſit, litteris ſuis ita Synodorum generalium autoritatem extollens. *Non poterit*, inquit, *veritas mentiri, cujus in Evangelio iſta ſententia eſt, ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum, quod cum ita ſit, ſi nec huic tam brevi numero Spiritus ſanctus deeſt, quantò magis eum nunc intereſſe credimus, quando in unum convenit tanta turba ſanctorum.*

Sed nullus eſt Pontifex qui de Conciliorum neceſſitate & autoritate plura ſcripſerit quam beatus Leo, præſertim verò in cauſa Eutychetis. Licet enim Flavianus ad judicandum Eutychem Synodum generalem neceſſariam non eſſe credidiſſet, nihilominus S. Leo Concilii celebrationi annuit, petiitque ab Imperatore, *ut intra Italiam habere juberet Epiſcopale Concilium, quo conciliante Deo poſſent omnia ſcandala quæ in perturbationem Eccleſiæ commota erant reſecari.* Cùm verò Imperator eam Synodum Epheſi indixiſſet, ultrò beatus Leo ad eam Legatos miſit. *Unde*, inquit in Epiſt. ad Theodoſium, *quamvis ad diem Concilii Epiſcopalis quem pietas veſtra conſtituit occurrere me ratio nulla permittat, cum nec aliqua ex hoc exempla præceſſerint & temporalis neceſſitas me non patiatur deſerere civitatem; præſertim cum tam evidens fidei cauſa ſit, ut rationabilibus cauſis ab indicenda Synodo fuiſſet abſtinendum. Tamen in quantum Dominus juvare dignatur, meum ſtudium commodavi, ut clementiæ veſtræ ſtatutis aliquatenus pareatur. Ordinatis hinc fratribus meis qui amputandis ſcan-*

dalis pro causæ æquitate sufficiant, quique præsentiæ meæ impleant vicem. Nec beatus Flavianus, nec sanctus Leo inutilem esse Synodum judicant, eo quod judicium Pontificis Concilii judicio sit superius, sed quia ut observavimus, atque ut hîc habet sanctus Leo, evidens omnino causa fidei sit in anterioribus Conciliis apertè definita, sed cùm Synodum necessariam judicasset Imperator, ipse sanctus Leo ultrò assensus est, nec putavit ullum fieri Sedi aut autoritati suæ præjudicium, si ad illam Legatos mitteret. Cùm verò Synodus illa Dioscori nefariis artibus compulsa perperam judicasset, si S. Leo suam autoritatem Concilii potestate superiorem credidisset, quis dubitet quin ille, prout affectus erat, statim ejus Decreta in irritum misisset; verùm nihil hujusmodi fecit, aut facere se posse arbitratus est, imò nullum alium huic malo remedium esse ratus est, quam Concilii alterius generalis celebrationem. Quapropter Imperatorem supplex per litteras non semel obtestatus est, *ut majorem ex toto orbe Sacerdotum numerum congregaret.* Quum demùm Synodum, imperante Martiano, obtinuit, & in quâ Chalcedone habitâ Eutychetis causâ supremo judicio terminata est. Quis porrò credat Leonem dignitatis suæ defensorem acerrimum aut Concilia generalia postulasse, aut sua judicia in iis retractari permisisse, si suam autoritatem Concilii autoritate superiorem fuisset arbitratus.

Denique disertè testatur in Epist. ad Theodoritum post Synodum scriptâ, judicium suum post Synodi confirmationem magnum robur accepisse, & jam non posse ullatenus convelli aut labefactari. *Gloriamini*, inquit; *in Domino, qui nullum nos in fratribus detrimentum sustinere permisit, sed quod nostro prius ministerio definierat, non universa fraternitatis privavit assensu, ut verè à se prodiisse ostenderit, quod prius à prima omnium sede firmatum, totius Christiani orbis judicium recepisset.* Ergo non existimavit judicium suum æqualis fuisse ponderis cum judicio Synodi.

Felix III. & Gelasius I. ad damnandum Acacium Constantinopolitanum, non suam, sed Concilii Chalcedonensis autoritatem adducunt: cùm enim ille Synodum peteret in quâ judicaretur, non aiunt illi opus non esse Synodo, eo quod sua sufficiat autoritas Pontificis, utpotè quæ qualibet Synodo major sit atque superior, sed Synodum minimè necessariam esse dicunt, eo quod Acacius jungeret se Eutychianis in Synodo Chalcedonensi damnatis: *Nec enim*, inquit Gelasius Epist. 9. *dubium est, quod sicut in unaquaque hæresi, quod incessabiliter repetendum est, quia firmum esse nullus ambigit Christianus,*

nus, omnes complices ſectatores communicatores damnatæ ſemel prævitatis pari ſorte cenſentur, ideoque fit conſequens, ut ſicut Timotheus atque Petrus talium ſectatores communicatores damnato ſemel prævitatis pari ſorte cenſetur, ſecundùm illius tenorem Synodi; nulla recenti facta Pontificum congregatione damnati ſunt. Sic & qui Petro communicavit Acacius ut criminis particeps, ita conſors factus ſit & pœnæ. Itaque Romani Pontifices non ſuam in Acacium, ſed Concilii Chalcedonenſis autoritatem allegant, cujus ſe tantum executores perhibent, ſic enim Gelaſius Epiſt. 4. ait deceſſorem ſuum *executorem fuiſſe veteris conſtituti non novæ Conſtitutionis auctorem, quod non ſolùm*, inquit, *præſuli Apoſtolico facere licet, ſed & cuicunque Pontifici ut quoſlibet & quemlibet locum ſecundum regulam hæreſeos ipſius ante damnatæ à Catholica communione diſcernant.* Siccine ſe geſiſſent iſti Pontifices, niſi autoritatem Concilii ſuâ ſuperiorem exiſtimaſſent. Quid opus fuiſſet ſtudiosè obſervare, ſe non ſuo marte pugnare, ſed tantum ex autoritate Concilii Chalcedonenſis. Non poteſt alia ratio afferri, cur eam tantum venditent, niſi quod illam ſuâ majorem eſſe arbitrentur.

Vigilius Papa in causâ trium capitulorum ad eorum damnationem non potuit compelli, niſi autoritate Concilii generalis, hoc teſtantur Italiæ Clerici in litteris ad Legatos Francorum Conſtantinopolim euntes. *Cæpit*, inquiunt, *Papa Vigilius ad hoc compelli, ut abſolutè ipſa capitula ſine Synodi Chalcedonenſis mentione damnaret, ſed Papa non acquieſcens hoc facere, & videns ſe nimium ingravari dixit tunc ſereniſſimo Principi, veniant huc fratres noſtri ex omnibus Provinciis quini aut ſeni, & quicquid ſub tranquillitate tractatu habito omnibus viſum fuerit cum pace diſponemus. Quia ſine conſenſu omnium, iſtud quæ & Synodum Chalcedonenſem in dubium venire faciunt, & ſcandalum fratribus meis generant, ſolus facere nullatenus acquieſcam. Et poſteà ſi quis Græcorum Epiſcoporum uſque ad univerſalis Concilii tractatum de iſtis capitulis aliquid feciſſet, aut facientibus acquieviſſet à communione Sedis Apoſtolicæ alienus exiſteret.* Cum verò quinta Synodus generalis de tribus capitulis judicium poſſeà tuliſſet repugnante ac reſiſtente Viligio, ejus tum Decretum vim habuit, coactuſque ferzur ipſe Vigilius tandem ei conſentire. Agatho Romanus Pontifex Synodo generali propter Monothelitarum cauſam indictâ non deprecatur eam minimè fieri, eò quod in Synodo Lateranenſi, Præſide Martino I. jam judicata cauſa videri potuiſſet, quin imò ultrò ad eam Legatos mittit, eamque neceſſariam fuiſſe fatetur in Epiſ-

tolâ Synodicâ, *Ut*, inquit, *veritas adhuc in ancipiti positis clareat, & eam ferventer amplectentibus robur accrescat, & Zizaniorum gemina spirituali falce abscindantur.*

Mitto alia plurima Pontificum Romanorum testimonia, quibus centies ipsi profitentur, se nihil quippam momenti definire aut gerere posse sine Concilii autoritate, unus erit instar omnium.

Innocentius III. qui Philippo petenti ut sibi liceret cum uxore divortium facere: Respondet se id sine Concilio generali facere non posse lib. 3. regist. 15. Epist. 104. *Verùm*, inquit, *si super hoc absque generalis deliberatione Concilii determinare aliquid tentaremus, præter divinam offensam & mundanam infamiam, quam ex eo possemus incurrere, forsan ordinis & officii nobis periculum immineret.* Putavit ergo posse aliquid Concilium generale: quod sibi facere non liceret ac proinde autoritatem generalis Concilii suâ superiorem agnovit.

Gregorius X. in Indictione Concilii Lugdunensis agnoscit se solum sine Concilio generali non sufficere ad res Ecclesiæ restituendas. Ad „quod, *inquit*, cum nos sufficere non posse sciamus, levamus oculos ad „montem, montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem, „unde opportunum nobis provenire auxilium & humiliter petimus & „devotè speramus, & quia salubre in his adhiberi remedium interest „generaliter omnium nos cum fratribus nostris aliisque viris prudenti„bus exacto & frequenti tractatu præhabito, prout tantæ necessitatis „instantia exigebat, de ipsorum consilio generale Concilium, sicut imi„tatione digna sanctorum Patrum consuetudo laudabilis, longæque „observationis exemplum nos instruit opportuno tempore decerni„mus congregandum, in eo tam circa præmissa, quam circa cætera quæ „salutem respiciunt animarum, illa Deo auspice, communi consilio in„veniatur provisio, & ejusdem approbatione Concilii roboretur. Eadem verba repetit Clemens V. in Epist. ad Philippum Francorum Regem.

Denique ut alia mittam, Romani Pontifices ad Lutheranorum, Calvinianorum, aliorumque Novatorum errores peremptorio judicio damnandos Concilii generalis autoritatem necessariam esse crediderunt, nec conquesti sunt rem à suâ Sede judicatam in Synodo Tridentinâ iterum examinari, ac de novo judicari. Non ergo putaverunt suam autoritatem autoritate Concilii majorem aut superiorem esse.

Denique eandem semper fuisse de Concilii autoritate totius Ecclesiæ sententiam docet ea quam in definiendis rebus Ecclesiasticis perpetuò

tuò ſervavit diſciplina de qua diſſertatione ſecundâ ſatis & abundè dictum. Ex ea quippe liquet ſupremum ſemper Eccleſiæ judicium fuiſſe penes Synodum generalem à qua non poterat ulla ad Pontificem eſſe provocatio, cum è contra à Pontificis Romani judicio ad Synodum generalem confugere liceret. Docet id diſertè Divus Auguſtinus Epiſt. 162. ubi Donatiſtis Romæ à Pontifice Synodoque proſcriptis ait unum adhuc confugium ſupereſſe ad plenariam ſcilicet Synodum. *Ecce putemus*, inquit, *illos Epiſcopos qui Romæ judicarunt non bonos fuiſſe judices, reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ univerſæ Concilium, ubi etiam cum ipſis judicibus cauſa poſſet agitari, ut ſi malè judicaſſe convicti eſſent, eorum ſententiæ ſolverentur.* Haud dubitavit ergo S. Auguſtinus majorem eſſe Concilii plenarii & generalis (quod ad ejus Africanorumque mentem potuit eſſe tantùm nationale) non dubitat, inquam, quin hujuſmodi Concilium Romani Pontificis & ejus Synodi, quæ novemdecim erat Epiſcoporum, judicium infirmare poſſet ac ſolvere. Et ſanè ut jam multoties à nobis obſervatum ac probatum eſt univerſæ fermè cauſæ fidei, poſtquam à Romanis Pontificibus judicatæ ſunt, iterum in Synodis agitatæ, atque definitæ fuerunt, nec res ante Concilii definitionem penitus eliquatæ atque definitæ conſebantur. Sic Auguſtinus obſervat in negotio Baptiſmi hæreticorum judicio Stephani litem non fuiſſe definitam, ſed tantùm Synodi plenariæ ſanctione; beatumque Cyprianum potuiſſe ſine hæreſi à Stephani opinione diſſentire, quod non poterant Donatiſtæ, poſtquam res in Synodo plenariâ definita fuerat. Sic etiam in negotio celebrationis Paſchæ quandiu Victoris tantum & Romanæ Eccleſiæ ſententia, reprobata eſt Aſianorum conſuetudo, pro hæreticis aut ſchiſmaticis habiti minimè fuerunt. At ſtatim atque à Concilio Nicæno ſtatutum eſt Paſcha, nonniſi die Dominica celebrandum, qui alia die illud celebrarunt ſchiſmatici ubique audiêre.

Mitto alia innumera exempla atque primùm iſtud diſſertationis hujus caput concludo autoritate & ratiocinio ſancti Auguſtini lib. 2. de Bapt. cap. 4. *Univerſum*, inquit in ſimili negotio, *partibus ſemper optimo jure præponitur.* Cum ergo Concilium ſit totum reſpectu Papæ, qui membrum ejus eſt, cum Concilium univerſam repræſentet Eccleſiam, cujus Pontifex eſt membrum, licet primum atque præcipuum, quis ſanus in dubium revocare poſſit, quin univerſa Eccleſia, & Concilium eam repræſentans majori autoritate polleat, quam ſolus Pontifex Romanus? addi poſſet & illud Hieronymi

Epiſt.

Epist. 85. *si autoritas quæritur, orbis major est urbe*, Quod si ita est, major quoque debet esse Episcoporum universi orbis, quam Episcopi unius urbis autoritas.

§. III.

Pontificem Romanum Concilii Legibus teneri, nec posse illas pro libito irritare, immutare, quamvis possit ab iis sapienter dispensare in eo casu quo Concilium dispensaret.

SEquitur hæc propositio ex præcedenti, nam si Papæ autoritas inferior est autoritate Concilii, si judicium Concilii superius est judicio Pontificis, cum inferior nihil possit in superiorem, necessariò dicendum est leges & judicia Concilii generalis non posse à Romano Pontifice pro libito dissolvi aut mutari, aut vice versa cum superior inferiori leges dicere possit, Pontificem Romanum Conciliis & legibus teneri fatendum est; sed ut omnibus id constet, non aliis utemur testibus quam ipsis Romanis Pontificibus qui omnes uno ore clamant, se Conciliorum legibus teneri, nec posse se illas infringere, aut pro libito immutare. Sed prestat ipsorum audire verba quibus nihil disertius, nihil luculentius est, audiantur ergo.

Julius primus Epist. ad Orientales: *Id verè ad Synodi & Episcoporum qui in concilio (*Nicæno*) fuerant, contumeliam vergeret, si quæ illi tanto studio & cura, velut Deo præsente egissent, à nobis ut vana futiliaque abrogarentur.* Et ibidem: *Nos omnia secundum Canonem facimus.*

Liberius in Epist. ad Const. *Ad istud officium testis est mihi Deus meus invitus accessi, in quo cupio quidem sine offensâ Dei, quandiu in sæculo fuero, permanere, & nunquam mea statuta, sed Apostolica ut essent semper firmata & custodita perfeci secutus morem ordinemque majorum, nihil addidi Episcopatui urbis Romæ, nihil minui passus sum.*

Bonifacius primus in Epist. ad Hilarium Narbonensem. *Quod nequaquam possumus ferre patienter, quia convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes.* Et post alia: *Nemo ergo eorum terminos audax temerator excedat, nec aliquid in illorum contumeliam partibus suis.*

ſuis quæ tibi non videntur conceſſa defendat. Ceſſet hujuſmodi præſumptio eorum qui ultra licitum ſuæ limitem dignitatis extendunt. Quod idcirco dicimus ut advertat charitas tua adeo nos Canonum præcepta ſervare, ut ita quoque conſtitutio noſtra definiat, quatenus Metropolitani ſuî unaquæque Provincia in omnibus rebus ordinationem ſemper expectet.

Cæleſtinus primus in Epiſt. ad Perigenem Dinatum, Baſilium, & alios Illyrici Epiſcopos, *dominentur nobis regulæ non regulis dominemur, ſimus ſubjecti Canonibus, qui Canonum præcepta ſervamus.*

Sixtus III. in Epiſt. ad Epiſcopos per Illyricum, *ſed ut omne corpus capite regitur, ita ipſum caput, niſi ſuo corpore ſuſtentetur, firmitatem & vigorem ſuum perdit, & non tenet quam habuerat dignitatem.*

Leo primus, *Nimis hæc improbanda, nimis ſunt prava, quæ ſanctis Canonibus inveniuntur eſſe contraria.* Et paulò poſt: *Abſit à conſcientiâ meâ, ut tam prava cupiditas ſtudiis meis adjuvetur ..... ſancti illi & venerabiles Patres qui in urbe Nicæna ſacrilego Ario cum ſua impietate damnato manſuras uſque in finem mundi leges Eccleſiaſticorum Canonum condiderunt, & apud nos in toto orbe terrarum in ſuis conſtitutionibus vivunt, & ſi quid uſque aliter quam illi ſtatuerunt præſumitur, ſine cunctatione caſſatur, ut quæ ad perpetuum generaliter inſtituta ſunt, nulla commutatione varientur.*

Idem in Ep. ad Pulcheriam de iiſdem Canonibus Nicænis loquens, „ Quoniam, *inquit*, contra ſtatuta paternorum Canonum, quæ ante „ longiſſimæ ætatis annos in urbe Nicænâ ſpiritualibus ſunt fundata „ Decretis nihil cuique addere conceditur, ita ut ſi quis diverſum ali„ quid decernere velit ſe potius minuat quam illa corrumpat. Quæ ſi „ ut oportet à cunctis Pontificibus intemerata ſerventur. Et cap. 3. con„ ſenſiones verò Epiſcoporum ſanctorum Canonum apud Nicæam „ conditorum regulis repugnantes unitâ nobiſcum veſtræ fidei pietate „ in irritum mittimus, & per autoritatem beati Petri Apoſtoli generali „ prorſus definitione caſſamus, in omnibus Eccleſiaſticis his legibus „ obſequentes quas ad pacificationem omnium ſacerdotum per trecen„ tos decem & octo Antiſtites Spiritus ſanctus inſtituit.

Simplicius in Epiſt. ad Acacium ait *contra definitiones Concilii Chalcedonenſis nihil retractari poſſe, quia per univerſum mundum inſolubili obſervatione retinetur quod à ſacerdotum univerſitate conſtitutum eſt.*

Gelaſius I. Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ, *Quibus*, inquit, *convenienter ex paternâ traditione perpenſis confidimus, quod nullus jam*

veraciter Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod univerſæ Eccleſiæ probavit aſſenſus, non aliquam magis exequi ſedem oportere, quam primam.

Similiter Hilarius Papa in Romano Concilio, qui præfuit. *Nos*, inquit, *potiſſimi Sacerdotis adminiſtramus officia, talium tranſgreſſionum culpa reſpiciet .... ſi quidem reatu majore delinquit, qui potiori honore perfruitur, & graviora facit vitia ſacerdotum ſublimitas perſonarum.*

Agapetus Epiſt. 6. ad Cæſarium Arelatenſem: Revocant, *in-* „*quit*, nos quominus deſideriis tuis annuamus veneranda Patrum „manifeſtiſſima conſtituta, quibus ſpecialiter prohibemur prædia „juris Eccleſiæ, cui nos omnipotens Dominus præeſſe conſtituit „quolibet titulo ad aliena jura transferre; qua in re ſapientiæ veſtræ „quoque credimus eſſe gratiſſimum, quod in nullo contra priſcas „definitiones, conſtituta vel regulas qualibet occaſione, ſub cujuſ- „cunque perſonæ reſpectu venire concedimus; nec tenacitatis ſtudio, „aut ſæcularis utilitatis causâ hoc facere nos credatis, ſed divini con- „ſideratione judicii, neceſſe nobis eſt quicquid Synodalis decrevit „autoritas, inviolabiliter cuſtodire.

Gregorius I. lib. 3. indict. 12. Epiſt. 30. Conſtantinæ Auguſtæ negat quod illa petierat, ut caput Sancti ad ſe tranſmitteret, *Quod*, inquit, *vos illa præcipitis, quæ facere nec poſſum, nec audeo.* Lib. 2. ind. 11. Epiſt. 52. *Si Canones non cuſtoditis, & majorum vultis ſtatuta convellere, non cognoſco qui eſtis.* Idem lib. 1. Epiſt. 24. ait ſe quatuor Concilia generalia, velut quatuor Evangelia venerari.

Martinus I. Epiſt. 5. ad Joannem Philadelphiæ Epiſcopum, *defenſores enim*, inquit, *divinorum Canonum & cuſtodes ſumus, non prævaricatores.* Et in Epiſt. ad Amandum Trajectenſem: *Ideò*, inquit, *neceſſe habuimus .... Cœtum generalem fratrum & Coepiſcorum noſtrorum in Romanâ civitate congregare.*

Zacharias Epiſt. 1. ad Bonif. cap. 5. *Abſit ut hoc prædeceſſor noſter ita credatur præcepiſſe, nec enim ab hac Apoſtolicâ Sede illa diriguntur quæ contraria eſſe Patrum ſive Canonum inſtitutis inveniuntur.*

Leo III. in dialogo quem de additione particulæ Filioque ſymbolo factâ habuit cum Legatis Caroli Imperatoris, negat quidquam ſe poſſe Symbolo adjicere, *Quia*, inquit, *me illis Patribus Conſtantinopolitani Concilii non dico præferam, ſed abſit ut coæquare præſumam.*

Nicolaus I. Epiſtola 32. ad Epiſcopos Silvanectenſis Concilii, *Sciat beatitudo veſtra, non nos regulas atque Decreta velle corrumpere.*

Adria-

Adrianus II. de his *nihil audemus judicare quod poſſit Nicæno Concilio & quinque cæterorum Conciliorum regulis vel decretis noſtrorum anteceſſorum obviare.*

Joannes VIII. Epiſt. 231. *Et quia*, inquit, *Eccleſiæ Dei privilegium nos decet immutilatum ſolemniter conſervare, nc in aliquo Patrum terminos præferre videamur contra ſtatuta majorum agere nequivimus.*

Silveſter II. Epiſt. 145. *Itaque in causâ Roberti Abbatis, ob eam quam ſervamus ac ſemper vobis ſervare volumus fidem, hæc tria conſultando proponimus, primùm non eſſe noſtri juris falcem in alienam meſſem ponere.*

Gregorius VII. *Et quia*, inquit lib 2. Epiſt. 5. *venerandi Canones ad ſacerdotii gradum, tales provehi contradicunt probare eos non ſatis cautum fore putamus, ne quidquam à nobis contrarium ſanctis Patribus in exemplum & autoritatem relinquatur; ſolet enim ſancta & Apoſtolica Sedes pleraque conſiderata ratione tolerare, ſed numquam in ſuis decretis & Conſtitutionibus à concordiâ Canonicæ traditionis diſcedere.*

Eugenius III. Epiſt. 8. *Contra Deum*, inquit, *& ſacrorum Canonum ſanctiones nulli omninò petitioni poſſumus præbere conſenſum.*

Innocentius III. *Si ſuper hoc abſque generali deliberatione Concilii ſtatuere aliquid tentaremus, præter divinam offenſam & mundanam infamiam forſan ordinis & officii nobis periculum immineret, cum contra præmiſſam veritatis ſententiam noſtra non poſſit autoritas diſpenſare.*

Idem agnoverunt Antiſtites Græci & Latini in Decreto unionis Concilii Florentini quo ſtatuitur Romano Pontifici *paſcendi, regendi ac gubernandi univerſam Eccleſiam à Domino Jeſu Chriſto poteſtatem eſſe traditam, quemadmodum & in actis Conciliorum œcumenicorum & in ſacris Canonibus continetur.* Hoc eſt *juxta eum modum quo & in actis Conciliorum œcumenicorum & in ſacris Canonibus continetur*, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι διαλαμβάνεται. Quæ voces paſcendæ & regendæ Eccleſiæ univerſæ rationem & formam reſtringunt, oſtendunt-que Pontificem in regenda & paſcenda Eccleſia teneri Conciliorum & Canonum autoritatem & Decreta ſequi nec poſſe aliter Eccleſiam univerſam regere aut paſcere. Ita verò legi & intelligi debere decretum Synodi Florentinæ, non autem ut recenter à quibuſdam legitur *quemadmodum etiam* docet tùm textus Græcus Decreti, tùm ii qui ita in Latino legêre ſcriptores Blondus Eugenii

Papæ IV. Notarius lib. 3. decade 10. Marcus Vigerius Patavinus qui Romæ anno 1516. obiit, in Decachordo chorda 10. Roffensis art. 25. contra Lutheranos. Ekius lib. 2. de Primatu Petri c. 25. Albertus Pighius lib. 4. de Hierarchia c. ultimo. Hi omnes scriptores minimè suspecti sunt, & tamen Decretum Concilii Florentini legerunt & intellexerunt, quemadmodum & nos legimus atque intelleximus. Majorem autem ipsis quàm recentioribus, qui aliter verba Concilii legerent & intelligerent, fidem deberi nemo non intelligit.

In eadem Synodo Bessarion sessione nona, velut principium apud Græcos & Latinos minimè controversum, supponit *Ecclesiam Romanam quantacumque facultate polleat, minùs tamen pollere Synodo œcumenicâ & universali Ecclesiâ.* Quod quidem principium à Latinis minimè rejectum legitur; imò in Decreto unionis modò relato confirmatum est, cum modus Ecclesiæ pascendæ & regendæ Pontifici præscriptus est, juxta acta veritatis, & Canones Conciliorum.

Post tantam nubem testium, quis nisi excæcatus & vecors affirmare audeat Romanos Pontifices Decretis Conciliorum non teneri, sed ea posse pro libito abrogare, & sine causa quoslibet ab iis dispensare, cùm contrarium tot ac tanti Romani Pontifices disertè ac sine ambagibus protestentur: nam in testimoniis superiùs allatis videre est eos sæpè sæpiùs affirmantes, se Concilii legibus ita teneri, ut eas vel in levissimis rebus infringere aut violare minimè valeant.

Nec verò dispensationes Canonum à Pontificibus olim licet raro concessæ, superiori doctrinæ adversantur; quippe dispensatio non est infractio aut violatio legis, sed declaratio cum autoritate facta legem non habere locum in tali vel tali casu; nam cum Legislator legem ferat generalem, nec possit omnes casus prævidere, necesse est legem locum non habere, cum præsumitur mens Legislatoris non fuisse, ut in isto casu obligatoria esset, ut loquuntur. Itaque consideranda est in dispensationibus mens Legislatoris, & eo tantùm in casu dispensatio danda, quo in casu eam ipse Legislator concessisset. Sed quia si permitteretur unicuique hujusmodi interpretatio legis, si cuivis liceret de mente Legislatoris judicare, sub hoc obtentu leges ab omnibus infringerentur; necesse fuit jus istud reservari iis qui autoritate pollent, quibus permissum est cum autoritate declarare legem, locum non habere in hoc vel illo casu, & ita ab ejus observatione dispensare. In hoc enim differt interpretatio à dispensatione, quod interpretatio fiat ab eo qui autoritatem non habet;

bet; dispensatio vero ab eo qui autoritatem habet. Sic Doctor aut Jurisconsultus potest quidem interpretari legem, non autem potest efficere quonimus ii quos censet à lege debere esse immunes, ab illâ fiant immunes. Hoc autem faciet Senatus, faciet Prætor, & alius qui autoritatem habet. Ita Pontifex Romanus potest non solùm interpretari legem, quod quilibet Doctor posset, sed & declarare cum autoritate in tali vel tali casu hunc vel illum ab eâ esse immunem; hoc autem non potest facere, nisi cum evidens & justa ratio faciendum esse suadet, alioquin dissipatio potiùs est quàm dispensatio, inquit egregiè Bernardus, hac de re consulendus in libro de præcepto & dispensatione, & in Epistolâ primâ.

§. IV.

In quo probatur Pontificem Romanum à Concilio judicari & deponi posse.

ROmanos Pontifices in errores prolabi posse superiori dissertatione ostensum. Eosdem gravibus turpibusque vitiis depravari posse certò certius est. Aliundè vero constat ab Ecclesiastica communione ejiciendos, & de Episcopatu dejiciendos esse illos, qui vel in fide vel in moribus peccant, ut à nobis demonstratum & explicatum est in dissertatione de excommunicatione. Ex quibus simul junctis infertur fieri posse aliquando, ut Pontifex Romanus sit excommunicandus & deponendus. Quod etiamsi nunquam evenisset, attamen fieri posse quis dubitaret? Verùm non unum superest exemplum Episcoporum Romanorum, qui a Conciliis propter hæresim ac vitia judicati, damnati, atque etiam de sede dejecti fuerunt.

Et quidem antiquum fuisse Ecclesiæ Romanæ morem, ut cum in hæreseos vel criminum suspicionem venissent à Synodis judicarentur, docet Concilium Italiæ sub Damaso in Epistolâ tertia ad Gratianum & Valentinianum: *Memoratus*, inquit, *frater Damasus quoniam in suâ causâ vestri tenet insigne judicii, non fiat inferior, quibus & si æqualis est munere, prærogativâ tamen Apostolicæ Sedis excellit, ut judiciis publicis videantur esse subjecti, quibus sacerdotale caput lex vestra summovit.* Est post pauca: *Quod verò ad prædicandam Episcopi conscientiam severioribus se dedit ipse judiciis Sacerdotum, à*

quibus non nominis, sed etiam morum ratio pensatur. Et postea: *Quoniam non novum aliquid petit, sed sequitur exempla majorum, ut Episcopus Romanus, si Concilio ejus causa non creditur, apud Concilium se Imperiale defendat. Nam & Sylvester Papa à sacrilegis accusatus apud parentem vestrum Constantinum causam propriam prosecutus est.* Quo ex testimonio liquet consuetudinem Ecclesiæ Romanæ esse, ut ejus Episcopus à Synodo, etiam in moribus judicaretur.

Rariora sunt hujus rei apud antiquos exempla, quia tum temporis ad Episcopatum Romanum ii tantùm promovebantur, quorum integra erat vita moresque probati. Nihilominus tamen cum aliquid in iis reprehensione dignum erat, cæteri Episcopi Pauli Apostoli libertatem imitabantur, qui Petrum minus rectè ad Evangelii veritatem ambulantem reprehendit. Sed ut illa mittam, in Romanos Pontifices à Synodis lata judicia memorabo?

Honorium sexta Synodus cum cæteris hæreticis damnavit, licet mortuum; quod si mortuum potuit anathemate percellere, quis dubitet quin potuerit eum si vixisset de Episcopatu dejicere?

Ad Symmachi, qui quorumdam accusabatur criminum, causam judicandam, Rex Theodoricus Synodum Italiæ indixit, quâ quidem in Synodo Symmachi causa ventilata est; sed cum deficerent probationes, Concilium judicavit hunc, quantùm ad homines respicit, immunem & liberum esse ab objectis criminibus: *Decernimus*, inquiunt Patres Synodi Romanæ anno 501. habitæ, *ut Symmachus Papa Sedis Apostolicæ Præsul ab hujusmodi propositionibus impetitus quantum ad homines respicit, quia totum causis obsistentibus designatis* (hoc est quia deficiebant adversus eum probationes.) *Constat arbitrio fuisse divino dimissum, sit immunis & liber, &c. totamque causam Dei judicio reservantes, universos hortamur ut sacram communionem ab eo recipiant, &c.* Verum quidem est, ut nihil dissimulem, fuisse tum nonnullos qui existimarent Synodum Italorum Episcoporum, utpote minorum & inferiorum Pontifice Romano, non habere de eo judicandi potestatem. Ita ipsa Synodus initio Theodorico Regi duo suggessit, quorum alterum erat debuisse Synodum ab ipso Pontifice convocari; alterum Romanum Pontificem minorum nunquam subjacuisse judicio. Quamvis autem alii legant *inimicorum* pro minorum, alii *miniorum* nomine non Episcopos, sed Laïcos Judices intelligant: malim bona fidei fratri eos minorum nomine intellexisse Episcopos; at cum Theodoricus affirmasset Synodum consensu Romani Episcopi celebratam,

bratam, causam ejus ipsi ventilarunt, Deoque dimiserunt, non ob defectum potestatis, sed ob defectum probationum. Videtur tamen Ennodius aliter mentem Synodi intellexisse, cum ait in Apologetico: *Aliorum fortè hominum causas Deus voluerit per homines terminare, Sedis istius Præsulem suo sine quæstione reservavit arbitrio.* Quod ab Ennodio dictum videtur per adulationem, ad mentem quorumdam qui in moribus Pontificem à Synodo præsertim Provinciali judicari non posse jam tum aiebant, sed fatebantur omnes in rebus fidei à Synodo generali ipsum judicari posse; ut egregiè docet Adrianus secundus in Epistolâ quæ Synodi octavæ actione septimâ lecta est: *Licet*, inquit, *Honorio ab Orientalibus anathema sit dictum, sciendum tamen est quia super hæresi accusatus fuerat, propter quam solum licitum est minoribus majorum suorum moribus resistere, vel pravos sensus liberè respuere.* Fuit ergò quorumdam licet vana persuasio propter mores à Concilio Romanum Episcopum judicari non posse, quamvis nemo dubitaret, quin propter fidem deponi posset; quod unum, nobis sufficit. Sed nec alterum illud verum est, nam post Symmachi & Honorii tempora exempla supersunt Romanorum Pontificum à Conciliis propter corruptos mores depositorum.

Imprimis verò insigne est judicium à Romano Concilio in Joannem duodecimum latum, à quo propter horrenda flagitia depositus est Joannes, & alius in ejus locum electus, ut narrat Luitprandus Ticinensis lib. 6. cap. 6. his verbis. *Post triduum rogantibus tam Romanis Episcopis, quam plebe, magnus in sancti Petri Ecclesiâ sit conventus, sederunque cum Imperatore Archiepiscopi ab Italiâ pro Engelfrido Aquileensi Patriarchâ, quem in eadem urbe langvor repentè ut sit arripuerat.* Rodulphus Diaconus, Albertus Mediolanensis, &c. & enumeratis sexaginta & amplius Archiepiscopis, Episcopis & Cardinalibus, cum aliquot Romanæ Ecclesiæ Officiariis, urbisque Primatibus. *His itaque residentibus*, pergit Historicus, *silentiumque summum tenentibus, ita sanctus Imperator exorsus. Quoniam decorum esset tam claro sanctoque dominum Papam Joannem interesse Concilio, cur tantum declinaverit cœtum, vos ô sancti Patres consulimus, quibus communis labor Ecclesiasticus, ac commune negotium existit; tunc Romani Pontifices & Cardinales, Presbyteri & Diaconi cum universâ plebe dixerunt; miramur sanctissimam prudentiam vestram, nos hoc velle percontari, quod nec Ibericos, nec Babylonicos, nec Indicos Incolas latet, non hic est ex iis qui veniunt in vestimentis ovium, intùs autem sunt lupi rapaces; ita apertè*

sævit,

ſævit, ita apertè diabolica pertractat negotia, ut nihil circuitionis utatur. Imperator reſpondit. *Juſtum nobis videtur ut accuſationes nominatim exprimantur. Tum à Narnienſi Epiſcopo execrandorum criminum accuſatus Joannes litteris ad Synodum vocatur, ut ſe de impoſitis criminibus & ſacrilegiis purgaret.* Hanc Epiſtolam cum legiſſet Joannes, nullâ accuſationum in ſe prolatarum mentione factâ, reſcripſit tantùm ſe audiviſſe Synodum in mente habere, ut alium crearent Papam: *Quod*, inquit, *ſi facitis, excommunico vos de Deo omnipotente, ut non habeatis licentiam ullum ordinare & Miſſam celebrare.* Hæc Synodus Kalendis Decembris congregata reſpondit Joanni: *Si ad Synodum venire & objecta purgare non differtis, autoritati veſtræ proculdubio obediemus; ſed ſi venire & objecta capitalia crimina purgare diſſimulatis, tunc excommunicationem veſtram parvi pendemus, eam potiùs in vos retorquebimus, quandoquidem juſtè facere poſſumus.*

Hæ litteræ Adriano datæ ut ad Joannem deferrentur, ſed cum inveniri non potuiſſet, conſtaretque eum ad Synodum non venturum, totius Synodi judicio depoſitus eſt, & electus in ejus locum Leo IV. quem quidem Joannes poſt diſceſſum Imperatoris Româ ejecit; ſed ipſe Joannes paulò poſt è vivis abiit Idibus Maii anno 964. Poſt hujus mortem à Romanis Benedictus eſt ſubrogatus, ſed eò rejecto Leo coadunatâ Epiſcoporum Synodo reſtitutus eſt, & in Benedictum tanquam in invaſorem prolata ſententia. Hæc narrant præter Luitprandum Continuator Reginonis Adamus Bremenſis, Sigebertus, & alii benè multi, quorum teſtimonia collegit Launoius p. 4. Epiſt. Ep. 1. ad Mareſium. Ex iis verò nullus eſt qui factum Concilii improbet, aut depoſitionem Joannis iniquam & illicitam eſſe ſcribat, imò omnes uno ore eam approbant, Joannem Expapam & Leonem legitimum Pontificem appellant.

Primus omnium Baronius Joannis videtur ſuſcepiſſe patrocinium, ſed infeliciter omninò: quod enim ait eum fuiſſe à Synodo reſtitutum, depoſitumque per eam Leonem, id non aliundè habet quàm ex additamento quodam inſerto in Chronicon. Sigeberti, quod Aubertus Miræus non invenit in manuſcrip. Gemblacenſis Monaſterii, quodque manifeſtè patet eſſe aſſutum & à mente Sigeberti, qui Joannem Expapam & Leonem legitimum Pontificem ibidem agnoſcit, omninò alienum eſt. Nec verò fides ulla debetur actis quibuſdam è Vaticano codice prolatis, quæ feruntur eſſe Synodi à Joanne adverſus Leonem celebratæ; cum enim nullum hujuſmodi Concilium habitum fuiſſe conſtet, non poſſunt ejus acta eſſe genuina, cum

præſertim

præsertim hæc aliundè suppositionis argui possint, ut ostendit Launoïus citatâ Epistolâ ad Maresium.

Ut verò minùs odiosum autoritatis à Concilio in Romanum Pontificem exemplum proferam, addam sententiam à Concilio Lateranensi anno 112. celebrato in Paschalem secundum latam, quatum Pontificis illius sententia de investituris est rescissa, tum ipse Pontifex à Synodo emendatus, & ad fidei suæ professionem emittendam impulsus. Primùm ergo Paschalis se correctioni Concilii subjicit his verbis. *Porrò*, inquit, *scriptum illud quod magnis necessitatibus coactus, non pro vitâ meâ, non pro salute & gloriâ, sed pro solis Ecclesiæ necessitatibus, sine fratrum consilio, aut subscriptionibus feci, super quo nullâ conditione, nullâ promissione constringimur, sicut pravè factum cognosco, ita pravè factum confiteor, & omninò corrigi, Deo præstante, desidero. Cujus correctionis modum fratrum qui convenerunt Concilio, judicioque constituo, ne fortè per hoc impositorum detrimentum aliquod Ecclesiæ aut animæ meæ præjudicium relinquatur.* His à Paschali dictis, *communi omnium favore laudatum est, ut fratres omnes qui donum à Deo sapientiæ scientiæque perceperant, maturiùs super hoc consilium communi collatione susciperent, quid sequenti die per inspirationem Spiritûs sancti responderent. Die itaque sextâ, quæ & ultima Concilii fuit, fidei suæ veritatem sanctis Patribus per omnia congruentem, Dominus Papa Paschalis in audientia Concilii totius exposuit, asserens se scripturas sanctas veteris & novi Testamenti & Concilia universalia veneranda suscipere*, Decreta Romanorum Pontificum, ac præcipuè Decreta Domini Papæ Gregorii, & B. memoriæ Papæ Urbani, quæ cùm se probare & semper probaturum esse professus esset; in calce professionis Engolismensis Gerardus hanc ex scriptis sententiam recitavit: *Privilegium illud quod non est privilegium, sed privilegium pro libertate captivorum & Ecclesiæ à Domino Papâ Paschali per violentiam Henrici Regis extortum, nos omnes in hoc sancto Concilio cum eodem Papâ congregati, canonicâ censurâ & Ecclesiasticâ autoritate judicio sancti Spiritûs damnamus & irritum esse judicamus, atque omninò cassamus.* Ex his multa inferri possunt Curialium placitis adversa; primò, Pontificem errare posse: secundò, errorem ejus à Concilio corrigi & emendari: tertiò, modum correctionis ipsi à Concilio præscribi: quartò, coram Concilio Pontificem se purgare, fideique professionem ut se purgaret emittere: demum errorem Pontificis à Concilio damnari & rejici.

Denique in Conciliis Pisano, Constantiensi, ac Basileensi, Romani

mani Pontificis, ut Conciliorum Patribus est visum, depositi sunt aliique ad ipsorum nutum in eorum locum subrogati, qui ab universâ Ecclesiâ pro ligitimis habiti sunt; sed eâ de re plura paragrapho sequenti.

Unum hîc addam Concilii octavi Decretum, quod rem extra omnem controversiam ponit; hoc quippe Canone vigesimo primo reverentiam quidem Romano Episcopo debitam tuetur, ita tamen ut possit in eum à Concilio sententia ferri, his verbis: *Si quis tanta efferatus audacia, quemadmodum Photius & Dioscorus, sive scripto, sive sine scripto insanias quasdam contra cathedram Coriphei Apostolorum Petri audeat jactare, eandem atque illi sententiam damnationis subeat. Si quâ verò œcumenicâ collectâ de Synodo de Romanâ etiam Ecclesiâ controversia extiterit, licebit cum decenti reverentia de proposita quæstione veneranter percontari, responsumque admittere, & sive juvari, sive juvare, non tamen impudenter contra senioris Roma Pontifices sententiam dicere.* Quibus postremis verbis non adimit Concilio Synodus octava potestatem judicandi de Episcopo Romano, quam præcedentibus ei concessit; sed tantùm cavet ne impudenter & audacter privati Episcopi, quales Photius & Dioscorus, sententiam in Pontificem dicant. Quod ex primis Canonis verbis liquet, *si quis tanta efferatus audacia, quemadmodum Photius & Dioscorus, &c.* Et sanè Synodus permittit Concilio œcumenico de iis quæ spectant ad summum Pontificem quærere & judicare, eumque, ut habet, juvare, vel ab eo juvari, hoc est vel eum docere, vel ab eo doceri: vetat autem tantummodò ne temerè sententia in eum proferatur, supponens eam ferri posse, si non temerè & imprudenter id à privatis fiat, sed ab universâ Synodo. Uno verbo non negat Synodus œcumenico Concilio judicium Pontificis Romani competere, imò id adstruit, sed tantùm definit non esse de eo temerè judicandum. Nec est quod putet Cajetanus hoc se telum vitare, dicendo sensum Canonis esse non posse sine audaciâ de Pontifice Romano judicari. Contrarium enim supponit Synodus, cum vult de rebus ad Pontificem Ecclesiamque Romanam spectantibus à Synodo inquiri; ad quid enim inquireretur, nisi ut judicium ferretur? quid si inquisitione factâ inveniretur hæreticus, aut gravissimorum criminum reus, nolletque juvari, hoc est emendari à Synodo? Quis dubitet quin mens Synodi fuerit, hoc in casu sine temeritate sententiam in eum dici posse?

§. V.

§. V.

In quo Conciliorum Piſani, Conſtantienſis & Baſileenſis circa propoſitam quæſtionem definitiones referuntur & ab adverſariorum objectionibus vindicantur.

POſtquam à nobis oſtenſum eſt quæ fuerit antiquæ Eccleſiæ circa Concilii & Pontificis Romani autoritatem mens & diſciplina, ſupereſt ut quid de illa in Conciliis generalibus poſt motam litem definitum fuerit expendamus.

Tria porrò ſunt Concilia in quibus hæc quæſtio diù multumque ventilata ac tandem definita eſt, & factis confirmata, Piſanum ſcilicet Conſtantienſe ac Baſileenſe, quorum hiſtoriam breviter ab origine deducere à propoſito non erit alienum.

Cum Gregorius XI. Avenione ubi 73. annos Pontifices ſederunt, Romam rediiſſet, atque paulò poſt anno 1378. è vivis exceſſiſſet, populus Romanus ſeditione facta, in Conclave, ut vocant, irrupit, atque omnibus Cardinalibus mortem interminatus eſt, ni Romanum aut ſaltem Italum crearent Pontificem; hi ut ſaluti ſuæ conſulerent Bartholomæum Neapolitanum qui Cardinalis non erat, Pontificem delegerunt, qui dictus eſt Urbanus VI. ſed ægrè ferentes vim à populo ſibi illatam aliquanto poſt Fundos ſe ſe tranſtulerunt, ubi Cardinalem Robertum qui Clemens VII. eſt dictus, Pontificem elegerunt. Is Avenione ſedit uſque ad annum 1394. quo mortuus ſucceſſorem habuit Petrum de Lunâ qui Benedictus XIII. eſt dictus. Aliundè vero Urbano VI. ſucceſſit Bonifacius hujus nominis nonus, Bonifacio, Innocent. VII. ac demum Innocentio, Angelus de Corario, qui anno 1406. eâ conditione electus eſt, ut ſtatim poſt electionem ad finem imponendum Schiſmati Pontificatu ſe ſe abdicaret. Verùm ubi Pontificatum adeptus eſt eo cedere noluit, ſeque Gregor. XII. appellari voluit. Ita res ad duos rediit Antipapas, Benedict. XIII. & Gregorium XII. Neutrum pro legitimo Pontifice agnoſcebat Gallia, & tertium eligi volebat. Hinc habitum eſt Concilium Piſanum anno 1409. & ex conſenſu Chriſtianorum omnium Principum celebratum, cui quidem adfuerunt pluſquam ducenti Epiſcopi ex Italiâ, Franciâ, Germaniâ, & Angliâ. Ad illud vocati Gregorius & Benedictus, cum non

adfuiſſent, de Pontificatu dejecti ſunt, electuſque Alexander V. Nec ſolùm Piſana Synodus ſuam in Pontifices autoritatem exercuit, ſed etiam Decreto ſancivit : *Concilium generale univerſam repræſentans Eccleſiam eſſe ſuperiùs Papâ & ad illud pertinere cognitionem ac judicium controverſiarum quæ Pontificatum Romanum ſpectant.* Ea verò quæ à Concilio Piſano geſta & definita fuerunt, approbavit & confirmavit Alexander V. qui tùm ab omnibus pro legitimo Pontifice habebatur, & Piſanum Concilium legitimum & generale pronuntiavit. Quo etiam nomine donatur Concilium illud ab omnibus qui de eo tum temporis ſcripſerunt.

Poſt mortem Alexandri V. Joannes XXIII. hujus ſucceſſor Concilium Conſtantienſe quaſi ad continuationem Piſani anno 1414. indicit. Huic ipſe Pontifex adfuit, promiſitque ſe pro bono pacis Pontificatu ceſſurum, modò Benedictus XIII. & Gregorius XII. idem facerent. Sed hujus pollicitationis pœnitentiâ ductus à Concilio receſſit. Nihilominus Concilium non propterea interruptum eſt, imò decretum emiſit quo definiebatur Concilium, receſſu Joannis XXIII. non eſſe diſſolutum: Deindè vero ſeſſionibus 4. & 5. *diſertè definivit Concilium generale univerſam repræſentans Eccleſiam, poteſtatem ſuam immediatè habere à Chriſto cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem ſchiſmatis & reformationem Eccleſiæ generalem in capite & in membris.* Hocce decretum probatum fuit nationaliter ac deinde ſynodaliter, hoc eſt ſejunctim ut fiebat ab unaquaque natione ac deinde ab univerſis in Synodo Patribus.

Omnia porro ita decreta & definita in Concilio à Martino V. probata ſunt, qui illa tantum excipit, quæ nationaliter & non ſynodaliter definita fuerant.

Poſt hæc Joannes XXIII. ad Synodum citatus reſpondit ſe diſceſſus ſui pœnitentia duci, probari à ſe quæ facta fuerant à Concilio, quæque deinceps erant ſtatuenda, paratumque ſe eſſe quæcumque à Concilio etiam adverſum ſe decernerentur, approbare. Idem fecit Gregorius XII. ſolus Benedictus XIII. ſe ipſum Pontificatu abdicare, & Concilii judicio cauſam ſuam committere renuit, atque ideò à Concilio ut contumax eſt proſcriptus ſeſſione 37. Deinde ſeſſione 39. Concilium Decretum condidit de celebrandis ſingulis quinquenniis Conciliis generalibus.

Quæcun-

Quæcunque autem in Concilio nationaliter & ſynodaliter fuerant definita Martinus V. legitimus Pontifex à Concilio electus rata habuit & probavit, in primis verò decreta ſeſſionis 4. & 5. Nam inter articulos Bullæ in errores Vvicleffi conditæ jubet interrogari Vviclefiſtas, num teneant Concilium generale univerſam Eccleſiam repræſentare, num doceant ea quæ à Concilio Conſtantienſi probata ſunt, ab omnibus Chriſtianis probari debere, quod quidem ſeſſiones quartam & quintam reſpicit.

Idem Pontifex Decreto Conſtantienſis Concilii morem gerens Concilium generale indixit primò Papiæ, deinde Senis ac demum Baſileæ, at ante hujus initum è vivis exceſſit: hujus verò ſucceſſor Eugenius IV. Julianum Cardinalem Legatum illuc deſtinavit, ut Concilo præeſſet. In eo 2. ſeſſione Concilii Conſtantienſis de autoritate Concilii ſupra Papam Decreta renovata ſunt. Conatus eſt deinde Eugenius Concilium diſſolvere, at ſtetit illud nihilominus, ſtatuitque ſeſſione 13. Pontifici non competere hujuſmodi poteſtatem, ipſum quidem eſſe Eccleſiæ caput, ſed non universâ Eccleſiâ ſuperius. Ipſum quippe ſalli procul dubio poſſe, quod de Eccleſiâ dici ſine piaculo non poſſet. Hæreticum eſſe dicere Papam non teneri Concilio parere, tum Eugenius IV. mutata ſententia Concilii acta probavit, & ea omnia confirmavit quæ à principio decreta fuerant uſque ad ſeſſionem decimam ſextam, in qua Bulla confirmatoria actorum Synodi continetur.

Ex his, ut puto abundè evincitur quæſtionem iſtam de autoritate Concilii generalis etiam ſupra Papam in tribus Conciliis generalibus per tres Pontifices legitimos & ab omnibus receptos approbatis diſertè & apertè definitam fuiſſe, ita ut de illa jam non ſine temeritate dubitari poſſe videatur.

§. VI.

Reſpondetur iis quæ à nupero quodam ſcriptore ad elevanda & eludenda Concilii Conſtantienſis Decreta, objecta ſunt; ſimulque Conſtantienſis Concilii necnon Baſileenſis, & Cleri Gallicani nuperrimè congregati Patres ab hujus calumniis vindicantur.

AD elevanda Concilii Conſtantienſis de autoritate Conciliorum generalium Decreta multa commenti ſunt adverſarii. Ex iis enim aliqui ea quaſi dubiæ autotitatis, ac ut minus approbata rejecerunt, alii ad tempus tantum ſchiſmatis Concilii dicta detorſerunt; hæc duo recentior quidam Cleri Gallicani Patrum cavillator poſt alios adverſus Concilii Conſtantienſis Decreta rudi & incondito ſermone crocitavit, quibus & tertium addidit, à quo libellum ſuum orditur, ſeſſionis 4. Decreta vitiata eſſe & corrupta. Cum ergo hujus opus licet exiguum omnes adverſariorum adverſus Concilii Conſtantienſis Decreta cavillationes contineat, operæ pretium facturos non eſſe arbitrati ſumus, ſi ejus argumenta expenderemus.

Primùm ergo ut vitiatum eſſe probet ſeſſionis 4. Decretum, ait in aliquot editionibus poſt hæc verba, *quod ipſa Synodus in Spiritu ſancto legitimè congregata, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis exiſtat obedire tenetur.* Poſt hæc, inquam, verba non reperiri hæc, *in his quæ pertinent ad fidem:* ſed tantùm iſta quæ ſequuntur, *ad extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem generalem Eccleſiæ in capite & in membris.*

Addit hæc omnia verba poſtrema, *ad reformationem Eccleſiæ in capite & in membris*, in tribus codicibus mſſ. actorum Concilii necnon in quatuor aliis mſſ. geſtorum indubitatorum Conſtantienſis Synodi, ac demum in duobus mſſ. codicibus Cardinalis Sirleti non haberi. Hinc ille concludit ea quæ ſpectant ad reformationem generalem Eccleſiæ in capite & in membris adventitia eſſe, & inſerta Decreto ſeſſionis 4. hujus autem interpretationis auctores eſſe non tantùm comminiſcitur, ſed & velut exploratum affirmat Baſileenſes Patres, *Concilii*, inquit, *Baſileenſis Patres cum jam viderent autoritatem ſuam*

apud

apud plerosque vilipendi cœperunt de publicandis actis Constantiensis Concilii, ideoque mandarunt duobus, Cardinalibus, duobus Episcopis, duobus Theologiæ Doctoribus, & Archidiacono Zagabiensi ut ex actis Constantiensis Synodi Decreta extraherent, hoc vero cum anno 1442. *absolutum esset a deputatis suprà dictis, opus fideliter conscriptum fuit. Ex hoc codice jussu Basileensis Synodi ex scripto Joannes quidam Hobert ex Inderdof sacræ Theologiæ Baccalaureus copiam propria manu extraxit, & hac quæ anno* 1499. *ad Hieronymum de Crooria Juris utriusque Doctorem spectabat. Eodem anno typis mandata est in Imperiali oppido Hagenou.* Hæc sunt quæ de actorum 4. sessionis vitiatione affert iste recentior, quæ quidem & vana esse, & etiamsi vera essent, quantum ipsi & ejus scopo inutilia sint, nemo non animadvertit.

Primùm enim, etiamsi sessionis 4. Decreto nonnihil additum esse constaret, quid quæso inde lucraretur, cum certum sit, ipseque non diffiteatur Scheleſtratus, eadem omninò verba sessione 5. haberi, ibique adjecta dici minimè posse, cum ubique atque in ipsis mss. ab eo laudatis reperiantur. Dicet fortè minorem esse sessionis 5. quàm 4. autoritatem, atque in illa communi consensu Decretum, hocce non esse editum, sed hoc illi effugium modo præcludemus; interim certum maneat & indubitatum à Concilio Constantiensi istud integrum de autoritate Concilii generalis Decretum esse editum, si non sessione 4. saltem sessione 5.

Secundò demus abesse ab isto Decreto hæc verba, *in iis quæ spectant reformationem generalem Ecclesiæ, &c.* autoritas Concilii generalis suprà Papas satis & abundè stabilitur præcedentibus hisce, *quod ipsa Synodus in Spiritu sancto legitimè congregata Generale Concilium faciens Ecclesiam Catholicam militantem repræsentans potestatem à Christo immediatè habet cui quilibet cujuscumque status, vel dignitatis etiamsi Papalis existat, obedire tenetur.* Inutile est ergo Scheleſtrato ostendere sequentia de reformatione verba esse adjecta, cùm non minùs ex præcedentibus autoritas Concilii generalis supra Papam asseratur. Nam si quilibet, cujuscumque dignitatis sit, si ipse Papa, nominatim tenetur obedire Concilio generali universam Ecclesiam repræsentanti, quis dubitet majorem esse hujus quam cujuslibet, atque ipsius Papæ autoritatem?

Tertiò, hæc verba esse addita nullatenus est verisimile. Primùm

enim

enim id asserit contra editionum omnium Concilii Constantiensis fidem atque etiam contra mss. omnium ad quas editiones recensitæ sunt, fidem, in quibus omnibus habetur Decretum sessione 4. cum hac additione *& ad reformationem, &c.* Quod verò in quibusdam non habetur *ad fidem*, nihil ad propositum Scheleſtrati conducit. Deinde idem asseritur contra fidem plurimorum optimæ notæ antiquissimorumque mss. qui in bibliothecis occurrunt, etiam eorum quæ fortè ante Basileensium Patrum collectionem conscripta sunt. Quid habet quod his opponat Scheleſtratus, aliquot tantùm mss. profert de quorum antiquitate non constat, & quidem è loco suspecto deprompta est, Bibliothecis scilicet urbis Romæ, in quarum mss. certum est pleraque eorum quæ Curiæ Romanæ placitis adversabantur esse erasa aut omissa. Sed demus de industria factum id non esse, an non facilius fuit hæc verba in quibusdam mss. omitti quàm in aliis suppleri.

Quartò, additamenti hujus ratio à Scheleſtrato adjuncta, non tantùm fictitia, sed & absurda planè; quis enim credat Basileenses Patres de industriâ, hæc sessioni 4. inseruisse, aut si inseruissent à nemine fuisse animadversum, eo tempore quo Concilii Constantiensis actorum recens adhuc erat memoria. Quis putet eos gratis eam fraudem admisisse, cujus statim ab omnibus argui atque convinci potuissent; deinde cui bono ista sessioni 4. adjecissent, cum eadem prorsus reperirent sessione 5. cujus non minorem autoritatem esse arbitrabantur. Fictitium ergo est & absurdum hanc eis sine ullo fundamento dicam impingere.

Denique si fides mss. à Scheleſtrato citatis habeatur, hoc unum potest inferri, primùm quidem sessione 4. conditum esse decretum sine istâ additione *& ad reformationem Ecclesiæ.* Sed sessione sequenti Decretum istud fuisse reformatum ab ipsis Patribus Synodi.

Hoc patet ex gestis quibusdam Concilii Constantiensis ab ipso editis, in quibus postquam narratum est sessione 4. capitulum istud editum esse sine istis verbis *& ad reformationem, &c.* postea narratur sessione 5. actum fuisse: *Super correctione & emendatione capitulorum in præcedenti sessione statutorum, & concluſum esse quod ſuprà dicta capitula hoc modo corrigerentur.* Ergo si fides habeatur ipsis actis à Scheleſtrato prolatis in ipso Concilio Constantiensi sessionis 4. Decretum fuit reformatum, & cum priùs sine istis verbis, *& ad reforma-*

formationem, &c. prodiiſſet, poſtea ab ipſa Synodo fuit cum iſtis editum. Non eſt ergo quòd hujus additamenti reos peragat Patres Baſileenſes, quod ab ipſa Synodo Conſtantienſi factum eſſe docent acta ab ipſo probata.

Pergit deinde ad elevandam Decreti hujus autoritatem, atque primùm, ſeſſionis 5. Decreta non fuiſſe ex conſenſu omnium facta, quod ut probet acta quædam Concilii Baſileenſiis huc uſque inedita profert, quibus oſtendere conatur ſeſſionem 4. & 5. reclamantibus multis è Patribus celebratas fuiſſe, imò & libellum conteſtatorium adverſus eas à Cardinalibus eſſe emiſſum, aſſentientibus Regis Galliæ Legatis qui ſeſe Cardinalibus adjunxerunt. Specioſa quidem primâ fronte videtur hæc exceptio; ſed ſi accuratè expendatur, ſtatim concidit. Primùm enim acta illa quæ profert Scheleſtratus non ſunt authentica, nihilque ſimile habetur in veris & genuinis, imò ex iis conſtat unanimi Cardinalium, Epiſcoporum & Oratorum conſenſu Decreta hæc primùm nationaliter propoſita ſynodaliter eſſe concluſa atque decreta. Deinde verò etiamſi fides aliqua adhiberetur actis à Scheleſtrato prolatis, quæ nihil aliud videntur eſſe quàm commentarioli cujuſdam, qui Concilio adfuerat Pontificis partibus addicti; etiamſi, inquam, in autoritatem admittantur, nihil tamen hæc ad cauſam Scheleſtrati, quippe ex iis minimè probatur litem & controverſiam fuiſſe de duobus Decretis, de quibus inter nos agitur, imò inter eos qui ſeſſionis celebrationi ſeſe opponebant, numerantur Legati Regis Franciæ, quos Decretis iſtis ſeſe oppoſuiſſe planè abſurdum: ſed tantùm ex iis videtur oſtendi poſt diſceſſum Papæ, quoſdam è Patribus Baſileenſibus dubitaſſe, num expediret eo abſente & reditum promittente ſeſſionem inchoare, ſic enim incipiunt actorum iſtorum fragmenta à Scheleſtrato prolata: *Omnia tanquam ludicra & fictè pro parte Domini noſtri Papæ oblata per Dominum Regem Romanorum & alios ibidem adſtantes reputata fuerunt, fuitque unanimiter vociferatum his non obſtantibus fiat ſeſſio, fiat ſeſſio, propter quæ tam ipſa die, quam die Veneris ſequenti altercationes maximæ fuerunt inter Dominos Cardinales & Nationes.*

Ex iis patet, & ex actis authenticis confirmatur Joannem diſceſſus ſui varias excuſationes attuliſſe, quarum una erat ſe ſanitatis ergo Conſtantiâ diſceſſiſſe, moxque rediturum. Hæ porrò excuſationes licet ſtatim ludicræ ac fictæ omnibus eſſe viderentur, nihilominus fuêre nonnulli qui expectandum adhuc eſſe arbitrarentur. Narratur deinde

in iisdem actis nationes de celebranda seſſione deliberaſſe, atque interim Cardinales obtuliſſe Regi paratum eſſe Papam procuratores mittere ad cedendum Papatu, paratoſque ſe eſſe ſeſſioni ſi fieret, adeſſe, dum non fierent alia capitula quàm infrà ſcripta. (Hoc eſt ea quæ habentur ſeſſione 4. inter quæ decretum eſt de autoritate Concilii generalis.) Hæc capitula Rex nationibus propoſuit, quæ cum de iis deliberaſſent habitâ die Sabbati ſeſſione poſt habitam diſceptationem inter Cardinales & nationes de capitulis jam prælibatis; *tandem*, verba ſunt Actorum *divino flamine inſpirante in unam ſententiam convenerunt, quod tantùm capitula infra ſcripta in dictâ ſeſſione ſtatuerentur. Fuit ergo dicta ſeſſio de conſenſu & voluntate Domini Regis, & omnium Dominorum Cardinalium in Conſtantia exiſtentium, quatuor Nationum & Oratorum Regum & omnes Cardinales in Conſtantia exiſtentes qui non erant infirmitate gravati interfuerunt.* Hæc autem narratio tantum abeſt ut nobis obſit & Scheleſtrato faveat, quin è contra non pauca continet, quæ noſtram mirum in modum cauſam juvent: ex ea enim primùm conſtat ab ipſis Cardinalibus propoſita fuiſſe capitula, quæ in ſeſſione ſunt definita. Secundò, eadem eſſe ventilata apud ſingulas nationes. Tertiò, cum Cardinalibus circa hæc eſſe deliberatum, demùm omnes uno flamine inſpirante in unam ſententiam conveniſſe, atque unanimi conſenſu decreta ſeſſionis 4. eſſe promulgata. Inter hæc autem primùm eſt de auctoritate Concilii generalis, in quo etiamſi non habeantur hæc verba, *& ad reformationem Eccleſiæ, &c.* ſufficiunt ea quæ præcedunt ad probandam autoritatem Concilii Pontificiâ ſuperiorem eſſe. Itaque videre eſt rem definitam fuiſſe poſt maturam deliberationem, & primùm nationaliter ac deinde ſynodaliter eſſe concluſam.

Poſt hæc cum adhuc de capitulis ſeſſionis eſſet altercatum, non quidem quoad ipſam ſubſtantiam, ſed quoad quaſdam circumſtantias, tandem unanimi conſenſu ſtatutum eſt, ut corrigerentur & emendarentur eo modo quo habentur ſeſſione 5. verum eſt quidem Cardinales & Legatos Regis Franciæ (ſi fides habeatur commentariis Scheleſtrati) proteſtationem ſecretò feciſſe antequam venirent ad ſeſſionem ſe tantùm propter ſcandalum evitandum ad ſeſſionem ire, non animo conſentiendi his quæ audiverant in ſeſſione ſtatui debere, verùm proteſtatio iſta primò non poteſt dici fuiſſe facta adverſus Decretum de autoritate Concilii generalis, cum Legati Franciæ huic ſeſe adjunxerint, quos huic decreto ſeſe op-

po-

poſuiſſe omni veriſimilitudine caret, iſta ergo proteſtatio facta fuit adverſus alia quædam quæ in ſeſſione 5. definienda eſſe ferebantur. Cùm verò ſeſſio habita fuiſſet & decreta emiſſa, nulla ampliùs adverſus ea proteſtatio facta eſt, imò omnium conſenſu promulgata fuit, & ab omnibus nullo reclamante probata.

Ex his abundè, ni fallor, demonſtratum eſt, illos ipſos commentarios Synodi Conſtantienſis, qui à Scheleſtrato prolati ſunt, noſtram confirmare potiùs quàm infirmare ſententiam. Nihil dico de proteſtatione quæ ſequitur, factaque dicitur poſt ſeſſionem 38. qua Nationes Italica, Hiſpanica & Gallicana Pontificem eligi poſtulant: hæc enim à propoſito omninò aliena eſt.

Duo ſunt alicujus momenti quæ nobis opponit Scheleſtratus, unum eſt non fuiſſe ſufficienter deliberatum, ſed tantùm ut habetur in iſtis actis *aliqualiter*; alterum recitata fuiſſe ſeſſionis 5. Decreta per Electum Poznanienſem, quia Cardinalis Florentinus illa noluit pronunciare, unde concludit iſtorum Decretorum autoritatem infirmari.

Verùm hæc duo, licet ita ſe haberent non tanti viderentur, ut propterea Decretorum Concilii autoritas penitùs labefieret. Nam primò certum eſt quæſtionem iſtam de autoritate Concilii novam non fuiſſe, ſed jam agitatam atque definitam in Concilio Piſano, imò & in hac ipsâ Synodo Conſtantienſi jam motam, ut teſtis eſt Petrus de Alliaco. Deinde verò conſtat capitula propoſita & Decreta ſeſſione 4. & 5. inter nationes primùm fuiſſe ventilata, ac de iis cum Cardinalibus diù diſceptatum. Quod verò in actis habetur, *aliqualiter eſſe diſputatum*, non ita intelligendum quaſi leviter res agitata fuerit, ſed ſenſus eſt non propriè diſputatum aut altercatum fuiſſe, ſed tantùm aliquatenus, hoc eſt rem ventilatam ſine diſputationis æſtu. Quod verò ſecundo loco addit recitata fuiſſe capitula per Electum Poznanienſem, *Quia Cardinalis Florentinus noluit ea recitare*, non habetur in actis Concilii, ſed tantùm ea fuiſſe recitata à Cardinali Poznanienſi: verùm voluerit necne Florentinus ea recitari nihil ad rem: ſufficit ea mandato Concilii univerſi fuiſſe recitata, & ab aſtantibus probata.

Quæ verò fuerit Cardinalium, Florentini, Cameracenſis & aliorum mens, quâ de causâ ſeſſiones prorogari voluerint, patet tum ex actis Concilii Conſtantienſis tom. 12. Concil. col. 25. tùm etiam ex proteſtatione ab ipſis emiſsâ poſt tertiam ſeſſionem ibidem col. 1464. Ex quibus monumentis liquet, eos proteſtatos eſſe ſe, ſi-

Joannes XXIII. vellet in propoſito ſeſe abdicandi permanere, ab ipſius partibus futuros. Si verò ſecùs faceret, ſe Concilio adhæſuros atque idcirco petiiſſe, ut donec de ejus propoſito liqueret, ſeſſiones differentur. Has tamen Concilium propterea intermitti debere non exiſtimavit, & Cardinales pro bono pacis eis adfuerunt, cumque cognoviſſent Joannem XXIII. de induſtria moras nectere & Papatu cedere bona fide nolle cum cæteris Epiſcopis adverſus eum conſenſerunt. Itaque nulla fuit in Synodo altercatio de autoritate Concilii generalis ſupra Papam quam omnes agnoſcebant, ſed tantùm de celebratione ſeſſionum, quas Cardinales nonnulli prorogandas eſſe arbitrabantur, donec de Pontificis ſententia & mente planè conſtitiſſet.

Et ſanè Decretum de autoritate Concilii generalis ſupra Papam etiam ad reformationem Eccleſiæ in capite & in membris unanimi Patrum Concilii conſenſu factam fuiſſe, ſemper apud omnes indubitatum fuit: Sic Gerſo Patres Concilii alloquens in ſermone quem habuit coram ipſis in feſto ſancti Antonii, Concilii Conſtantienſis Decretum laudat in quo hæc verba reperiuntur, *& ad reformationem Eccleſiæ & in capite & in membris*; itemque in ſermone habito 21. Julii die idem Decretum impensè laudat atque ſaluberrimum illud eſſe & dignum quod ubique inſcribatur. Siccine, quæſo, de Decreto controverſo aut ſuppoſito coram ipſis Concilii Patribus Gerſo auſus fuiſſet proloqui?

Tranſit deinde Scheleſtratus ad Concilii Conſtantienſis in Decretis iſtis condendis autoritatem eamque tribus elevat rationibus, primùm quia Decreta à Concilio ſub una obedientia Joannis XXIII. ſunt condita. Secundò, quia aliter ſenſiſſe videntur Patres poſt tres obedientias. Tertiò, quia Decreta hæc minus approbata ſunt, aut tantùm ad tempus ſchiſmatis confecta. Hæc ſunt quæ nobis ex ejus libro refutanda ſuperſunt, quod breviter præſtabimus.

Ad primum dicimus Concilium vim & autoritatem ſuam non habuiſſe ex obedientiis trium Pontificum, quippe Joannes XXIII. erat legitimus Pontifex, à quo fuerat vocata Synodus, alii duo non erant legitimi, & ideo conſenſus illorum non erat requiſitus ad convocationem aut celebrationem Synodi. Joannes verò XXIII. ultrò ceſſurum ſe Pontificatum promiſerat, poterat ergo Concilium tum autoritate ſua, tum vi illius ceſſionis agere & decernere. Nec opus erat ut expectaret alias obedientias, unde ipſe Joannes ſeſſione 12. & qui poſteà electus eſt Martinus V. ut mox dictu-

dicturi ſumus, Concilium Conſtantienſe pro generali habuerunt, & quæ ab ipſo fuerant etiam tempore unius obedientiæ Decreta approbarunt.

Secundum argumentum, Patres ſcilicet Conſtantienſes aliter ſenſiſſe poſt tres obedientias probat tantummodo Scheleſtratus ex proteſtatione à ſe primùm editâ quam poſt ſeſſionem 38. Cardinales unà cum nationibus tribus, Italicâ, Hiſpanicâ, & Gallicanâ, adverſus Germanicam condidiſſe feruntur ad electionem Pontificis, ſed hoc ut jam dixi ad propoſitum nullatenus pertinet, in eo quippe queruntur differri electionem Pontificis legitimi, obteſtanturque nationem Germanicam, ut ſinat Papam eligi à Collegio Cardinalium cum deputatis aut deputandis à Synodo, proteſtantur ſe ſi quid inde detrimenti Eccleſiæ accidat innoxios fore, convenientius eſſe reformationem poſtponi electioni Pontificis. Hac non obſtante proteſtatione, reformatio non eſt intermiſſa & electio rejecta, donec tandem concordia unita eſt, eâ conditione ut Decretum fieret, quo futurus Pontifex obligaretur Eccleſiam reformare in capite & Curiâ Romanâ ſimul cum Concilio & deputatis à nationibus; quo Decreto facto & capitibus reformationis propoſitis electus eſt Pontifex Martinus V.

Hæc porrò tantùm abeſt ut oſtendant improbatum eſſe à Synodo Decretum de autoritate Concilii ad reformationem Eccleſiæ in capite & in membris, ut è contra oſtendant Patres in hac opinione ſemper perſtitiſſe. Sed hoc unum fuiſſe inter eos controverſum, utrum expediret ante reformationem Pontificem eligere, an verò ejus electio reformationi eſſet poſtponenda. Ac noviſſimè inter partes conveniſſe, ut Pontifex eligeretur eâ conditione, ut priùs Decreto obligaretur unà cum Concilio Eccleſiam in capite & Curiâ Romanâ reformare, necnon articulos reformationis ipſi à Synodo præſcriptos obſervare, an quæſo iſta probant Concilium derogaſſe iis quæ ſtatuerat de autoritate Concilii ad reformationem Eccleſiæ? An non potiùs oſtendunt iis Concilium ſemper adhæſiſſe? Unum tamen & alterum verbulum ex iſta proteſtatione & concordiâ nobis objicit Scheleſtratus, quod non eſt omninò intactum prætermittendum, priùs eſt in proteſtatione iſtud haberi, *licet aſſeratis ſine veſtro conſenſu & ordinatione Concilii ſuper modo, formâ, loco, tempore & materia ad dictam electionem non poſſe procedi obſtantibus quibusdam hujus Concilii Decretis, quibus nos Hiſpanica, etiamſi alias valida exiſterent, non ligaremur.* Unde vellet inferri Scheleſtratus Decre-

ta prius edita de autoritate Concilii ad reformationem Eccleſiæ non eſſe valida.

Poſterius eſt in inſtrumento concordiæ ubi inducitur natio Germanica, hanc rationem reddens cur electio ſit poſtponenda reformationi, quod ſcilicet *Papa electus ligari non poſſit*, Unde concluditur exiſtimaſſe nationes Concilium non poſſe legitimo Papæ leges dare.

Reſpondeo levia eſſe omninò hæc momenta, primùm quidem quia non loquuntur nationes de Decretis de autoritate Concilii ad reformationem Eccleſiæ in capite & in membris, ſed de Decretis quibus cavebatur ne Pontifex fieret ſine conſenſu Concilii & eo modo ac tempore quo Concilium præſcriberet. Deinde iſtud dicitur tantùm nomine Hiſpanicæ nationis, quæ quia favebat Benedicto XIII. ſeu Petro de Luna, hæc in ejus gratiam proteſtationi potuit inſerere. Denique proteſtationis hujuſmodi nulla eſt autoritas, cùm præſertim res in Synodo poſtea fuerit definita; adde quod ipſi Hiſpani Decreto Concilii paruerunt, & electionem Pontificis cum deputatis à Synodo fieri conceſſerunt.

Ad alterum momentum facilis quoque eſt reſponſio non fuiſſe mentem Synodi Papam ligari non poſſe per Decreta Synodi, ſed induci tantùm Germanos hanc rationem afferentes ad procraſtinandam ejus electionem, non quod re verâ crederent Papam ligari non poſſe Decretis Concilii, ſed quia timebant ne ille ſemel electus reformationem pati aut facere non poſſet. Quare priuſquam eligeretur, Decretum, ut diximus, de reformatione per Concilium faciendâ emiſſum eſt. Quod in actis authenticis Concilii ita habetur ſeſſione 40. *Sacroſancta Generalis Synodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitimè congregata univerſalem Eccleſiam repræſentans ſtatuit & decernit quod futurus Romanus Pontifex per Dei gratiam de proximo aſſumendus cum hoc ſacro Concilio vel deputandis per ſingulas nationes debeat reformare Eccleſiam in capite & in membris & Curiam Romanam, &c.*

Cæterum approbatum eſſe à Romanis Pontificibus Decretum ſeſſionis 4. & 5. dubitari non poteſt, quin de omnibus quoque actis Concilii dubitetur, nam primò Joannes XXIII ipſe ut habetur ſeſſione 12. Concilii declaravit atque profeſſus eſt, *Synodum Conſtantienſem eſſe legitimam Concilii Piſani continuationem, atque errare non poſſe, propterea que ejus ordinationi, declarationi & determinationi omnibus in rebus ſtare ſe, ac contra ſe aliquo temporis proceſſu nunquam iturum promittere.*

Dein-

Deinde verò Martinus Quintus Summus Pontifex electus, & omnium consensu tanquam legitimus approbatus, Decreta Constantiensis etiam sub una obedientia facta non semel approbavit. Primùm sessione 42. Concilium Constantiense generale Concilium vocat, approbatque depositionem ab eo factam Joannis XXIII. sess. 44. Decretum Concilii quo jubeatur futurus Pontifex Concilium generale indicere, confirmat & executioni mandat futuri Concilii generalis locum, Papiensem civitatem designans his verbis, sess. 44. *Cupientes ac volentes Decreto hujus generalis Concilii satisfacere inter alia disponente, quod omnino generalia Concilia celebrentur, &c.*

Demùm sessione 45. protestatus est, *se omnia & singula determinata, & concluſa, & decreta in materiis fidei per præsens Concilium conciliariter tenere & inviolabiliter observare, & nunquam contraire quoquo modo, ipsaque sic conciliariter facta approbare, ratificare, & non aliter nec alio modo.* Inter ea porrò quæ conciliariter facta sunt, haud ambigendum quin collocanda sint Decreta sessionis quartæ & quintæ, quæ quidem primùm nationaliter expensa in Synodo definita sint, & quidem definita quasi ad fidem pertinerent. Ruunt ergo adversariorum effugia, qui ut Decreta sessionis quartæ & quintæ approbata esse negent, aiunt cum Bellarmino ea conciliariter non esse facta, cum Cajetano ad fidem illa non pertinere; utrumque autem falsum esse patet ex ipso Concilio, primùm quidem quia ex actis authenticis, atque ex iis ipsis quæ à Schelestrato probata sunt, liquet hanc quæstionem in nationibus singulis primùm examinatam, atque discussam, posteà fuisse in Synodo generali omnium consensu definitam. Hoc est autem quod Martinus appellat conciliariter factum; cætera verò alio modo facta, hoc est, apud nationes tantùm deliberata atque concluſa, ut loquuntur, non autem ab universâ Synodo probata, ut concluſio nationis Gallicanæ de Annatis non solvendis, & propositio de damnando libro Joannis Falkemberg, & alia similia quæ universâ Synodi sententiâ non sunt confirmata.

Alterum verò effugium, Martinum scilicet agere tantùm de rebus fidei, ad quam Decreta hæc non pertinent, pariter à Concilio præcluditur, quod illa quasi ad fidem pertinentia definivit atque sancivit. Et sanè quis neget ad fidem pertinere quod Concilium generale universam Ecclesiam repræsentet, quod errare non possit; quæ cùm Decretis quartæ ac quintæ sessionum Synodi contineantur, quis eas ad fidem pertinere posse neget.

Demi-

Denique Martinus quintus in Bullâ adversus errores Vuicleffi & Concilii Constantiensis definitiones, probat & satis indicat Decreta sessionum quartæ & quintæ à se probata fuisse, & ad fidem pertinere. Primò cum jubet interrogari suspectos hæreseos, *utrum credant & teneant quod quodlibet Concilium generale & etiam Constantiense universam Ecclesiam representet.* Quo respicit ad Decretum sessionis quartæ & quintæ. Item, *utrum credant quod illud quod Concilium Constantiense universalem Ecclesiam representans approbavit, & approbat in favorem fidei, & ad salutem animarum, quod hoc est ab universis fidelibus approbandum & tenendum, & quod condemnavit & condemnat esse fidei & bonis moribus contrarium, hoc ab eisdem esse tenendum pro condemnato & approbato.* Non possunt ad istam interrogationem respondere, qui Decreta Concilii Constansiensis de autoritate Synodi generalis supra Papam impugnant; non possunt, inquam, huic interrogationi respondere, quin vel opinionem suam abjurent, approbando universa Concilii Decreta, vel Martinum quintum temeritatis, erroris & impudentiæ arguant, qui ea probari voluerit, quæ improbari oporteat. Uno verbo, Martinus quintus universa Concilii Constantiensis Acta & Decreta probat conciliariter facta ea omnia, quæ ab ipso ad fidem & salutem animarum spectantia definita sunt, approbari, quæ ab eo damnata sunt, damnari jubet. Nusquam excipit sessionis quartæ & quintæ Decreta; quâ ergo autoritate, quâ fronte ea volunt esse adversarii excepta?

Est & aliud in eadem Bullâ, quo constat Martinum Concilii Constantiensis Decretis de autoritate Concilii generalis prorsùs assensisse; nam ad articulum 41. errorem Vuicleffi, qui est hujusmodi: *Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.* Hæc habet Pontifex ad mentem Concilii Constantiensis. *Error est si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam aut Concilium generale, aut pro quanto negaret Primatum Romani Pontificis super alias Ecclesias particulares.* Ex qua quidem observatione satis intelligitur Martinum existimasse universalem Ecclesiam, & Concilium generale majorem habere autoritatem, Romanum verò Pontificem Primatum habere in Ecclesia super alias Ecclesias particulares, non autem potestatem Ecclesiâ universâ & Concilio generali superiorem. Maneat ergo Decreta sessionum quartæ & quintæ de autoritate Concilii supra Papam à Pontifice Martino quinto fuisse probata.

Ad hæc opponit duo Scheleſtratus; alterum est, Martinum quintum

tum ea tantùm approbâſſe Concilii Decreta, quæ ad materiam fidei pertinebant, iis autem verbis comprehendi non poſſe Decreta de autoritate Concilii ſupra Papam; quia ſcilicet ea nomine tantùm conſtitutionum appellantur ſeſſione quintâ: cùm ea quæ ſpectant ad Bohemorum & Huſſitarum negotium eadem ſeſſione dicantur *ſuper materiâ fidei*. Hinc intelligitur hoc nomine ea tantùm Decreta comprehendi quæ hæreticos ſpectant: unde in duobus manuſcriptis Bibliothecæ Vaticanæ, ſingulis ſeſſionibus ubi agitur de Vuicleſiſtis, Huſſitis & Bohemis, præfigitur titulus iſte *in materia fidei*, vel *in cauſa fidei*. Cæteris autem non item: *Quippe*, inquit, *tria materiarum genera in Conſtantienſi Concilio diſtingui ſolebant; unum materiæ fidei; ſecundum unionis; tertium materiæ reformationis. Per primum intelligebatur id quod fiebat contra hæreticos; per ſecundum, quod fiebat contra tres contendentes de Papatu, & pro trium obedientiarum unione ac electione veri & indubitati Pontificis. Per tertium, quod fiebat pro reformandâ Eccleſiâ in capite & in membris.* Reſpondeo inter ea quæ ſpectabant unionem & reformationem, eſſe nonnulla quæ non ſolùm ad diſciplinam, ſed etiam ad fidem pertinent; talem autem eſſe hanc definitionem, *quod Concilium generale univerſam Eccleſiam repræſentans, &c.* Manifeſtè patet ex eo quod hocce Decreto non tantùm de negotio aliquo diſponitur, aut ad tempus aliquid cavetur, ſed dogma conditur atque decernitur, quod perpetuò idem eſt, nec mutari poteſt. Quippe licet res diſciplinæ & œconomiæ variari poſſint; quod tamen circa hæc eſt dogmatis, mutationem non habet. Sic, verbi gratiâ, uſum calicis laïcis concedere vel interdicere, res eſt diſciplinæ, at dogmatis eſt non eſſe de neceſſitate ſalutis calicem ſumere. Et hoc cum definit Synodus Conſtantienſis, cenſetur de fide aliquid definire; ita pariter cum ad dogma pertineat dicere & credere, utrum Concilium Eccleſiam univerſam repræſentet, necne, utrum errare poſſit, necne, utrum immediatè à Deo habeat poteſtatem, necne; utrum ei omnes atque etiam Romani Pontifices parere teneantur, tum in fide, tum in reformatione Eccleſiæ in capite & in membris. Cum hæc definit Synodus aliqua generalis, non poſſunt ejus Decreta ad fidem non pertinere. Et quemadmodum ad fidem pertinent Decreta Concilii in Huſſitas, quibus Romani Pontificis & Eccleſiæ Romanæ ſupra alias prærogativa decernitur: ita ad fidem pertinere debent Decreta, quæ univerſæ Eccleſiæ & Concilii generalis ſupra Romanam Eccleſiam prærogativa ſtabilitur. Quod verò ait Scheleſtratus, hæc De-

ereta constitutionum nomine in Concilio indigitari, non impedie quominùs ad fidem spectent, cum constitutiones Synodales Decreta fidei contineant. Quod autem ea quæ errores hæreticorum spectant, vulgò appellentur materia fidei, factum est ex communi loquendi more, quo solent ejusmodi controversiæ specialiter nomine fidei indigitari: quamvis & alia sint de quibus cum hæreticis nulla lis quæ non minùs ad fidem pertinent. Sic in Concilio Tridentino, licet Decreta & Canones in hæreticos specialiter appellentur Decreta, de fide nihilominus multa sunt in capitibus de reformatione quæ ad fidem non minùs pertinent, quàm quæ in Canonibus. Mitto autoritatem manuscriptorum Vaticanorum, in quibus titulus iste recentiori manu adjici potuit, & ab aliquo ejusdem cum Bellarmino & Cajetano sententiæ sessionibus præfigi.

Alterum Schelestrati argumentum, ut probet non fuisse confirmata per Martinum quintum sessionis quartæ & quintæ Decreta, est ejusmodi. Tantùm abest, ut Martinus quintus hæc Decreta approbarit, quin è contrà dum solus obstitit Concilio, ne liber Joannis Falkemberg damnaretur, cumque unus ex Poloniæ Regis Legatis ad futurum Concilium sese appellaturum diceret, Pontifex ei silentium sub pœna excommunionis imposuit. Demum finito Concilio, teste Gersone, constitutionem promulgavit, in qua hæc reponebatur assertio: *Nulli fas est à supremo judicio, videlicet Apostolico, seu Romano Pontifice Jesu-Christi Vicario in terris appellare; aut illius judicium in causis fidei, quæ tanquam majores ad ipsum & Sedem Apostolicam deferendæ sint declinare.*

Respondeo Martinum id fecisse quod facere consueverunt omnes ad summum evecti fastigium, ut immemores eorum quæ prius tenuerunt, aliam mentem induant: quippe is ad Pontificatum à Concilio evectus, quamdiu Concilium stetit, sese morigerum & obedientem Synodo præstitit, nec suam potestatem illius autoritati prætulit. At statim atque Concilio finis impositus suam cœpit extollere autoritatem. Primùm cum de libri Joannis Falkemberg damnatione actum est, noluit de eo mentionem amplius fieri; cum verò de appellatione ad futurum Concilium actum esset, displicuit hæc propositio Pontificis, & demum statuit non posse à Pontifice ad Concilium appellari; non advertens id si verum esset, stare non posse ejus electionem, & Joannis XXIII. Benedicti XIII. ac Gregorii XII. abdicationem; quippe tandumdem sibi juris potuissent arrogare contra Pisanam & Constantiensem Synodum, & prohibere ne à suis sententen-

tentiis ad Concilium provocaretur; cum præsertim unus ex iis legitimus esset Pontifex. Quod si dicant in casu schismatis id locum habere, Martini constitutionem de non provocando ad Concilium quomodo defendent, cum necdum schisma finitum fuerit eo tempore quo promulgata est, supersitite adhuc Petro de Lunâ, qui se legitimum Pontificem esse jactitabat. Sed ut ut sit de Martini V. privatâ mente, responderi potest nunquam eum Decreta sessionis quartæ & quintæ publicè & authenicè reprobâsse, quemadmodum ea non semel approbavit, ut à nobis ostensum est. Nam constitutio illa cujus adornatæ mentionem facit Gerso, promulgata non fuit per orbem, sed huc usque latuit ignota.

Supereſt ultimum adversariorum effugium, quod leviter omninò attingit Scheleſtratus, quamvis aliis mirum in modum placeat. Hoc autem est, Decreta hæc quartæ quintæque sessionum Concilii Constantiensis ad tempus tantùm schismatis pertinere, nec extendi debere ad illud tempus quo unus est Pontifex legitimus. Verùm hoc quoque effugium facile est præcludere.

Primò enim Concilium Constantiense generatim loquitur de omni tempore, & de omni reformatione Ecclesiæ in capite & in membris, tam in fide quam in moribus, non autem tantùm de extirpatione schismatis.

Secundò, non tantùm loquitur de hoc vel illo Concilio, sed generatim de cujuscumque generalis Concilii Decretis, quibus omnes atque ipsos etiam Pontifices quovis tempore parere oportere definit.

Tertiò, pœnam excommunicationis & pœnitentiæ fert in eos qui Decretis Conciliorum non parerent.

Quartò, supremam hanc Concilii autoritatem deducit ex eo quod universam repræsentet Ecclesiam, & errare non possit, quod cuivis Concilio generali quovis tempore celebrato æquè conveniat.

Quintò, Concilium non solùm in illegitimum Pontificem fert judicium, sed etiam in legitimum, Joannem scilicet XXIII.

Sextò, Concilium leges condit, sess. 17. & 39. quibus futuros Pontifices teneri vult; non ergo censuit tantùm se tempore schismatis legem Pontificibus imponere posse, sed etiam leges condere, quibus Pontifices legitimi tenerentur.

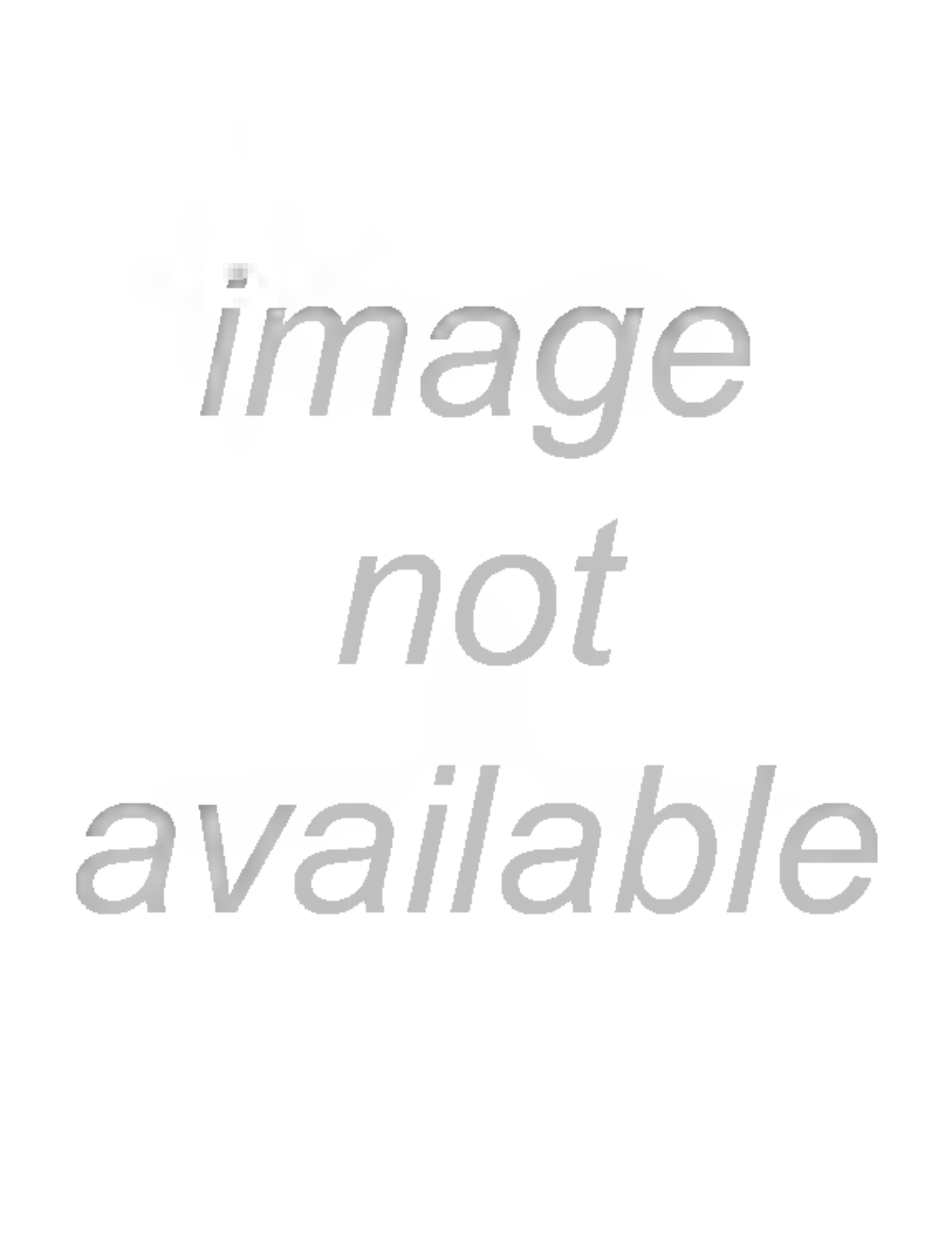
image
not
available

tam ad annum 1482. damnat propositiones sequentes 8. hæc est, *Papa posset totum jus Canonicum destruere & novum constituere; hæc propositio*, inquit, *est scandalosa, blasphematoria & notoriè hæretica & erronea.* Item 11. quæ est hujusmodi: *Papa posset ab uno Ecclesiast. co tollere mediam partem redituum beneficiorum suorum & uni alteri dare non exprimendo aliquam causam*, Cujus propositionis hæc est censura. *Hæc propositio est periculosa, & nullo modo prædicanda.* Demùm in censura 12. *Quicunque contradicit voluntati Papæ, paganisat & sententiam excommunicationis incurrit ipso facto, à nullo Papa reprehendi potest nisi in materia hæresis; hæc propositio est falsa, scandalosa & sapiens hæresim manifestam*, mens propositionum est Papam supra Concilium extollere, censuræ verò Papam Concilio statuere inferiorem.

Tota Parisiensis Academia anno 1491. pro libertate Ecclesiæ & virorum Ecclesiasticorum immunitatibus ad generale Concilium appellavit, *à sanctissimo*, inquiunt in libello appellationis, *Domino nostro Papâ Innocentio VIII. minùs debitè consulto ad se ipsum melius consulendum, & ad sanctam Sedem Apostolicam etiam melius consulendam, necnon ad sacrosanctam universalem Synodum celebrandam .... provocamus & appellamus protestantes nominibus quibus supra de prædictis sententiarum & censurarum nullitate juxta Canonicas sanctiones, submittentes tamen omnia judicio universalis Ecclesiæ.*

Hanc fuisse Parisiensis Academiæ & Gallorum omnium tempore sententiam testatur Cardinalis à Lotharingia in Epistolâ Romam missâ ad Britonem qui ipsi erat à secretis. *Nunc supereſt*, inquit, *ultimus è titulis quem volunt summo Pontifici tribuere, is est quem Florentina Synodus ipsi ascribit in fidei definitione quam confecit, ego verò negare non possum, quin Gallus sim, in Parisiensi educatus Academiâ, quæ Concilii autoritatem Pontificiâ majorem esse constantissimè docet atque eos qui docent contrarium hæreticos esse censet, nam apud Gallos Concilium Constantiense pro œcumonico quoad omnes partes habetur, & Basileense sequitur: Florentinum perinde nec œcumenicum nec generale rejicitur, & res eo redacta est, ut Galli de vita potius quam de sententia discederent.*

Hanc opinionem isto etiam tempore retinuit cum anno 1663. propositiones condidit, quarum una doctrinam à nobis traditam diserte definit.

Denique Clerus Gallicanus quænam fuerit Ecclesiæ Gallicanæ

ea de re ſententia apertè definivit & omnia adverſariorum effugia præcluſit in nuperâ definitione.

Mitto alias Academias, ut Lovanienſem, Cracovienſem, Colonienſem, Herſordienſem, &c. Mitto etiam Theologorum innumerorum teſtimonia, paucorum tantùm hîc nomina perſcribam, quorum teſtimonia qui volet quærat apud Launoïum p. 1. Epiſt. ad Frankevillam: hi ſunt autem, Gerſo, Petrus de Alliaco, Joannes Major, Dionyſius Carthuſianus, Robertus Corceon, Adrianus VI. primùm Doctor Lovanienſis, deinde Pontifex, Galerus, Clictoveus, Arboreus, Franciſcus Victoria, Joannes Celaïa, Thomas Campegius, Dominicus Sotus, Toſtatus Abulenſis, Martinus Navarrus, Thomas de Corſellis, Henricus Haſſianus, Philippus Abbas Monaſterii ſancti Dionyſiii in Franciâ, Petrus Ortiſius, Claudius Santeſius, Renatius Benedictus, è Lovanienſi Academia præter Adrianum, Joannes Driedo, Jacobus Latomus, Ricardus Capperus & alii plures, quorum teſtimonia ſtudiosè & accuratè pro more ſuo Launoïus collegit locis ſupra citatis & alibi.

§. ultimus.

Reſpondetur adverſariorum objectionibus.

POſtquam aſſertionem noſtram ſatis & abundè confirmavimus, adverſariorum argumenta repellenda nobis ſunt, quod quidem non erit admodum arduum, cum levibus omninò, & vanis illi nitantur rationibus.

Objiciunt ergo primò locum hunc Evangelii Lucæ cap. 12. *Quis putas fidelis ſervus & prudens quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam?* quem quidem locum de Pontifice Romano intelligendum eſſe contendunt, addunt autoritatem Hilarii Diaconi in commentariis ad Epiſtolas Pauli dicentis Eccleſiæ Rectorem eſſe Damaſum.

Verùm argumentum iſtud adeò alienum eſt à propoſito, ut vix perſpici poſſit quid inde deducant & quomodo id faciant. Laudata quippe in objectione ſcripturæ verba de Romano Pontifice ſolo non intelliguntur, ſed de omnibus Epiſcopis, Paſtoribus, imò ſi ad litteram ea ſumas, de omnibus omninò Chriſtianis ſic locum hunc explicant ſancti Patres, vel de Epiſcopis & Paſtoribus vel de omni-

omnibus fidelibus, ita Irenæus lib. 4. cap. 44. de omnibus id dicit Presbyteris. Hilarius Can. 27. in Matt. *Quanquam*, inquit, *in communione nos ad indefessam vigilantiæ curam hortetur, specialem tamen populi principibus, id est Episcopis sollicitudinem mandat, &c.* Ambrosius in cap. 12. ad hæc verba, *& illa quidem in omnes præcepti forma generalis, verùm senes sequentis exempli dispensatoribus id est Sacerdotibus videtur esse proposita, &c.*

Chrysostomus homiliâ 78. in cap. 24. Matthæi de divitibus & potentibus Christianis id interpretatur. Autor operis imperfecti in Matt. apud eundem Chrysostomum de Sacerdotibus, & Hieronymus in cap. 24. Math. de omnibus Christianis.

Augustinus lib. 2. quæst. Evangelicarum cap. 26. dicit hunc locum propter modum capacitatis unicuique Christiano convenire, Isidorus Pelusiota lib. 3. Epist. 145. de Episcopis interpretatur. Petrus Chrysologus de omnibus Christianis, *Ecclesiæ*, inquit in sermone 26. de fideli dispensatore, *præsules ista similitudo quamprimum constringit, sed hominem nullum mortalem, nullum prorsus eximit hæc figura quæ dum loquitur ad dispensatorem, omnibus uno interrogante respondit, si est quisquam qui a Deo nihil acceperit, &c.*

Ex his patet sanctos Patres locum hunc intellexisse de omnibus fidelibus, & maximè de Episcopis & Pastoribus quibus omnibus hæc verba adaptat Ecclesia in officio publico. Quid verò ex isto loco ita intellecto deducere possint adversarii, ego prorsus capere non possum.

At, inquit Bellarminus, quamvis Patres non loquantur *expressè de Episcopo Romano, tamen sine dubio sententia scripturæ est ut sicut Episcopi particulares sunt summi œconomi in suis Ecclesiis, ita esse Episcopum Romanum in universâ Ecclesiâ.*

At inquam ego, sententia hæc est Bellarmini non scripturæ, non Patrum qui nullam Romani Episcopi mentionem faciunt, ut autem rectè institueretur comparatio, deberet ita procedere, ut Episcopi particulares sunt summi œconomi in suâ Ecclesiâ, ita Episcopus Romanus in Romanâ, ita tamen ut propter amplitudinem sedis, habeat quandam super universam Ecclesiam inspectionem, sed tantùm ut Canones ubique observari procuret: Et sic aliquo modo dici potest universæ Ecclesiæ œconomus. Atque ita forsan intelligitur istud Hilarii, *Domus Dei seu Ecclesia cujus Rector est Damasus.* Nam vel id intelligere oportet, de solâ Ecclesiâ Romanâ vel si de universâ intelligas, non potest aliter accipi quam de generali

rali illa totius Eccleſiæ curâ, quam ſummus Pontifex ob Primatum habere tenetur, ut obſervavimus alibi.

Urget Bellarminus, quemadmodum œconomus ita eſt ſupra familiam, ut non poſſit ab eâ judicari & puniri, ſed à ſolo Directore, idem dicendum eſt de Romano Pontifice reſpectu Eccleſiæ.

Reſpondeo Bellarminum ſemper falsò ſupponere id de ſolo Pontifice dictum; deindè falsò etiam ſupponere eum eſſe œconomum univerſæ Eccleſiæ eo modo quo Epiſcopi ſunt œconomi ſuarum Eccleſiarum. Tertiò falsò etiam ſupponere comparationem in omnibus eſſe æqualem; quæ tria cum neceſſariò ſupponat, ratiocinium Bellarmini totum planè concidit ex dictis.

Objicitur ſecundò locus alius Evangelii Joannis ſcilicet ultimo capite, ubi Chriſtus Petrum ita alloquitur *paſce oves meas.* Conſtat autem, inquit Bellarminus, paſtorem ita præeſſe ovibus, ut nullo modo ab eis judicari poſſit.

Reſpondeo locum hunc de omnibus omnino Paſtoribus intelligi & intellectum ſemper fuiſſe; ita Petrus ipſe Epiſt. 1. cap. 5. omnes alloquens Presbyteros, *paſcite qui in vobis eſt gregem Dei*, inquit, Ambroſius de dignitate ſacerdotali t. 2. *quas oves*, inquit, *quem gregem non ſolùm tunc B. Petrus ſuſcepit, ſed & nobiſcum eas ſuſcepit, & cum illo eas nos ſuſcepimus omnes.* Chryſoſtomus homilia 79. in Matt. ad hæc verba. *Amas me, Petre, &c. quod non*, inquit, *ad ſacerdotes ſolummodo dictum eſt, verum etiam ad ſingulos noſtrûm quibus vel minimum Grex eſt commiſſus.* Verbo dicam, antiqui omnes, id quod dictum eſt Petro ad omnes Paſtores dictum eſſe autùmant, unde Auguſtinus ait multoties Petrum tunc Eccleſiæ ſuſtinuiſſe perſonam. Hoc poſito ruit ratiocinium Bellarmini. Probaret enim Paſtores omnes à nemine poſſe judicari; ſed etiamſi Petro ſoli id dictum conveniret, *paſce oves meas, paſce agnos meos*, nonniſi ſophiſticè inde inferri poteſt non poſſe eum ab Eccleſia judicari; his enim verbis nihil aliud Chriſtus ſignificare vult, quam pabulo verbi oves ſuas, agnos ſuos, hoc eſt fideles à Petro nutriendos eſſe. Qui autem inde inferre vult Petrum in omnibus Paſtoribus eſſe planè ſimilem, & oves Chriſti nihil plus habere juris, quam oves vulgares, is ſanè deſipit.

Mitto alia duo teſtimonia ex Epiſt. ad Epheſios à Bellarmino prolata, quia ad propoſitum planè non pertinent, pigetque in iſtis immorari. Hoc unum obſervo perpetuâ Bellarminum in iſtis laborare

rare fallaciâ, cum ſupponit nomina diſpenſatoris, Paſtoris & capitis eodem modo convenire Petro ac Chriſto: hoc enim falſum eſſe quivis ſtatim deprehendit. Et quidem nomen capitis Eccleſiæ Chriſto convenit ſecundum omnem ſuum intellectum, Romano autem Pontifici quomodo conveniat docent ſequentia Romanorum Pontificum teſtimonia. Gregorii I. Epiſt. 38. ad Joannem *Certè*, inquit, *Petrus Apoſtolus primum membrum eſt ſanctæ & univerſalis Eccleſiæ, Paulus, Andreas, Joannes quid aliud quàm ſingularum ſint plebium capita & tamen ſub uno capite (Chriſto) omnes membra ſunt Eccleſiæ.* Sixtus III. in Epiſtolâ ad Epiſcopos Illyrici, *ut omne corpus capite regitur, ita ipſum caput niſi ſuo corpore ſuſtentetur, firmitatem & vigorem ſuum perdit, & non tenet quam habuerat dignitatem.* Joannes VIII. Epiſt. 199. ad Baſilium: *Totius*, inquit, *familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore non ſit in capite, & inde fiet ut omnis Eccleſiaſtica diſciplina reſolvatur, omnis ordo turbetur.*

Hinc videre eſt quomodo nomen capitis conveniat Romano Pontifici. Caput eſt Eccleſiæ, hoc eſt primum ejus membrum, quod tamen indiget ab univerſo corpore ſuſtentari, ne firmitatem ſuam amittat. Et ſi contingat aliquando caput morbidum fieri, *Melius eſt*, inquit Turonenſe Concilium Canone 13. *ut caput hujuſmodi, ſi curari non poteſt, amputetur, quam grex per eundem inficiatur.*

Objiciunt tertiò in Concilio Chalcedonenſi Pontificem ſemper ante Concilium nominari.

Reſpondeo inde minimè probari Concilium univerſum eſſe inferiùs Pontifice, ſed tantùm primum Concilii membrum fuiſſe Romanum Pontificem; quia conſuetudo eſt ut cum ſocietas aliqua ſcribit litteras, iis primum ſocietatis membrum, quod ejus caput eſt, nomen ſuum præmittat, ſic Rectoris nomen præponitur Univerſitati & Decani nomen Facultati aut Capitulo, Nemo tamen inde inferat Rectorem Univerſitate integrâ aut Decanum Facultate & Capitulo ſuperiorem eſſe.

Objiciunt quartò, ad ſummos Pontifices à judiciis Epiſcoporum & Synodorum ſemper fuit provocatum.

Reſpondeo ex Diſſertatione ſecundâ abundè liquere, primò jus provocationis Romano Pontifici jure divino non competere, ſecundò, nec olim illud fuiſſe ab omnibus admiſſum, imò vetitum fuiſſe multis in locis, ne provocatio ad eum fieret, ter-

tiò, nunquam ad eum provocatum post Synodi generalis judicium, cùm è contra post judicium summi Pontificis ad Synodum generalem sæpe provocatum fuerit. Quæ omnia cum abundè sint probata petitum ab appellationibus argumentum in adversarios retorquere facile est, verùm dato quod appellationum solemnis olim fuerit usus, hoc unum inde probatur Pontificem superiorem esse singulis Episcopis, & Synodum Romanam cæteris Synodis Provincialibus majorem habere potestatem, quod ad propositam quæstionem non pertinet.

Objiciunt quintò Concilia generalia fuisse semper convocata & confirmata per Pontifices Romanos, qui non modò iis præsidebant, sed & summam rerum in illis tenebant. Unde sic argumentari possunt. Illi sunt Superiores Concilio generali quorum est primum convocare Concilium generale, deinde ei convocato præesse & cuncta in eo pro libito moderari, ac demum sine quorum confirmatione Synodi Decreta vim non haberent, sed hæc omnia Romanis Pontificibus competunt, ergo superiores sunt Concilio generali.

Respondeo, primò nullam esse legem sive divinam, sive Ecclesiasticam, quâ irrita & nullius roboris esse pronuncientur Concilia generalia, aut ab aliis quàm à Romanis Pontificibus convocata, aut quibus alii quàm Romani Pontifices præfuerint, aut quæ ab ipsis specialiter non fuerint confirmata.

Respondeo secundò, octo priora Concilia generalia ab Imperatoribus esse convocata, nullum à Romano Pontifice, quædam ex iis etiam invitis aut ignorantibus Romanis Pontificibus, tribus verò primis, necnon Sardicensi Romanos Pontifices non præfuisse, sed alios Episcopos. Demùm quædam Concilia generalia non fuisse à Pontificibus confirmata aut approbata, ea verò quæ ipsi approbarunt, non ita approbasse quasi ea nullum sine hujusmodi approbatione robur haberent, sed tantùm illos consensisse iis quæ à Concilio facta fuerant & decreta, ejusque judicio adhæsisse.

Respondeo tertiò, etiamsi convocatio Synodorum generalium, earum confirmatio atque in ipsis πρωτοθρονία necessariò competeret Romano Pontifici, nihilominus tamen non propterea dicendum fore, illum superiorem esse Concilio generali. Primò enim necesse non est, ut qui convocat aliquem cœtum, eo convocato, superior sit universo cœtu. Imò verò ordinariè qui cœtum aliquem convocat, eo inferior est, ejusque Decretis parere debet, alioquin quid

opus

opus esset cœtum congregare, idem esto judicium de Concilio. Secundò, nec necesse est eum, qui primum in aliquo cœtu locum obtinet, universo cœtu superiorem esse, sufficit ut sit primus in cœtu ut debeatur illi πρωτοθρονία, alioquin dicendum esset nullam esse societatem cujus Præsidens non esset universâ societate superior, quod est absurdum. Porrò in antiquis Conciliis licet præesset Papa, cuivis proponere deliberanda licitum erat: sed etiam si Præsidens esset rerum gerendarum moderator, non tamen esset propterea superioris auctoritatis universo cœtu. Denique ponatur consensus legitimi Pontificis necessarius ad robur dandum Decretis Synodi generalis, non tamen inde sequitur Pontificem esse Concilio superiorem, sicut licet ad firmitatem Senatusconsulti aut Decreti Facultatis requiratur Præsidis subscriptio & Decani conclusio, non licet inde inferre Præsidem universo Senatu, & Decanum integrâ Facultate superiorem. Dixi, ubi legitimus est Pontifex, nam ubi Pontifex est hæreticus aut schismaticus, aut gravissimorum criminum reus, si quis vellet eum depositioni suæ assentiri, is profectò incassum laboraret. Sufficiet ergo hoc in casu, ut legitimus Pontifex à Synodo electus post hujus depositionem acta Synodi confirmet. Atque ita nec ex confirmatione, nec ex præsidentia Synodorum generalium potest inferri Pontificem esse Concilio superiorem.

Objicitur sexto, dictum Concilii Romani sub Symmacho, *Papam nunquam minorum subjacuisse judicio.*

Respondeo minorum nomine forsan alios intelligi quàm Episcopos, qui minores dici nec debent nec possunt. * Deinde verò etiamsi de Episcopis loqueretur Concilium, non loquitur de Concilio generali, sed de Concilio quorumdam Italiæ Episcoporum; denique loquitur ad mentem Romanorum qui tùm temporis existimabant Pontificem à Synodo præsertim particulari deponi non posse nisi in casu hæreseos. Agebatur autem de moribus Pontificis, quo in casu existimabant tùm temporis nonnulli eum reservandum esse divino judicio.

Objiciunt septimò, quædam Romanorum Pontificum dicta, ut Leonis I. Ep. 48. scribentis ad Petri Sedem, universæ Ecclesiæ curam pertinere. Gelasii I. Epist. 13. dicentis quod sacrosancta Romana Ecclesia de omnibus habeat judicandi potestatem, nec cuiquam liceat de ejus judicare judicio. Gregorii I. qui Epist. 39. lib. 9. ait Petrum

* Cùm sint in Concilio congregati, quid etiam Romani Pontifices Episcopos ad quos scribunt, Collegas, Fratres & Consacerdotes passim appellant, nunquam filios aut minores; etsi enim iis Romanus Pontifex in Primatu sit superior, est tamen in Episcopatu frater.

trum respondere potuisse iis qui eum culpabant, non esse ovium Pastorem suum reprehendere. Nicola I. dicentis in Epistolâ ad Michaëlem Imperatorem *judicium Sedis Apostolicæ quæ superiorem non agnoscit, à nemine refricari posse*, Paschalis II. cujus verba referuntur in capite *significasti* extra de electionibus in hunc modum, *Aiunt*, inquit, *in Conciliis statutum non inveniri quasi Romanæ Ecclesiæ legem Concilia nulla præfixerint, cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem & facta sint & robur acceperint, & in eorum statutis Romani Pontificis patenter recipiatur auctoritas.*

Alexandri III. cap. *licet* extra de electione, ubi statuitur majori cautelâ eligendum esse Romanum Episcopum quam cæteros, quia si malus eligatur Pontifex, nullum erit remedium, cum non habeat superiorem à quo deponi possit. Innocentii III. dicentis sermone 2. se propter solum in fide peccatum posse ab Ecclesiâ judicari, in cæteris Deum habere judicem. Bonifacii denique VIII. in Extravaganti *unam sanctam*, ubi ait supremam esse Romani Pontificis potestatem, quæ non nisi à Deo possit judicari.

Respondeo ad singula testimonia, ad primum Leonis I. verum esse Romanum Episcopum curam gerere universæ Ecclesiæ, sed distributim non collectim sumptæ, unde non valet consecutio Bellarmini. Ergo etiam curam Concilii generalis habet. Sed esto habeat curam, ut in Concilio generali omnia secundum ordinem fiant, non sequitur, ergo superior erit Concilio generali.

Ad secundum Gelasii primi, dico eum non loqui de Concilio generali aut Provinciali, sed de singularibus Episcopis docet id vox cuiquam, quæ de Concilio intelligi non potest, docet scopus Epistolæ, in quo agit contra eos qui nomen Acacii retinere volebant in dypthicis.

Ad tertium Gregorii respondeo non negare Gregorium, quin oves aliquando Pastorem reprehendere potuerint, sed tantùm dicere potuisse Petrum hac uti responsione, sed maluisse *non ex potestate, sed ex ratione respondere.* Post quæ hæc adjicit: *Si ergo Pastor Ecclesiæ Apostolorum Princeps signa & miracula singulariter faciendo non dedignatus est in causâ reprehensionis suæ rationem humiliter reddere, quanto magis nos peccatores, cum de re aliquâ reprehendimur, reprehensores nostros ratione humili placare debemus.*

Ex quo patet scopum Gregorii non esse ut ostendat Pontificem non posse ullo in casu reprehendi & judicari. Imò contrarium infert ex facto Petri, deinde non loquitur de Concilio aut Ecclesiâ, quasi

Petrus

Petrus non potuiſſet à Concilio reprehendi, ſed tantùm de privatis quibuſdam reprehenſoribus.

Ad quartum Nicolai primi patet eum non aſſerere ſuam autoritatem Concilii autoritate majorem, ſed tantùm Sedem ſuam quâvis aliâ majorem, *patet*, inquit, *profecto Sedis Apoſtolicæ, cujus autoritate major non eſt, judicium à nemine fore retractandum.* Sedem ille ſuam cum aliis Sedibus ſeque cum aliis Epiſcopis comparat, ſed diſtributim, hoc eſt Sedem ſuam cum qualibet aliâ, ſe cum quolibet alio Epiſcopo, non Sedem ſuam cum omnibus, aut ſe cum collectis in Concilium Epiſcopis univerſis; alioquin vitio laboraret ejus ratiocinium, *univerſum enim*, ut ait S. Auguſtinus, *partibus ſingulis meritò præponitur.*

Paſchalis II. teſtimonium quod eſt ordine quintum, benignè oportet explicare, alioquin ſuſtineri non poterit ejus dictum, cum certum ſit Concilia leges omnibus Epiſcopis atque etiam Romanis dixiſſe: ſic verbi gratiâ Concilium Antiochenum & Arelatenſe ſua Decreta per litteras Romano Epiſcopo ſignificant ut ea executioni mandet, ipſique Romani Pontifices legibus à Conciliis latis ſe obnoxios eſſe non ſemel proteſtantur, quare verba Paſchalis benignè ſunt interpretanda de poteſtate diſpenſandi ſapienter à Canonum obſervatione, quæ Romano Epiſcopo præ cæteris competit.

Alexandri III. teſtimonium quod eſt ſextum, non bonâ fide refertur, nec enim ait ille nullum eſſe remedium ſi malus Pontifex ſit electus, ſed tantùm non poſſe recurſum haberi ad ſuperiorem, cum nullum ſcilicet Concilium eſt convocatum. Unde major cautela eſt adhibenda ad ejus electionem, quia non facilè Concilium convocatur, nec poteſt à ſuperiore Epiſcopo quemadmodum cæteri judicari.

Innocentius III. cujus teſtimonium 7. refertur, videtur in eorum ſtare opinione, qui tenebant Papam ob ſolam fidem poſſe deponi; ſed fortè per fidei negotium intelligit etiam pravitatem inemendabilem quæ univerſæ officiat Eccleſiæ: unde ad Philippum Regem Francorum ſcribens ait ſi abſque generalis Concilii deliberatione ipſum ſepararet ab uxore ſuâ, ordinis & officii periculum ſibi imminere.

Denique Bonifacii VIII. Extravagantem omni ratione & autoritate deſtitutam nihil omninò moror.

Objicitur ultimò Concilii Lateranenſis ſeſſione 11. ſeu potiùs

Leonis X. in Concilio edita conſtitutio de abrogatione Pragmaticæ, in quâ poſtquam dixit ea quæ geſta ſunt in Concilio Baſileenſi poſt tranſlationem ejus Eugenii IV. auctoritate factam nullum habere poſſe robur. Hæc addit: *Cum præſertim ſolum Romanum Pontificem tanquam auctoritatem ſuper omnia Concilia habentem Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac diſſolvendorum plenum jus & poteſtatem habere, nedum ex ſacræ Scripturæ teſtimonio dictis ſanctorum Patrum & aliorum Romanorum Pontificum etiam prædeceſſorum noſtrorum ſacrorumque Canonum Decretis, ſed ex propria etiam eorumdem Conciliorum confeſſione.* Quibus verbis videtur Synodus Lateranenſis aut potius Leo X. approbante Concilio rem planè definiviſſe.

Reſpondeo magnum eſſe diſcrimen inter hanc ſanctionem & definitionem Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis: primum enim, ut mittam hæc Concilia numeroſiora fuiſſe, cum Lateranenſi Concilio vix octoginta Patres adfuerint, è quibus ſexaginta tantùm aut circiter Epiſcopi, quorum magna pars ex Italiâ: Chriſtianiſſimi Regis Orator nullus, è Gallicanis partibus Antiſtites nulli, ideóque à non paucis haud immeritò in dubium revocetur utrum reverâ ſit generale, ut, inquam, id mittam, perſpicuum eſt definitionem iſtam non eſſe à Concilio univerſo, ſed à Romano Pontifice ſolo editam; & quamvis initio Bullæ præfigatur, *ſacro approbante Concilio*, patet tamen rem non fuiſſe in Concilio diſcuſſam & examinatam, ſed tantùm perlectum in Concilio Pontificis Decretum, quod quidem non erat conditum de hoc negotio, ſed de abrogatione Pragmaticæ. Hoc verò Decretum inſeritur Bullæ tanquam ratio definitionis, non autem tanquam definitio. Quapropter licet conſtaret approbatam à Concilio definitionem Pontificis de Pragmaticæ abrogatione, remque in Concilio examinatam ac diſcuſſam; non propterea idem dici poſſet, imò idem dici non poſſet de hac ratione quam Pontifex Bullæ inſeruit. Hæc omnia ad Concilii Lateranenſis Decretum reſponderi poſſe notaverunt Duvallius & Bellarminus, licet in diversâ opinione fuerint. *Ad Concilium Lateranenſe*, inquit Duvallius, 4. part. q. 7. libri de ſuprêmâ poteſtate Papæ, *quod multò expreſſius loquitur quam Florentinum, varia ſunt reſponſiones. Quidam enim aiunt non fuiſſe vere & propriè generale, cum ei vix centum interfuerint Epiſcopi, alii dicunt caput illud 21. in quo de auctoritate Concilii ſupra Pontificem mentio fit, a Concilio non fuiſſe diſcuſſum aut examinatum, ſed tantùm perlectum coram Prælatis Concilii, quæ ſine prævio examine illud approbarunt, ideoque dici non poſſe conciliariter con-*

conclusum & definitum, sicut de Concilio Constantiensis definitione dictum est. Alii rem sic expediunt, etiamsi, inquiunt, Concilium fuisset absolutè generale, (quod adhuc propter Episcoporum paucitatem relinquitur incertum) tamen rem ipsam ut Decretum fidei Catholicæ non definiunt. Nulla enim in verbis Concilii nota apparet ex qua fidei definitionem colligamus. Nam nec anathema pronunciat in eos qui contra sentiunt, nec dicit se hoc expressè aut propriè definire aut esse de necessitate salutis ita credere, vel quid simile, ex quo expressa definitio colligatur. Alii denique respondent Concilium catenus auctoritatem Papæ supra Concilium definire, quatenus id ex scripturis, Patribus, & antiquis Canonibus manifestè constare censetur. Ad hæc enim si omnia verba attentè expendantur, vim suæ definitionis, si quæ sit, Concilium revocat. Postuitne clariùs atque disertiùs ostendi Decretum Leonis in Concilio Lateranensi nullius esse ponderis? Cautior est Bellarminus, sed tamen fatetur decretum istud non esse de fide, & de Concilio Lateranensi dubitari posse utrum sit generale: fatentes ergo habemus adversarios Concilii Lateranensis seu potius Leonis X. in Concilio Lateranensi sententiam nostræ nihil præjudicare opinioni. Hoc autem magis adhuc constabit, si rationes & auctoritates hic allatæ ponderentur: ut enim observabat Duvallius, non definit id Pontifex, nisi quatenus manifestè constat ex scripturis, Patribus & Conciliis quæ allegat nobis, ergo examinandum relinquit utrum constet nec ne. Hæc autem non tantùm non id probant manifestè, sed omnia aut falsa sunt, aut à proposito aliena. Scripturæ sacræ generatim laudatur auctoritas, at nullus extat locus qui id probare ullatenus possit, Patrum quoque generatim allegantur dicta, sed nullum speciatim refertur, Romanorum Pontificum Decreta venditantur, sed nullum speciatim promitur. Ipsa Conciliorum confessio pro argumento adducitur, at tantum abest ut Concilia generalia supra se Romanos agnoverint Pontifices, & in iis venerati fuerint potestatem convocandorum, dissolvendorumque Conciliorum ut sæpè leges Pontificibus etiam Romanis tulerint, seque passim ab Imperatoribus non à Romanis Pontificibus convocatos esse testificati sint, ut alibi ostensum est. Alexandrina Synodus adducitur, quæ scripsisse dicitur Felici Romano Pontifici Nicænam Synodum statuisse non debere absque Romani Pontificis auctoritate Concilia congregari, sed hæc Synodus & Epistola illius nomine ad Felicem scripta supposititia procul dubio est, & talis esse ab ipso Baronio agnoscitur. Dicitur postea Beatus Leo Synodum Ephesinam 2. ad Chalcedonensem transtulisse,

quis

quis hoc unquam dixit aut dicere potuit, cum Epheſinam Synodum ab Imperatore convocatam ſine ullâ tranſlatione finitam eſſe conſtet, & Chalcedonenſem poſt aliquot annos ab Imperatore convocatam aliâ de causâ quàm Epheſinam. Martinus V. fertur dediſſe poteſtatem legatis ſuis in Concilio Senenſi transferendi Concilium, nullâ conſenſus Concilii ipſius mentione habitâ, at exequebatur Martinus Decretum *Frequens* Concilii Conſtantienſis, deinde non excludit conſenſum Concilii. Et re verâ tranſlatio Concilii Senenſis Baſileam facta eſt ex conſenſu deputatorum nationum, ut patet ex Exordio Concilii Baſileenſis. Laudantur deinde plures Synodi, quæ Pontificibus Romanis dicuntur magnam exhibuiſſe reverentiam, Epheſina prima Cæleſtino, Chalcedonenſis Leoni primo, ſexta Generalis Agathoni, ſeptima Adriano primo, octava Nicolao & Adriano II. Quid tùm? An inde ſequitur unicum Pontificem Romanum autoritatem ſuper omnia Concilia habentem Conciliorum indicendorum, transferendorum ac diſſolvendorum poteſtatem habere? Citantur Damaſus Papa & Occidentales ſcribentes per numerum Epiſcoporum Arimini congregatorum præjudicium fieri non potuiſſe, *quandoquidem Romanum Pontificem cujus expectanda erat imprimis autoritas, conſtabat his non præbuiſſe conſenſum.* Sed non de uno Romano Pontifice id decretum, ſed etiam Vincentio & aliis pluribus. Deinde quis neget imprimis expectandam eſſe Romani Pontificis autoritatem, ſed an inde ſequitur id quod ſibi ſumit Leo X. Romanum Pontificem, *tanquam autoritatem ſuper omnia Concilia habentem, &c.* Citantur denique plures Synodi quæ dicuntur geſtorum confirmationem à Pontifice petiiſſe, atque inter has Conſtantienſis laudatur. Quod argumento eſt ex confirmatione ſeu conſenſu & approbatione geſtorum in Conciliis à Pontifice Romano requiſitis non inferri Pontificem eſſe ſupra Concilium, cum Synodus Conſtantienſis à quâ petitam à Martino geſtorum approbationem dicit, Leo diſertè contrarium definierit. Sed de hoc argumento jam dictum eſt ſuprà. Ex his patet neque ex auctoritate, neque ex rationibus Concilii Lateranenſis, ſeu potiùs Leonis X. in Concilio Lateranenſi conſici Romanos Pontifices eſſe ſupra Concilia, quâ de re jam ſatis & abundè à nobis dictum eſſe arbitror.

DE

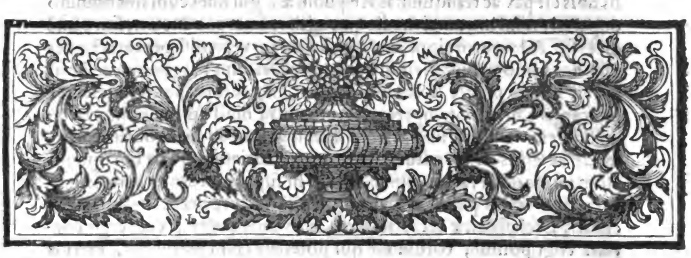

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA

DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO VII.

In qua probatur Pontificem aut Eccleſiam nullam habere in Reges eorumque bona auctoritatem directam vel indirectam, nec poſſe reges ab ipſis ullatenus deponi aut eorum ſubditos à fide & obedientiâ eximi.

PRÆLOQUIUM.

DUÆ ſunt inter homines maximæ atque præſtantiſſimæ Societates, Civilis & Eccleſiaſtica, quæ licet inter eoſdem ineantur ideóque ſæpe videantur inter ſe confuſæ atque permixtæ, revera tamen ad diverſos fines diverſis modis tendunt, poteſtatemque diverſi planè generis obtinent: ſocietatis quippè Eccleſiaſticæ finis eſt vita æterna, ſocietatis verò civi-

lis finis est pax ac tranquillitas Reipublicæ, qui fines cum sint omninò disparati, nihil mirum si media quæ ad illos fines conducunt, sint planè diversa. Ad vitam quippè æternam nemo pervenit nisi per eas actiones quæ liberrimo voluntatis motu ex amore Dei fiunt: atque hinc religionis est fide & pietate hominum animos excolere ut sponte & libenter præceptis Christi obtemperent. At è contra nihil ad reipublicæ tranquillitatem conducit utrùm leges libenti animo an secùs observentur, modò exteriùs observentur. Atque ideò societatis civilis hoc munus est ut ità eas observari procuret, quod fit suppliciorum & mortis metu: uno verbo potestas societatis civilis in corpora extenditur, societatis Ecclesiasticæ auctoritas tota ad animos spectat; cum ergo corpora cogi possint, eorum est qui potestate civili potiuntur, noxios suppliciis & morte afficere: sed cùm in animos nihil omninò possit vis exteriùs adhibita, nullam hujusmodi potestatem habet societas Ecclesiastica, nec alio modo peccantes à vitiis revocare potest quàm exhortationibus & præceptis, quibus illi si non obtemperent nullam aliam pœnam in eos statuere valet præter quàm excommunicationis qua societate Ecclesiæ & vitâ æterna indigni pronuntiantur. Denique leges societatum civilium reipublicæ tantùm bonum & tranquillitatem respiciunt, cùm è contra Ecclesiasticarum legum nullus sit alius finis quàm doctrinæ & disciplinæ Christianæ sanctitatem & puritatem illibatam servare. Ex his principiis quæ evidentissima & certissima sunt, sequitur, potestatem Ecclesiæ totam esse spiritualem, quæ se in temporalia sive Regum sive aliorum bona minimè extendat, ita ut neque Reges deponi possint, neque privati bonis suis ulla ratione spoliari auctoritate meræ Ecclesiasticâ. Quod quamvis ità perspicuum esse videtur, ut nemo cordatus de eo dubitare possit, ad revincendam tamen eorum qui aliter sentiunt pertinaciam multis rationibus sacrarum Litterarum & traditionis auctoritati innixis ostendam: primò potestatem Ecclesiasticam in temporalia nullatenùs extendi: secundò potestatem Regum temporalem Ecclesiasticæ minimè subjici, sed antequam ultra progrediar præmittenda observatio quædam planè necessaria, tùm ad lucem opinioni nostræ afferendam, tùm ad repellenda adversariorum sophismata, quorum omnium futilitas hac unâ observatione detegitur.

Itaque observandum est magnum esse discrimen inter ipsam potestatem & eum qui potestate utitur, ita ut fieri possit ut is qui potestate utitur, sit subjectus alteri potestati, quamvis potestas illa quam exer-

cet,

cet, nulli potestati subjecta sit: quod ut ad præsens negotium adaptetur, attendendum est eundem hominem simul esse membrum societatis civilis & Ecclesiasticæ, ac proinde ipsum ratione personæ subjectum esse potestati tùm Ecclesiasticæ tùm civili, at inde minimè sequitur potestatem civilem quam habere potest subjectam esse potestati Ecclesiasticæ aut vicissim Ecclesiasticam civili, quia scilicet in civilibus tantùm civili subjicitur potestati, in spiritualibus Ecclesiasticæ. Sic Episcopi subjecti quidem sunt regiæ potestati, sed in civilibus, ita ut potestas Episcoporum non sit subjecta potestati civili: unde non potest Rex aut Imperator Episcopos constituere aut deponere vi & auctoritate civili; ita etiam Reges subjecti quidem sunt Episcopis ac summo Pontifici & spirituali potestati, sed in spiritualibus tantùm, ita ut potestas eorum temporalis quam habent ut Reges, minimè subjecta sit potestati spirituali: unde Reges aut institui aut deponi minimè possunt auctoritate Ecclesiasticâ, ità quamvis Reges potestate spirituali ac vicissim Episcopos temporali subjectos esse, sit extra dubium, non propterea dicendum est potestatem Ecclesiasticam potestati civili subjectam esse aut civilem Ecclesiasticæ: quippè ambæ istæ potestates sunt penitus disparatæ & à Deo solo à quo sunt institutæ dependent, ita ut neutra illarum in alteram quidquam possit, quamvis tamen spiritualis, sit temporali nobilior. His ita elucidatis propositum statim aggrediar.

CAPUT PRIMUM.

In quo demonſtratur poteſtatem Eccleſiæ totam eſſe ſpiritualem & in temporalia nullatenus extendi.

§. I.

In quo exponitur prima ratio Chriſtum ſcilicet, ut Eccleſiæ caput eſt, nullam habuiſſe aut exercuiſſe in temporalia poteſtatem.

NOn aliam poteſtatem præter eam quam Chriſto auctori & fundatori refert acceptam Eccleſiam habere certiſſimum eſt, nec minus perſpicuum Chriſtum non aliam ei contuliſſe præter eam quam à Deo Patre quatenus homo eſt accepit. *Sicut me miſit vivens Pater* (inquit Chriſtus Joannis 20. v. 21.) *& ego mitto vos*, docens ſe nihil aliud Apoſtolis contuliſſe quam quod ipſi Pater contulerat. Unde Eccleſiæ miniſtri dicuntur à beato Paulo Chriſti vices implere, & pro ipſo legatione fungi. Non poteſt ergo dici aut Apoſtolos aut eorum ſucceſſores aliquam poteſtatem habuiſſe aut habere quam Chriſtus non habuerit ſub ea ratione qua Eccleſiæ caput eſt, nec enim agitur de poteſtate Chriſti quâ Deus eſt. Hanc enim ab ipſo Eccleſiæ collatam nemo dicere poteſt, quapropter ut oſtendamus Eccleſiam non habere temporalem ullam poteſtatem demonſtraſſe ſufficiet, Chriſtum quatenus inter homines eſt verſatus, quatenus Eccleſiæ caput fuit & fundator, nullam ſibi arrogaſſe in temporalia Regum auctoritatem, nullam exercuiſſe temporalem poteſtatem, eumque non Regis majeſtate, ſed magiſtri auctoritate inſtructum fuiſſe: eumdem non vi aut armis uſum ut homines ſub jugum mitteret, ſed rationibus ac miraculis ut eos ad veritatem & pietatem adduceret: Quod quidem ut demonſtretur, non eſt multum laborandum, cum Chriſtus ipſe diſertè ſe ad hoc non veniſſe dicat, aut ullam temporalem poteſtatem à Patre acceptiſſe: cum enim Judæi ipſum apud Pilatum accuſaſſent quod ſe

Ju-

Judæorum Regem esse dixisset, *interroganti Pilato* num esset *Rex Judæorum*, ita respondet ut se nullam autoritatem Regiam in terris habuisse demonstret, *Regnum*, inquit, *meum non est de hoc mundo, si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Judæis, nunc autem Regnum meum non est hinc.* Urget eum iterum Pilatus, *ergo Rex es tu?* respondet Jesus se Regem equidem esse, sed in hoc tantùm ut testimonium perhiberet veritati. *Tu dicis*, inquit, *quia Rex sum. Ego in hoc natus sum & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati*, poteratne clariùs Christus profiteri se non venisse in mundum ut temporalem exerceret potestatem, præcipuè verò in Reges? *Audite ergo Judæi & Gentes*, inquit sanctus Augustinus in hunc locum tract. 15. in Joannem, „audi circumcisio, audi præputium, audite omnia regna terrena, „non impedio dominationem vestram in hoc mundo.... venite ad „Regnum quod non est de hoc mundo, venite credendo, & nolite sæ„vire metuendo: dicit quidem prophetia de Deo Patre, ego autem „constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, sed Sion „illa & mons ille non est de hoc mundo, quod est enim ejus Regnum, „nisi credentes in eum, quibus dicit de mundo non estis sicut & ego „non sum de mundo?

Sunt alii Patres qui locum hunc aliter interpretentur quorum expositio licet minùs ad litteram, nostro tamen proposito non minùs favet. Dicunt illi Christum licet quâ Deus est Rex sit, & Dominus universi orbis, Regem tamen non esse aut Dominum eo modo quo Reges terræ, sed eâ ratione quæ nihil obsit Imperio Regum, sic Chrysostomus hunc locum explicat Homil. 82. his verbis: *Vult*, Christus, *ostendere se non purum hominem, sed Deum & Dei Filium esse, tollit autem Tyrannidis suspicionem. An non est mundi hujus Christi Regnum? quidni? Quomodo inquit non esse, non quod etiam possideat, sed quod in cœlo habeat Imperium non humanum, sed longè majus atque præstantius*; itaque secundùm Chrysostomi mentem Christus ut homo nullam habebat potestatem regiæ similem seu ejusdem generis, licet ut Deus potestatem in omnia, regiâ majorem & superiorem haberet.

Eadem est Ambrosii sententia in Lucam lib. 3. *Qui dicit*, inquit *non esse de hoc mundo Regnum suum, ostendit esse supra mundum, ita & erat Regnum ejus, & non erat in sæculo, erat supra sæculum*, quid hoc aliud sibi vult quam Christum non habuisse potestatem regiam, sed potestatem regiâ superiorem alterius ordinis & dignitatis? unde ut ob-

servat Chrysostomus, nihil erat metuendum Cæsari ex isto Christi Imperio, cum id non esset ejusdem conditionis ac Imperium Cæsaris & cæterorum Regum, ita ut non possent regna terrena cum isto consistere, quod etiam clariùs observat Cyrillus in hunc locum. *Liberavit*, inquit, *à formidine Pilatum qui dignitatem Cæsaris in Judæa servare debebat; credidit enim forsan more hominum rebellionem à Christo cogitatam. Christus autem Pilato respondens Regem se esse non negat, mentiri enim non poterat, sed Regni Cæsaris non esse hostem ostendit, quia principatus ejus mundanus non est, sed cæli, terræque cæterarumque rerum omnium.* Denique duplex tantùm in Christo Regnum reperiri potest, unum adoptionis & familiaritatis ut loquitur Chrysostomus, homil. 39. in cap. 15. Epist. 1. ad Cor. alterum creationis, illud habet ex humanâ naturâ assumptâ, hoc ex divinitate: neutrum porrò istorum idem est cum dominio Regum in temporalia. Nam quatenus Deus est, habet supremum in omnia Imperium, quatenus homo est, regnum ejus totum est spirituale, nec enim homo factus est ut totum orbem more Regum terrenorum regeret, aut ut sibi Reges omnes subjiceret, eorumque Imperium ac potestatem Ecclesiæ aut impertiretur aut subjiceret, atque hoc sensu Regnum ejus minimè est de hoc mundo. Nec solùm verbis, sed & factis docuit Christus se minimè venisse ut rerum temporalium curam aut regimen susciperet, tùm quando aufugit ne à Judæis Rex eligeretur, tùm quando recusavit temporalium rerum judicium. Roganti enim cuidam ut fratri suo juberet hæreditatem partiri, *homo*, inquit Christus, *quis me constituit judicem aut divisorem super vos?* quasi diceret, non veni in mundum ut de his judicarem, illos adite quibus hæc potestas est commissa. Unde Ambrosius in hunc locum: *Benè*, inquit, *terrena declinat qui propter cælestia tantùm descenderat, nec dignatur judex esse litium & arbiter facultatum*, & Bonaventura item in hunc locum, *quia Deus miserat eum ad spiritualia communicanda, ideo descendere recusabat ad temporalia dividenda.* Uno verbo Christus non venit in mundum ut Regnum temporale statueret, vel ut res terrenas regeret & moderaretur, *sed ut mundus per ipsum salvus fieret, ut salvum faceret quod perierat, ut testimonium perhiberet veritati, ut mundaret sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operum*, ut cunctos ad veram fidem & pietatem adduceret vitâque æternâ dignos redderet.

Ad hæc autem tanta tamque sublimia opera perficienda non armis, non coactione, non imperio, usus est, sed mansuetudine,

pa-

patientiâ, documentis, miraculis, ipsâ morte. *Cum enim in forma Dei esset non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo*, hoc est cum posset in forma Dei hominibus apparere non tribuit sibi divinam gloriam ac majestatem, *Non tantùm exinanivit semetipsum formam servi accipiens in similitudinem hominum factus & habitu inventus ut homo, sed & humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Quid potest excogitari magis alienum ab auctoritate illâ regiâ & temporali, quam quidam fingunt ab ipso fuisse usurpatam & Ecclesiæ collatam. Non sum nescius adversarios nonnullis scripturarum & sanctorum Patrum testimoniis niti, quibus probant Christum Regem fuisse, Regnorum ac regum terrenorum Dominum, verùm illa nihil probant, de quo non inter omnes non constet: extra omnem quippe controversiam est Christum Dominum quatenus Deus est, Dominum esse regnorum ac Regum omnium, nec quisquam diffitetur quin ob arctissimam utriusque in Christo naturæ unionem potestas ista quæ divinitati convenit, possit non secus ac cætera attributa divina homini in Christo, per communicationem ut loquuntur idiomatum, adaptari, & homo Christus dici Dominus regum omnium quemadmodum dicitur & creator, quamvis ratione divinæ naturæ tantùm id ipsi competat, quapropter adversarii frustrà multis testimoniis probare moliuntur id de quo nullus dubitare potest, nisi Arianus, Photinianus aut Nestorianus sit. Etenim in hos tantùm hæreticos sancti Patres adducunt scripturæ testimonia, in quibus Christo dominium rerum terrenarum tribui videtur, ut scilicet inde inferant Christum esse verè Deum, supponentes scilicet eum non habere istud dominium ratione naturæ humanæ. Nam si cum adversariis sentirent Christum, ut homo est, habuisse istud dominium perperam omninò ex his locis inferrent in Christo, præter humanam naturam, divinam esse ratione cujus rerum terrenarum sit Dominus. Ergo ea ipsa testimonia quæ ab adversariis producuntur, ipsorum opinionem evertunt, ostenduntque dominium in temporalia Christo competisse ratione divinæ naturæ tantùm prout creator est, non ratione humanæ prout redemptor est & Ecclesiæ caput, ac proinde cum certum sit Christum Ecclesiæ communicasse tantùm eam potestatem quam habuit, ut homo, ut redemptor & Ecclesiæ caput; non autem illam quam habuit ut Deus & creator pro certo tenere debemus nullam potestatem temporalem à Christo Ecclesiæ collatam esse.

Addam tamen quod etsi probaretur Christum ut hominem habuisse

buisse potestatem in Reges & Regna, dici tamen non possit istæc Ecclesiæ collata cum hanc potestatem Christus nec exercuerit nec Ecclesiæ contulerit, nec aliud Regnum aut ipse, aut Ecclesia habuerit præter spirituale: quod si quis de Regno Christi & Ecclesiæ fieri mentionem audiens, de Regno temporali cogitaret, similis profecto foret Judæis qui prophetias de Regno futuri Messiæ de terreno & temporali interpretabantur, intelligere non valentes eas ad Regnum Christi spirituale quod est Ecclesia pertinere. Turpe est Christianis postquam revelata sunt & aperta Prophetiarum sensa eodem adhuc errore implicari.

§. II.

Continens rationem secundam propositionis: potestatem scilicet à Christo collatam totam esse spiritualem.

NOn alio pacto faciliùs ac certiùs nobis innotescere potest quænam sit Ecclesiæ & ministrorum ejus potestas, quam si ea scripturæ loca consulamus in quibus mentio fit potestatis à Christo Apostolis collatæ: cum enim Ecclesia non aliam habet potestatem præter eam quam Christus Apostolis tradidit ut per eos ad eorum successores perveniret, si ex scripturâ constet nullam omninò potestatem quæ spiritualis non sit Apostolis esse collatam, frustrà eorum successores aliam sibi arrogant, illud verò unicuique percurrenti & consideranti singula Evangelii loca in quibus Christus inducitur aliquam potestatem Ecclesiæ conferens liquidò constabit nullam ab eo nisi spiritualem accepisse.

Prima eaque potissima à Christo Apostolis collata potestas est annuntiandi Evangelium per totum orbem & eos qui crediderint baptizandi, Matth. 28. v. 18. quam quidem totam esse spiritualem nemo ambigit.

Secunda potestas quam Christus Petro pollicitus est, Matth. 16. cunctis verò Apostolis & in illorum persona Ecclesiæ contulit Matt. 18. est potestas ligandi & solvendi super terram: *Amen, amen dico vobis*, inquit, *quæcumque ligaveritis super terram erunt alligata in cœlis, & quæcumque solveritis super terram erunt soluta in cœlis.* Hæc est potestas quam nonnulli contendunt ad temporalia extendi, sed

contra

contra mentem Christi quæ exponitur Joan. 20. his verbis, *sicut me misit vivens Pater & ego mitto vos; quæ cum dixisset insufflavit in eos, dicens accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.* Unde perspicuè ostenditur potestatem ligandi & solvendi à Christo collatam Apostolis ad peccata tantum pertinere ita ut vincula illa quibus utuntur, animas tantùm non corpora respiciant, ut egregiè observat in hunc locum Chrysost. nec aliter è sanctis Patribus quisquam hunc locum interpretatus est quàm de peccatis, excommunicatione & absolutione sacerdotali, quapropter illi qui ad temporalia potestatem illam pertinere arbitrantur scripturam sacram contra unanimem sanctorum Patrum consensum exponunt, quod à Concilio Tridentino *ad coërcendâ petulantia ingenia* severissimè prohibitum esse legitur.

Tertia potestas à Christo Apostolis collata, est potestas Eucharistiæ consecrandæ ac celebrandæ in ejus memoriam: *Hoc facite*, inquit Luc. 22. *in meam commemorationem*, quam quidem actionem merè spiritualem esse nemo dubitat.

Quarta potestas delinquentium pœnam respicit Joannis 10. *si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Quibus verbis intelligimus nullam aliam pœnam ab Ecclesiâ infligi posse in noxios quam ut ab ejus consortio removeantur, nec amplius in Christianorum habeantur numero. Itaque frustrà quidam contendunt potestatem esse Ecclesiæ noxiorum vel pœnis temporalibus vel bonorum privatione puniendorum, cum Christus nihil aliud in eos potestatis Ecclesiæ contulerit quam ut ab eo declarentur velut Ethnici & Publicani, alludens, ut observavimus, ad consuetudinem Judæorum qui nullum cum istis consortium habere volebant.

Denique postrema potestas à Christo Apostolis collata est condendarum legum quæ ad disciplinam Ecclesiæ pertineant & constituendorum sibi successorum, hoc est Episcoporum, Presbyterorum, Ministrorum, sed hæ leges bonum tantum Societatis Ecclesiasticæ respiciunt non temporalem fœliciratem; isti Ministri ad regendam Ecclesiam non ad Rempublicam administrandam constituuntur, nec aliam quam animarum curam habent, juxta illud Pauli. *Obedite præpositis vestris, ipsi enim invigilant quasi rationem de animabus vestris reddituri.* Nihil dico de cæteris Apostolorum insignibus donis, qualia sunt potestas miraculorum edendorum, sanandorum infirmorum, expellendorum dæmonum, &c. Hæc enim dona ad tempus tantùm Apostolis sunt collata, nec ad eorum successores promanarunt.

§. III.

In quo tertia ratio exponitur, Christum nempe & Apostolos omnem Potestatem & Jurisdictionem temporalem ab Ecclesia amandare.

AD demonstrandum nullam esse in Ecclesiâ temporalem potestatem sufficeret ostendisse omnem illam potestatem quæ à Christo Apostolis est collata spiritualem esse, cùm enim nullam aliam habeat Ecclesia potestatem præter illam quàm à Christo accepit, necesse est eam temporarali carere, si quidem Christus spiritualem tantum ei sit largitus. Verùm præterea Christus omnem omninò potestatem temporalem ab Ecclesiâ amandavit & suos ministros tùm per seipsum tùm per Petrum docuit nullam eos temporalem Jurisdictionem habere, sed illam esse Regum terrenorum propriam, *Reges gentium*, inquit Marc. 10. v. 42. & Luc. 22. v. 25. *dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos benefici vocantur, vos autem non sic.* Quæ admonitio duo docet Ecclesiæ Ministros. Primùm quidem Apostolos, eorumque successores omni temporali potestate & jurisdictione carere, secundùm potestatem illam spiritualem quam habent non esse dominii aut imperii potestatem, sed mansuetudinis & charitatis, quia scilicet terrenæ potestatis est exteriora tantum administrare, spiritualis verò proprium est interiorem cordis affectum flectere, *Sicut enim*, inquit Origenes in hunc locum Matth. 12. *omnia carnalia in necessitate sunt posita non in voluntate, spiritualia autem in voluntate non in necessitate, sic & principum spiritualium principatus in dilectione subjectorum debet esse positus, non in timore corporali.* Idem hoc in loco & in Isai. homil. 6. observat Ministros Ecclesiæ non esse vocatos ad Principatum, sed ad servitutem totius Ecclesiæ, unde & Hieronymus egregiè Epist. 3. ad Nep. hoc præcipuum discrimen inter Principis & Episcopi potestatem statuit, *Quod ille nolentibus præsit hic volentibus; ille terrore subjiciat, hic servitii donetur: ille corpora custodiat ad mortem, hic animas servet ad salutem.* Hocce inter potestatem Ecclesiasticam & sæcularem discrimen multis in locis tradit Chrysostomus, præcipuè verò lib. 2. de sacerdotio ubi hæc ait, „ neque homini & licet tanta cum autoritate „ homines curare, cum quanta Pastor oves curat. Hic enim potest & „ vinci-

„ vincire & à pabulo arcere, urere & secare, cum illic medicina ac cu-
„ rationis suscipiendæ facultas posita minimè sit in illo qui medicinam
„ adhibet, sed in eo tantùm qui laborat. Hoc enim admirandus ille
„ vir cum intelligeret, sic Corinthios alloquitur, non quod domine-
„ mur vobis nomine fidei, sed adjutores sumus gaudii vestri; Christia-
„ nis enim minimè licet peccantium lapsus corrigere, exteri quidem
„ judices cum facinorosos homines leges transgressos fuisse deprehen-
„ derunt, magna se præditos auctoritate ac potestate ostendunt, cos-
„ demque vel invitos suos ipsorum mores mutare cogunt. Hic verò
„ non vim afferre, sed suadere tantum oportet atque hac ratione me-
„ liorem efficere quemadmodum susceperis, neque enim nobis facultas
„ nostra à legibus data ad delinquentes coercendos, ac ne si dedissent
„ quidem, haberemus ubi vim ejusmodi potentiamque exercere pos-
„ semus, cum Christus eos æternâ coronâ donet, non qui coacti,
„ sed certo animæ proposito à peccato abstinent. Idem Chrysostomus
aliis in locis inculcat onus Episcoporum majus esse quam parentum & judicum, quia scilicet potestatem non habent cogendi aut coercendi eos qui suæ curæ commissi sunt. Homil. 1. in Epist. ad Tit. Hom. 3. in Acta, Homilia 10. in Ep. 1. ad Thess. Sed in istorum potestate est obedire vel non: *In principibus*, inquit, *movet metus, in his verò nequaquam.* Addit verò alio in loco: *Idcirco etiam excellentiorem esse potestatem Episcoporum potestate Principum, quod majus sit imperare volentibus quam invitis.* Homil. 6. in Isaiam. Hinc negat Episcopum ullatenus dici posse veraciter Principem, quia munus ejus tantùm est exhortari, monere, increpare, ipsum verò nulla habere arma sensibilia, sed tantùm spiritualia, quibus noxios ab Ecclesiæ communione expellat, quibus si victi non fuerint, nihil sacerdoti superesse præter lachrymas & preces, sed hæc fusiùs posteà referemus.

Nunc verò properamus ad Apostoli Petri Christi Magistri vestigiis insistentis admonitionem, *Pascite*, inquit Ep. 1. cap. 5. v. 2. *qui in vobis est gregem Dei, non coactè sed spontanè è secundum Deum, neque turpis lucri gratiâ, sed voluntariè, neque ut dominantes in Cleris, sed forma facti gregis ex animo.* Qui porrò clarius potuit beatus Petrus illorum prædamnare sententiam qui contendunt Christum, cum dixit ei pasce oves meas, dedisse illi potestatem Regum per depositionem privationemque Regni sui cogendorum. Quid enim erit dominatio, si non hæc dominatio est? Cùm ergo Petrus omnem dominatum præpositis Ecclesiæ interdicat, eum certè maximè, qui exerceretur in eos qui dominandi potestatem habent. Cæterum istud Petri manda-

tum non dominantes in Cleris generatim ad omnes dirigitur Episcopos, ejusque successores non secus ac cæteros spectat, quapropter Bernardus scribens ad Eugenium ingeniosè admodum ut solet ex his verbis elicit Romanos Pontifices nullum habere dominatum, nullum imperium in Ecclesiam: „ Nec enim, *inquit considerationum lib. 2. cap. 6.* tibi ille Petrus dare quod non habuit potuit, quod habuit „ hoc dedit, sollicitudinem scilicet super Ecclesias numquid dominationem? audi ipsum non dominantes ait in Clero, sed forma facti „ gregis ex animo, & ne dictum sola humilitate putes non etiam veri„ tate, vox Domini est in Evangelio Reges gentium dominantur eo„ rum, vos autem non sic, planum est Apostolis interdicitur domi„ natus. I ergo tu & tibi usurpare aude aut dominans Apostolatum „ aut Apostolicus dominatum, planè ab alterutro prohiberis, aut si „ utrumque similiter habere velis, perdes utrumque, alioquin non te „ exceptum illorum numero putes de quibus queritur Deus, ipsi re„ gnaverunt, sed non ex me, Principes extiterunt & non cognovi eos. „ Jam si regnare sine Deo juvat, habes gloriam, sed non apud Deum, „ at si interdictum tenemus, audiamus edictum, qui major est vestrum, „ sit, fiat sicut minor, & qui præcessor est sicut qui ministrat. Forma „ Apostolica hæc est, interdicitur dominatio, indicatur ministratio „ quæ commendatur ipsius exemplo Legislatoris, qui secutus adjun„ git ego autem in medio vestrum sicut qui ministrat, quis jam se titulo „ hoc inglorium putat, quo se prior Dominus gloriæ præsignivit, me„ ritò Paulus gloriatur in eo dicens, Ministri sunt & ego, & addit ut „ minùs sapiens dico, plus ego in laboribus plurimis, in carceribus „ abundantiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, ô præ„ clarum ministerium! Huic Bernardi ratiocinio nihil addi potest ut probetur Romanum Pontificem, quatenus est Romanus Pontifex, nullum habere dominium temporale, dixi quatenus est Pontifex, non enim negat Bernardus quin possit habere temporalia, sed ea negat ad ipsum pertinere, quia successor est Petri, *Esto*, inquit ibidem, *ut aliâ quacumque ratione hæc tibi vindices, sed non Apostolico jure, nec enim ille tibi dare quod non habebat potuit.* Quæro nunc ab iis qui Reges à Romanis Pontificibus deponi illorumque subditos à fide & obedientiâ eximi posse contendunt, quæro, inquam, ab illis, an unquam fuerit ullum Imperium isti æquale aut majus? an etiam credibile sit, Christum qui dominationem omnem regiam Apostolis interdixit eisdem contulisse dominatum longè majorem in ipsos Reges, qualem nemo Regum habet.

§. IV.

§. IV.

Seu quartum argumentum petitum ex teſtimoniis Romanorum Epiſcoporum, ſanctorumque Patrum, quibus efficitur Eccleſiam in ſpiritualia tantùm habere poteſtatem, non ſecus ac Reges in ſola temporalia, ita ut neutra poteſtas à ſe invicem dependeat.

POſtquam è ſacris litteris ſatis perſpicua protulimus argumenta, nunc traditionem afferre oportet, eaque primùm teſtimonia proferre, quibus apertè probatur duas eſſe poteſtates à ſe invicem independentes Eccleſiaſticam & civilem, quarum prior in ſpiritualia tantùm, poſterior in ſola temporalia auctoritatem habeat.

Initium faciam à teſtimoniis Romanorum Pontificum, inter quæ mihi primùm occurrit præclarum Gelaſii Ponticis effatum Ep. 8. ad Anaſtaſium, tom. Conc. 4. col. 1182. „Duo ſunt, *in-*„*quit*, Imperator Auguſte, quibus hic mundus principaliter regi„tur, auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis poteſtas.... Noſti „enim, Fili clementiſſime, quod licet præſideas humano generi di„gnitate, rerum tamen præſulibus divinarum devotus colla ſubmit„tis, atque ab iis cauſas tuæ ſalutis expetis, inque ſumendis cæ„leſtibus ſacramentis, eiſque ut competit diſponendis ſubdi te debere „cognoſcis religionis ordine, potiùs quàm præeſſe... Si enim quan„tùm ad ordinem pertinet publicæ diſciplinæ cognoſcentes imperium „tibi collatum legibus tuis ipſi quoque parent religionis Antiſtites: „quo rogo te decet affectu eis obedire, qui pro erogandis venerabili„bus ſunt attributi myſteriis? *Idem habet in tomo de anathematis vincu-*„*lo*: Quod ſi hæc, *inquit*, *de Eccleſiaſticis rebus loquens*, tentare formi„dant, nec ad ſuæ pertinere cognoſcunt modulum poteſtatis, cui tan„tùm de humanis rebus judicare permiſſum eſt, non etiam præeſſe di„vinis, quomodò de his per quos divina miniſtrantur judicare præſu„munt, fuerint hæc ante adventum Chriſti, ut quidam figuraliter ad„huc tamen in carnalibus actionibus conſtituti pariter Reges exiſterent, „pariter Sacerdotes.... Sed cum ad verum ventum eſt eumdem (*Chri-*„*ſtum*) Regem atque Pontificem, ultrà ſibi nec Imperator Pontificis „nomen impoſuit, nec Pontifex regale faſtigium vindicavit.... Chri„ſtus memor fragilitatis humanæ, quod ſuorum ſaluti congrueret diſ„penſatione magnificâ temperans, ſic actionibus propriis dignitatibuſ„que diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, ſuos volens medi-

„cinali humilitate salvari, non humanâ superbiâ rursùs intercipi, ut &
„Christiani Imperatores pro æternâ vitâ Pontificibus indigerent, &
„Pontifices pro temporalium cursu rerum Imperialibus dispositioni-
„bus uterentur, quatenus spiritalis actio à carnalibus distaret cursi-
„bus, & ideo militans Deo minimè se negotiis sæcularibus implicaret,
„ac vicissim non ille rebus divinis præesse videretur, qui esset negotiis
„sæcularibus implicatus, ut & modestia utriusque ordinis curaretur; ne
„extolleretur utraque suffultus & competens qualitatibus actionum
„specialiter professio aptaretur. Ecce utramque potestatem & utriusque limites optimè distinctos, ita ut nihil liceat sæculari in Ecclesiastica, aut Ecclesiasticæ in sæcularia, & pariter Antistites teneantur obedire legibus Principum, ac Principes Episcoporum admonitionibus parere.

Symmachus Papa in Apologetico adversus Anastasium tom. Conc. 4. col. 1298. Ep. 6. eodem quo Gelasius modo loquitur. *Conferamus*, inquit, *honorem Imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantùm distat quantùm ille rerum humanarum curam gerit, hic divinarum, tu Imperator à Pontifice baptismum accipis, sacramenta sumis, orationem poscis, benedictionem speras, pœnitentiam rogas, postremò tu humana administras, ille divina dispensat, itaque, ut non dicam superior, æqualis honor est.* Nicolaus quoque primus Ep. 8. verba Gelasii exscribit. Atque ita videre est Romanos Pontifices ultrò agnoscere sibi nullam in temporalia potestatem esse, sed hanc totam ad Reges pertinere. At nullus est qui disertiùs & luculentiùs id professus fuerit, quàm Gregorius secundus, Epist. 2. ad Leonem Isauricum: *Alia est*, inquit, *Ecclesiasticarum rerum constitutio, & alius sensus sæcularium; nam quemadmodum Pontifex introspiciendi in Palatium potestatem non habet, ac dignitates regias deferendi, sic neque Imperator in Ecclesias introspiciendi, & electiones sacras in Clero peragendi.* Itaque ex Romanæ Ecclesiæ traditione constat nihil magis esse juris Romano Pontifici, cæteris que Episcopis in Reges & eorum Regna, quàm Regibus in Episcopos & res Ecclesiasticas; quemadmodum ergo licet Episcopus in civilibus Imperatori subsit, non potest tamen ab eo Episcopatu dejici, ita Imperator quamvis in Ecclesiasticis rebus sit Romano Episcopo subjectus, non potest Regno spoliari aut temporalibus bonis privari, & quemadmodum Reges res Ecclesiasticas, ut Reges sunt, administrare minimè possunt, ita etiam Sacerdotes, ut sunt Sacerdotes, nullam habent in res terrenas potestatem.

Hinc Ecclesia Romana olim in publico officio profitebatur Petrum & ejus successores claves accepisse ad regendum tantùm animas:

hanc

hanc enim in officio Cathedræ beati Petri recitabat orationem: *Deus qui beato Petro collatis clavibus regni cœlestis, animas ligandi atque solvendi pontificium tradidisti; concede ut intercessionis ejus auxilio a peccatorum nostrorum vinculis liberemur.* Hæc oratio quam Anastasius Bibliothecarius Leoni IV. perperam ascribit, extat in libro sacramentorum Gregorii, & in antiquis Breviariis ac Missalibus Romanis à Paulo III. & Gregorio XIII. approbatis, quamvis in posterioribus vox ista *animas* sit abrasa, nescio quo consilio. Hujus certè vocis sensus quod scilicet potestas clavium tota spiritualis sit, & animas tantùm respiciat constanti traditione nititur, & Romanorum Pontificum confessione. Hæc quippe sententia est Julii II. in diplomate 23. his verbis: *Liquet omnibus Christianæ fidei cultoribus, beatum Petrum ab ipso Salvatore nostro Jesu Christo Apostolorum Principem fuisse constitutum, eique ligandi ac solvendi animas cœlesti privilegio traditam esse potestatem, cum ei dicitur, tu es Petrus:* & hæc sententia est Adriani I. in Concilii Francofordiensis initio: *Petrus*, inquit, *in præmium suæ confessionis cœli janitor, & ligandi solvendique arbiter factus est animarum.*

Hæc est Petri Damiani sermone 1. de beato Joanne Evangelistâ. *Tacet is*, inquit, *cui portæ inferi non prævalent, qui ligandi animas atque solvendi obtinet principatum.*

Hæc est etiam Agobardi in libello de discrimine utriusque regiminis ad Ludovicum: eademque ibidem sententia est Gregorii IV. Pontificis in Ep. ad Episcopos Regni Francorum: *Neque*, inquit, *ignorare debueratis majus esse regimen animarum quod est pontificale quam imperiale, quod est temporale.*

Eadem est sententia Chrysostomi multis in locis, præsertim verò homil. 4. de verbis Isaiæ de Osia. *Regi*, inquit, *corpora commissa sunt, Sacerdoti animæ; Rex maculas corporum remittit, Sacerdos autem maculas peccatorum.*

Ante Chrysostomum affirmavit quoque Nazianzenus in oratione apologeticâ, totam Pastoris curam circa occultum & internum hominem versari.

Eadem quoque fuit mens Valentiniani Imperatoris cum referente Theodorito, post electionem Ambrosii dixit se gratias agere Deo, quod ei viro animas commendassет, cui ipse corpora commiserat. Hæc est sententia Patrum omnium qui unanimi consensu verba hæc, *quæcumque ligaveris super terram*, de potestate ligandi & solvendi peccata interpretantur, nunquam de potestate privandi Regis imperio, aut privatis bonis sibi propriis.

De-

Denique hæc ipsa est sententia Apostoli Pauli scribentis præpositos Ecclesiæ animarum curam tantùm gerere, *quia ipsi*, inquit, *invigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri.*

Possem hîc etiam addere multa Patrum testimonia, quæ in sequentibus argumentis referentur; sed ne bis eadem repetam, unum tantùm referam quod omni exceptione majus est: hoc autem est celeberrimi illius Osii Cordubensis, qui Constantium Imperatorem tantâ alloquitur constantiâ, ut dissimulationis aut adulationis accusari minimè possit: *Desine, quæso*, inquit apud Athanasium in Ep. ad solitariam vitam agentes, *& memineris te mortalem esse, reformida diem judicii, serva te in illum purum, ne te misceas Ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe, sed potius à nobis disce. Tibi Deus imperium commisit, nobis quæ sunt Ecclesiæ credidit; & quemadmodum qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ, ita & tu cave ne quæ sunt Ecclesiæ ad te trahens magno crimini obnoxius fias. Date, scriptum est, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo: neque igitur fas est nobis in terris imperium tenere, neque tu thymiamatum & sacrorum potestatem habes Imperator.* Hæc magnus ille Osius, quibus docet nihil plus juris esse Episcopis in potestatem civilem, quàm Regibus in Ecclesiasticam.

§. V.

In quo quinto argumento evincitur Ecclesiam in temporalia nullam habere auctoritatem; eo quod per vim gladiumque materialem homines cogere minimè possit.

SI qua foret Ecclesiæ in temporalia potestas, dubium nullum est quin posset temporalem aliquam pœnam, putà mortem, supplicium, aut saltem bonorum privationem infligere, quod etiam ab adversariis supponitur, cum inde probant Reges in pœnam læsæ fidei ab Ecclesiâ regnis privari posse, illorumque subditos à fide & obedientiâ eximi. Verùm enim verò nihil est certius quàm Ecclesiam non habere ullum jus puniendorum noxiorum pœnis & suppliciis corporis, aut etiam bonorum privatione. Inauditum certè est apud Antiquos quemquam aliâ quàm excommunicationis aut depositionis pœnâ fuisse ab Ecclesiâ mulctatum; quin è contrà Ecclesia agnô-

vit

vit nullam aliam sibi potestatem esse, quippe cum eos qui suis Decretis adversabantur, in exilium ejici, & bonis mulctari ne turbas cierent, expetivit, Imperatores semper aut Magistratus civiles adiit, ut hæc pœna legibus civilibus in eos sanciretur. Adeo persuasum erat ipsi nullam se potestatem habere hujusmodi pœnarum in quemquam decernendarum. Et quidem multis annis Ecclesia civili autoritate adversus hæreticos & rebelles minimè usa est, quia nullum sperabat ab Imperatoribus Ethnicis auxilium. Ut ut sit, primùm legitur autoritatem civilem imploraſſe in causâ Pauli Samosateni, cum ille Antiochenâ Sede dejectus, domo & Ecclesiâ Episcopali cedere nollet, quæ res Ecclesiam coëgit Aurelianum Imperatorem adire, ut inde exturbaretur: qui Imperator licet Gentilis prudenter omninò statuit Ecclesiam & domum Episcopalem ei tradi, ad quem Romanus Episcopus & cæteri Italiæ Antistites litteras communionis mitterent. Postquam verò Imperatores Christiani fuerunt tum illorum in Christianam Religionem affectus, tum proprii Imperii cujus tranquillitas religionis conservatione plerumque pendebat cura & sollicitudo in causâ fuerunt ut hæresiarchas & rebelles ne turbas cierent, in exilium mitterent, aut mulctâ aliquâ pecuniariâ plecterent; quod quidem sæpissimè proprio motu; aliquando ab Episcopis eâ de re rogati præstiterunt. Verùm non nisi posterioribus Ecclesiæ sæculis concessa est Ecclesiæ ab Imperatoribus potestas statuendarum in hæreticos aut peccatores pœnarum temporalium; atque hinc Episcopi potestatem istam obtinent ab Imperatoribus & Regibus, non ab Ecclesiâ, sicut Reges debent Ecclesiæ multa alia Ecclesiastica munia quibus ipsi fruuntur; sed en tibi argumenta quibus id conficitur.

Primò Christus nullam Ecclesiæ potestatem contulit præterquam spiritualem, nec aliter pertinaces & rebelles ab Ecclesiâ puniri jussit, quam ut haberentur tanquam Ethnici & Publicani; hoc est, ut indigni Ecclesiæ communione declararentur, quod quid sit fusè anteà explicatum est.

Secundò, idem Christus docuit nos, nihil magis abhorrere ab Evangelii mente quam dominium & imperium terrorem incutiens. Cum enim Apostoli vellent ignem è cœlo in Samaritanos educere, vetuit Christus hæc dicens: *Nescitis cujus Spiritûs estis, Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare.* Luc. 9. v. 55.

Tertiò, Christus Apostolos materiali gladio uti prohibuit, etiam

ad defendendam religionem, Petrum qui gladio usus fuerat graviter increpavit: sic rem narrant Evangelistæ Matthæus c. 26. v. 25. Lucas c. 22. v. 49. & Joannes 18. v. 10. *Videntes autem hi qui circa ipsum erant* (Christum mox capiendum) *dixerunt ei: Domine si percutimus in gladio. Simon ergo Petrus unus ex his qui erant cum Jesu, extendens manum exemit gladium suum, & percutiens servum Principis Sacerdotum, amputavit auriculam ejus dexteram, erat autem nomen servi Malchus. Respondens Jesus ait, sinite usque huc; & cum tetigisset auriculam ejus, salvavit eum. Dixit ergo Jesus Petro: mitte gladium tuum in vaginam, omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt: an putas quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit plus quàm duodecim legiones Angelorum?* Quâ ex narratione Evangelistarum constat Christum dictis & exemplo suo docuisse gladium non esse ab Ecclesiâ exercendum pro religione; quare Origenes in hunc locum hæc observat: „Sed & simpliciter, *inquit*, audientes quod dicit, qui accipiunt gladium, „gladio peribunt; cavere debemus ne occasione malitiæ aut vindictæ „propriarum injuriarum eximamus gladium, aut ob aliquam occasio„nem quàm omnem Evangelica abominatur hæc Christi doctrina, „præcipiens ut impleamus id quod scriptum est: cum his qui oderunt „pacem eram pacificus. Si ergo cum odio habentibus pacem debemus „esse pacifici, adversus neminem gladio uti debemus: & paulò antè „pacificos vult esse Christus Discipulos suos, ut bellicum gladium „hunc deponentes, alterum pacificum accipiant gladium, quem di„cit Scriptura gladium Spiritûs.

Quartò, sancti Patres unanimi consensu docent Ecclesiam carere omni gladio materiali seu potestate civili ad homines cogendos & puniendos, nec aliud quidquam posse quàm hortari, monere & excommunicare eos qui sibi nolunt obedire, Canon Apostolicus 26. *Episcopum qui fideles delinquentes vel infideles injuriam inferentes percutit, & terrorem ipsis propter hujusmodi vult incutere, deponi præcipimus; nusquam enim Dominus hoc nos docuit, imò verò contrà cum ipse percuteretur, non percutiebat, cum lacesseretur convitiis, non regerebat convitium, cùm pateretur, non comminabatur.* Tertull. in lib. ad Scapulam. *Non est*, inquit, *religionis cogere religionem.* Cui succinens Lactantius lib. 5. divinarum Institutionum: *Non est*, inquit, *opus vi & injuriâ, quia religio cogi non potest... defendenda est non occidendo, sed moriendo, non sævitiâ, sed patientiâ, non scelere, sed fide.* Quid, quæso, faciunt Romani Pontifices cum Reges regnis suis spoliare conantur? nonne per vim eos cogere volunt, nonne religionem (si tamen religionem) innume-

rorum

rorum hominum ſanguinem fundendo defendere ſe putant, hoc ipſum principium latè entendit Athanaſius Apologiâ ſecundâ. *Diabolus*, inquit, *quia nihil veri habet in ſecuri & aſcia invadeni concutit fores eorum à quibus recipitur.... Salvator autem è contrà manſuetus eſt. Si quis*, inquit, *velit me ſequi, & meus eſſe Diſcipulus, ita docens ſe cum ad quemquam venit non vi inſtare, ſed potius pulſare & dicere, ſoror mea ſponſa, quod ſi aperiat, intrat; ſin graventur, aut nolint aperire, abſcedit; non enim gladiis, aut jaculis, aut militari manu veritas prædicatur, ſed ſuadendo & conſulendo: piæ religionis eſt proprium, ut dixi, non cogere, ſed ſuadere. Siquidem Dominus non cogens, ſed libertatem concedens dicebat omnibus: ſi quis vult venire poſt me: Apoſtolis verò omnibus: Numquid & vos vultis abire?* Idem in Arianos inculcat Hilarius lib. 2. ad Conſtantium: *Deus*, inquit, *cognitionem ſui docuit potius quàm exegit & operationem cœleſtium admiratione præceptis ſuis concilians auctoritatem coactam confitendi ſe, eſt aſpernatus voluntatem, ſi ad fidem veram iſtiuſmodi vis adhiberetur, Epiſcopalis doctrina obviam pergeret, diceretque Deus univerſitatis obſequio non indiget neceſſario, non requirit coactam confeſſionem, noſtrâ potius cauſâ non ſuâ venerandus eſt. Non poſſum niſi volentem recipere, niſi orantem audire, niſi profitentem ſignare.* His concinunt, Gregorius Nazianzenus in carmine de vitâ ſuâ, his verſibus.

Suadere quippe æquius eſt quàm cogere,
Magiſque nobis convenit, & illis item
Favere ſummo nitimur quos numini.

Idem orat. 1. de Theologiâ, & cum eo Ambroſius lib. 7. in Lucam, obſervant Evangelium non eſſe per vim promulgatum, nec miſſos eſſe Apoſtolos qui gladio aut imperio uterentur ad ſtabiliendam fidem, ſed qui humilitate & patientiâ cunctos ad eam adducerent, unde nobiſcum concludunt Chriſtum hanc non dediſſe Eccleſiæ poteſtatem. Hæc ſunt Ambroſii verba in Lucam cap. 22. „O Domine, cum emere jubes gladium, qui ferre me prohibes? cur „haberi præcipis quod vetas promi, niſi fortè ut ſit parata defectio „non ultrò neceſſaria, ut videar potuiſſe vindicari, ſed noluiſſe, lex „tamen referire non vetat; & ideo fortaſsè Petro duos gladios offe„renti, ſat eſt, dicit, quaſi licuerit uſque ad Evangelium, ut ſit in „lege æquitatis eruditio, in Evangelio bonitatis perfectio. Multis „hoc iniquum videtur, ſed non iniquus Dominus, qui cum ſe poſ„ſet ulciſci, maluit immolari; eſt enim gladius ſpiritualis ut vendas „patrimonia, emas verba quo nuda mentis penetralia veſtiuntur, eſt

„ enim gladius passionis, ut jacias corpus & immolatæ carnis exuviis „ ematur tibi sacri corona martyrii. Sic Ambrosius dictum illud Christi de duobus gladiis (quod Bonifacius VIII. in suâ Extravaganti *Unam sanctam* ad mentem suam detorquet, ut probet in Ecclesiâ gladium materialem esse) ita explicat ut contrarium Bonifacio inferat, gladium de quo hîc agitur spiritualem passionis esse gladium, quod Ecclesia debeat pati, non quod ipsa possit in alios exercere.

Augustinus quoque docet Ecclesiam nullas alias pœnas infligere posse, quàm degradationis & excommunicationis, lib. de fide & operibus c. 2. &c. *Phinees Sacerdos*, inquit, *adulteros simul inventos ultore ferro transfixit, quod utique de degradationibus & excommunicationibus significatum est, faciendum in hoc tempore, cum in Ecclesiâ disciplinâ visibilis gladius fuerit cessaturus:* Eadem est ante hunc Cypriani sententia Epist. 11. lib. 1. *Interfici Deus jussit à Sacerdotibus suis non obtemperantes judicibus à se ad tempus constitutis, & tunc quidem gladio occidebantur, quando adhuc & circumcisio carnalis manebat, nunc autem quia circumcisio spiritualis esse ad fideles Dei cœpit, spirituali gladio superbi & contumaces necantur, dum de Ecclesiâ ejiciuntur.*

Verùm nullus est à quo luculentiùs propositio nostra asserta fuerit, & eloquentiùs exposita quàm à beato Chrysostomo cujus extat eâ de re insignis locus homil. 4. de verbis Isaiæ t. 3. p. 758. ubi de facto Oziæ differens, latè docet Reges nullâ temporali pœnâ à Sacerdotibus posse mulctari: „ Regi, *inquit*, corpora commissa sunt, Sacerdoti „ animæ, Rex maculas corporum remittit, Sacerdos autem maculas „ peccatorum; ille cogit, hic exhortatur; ille necessitate, hic liberâ „ voluntate; ille habet arma sensibilia, hic arma spiritualia; ille bellum „ gerit cum barbaris: mihi bellum est adversus dæmones, major hic „ principatus, propterea Rex caput submittit manui Sacerdotis, & „ ubique in veteri scripturâ Sacerdotes inungebant Reges; verùm Rex „ ille (Ozias) sua transiliens septa modumque Regni transgressus, co„ natus est aliquid addere, atque ingressus est templum cum auctori„ tate incensum adolere volens. Quid igitur Sacerdos non licet ado„ lere incensum, vide libertatem, vide mentem, sævire nesciam.... „ Rex autem Ozias non sustinuit admonitionem, sed arrogantiâ infla„ tus ingressus est templum, aperuit Sancta Sanctorum, volens adole„ re incensum, quid autem Deus ubi Sacerdos contemptus est, digni„ tasque Sacerdotii conculcata ubi nihil ampliùs potuit Sacerdos (nam „ Sacerdotis tantùm est arguere & audacter ac liberè admonere, non „ movere arma, non clypeos usurpare, non vibrare lanceam, nec ar-

„ cum

„cum tendere, nec jacula mittere, ſed tantùm arguere ac conſtantiam „oſtendere.) Poſtea quàm igitur arguiſſet Sacerdos, Rex autem non „ceſſiſſet, ſed arma moveret, clypeos & haſtas, ſuâque uteretur po„tentiâ, ibi Sacerdos dicit: Ego, *inquit*, quod erat mei officii præſtiti, „nihil ampliùs poſſum: ſuccurre Sacerdotio quod conculcatur, leges „violantur, fas ſubvertitur. Quæ quidem Chryſoſtomi in Oziæ Sacerdotiſque magni facta & dicta, obſervationes Sacerdotibus omnibus documenta eſſe poſſunt, quo pacto ſeſe gerere debeant, quando tenentur adverſus Reges, velut ſummus Sacerdos adverſus Oziam, jura ſua tueri, uti ſcilicet debent, non ſecus ac ille exhortationibus, increpationibus, imò & excommunicationibus: at nequeunt regnis eos ſpoliare, arma in ipſos movere, aut quemquam ad ea movenda exhortari & impellere: quid autem aliud fecerunt Romani Pontifices, qui Reges regno indignos eſſe pronunciarunt, ſubditos illorum à fide & obedientiâ immunes pronunciarunt, & regna eorum cuilibet occupanti, aut certè alteri tradiderunt.

Denique ut alios mittam quorum teſtimonia jam laudavimus, & infrà laudabimus, Gregorio Magno perſuaſum erat non licere Sacerdotibus vim ullam adhibere; hic quippe lib. 2. Ep. indict. 11. Ep. 52. ad Joannem Hieroſolymitanum, eos Epiſcopos qui vi externâ in rebus religionis uti vellent, ita increpat. *Quid autem de Epiſcopis qui verberibus timeri volunt, Canones dicant bene veſtra fraternitas novit, Paſtores enim facti ſumus non perſecutores, & egregius Prædicator dicit, argue, obſecra, increpa cum omni patientia, nova verò atque inaudita eſt ipſa prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.* Itaque ex Gregorio omnia Sacerdotum in peccantes officia his tribus comprehenduntur, *argue, increpa, obſecra*, nec verberibus aut ſuppliciis peccantes coërcere ipſis licitum eſt. His Veterum teſtimoniis addam nonnulla recentiorum magnæ auctoritatis & doctrinæ virorum teſtimonia.

Petrus Damiani egregiè probat Eccleſiam uti minimè poſſe vi externâ & gladio materiali: hæc ſunt ejus verba lib. 4. Ep. 9. ad Odericum Firmanum Epiſcopum. „Sicut ipſe Dei filius, *inquit*, cuncta „mundi obſtacula non per diſtricti examinis ultionem, ſed per invi„ctam ſuperavit inconcuſſæ patientiæ majeſtatem, ita decet mundi ra„biem potiùs æquanimiter ferre, quàm vel arenâ corripere, vel lædenti „læſionibus reſpondere, præſertim cum inter Regnum & Sacerdotium „propria cujuſque diſtinguantur officia, ut Rex armis utatur ſæculo, & „Sacerdos accingatur gladio Spiritus qui eſt Verbum Dei & Aſarias

peratores aut Reges deponunt, & regna eorum aliis occupanda tradunt, an non, inquam, tunc usurpent sibi judicium illud de possessionibus & limitibus quod ipsis prorsus interdictum esse ex scripturâ docet Bernardus: falcem ergo in aliam messem mittunt, & prævaricatores meritò audiunt. Hugo à sancto Victore de sacramentis fidei, lib. 2. p. 2. c. 7. *Spiritualis siquidem potestas non ideò præsidet ut terrenæ in suo jure præjudicium faciat, sicut ipsa terrena potestas, quod spirituali debetur nunquàm sine culpâ usurpat.* Quodnam, quæso, majus potest præjudicium fieri quàm cum regno privatur?

Alexander Alensis p. 3. q. 40. n. 5. recitat eadem Hugonis verba, additque: *Regum est exercere pœnam corporalem, Sacerdotum spiritualem inferre vindictam; sicut enim judex terrenus non sine causa gladium portat*, Rom. 13. *ita non sine causâ, claves Ecclesiæ Sacerdotes accipiunt; ille portat gladium ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum; isti claves habent ad exclusionem excommunicandorum & reconciliationem pœnitentium. Igitur à Deo tantùm est Rex puniendus supple (pœnâ materiali.) Et iterùm non habet hominem qui facta ejus disjudicet*, ad pœnam scilicet corporalem inferendam.

Thomas Valdensis doctrinalis fidei antiquæ, lib. 2. art. 3. c. 78. „Ergo, inquit, magis placet ut sint duæ potestates primæ ita ut neutra ab alterâ secundum originem pendeat, & hæc illi subjecta secundum perfectionis simplicis dignitatem, utraque tamen major alterâ „sibi comparatâ in exercitio potestatis; & posteà ex hac particulâ occasionaliter deliquunt quidem dicentes, quod radix potestatis terrenæ in tantum dependet à Papâ, ut ex commissione ejus exercitio derivetur in Principem, & Principe deviante, potest summus Sacerdos temporale illud administrare negotium, sed in præsumptione „delinquunt, quia & conjuges habet Sacerdos instituere ut sint per „solemnitatem sacramenti, & judicare si boni non fuerint: non tamen administrare conjugale negotium si delinquant, nec potestas „conjugalis secundum autoritatem capitis à Sacerdote dependet, sed „à Deo..... Similiter nec terrena seu regia potestas, quæ sub annulo „fidei dispensatur, ad regnum in quemquam autoritate reducitur supra Regem citra Christum. Quo exemplo optimè illustrat ille distinctionem quam initio adhibuimus inter potestatem, & eum qui potestate utitur, docetque terrenos Reges subdi equidem potestati Ecclesiæ, licet illorum potestas tunc non subdatur, nec à Sacerdotibus exerceri possit. Possem & alios plures proferre Theologos, quos brevitatis causâ hic omitto, de his fortè dicturus aliàs.

CA-

CAPUT II.

In quo demonstratur civilem potestatem de se & ex naturâ suâ independentem esse à spirituali.

HActenus ostendimus societatis Ecclesiasticæ finem, objectum, mercedem, pœnam, potestatem, spiritualia tantùm esse: unde necessariò consequitur Ecclesiam neminem posse bonis temporalibus spoliare, multò minùs Reges è regnis suis deturbare; nunc ostensuri sumus potestatem regiam à spirituali naturâ suâ minimè pendere, quæ res propositionem nostram, sed diversimodè, demonstrat.

§. I.

In quo probatur potestatem regiam immediatè esse à Deo & ab illius solius potestate pendere.

CUm homines omnes à naturâ sint ad societatem destinati, quæ sine potestate & autoritate stare nequit, necesse fuit ut Deus, qui rerum omnium est Dominus, societati in hominum bona & corpora potestatem commiserit: nam si Deus nulli potestatem hanc contulisset, homines in pace ac tranquillitate degere foret impossibile, quippe si nulla esset in terris condendarum legum autoritas, si nulla potestas quâ possent homines ad illarum observationem cogi, si impunè liceret omnibus sese mutuò interficere boniſque spoliare; quomodò posset nomen societatis obtinere hominum inter se coëuntium inordinata multitudo, confusa turba, ubi nemo audit neminem: *Nisi*, inquit Chrysostomus homil. de statuis, *rectores civitatum essent, feriorem feris vitam viveremus, non mordentes tantùm, sed & vorantes alios alii: tolle tribunalia, & omnem de vitâ tranquillitatem abstuleris; quod enim in domibus faciunt tignorum contignationes, hoc Principes in civitatibus; & sicut si illas sustuleris dissoluti parietes per se corrunt, sic si ex mundo Principes tollas, & horum metum, & domus, & civitates, & gentes, cum multâ inter se licentiâ corruent, cum nemo sit*

sit qui contineat & repellat, & pœna timore quietem procuret. Cum ergò ſolus Deus vitæ, bonorumque noſtrorum ſummus ſit Dominus, neceſſe eſt ut poteſtatis hujus partem contulerit iis qui ſocietates civiles regunt, ac proinde ſive Reges, ſive Magiſtratus, ſive Principes, ſive populus univerſus poteſtatem illam exerceant, neceſſe eſt eam à Deo, qui ſolus illam hominibus concedere poteſt, in ipſos immediatè derivari. Hoc principium quod lumine naturali notum eſt, *cum*, ut obſervat S. Auguſtinus lib. 3. Confeſſ. c. 8. *generale pactum ſit ſocietatis humanæ obedire Regibus ſuis*, inculcant Apoſtoli. Paulus quidem Rom. 13. v. 1. his verbis. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt. Itaque qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, qui autem reſiſtunt ipſi, ſibi damnationem acquirunt..... Dei enim miniſter eſt tibi in bonum, non enim ſine causâ gladium portat, miniſter enim eſt Dei in iram ei qui malum agit; ideoque ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.* Cui concinens B. Petrus Ep. 1. cap. 2. v. 13. *Subjecti*, inquit, *eſtote omni creaturæ propter Deum, ſive Regi quaſi præcellenti, ſive Ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quia ſic eſt voluntas Dei.* Igitur poteſtas temporalis ſive Regum, ſive Magiſtratuum eſt à Deo qui illam ipſis commiſit, ut egregiè habet Auctor libri Sapientiæ, c. 6. v. 4. & 5. *Quoniam*, inquit Reges alloquens, *data eſt à Domino poteſtas vobis, & virtus ab Altiſſimo qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur, quoniam cum eſſetis miniſtri regni illius, non rectè judicaſtis.*

Quapropter cùm ſolus Deus Reges conſtituat, ita ſolus eis regnum adimere poteſt, idque ſæpè in veteri Teſtamento docuit: Regum 1. c. 10. Samuël dixit ad Saül: *Ecce unxit te Dominus ſuper hæreditatem ſuam in Principem, & liberabis populum ſuum de manibus inimicorum qui in circuitu ejus ſunt, & hoc tibi ſignum, quia unxit te Deus in Principem*, v. 24. Et ait Samuël ad omnem populum: *Certè videtis quem elegit Dominus, quoniam non ſit ſimilis illi in omni populo.* Ejuſdem libri 24. v. 7. *Dixit David ad viros ſuos: propitius ſit mihi Dominus ne faciam hanc rem Domino meo Chriſto Domini, ut mittam manum meam, quia Chriſtus Domini eſt, & conſregit David viros ſuos ſermonibus, & non permiſit eis ut conſurgerent in Saul..... Non extendam manum in Dominum meum, quia Chriſtus Domini eſt, manus autem mea non ſit in te:* Ejuſdem lib. c. 26. *Ne interficias eum; quis enim extendit manum ſuam in Chriſtum Domini & innocens erit? & dixit David,*

vivit Dominus, quia nisi Dominus percussérit eum, aut dies ejus venerit, ut moriatur, aut in prælium descendens perierit, propitius sit mihi Dominus ne extendam manum meam in Christum Domini.... Dominus autem retribuet unicuique secundum justitiam suam & fidem; tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in Christum Domini. Adeo persuasum erat Davidi nunquam licitum esse quidquam in Reges à Deo constitutos licet tyrannos & impios tentare. Similiter Jobi 34. v. 3. *Deus qui regnare facit hypocritam propter peccata populi:* Et Danielis 4. v. 8. *Dominatur Excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit dat illud.* Ozeæ 13. *Dabo tibi Regem in furore meo, & auferam in indignatione meâ.* Ex iis constat Reges à Deo solo constitui aut deponi posse, nec licere hominibus adversus eorum vitam aut regnum aliquid tentare.

Nunc recensere oportet sanctorum Patrum sententias eodem tendentes.

Extat eâ de re Canon inter eos qui dicuntur Apostolici, qui licet Apostolorum non sint, sunt tamen antiquissimi, octuagesimus tertius qui sic habet: *Quisquis Imperatorem aut Magistratum contumeliâ affecerit, supplicium luito; & quidem si Clericus, deponitor; si Laicus, a communione removetor.*

Justinus Martyr in Apolog. 2. sic Imperatores alloquitur. *Vectigalia & collationes eis qui a vobis sunt ordinati exactoribus præ omnibus ubique inferre contendimus, quemadmodum ab eo* (Christo) *sumus instituti. Proinde nos solum Deum adoramus, & vobis in aliis rebus læti inservimus, Imperatores ac Principes hominum esse profitentes, & simul precantes, ut cum imperiali potestate sanam quoque mentem obtinere comperiamini.* Addit, eos, si quid malè egerint, non ab hominibus, sed à Deo plectendos.

Irenæus lib. 5. c. 24. probat potestates non esse à Diabolo, sed à Deo, Deique ministros esse Reges, quibus obedire tenentur omnes: „ Quoniam, *inquit*, absistens à Deo homo in tantùm efferavit, ut etiam consanguineum hostem sibi putaret..... Imposuit illi Deus humanum timorem, ut potestati hominum subjecti, & lege eorum astricti aliquid assequantur justitiæ, & moderentur ad invicem in manifesto positum gladium timentes, & secundum hoc ministri Dei sunt qui tributa à nobis exigunt, in hoc ipsum servientes potestates à Deo ordinatæ sunt, cujus jussu homines nascuntur, hujus jussu & Reges constituuntur, apti his qui in illo tempore ab ipsis regantur.

Theophylus ad Autolycum: „ Quæ cum ita sint, magis honorabo „ Re-

„ Regem, ſive Cæſarem, non tamen eum adorabo, verùm pro eo oran-
„ do Deum qui verè Deus eſt adorabo, ſciens Cæſarem ab ipſo eſſe or-
„ dinatum. Dices ergo mihi, quare Regem ſive Cæſarem adorare recu-
„ ſas, quia non ad id inſtitutus eſt ut adoretur, ſed ut legitimo qui ipſi
„ congruit honoretur honore....: Regem quidem ſive Cæſarem hono-
„ ra, ſubjectus ei exiſtens & orans pro eo; hæc enim faciens, Dei volun-
„ tatem exequeris: nam divinæ legis hic tenor eſt: Honora, fili mi,
„ Deum & Regem, nec cuiquam eorum inobediens ſis. *Huic ſimile eſt*
„ *illud Dionyſii Alexandrini apud Euſeb. lib. 7. c. 10.* Nos unum Deum
„ omnium rerum Fabricatorem, qui Valeriano & Galieno Cæſaribus
„ Auguſtis viris ſanctiſſimis imperium largitus eſt, & colimus & vene-
„ ramur: huic etiam ſine intermiſſione pro eorum (licet perſecuto-
„ rum) regno, ut ſtabile & firmum maneat, preces adhibemus. Tan-
tùm abeſt ut Dionyſius crediderit quemquam Epiſcopum debere aut
poſſe Galienum aut Valerianum hoſtes Chriſtianorum inſenſiſſimos
deponere, ut è contrà pro iis orandum eſſe doceat, ut ſtabile & fir-
mum eſſet illorum regnum.

„ *Tertullianus in Apologetico.* Sed etiam quod temperans majeſtatem
„ Cæſaris infra Deum, magis illum commendo, cui ſoli ſubjicio; ſubjicio
„ autem non adæquo: ſciunt Imperatores quis illis dederit imperium,
„ ſentiunt enim Deum eſſe ſolum in cujus ſolius poteſtate ſunt, & à quo
„ ſunt ſecundi, poſt quem primi. *Et in libro ad Scapulam.* Colimus ergo
„ Imperatorem ſic quomodò nobis licet, & ipſi expedit, ut hominem à
„ Deo ſecundum, & quidquid eſt à Deo conſecutum ſolo Deo minorem
„ hoc & ipſe volet, ſic enim omnibus major eſt, cum ſolo Deo minor eſt.

Optatus lib. 3. ſuper Imperatorem: *Non eſt niſi ſolus Deus qui fecit Imperatorem.*

Gregorius Nazianzenus oratione alterâ de ſeipſo: *Orbis*, inquit, *hic univerſus, Imperator, ſub manu veſtrâ eſt, ſuperna ſolius Dei ſunt, inferna vobis cum Deo communia.*

Ambroſ. orat. de obitu Theodoſii. *Hoc erat*, inquit, *remedium reorum, quoniam cum haberet (Imperator) ſupra omnes poteſtatem, quaſi parens expoſtulare malebat.*

Oſius Cordubenſis Conſtantium alloquens: *Tibi Deus imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit.* Ad eundem etiam ita Liberius apud Theodoritum: *Ne pugnes contra eum qui tibi hoc imperium dedit.*

Hilarius Diaconus in Epiſtolâ ad Rom. cap. 13. *Sciant*, inquit, *non eſſe ſe liberos, ſed ſub poteſtate degere; Principi enim ſuo qui vicem Dei agit ſubjiciuntur.*

S. Aug. lib. 4. de Civit. Dei c. 33. *Deus ille*, inquit, *fœlicitatis auctor, quia ſolus verus eſt Deus, ipſe dat regna terrena & bonis & malis.* Et lib. 5. c. 21. *Non tribuamus*, inquit, *dandi regni atque imperii poteſtatem, niſi vero Deo.*

Chryſoſtomus homil. 2. ad populum Antiochenum: *Læſus eſt*, inquit, *qui parem non habet illum ſuper terram. Summitas & caput omnium ſuper terram hominum, propterea ad ſupernum Regem confugiamus, illum in auxilium invocemus.* Et in cap. 13. Ep. ad Romanos, in hæc verba. *Omnis anima, &c. Etiamſi*, inquit, *Apoſtolus ſis, ſive Evangeliſta, ſive Propheta, ſive quiſquis tandem fueris, neque enim pietatem ſubvertit iſta ſubjectio.*

Theodoritus in eundem locum. *Sive ſit Sacerdos, ſive Antiſtes, ſive Monachus, iis cedat quibus ſunt mandati Magiſtratus.*

Fulgentius in lib. de verit. prædeſt. & gratiæ, lib. 1. c. 3. *Quantum pertinet*, inquit, *ad hujus temporis vitam in Eccleſiâ, nemo Pontifice potior, & in ſæculo Chriſtiano Imperatore nemo celſior invenitur.* Ea verba laudantur in Concilio Pariſienſi, ſub Ludovico & Lothario, anno 829. & in Aquiſgranenſi anno 836.

Agapetus in Paræneticoad Juſtinianum num. 1. *Homine quolibet ſublimiorem habes dignitatem Imperator.* Et num. 21. *Eſſentiâ corporis æqualis eſt cuilibet homini Imperator, poteſtate autem dignitatis cunctorum præſidi Deo, non enim ſe habet in terris quemquam altiorem.*

Pelagius primus. *Cum igitur etiam de puſillis iſtâ formâ præceptum ſit, quanto nobis ſtudio ac labore ſatagendum eſt, ut pro auferendo ſuſpicionis ſcandalo obſequium confeſſionis noſtræ Regibus miniſtremus, quibus nos etiam ſubditos eſſe ſanctæ Scripturæ præcipiunt.*

S. Gregorius Magnus lib. 2. Ep. 61. *Ad hæc poteſtas ſupra omnes homines dominorum meorum pietati cœlitùs data eſt.* Et in fine Epiſtolæ. *Ego quidem juſſioni ſubjectus, &c. Utrobique ergo quod debui, exolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi minimè tacui.*

Theophilactus in c. 13. Ep. ad Rom. univerſos complectitur: *Sive Sacerdos ſit, ſive Monachus, ſive Apoſtolus, ut ſe Principibus ſubdant.*

Oecumenius in eundem locum. „ Inſtituit omnem animam, etiam, ſi Sacerdos ſit, ſive Monachus, ſive Apoſtolus, ſubjici Principibus; „ hæc enim ſubjectio non deſtruit pietatem. Ad hoc verò hortatur „ Apoſtolus, oſtendens quod Evangelium neque apoſtaſiam, neque „ inobedientiam doceat, ſed potiùs modeſtiam & obedientiam.

Bernardus Ep. 42. ad Henricum Archiepiſcopum Senonenſem.

Intel-

Intelligitis quæ dico, cui honorem, honorem; omnis anima, inquit, *potestatibus sublimioribus subdita sit, si omnis & vestra, quis vos excepit ab universitate, si quis tentat excipere, conatur decipere.*

Hugo de sancto Victore, de sacramentis fidei lib. 2. p. 3. c. 4. *Terrena potestas caput habet Regem, spiritualis potestas habet summum Pontificem; ad potestatem Regis pertinent quæ terrena sunt, & ad terrenam vitam facta omnia; ad potestatem summi Pontificis pertinent quæ spiritualia sunt, & vitæ spirituali attributa universa.*

Alexander Alensis parte 3. q. 40. memb. 5. Hugonis verba refert & probat, ac deinde ex verbis Petri sic concludit: „Ad illud quod objicitur de Canonicâ quod Rex præcellit, verum est in ordine suo, scilicet ad corporalem vindictam exercendam, quâ vindicta si delinquat, „non habet qui eum puniat nisi Deum.

Innocentius III. cap. *per venerabilem qui filii sunt legitimi. Rex Franciæ,* inquit, *superiorem in temporalibus minimè recognoscit.*

Innocentius IV. cap. *Noverit*, de sentent. excommunicationis, *in temporali autem generaliter & generalis Ecclesiæ solus Imperator, qui universis & Clericis & Laicis in temporalibus præesse debet, privilegium concedere potest.*

Ex iis & aliis similibus invictè, ni fallor, demonstratur potestatem civilem & temporalem Regum non dependere à potestate Ecclesiasticâ: illa enim potestas ab aliâ non dependet quæ à solo Deo emanat, quæque non aliam supra se agnoscit præter divinam; sed ut ex testimoniis allatis liquet, potestas Regum à Deo emanat, nec in suo genere ullam aliam potestatem præter divinam superiorem agnoscit; ergo potestas civilis naturâ suâ non dependet ab Ecclesiasticâ, ac proinde Romani Pontifices neque directam neque indirectam in temporalia Regum auctoritatem habent.

Dico nec directam, nec indirectam ad sensum adversariorum, ex illis namque quidam aiunt Pontificem Romanum directam habere in temporalia auctoritatem; modestiores verò eam vocant indirectam, sed utraque sententia videtur in idem recidere, quippe utraque supponit Reges regnis spoliari posse auctoritate pontificiâ. Totum discrimen in eo est, quod illi dicant per auctoritatem pontificiam immediatè id fieri: isti verò contendant ex spiritualis potestatis usu effectum hunc sequi, ita ut ex excommunicatione, quæ pœna spiritualis est, sequatur necessariò privatio bonorum temporalium. Hinc videre est omnia nostra argumenta tam indirectam hanc potestatem, quàm directam impugnare; quippe cum ostendamus ci-

vilem poteſtatem ab Eccleſiaſticâ minimè pendere; inde ſequitur ex ſpirituali pœnâ temporalem minimè ſequi. Deinde ut oſtendimus ubi de excommunicatione, abſurdum eſt dicere hominem per eam privari bonis aut officiis temporalibus ſibi jure naturæ debitis. Itaque poteſt equidem Eccleſia Regem tyrannicè imperantem, aut veræ religionis hoſtem, monere & adhortari ut rectiùs imperet, vel ut religionem tueatur, & ad ſummum aliquibus fortè in caſibus ipſum communione Eccleſiæ privare. At inde minimè ſequitur eum regno aut bonis temporalibus privatum eſſe, cum Eccleſiæ poteſtas nullos alios, ſive proximos, ſive remotos effectus habeat præter ſpirituales: ſed hoc fuſiùs oſtendetur in ſequentibus.

§. II.

Reges peccantes à nemine præterquam à Deo temporali pœnâ plecti poſſe.

NUlla major Regibus pœna poteſt inferri quàm ſi regnis ſuis ſpolientur, adeo ut plerique malint vitam potiùs quàm regnum amittere. Quare ſi Reges peccantes poſſent ab Eccleſiâ directè vel indirectè deponi, neceſſe foret pro falſis habere illa Patrum teſtimonia, quæ peccata Regum & Imperatorum ſolius Dei judicio, examini & correctioni quoad materialem ſive temporalem pœnam reſervata eſſe docent, & judicio humano ſubjacere negant: enimverò hoc ſenſu plerique ſanctorum Patrum interpretantur hæc Davidis verba, Pſal. 50. *Tibi ſoli peccavi.*

Clemens Alexandrinus lib. 4. Stromat. *Deinde*, inquit, *tacitè ſignificans peccatum quod legi non ſubjicitur, ſcitè modeſtiam ſuam oſtendens, ſubjungit: Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci.*

Auctor Commentarii in Pſalmos, qui ſub Arnobii nomine vulgatus eſt, in Pſal. 50. *Tibi ſoli peccavi, omniſque ſub judicio venit cum deliquerit, Deo peccat & legibus mundi: hic autem Rex ſub nullo alio niſi ſub Deo ſolo agens, ipſum ſolum ſuper poteſtatem metuens Deo ſoli peccavit.*

S. Hieronymus Ep. 46. ad Ruffinum: *Tibi ſoli peccavi, Rex enim eram, & alium non timebam.* Idem habet Epiſtolâ 22. ad Euſtochium c. 5.

S. Ambroſius in Apolog. David. c. 4. „ Qui tenentur legibus audent ſuum negare peccatum, dedignantur rogare indulgentiam quam

„ pete-

„ petebat qui nullis dedignabatur legibus humanis. *Et c.* 10. Tibi soli „ peccavi, Rex utique erat, nullis ipse legibus tenebatur, quia libe„ ri sunt Reges à vinculis delictorum, neque enim ullis legibus ad pœ„ nam vocantur tuti imperii potestate. Homini ergo non peccavit, „ cui non tenebatur obnoxius. *Idem lib.* 2. *Ep.* 7. David Rex ait, „ Tibi soli peccavi: Regali enim subnixus fastigio quasi legum Do„ minus legibus reus non erat, soli Deo obnoxius tenebatur, qui Do„ minus est potestatum.

Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Joann. c. 56. *Sic enim in rebus etiam humanis fieri conspicimus; quippe nemo leges Regum impunè reprobat, nisi Reges ipsi in quibus prævaricationis crimen locum non habet: prudenter enim dictum est impium esse qui Regi dixerit: iniquè agis.* Cassiodorus in Psalm. 50. *Tibi soli peccavi, quia Rex omnibus superior est, & à Deo solo puniendus.*

Agapetus in Paræneticoad Just. num. 27. *Tibi ipsi custodiendi leges impone necessitatem, cum non habeas in terris, qui te possit cogere: sic enim tu legum præ te feres cultum.*

Gregorius Turonensis hist. lib. 3. c. 17. *Si quis è vobis, ô Rex, justitiæ limites transcendere voluerit, à te corripi potest; si verò tu receſseris, quis te corripiet; loquimur enim tibi, si volueris, audis, si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is qui se pronuntiavit esse justitiam.*

Isidorus Hispalensis: *Difficile est Principem regredi ad melius, si vitiis fuerit implicatus; populi enim peccantes judicem metuunt, & à malo suo legibus coërcentur: Reges autem nisi soli Dei timore metuque gehennæ coërceantur, liberè in præceps ruunt, & per abruptum licentiæ in omne facinus vitiorum labuntur.*

Hincmarus Rhemensis..... *Dicunt sapientes, quia iste Princeps Rex Gallorum nullorum legibus vel judiciis subjacet, nisi solius Dei, qui eum in regno quod suus Pater illi dimisit, constituit; quoniam solius Dei debet principatui subjici, à quo solo potuit in principatu constitui.*

Yvo Carnotensis Ep. 171. „ Et quia dispensationes rerum tempora„ lium Regibus attributæ sunt, & basilei, id est, fundamentum populi „ & caput existunt, si aliquando potestate sibi concessâ abutuntur, non „ sunt à nobis graviter exasperandi; sed ubi Sacerdotum monitionibus „ non acquieverint, divino judicio sunt reservandi; ubi tantò districtius „ sunt puniendi, quantò minùs fuerint divinis admonitionibus obnoxii.

Euthymius in Psalm. 50. *Tibi soli peccavi: cùm Rex sum, & te solum commissorum à me scelerum judicem habeam, tibi soli peccasse videor;*

hoc

hoc est, tibi soli judici subjicior, cæterorum enim omnium ego Dominus sum, & obpotentiam meam licere videntur quæcumque libuerint.

Innocentius III. in 4. Psalm. Pœnitentialem. „ Tibi soli, &c. Si „ diceret manifestius peccatum meum tibi soli relinquitur puniendum, „ eo quod alium non habeam superiorem qui me possit punire, cum ip- „ se sim Rex. *Et infrà*: Aliud est in aliquem peccare, & aliud alicui; in „ aliquem peccat qui committit in illum offensam: alicui peccat qui ejus „ subjacet ultioni; Rex utique soli Deo, cæteri verò & Deo peccant „ & Regi: subdit hoc tempore legis naturæ fuisse, non Evangelii: sed „ non video quâ de causâ discrimen istud statuat.

Haymo in Psalm. 50. „ Tibi soli peccavi, quia cum Rex sim, nul- „ lus habet potestatem punire peccatum meum nisi tu solus.

Alexander Alensis in eundem Psalmum. „ Tibi soli, &c. quia non „ est super me alius quàm tu qui possit punire; ego enim sum Rex, & „ non est aliquis præter te super me.

Lyranus in eundem Psalmum. „ Tibi soli peccavi tanquam judici, „ & punire potenti, peccaverat enim contra Uriam, & alios occasione „ hujus interfectos: tamen quia Rex erat, non habebat judicem supe- „ riorem qui posset eum punire nisi Deum.

S. Thomas 1. 2. q. 96. a. 5. ad 3. Ad tertium „ dico quod Princeps „ dicitur esse solutus à lege, quantùm ad vim coactivam legis, nullus „ enim propriè cogitur à seipso, lex autem non habet vim coactivam, „ nisi ex Principis potestate: sic igitur Princeps dicitur esse solutus à „ lege, quia nullus in ipsum potest judicium condemnationis ferre, si „ contra legem agat: Unde super illud Psalmi 50. Tibi soli peccavi, „ glossa dicit quod Rex non habet hominem qui facta sua dijudicet, „ sed quantùm ad vim directivam legis Princeps subditur legi propriâ „ voluntate. Mitto innumeros alios recentiores qui locum illum Psal- mi 50. eodem modo interpretantur.

Itaque ex hoc scripturæ loco juxta unanimem sanctorum Patrum & Scriptorum Ecclesiasticorum sensum explicato, evidenter deducitur Reges à solo Deo judicari, corrigi, puniri posse pœnâ aliquâ temporali; quod quidem verum esse non posset, si Romani Pontifices eorum deponendorum potestatem haberent, ergo scriptura & traditio huic adversatur opinioni.

Mitto quod nonnulli dicunt discrimen esse inter veteris & novi Testamenti sacerdotium, & illud quidem nihil auctoritatis temporalis in Reges habuisse: at verò non idem dicendum de isto. Quippe sancti Patres ex hoc loco non tantùm concludunt Reges Israël haud

haud fuiſſe ſubditos Sacerdotibus Judaïcis, ſed univerſim Reges nulli niſi Deo ſubjectos eſſe, quod & ipſum ſonat ſcripturæ locus, dum enim dicit David ſe ſoli Deo peccare, ſatis indicat regalem poteſtatem in causâ eſſe ut à ſolo Deo pendeat, non autem Sacerdotii Judaïci imperfectionem: adde quod nulla ratio ſolida reddi poteſt, propter quam Reges Judaïci non potuerint à Sacerdotibus deponi, poſſint verò Reges Chriſtiani à ſummo Pontifice; nam quod nonnulli nugantur rationem diſcriminis inter vetus ac novum Teſtamentum hanc eſſe, quod in antiquo fœdere regnum ſacerdotale eſſet, in novo verò ſacerdotium regale, puerile planè commentum eſt quod refutatione non indiget: nec enim verum eſt aut Reges veteris legis fuiſſe Sacerdotes, aut Sacerdotes novæ legis eſſe Reges. Nec illuc pertinet B. Petri dictum: *Vos autem eſtis regale ſacerdotium, gens ſancta, &c.* quod de omnibus omninò Chriſtianis dictum eſt, qui Sacerdotes & Reges metaphoricè ab ipſo dicuntur.

§. III.

In quo oſtenditur Eccleſiam non poſſe vi & armis reſiſtere Regibus, etiam poteſtate ſuâ abutentibus, ſed teneri eos patienter ferre.

TAntùm abeſt ut Eccleſia poſſit peccantes Reges regnis ſuis ſpoliare, ut è contrà teneatur eos patienter ferre, nec unquam illi liceat quovis obtentu, vi & armis illis obſiſtere, etiamſi hæretici ſint aut impii, vel quemquam ad reſiſtendum, ſive directè, ſive indirectè ſollicitare. Ad id verò probandum adducere opportet tum dicta, tum facta eorum qui Regibus impiis & hæreticis aut parendum eſſe docuerunt, aut reverà paruerunt, quamvis facilè potuiſſent illorum jugum excutere, & alios in eorum locum Reges conſtituere.

Primùm autem in antiquo fœdere plurima extant exempla obſequii à viris ſanctis & piis, impiis Regibus exhibiti. Sic Iſraëlitæ in Ægypto Pharaoni licet impio & tyranno ſemper paruerunt, nec ipſi adverſus eum rebellarunt, à Deo ſolo opem expectantes, quamlicet præſentem eſſe ſatis ſentirent, non egreſſi ſunt tamen ex Ægypto niſi permittente Pharaone. Poſtquam verò proprios Reges aut

Judices habuerunt, licet ex iis quamplurimi fuerint impii & religionis patriæ desertores, ut Achaz & Manasses Reges Juda, qui templum Hierosolymitanum idolis polluerunt, nunquam tamen quidquam à Sacerdotibus ad eos regno exturbandos tentatum esse leges; quin etiam cùm in servitutem sunt transacti, per Jeremiam jussit Deus ut essent subditi Nabuchodonosori Jeremiæ 27. utque pacem civitatis, ad quam volente Deo deducendi erant, procurarent; ideoque Regibus successoribus Nabuchodonosoris paruerunt, & non sine eorum mandato Hierosolymam redierunt. Cumque Assuerus edictum tulisset ut Judæi omnes necarentur, Mardochæus & alii Judæi ad preces & jejunium tantùm confugerunt. Quod verò apud Samuelem est de jure Regis omninò rectè insipienti apparet, ut observat Grotius, nec de jure vero intelligendum id est de facultate honestè & justè aliquid agendi; longe enim alia ratio præscribitur in eâ parte legis, quæ est de officio Regis, neque nudum factum judicari; nihil enim esset in eo eximium: sed factum, quod effectum aliquem juris habeat, id est, non resistendi obligationem, ut sensus sit Regi ista in vos tam crudelia molienti resistere non poteritis: ideò additur populum istis injuriis pressum Dei opem imploraturum, quia scilicet humana remedia nulla extarent.

In novo verò fœdere, dum Christus reddi jubet quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, *Matth. 22. v. 21.* intelligi satis voluit obedientiam deberi Regibus cum patientiâ conjunctam. Huc respicit Paulus Rom. 13. scribens: *Reddite omnibus debitum, cui vectigal, vectigal, cui honorem, honorem, cui timorem, timorem.* Ibidem monet eos qui resistunt potestati, resistere divinæ ordinationi, jubetque iis obediri, non tantùm propter iram, sed & propter conscientiam. Idem Ep. ad Titum 3. v. 1. commendat obsequium Principibus debitum, admone, inquit, illos Principibus & Potestatibus subditos esse. Præcipit eadem Petrus Ep. 1. c. 2. *Subjecti estote omni creaturæ propter Deum, sive Regi quasi præcellenti, sive Ducibus tanquam ab eo missis, quia sic est voluntas Dei.* Porrò subjectio illa quam Christus & Apostoli docent Imperatoribus & Regibus (qui tum impii erant, & idolorum cultores) deberi, in alio consistere nequit quàm in non obsistendi necessitate. Hinc idem Apostolus Petrus dum docet obediendum esse dominis discolis, nihil aliud sibi vult quàm esse patienter ferendas eorum injurias. *Regem*, inquit, *honorate, servi subditi estote in omni timore dominis non tantùm bonis & modestis, sed etiam discolis: Hæc enim gratia si propter Dei conscientiam sustinet, quis tristi-*

triſtitiæ patiens injuſtè, quæ enim eſt gloria, ſi peccantes & colaphiſati ſuffertis; ſed ſi bene facientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum.

Quod ſi ſervos reſiſtere non oportet dominis etiam iniquis & moroſis, multò magis non licet obſiſtere Regibus & Principibus licet injuſtis & impiis; ſed patienter iſtorum non ſecus ac illorum ferendæ ſunt injuriæ propter Reipublicæ tranquillitatem; nam ſi Regi reſiſtere liceret, quotidie in Republicâ turbæ ſeditionis orientur, ut obſervat Dio Caſſius hanc in rem à Grotio relatus: *Ego verò*, inquit, *neque decorum exiſtimo ut Rector civitatis ſubditis cedat, neque ſpem eſſe ad ſalutem, ſi quod parere poſitum eſt velit imperare: cogitate enim quis futurus ſit ordo in familia, ſi à junioribus ſenes ſpernantur. Unde ſanitas ægrotantibus, ſi non per omnia medicis pareant, quid tuti navigantibus ſi plebs nautica gubernantium juſſa contemnat; natura quippe id neceſſarium & hominibus ſalutare, ut alii quidem imperent, alii verò pareant.* Eâ de causâ Livius lib. 27. ait, *ut parentum ſævitiam, ſic patriæ patiendo ac ferendo leniendam eſſe.* Et Tacitus hiſt. lib. 6. *bonos Imperatores voto expetendos, qualeſcumque tolerandos.* Ab hac porrò lege non diſcedit conſuetudo veterum Chriſtianorum; nam quanquam Imperatores tunc peſſimi forent & religionis Chriſtianæ infenſiſſimi hoſtes, nunquam tamen Chriſtiani qui ob multitudinem non parum potuiſſent, adverſus eos arma moverunt, aut iis qui ipſis ſeſe opponebant, adjunxerunt: *Circa majeſtatem Imperatoris*, inquit Tertullianus ad Scapulam, *infamamur, tamen nunquam Albiniani, vel Nigriani, vel Caſſiani inveniri potuerunt Chriſtiani*: Et ex Apologetico: *Unde*, inquit, *Caſſii, & Nigrii, & Albini, qui inter duas lauros obſident Cæſarem; unde qui faucibus ejus exprimendis paleſtricam exercent; unde qui armati palatium irrumpunt, omnibus tot Sigeriis & Partheniis audaciores? de Romanis, ni fallar, id eſt non Chriſtianis.*

At, inquiunt, vires tum temporis Chriſtianis non animi defuerunt, imò eodem Tertulliano teſte, *vires iis erant tantæ, ut una nox pauculis faculis largitatem ultionis potuiſſet operari, ſi malum malo diſjungi per nos licuiſſet; ſed abſit ut aut igne humano vindicetur divina ſecta, aut doleat pati in quo probatur, ſi enim hoſtes & apertos non tantùm vindices occultos agere vellemus deeſſet nobis vis numerorum & copiarum: plures nimirum Mauri & Marcomanni, ipſique Parthi vel quantiscumque, unius tamen loci & ſuorum finium gentes quam totius orbis externi ſumus, & veſtra omnia implevimus, urbes, inſulas, caſtella,*

ſtella, municipia, conciliabula, caſtra ipſa, tribus, Decurias, Palatium, Senatum, forum, ſola vobis relinquimus templa: cui bello non idonei, non prompti fuiſſemus, etiam copiis impares, qui tam libenter trucidamur, ſi non apud iſtam diſciplinam magis occidi liceret quàm occidere.

Ergo non quia vires ipſis deerant, primi illi Chriſtiani Reges impios & perſecutores tolerarunt; ſed quia iſtud ſuæ religionis eſſe arbitrabantur, ſequebantur ſcilicet illi exemplum Chriſti, qui cum poſſet legiones Angelorum accerſere, ut defenderetur, maluerat crucem ſubire, ut nobis eſſet exemplum patientiæ: ſciebant eum nihil aliud Chriſtianis in aliquo loco vexatis conceſſiſſe, quàm ut fugam capeſſerent. In animo habebant monitum Petri adhortantis Chriſtianos ad patientiam exemplo Chriſti, qui cum peccato vacaret, & doli omnis immunis eſſet, convitia convitiis non repoſuit, neque inter patiendum minatus eſt, *ſed tradidit ſe judicanti injuſtè*, aut ut in Græco habetur, *juſtè*. Hac præcipuè patientiâ Chriſtianam Religionem invaluiſſe legimus: *Inde eſt*, inquit Cyprianus in lib. ad Demetr. *quod nemo noſtrum quando apprehenditur, reluctatur, nec ſe adverſus injuſtam violentiam veſtram, quamvis nimius & copioſus ſit noſter populus ulciſcitur, patientes facit de ſecuturâ ultione ſecuritas.* Et Lactantius: *Confidimus enim majeſtati qui tam contemptum ſui poſſit ulciſci, quàm ſervorum ſuorum labores & injurias: & ideò cum tam nefanda perpetimur, ne verbo quidem reluctamur, ſed remittimus ultionem:* quibus conſentiens Auguſt. de Civitate Dei lib. 22. hæc ait: *neque tunc ſub Imperatoribus Ethnicis, civitas Chriſti quamvis peregrinaretur in terris, & haberet tam magnorum agmina populorum, adverſus impios perſecutores pro ſalute temporali pugnavit, ſed potiùs ut obtineret æternam non repugnavit. Ligabantur, cædebantur, includebantur, torquebantur, urebantur, laniabantur, trucidabantur, & multiplicabantur. Non erat eis pro ſalute pugnare, niſi ſalutem pro ſalute contemnere:* hinc celebre illud Proverbium, *ſanguis Martyrum ſemen Chriſtianorum.*

Quod ſi quis dicat Eccleſiam equidem nihil poteſtatis habere in Reges Ethnicos qui nunquam fuerunt baptiſati; at rem diverſo modo ſe habere in eos qui vel Chriſtiani ſunt, vel baptiſati à fide defecerunt: attendere hunc jubemus ad ea quæ Chriſtiani tolerarunt, cum Principes baptiſati à fide Catholicâ defecêre. Dicat an quiſquam in Julianum Apoſtatam inſurrexerit? Num Romani Pontifices quidquam adverſus Conſtantium, Valentem, & alios Arianos Imperatores moliti fuerint? Num Reges Gothos in Italiâ regnan-

tes,

tes, & sæpè sibi insidiantes, aut bona Ecclesiæ invadentes, deponere tentaverint? Uno verbo num quisquam ante Gregorium VII. aliquam sibi in temporalia Regum autoritatem asseruerit, aut in quemquam sententiam privationis regni tulerit: hoc si ostendant adversarii, ipsi vicerint; si verò ostendere minimè possint, fateantur ergò necesse est, Romanos Pontifices hujusmodi potestatem non habere; nec enim dubium est quin si illam habuissent, eâ fuissent usi, cum multoties ejus executioni mandandæ sese obtulerit occasio.

Verùm enimverò Episcopi solùm istâ in Reges potestate usi non sunt, verùm etiam declararunt se nihil ejusmodi posse tentare. Sic Gregorius Nazianzenus orat. 1. in Julianum Apostatam, docet nullum aliud remedium adversus ejus sævitiam in Ecclesiâ esse, præter preces, lacrymas, & patientiam: „Cæterùm, *inquit*, Dei clemen„tiâ inhibitus atque repressus est, Christianorumque lacrymis quas „multas multi profuderunt, quod solum adversus persecutorem re„medium est. Ostendant tandem quæ ratio atque æquitas sit nos in„juriis etiam & cruciatibus affectos tolerare, ipsos autem ne parcenti„bus quidem parcere: si enim rem expendamus, cum quibusdam tem„poribus ipsi potentiâ floruerimus... Quid tandem simile à Christia„nis vestri perpessi sunt, qualia sæpe numerò à vobis Christiani pertu„lerunt? Quam libertatem vobis eripuimus? In quos plebem furen„tem concitavimus? Quibus Præfectos immisimus, plura etiam ipsis „quam imperatum esset exequentes? Quibus periculum vitæ creavi„mus, imò quosnam à Magistratibus dignitatibusque summovimus, „aliisque honoribus qui præstantissimis quibusque viris debentur: & „ut compendio dicam, eccui aliquid simile intulimus, qualia multa „à vobis partim admissa, partim denuntiata sunt. Ita Gregorius Nazianzenus declarat nec licere Christianis, cum persecutionem patiuntur adversus eos à quibus vexantur insurgere, nec cum potentiores sunt eos vexare à quibus aliquandò vexati sunt.

Adversus Christianum Imperatorem injusta tentantem, & Ecclesiæ jura invadentem, nulla præter patientiam arma adhiberi oportere, nec ullo pacto resistendum esse sæpiùs docet Ambrosius: *Coactus*, inquit, oratione in Auxentium *repugnare non novi, dolere potero, potero flere, potero gemere, adversus arma, adversus milites Gothos quoque, lacrymæ meæ arma sunt, aliter nec debeo, nec possum resistere.* Idem lib. 2. Ep. 4. ad Marcellinam sororem, cùm Valentinianus junior Ecclesiam majorem Arianis tradi jussisset, ait se quamvis potuisse, non obstitisse Imperatori, & hoc illicitum judicasse:

„ Exigebatur, *inquit*, à me ut compescerem populum, referebam in
„ meo jure esse ut non excitarem in Dei manu ut mitigaret: postremò si
„ me incentorem putant, jam in me vindicari oportere vel adducere in
„ quas vellent terrarum solitudines.... Rogamus Auguste, non pugna-
„ mus, non timemus, sed rogamus; hoc Christianos decet, ut tranquil-
„ litas pacis optetur, & fidei veritatisque constantiâ, nec mortis revoce-
„ tur periculo.... Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem
„ Ecclesiæ: publicorum tibi mœnium jus commissum est, non sacro-
„ rum; interroganti deinde Ambrosium Notario; si tyrannus est, scire
„ volo, ut sciam quemadmodum adversus te præparem, ut respondes.
„ Retuli, inquit, dicens me nihil in præjudicium feciſſe Ecclesiæ, eo
„ tempore quo audieram occupatam esse militibus Basilicam, gemi-
„ tum tantommodò liberiorem habuisse, multisque adhortantibus ut
„ eò pergerem, dixisse, tradere Basilicam non possum; sed repugnare
„ non debeo.... Si hæc tyrannis videtur, habeo arma, sed in Christi no-
„ mine habeo offerendi mei corporis potestatem: quid moraretur fe-
„ rire, si tyrannum putaret? Veteri jure à Sacerdotibus donata impe-
„ ria, non usurpata, & vulgò dici quod Imperatores Sacerdotium ma-
„ gis optarint quàm imperium: Christus fugit ne Rex fieret, &c.
Ex his constat Ambrosium existimasse Imperatoribus etiam injusta
adversus Ecclesiam tentantibus non esse vi & armis resistendum, nec
eos propterea de throno dejiciendos, sed patienter ferendos illorum
conatus, licet non iis assentiendum sit.

Sanctus Augustinus in expositione propositionum in Ep. ad Rom.
observat nullum Christianorum per religionem ab obedientiâ Regibus
debitâ immunem fieri. „ Rectissimè, *inquit*, admonet ne quis ex eo
„ quod à Domino suo in libertatem vocatus est, factus Christianus, ex-
„ tollatur in superbiam, & non arbitretur in hujus vitæ itinere servan-
„ dum esse ordinem suum, ut potestatibus sublimioribus, quibus pro
„ tempore rerum temporalium gubernatio tradita est, existimes non
„ esse subdendum; cum enim constemus ex animo & corpore, quandiu
„ in hac vita temporali sumus, etiam rebus temporalibus ad subsidium
„ degendæ hujus vitæ utamur: oportet nos ex eâ parte quæ ad hanc vi-
„ tam pertinet, subditos esse potestatibus, id est, hominibus res huma-
„ nas cum aliquo honore administrantibus; ex illâ verò parte quâ cre-
„ dimus Deo, & in regnum ejus vocamur, non nos oportet esse subdi-
„ tos cuiquam homini idipsum in nobis evertere cupienti, quod Deus
„ ad vitam æternam donare dignatus est. Si quis ergo putat, quoniam
„ Christianus est, non sibi esse vectigal reddendum aut tributum, aut

„ non

„non esse exhibendum honorem debitum iis qui hæc curant potesta-
„tibus in magno errore versatur. Item si quis putat se esse subden-
„dum, ut etiam in suâ fide habere potestatem arbitretur, eum qui tem-
„poralibus administrandis aliquâ sublimitate præcellit in majorem er-
„rorem labitur; sed modus iste servandus est quem Dominus ipse
„præscribit ut reddamus Cæsari quæ Cæsaris sunt, & Deo quæ Dei
„sunt; quanquam enim ad illud regnum vocemur, ubi nulla erit po-
„testas hujusmodi, in hoc tamen itinere dum agimus donec perveniа-
„mus ad illud sæculum, ubi sit evacuatio omnis principatus & potesta-
„tis, conditionem nostram pro ipso rerum humanarum ordine tolere-
„mus, nihil simulatè facientes, & in eo ipso non tam hominibus quàm
„Deo qui hæc jubet obtemperantes. Ad id verò quod objiciunt à po-
testatibus istis Christianos esse vexatos, ac proinde illi obedientiam non
deberi, sic respondet: „Potest, *inquit*, movere aliquos cum cogitave-
„rint ab istis potestatibus, sancti pœnis affecti & necati sunt. Quod
„ait, ideoque necessitate subditi estote, ad hoc valet ut intelligamus,
„quia necesse est propter hanc vitam subditos nos esse oportere, non
„resistentes si quid illi auferre voluerint, in quo sibi potestas data est de
„temporalibus rebus quæ quoniam transeunt, ideo & ista subjectio
„non in bonis quasi permansuris, sed in necessariis hujus temporis con-
„stituenda est. Tamen quoniam dixit necessitate subditi estote, ne
„quis non integro animo & pura dilectione subditus fuerit hujusmodi
„potestatibus, addidit dicens, non solùm propter iram, sed & propter
„conscientiam, id est, non solùm ad iram evadendam, quod potest
„etiam simulatè fieri; sed ut in tuâ conscientiâ certus sis illius dile-
„ctione te facere cui subditus fueris jussa Domini tui. Ita Augustinus
solidè & luculenter assertionem nostram ex scripturus astruit, & omnia
adversariorum effugia præcludit. Idem inculcat in Psalm. 124. his ver-
bis. „Ille fortè impius est & inquus, tu autem fidelis & justus: indi-
„gnum est ut justus & fidelis serviat iniquo & infideli: non hoc dixit,
„sed magis serviat. Quod autem dixi de domino & servo, hoc intelli-
„gite de potestatibus, Regibus, & de omnibus culminibus hujus sæcu-
„li; aliquando enim potestates bonæ sunt & timent Deum, aliquando
„non timent. Julianus extitit infidelis Imperator, nonne extitit Apo-
„stata iniquus & idololatra? Milites Christiani servierunt Imperatori
„infideli, ubi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant nisi
„eum qui in cælo erat. Quando volebat ut idola colerent, ut thurifi-
„carent, præponebant illi Deum: quando autem dicebat producite
„aciem, ite contra illam gentem, statim obtemperabant; distingue-

„bant

„ bant Dominum æternum à Domino temporali, tamen subditi erant „ propter Dominum æternum Domino temporali.

Concilium Toletanum 4. c. 75. definit nunquam & nullâ de causâ fideles à sacramento Regibus præstito absolvi posse. *Post institutâ quædam Ecclesiastici ordinis, vel decreta*, inquiunt hujus Concilii anno 633. habiti Patres, *quæ ad quorumdam pertinent disciplinam postrema nobis cunctis Sacerdotibus sententia est pro robore nostrorum Regum & stabilitate gentis Gothorum Pontificale ultimum sub Deo judice ferre Decretum.* Et post multa de obligatione servandi sacramenti Regibus præstiti, sententia his concipitur verbis: *Quicunque à nobis vel totius Hispaniæ populis qualibet conjuratione vel studio sacramentum fidei suæ quod pro patriæ gentis Gothorum statu vel conservatione regiæ salutis pollicitus est, temeraverit, aut Regem nece attrectarit, aut potestate regni exuerit & præsumptione tyrannicâ regni fastigium usurparit, anathema sit, &c.*

Post hanc sententiam tertiò pronuntiatam & ab omnibus probatam, additur admonitio ad Reges, de modo quo populum regere debeant; deinde in eos qui tyrannicè & crudeliter se gesserint, nulla statuitur pœna, sed imprecatio fit ut à Christo inferatur. *Anathematis*, inquiunt, *sententia à Christo Domino condemnetur, & habeat à Deo separationem atque judicium propter quod præsumpserit prava agere, & in perniciem regnum convertere.* Ergo non existimabant illi Episcopi mortali cuiquam licere Reges deponere, & eorum subditos & fide & obedientiâ ullo pacto eximere.

Unum addam Coronidis vice Gregorii Magni testimonium disertè asserentis sibi nullatenus licuisse in mortem cujusquam consentire, lib. 7. Ep. 1. Indict. 1. *De quâ re*, inquit, *unum est quod breviter suggeras serenissimis Dominis vestris; quod si ego servus servorum in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens, nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summâ confusione esset divisa; sed quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miscere formido.* Quantùm ab illâ Gregorii Magni sententiâ fuerunt alieni Pontifices, qui magnorum bellorum innumerarumque cædium autores fuerunt, cum sententiâ depositionis in Reges prolatâ ipsorum regna, vel aliis, vel primo occupanti tradiderunt, cunctosque insuper ad bella gerenda commoverunt; quod quantùm à religionis Christianæ præceptis instituto abhorreat, ex dictis hoc paragrapho satis & abundè liquet.

§. IV.

§. IV.

Principibus in rebus civilibus & temporalibus omnes esse subjectos.

NEminem à ſummis Pontificibus, à fide & obedientiâ quæ in rebus temporalibus Principibus debetur eximi poſſe ex eo manifeſtè colligitur, quod omnes omninò Regibus in iſtis ſubjecti eſſe neceſſariò debeant. Quippe omnes Paulus alloquitur, cum ait Rom. 13. *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Hanc porrò obedientiam Regibus ita debitam eſſe, ut nullus ab eâ eximatur, aut religionis causâ eximi poſſit, ex ipſius Chriſti verbis colligere eſt: cum enim hujus temporibus quidam apud Judæos emerſiſſent qui docerent illicitum eſſe tributum pendere Cæſari, utpote tyranno & religionis hoſti, interrogatus eâ de re quid ſentiret Chriſtus, cùm petiiſſet numiſma cenſus, interrogaſſetque cujus eſſet inſcriptio & effigies, & reſponſum fuiſſet eam eſſe Cæſaris, adjecit: *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Matth. 22. v. 2. Quibus verbis probatur non modò religioni non officere ſi tributum reddatur Cæſari, ſed partem religionis eſſe, ut quæ ſunt Cæſaris reddantur Cæſari: quò certè reſpicit Paulus Rom. 13. ſcribens: *Reddite omnibus debitum; cui vectigal, vectigal; cui tributum, tributum; cui honorem, honorem.* Ipſe etiam Chriſtus tributum pro ſe & pro ſuis ſolvi voluit, Matth. 17. Itaque ex Evangelio conſtat omnes omninò Chriſtianos teneri obedientiam in temporalibus præſtare Regibus & Principibus; allatis enim in locis poteſtatis nomine ſola intelligitur poteſtas civilis, non Eccleſiaſtica, ejus enim poteſtatis quæ gladio utitur ibi fit mentio, quæ vindex eſt Dei in iram, quæ timorem incutit, cui vectigal debetur & tributum: ſed iſta poteſtas non eſt Eccleſiaſtica, ſed civilis, nec aliter ſancti Patres poteſtatem de quâ hîc fit mentio intellexerunt, Irenæus lib. 1. c. 24. Tertull. in Apologetico, Origenes lib. 9. in Epiſt. ad Romanos homil. 23. Auguſt. Homil. 31. in Pſalmum 118 & lib. de Catechiſandis rudibus, c. 21. contra Ep. Parm. lib. 1. c. 7. Hilar. Diaconus in cap. 13. Ep. ad Rom. Baſil. Monaſt. inſtit. c. 22. ubi etiam poteſtates ſpirituales excludit; *poteſtatibus*, inquit, *mundi non ſpiritualibus*, atque id ex iis quæ deinceps adjecit, de claravit, cum de tributis & de vectigali

locutus est: qui verò inde probant obediendum esse non tantùm temporali, sed & spirituali potestati, id concludunt, *quia*, ut inquit Symmachus in Apologiâ, *si Paulus in humanis seipsum etiam subjicit Imperatori quæ ad spiritualia, tanto adhuc magis decet Imperatorem subdi debere Ecclesiasticæ potestati.* Itaque ex Apostoli Pauli testimonio constat omnes debere esse in temporalibus civili potestati subjectos, nec ab eâ subjectione quemquam per spiritualem potestatem eximi posse.

Hoc ipsum profitentur sancti Patres, Justinus Apol. 2. *Non solum Deum*, inquit, *Christianorum omnium nomine adoramus, & vobis lati inservimus Imperatores ac Principes hominum esse profitentes.* Athanasius Constantii Imperatoris mandatis licet injustis parere se scribit in apologetico ad ipsum. „Nequaquam, *inquit*, restiti mandatis tuæ pietatis... „Certè me profectioni adornabam, nam & hujus quoque rei conscius „ est Montanus, ut litteris suis acceptis, si damnatus fuissem scribere sta„tim decederem, & promptitudine obsequendi mandatum tuum an„teverterem. Non enim ita insanio ut hujusmodi mandatis contradi„cendum putarim: non enim restiti Decreto pietatis tuæ, neque „ Alexandriam ingredi conabor, quandiu id per tuam humanitatem „non licebit.

Osius Cordubensis ad Constantium. *Tibi*, inquit, *imperium Deus commisit, nobis quæ sunt Ecclesiæ concredidit, & quemadmodum qui imperium tuum malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ, &c.* Hic adde multa alia testimonia paragrapho præcedenti præsertim à nobis prolata: sed ne in his diutiùs hæream, addam tantum Romanorum Pontificum testimonia, qui se in civilibus Imperatoribus obedientiam debere protestati sunt.

Primus est Gelasius in Epist. ad Anastasium Imperatorem, quæ est octava: *Si*, inquit, *quantum pertinet ad ordinem publicæ disciplinæ, cognoscentes imperium tibi supernâ dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis Antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare sententiæ.* Sic fatetur ille ipsos religionis Antistites teneri obedientiam præstare Regibus, in iis quæ pertinent ad Reipublicæ administrationem.

Alter est Symmachus in Apologetico: *Nos quidem*, inquit, *potestates humanas merito suscipimus, defer Deo in nobis, & nos Deo deferemus in te.* Utraque ergo potestas est à Deo, & sicut Imperator potestatem spiritualem in Pontifice veneratur ac colit tanquam à Deo ipsi collatam, nec à suâ dependentem, ita Sacerdos potestati Regum temporali à Deo ipsis collatæ, & ab Ecclesiasticâ non pendenti subjectus est.

Gre-

Gregorius Magnus cum accepiſſet à Mauritio Imperatore mandatum de promulgandâ quadam lege, quâ vetitum erat militibus in Monaſteriis monaſticam vitam profiteri, eam licet injuſtam eſſe exiſtimaret, & Eccleſiæ libertati contrariam; Imperatoris tamen mandato parens promulgavit, etiam antequam ſententiam ſuam Imperatori ſignificaret. *Ego quidem*, inquit lib. 2. Ep. 62. *juſſioni ſubjectus per diverſas terrarum partes tranſmitti feci, & quia lex ipſa omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam ſerenisſimis Dominis nuntiavi; utrobique ergo quod debui exolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi minimè tacui.* Idem Ep. 64. ad Theodorum Medicum Imperatoris: *Valde autem*, inquit, *mihi durum videtur, ut ab ejus ſervitio milites ſuos prohibeat, qui ei & omnia tribuit, & dominari eum non ſolùm militibus, ſed & Sacerdotibus fecit.* Ex illo facto Gregorii conſtat in civilibus neceſſariò obtemperandum eſſe Imperatoribus, nec ipſos etiam Romanos Epiſcopos poſſe quidquam in illorum temporalia, quando leges injuſtas de rebus civilibus ferunt. Mitto Gregorii II. Joannis & aliorum dicta ſuperiùs laudata.

§. ultimus.

In quo refellitur adverſariorum opinio ex novitate.

Ultimum argumentum petitur ex novitate contrariæ ſententiæ, quæ priſcis inaudita ſæculis ubi primùm decimo Eccleſiæ ſæculo in lucem prodiit, omnes novitate ſuâ perculit: quippè in religione illud omne verum eſt quod prius eſt illud quod ab initio; illud verò falſum & erroneum, quod aliquando ignotum fuit & poſteà inventum: nobis enim nihil ex noſtro ingenio indulgere licet, aut ſequi quod ab aliis fuerit inventum; ſed oportet nos iis tantùm fidem adhibere quæ à Chriſto ab Apoſtolis ad nos uſque per traditionem manarunt: nec verò neceſſe eſt ut aliqua opinio ad religionem pertinens falſa demonſtretur, non eſt, inquam, neceſſe ut oſtendatur contrarium unquam fuiſſe creditum, quod tamen nos hac in quæſtione præſtitimus, ſed ſufficit ut aliqua opinio recentet nata demonſtretur; hoc enim poſito, ſequitur nullam ei fidem adhibendam eſſe, nam fidem ſoli debemus doctrinæ à Chriſto & Apoſtolis traditæ, de quâ conſtat per ſcripturam aut traditionem: cùm ergo aliquid

quid docetur quod neque ex ſcripturâ, neque ex traditione probari poteſt ab Apoſtolis traditum, illud meritò tanquam commentitium rejicitur. Hoc verò ſuppoſito principio quod ab iis qui vel mediocriter religionis fundamenta norunt, in dubium revocari non poteſt, nihil facilius eſt quàm adverſariorum opinionem disjicere, quippe primus hujus parens fuit Gregorius VII. Romanus Pontifex, ante hunc inaudita hæc opinio, unde Bellarminus initio libri adverſus Barclaium, inter autores quos tanquam hujus opinionis fautores laudat, nullum hoc Gregorio antiquiorem profert; nec certè ullus proferri poteſt Romanus Pontifex ante hunc, qui hanc poteſtatem vel ſibi arrogarit, vel de facto exercere conatus fuerit.

Hujus verò Pontificis tum opinio, tum actio, totum orbem novitate ſuâ obſtupefecit, ut teſtes ſunt omnes ſcriptores qui de eâ ſcripsére, à quibus unanimi conſenſu proditum eſt, depoſitionem Henrici IV. Imperatoris ab eo tentatam, omnes homines novitate ſuâ perculiſſe.

Id teſtatur Otho Friſingenſis hujus temporis ſcriptor, in fragmento quod extat in faſciculo rerum ſciendarum: „ Gregorius ſeptimus, „ *inquit*, qui tunc urbis Romæ Pontificatum tenebat, eundem Im„ peratorem Henricum quartum tanquam à ſuis deſtitutum, anathe„ matis gladio feriendum decernit, cujus rei novitate eò vehementiùs „ indignatione motum ſuſcepit imperium, quò nunquam ante hæc „ tempora hujuſmodi ſententiam in Principem Romanorum promul„ gatam noverat. *Idem Chronicorum 6. cap.* 35. Romanus Pontifex, „ *inquit*, Regem Henricum ſæpè vocatum excommunicavit, ejuſque, „ ut dicitur, conſilio & autoritate Rudolphus Allemannorum Dux à „ quibuſdam Principibus Rex creatur, quo non multò poſt in publi„ co bello occiſo, atque Hermanno Lotharingiæ Principe ſibi ſubſti„ tuto, & ipſe non multò poſt à fidelibus Regis occiditur. Lego & „ relego Romanorum Regum & Imperatorum geſta, & nuſquam in„ veni quemquam eorum ante hunc à Romano Pontifice excommuni„ catum vel regno privatum.

Teſtatur etiam Benno Cardinalis qui quanquam Imperatoris partes ſecutus eſt, & in aliis forſan nonnulla de Gregorio exageraverit, in hoc tamen cum cæteris tum temporis ſcriptoribus, & rei evidentiæ conſentiat, non eſt cur ei fides derogetur. Teſtatur autem in primo & ſecundo libro de Hildebrandi ſeu Gregorii VII. vitâ, Imperatorem Henricum IV. ab eodem Pontifice ex improviſo ſine legitimâ accuſatione, ſine canonicâ vocatione, ſine judiciario ordine, præter voluntatem & conſilium Cardinalis

dinalium excommunicatum fuiſſe, novo ac peſſimo exemplo.

Teſtantur quoque idem Epiſcopi & Clerici, quorum nomine apologia eſt conſcripta pro Henrico, quæ eſt apud Aventinum Annalium Boïorum lib. 5. fol. 179. „ In Conciliabulo Romano, *ait Aventinus*, „ Papa, Cæſarem excommunicat, proſcribit, Cæſareâ dignitate privat, „ idque per orbem terrarum atrociſſimis bellis denuntiat, omnes contra eum religionis prætextu inſtigat, etiam ſubditos ejus, quos à præſtito juramento omnique obligatione ſolvit. Plerique tum privatim, „ tum publicè indignum facinus clamitant, pro concione Gregorio „ maledicunt, Hildebrando malè precantur, ipſum odio atque libidine „ dominandi præcipitem agi vociferantur, cæleſtia oracula adulterat, „ divinas litteras falsò interpretando ſuæ libidini inſervire cogit. Idem ei objicitur à Conrado Epiſcopo Trajectenſi, in oratione pro Henrico IV. in Conventu Gerſtengenſi, anno Domini 1085. habitâ.

Valtramus Epiſcopus Hamburgenſis anno 1093. duos Apologiæ libros edidit pro Henrico IV. adverſus Gregorium VII. in quibus ex ſcripturâ & traditione docet injuſtum eſſe Gregorii conatum, & lib. 2. c. 14. exprobrat Epiſcopis qui ab eo ſtabant, *quod contra Dei ordinationem, uſum atque diſciplinam Eccleſiæ uſurpaverint ſibi ordinationem regiæ dignitatis.*

Sigebertus Abbas Gemblacenſis in Ep. pro Leodegariis ſuis anno „ 1103. ſcriptâ. Hildebrandus, inquit, Papa, qui autor eſt hujus no„ velli ſchiſmatis, & primus levavit ſacerdotalem lanceam contra diade„ ma regni: quis Pontificum Romanorum ſuis unquam Decretis au„ toriſavit, ut debeat Pontifex gladio belli in peccantes uti? Gregorius „ primus hujus nominis Papa: Quid omnes ante ſe Papæ ſuper hoc ſen„ ſerunt, & quid omnes poſt ſentire debeant, oſtendit ſcribens Sabina„ rio Diacono: *Unum eſt quod ſuggeras ſereniſſimis Dominis noſtris, quia ſi ego ſervus eorum in morte Longobardorum conſentire voluiſſem, eorum gens nec Duces, nec Comites haberet; ſed quia Deum timeo, in mortem cujuſlibet hominis me miſcere formido.* Hoc exemplo omnes à pri„ mo Gregorio Pontifices utebantur ſuo gladio ſpirituali uſque ad ulti„ mum Gregorium, id eſt Hildebrandum, qui primus ſe & ſuo exem„ plo alios Pontifices contra Imperatorem accinxit gladio belli. Idem anno 1088. hanc dicit eſſe novitatem, ſeu potiùs hæreſim Hildebrandinam. Eadem ſunt verba Arronici Belgæ & Vincentii Bellovacenſis, lib. 26. c. 84. ſpeculi hiſt.

Osbertus Leodienſis Epiſcopus in Epiſtolâ de vitâ & obitu Henrici IV. anno 1106. ſcriptâ, poſtquam narravit Gregorium VII. ad-

verſatiorum Henrici calumniis delusum, & cupiditate creandi Imperatoris impulsum, Henricum non solùm excommunicasse, sed & absolvisse omnes qui fidem ei juraverant, hæc addit. „ Quod factum „ multis displicuit (si cui displicere licet quod Apostolicus facit) & asserebant tam efficaciter quàm illicitè factum quod factum est, sed non „ ausim assertiones eorum ponere, ne videar cum eis Apostolici factum „ refellere: hæc ille timidus licet vir & Pontifici plus æquo devotus.

Eberhardus Archiepiscopus Salisburgensis in oratione de Hildebrandi Antichristiano imperio, recitatâ in Comitiis Ratisbonensibus sub Frederico II. „ Hildebrandus, *inquit*, ante omnes centum & sup„ tuaginta, primus sub specie religionis Antichristi Imperii fundamenta jecit. Hoc bellum nefandum primus auspicatus est, quod per „ ejus successores huc usque continuatur.

Ipse etiam Rodolphus Dux Sueviæ à Gregorio I. Imperator creatus in locum Henrici IV. moriens veritati testimonium perhibuit: sic enim locutus fertur, cum vulneratus in prælio mortiproximus esset: „ Videtis manum dextram meam de vulnere sauciam; hoc ego juravi „ Domino Henrico ut non nocerem, nec insidiarer gloriæ ejus: sed „ jussio Apostolica Pontificumque petitio me ad id deduxit, ut juramenta transgressor honorem mihi indebitum usurparem. Quis igi„ tur finis nos acceperit videtis, cum in manu unde juramenta violavi, „ mortale hoc vulnus accepi. Viderint ergo ii qui nos ad hoc instigave„ runt, qualiter nos duxerint, ne fortè deducti simus in præcipitium „ æternæ damnationis. Hæc ejus ultima verba referunt Helmoldus Chronici Sclavonici autor, c. 29. & Albertus Staddensis ad annum 1080.

Joannes Trithemius in Chronico ad annum 1106. *Ipse autem*, inquit, *Henricus IV. primus est inter omnes Imperatores per Papam depositus.*

Onufrius Panvinius in vitâ Gregorii VII. Cæsar & multi alii Principes ac Prælati fuerunt, qui Romani Pontificis anathema tanquam iniquum & injustum, & præter leges factum contemnebant, aliosque contemnere persuadebant & cogebant. Nicolaus Trevirensis t. 1. cont. Imp. sententiam Gregorii, obstupendam abusionem novitatis suæ, & inauditum decretum appellat.

Venericus Vercellensis, sive autor libri de conservandâ Ecclesiæ unitate: *Nova*, inquit, *& inaudita est prædicatio hujusmodi, cùm Ecclesia non habeat sibi concessum gladium, nisi Spiritus quod est Verbum Dei.*

Leodicenses Ep. ad Paschalem II. *Hildebrandus Papa qui autor est*

hujus

hujus novelli schismatis, & primus levavit sacerdotalem lanceam contra diadema Regis.

Gotofredus Viterbiensis. *Ante hanc Imperatorem non legimus aliquem à Pontifice excommunicatum, aut imperio privatum.* Idem habet autor Chronicorum æt. 6. Cuspianus in Henrico IV. Guillielmus Malmesburiensis de Guillielmo I. lib. 3. & alii.

Anonymus Autor Apologiæ pro Henrico quam edidit Urstitius inter veteres rerum Germanicarum Historicos: *Factum*, inquit, *Gregorii VII. multis displicuit, & asserebant tam inefficaciter quàm illicitè factum quod factum est.*

Lambertus Scafnaburgensis ait, Henricum postquam iniquas pacis conditiones cum Gregorio VII. iniisset, omnibus odio & execrationi fuisse. Mitto alios, cum hi abundè sufficiant, ad ostendendam opinionem adversariorum novam esse, & à Gregorio VII. primùm affectam, & cum summo Reipublicæ Ecclesiasticæ damno defensam.

CAPUT III.

In quo respondetur objectionibus.

§. I.

Respondetur autoritatibus & exemplis quæ ex sacris litteris desumuntur.

PRimum argumentum ex veteri testamento petit Bellarminus ab exemplo Oziæ Regis, qui lepra divinitùs percussus Sacerdotum judicio separatus est à cœtu populi, ex quo factum supponit ut regni administratione privatus fuerit: unde sic argumentatur: „Si ob lepram corporalem poterat Sacerdos olim Regem judicare & regno „privare, quare id non poterit novæ legis Sacerdos nunc, ob lepram „spiritualem, id est propter hæresim?

Respondeo primò, non esse idem judicium ferendum de leprâ spirituali ac de corporali, quippe corporalis lepra in veteri Testa-

mento

mento hominem privabat omni prorsùs aliorum commercio & societate, tam in civilibus quàm in cæteris: at verò lepra ſpiritualis peccati vel hæreſeos hominem tantùm privat bonis ſpiritualibus, & argumentum rectè ſic procedit: *Lepra corporalis privabat hominem commercio civili, ergo ſpiritalis ſpirituali: non autem ſic lepra corporalis privabat hominem ſocietate civili, ergo multò magis lepra ſpiritualis hominem civilibus bonis fraudat; quemadmodum enim ultio lepræ corporalis tantùm corporalis erat, ut ſcilicet qui eâ laborabat, habitaret extra civitatem, ita ultio lepræ ſpiritualis tota debet eſſe ſpiritualis, ita ut qui eâ laborat, ab Eccleſiâ ejiciatur.*

Reſpondeo Oziam leprâ divinitùs percuſſum eo quod incenſum adolere vellet ſuper altare thymiamatis à Sacerdotibus declaratum eſſe immundum, & templo expulſum, at regno minimè privatum. Sic rem narrat Auctor libri Paralipomenon c. 26. *Ingreſſus Templum Domini adolere voluit incenſum ſuper altare thymiamatis; ſtatimque ingreſſus eſt poſt eum Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta fortiſſimi: reſtiterunt Regi atque dixerunt, non eſt tui officii, Ozia, ut adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, hoc eſt filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad hujuſmodi miniſterium. Egredere de Sanctuario, ne contempſeris, quia non reputabitur in gloriam hoc à Domino Deo; iratuſque Ozias, tenens in manu thuribulum ut adoleret incenſum, minabatur Sacerdotibus; ſtatimque orta eſt lepra in fronte ejus, & feſtinatò expulerunt eum: ſed & ipſe perterritus feſtinavit egredi, eo quod ſenſiſſet illicò plagam Domini: fuit igitur Ozias Rex leproſus, & habitavit in domo ſeparatâ plenus leprâ, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porrò Joathan filius ejus habebat domum Regis, & judicabat populum terræ.* Ex hac narratione liquet,

Primò, Sacerdotes, ut obſervat Chryſoſtomus, Oziæ ſacra munia invadenti, admonitionibus reſtitiſſe, non armis, non minis, non ſententia depoſitionis in eum intentata conatus ejus repreſſiſſe.

Secundò, Sacerdotes eum leprâ percuſſum juxta legem indignum conſortio cæterorum Judæorum declaraſſe.

Tertiò, ipſum pœnam facinoris ſibimet repræſentantem, ultrò Sacerdotum judicio paruiſſe, & templo egreſſum,

Quartò, inde etiam liquet eum regno privatum minimè, aut de ſolio dejectum: id enim tantùm dicit ſcriptura, Sacerdotes videntes lepram in fronte ejus, eum feſtinatò de templo expuliſſe, ob lepram ſcilicet, non ob peccatum; quare nihil gravius in eum ſtatui potuit,

potuit, quàm quod in leprosos omnes per Sacerdotem statui Deus jussit, at nullibi in lege vestigium extat ut de rerum suarum dominio excideret, sed tantùm ut separarentur à cœtu filiorum Israël, Levit. 13. *Qui fuerit leprâ percussus & separatus ad arbitrium Sacerdotis, habitabit extra castra.* Quare etiamsi postea Ozias regnum penitùs amisisset, non id ex Sacerdotum judicio ac sententiâ factum fuisset.

Quintò, differtè scriptura testatur eum nec regno, nec regnandi jure propterea excidisse: nam v. 2. ejusdem capitis ait, eum regnare cœpisse anno ætatis 16. & regnasse annos 52. usque ad mortem scilicet: & v. 23. post hujus mortem regnasse dicitur filius Joathan pro eo, ergo huc usque ipse regnaverat. Nec verò nomen inane Regis retinuit, sed & jus regium ac præcipuam autoritatem, quamvis gubernationis onus in filium rejecisset; quippe cum vi morbi urgeretur, nec liceret ei secundum legem, cæterorum consortio frui, vix poterat per seipsum regnum administrare, quare in domo habitans separatâ, non privatus in eâ vixit, ut vult Bellarminus, imò ut habent 70. ἐβασίλευσεν, hoc est, regnavit in eâ quandiu vixit, sed administrationem regni sui filio commisit; ipse verò Regis autoritatem & nomen retenuit, unde filius ejus nunquam dicitur Rex, quandiu pater ejus vixit, sed ejus tantùm vices egisse legitur, & pro eo tum Palatii curam habuisse, tum populum terræ judicasse: tunc Josephus de illo hæc ait: *Non vocabatur Rex, nec sedebat in solio Regis, sed Ozias vocabatur Rex toto tempore quo vixit, & sub eo computatur tempus regni, & ab eo pendebat eorum potestas quæ fiebant in regno, licet per Joathan filium suum administraretur. . . . Iste Joathan erat unicus filius ejus, vel saltem primogenitus, ideò patri morienti successit in regno; nam vivente patre ipse Palatium gubernabat, & sustinebat totum pondus regalis laboris.* Itaque Ozias semper retinuit, non modò nomen Regis, sed & jus regnandi, ac auctoritatem regiam. Hæc enim duo separari possunt, & sæpè sæpiùs contingit, ut is qui regnandi jus auctoritatemque regiam possidet, regnum ipse non administret, vel quia non potest, ut, verbi gratiâ, si sit impubes aut furiosus, vel quia onus gubernationis in alium transferre satiùs judicavit.

Denique Ozias non est privatus administratione regni per sententiam sacerdotum, sed ipse cum senior jam esset, ac vi morbi urgeretur, nec posset in publicum prodire, & cum cæteris qui eum abominati fuissent versari, satiùs esse duxit in filium administrationem regni transferre; quare id fecit non aliquo Sacerdotum judicio,

coactus, ſed ſponte ac lubens, morbi tum pudore, tum gravitate ad id faciendum impulſus: ex quibus abundè liquet hoc exemplum à Bellarmino prolatum, propoſitum ejus nullatenus adjuvare.

Secundum exemplum à Bellarmino petitur ex lib. ſecundo Paralip. cap. 23. ubi inquit: *Cum Athalia tyrannicè occupaſſet regnum, & foveret cultum Baal, Joïada Pontifex vocavit Centuriones & Milites, & juſſit eis ut Athaliam interficerent, quod & fecerunt, & pro eâ Joam Regem creavit.* Idem exemplum urgent Sanderus & Becanus, & ex eo probare volunt licere ſummo Pontifici in Reges, quod licuit Joïadæ in Athaliam.

At primùm ſi quid probaret iſtud argumentum, probaret non tantùm Reges à ſummis Pontificibus deponi poſſe, ſed & eorum juſſu interfici, quod dicere non audent ipſi adverſarii.

Secundò longè diſparratio eſt Athaliæ & Regis legitimi, quippe illa per tyrannidem imperium invaſerat poſt mortem Ochoziæ, occiſis ejus filiis è quibus unus ſuperſtes ſelectus fuit Joas, ad quem morte patris & fratrum de jure regnum jure ſucceſſionis devolutum erat: itaque Athalia non erat legitima Regina, ſed uſurpatrix, quam proinde proceres regni Judaïci poterant non ſolùm ſpoliare, ſed & occidere: nec eſt quod dicat Bellarminus ejus regnum initio tyrannicum poſteà fuiſſe legitimum, & à populo approbatum; poſſe autem tyrannica imperia & violenta conſentiente populo fieri legitima: non eſt, inquam, quod hac utatur exceptione Bellarminus, nam Athalia non potuit jus regium habere quandiu legitimus regni ſuperſtes erat, præſertim cum ſexennio tantùm regno potita fuerit; nam eſto quod imperia tyrannica, conſentiente populo, fiant juſta & legitima, ad hoc tamen requiritur, primò, ut aliquo, ſi non alio ſaltem armorum jure quis imperium obtineat. Secundò, ut ſat diuturnum tempus poſſeſſionis interfluat. Tertiò, ut legitimus hæres vel conſentiat, vel rem habeat pro derelicta. Quartò, ut conſenſus populi ſit liber, at nihil horum ibi occurrit, primò enim Athalia nullo jure belli, ſive alio jure regnum ſibi vindicavit, ſed turpiſſimo impetu & proditione oppreſſis nepotibus poteſtatem regiam uſurpavit. Secundò, brevi admodum tempore Athalia regno potita erat. Tertiò, legitimus hæres adhuc in vivis erat nec conſenſerat, aut conſentire potuerat. Quartò, populus non conſenſerat regno Athaliæ, niſi quemadmodum populi jugum tyrannorum, quod amoliri non poſſunt, aliquando patiuntur, ut Syracuſani

cusani Dionysios & Athenienses Pysistratum aliquandiu ferre coacti sunt. Unde Athalia mortuâ, *populus omnis, tanquam tyranno sublato, lætatus est*, inquit scriptura 2. Paralipomen. c. 23. & 24. Regi 11. *omnis populus terræ & urbs quievit.* Ergo nonnisi invitus tyrannidem aliquot annis passus fuerat, non autem propriè consenserat: adde quod Bellarminus ipse fatetur consensum hunc populi profectum esse *ex eo quod ignoraretur superesse adhuc unum e filiis defuncti.* Ergo statim atque eâ de re constitit jam populi consensu, non poterat Athalia à tyrannide excusari; itaque ex eo quod Joïadas Athaliam usurpatricem occidi jusserit, non sequitur idem licere in Reges legitimos.

Tertiò Athalia licet idoiolatriam foverit, non tamen propter hoc crimen occisa est à Joïadâ & iis qui cum eo erant, sed propter solam usurpationem regni, ut scilicet Joæ legitimo hæredi regnum restitueretur: quapropter inde non sequitur Reges regno ob hæresim vel peccatum privari posse, sed tantùm manifestos usurpatores regni posse consentientibus optimatibus à populo solio deturbari.

Quartò, non fecit id solus Joïada, non fecit autoritate suâ, non fecit id quasi summus Sacerdos, sed ut ex optimatibus regni Judaïci præcipuus, ut Regis tutor, ac defensor; ubi enim opportunum vidit esse tempus restituendi Joæ, Centuriones, Levitas, & alios consilii sui participes fecit. *Iniitque*, inquit scriptura, *omnis multitudo pactum in domo Dei cum Rege, dixitque ad eos Joïada: ecce filius Regis regnabit sicut locutus est Dominus super filios Israël.* Non ergo Joïada Athaliam deposuit, aut Joam constituit autoritate summi Sacerdotis, sed tantùm populo declaravit Joam hunc esse filium Regis cui regnum debebatur, populus verò statim eum Regem agnovit: *Et eduxerunt*, inquit, *filium Regis, & imposuerunt ei diadema & testimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem, & constituerunt eum Regem, unxit quoque illum Pontifex & filii ejus, imprecatique sunt ei, Vivat Rex.* Ergo non à solo summo Sacerdote Joïadâ, sed à populi maximâ parte Joas legitimus regni hæres coronatus est, & pro Rege agnitus; Joïadas verò non ut summus Sacerdos, sed ut tutor ac defensor Regis & æquitatis, consilium de expellendâ Athaliâ, & restituendo Joâ iniit, Centurionibus, Levitis, & populo ut id sine morâ facerent autor fuit, ac demum Athaliam extra templum, non suâ, sed Regis autoritate gladio jussit interfici.

Afferuntur præter hæc duo à nonnullis alia exempla, ut Saülis à Samuele dejecti, & Davidis uncti, 1. Reg. 15. Roboami ab Azia

Propheta regni parte mulctati, 3. Reg. 11. Jehu à Propheta Eliſæo unctо in Regem Iſraël in locum impii Joram, Antiochi à Mathatia expulſi, 1. Mac. 2. & ſequentibus.

Verùm hæc omnia exempla à propoſito aliena ſunt: primò enim qui hoc fecerunt maximi Sacerdotes non erant; deinde id non fecerunt aliquâ autoritate ordinariâ, ſed ex ſpeciali mandato Dei, & à ſpiritu prophetico impulſi: ſic Samuël ex mandato Dei Davidem unxit, cùm cognoviſſet quod Deum pœniteret quod unxiſſet Saülem Regem ſuper Iſraël. Aſias haud ſuâ autoritate Roboamum regni parte privavit, illamque Jeroboamo tradidit; jamdudum enim prædixerat Deus Salomoni fore ut maxima regni ejus pars à filio ejus auferretur, tradereturque ſervo, 3. Reg. v. 12. *Scindam regnum tuum*, inquit Deus, *& dabo illud ſervo tuo.* Quare Aſias ibidem v. 30. non ſuo, ſed Dei nomine prædicit Jeroboamo fore ut eſſet Rex decem tribuum. *Apprehendens Aſias pallium ſuum novum quo coopertus erat, ſcidit in duodecim partes, & ait ad Jeroboam: tolle tibi duodecim ſciſſuras, hæc enim dicit Dominus Deus Iſraël: Ecce ego ſcindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus, &c.*

Similiter Eliſæus Dei ipſius auctoritate ac mandato Jehu, & à Spiritu prophetico ad id faciendum impulſus Jehu unxit in Regem Iſraël.

Denique Mathatias legitimum Regem non depoſuit, ſed Antiochum ſæviſſimum tyrannum atque Judæi regni invaſorem juſtiſſimis armis expulit, & patriam à tyrannide liberavit.

Mitto quod plurima in veteris teſtamenti libris facta leguntur à Prophetis impulſu divino, quæ trahi in exemplum ſine ſcelere non poſſunt. Sic Elias 1. Regum c. 18. Prophetas Baal ad torrentem Cedron occidi juſſit. Quis propterea ſomniet Sacerdotibus Chriſtianis ac Catholicis idipſum in falſos & hæreticos Sacerdotes licere? Oſee fornicariam duxit uxorem ex mandato Dei, quis id in aliquo Sacerdote probet? Innumera ſunt hujuſmodi, ex quibus ſi quid aliquis velit concludere, pariter inferat Sacerdotes noſtros ignem è cælò poſſe deducere, quia Elias deduxit, poſſe pariter imbres ſummovere, quia Eliâ jubente per triennium minimè pluit; nihil ergo eſt abſurdius quam ex illis quæ Prophetæ vel divinâ virtute, vel prophetico impulſu fecerunt aut potuerunt, inferre velle idem à Sacerdotibus noſtris fieri aut poſſe, aut debere.

E novo Teſtamento nullum teſtimonium proferunt adverſarii quod non in alienum planè ſenſum non detorqueant, qualia ſunt hæc

Matth.

Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cœlorum.* Joan. 20. *Pasce oves meas.* Quæ loca Gregorius VII. Bonifacius VIII. & Nicolaus IV. in suis Decretalibus allegant ad vindicandam sibi in temporalia potestatem. Sed hæc, ut latè probavimus, de spirituali tantùm potestate possunt intelligi, & ab universâ Ecclesiâ semper intellecta sunt; quique aliter ea interpretari non verentur, ab universæ Ecclesiæ Catholicæ sensu recedunt, ut illicitos conatus quoquo pacto defendant.

Mitto alia quædam testimonia quæ Marsilius Patavinus defens. pacis c. 3. à sophistis sui temporis proposita esse ait, ut probarent Ecclesiæ potestatem esse in temporalia, qualia sunt hæc Matth. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Et c. 28. *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terrâ.* Item istud Marci 5. *Si ejicis nos, mitte in gregem porcorum.* Et Joann. 12. *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me.* Matth. 21. & Luc. 19. *Invenietis pullum asinæ alligatum, solvite & adducite mihi.* Et 1. Cor. 6. *Nescitis quod Angelos judicabimus, quanto magis sæcularia?* Et cap. 9. *Nunquid non habemus potestatem manducandi?* Ex quibus inferebant Christum & ejus Vicarios potestatem aliquam temporalem habuisse. Verùm uti diximus de Christo, prout Deus est, nemo dubitat quin habuerit potestatem summam in res omnes, atque hoc sensu intelligi illud Matth. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre.* Et c. 28. *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terrâ.* Nisi quis malit id de regno Christi spirituali, & de omnibus iis qui crediturí in eum erant dictum interpretari: quo certè sensu intelligendum est illud Joannis 12. *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum:* Id est, ex omni hominum genere, ex omnibus gentibus homines adducam ad mei cultum.

Quod verò ex Paulo profertur ad præsens negotium, omninò impertinens est; quippe secundùm eum non solùm Apostoli, sed & omnes justi judicabunt Angelos & sæcularia, sed in resurrectione, non in hoc sæculo. Potestatem verò manducandi & bibendi sibi ipse arrogat, non ob ullam auctoritatem temporalem, sed quia dignus est operarius cibo suo, æquumque est ut qui altari servit, de altari vivat. Superest illud de porcis & de asinæ pullo; quæ si quis & alia hujusmodi præsenti in negotio allegans, ad illud minimè pertinere, probare tentaret, operâ suâ & lectoris abuteretur patientiâ. Satius est hæc contemnere, quàm seriò refellere, nam hujusmodi sophismata indigna sunt revinci, ne gravitate adorentur.

§. II.

In quo refutantur rationes & inductiones Bellarmini.

QUantùm adversariorum opinio rationibus verè Theologicis destituta sit, ex eo liquet quod Bellarminus in comprobandâ autoritate temporali Pontificis solis rationibus usum se dicat, non Scripturis, Conciliis, Patribus, quod ils jàm usus esset in spirituali Primatu probando, quo probato, facile esse arbitrabatur *tamquam ex fonte diducere rivulos rationum ad potestatem in temporalibus comprobandam.* Ex ipsius igitur Bellarmini confessione, Scriptura, Patres, & Concilia nihil probant præter Primatum spiritualem Pontificis; autoritas autem illa temporalis etiam indirecta tota rationibus & inductionibus innititur, quæ si vel minùs certæ sint, vel minùs evidenter deductæ, ruit totum ejus systema. Quid ergò censendum erit, si illas omnes sophisticas esse ad oculum demonstraverimus?

Prima ratio ejusmodi est: *Potestas civilis subjecta est potestati spirituali, quando quidem utraque pars est ejusdem Reipublicæ Christianæ: ergo potest Princeps spiritualis imperare Principibus temporalibus, & disponere de temporalibus rebus in ordine ad bonum spirituale, omnis enim superior imperare potest inferiori.*

Respondeo antecedens esse falsum: nam licet, ut observavimus, personæ civiles sint subjectæ potestati spirituali, potestas tamen temporalis non est subjecta potestati spirituali, ut à nobis explicatum est suprà. Ratio item hujus antecedentis falsa, nam potestas temporalis non est pars Reipublicæ Christianæ, ut Christiana est; sed utraque potestas duas constituit Respublicas, diversos fines, diversa media, diversas leges habentes, & quanquam iidem homines utriusque membra sint, munera duarum Rerumpublicarum sunt diversa.

Ad probationem consequentis, *omnis superior imperare potest inferiori*, respondeo illam non esse veram; non enim superior potest imperare in omnibus, sed in iis tantùm rebus in quibus est superior: sic præceptor non potest discipulo imperare in hæreditate adeundâ, uxore ducendâ, &c. Deinde plus habetur in consequenti quàm in præmissis; nec enim tantùm infertur, *Ergo potest Princeps spiritualis imperare Principibus temporalibus;* quod unum ex præmissis sequitur & verum est, si rectè intelligatur: sed additur, *& disponere de temporalibus*

poralibus rebus in ordine ad bonum spirituale. Hoc autem ex præmissis non sequitur, potest enim imperare tantum Princeps spiritualis temporali in iis in quibus superior est, sed superior est tantum in spiritualibus, cum in temporalibus ei subsit, ut latè probatum est. Demùm si quid probaret hoc argumentum, probaret unumquemque Principem spiritualem, unamquamque Ecclesiam posse de rebus temporalibus Principum suorum disponere, cum eo superiores sint, quod ipsi nolunt adversarii.

Instat Bellarminus, *potestas politica non solùm ut Christiana, sed etiam ut politica subjecta est Ecclesiasticæ, ut talis 1. demonstratur ex finibus utriusque, nam finis temporalis subordinatur fini spirituali ut patet, quia fœlicitas temporalis non est absolutè ultimus finis, & ideo referri debet in fœlicitatem æternam: Constat autem ex Aristotele lib. Ethic. cap. 1. ita subordinari facultates ut subordinantur fines.*

Respondeo alium esse finem operantis, alium artis. Finis Principis Christiani potest esse non tantùm fœlicitas temporalis, sed & æterna sui ac suorum, sicut finis Episcopi potest esse non tantùm salus æterna hominum suæ curæ commissorum, sed & tranquillitas civitatis. Sed finis artis politicæ quatenus politicæ est fœlicitas, tantùm temporalis & quidem finis hujus ultimus, nam potestas politica ut talis alio non refertur ex seipsa. De fœlicitate verò æterna si Princeps cogitet, non id habet à politica, sed ab Ecclesiastica potestate cujus consilio adjuvatur, itaque nec artes istæ, nec earum fines propriè subordinantur: requiritur enim ad subordinationem ut finis artis subordinatæ per se, & ex naturâ suâ inserviat fini subordinantis, sed tranquillitas reipublicæ per se & natura sua non inservit ad æternam salutem, sed tantùm per accidens, quemadmodum finis medicinæ qui est salus corporis, potest etiam inservire saluti animæ, & tamen medicinam Ecclesiasticæ potestati subordinatam esse quis dicat?

Addit secundò Bellarminus, Reges & Pontifices, Clerici & Laïci non faciunt duas Respublicas, sed unam, ideò unam Ecclesiam, sumus enim omnes unum corpus Rom. 12. & 1. Cor. 12. at in omni corpore membra sunt connexa & dependentia unum ab alio, non autem rectè asseritur spiritualia pendere à temporalibus: ergo temporalia à spiritualibus pendent, illique subjecta sunt.

Respondeo hæc omnia argumenta eodem laborare vitio, quod personas & potestates confundant, faciunt quidem omnes homines unam Ecclesiam, sed non faciunt duæ potestates unam rem-

pu-

publicam Ecclesiasticam; sumus omnes unum corpus ex Apostolo quatenus omnes membra sumus Ecclesiasticæ reipublicæ, licet etiam membra quoque simus civilis reipublicæ: non est ergo dicendum temporalia à spiritualibus pendere, quia cives imò & Reges in spiritualibus ab Ecclesia pendent, & similiter Christiani ac Episcopi in rebus civilibus ac temporalibus Principibus sunt subditi.

Tertiò ad idem confirmandum, Bellarminus adjicit hoc argumentum, si temporalis, inquit, administratio impedit spirituale bonum, tenetur Princeps temporalis mutare illum modum administrandi etiam cum detrimento temporalis tranquillitatis, quando obviat bono spirituali non præcisè ut Rex, sed ut Rex Christianus, quia bonum spirituale dignius est & excellentius bono temporali. At indè non sequitur subjectam esse potestatem temporalem spirituali, ita ut Reges id non facientes deponi possint aut bonis privari ab Ecclesiastica potestate. Rem exemplo illustro. Coquus tenetur mutare modum condiendi optimum, si sanitati officiat, quia sanitas quæ finis est medicinæ, est bonum nobilius quam voluptas gustus quæ est finis artis coquinariæ, ergo, inquiet aliquis, res coquinaria subjecta est medicinæ, ergo medicus potest coquum officio privare. Quis istud ferat? Similiter licet teneantur Reges bonum Ecclesiæ procurare etiam cum detrimento temporalis boni, scilicet bonum spirituale nobilius est atque præstantius, non tamen propterea spiritualis potestas potest eos si id non fecerint pœnis temporalibus afficere, sed tantum spiritualibus, potest scilicet eos admonere, potest increpare, potest & eos communione Ecclesiastica indignos pronuntiare ut Theodosium Ambrosius, idque servato honore, servata reverentia quam subditus suo Principi debet. At nihil præterea debet, etsi Rex istis non pareat, Deus solus vindex est expectandus.

Urget Bellarminus ut probet Ecclesiam & regnum non posse constituere duas respublicas: *Hoc rectè*, inquit, *diceretur si politica & Ecclesiastica potestas ejusdem ordinis essent ut sunt Pagi Helvetiorum, at ex scripturis divinis Pontifices & Reges, Clerici & Laici in Christo regenerati unam rempublicam, imò unam civitatem, imò unam domum, unum corpus efficiunt.*

Respondeo Bellarminum semper in eadem perseverare fallaciâ, Pontifices & Reges, Clerici & Laici unam faciunt rempublicam, unum corpus, sed in ordine ad bonum spirituale, & unam item rempublicam, unum corpus, in ordine ad bonum temporale, licet autem

autem ambæ istæ respublicæ non sint ejusdem ordinis, sed spiritualis sit civili longè præstantior, non tamen sequitur illam summum habere in hanc imperium ac dominium, sicut etiamsi medicus sit coquo dignior, Philosophus Publicano, argentatius aut lapidarius fabriferrario, &c. haud sequitur illos istis imperare in iis quæ artis suæ sunt.

Pergit Bellarminus, *Neque*, inquit, *potestas spiritualis & temporalis in Ecclesia conveniunt ut duæ Respublicæ in unam, sed ut spiritus & caro in unum hominem, ut Gregorius Nazianzenus ait.* Respondeo spiritualem & temporalem potestatem non convenire in Ecclesia, sed Principes & Pontifices, Laïcos & Clericos Ecclesiam constituere; & ex iis unam fieri rempublicam Ecclesiasticam, nec verò Gregorius in Oratione ad populum timore perculsum aliud habet quam spiritualem potestatem excellentiorem esse temporali, ut est spiritus excellentior carne, at utramque potestatem ut spiritum in unum hominem, aut in unam societatem conveniisse, nemo est qui dixerit.

Denique addit Bellarminus, *neque sunt Christi Pontifices & Reges ut principales arietes in ovili, sed ut Pastores & oves, neque in dubium revocari potest, an Pastores ovibus, vel oves Pastoribus cum imperio præsint.* Respondeo Reges in republica Ecclesiastica oves esse, sed spirituales & spiritualiter pascendas, non cum imperio & dominatione temporali, sed spontaneè & liberè, ut ex Christi, Petri, sanctorumque Patrum testimoniis suprà allatis, satis & abundè liquet atque hæc de prima Bellarmini ratione.

Secunda ratio hæc est, *Respublica Ecclesiastica debet esse perfecta & sibi sufficiens in ordine ad suum finem, tales enim sunt respublicæ benè instituta: ergo debet habere omnem potestatem ad suum finem consequendum: sed necessaria est ad finem spiritualem potestas utendi & disponendi de temporalibus rebus, quia alioquin possent mali Principes fovere hæreticos & evertere religionem; igitur & hanc potestatem habet.*

Respondeo primò retorqueri posse à Principibus istud argumentum in Papam & Ecclesiam ac inde probare se potestatem habere spiritualem, quia alioquin eorum respublica foret imperfecta, si eis deessent vires disponendi de rebus spiritualibus, Pontifices creandi, malos ac improbos deponendi, cum ex religione & Ecclesiastica administratione sæpè pendeat reipublicæ tranquillitas.

Respondeo secundò propositionem istam: *Respublica Ecclesiastica perfecta est & sibi sufficiens*; ambiguam esse: duplex enim excogitari

gitari poteſt perfectio reipublicæ Eccleſiaſticæ, una quæ removeat omnia impedimenta ſalutis æternæ, altera quæ contineat quidquid neceſſarium eſt ut poſſint homines per eam ad ſalutem æternam pervenire; prima perfectio procul dubio non convenit Eccleſiaſticæ reipublicæ quandiu in terris degit: nam ſi ita eſſet, cur non poſſet animos ad pœnitentiam flectere? Cur non infanti in utero materno exiſtenti aut homini in inſaniam lapſo indulgere? Cur non omnibus peccata donare poſſet? Quorſum mundus in Eccleſiam concupiſcentiis, terroribus & blandimentis ſuis graſſaretur? Quorſum perſecutionibus & hæreſibus infeſtaretur? Uno verbo, cur non omnia amovere poſſet impedimenta quæ cœlum claudunt? Cur non & omnia quæ Eccleſiæ pacem & tranquillitatem perturbant è medio tollere? Patriæ eſt, non viæ iſta fœlicitas. At Eccleſiaſtica reſpublica ſecundam habet perfectionem, ut ſcilicet habeat omnem poteſtatem neceſſariam ad finem ſuum conſequendum ſuæ poteſtatis reſpectu non eorum quæ quomodocumque conducere poſſent ad ſalutem: habet quippe omnem poteſtatem ſpiritualem qua volentes homines ad cœlum inducat, habet etiam in ſuâ poteſtate omnia media proportionata ad iſtum finem, verbum nempe divinum & ſacramenta: at poteſtas temporalis non eſt medium ad ſalutem proportionatum, nam, ut diximus, poteſtas temporalis in corpora extenditur, invitos cogit, atque ob id pœnis corporeis plectit: ſalus autem æterna animarum eſt, non corporum, volentibus tantùm atque ultrò & ſponte ad eam adipiſcendam laborantibus dari poteſt, non autem invitis & metu pœnarum temporalium ad bonum faciendum adactis.

„At, *inquit*, neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas utendi & „diſponendi de rebus ſpiritualibus, quia alioquin poſſent mali Prin„cipes impunè fovere hæreticos & evertere religionem.

Reſpondeo non propterea impunè Regibus licere hæreticos fovere & Eccleſiam vexare, nam vindicem ſemper ſive in hac ſive in altera vita ſentient Deum, & in iſta ſi Chriſtiani ſunt poſſunt excommunicatione plecti: Religionem verò & Eccleſiam penitus evertere nunquam poterunt, quia ſemper obſtabit religionis conditor Chriſtus qui promiſit portas inferi adverſus eam non prævalituras, ſeque ad conſummationem ſæculi cum ſuis futurum, itaque quandiu erit Eccleſia in terris, tandiù velut navis variis agitabitur tempeſtatibus. Hinc eam tyranni vexabunt adverſus quos inſurgere minimè poteſt; inde eam hæretici perturbabunt erroribus ſuis, nec non im-

probi

probi ſceleribus commaculabunt, & tamen extra ſinum ſuum iſtos, hos in ipſis viſceribus ſuis patienter ferre cogetur, atque hoc ſenſu nunquam erit in terris perfecta. Verumtamen eam neque tyrannorum ſævitia, neque hæreticorum rabies, neque improborum perverſitas unquam evertent.

Inſtat Bellarminus & ait: „poteſt quælibet reſpublica, quia perfecta eſt & ſibi ſufficiens eſſe debet, imperare alteri reipublicæ, non ſibi „ſubjectæ & eam cogere ad mutandam adminiſtrationem: imò etiam „deponere ejus Principem, & alium inſtituere, quando non poteſt „aliter ſe defendere ab ejus injuriis: ergo multo magis poterit ſpiritua„lis reſpublica imperare reipublicæ ſibi ſubjectæ, & eam cogere ad „mutandam adminiſtrationem & deponere Principes atque alios inſti„tuere, quando aliter non poteſt ſuum ſpirituale bonum tueri.

Reſpondeo Bellarminum neque exactè loqui, neque directè ratiocinari: Primum enim falſum eſt reſpublicas aut Reges ſibi mutuò imperare poſſe, par enim in parem non habet imperium; ſed contingit nonnunquam ut Rex, aut reſpublica vicinorum imperiis provocati juſtiſſimis armis ſeſe tueantur, aut illatas injurias ulciſcantur, ex quo nonnunquam fit ut domitis in pœnam injuriarum ſibi allatarum populis leges & dominos pro libito imponant, ſed non eſt par ratio Eccleſiaſticæ & civilis reipublicæ, ſunt enim diverſi generis, nec poteſt Eccleſiaſtica aut ſe tueri aut injurias ſibi illatas ulciſci armis temporalibus, ſed tantùm ſpiritualibus ut latè demonſtratum eſt ſuprà.

Urget Bellarminus, atque ut probet gladii materialem poteſtatem in Eccleſia eſſe, adducit autoritatem Bernardi lib. 4. de conſid. c. 3. ubi ex eo loco Evangelii *duo gladii ſunt hic*, & ex illo *conde gladium tuum in vaginam, infert gladium Pontificis eſſe, licet non ejus manu evaginandus ſit, addens utrumque gladium materialem ſcilicet & ſpiritualem eſſe Eccleſiæ; ſed hunc quidem pro Eccleſiâ, illum & ab Eccleſia exercendum, illum Sacerdotis, hunc militis, ſed ſanè ad nutum Sacerdotis & juſſa Imperatoris.* Ubi duo dicit Bernardus quæ ſibi favere autumat Bellarminus, prius eſt gladium materialem eſſe Pontificis & Eccleſiæ: alterum hunc nutu, hoc eſt juſſu & Imperio Pontificis exercendum.

Reſpondeo primò locum Evangelii à Bernardo in ſenſum alienum detorqueri, ut agnoſcit ipſe Maldonatus in hunc locum: ſanè nullus unquam ante Bernardum, ita hunc locum expoſuit. Secundò, negari non poteſt quin ſenſus iſte à Bernardo excogitatus

allegoricus sit, & mysticus, è quo nihil concluditur. Tertiò, dubitanter loquitur Bernardus: *Tuo*, inquit, *forsitan nutu etsi non tua manu evaginandus*. Quartò, nutus apud Bernardum non significat potestatem coactivam, sed directivam, seu consilium: sic Bernardum exponunt Joannes de Parisiis, Antonius de Rosellis, Alvarus, Pelagius & Almaricus; in idem recidit quod habet Joannes Major Pontificem habere gladium materialem habitu non actu, *quia potest rogare Principes terrenos ut sint sibi subsidio*. Porrò nutum apud Bernardum non intelligi imperium, sed tantùm consilium, ex eo constat quod opponitur jussui seu imperio Regis & Imperatoris. Nam apud Bernardum tres sunt personæ: Pontifex, Imperator & miles quibus attribuuntur tria respectu gladii materialis, Pontifici nutus, Imperatori jussus, & militi manus sive executio. Igitur per nutum non intelligit Bernardus imperium quod vult esse Imperatoris, sed tantùm consilium, admonitionem & exhortationem: gladium autem dicit esse Pontificis & Ecclesiæ, eo quod debeat pro Ecclesiâ ad nutum Pontificis & Imperatoris jussum exeri. Enimverò tempore Bernardi hæc consuetudo invaluerat ut Imperatores & Reges ad recuperandam terram sanctam ad nutum Romani Pontificis copias cogerent atque ad bellum sacrum proficiscerentur. Hujusmodi expeditionum magnus prædicator fuit ipse Bernardus, & huc spectat cum ait gladium materialem ad Pontificem & Ecclesiam pertinere, licet non hujus manu sit exerendus.

Denique nutus ille Pontificis aut potestas gladii de quibus Bernardus agit, Regum depositionem minimè spectant. Nam ex ejus mente tantùm abest ut gladius materialis ex nutu Ecclesiæ à milite contra Imperatorem stringi possit, ut sine hujus jussu stringi non possit.

Itaque manifestè hoc loco Bellarminus abutitur cum ex eo vult ostendere Reges posse deponi, regnisque spoliari jussu Romanorum Pontificum.

Nec enim dicit Bernardus quod adversariis probandum esset, quod si Imperator nolit ad nutum Pontificis gladium stringere, aut si contra ejus nutum evaginet, tunc posse illum à Pontifice deponi, & gladium in eum ipsum exerceri. Hoc, inquam, non dicit Bernardius, imò supponit exerendum non esse nisi Imperatoris jussu.

Tertia Bellarmini ratio hæc est. Non licet Christianis tolerare Regem infidelem aut hæreticum, si ille conetur pertrahere subditos ad suam hæresim vel infidelitatem: at judicare an Rex pertrahat

hat ad hæresim, necne, pertinet ad Pontificem cui est commissa cura religionis; ergo Pontificis est judicare Regem esse deponendum vel non deponendum.

Respondeo propositionem Bellarmini, ut patet, seditiosam esse, verbo Dei contrariam, & antiquæ Ecclesiæ adversam. Seditiosa est quia omnibus subditis in Reges suos, si semel sibi persuaserint Reges suos à fide deviare, arma subministrat proditioni, intestinis & civilibus bellis, ac quod pejus est occultis in Regum vitam machinationibus viam pandit latissimam; verbo Dei contraria, quo scilicet jubetur obediri dominis etiam discolis, & rogari Deum pro Imperatoribus & Regibus iis qui in sublimitate constituti sunt, reddi quod Cæsaris est Cæsari, eo tempore quo Imperatores erunt Ethnici & Christianæ religioni, demum Ecclesiæ antiquæ praxi adversantur: numquid enim illa Nerones, Trajanos, Diocletianos non toleravit? Numquid Apostatæ Juliano? numquid non hæretico Constantio, Valenti, aliisque semper paruit? an aliquid in eos molita est? Nec dicat Bellarminus vires Ecclesiæ tum non suppetiisse; suppetebant enim tum longè majores quàm cum Romani Pontifices istud in Reges longè minùs noxios conati sunt. Quid quod pro illorum salute & incolumitate quotidie preces tanquam ex officio fuderunt, & propter conscientiam, non propter iram obedire se protestati sunt, ut latè probavimus suprà. Itaque propositio Bellarmini hoc sensu accepta, quod non liceat Reges hæreticos ullo pacto tolerare, ita ut oporteat eos dejicere de throno, obedientiam eis negare, alios constituere seditiosa est, verbo Dei contraria, & antiquæ Ecclesiæ praxi adversa. Si verò eo sensu sumatur quod non licet consentire Regi infidelitatem profitenti, quod oportet eum hortari, arguere, increpare, cum animi patientiâ, quod etiam nonnunquam utile est censuras & excommunicationes interminari, aut inferre, hoc sensu verum est non licere Regem tolerare hæreticum & impium: sic Christus Herodem non toleravit, quem ut vulpem redarguit: Herodem item non toleravit Joannes quem adulterii palàm reprehendit. Non toleravit Ambrosius Theodosium homicidii reum, quem pœnitentiæ subjecit, & Ecclesiæ ingressu prohibuit: verumtamen non propterea Reges desinunt haberi pro Regibus; imò dum reprehenduntur eorum flagitia, regia in eis dignitas ac majestas sola in veneratione habetur. Verbo dicam Regum impietates & flagitia minimè tolerantur, at Reges ipsi propter potestatem ipsis à Deo creditam, ac Reipublicæ tranquillitatem tolerantur. Sic Marcellus

meliùs procul dubiò quàm Bellarminus bonos Imperatores ſe voto expetere aiebat, qualeſcumque tolerare, apud Tacitum libro 4.

Propoſitionem ſuam confirmare conatur Bellarminus, atque oſtendere Reges Ethnicos & Hæreticos fuiſſe olim ab Eccleſiâ toleratos tantùm ob defectum virium; primò, quia prohibiti ſunt Judæi Regem eligere qui non eſſet Judæus, quod præceptum morale fuit: ac proinde eadem æquitate Chriſtiani tenentur ſibi non conſtituere Reges niſi Chriſtianos; ergo ſi conſtituti Chriſtianæ religioni deficiant, debent deponi.

Secundò, quia primi Chriſtiani ex Apoſtolo 1. Cor. 6. novos Judices temporalium cauſarum conſtituebant. Tertiò, quia tolerare Regem hæreticum & infidelem, conantem pertrahere homines ad ſuam ſectam, eſt religionem exponere evidentiſſimo periculo.

Reſpondeo ex iſtarum confirmationum levitate dignoſci quantùm Bellarmini propoſitio ſolidis deſtituatur fundamentis. Ad primum dico præceptum Judæis datum de non habendo Rege niſi Judæo, non eſſe præceptum naturale quod ſemper locum habeat, alioquin natura ipſa dictaret non eſſe habendum alium Regem niſi ſuæ gentis: ſed conſtat aliquando evenire ut exteri potiùs ſint eligendi in Reges quàm ipſius regionis incolæ: unde præceptum iſtud de eligendo Rege Judæo, ceremoniale potiùs dici debet aut politicum, quàm morale: ſed eſto naturali æquitati convenientius ſit eligere Regem ejuſdem gentis, quàm exterum; an propterea ſi quis electus fuerit, tolerandus non eſt? Hîc fallit Bellarminus perſuadere volens idem eſſe conſtituere Regem, & conſtitutum tolerare: eſto non debeant in regnis electivis Reges eligi niſi Chriſtiani, an propterea ſi ſemel electi in hæreſim prolapſi fuerint, dejiciendi ſunt aut deturbandi? Deinde etſi locum iſtud haberet in regnis electivis, ubi poteſtas regia tota eſt in plebe aut magnatibus, locum non habet in regnis ſucceſſivis, ubi poteſtas regia non pendet amplius à populo. Denique probaret iſtud argumentum Regem à populo deponi poſſe, non autem à Papâ aut Eccleſiâ.

Ad ſecundam confirmationem reſpondeo Judices iſtos à primis Chriſtianis conſtitutos, haud fuiſſe Judices ſæculares poteſtatem coactivam habentes, ſed tantùm arbitros, ex quorum conſtitutione nihil detrahebatur juris Romanis Imperatoribus: fatetur ipſe Bellarminus, eos non habuiſſe poteſtatem coactivam, ſed negat arbitros fuiſſe, quia non eligebantur à partibus, ſed à cœtu Chriſtianorum,

norum, mihi verò sufficit eos non aliam quàm arbitrorum potestatem habuisse, sive à populo, sive à partibus electi fuerint: at, inquit, obligabantur Christiani qui causas habebant, eas ad illos deferre, imò id consilii & perfectionis erat potiùs quàm præcepti: ut ut sit, obligari non poterant nisi ex consuetudine aut lege Ecclesiasticâ, istos adire sub pœnis tantùm spiritualibus & Ecclesiasticis.

Ad tertiam confirmationem respondeo tolerare Regem hæreticum aut infidelem, non esse exponere religionem evidentissimo periculo, sed tantùm pati religionem esse in periculo, quia ei nisi injustè agendo occurri non potest: non sunt autem facienda mala ut eveniant bona; quippe cum jure naturali & divino legitimis Principibus vi & armis resistere nunquam liceat, aut eos de throno dejicere, ne propter bonum quidem religionis id licebit. At, inquit Bellarminus, quando jus divinum & humanum pugnant, debet servari jus divinum omisso humano. De jure autem divino est servare veram fidem & religionem quæ una tantùm est, non multæ: de jure autem humano est quod hunc aut illum habeamus Regem. At, inquam ego, non pugnant ista, servare veram fidem & religionem, & tolerare Regem hæreticum; nam servari potest religio & tolerari Princeps infidelis: deinde tam juris est divini Regibus obedire legitimis, quàm religionem servare; & quamvis jure humano hic aut ille Rex constitutus sit, juris tamen divini est Regi hoc modo constituto obedire, sicut etsi jure tantùm humano hoc vel illud tuum sit vel meum, juris tamen divini est tuum non furari: sicut ergo non licet ad bonum religionis furari, perfidè agere, patrare parricidia, ita etiam non licet Regem regno spoliare. Denique ista omnia Bellarmini argumenta non probant Regem à Pontifice posse deponi, sed à populo, quod ab intento Bellarmini alienum est.

Instat denique Bellarminus, cur non potest liberari populus fidelis à jugo Regis infidelis, & pertrahentis ad infidelitatem: si conjux fidelis liber est ab obligatione manendi cum conjuge infideli, quando ille non vult manere cum conjuge Christianâ sine injuriâ fidei, ut apertè deduxit ex Paulo 1. Cor. 7. Innocent. in cap. *Gaudemus*, extra de divortiis.

Respondeo primò, dupliciter retorqueri posse hoc argumentum in Bellarminum; primò enim licet conjugi fideli tolerare infidelem, si consentiat infidelis: *Si infidelis*, inquit Apostolus, *consentit habitare cum illâ, non dimittat virum.* Ergo etiam licet tolerare Regem infidelem, quod Bellarminus negat. Secundò, non dissolvitur ma-

matrimonii vinculum ob apoſtaſiam & hæreſim, ſed tantùm ob infidelitatem; ergo nec ſolvitur obedientia Regibus debita ob eorum apoſtaſiam aut hæreſim: igitur argumentum Bellarmini ad ſummum de infidelibus tantùm Regibus aliquid probaret, de iis verò qui in hæreſim aut apoſtaſiam lapſi ſunt contrarium demonſtraret.

Reſpondeo ſecundò, in illorum ſententiâ qui dicunt matrimonium ab infidelibus contractum, uno conjugum ad fidem veniente ſolvi, vel indiſſolubile non eſſe matrimonium ab infidelibus contractum; vel ſi dicatur indiſſolubile in hoc caſu diſpenſaſſe ipſum Dominum, per legem à D. Paulo promulgatam, at in lege publicâ, communi & divinâ, de obedientiâ Regibus debitâ non diſpenſavit Chriſtus, quin imò Evangelicum addidit de illâ præſtandâ præceptum, atque ideo diſpar eſt utriuſque ratio. Denique ſi quid probaret iſtud Bellarmini ratiocinium, probaret hominem ab obedientiâ Regi infideli debitâ, ſtatim atque convertitur ad fidem, eximi, ſicut ſtatim atque unus conjugum ad fidem convertitur, vinculum matrimonii diſſolvi dicitur.

Quarta ratio Bellarmini ejuſmodi eſt. *Quando Reges & Principes ad Eccleſiam veniunt ut Chriſtiani fiant, recipiuntur cum pacto expreſſo vel tacito, ut regna ſua ſubjiciant Chriſto, & polliceantur ſe Chriſti fidem ſervaturos & defenſuros, etiam ſub pœnâ regni perdendi; ergo quando ſunt hæretici, aut religioni obſunt, poſſunt ab Eccleſiâ judicari, atque etiam deponi à Principatu.*

Reſpondeo primò, hujuſmodi pactum inauditum prorsùs eſſe, nec in Baptiſmo aut inauguratione cujuſquam Regis expreſsè aut tacitè factum haberi poſſe: Reges equidem ad Baptiſmum accedentes, ſolemni ſacramento ſicut & cæteri homines ſe obſtringunt ad fidem Chriſti ſervandam, ſed ſub pœnis tantùm ſpiritualibus, ſi ab eâ defecerint: nullo autem pacto ſub pœnâ depoſitionis, privationis bonorum, aut aliâ hujuſmodi; deinde etſi Reges fortè hujuſmodi ſacramentum emitterent in Baptiſmo vel inauguratione ſuâ, *ſi à fide defecero, aut Eccleſiam deſeruero; regnum & vitam amittam.* Si quis, inquam, iſtis uſus eſſet verbis in Baptiſmo aut inauguratione, non propterea poſſet ab Eccleſiâ deponi, ſi fieret hæreticus aut Eccleſiam deſereret, quia hæc nihil aliud ſunt quàm imprecatio quâ Dei vindictam in caput ſuum armat, non autem poteſtatem dat aliis ut regno privetur.

Quinta & ultima ratio Bellarmini hæc eſt, cum Petro dictum eſt Joannis 21. *Paſce oves meas*; data eſt ei omnis facultas quæ neceſſaria

ria est Pastori ad gregem tuendum; sed Pastori necessaria est potestas triplex. Prima, circa lupos, *ut eos arceat omni ratione quâ poterit*; altera, circa arietes, *ut si quando cornibus lædant, possit eos recludere*: tertia, circa oves reliquas. *Primò lupi sunt hæretici, &c. ergo si Princeps aliquis ex ove aut ariete lupus fiat, id est, ex Christiano hæreticus, poterit Pastor Ecclesiæ eum arcere per excommunicationem & simul jubere populo ne eum sequatur, & proinde privare dominio quod habet in fideles.*

Respondeo Petrum accepisse triplicem istam potestatem, quoniam ita placet Bellarmino pascendi ovium potestatem distinguere, sed spiritualem & in ordine ad spiritualia: itaque potuit ipse, possunt & ejus successores lupos, vel hæreticos, & errantes arcere per excommunicationem, sed ab Ecclesiâ non à societate civili: potest itidem eos privare bonis & communione in spiritualibus, non autem bonis temporalibus, rebusque jure divino & naturali debitis, sicut potest oves pascere, sed spirituali tantùm pabulo, hoc est, verbo Dei & sacramentis: quapropter hujus argumenti negatur tantùm postrema conclusio, *Et proinde privari dominio quod habet in fideles*; nam licèt Pontifex possit Principem hæreticum excommunicatione plectere, licet possit populum admonere, imò & ei jubere ne hæresim Regis sequatur, non potest tamen Regem privare regno, aut jubere populo ne ipsi in rebus temporalibus pareat. Hanc certè potestatem pascendi non agnovit in se Petrus, qui Neroni Christianos obedire jussit, nec agnoverunt ejus successores, qui Principibus infidelibus & hæreticis obedientiam se debere protestati sunt; non agnovit denique universa Ecclesia, quæ verba hæc, *pasce oves meas*, de spirituali tantùm potestate quæ spiritualia sola respiciat, intellexit. Mitto quod istud argumentum, sicut & alia omnia, non magis probant Pontifici Romano potestatem esse deponendorum Regum, quàm cuivis Episcopo, quod à Bellarmini placitis alienum maximè est.

§. III.

Respondetur rationibus ab exemplis, sive à factis ad jus concludentibus.

ANte omnia observandum est Theologis omnibus persuasum semper fuisse à facto ad jus rarò rectè concludi, cum singularia facta sine regulâ, sine lege præcedenti jus facere minimè possint. Unus est Christus, cujus acta totidem sunt documenta, & cujus exempla imitari non tantùm possumus, sed & debemus. At quantum ad alios qui in cathedrâ Moysis sedent, monuit idem Christus Matth. 23. *Quæ dicunt facite, at secundum facta eorum ne faciatis.* Porrò si exempla & facta in genere ad jus constituendum rarò vim habent, nullius certè sunt auctoritatis aut ponderis, quando ea tantùm sunt illius partis cujus interest jus aliquod constitui; reclamante alterâ cujus interest non constitui. Ut enim aliquis longi temporis possessione jus aliquod usu capiat, necesse est ut sit possessor bonæ fidei; talis autem esse non potest, nisi qui sub aliquo titulo, sive vero, sive apparenti, & nemine reclamante possidet, neutrum autem in præsenti negotio contingit; nam Pontifices Romani à Gregorio septimo, sine ullo titulo, sive vero, sive apparenti, Reges deponere conati sunt, & sententias in eos tulerunt; at semper reclamatum est, tum ab ipsis Regibus, tum ab eorum subditis, tum denique à viris doctrinâ, eruditione & pietate præstantibus. Atque ideo exempla à Bellarmino cæterisque allata, ad jus Pontificum in temporalia Regum bona stabiliendum haud magni sunt ponderis: ea tamen nos breviter percurremus, & ex singulis nihil omnino probari docebimus.

De excommunicatione Theodosii.

PRimum & antiquissimum de excommunicatione Theodosii ad præsens institutum haud pertinere ipse quoque fatetur Bellarminus, agnoscens se illud non in Barclaium, sed in quosdam Anglocalvinistas attulisse, qui negant Principem supremum excommunicari posse. Et certè Ambrosius nihil quidquam in regnum Theodosii, aut Regem ejus tentavit, sed eum tantummodo ob cædem

Thes-

Theſſalonicenſem aditu Eccleſiæ prohibuit. Nec propriè illum excommunicavit; nam, ut diximus, excommunicatio duplex fuit, mortalis & medicinalis. Patet autem Theodoſium neutrâ propriè excommunicatione fuiſſe perculſum, non mortali, qui factis ſui eum dolebat, ultroque ſe pœnitentiæ ſubjacebat: nec propriè medicinali, nam pœnitentiæ publicæ laboribus ſubjectus non fuit, & cum cæteris pœnitentibus ad fores Eccleſiæ non ſtetit. Quid ergo? Theodoſium Ambroſius aditu Eccleſiæ & participatione ſacramentorum per aliquod tempus prohibuit, ut non pauci Chriſtiani tum temporis ob delicta non ita gravia abſtinebantur. Sic in Concilio Eliberitano abſtineri jubentur per aliquod tempus, qui muneribus publicis fuerint defuncti, aut qui per tres Dominicas ad Eccleſiam non acceſſerint, non autem pœnitentiæ ſubjici & propriè excommunicari ut cæteri graviorum criminum rei. Hujuſmodi pœnæ, quâ qui plectebantur, dicebantur abſtenti, nonnunquam aliis etiam in Canonibus aliquot veſtigia cernere eſt, ejuſque non raro mentionem injicit S. Auguſtinus; ſed quidquid ſit, certum eſt Theodoſium ab Ambroſio limine Eccleſiæ, precibus, oratione, admonitione, non ſententiâ prohibitum, ultrò paruiſſe, nec non aliquandiu ſine communione ſtetiſſe, ac deinde ſponte & liberè publica reſipiſcentiæ ſigna dediſſe, ut reſtitueretur Eccleſiæ: ſic rem refert Theodoritus lib. 5. hiſt. c. 18. *Imperatori Mediolanum ingreſſo, ac more ſolito ad Eccleſiam venienti obviam proceſſit extra veſtibulum (Ambroſius) & à ſacri limitis ingreſſu eum prohibuit, his verbis: ignoras, ut puto, Imperator, perpetratæ abs te cædis gravitatem, & furore jam ſedato nondum ratio ſcelus quod admiſſum eſt intellexit.... quibus oculis templum communis Domini aſpecturus, quibus pedibus ſanctum ſolum calcaturus, quomodo manus extenſurus es, injuſtè cæſorum ſanguine ſtillantes, quomodo ſacroſanctum Domini corpus manibus excepturus es? quomodo pretioſum ſanguinem admoturus es ori tuo, qui verbo furoris tui tot hominum ſanguinem injuſtè fudiſti. Abſcede igitur nec poſterioribus factis prius peccatum auge re velis. Accipe vinculum quod Deus omnium Dominus ſuffragio ſuo comprobat, medicabile eſt enim, & ſanitatis reſtituendæ vim habet. His verbis obtemperans Imperator, divinis quippe innutritus oraculis, probè norat quæ Sacerdotum, & quæ Imperatorum eſſent officia, flens ac gemens reverſus eſt in Palatium, longo poſt tempore elapſo, octo enim menſes exceſſerunt, Servatoris noſtri dies advenit.* Narrat deinde quomodo Imperator eò die ad Eccleſiæ aditum venerit, & ab Ambroſio ſuppliciter ſibi viticula relaxari petierit,

tierit, fuerítque Eccleſiæ ab illo reſtitutus eâ conditione ut legem ferret, ut ſententiæ de cæde aut bonorum proſcriptione, non ante triginta dierum ſpatium executioni mandarentur. Itaque Ambroſius neque pœnas temporales Imperatori irrogavit, neque necatus eſt, neque Imperatorem, ſi admonitioni ſuæ non paruiſſet, regno privaturus erat; imò cùm audiſſet eum per vim Eccleſiam ingreſſurum, eodem referente Theodorito: *Si regnum flectit in tyrannidem paratus ſum occidi.* Et lib. 5. Ep. 23. ad Theodoſ. *Cauſam*, inquit, *contumaciæ in te nullam habeo, ſed habeo timoris, offerre non audeo ſacrificium ſi volueris aſſiſtere.* Itaque hoc unum poterat Ambroſius, ſi non paruiſſet Imperator, ſed vi in Eccleſiam irrupiſſet, à divinis ceſſare ſacrificiis. Sic in aliâ occaſione, *Rogamus*, inquit, *Auguſte Imperator, non pugnamus, reſiſtere non poſſumus, ſed Eccleſiam tradere non debemus.*

Ex eo tamen exemplo Bellarminus oſtendere ſe voluiſſe ait, *poſſe Principes Eccleſiaſticos non ſolum in foro interno conſcientiæ, ſed etiam in foro externo Eccleſiaſtico diſponere de temporalibus in ordine ad ſpiritualia.* Primò, quia cauſam cædis ab Imperatore imperatæ, tanquam ad ſuum tribunal pertinentem judicavit. Secundò, quia Imperatori mandavit ut legem de civilibus ferret.

Reſpondeo dubium non eſſe quin piſcopus poſſit cognoſcere de crimine Principis in foro interno Eccleſiaſtico & illud punire pœnâ Eccleſiaſticâ, imò & ſub pœnâ Eccleſiaſticâ jubere ut hoc vel illud emendet, hoc vel illo modo de bonis diſponat. Ubi enim temporalis res cum manifeſto aut facto aut peccato conjuncta eſt, tunc illa ratione peccati Eccleſiaſticæ eſt notionis non ut abſolutè de ea diſponat Eccleſia, ſed ut moneat hanc aut illam actionem Dei lege non licere, ut verbi causâ decernere duello, uſuras exercere: ac præterea delinquentes Eccleſiaſticis pœnis coërceat, non temporalibus: quia hæ ſcilicet in ſolius Magiſtratus poteſtate ſunt. De temporalibus igitur agi poteſt in foro Eccleſiæ, ſed ſpiritualiter & in ordine ad ſpiritualia quatenus adjunctam habent bonitatem vel malitiam moralem. Itaque potuit Ambroſius Theodoſium ob cædem Theſſalonicenſem quæ manifeſtum erat peccatum objurgare, reprehendere, excommunicare; potuit etiam ei ſub pœnâ excommunicationis & retentionis peccatorum mandare ut legem ferret quæ ejus furori deinceps obviaret. Non potuit autem aliam pœnam in eum ſi parere noluiſſet irrogare. Deinde verò Ambroſius cauſam illam non egit in foro contentioſo Eccleſiaſtico coram Presbyterorum aut Epiſcoporum

porum Concilio, ſed ad fores Eccleſiæ oratione potiùs & exhortatione quam ſententiâ & judicio. Quod verò ſpectat ad mandatum de lege promulganda, reſponderi primò poſſet non omninò certum videri utrum lex illa hac occaſione facta fuerit, quippe illa data legitur, tùm apud Caſſiodorum, tùm in utroque Codice ubi extat Antonio & Siagrio Coſſ. octo annis ante cædem Theſſalonicenſem ſub Gratiano & Valentiniano, quapropter vel lapſus eſt Theodoritus dum dixit illam legem hujus cædis occaſione latam fuiſſe, vel ſaltem ea lex priùs à Gratiano lata à Theodoſio tantùm tunc eſt renovata, ut ut ſit, hoc non arguit in Epiſcopis ſupremam poteſtatem de temporalibus diſponendi aut cogendi Reges pœnis temporalibus ad leges quaſlibet ferendas ut inde inferre vult Bellarminus, ſed tantùm probat Epiſcopo & Presbytero poteſtatem eſſe indicendi etiam Regibus ſub pœna retentionis peccatorum, ut remedia, quæ ad ea ſananda neceſſaria eſſe duxerint, adhibeant. Neceſſariam autem putabat Ambroſius legem in remedium furoris Imperatoris nec non ad converſionis indicium, quapropter potuit ei ſub pœnâ abſolutionis non conſequendæ imperare ut legem iſtam ferret, cùm præſertim nova non eſſet, ſed antea promulgata, at imperitè inde inferretur licere Pontificibus mandare Regibus omnibus ſine ordine ad pœnitentiam ut has vel illas leges civiles ferant, & niſi paruerint eos non tantum excommunicationibus plectere, ſed & regnandi jure privatos decernere. Mitto quod totum iſtud exemplum Theodoſii, ſi quid probaret, probaret ſanè Epiſcopos omnes id juris in Reges habere quod Curiales Romani procul dubio nollent.

De Privilegio Sammedardenſi aliiſque ſimilibus.

POſt Theodoſii tempora nullum antiquius monumentum habent adverſarii quod opponant quam privilegium quod à S. Gregorio primo Monaſterio ſancti Medardi indultum eſſe dicitur. Nam excommunicationem Arcadii Imperatoris & Eudoxiæ ab Innocentio I. quam nonnulli opponebant ex Nicephoro lib. 13. c. 34. commentitiam eſſe jam conſtat apud omnes, itaque hac miſſa de privilegio ſancti Medardi breviter dicemus. In eo poſt multa & extraordinaria privilegia Abbati Monaſterii Sammedardenſis conceſſa in eos qui illa violaverint, hæc ſubjiciuntur, *ſi quis Regum, Antiſtitum, Judicum & quarumcumque ſecularium perſonarum hujus Apoſtolicæ autorita-*

tis & noſtræ præceptionis Decreta violaverint, & cujuſcumque dignitatis vel ſublimitatis ſit, honore ſuo privetur, &c.

Reſpondeo privilegium hoc eſſe ſubditium & ab aliquo recentiore Gregorio affictum, ut concedunt jam eruditi omnes & invictè ab eruditiſſimo viro Launoïo demonſtratum eſt. Primò enim nullus eſt MS. Codex Epiſtolarum Gregorii ante quingentos annos editus ubi privilegium Sammedardenſe occurrat, recentiores verò vel nulli vel pauci ſunt qui illud repræſentent; non habent illud MSS. Codices qui ſequuntur, MS. Codex Monaſterii ſancti Audoeni Rhotomagenſis 2. MS. Carmelitarum Pariſienſium, item Ciſtercienſis, MS. Cluniacenſis, Corbeïenſis, Geneſecenſis, Lyrenſis, Moſciaſenſis, ſancti Petri Carnotenſis, Pratellenſis, S. Remigii Rhemenſis, Codex MS. Puteanus in Bibliothecâ Regiâ, Codex Bibliothecæ Sorbonicæ, Codices duo MSS. Bibliothecæ Tellerianæ, Codex MS. Thuanæ. Codices antiquiores MSS. Bibliothecæ Victorinæ, nam in alio recentiori ibidem reperitur. Cum primum verò Codex ille Lutetiæ editus eſt anno 1508. privilegium illud in Archivis Sammedardenſium ad calcem lib. 2. tanquam aliorum opus eſt rejectum atque hunc locum retinuit, donec Romæ edita ſunt opera Gregorii ſub Sixto V. quo tempore ad lib. 2. Ep. revocatum eſt, & inter Ep. 38. & 39. interpoſitum.

Secundò, nullam hujus privilegii mentionem facit Diaconus exſcriptor vitæ ſancti Gregorii, etſi ſe dederit occaſio cum lib. 3. c. 1. de reſcripto Gregorii ad Brunichildem & Theodebertum Regem Galliæ mentionem facit, nullam item Greg. VII. qui in Ep. ad Herimannum Metenſem ubi laudat privilegium Xenodochii Auguſtodunenſis eidem Gregorio attributum ad probandam abdicationem Henrici IV. de hoc verò Sammedardenſi privilegio quod ejus propoſito longè magis faviſſet, omninò ſilet.

Tertiò, ſtylus hujus privilegii alienus à ſtylo Gregorii & recentius ævum ſapit, ridicula inſcriptio ei præfixa eſt qualem nunquam habet Gregorius. In eo poſſeſſiones & villæ vocantur Manſi, fundi Regii fiſci, ſanctus Medardus Dominus Medardus quæ omnia ſunt ævi Gregorio multum recentioris. Succeſſorum itidem nomen ibi ſæpè occurrit quod ante Dagoberti tempora non erat in uſu.

Quartò, multa continet hoc privilegium falſa, qualia ſunt Monaſterium S. Medardi, olim dictum fuiſſe Monaſterium ſanctæ Dei Genitricis Mariæ & beatorum Petri ac Stephani, patet enim ex Gregorio Turonenſi lib. de glor. Conf. cap. 95. lib. 4. Hiſt. Franc. 19. Fortunato lib. 4. de vitâ Martini & ab ipſo Gregorio ſæpè & aliis nun-

nunquam aliter dictam hanc Ecclesim quam sancti Medardi Basilicam, quam tempore Gregorii Monasterium fuisse probari minimè potest.

Quintò subscriptiones *vobiscum* hujus instrumenti statim produnt. Subscribunt ei Alexandrinus & Carthaginensis Antistites, ad quos res ista quid pertinet? Numquid illi Romam venissent ut Monasterii Gallicani, & ne quidem de nomine sibi noti privilegio subscriberent? Subscribunt item duo Portuenses Episcopi, unus Gregorius, alter Felix nomine, Eutherius Arelatensis subscribit qui tunc Arelatæ non præsidebat, sed Virgilius: Ætherius verò non Eutherius Lugdunensis erat, non Arelatensis Episcopus. Augustinus Cantuariorum & Meletius Londaniæ Episcopi subscribunt qui tùm nondum erant Episcopi: subscribit nescio quis Satellius Burdegalensis cujus nulla alibi memoria, imò tùm florebat Burdegalæ Episcopus Gundegisilus. Flavius Rhemensis cujus subscriptio quoque legitur, ante hæc tempora Rhemorum Episcopus fuit juxta Fortunatum, & Concilio Arvernensi anno 535. subscripsit. Denique post Episcopos subscribit Rex Theodoricus qui nondum Rex erat vivente adhuc Childeberto Patre.

Sextò, datum dicitur istud privilegium 7. Kalendas Junii anno ab Incarnatione Domini 594. Indictione 11. hæc autem Indictio non in annum 593. incidit.

Septimò, privilegia hîc indulta Abbati Sammedardensis Monasterii & fastuosa illa verba in Reges longissimè absunt à genio & mente sancti Gregorii.

Demum anno 1131. nondum fuisse confectum istud privilegium colligitur ex Chronico S. Medardi, ubi notatur Innocentium II. Papam tunc Odonem Abbatem hujus Ecclesiæ consecrasse, invito & contendente Episcopo Suessionensi Josseno, & postea Basilicam S. Medardi de novo consecrasse. Quod si privilegium Gregorii tum notum fuisset, protulissent illud Monachi Sammedardenses, nec contradixisset Josseno Suessionensis.

Quæ cùm ita sint, non videtur multùm laborandum in explicandi formulâ quæ subjicitur, *si quis verò Regum &c. honore suo privetur.* Nihilominus tamen hæc non astruunt Gregorium sibi usurpasse Regum deponendorum potestatem; quis enim non statim intelligat hæc verba imprecantis potiùs esse quàm imperantis, ita ut significent tantùm optare Gregorium ut Reges, qui privilegium à se datum violaverint, Deum vindicem habeant, & regno suo priventur.

tur. Quod genus imprecationis nunc addi solet extremis Bullarum & Constitutionum verbis: *Si quis hoc attentare præsumpserit, indignationes omnipotentis Dei, ac beatorum Petri ac Pauli Apostolorum incurrat, vel incursurum se sciat.* Imprecandi formulæ pares inveniuntur in Concilio Toletano IV. c. 75. & VI. c. 111, nec non VII. c. 1. ac demum VIII. c. 10. & aliis in locis. Alium verò sensum non possunt habere verba privilegii hujus, oftendunt sequentia: *Omnium maledictionum anathemate quibus infideles & hæretici ab initio sæculi usque in præsens damnati sunt, cum Judâ traditore Domini in inferno inferiori damnetur.* Quæ verba non possunt esse jubentis, cùm Pontifex non habeat potestatem homines damnandi, & his vel illis inferni pœnis afficiendi, sed necessariò sunt hominis divinam vindictam imprecantis. Idem dicendum de istis, honore suo privetur, divinâ scilicet vindictâ non Pontificis jussu. Adeo enim ut videmus ab eâ crudelitate fuit alienus Gregorius, ut noluerit in cujusquam hominis mortem consentire ad Longobardos religionis & Sedis suæ hostes delendos.

Eodem modo explicanda est similis formula quæ in privilegio Xenodochii Augustodunensis reperitur his verbis concepta: *Si quis Regum, Sacerdotum, Judicum, personarumque sæcularium hanc Constitutionis nostræ paginam agnoscens contra eam venire tentaverit, potestatis suæ honorisque dignitate careat, reumque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat.* Tres extant Epistolæ, in quibus istud privilegium cum ista imprecatione reperitur lib. Ep. XI. Epistolis 10. 11. & 12. verùm istud quoque privilegium licet à Gregorio VII. laudetur atque ideo Sammedardensi sit antiquius, Gregorio tamen suppositum videtur: primò enim privilegium istud tam variè habetur ut intelligi possit illud vel esse suppositum vel interpolatum. Aliquibus in Codicibus una tantum Epistola habetur, in aliis duæ, in paucis tres. In primâ Epistolâ ad Senatorem privilegium dicitur Xenodochio concessum. In 2. ad Thessaliam dicitur esse sanctæ Mariæ in urbe Augustodunensi. In tertiâ ad Luponem dicitur privilegium Ecclesiæ sancti Martini in suburbano Augustodunensi, quis hæc secum conciliet? Secundò, Joannes Diaconus Actorum sancti Gregorii diligens Collector horum privilegiorum non meminit. Tertiò privilegia cætera à Gregorio concessa isti dissimilia maximè sunt sive quoad stylum, sive quoad res, ac præcipuè quoad istam clausulam quæ nullibi reperitur. Quartò pœna hæc comminatoria minus convenit Gregorii modestiæ in Reges, imò absurda est, & injusta,

injuſta, quis dicat Reges regno privandos eſſe ob violatum hujuſmodi privilegium, non eſt ergo veriſimile hujuſmodi privilegium à B. Gregorio indultum eſſe.

Veruntamen ad privilegii hujus γνησιότητα aſtruendam multa moliuntur adverſarii. Primò Gregorii VII. qui illud profert, autoritatem venditant, deinde Flodoardum adducunt qui lib. 3. Hiſt. Rhemenſis mentionem facere videtur alterius privilegii ad inſtar hujus conceſſi; addunt referri hanc ipſam clauſulam in vita ſancti Hugonis Auguſtodunenſis apud Andream du Cheſne tom. 3. ſcript. Galliæ. Quibus accedit omnium MSS. Codicum autoritas.

Reſpondeo his momentis probari quidem hoc privilegium ante Gregorium VII. eſſe confectum, at non oſtendi illud Gregorii primi genuinum opus eſſe, cum nullus ſcriptor ei æqualis aut ſuppar illud laudarit, aut Gregorio primò tribuerit. Deinde verò fieri potuit ut aliquod privilegium fuerit Auguſtodunenſi Eccleſiæ conceſſum à Gregorio, ſed quod poſteà interpolatum eſt. Id veriſimile facit varietas MSS. in hoc privilegio referendo. Nec movere quemquam debet MSS. conſenſus, cum enim olim libri à Monachis pluribus uno dictante conſcriberentur, hinc factum eſt ut in plures MSS. Codices eadem interpolatio permanaret. Sed quidquid ſit de Auguſtodunenſis privilegii atque hujus clauſulæ νοθείᾳ, dici non poteſt hanc alium habere ſenſum quam imprecatorium. Docent id verba quæ ſequuntur allata. *Et niſi vel ea quæ ab illo malè ablata ſunt reſtituerit, vel digna pœnitentia illicitè acta defleverit, à ſacratiſſimo Corpore & Sanguine Dei ac Domini noſtri Redemptoris Jeſu Chriſti alienus ſiat, atque in æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat*, nonne his verbis Gregorius ſatis oſtendit nullam aliam præter excommunicationis pœnam ab Eccleſiâ infligi poſſe, cæteras à Dei vindicis irâ expectandas? Mitto quod imprecatio iſta tam reſpicit ſummos Pontifices qui nomine ſacerdotum comprehenduntur, quam ipſos Reges, ſed illos deponi aut honore privari à quoquam poſſe præterquam à Deo nolunt adverſarii niſi fortè in caſu hæreſeos. Viderint ergo ipſi quomodo hoc privilegium explicent.

De depositione Vambæ Regis Hispaniarum.

IN exemplum depositionis Regum adducitur à nonnullis Vambæ Regis Hispaniarum depositio & Eruigii in hujus locum electio, quæ à Concilio Toletano 12. confirmata est : rem sic refert Lucas Tudensis in Juliano Toletano, *Tempore beatæ memoriæ Cindanfiundi Regis ex Græciâ venit vir quidam nomine Andabatus Græcorum genere nobilis, qui ab Imperatore suo expulsus est in Hispaniam, quem Recetiuntus Rex magnificè suscepit & ei in conjugium consobrinam suam dedit. Ex quo conjugio natus est ei filius nomine Eruigius, qui cum esset in Palatio regio enutritus, honore Comitis sublimatus, elatus superbiâ callidè adversus Regem Vambam excogitavit, & potionem letiferam dedit ei, ex quâ Rex officium memoriæ perdidit : cumque Episcopus civitatis & optimates Palatii qui erant fideles Regis quos potionis causa latebat, vidissent Regem jacentem absque memoria, causa pietatis commoti pœnitentiam volentes ei præficere, unctionem sancti Olei & Communionem Christi Corporis obtulerunt, sed factum est ut Rex à potione liberatus etiam præsciens quod ille extremæ unctionis Episcopus peregerit Sacramentum, in Monasterium perrexit.* Addit Concilium Toletanum Eruigium ab ipso Vamba scripto Regem esse designatum, datumque abisto in mandatis Juliano Toletano Episcopo ut illum ungeret in Regem.

Ex hac narratione liquet Vambam Regem non à Pontifice, non à Concilio fuisse depositum, sed eum ultrò regno se abdicasse & Eruigium elegisse, quanquam malis profectò artibus dataque illi potione quæ mentem ejus perturbaret, hunc ab eo consensum extorsit. Concilium porrò Toletanum 12. convocatum minimè est ad deponendum Vambam aut eligendum Eruigium, sed cum congregatum esset, jussit Eruigius renuntiationem Vambæ electionemque suam ab Episcopis examinari atque confirmari. Nam initio Synodi Eruigius se jam regem esse profitetur ita Episcopos alloquens. *Unde*, inquit, *licet sublimationis nostræ primordia paternitati vestræ opinabili ratione non lateant, quibus clarâ divinorum Judiciorum dispositione præventus & regnandi conscenderim sedem & sacrosanctam Regni perceperim unctionem, nunc tamen melius id poteritis & scriptorum relatione cognoscere & promulgationis vestræ sententiâ promulgare. Ut sicut sedem regni nostri primordia conventus vestræ sanctitatis compererit divinitus ordinata, ita & orationum solamen impendat & salubrium consiliorum nutrimenta impertiat : quo susceptum regnum sicut jam vestris assensionibus*

teneo

teneo gratum, ita veſtrarum benedictionum perfruatur definitionibus conſecrandum, ut innovatio quodammodo noſtri videatur imperii hæc nunc roſitas veſtri ordinis aggregati. Non petit ergo à Concilio Eruigius ut conſtituatur in Regem & deponatur Vamba; ſed tantùm ab Epiſcopis conſilium, benedictiones & adjumentum petit ad regendum regnum quo jam propter abdicationem Vambæ fruebatur, atque ut iſtam Vambæ renuntiationem examinent, promulgent & approbent, nec aliud quid arrogavit ſibi Concilium cujus hæc fuit eâ de re ſententia cap. 1. t. Conc. 6. p. 1225. „Etenim ſub quâ parte vel ordine ſereniſſimus „Eruigius Princeps regni conſcendens culmen regnandique per ſacro-„ſanctam unctionem ſuſceperit poteſtatem oſtenſa nos ſcripturarum „evidentia edocet in quibus & præcedentis Vambæ Principis pœni-„tentiæ ſuſceptio noſcitur & tranſlatus regni honor in hujus noſtri „Principis nomine derivatur. Idem enim Vamba cum inevitabilis ne-„ceſſitudinis tenetur eventu ſuſcepto religionis debito cultu & vene-„rabili tonſuræ ſacræ ſignaculo mox per ſcripturam definitionis ſuæ, „Hunc militem Dominum noſtrum Eruigium poſt ſe prælegit regna-„turum. Vidimus intuitu prælucente, perſpeximus hujus præmiſſi or-„dinis ſcripturas, id eſt, notitiam manu ſeniorum Palatii roboratam „coram quibus antecedens Princeps & Religionis cultum & tonſuræ „ſacræ adeptus eſt venerabile ſignum. Scripturam quoque definitionis „ab eodem editam ubi glorioſum Dominum poſt ſe Regem fieri ex-„optat, aliam quoque informationem jam dicti viri in nomine hono-„rabilis & ſanctiſſimi fratris Juliani Tolerani Sedis Epiſcopi ubi eum „ſeparavit pariter & inſtruxit; ſub omni diligentia jam doctum domi-„num noſtrum Eruigium in regno ungere deberet... quibus omnibus „approbatis atque perlectis dignum ſatis noſtro cœtui viſum eſt, ut „prædictis definitionibus ſcripturarum noſtrorum omnium confir-„matio apponatur, ut qui ante tempora in occultis Dei judiciis præſci-„tus eſt, regnaturus nunc manifeſto in tempore generaliter omnium „ſacerdotum habeatur definitionibus conſecratus, & ideo ſoluta ma-„nus populi ab omni vinculo juramenti quæ prædicto viro Vambæ „dum regnum ejus teneret alligata permanſit. Hunc ſolum ſereniſſi-„mum Eruigium Principem obſequutura grato ſervitii famulatu ſe-„quatur, & libero quem & divinum judicium in regno prælegit & de-„ceſſor Princeps ſucceſſorem ſibi inſtituit & quod ſupereſt quem to-„tius populi amabilitas exquiſivit. Ecce tres cauſas propter quas re-gnum ad Eruigium pertinere declaratur, propter divinum judicium, prædeceſſoris electionem, populi conſenſum, non propter Pontificis

Romani aut Episcoporum judicium. Quid ergo faciunt Episcopi re maturè discussâ, declarant Eruigium pro Rege habendum esse, utque illi pareatur sub pœnâ anathematis præcipiunt. Verùm non sibi propterea arrogant Vambæ deponendi aut alicujus alterius Regis eligendi potestatem. Deinde verò cum Reges Visigothorum electione ad regnum pervenirent, Episcopi verò in electionibus hujusmodi magnam haberent auctoritatem, haud mirum si Eruigius electionem suam à Concilio confirmari voluit: adde quod huic conventui præter Episcopos aderant omnes Palatini; ita ut Concilium istud loco Comitiorum regni haberi possit. Nemo autem dubitat quin in regnis electivis, si Rex spontè regno se abdicet, idque in alium transferat, confirmanda sit ejus electio à regni primoribus inter quos Episcopi non ultimum obtinent locum.

De Gregorii secundi excommunicatione adversus Leonem Isaurum.

GRegorii secundi in Leonem Isaurum molimen ad propositum magis videtur pertinere, sic illud nobis objicit Bellarminus quintum exemplum Gregorii II. *qui Leoni Isauro à se excommunicato prohibuit vectigalia solvi ab Italis, & proindè eâ parte imperii multavit, imò & si nonnullis credere volumus, universo ipsum imperio dejecit.*

Respondeo recentiores Græcos scriptores in odium Romani Pontificis hoc confinxisse, cùm contrarium constet tum ex Epistolis ipsius Gregorii II. tum antiquioribus ac fide dignioribus Historicis.

Primò enim in Epistolis Gregorii nullum hujus in Leonem judicii vestigium occurit, imò ita eum alloquitur ut persuadeat se maximè alienum esse ab hujusmodi conatu: precibus tantùm, exhortationibus ac monitis litteras implet, & disertè testatur se nihil posse in ejus regnum, sic loquitur Epist. 1. ad eum scriptâ. *Te obtestamur ut arrogantiam deponas, & superbiam quâ circumfluis, multaque cum humilitate sincerè aures nobis accommodes:* Et post alia: *testis est Deus, quæcumque ad nos misisti Epistolas auribus cordibusque Regum Occidentis obtulimus, pacem illorum ac benevolentiam tibi conciliantes, teque laudantes, ac mirificè offerentes..... Quod si nobis insultes, & minas intentes, non est nobis necesse longum in certamen descendere, ad quatuor & viginti stadia secedet in regionem Campaniæ Romanus Pontifex, tu vade & ventos persequere.* Et Ep. 2. testis est se non magis posse in Palatium

tium introſpicere, aut dignitates regias deferre quam Imperator habeat poteſtatem introſpiciendi in Eccleſiam, & electiones in Clero peragendi. Additque ſibi non licere arma movere in eum, ſed tantùm precibus divinum auxilium implorare: *Perſequeris nos*, inquit, *& tyrannicè vexas militari carnalique manu, nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus; invocamus Principem exercitûs omnis creaturæ ſedentem in cælis, ut immittat ſibi dæmonem, (ſicut ait Apoſtolus) tradere hujuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ejus ſalvus fiat.* Siccine loqueretur Gregorius ſi ſe alioſque Italos ab Imperatoris obedientiâ ſubtraxiſſet, aut vectigalia ei ſolvi prohibuiſſet, aut ſaltem id facere in animo habuiſſet. An credibile eſt eum qui tam clarè proteſtatur ſibi non eſſe poteſtatem introſpiciendi in Palatium, aut regias dignitates deferendi, exiſtimaſſe ſibi poteſtatem eſſe privandi Imperatorem regno & vectigalibus ipſi debitis.

Secundò, Carolus Magnus in Epiſtolâ ad Conſtantinum & Irenem, diſſidii inter Gregorios ſecundum & tertium, ac Leonem, mentionem faciens, teſtis eſt iſtos Pontifices precibus tantùm apud Imperatorem imagines defendiſſe: *Neque*, inquit, *aliter fiebat in partibus & regionibus iſtis, donec proavus veſter ex imperiorum quorumdam inſtructione venerandas imagines abſtulit, ex quo tempore magnus error Græciam iſtam invaſit, unde non contemnendum ſcandalum in mundo factum, quâ de causâ in magnam tribulationem utrosque Gregorios Romani Pontifices per ea tempora contecti ſunt, ſæpiùs enim proavum ſerenitatis veſtræ admonuerat, ne ſineret venerandas imagines de ſtatu ſuo dejici: verùm illorum preces ſalutiferæ neqnicquam fuſæ ſunt, animamque illius haud quidquam commoverunt.*

Tertiò Paulus Diac. lib. 6. de geſtis Longobard. c. 49. refert Gregor. II. impediviſſe ne Itali alium ſibi Imperatorem crearent, eo rejecto. Tantùm abeſt ut ei vectigalia ſolvi vetuerit, & ſic eum imperii parte multarit. *Omnes*, inquit hic ſcriptor, *Ravennæ exercitus vel Venetiarum talibus juſſis* (Imperatoris edictis de ſubvertendis imaginibus) *reſtiterunt, & niſi eos prohibuiſſet Pontifex, Imperatorem ſuper ſe conſtituere fuiſſent aggreſſi.* Eadem habet Regino lib. 1. Chron.

Quartò Anaſtaſius Bibliothecarius ad ann. 658. fuſè narrans ea quæ in diſſidio Greg. II. & Leonis Iſauri ſunt geſta, nihil habet de excommunicatione Imperatoriâ, multò minus de vectigalium ſubſtractione juſſu Pontificis. Imò diſertè ait Gregorium Italos in officio & Imperatoris obedientiâ continuiſſe. *Juſſionibus*, inquit, *miſſis decreverat*

rat Imperator ut nulla imago cujuslibet Sancti, aut Martyris, aut Angeli ubicumque haberetur; maledicta enim omnia afferebat, & si acquiesceret in hoc Pontifex gratiam Imperatoris haberet, & si hoc fieri præpediret, à suo gradu decideret. Respiciens ergo pius vir prophanam Principis prohibitionem, jam contra Imperatorem quasi contra hostem se armavit, renuens hæresim ejus, scribens ubique cavere se Christianos eo quod orta fuisset impietas talis. Igitur perinde omnes Ravennæ atque Venetiarum exercitus contra Imperatoris jussionem restiterunt, nunquam se ejus Pontificis condescendere neci..... Cognitâ verò Imperatoris nequitiâ, omnis Italia consilium iniit ut sibi eligerent Imperatorem, & Constantinopolim ducerent, sed compescuit tale consilium Pontifex: Et post alia: *Cumque mitteret hominem proprium Romam cum scriptis suis, quibus continebatur ut Pontifex occideretur cum optimatibus Romæ, agnitâ crudelissimâ insaniâ, protinùs ipsum Patricium missum occidere voluerunt, nisi defensio nimia Pontificis præpedisset: & posteà blando omnes sermone ut in bonis proficerent actibus, & in fide persisterent, rogabat, sed ne desisterent ab amore & fide Romani Imperii admonebat.* Narrat deinde Bibliothecarius quomodo Gregorius Longobardorum Regem Luitprandum bellum cum Exarcho adversus Spoletanum & Beneventanum molientem, istis ad deditionem compulsis, ad pacis consilia revocarit, ac quemadmodum deinceps Tiberio cuidam cognomento Petasio, qui Imperatoris sumpserat insignia restiterit, & exercitum ad eum capiendum adjuverit: demum addit, *Imperatorem Romani Pontificis obsequiis & monitis nihil immutatum, Germanum sanctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ Antistitem, eo quod ei consensum præbere noluisset, Pontificatu privasse, sibique complicem Anastasium Presbyterum in ejus loco constituisse. Missâ Romam Synodicâ dum tali hæresi consentientem eum reperiret vir sanctus, non censuisse confratrem & consacerdotem solitò vocari. Sed rescriptis commonitoriis nisi ad Catholicam fidem converteretur, etiam extorrem à sacerdotali officio esse mandavit, Imperatori quoque suadens salutaria ut à tali execrabili miseriâ declinaret, scriptis commonuit.* Hæc Anastasius, ex quibus patet, primò, Gregorium secundum Leoni Isauro semper obsequentissimum fuisse, quamvis ab eo insidiis peteretur. Secundò, eundem Pontificem illi auxilio fuisse ut Italiam retineret. Tertiò, eum admonitionibus ac præceptis suis cunctos in officio continuisse. Quartò, jussisse illum ut Imperatoris equidem Decretis de abolendis imaginibus non parerent, quia contraria erant religioni, sed vetasse ne propterea Imperatoris jugum ex-

cu-

euterent. Quintò, eum longè aliter se gessisse erga Anastasium, & aliter erga Leonem Imperatorem, atque illum litteris suis sacerdotali officio extorrem pronuntiasse, in Imperatorem verò nihil simile tentasse, sed tantùm ei per litteras consuluisse ut ab evertendis imaginibus cessaret. Denique Leonem Isauricum à Gregorio II. non fuisse de throno dejectum, & imperii parte spoliatum, argumento est Gregorii III. ejus successoris, vita ab eodem Anastasio conscripta; nam Gregorius III. Leonem Imperatorem agnovisse, & ad eum humanissimas legitur scripsisse litteras, in quibus Imperatorem inter eos non recenset quos à communione corporis & sanguinis Domini alienos esse pronuntiat, quod fecisset proculdubiò si excommunicatus à prædecessore suo fuisset pronuntiatus. Quid quod ipse Gregorius III. Epistolas suas annis imperii Leonis consignat, ut Ep. ad Bonifacium, imperante Domino piissimo Augusto Leone, imperii ejus anno 23. qui clariùs poterat & disertiùs ille adversariorum fabulam disjicere? Huc quoque accedit Damascenus, qui orat. de imaginibus rerum à Leone adversus imagines gestarum mentionem faciens, non refert eum aut regno privatum fuisse, aut excommunicatum à Romano Pontifice, quin imò eum pro Rege agnoscit, eique vectigalia solvenda esse affirmat: *Parcemus*, inquit, Imperatorem alloquens, *tibi Rex in iis quæ ad vitæ civilis negotia pertinent, ut in tributis, vectigalibus & congiariis solvendis, quorum tibi quantum ad vos spectat, munus est creditum & demandatum. At in Ecclesiasticis rebus statuendis habemus Pastores, qui nobis locuti sunt verbum, & leges atque instituta Ecclesiastica tradiderunt.*

Opponit Bellarminus Theophanem, Cedrenum, Zenonem, Nicephorum, & cum istis recentiores Latinos, qui scribunt Leonem excommunicatum esse à Gregorio secundo, & exactione tributorum Italiæ privatum. Verùm quis non videat majorem fidem habendam esse ipsi Gregorio, Paulo Diacono, Anastasio, & aliis scriptoribus à nobis laudatis, qui & antiquiores sunt, & fide digniores, quàm istis qui ab adversariis laudantur. Nam Græci præterquam quod citatis à nobis autoribus recentiores sunt, & rerum in Occidente gestarum non ita gnari, *in odium atque invidiam Romanæ Ecclesiæ jacturam Occidentalis Imperii in Romanum Pontificem retorquere soliti sunt*, ut observat Baronius, *ad commovendos tum Imperatorum, tum aliorum animos in Romanam Ecclesiam.* Ac proindè illis nulla aut modica fides hoc in negotio est adhibenda; recentiorum verò Latinorum autoritatem qui ipsos secuti sunt, ego nihil moror, cùm non aliundè quàm ab ipsis id hauserint.

Deinde

Deinde verò isti scriptores non dicunt Leonem regno aut regni parte privatum fuisse, sed tantùm autorem Italis fuisse ne illi vectigalia penderent: unde non sequitur Gregorium existimasse Leonem ob hæresim imperio excidisse. Cùm propter alias causas potuerit denegari tributum, præsertim verò quia illo opus habebant ad sui defensionem adversus Longobardos, haud tamen crediderim Gregorium id fecisse, sed potiùs Italos ne tributum Imperatori penderent, Gregorium autorem prætendisse, & excommunicatione generatim ab eo in omnes qui violarent imagines in Synodo latâ, usos esse ut jugum Imperatoris excuterent, atque hinc apud Græcos manasse, Romanum Pontificem Imperatorem anathemati obstrinxisse, atque Italos inhibuisse ne vectigalia Leoni penderent; nam ut probatum est ex autoribus fide dignissimis Gregorius II. quantùm potuit Italos in officio continuit. Nec est quod Bellarminus dicat, *eum primùm equidem per multos annos restitisse populis Italicis cupientibus ab Imperatore desicere: sed postea ubi vidit Imperatorem deteriorem fieri, Imperatorem è cœtu piorum ejecisse, ac jussisse uti ei tanquam impio populi non parerent, nec vectigalia deinceps penderent.* Non est, inquam, quod ita putet Historicos posse conciliari; nam Theophanes & Cedrenus defectionem Italorum jussu Pontificis factam narrant anno Leonis 9. quo tempore Anastasius narrat Pontificem obstitisse, ne jugum Imperatorum excuterent. Deinde Anastasius rem prosequitur usque ad finem, & tamen istius excommunicationis aut interdicti non meminit, sed constantem semper in obedientiâ Græcorum repræsentat. Denique successor Gregorii II. Leonem usque ad finem vitæ Imperatorem agnovit, & piissimi cognomine pro more decorare non dubitavit. Ex dictis jam constat Gregorium nihil tentasse in Imperatoris jura aut vectigalia, sed etiam si quid tentasset, ejus factum non esset trahendum in exemplum, cùm sit contra Evangelii legem, quæ jubet reddi *quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo*; adversus quam veritatem nemo præscribere potest: *non privilegium temporum, non spatium regionum, non patrocinia personarum.* Quapropter quantùm volent usurpata à Pontificibus in Regum temporalia potestatis exempla, congerant adversarii, quot volent hujus opinionis patronos proferant, hoc responsum accipient: *Quid ergo si Episcopus, si Diaconus, si vidua, si Doctor, si etiam Martyr lapsus à regulâ fuerit, ideo hæreses veritatem poterunt obtinere: ex personis probamus fidem, an ex fide personas?*

Hic verò subjungendum foret factum Germani quem Henricus Antisiodo-

Antisiodorensis Monachus, lib. 1. de miraculis c. 55. narrat Britannorum Regem depositum esse, & ejus loco Bubulcum quemdam in throno constitutum esse, si quid in istâ fabulâ verisimilitudinis esset; sed cùm illa commentum sit omni verisimilitudine destitutum, quod ab omnibus mente sanis statim rejicitur, nihil opus est in eo vel referendo, vel refellendo, diutiùs immorari. Hoc unum observabo, illud etiamsi verum esset, nihil nobis obstare, cùm Germanus id fecisse dicatur ex revelatione divinâ. Sed, ut jam dixi, narratio Henrici tota fabulosa est, atque, ut alia mittam, portenti simile est, Regem barbarum ad solam Germani ignoti & peregrini hominis vocem regnum & palatium Bubulco cessisse, totamque gentem Britannorum id ratum habuisse.

De depositione Childerici Galliarum Regis.

SExtum, inquit Bellarminus, *exemplum est Zachariæ, qui rogatus à primoribus Francorum Childericum deposuit, & in ejus locum Pipinum Caroli magni patrem Regem creari jussit, cujus causa fuit, quia propter socordiam Childerici & religioni & regno in Galliâ extrema ruina imminere videbatur.*

Respondeo Zachariam non deposuisse Childericum, aut Pipinum Regem constituisse; sed cum jam Pipinus omnem autoritatem regiam haberet, & Childericus nihil præter nomen Regis obtineret, consultum à Gallis Zachariam uter pro Rege habendus esset, an is qui regno invigilabat, & omnem habebat autoritatem, an verò is qui omnem prorsùs regni curam potestatemque regiam socordiâ suâ amiserat, respondisse Pontificem satiùs esse illum quàm hunc pro Rege habere. Quo responso accepto, Gallos in comitiis suis Childericum deposuisse, & Pipinum Regem proclamasse, quem posteà Bonifacius inunxit. Hæc est vera hujus facti narratio, ut constat ex scriptoribus antiquissimis ac fide dignissimis.

Primùm autem Merovingios, quorum ultimus fuit Childericus, omnem autoritatem regiam amisisse, ac nomine tenus Reges fuisse, constanti scriptorum omnium testimonio liquet. Eginardhus in vitâ Caroli magni: *Jamdudum*, inquit, *nullius vigoris erat, nec quidquam in se clarum prater inane Regis vocabulum præferebat, nam & opes & potentia regni penes palatii Præfectos, qui Majores domûs dicebantur, & ad quos summa imperii pertinebat, tenebantur, neque Regi aliud relinquebatur, quàm ut regio tantùm nomine contentus crine profuso, barbâ*

ſummiſſâ, in ſolio reſideret. Aimoinus lib. 4. c. 66. ait eos nomen tantùm Regis nullam poteſtatem regiam habuiſſe. Abbas Uſpergenſis in Chronico ad annum 753. *Hildericus*, inquit, *qui falſo Regis nomine fungebatur.* Regino lib. 2. Chronicorum. *Hildericus vero qui falsò Rex vocabatur, attonſus eſt, & in Monaſterium truſus.* Otho Friſingenſis lib. 5. Chronici c. 21. *Eo tempore Hildericus inane, ut ſupra dixi, regium nomen tenebat.* Gofridus Viterbienſis part. 17. Chronici ait, *eo tempore Francorum Reges ſolo nomine Reges fuiſſe.* Abbas Tudenſis ad annum 751. 754. dicit, *nihil tunc Merovingios habuiſſe præter inane Regis vocabulum, & Childericum falſo Regis nomine functum.* Hinc ab aliquibus Majores domûs Reges dicuntur, & Caroli Martelli filii regnum ejus diviſiſſe perhibentur. Ita Gregorius III. Ep. cujus initium *Doctores omnium gentium* ad Bonifacium Moguntinum Carolum Martellum *Principem Francorum* vocat. Aimoinus lib. 4. c. 57. Regem eum dicit, filios ejus regno poſt ejus mortem potitos eſſe ſcribit. Marianus Scotus lib. 2. Chronicorum, & Platina regnum Franciæ Caroli filiis Pipino & Carlomanno diviſum eſſe, Sueviam & Auſtraſiam Carlomanno, Pipino Burgundiam cum parte Franciæ ceſſiſſe. Itaque haud dubium quin regiam tum poteſtatem, tum etiam dignitatem haberet Pipinus, Childericus verò nihil præter inane Regis nomen, juſque hæreditarium ad regnum quo minimè fruebatur.

Secundò, ſcriptores fermè omnes uno conſenſu aſſerunt Zachariam tantùm conſultum à Gallis uter pro Rege habendus eſſet, ipſumque conſulentis, potiùs quam jubentis, aut definientis in morem reſpondiſſe.

Eginardhus in Annalibus ad annum 749. Burchardus Vuiſiburgenſis Epiſcopus, & Foltradus Presbyter, miſſi ſunt Romam ad Zachariam Papam, ut conſulerent Pontificem de causâ Regum, qui illo tempore fuerunt in Franciâ, qui nomen tantùm Regis, ſed nullam poteſtatem regiam habuerant, per quos prædictus Pontifex mandavit meliùs eſſe illum vocari Regem, apud quem ſumma poteſtatis conſtiterit. Eadem prorsùs verba ſunt Aimoini, lib. 4. de geſtis Francorum cap. 61.

Blondus Flavius lib. 10. Decadis primæ. *Invenio*, inquit, *Alcuinum Paulumque, & plerosque alios qui Francorum geſta ſcripsêre, proceres, populoſque ejus gentis, Pipini virtutem, & e contrà Childerici Regis amentiam penſantes mentis, Zachariam Pontificem Romam conſuluiſſe, ineptumne Regem ultrà tolerandum, an Pipinum meritâ fraudandum re-*

giâ

giâ dignitate censeret. Cumque respondisset Pontifex illum qui regia melius obiret munera esse habendum Regem. Regino Prumiensis lib. 2. Chronic. anno Dominicæ Incarnationis 749. *Missi sunt Romam ad Zachariam Papam, ut interrogarent de Regibus in Franciâ, qui illis temporibus non habentes regiam potestatem tamen vocabantur, si benè essent Reges, & præfatus Papa mandavit Pipino melius sibi videri illum Regem vocari, qui potestatem haberet, quam illum qui sine regali potestate manebat.*

Marianus Scotus lib. 3. Chronicorum cap. 750. *Orat ergo sibi decerni quis eorum Rex juste dici debeat, & esse is qui securus domi sedebat, an ille qui curam totius regni & omnium negotiorum molestiam perferat.*

Ado Viennensis in Chronico ætate 61. *Pipinus Urgardum Visburgensem Episcopum & Fulradum Capellanum suum ad Zachariam tum temporis Romanum Pontificem misit, ut interrogarent eum si ita manere deberent Reges Francorum, cùm penè nullius potestatis essent, jam solo Regis nomine contenti. Quibus Zacharias Pontifex responsum dedit, illum debere Regem vocari qui Rempublicam gereret. Reversis Legatis, abdicatoque Childerico qui tum regium nomen habebat, Franci per consilium Legatorum & Zachariæ Pontificis electum Pipinum Regem sibi constituunt.* Sed ne diutiùs in repetendis iisdem sententiis immorer, iisdem ferè verbis consultationem & responsionem Pontificis narrant Oto Fringensis lib. 5. hist. cap. 21. Abbas Uspergensis ad annum 750. Paulus Fredegarius Scholasticus in fine Chronici. Vetus Autor libri de Majoribus domûs. Guillelmus Nangius in Chronographiâ MS. Silvius in Epist. lib. 10. decadis 1. Trithemius lib. de Origine Francorum ad annum 751. Aventinus lib. 3. Annalium Boïorum. Gaguinus libro 3. hist. Francorum. Papirius Massonus in Zachariâ, & alii.

Itaque ex istis scriptoribus constat Legatos à Gallis Romam missos fuisse non ut à Pontifice peterent autoritate illius regnum Childerico abrogari & Pipino tradi, seque à sacramento fidei absolvi, quod procul dubio petiissent, si tunc hujusmodi potestatem Pontificem Romanum habere persuasum fuisset. Sed ut consilium peterent tantummodò uter habendus esset pro Rege an is qui regni curam gerebat, nec ullis laboribus parcebat ad illud benè regendum, an verò ille qui omni omissa regni cura in socordia ac luxu vitam degebat, ac nihil præter inane regis nomen obtinebat: consilium autem à Pontifice petierunt Galli, tùm honoris ergo, tùm ne viderentur

tur tantam rem leviter ac temerè ſuſcepiſſe, tùm etiam fortè ut quorumdam meticuloſiorum ſcrupulis occurrerent. Reſpondit verò Pontifex conſulentis, non autem jubentis in modum, videri ſibi Regem illum haberi debere qui poteſtatem & curam regni habebat, non autem illum qui ſegni turpique otio fluens nullam penitus regni ſollicitudinem gerebat. Itaque nihil propriè egit Zacharias in depoſitione Childerici, ſed quid agendum eſſet Francis oſtendit.

Nec verò his opponi poteſt quod nonnulli ſcriptores ex iis qui à nobis laudati ſunt, ſcribunt juſſiſſe Zachariam ut Childericus deponeretur, & Pipinus in ejus locum eligeretur, aut ejus juſſu ac autoritate illum eſſe dejectum de throno, hunc verò Regem conſtitutum ita Eginardhus in vita Caroli Magni, Regino, Otho Friſingenſis, & Abbas Uſpergenſis locis allatis, Sigebertus in Chronico, Paulus Æmilius, ubi etiam poſt Othonem Friſingenſem, dicit populum à juramento fidelitatis à Pontifice abſolutum; nihil, inquam, id obſtat. Cum enim iidem ſcriptores reſponſionem Pontificis Gallorumque petitionem ita referant, ut pateat conſilium tantummodò à Gallis quæſitum & à Pontifice datum neceſſe eſt, ut cum dicunt Pipinum juſſu & autoritate Pontificis factum eſſe Regem, nihil aliud ſibi velint quam eum Gallis autorem fuiſſe ut id fieret, & ſanè conſilium ſæpè ſæpiùs, & imperii nomine ſignificatur, & quod ex alicujus conſilio factum eſt, dicitur ex ejus autoritate factum. Nihil ergo repugnat quominùs dicatur Pipinus electus & Childericus dejectus juſſu & autoritate Zachariæ, quia ſcilicet Franci cum in re anxiâ & dubiâ Pontificem conſuluiſſent, ejus autoritatem & conſilium erant ſecuti, quod verò unus aut alter ſcriptores habent Zachariam abſolviſſe Francos à fidelitatis ſacramento, id videntur dicere ex more ſuis temporibus à Romanis Epiſcopis uſurpato, niſi fortè ita explices, declaravit eos non teneri illum pro Rege habere qui nullo Regis fungebatur officio, quod innuit Paulus Æmilius dicens id feciſſe *Pontificem eo quod ſciret Francos proceres mirâ conſenſione animorum Pipino adeſſe cupereque eum Regem haberi.*

Tertiò Childericus è ſolio dejectus non eſt aut electus in ejus locum Pipinus à Pontifice Zacharia, ſed ab univerſis Francis in Comitiis totius regni, ille indignus regno pronunciatus eſt, tonſus & in Monaſterium conjectus, hic verò Rex more Francorum ſolito proclamatus, ac deinde à Bonifacio unctus, ita rem referunt plerique ſcriptores.

Eginardhus in Annalibus ad annum 750. *Hoc anno ſecundum Romani*

mani Pontificis ſanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus eſt, & ad hujus dignitatem honoris unctus ſacra unctione, manu ſanctæ memoriæ Bonifacii Archiepiſcopi & Martyris & more Francorum elevatus in ſolium regni in civitate Sueſſiona, Childericus verò qui falſo Regis nomine fungebatur tunſo capite in Monaſterium miſſus eſt. Eadem ſunt verba Aimoïni lib. 4. de geſtis Francorum cap. 61.

Blondus Flavius lib. 10. Decadis 1. *Francos (poſt conſilium Zachariæ) publico totius gentis conſilio Pipinum declaraſſe Regem invenio Childerico in Clericum tonſurato.* Regino lib. 2. Chronic. *Pipinus ſecundum morem Francorum electus in Regem & unctus per manum ſanctæ memoriæ Bonifacii Moguntiacenſis urbis Archiepiſcopi, & elevatus eſt à Francis in regno in Sueſſionis civitate, Childericus verò qui falsò Rex vocabatur attonſus eſt, & in Monaſterium miſſus eſt.* Ado Viennenſis *reverſis Legatis abjectoque Childerico qui tunc Regium nomen habebat Franci per conſilium Legatorum & Zachariæ Pontificis electum Pipinum Regem ſibi conſtituunt, Childericus tonſuratus & in Monaſterium miſſus eſt.*

Abbas Uſpergenſis *more Francorum electus ad regnum Pipinus per manus ſancti Bonifacii Archiepiſcopi Moguntiacenſis elevatus eſt in regni ſolium in Sueſſionis civitate.*

Fredegarius in fine Chronici, *quo tempore unà cum conſilio & conſenſu omnium Francorum miſſa relatione à Sede Apoſtolicâ auctoritate percepta præcelſus Pipinus electione totius Franciæ in ſedem regni cum conſecratione Principum unà cum Reginâ Bertrada, ut antiquus ordo depoſcit, ſublimatur in regno.* Eadem ſunt verba appendicis à Theodorico II. uſque ad Pipinum ad librum *de geſtis Francorum Regum.* Autor de Majoribus domus, *Franci Pipinum ſibi Regem conſtituunt.*

Anonymus ſcriptor vitæ Lebuini cap. 8. „ Pipinus totius ditionis „ compos effectus conſultu Papæ Zachariæ & unanimi Francorum con„ ſenſu per unctionem ſanctiſſimi Archiepiſcopi Bonifacii Sueſſionis „ civitate habito conventu Rex appellatus eſt, & regali ſede donatus, re„ pudiato ac tonſuraro Childerico qui falſo nomine Rex appellabatur.

Annales Francorum ad annum 750. *Pipinus ſecundum morem Francorum electus*, & Monachus Engoliſmenſis in vita Caroli Magni, *Franci cum conſilio domini Papæ Zachariæ & nobilium Romanorum Deo volente uno conſenſu & una voluntate levaverunt ſibi in Regem Pipinum pium filium Caroli Martelli.* Guillielmus Nangius in Chronographia MS. *Quo audito* (Zachariæ conſilio) *Franci Pipinum Regem ſtatuerunt*, & idem habent Trithemius de origine Francorum ad annum 749. in fine libri primi.

Guaguinus libro tertio Hiſtoriæ Francorum Chronicum Belgicum ad annum 742. Natalis generat. 26. anno 756. Antoninus Luit. pag. 2. tit. 14. cap. 1. 32. Sabellicus lib. 14. Chronici mundi & alii.

Poſt tantam teſtium nubem nemo revocare poteſt in dubium, quin Childericus non à Pontifice Romano, ſed tantùm ex ejus conſilio fuerit à Francis univerſis in Conventu publico depoſitus & ab iiſdem ſecundum antiquum Galliæ morem Rex proclamatus fuerit Pipinus & in ſolio collocatus. Quare cum dicunt quidam Zachariam depoſuiſſe Childericum, quod tamen ne unus quidem è laudatis ſcriptoribus dixit, exponendum eſt iſtud, ut obſervat Joannes de Pariſiis: *Quomodo Gloſſa ordinaria exponit id eſt deponentibus conſenſit, non enim legitur*, inquit idem, *quod Zacharias Regem Franciæ depoſuerit, ſed legitur in Chronicis quod Hildericus regnabat in Francia totus deſes & remiſſus. Pipinus verò gubernabat Principatum Franciæ, & Major domus dicebatur: miſerunt ergo Barones ad Zachariam Papam ut decerneret de eorum dubio, quis ſcilicet deberet Rex eſſe an ille qui otio deditus ſolo nomine regnabat, an ille qui omne pondus regni ſuſtinebat; quibus cùm reſpondiſſet Papa, quod ille qui regni gubernacula utilius regeret. Franci mox incluſo Rege Childerico Pipinum Regem ſibi conſtituerunt..... aliorum verò Chronica habent quod poſtquam Childericus quatuor annis regnavit ex devotione in Monachum eſt tonſuratus, & tunc Pipinus Princeps in Regem inunctus electione Baronum auctoritate Papæ decernentis ſuper dubio procerum.* Autor Somnii Viridarii lib. 1. c. 75. eodem modo iſtud ſolvit, ſed exactius Gloſſa explicat illud, *depoſuit per iſtud*, id eſt, *deponere volentibus conſuluit. Pipinus enim*, inquit, *miſit ad Papam non ſicut ad temporalis Regni dominum, ſed ſicut ad verum ſapientem, ad habentem conſilium quod ratione ſtatus Pontificis videbatur authenticum:* Gloſſæ quoque expoſitionem laudat Ocamus Dialogorum part. 1. cap. 9. Almainus libro de poteſtate Eccleſiaſtica & Laïca quæſt. 2. cap. 8. major in 4. diſt. 24. quæſt. 4. concluſ. 3. & alii. Itaque immeritò Romani Pontifices aut potiùs eorum Theologi Childerici depoſitionem & electionem Pipini ſibi aſcribunt quæ potentiæ Pipini; ſocordiæ Childerici Francorum in Pipinum ſtudiis judicio & auctoritati tribuenda eſt; ita ut non aliæ fuerint Pontificis hoc in negotio quam conſulentis partes. Verùm, ut obſervat Abbas Uſpergenſis, Romani Pontifices hæc ſibi aſcribunt & ſe feciſſe gloriantur *quæ potiùs facta fuerunt judicio divino, culpis Imperatorum exigentibus animiſque Principum ſive Gentium*

ad

ad reſiſtendum ſe coadunantibus. Unde conſilium Papæ quod tantùm habuit virium, quia dabatur adverſus Childericum perſonatum tantùm Regem, in gratiam Pipini, qui jam de facto Rex erat, & in quem concurrebant Gallorum omnium ſtudia, riſu aut indignatione cunctorum exceptum eſſet, ſi in alium Regem à populo dilectum datum fuiſſet, nec Gallos expertus eſſet Zacharias obſequentiores, quàm cum pluribus poſt ſæculis Pontifices Romani in Reges noſtros ejus ſucceſſores aliquid tentavêre. Et verò Francos non exiſtimaſſe neceſſariam autoritatem Romani Pontificis ut Regem ſibi conſtituerent, cùm legitimum regno ineptum arbitrabantur, patet ex Hugonis Capeti electione, qui ſine ullo Pontificis Romani reſcripto, ex ſolo populi Francici conſenſu Rex Francorum coronatus eſt, rejecto Carolo Lotharingiæ, qui de ſtirpe Carolovingiorum Regni legitimus hæres ſupererat.

Adverſus hæc nihil objicit Bellarminus, nam præter autores à nobis laudatos, qui dicunt autoritate & juſſu Zachariæ Childericum eſſe dejectum, & Pipinum electum, quos quidem nobis non adverſari oſtendimus; præter hos, inquam, nihil dicit quod ad propoſitum pertineat, ſed adverſus Barclaium contendit juſtam fuiſſe Childerici abdicationem & Pipini electionem: nos verò quæſtionem iſtam non ingredimur, oſtendiſſe contenti Childericum à Francorum proceribus & populo fuiſſe depoſitum, non à Pontifice, licet ex ejus conſilio: utrum autem illi rectè fecerint, annon, utrum Zacharias rectum & æquum dederit conſilium, an potiùs rebus ſuis ſtudens, qui Pipino armis ad Longobardos expellendos opus habebat quod utilius ſibi erat quàm quod verius conſuluerit, inquirere res eſt ad propoſitum inutilis, de quâ ſine invidiâ in alterutram partem dici non poteſt.

De Tranſlatione Imperii à Græcis ad Gallos.

NUllum habet exemplum ſpecioſius Bellarminus ut Pontificum in temporalia poteſtatem aſtruat, quàm Imperii Occidentalis tranſlationem, ut loquuntur, à Græcis ad Latinos, ſed ſi rectè accuratè perpendatur, nihil hoc argumento infirmius eſſe dignoſcitur. Sic illud proponit Bellarminus: *Septimum exemplum eſt Leonis III. qui Imperium tranſtulit à Græcis ad Germanos, propterea quod Græci nullum auxilium laboranti Eccleſiæ Occidentali afferre poſſent.* Hanc autem tranſlationem jure ac meritò factam probat, tùm ex omnium

Regum

Regum Occidentis, qui Carolum pro vero & legitimo Imperatore agnoverunt, judicio, tùm ex ipſius Irenes confeſſione quæ non modò non reclamavit, ſed & Caroli conjugium expetiit, tùm ex eventu & victoriis Caroli Magni. Verùm ut quanta ſit hujus exempli ad propoſitum negotium inutilitas atque futilitas ſtatim dignoſcatur, unum obſervare ſufficit, Pontificem Romanum nihil omninò juris aut terrarum Carolo dediſſe aut Imperatori Græco abſtuliſſe. Sed merum nomen Imperatoris, idque eum non ſolum dediſſe, ſed ſimul cum populo Romano, cujus nomine velut præcipuum ejus membrum agebat. Quippe diu antequam Carolus Imperator nominaretur, Græcus à dominio Provinciarum Occidentis exciderat, & Carolus jure ſucceſſionis aut armorum dominus erat Galliæ, Germaniæ, Pannoniæ, partis Hiſpaniæ, & maximæ partis Italiæ, ac præſertim urbis Romæ quæ ſedes erat Imperii. Itaque nomine Imperatoris adepto ditior non eſt factus Carolus, nec quidquam Græco Imperatori ablatum eſt: ac proinde etiamſi Leo ſolus Imperatorium nomen dediſſet Carolo, non inde ſequeretur Romanum Pontificem aliquid in temporalia juris habuiſſe, aut Carolo contuliſſe. At etiam ſi electio iſta ſeu potiùs tituli Imperatorii collatio à nonnullis ſcriptoribus Leoni ut civitatis Romanæ Principi tribuatur, ab aliis tamen proceribus & populo accepta refertur. Rem ſic narrant Annales Francorum ab anno 714. ad annum 883. deducti, ad annum 801. *In die natalis Domini ante confeſſionem B. Petri Apoſtoli cum ter ab oratione ſurgeret Leo Papa coronam capiti ejus impoſuit, & à cuncto Romanorum populo acclamatum eſt Carolo Auguſto a domino coronato magno & pacifico Imperatori Romanorum vita & victoria, & poſt laudes, more antiquorum Principum adoratus eſt, atque oblato Patricii nomine Imperator & Auguſtus eſt appellatus.* Iiſdem verbis id narrat Monachus Engoliſmenſis in vitâ Caroli Magni. Aimoïnus libri quinti capite 31. Ado in Chronico ætate 6. Gofridus Viterbienſis in Chronico, & Otho Frizingenſis. *Sed*, inquit Bellarminus, *hic primùm mentio fit populi Romani, ſed acclamantis poſt coronationem non Imperatorem appellantis ante coronationem.* At notum eſt olim Imperatores Romanos per hujuſmodi acclamationes à militibus & populo electos fuiſſe cum à privatis fuiſſent propoſiti, & tamen eorum electio tribuitur univerſis militibus & populo, non ei qui propoſuerat, deinde iſtæ acclamationes argunt non modo præſentem, ſed & præcedentem populi conſenſum. Demum Pontifex omnium Romanorum vices agebat velut præcipuum civitatis membrum,

brum, unde multi historici ne Leonem quidem nominant, sed à Romanis tantum Carolum Imperatorem nominatum esse dicunt, sic Marianus Scotus lib. 3. *Carolus*, inquit, *hoc tempore à Romanis Augustus appellatus est*; eadem sunt Lamberti verba ad annum 801. Hermannus ait eum more Romano sublimatum Imperatorem, ergo à populo non à Pontifice. Lupoldus Bambergensis libro de juribus Imperii, Sigebertus & Vincentius aiunt ex consensu Romanorum Carolum à Leone coronatum esse Augustum. Blondus Flavius Decade 2. ait, *Leonem Pontificem populi Romani scito, precibusque Carolum Imperatorem Romanorum declaratum diademate vetusto Imperatorum capitis gestamine coronasse.* Æneas Sylvius in Epitome Blondi de ortu Imperii c. 9. *Populus*, inquit, *Romanus qui suo sanguine tantum pararat Imperium Carolum Magnum Francorum Regem primò Patricium post Augustum, concurrente summi Pontificis consensu salutavit Cæsarem.* Philippus Bergomas lib. 2. supplementi, *à populo Romano precibus rogatus Carolum Imperatorem declaratum diademate coronavit acclamante ter populo, Carolo Augusto.* Et eadem fermè habent Jacobus Vamphelingius, Gaguinus, Naucle-rus, Platina, Sigebertus, Vincentius, Chronicum Belgii, Wilielmus Malmerburiensis, Rogerius Hovedunensis, Anastasius Bibliothecarius in vita Leonis III. Paulus Æmilius de gestis Francorum lib. 3. & alii plurimi, ex quibus constat Carolum Imperatorem esse declaratum precibus, consensu, votis, scito & acclamationibus populi Romani. Nec est quod Bellarminus opponat aliquos ex citatis historicis ac præter hos Cedrenum, Zonaram, Paulum Diaconum, Eginardum, qui dicunt Carolum à Leone Imperatorem esse factum aut declaratum & ab eodem inunctum atque coronatum, cum non repugnet Leonem id dici fecisse, quod non solus fecit nec suâ tantùm auctoritate, sed vices agens populi Romani & velut voluntatis ejus ac judicii executor, aut etiam velut Romanorum primus ac præcipuus.

Quod verò ad coronationem spectat & inunctionem, certum est illas esse meras ceremonias quæ ad Imperii substantiam non pertinent, ita ut qui eas perficit propterea censeri non possit Imperium aut Regnum contulisse. In Gallia Rex Christianissimus ab Episcopo Rhemensi, in Anglia Rex Angliæ à Cantuariensi, in Ungaria à Strigonienſi & alibi Reges ab Episcopis præcipuarum urbium consecrari & inungi solent, & tamen nemo dicere potest ab istis Episcopis Reges fieri aut constitui. Justinus Imperator sexto sæculo

à Joanne Conſtantinopolitano Patriarcha coronatus eſt ut conſtat ex Ep. hujus ad Hormiſdam, & tamen iterùm ab Epiſcopo Romano Joanne poſt ſex annos coronari voluit, ex quo patet coronationem meram eſſe ceremoniam, uno verbo coronatio Imperatorem non facit, nec jus dat ad Imperium, ſed ſupponit eum qui coronatur jam Imperatorem aut Regem vel jus ad Imperium aut Regnum habere. Itaque Carolus magnus jure ſucceſſionis & armorum ipſum Imperium Occidentis poſſedit, nomen Imperatorium quod ipſi ut pote totius ferè Occidentis domino debebatur ab univerſo populo Romano accepit. Coronationem verò & inunctionem ejus quæ ſacra tantùm eſt ceremonia Leoni acceptam refert.

At, inquit Bellarminus, licet Carolus regnum Longobardorum armis obtineret, Romanos tamen nunquam bello vicerat nec eorum Rex erat, deinde regna equidem Occidentis ſibi paraverat, ſed non Imperium.

Reſpondeo Carolum Romanos bello non ſubjeciſſe, ſed eos ultrò ipſum ſupremum agnoviſſe dominum, Patritiatus dignitatem ipſi conceſſiſſe, nam licet illi ſuis legibus ſe regerent, ſuprema tamen poteſtas erat penes Patricium & Imperatorem. Ad id verò quod addit Bellarminus Carolum ſibi paraſſe regna occidentis non autem Imperium, verum eſt ſi Imperii nomine nudum Imperatoris nomen intelligas, non autem ſi dominium & poteſtatem in terras Imperii. Deinde cum Imperium occidentis jam diù vacaret diviſumque eſſet inter multos regulos, haud dubium eſt quin Carolo debitus fuerit Imperii honos cum omnes regiones quæ priùs Imperium occidentale componerent ſibi ſubjeciſſet. Attamen ipſe nomen iſtud Imperatorium ſibi non arrogavit, ſed maluit illud habere à populo Romano & à Pontifice tanquam uno è præcipuis Romanæ civitatis proceribus.

Urget Bellarminus atque ut probet Carolum Imperium Pontifici uni acceptum tuliſſe ſic ratiocinatur. *Cum teſtamento*, inquit, *Imperium filiis diviſiſſet, rem totam à Leone Pontifice confirmari voluit ut non ſine ejus conſenſu à quo illud acceperat Imperium aliis tradere videretur.* At contra Baronius prolato Caroli teſtamento probat illum de Imperio nihil diſpoſuiſſe ut nimirùm Imperii pro libito tradendi cui vellet, totam penes Pontificem oſtenderet poteſtatem, ſed ambo falluntur, nam re vera Principum Imperii conſenſu Ludovicum auctoritate propria Auguſtum appellavit: etenim morti proximus Ludovicum filium Aquiſgranum vocavit, ibique congregatis

Epiſco-

Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus & Comitibus quæ ſivit an vellent eum Imperatorem creari, cumque annuiſſent, eum Imperii participem declaravit, juſſitque ut coronam altari impoſitam ſuo capiti circumponeret: iiſdem in Comitiis Bernardum nepotem Pipini filium Regem Italiæ declaravit, ita Annales Francorum ad ann. 813.

Itaque adeò falſum eſt Carolum exiſtimaſſe Pontificis fuiſſe cui vellet Imperium tradere ut eo inconſulto Ludovicum Imperatorem crearet quem poſt biennium circiter Leo III. cum eſſet in Galliâ ſimul cum Reginâ Rhemis coronavit. Sicut autem Ludovicus Imperium à Patre acceperat, ita Lotharium natu majorem Imperii ſocium fecit anno 817. in Conventu Aquiſgranenſi inconſulto Pontifice, ut tradunt Eginardhus & Autor Chronici Moſſiacenſis, ac moriens miſſis ad eum coronâ & gladio Imperialibus ſocium Imperatorem reliquit. Is Ludovicum filium anno 852. Imperii participem effecit & demum anno 855. Imperio, quod 15. annis tenuerat, ſe abdicavit. Ab iſto tempore Ludovicus Imperatoris nomen & honorem cum Italiæ regno obtinuit uſque ad annum 875. quo mortem obiit. Tum Carolus Calvus Ludovici pii nepos Italiam invaſit & Imperator non à ſolo Joanne VIII. ſed à Romanis omnibus eſt declaratus. Teſtis eſt ipſe Joannes VIII. in Concilio Ticinenſi his verbis, *elegimus meritò & approbavimus unà cum anniſu & voto omnium fratrum & Coëpiſcoporum noſtrorum atque aliorum S. R. E. Miniſtrorum ampliquè Senatus totiuſque Romani populi gentiſque togatæ & ſecundum priſcam conſuetudinem ſolemniter ad Imperii ſceptra proveximus & Auguſtali nomine decoravimus ungentes eum oleo.* Itaque non ſolus Pontifex Carolum Calvum elegit, ſed unus fuit è præcipuis electoribus. Carolo Calvo poſt biennium mortuo Imperium vacavit donec Carolus III. Ludovici Bavariæ Ducis filius ſicque Ludovici pii nepos anno 881. à Joanne VIII. coronatus eſt. Poſt hujus mortem Italiæ regnum in varias factiones eſt diviſum. Guido nomen Imperatoris aſſumpſit, ſed Arnulphus Caroli filius occupatâ poſt hujus mortem Italiâ Imperator coronatus eſt. Hunc ab optimatibus ad Imperium promotum à Principibus Teutoniæ Imperatorem factum docent nonnulli ſcriptores attamen à Formoſo Romam vocatus eam vi cœpit & ab iſto Pontifice Imperator dictus uſque ad Othonem Magnum Germaniæ Regem, *qui anno Dominicæ Incarnationis* 962. inquit Regino, *Romæ benignè ſuſceptus acclamatione totius populi Romani & Cleri ab Apoſtolico Joanne filio Alberici Imperator & Auguſtus vocatus eſt & ordinatus.* Is poſtea totâ Italiâ ſubactâ

atque Imperatori Græco Apuliâ & Calabriâ ereptâ, filium Imperii participem fecit eumque anno 967. coronari juſſit. Sic Imperii dignitas ad Germanos Principes eſt devoluta. Ex dictis autem patet Carolum Magnum Imperatoriam dignitatem tanquam aliquid ſibi jure acquiſitum filio tradidiſſe, ejuſque ſucceſſores illam ſibi velut hæreditariam vindicaſſe, poſt hæc eum qui Romam obtinuit, Italiamque obtinebat nomen Imperatorium aſſumpſiſſe ac demum Othonem Italia ſubacta ad Germanos hanc dignitatem tranſtuliſſe.

De Ludovici Pii & Lotharii Exautorationibus.

IN exemplum à nonnullis adducitur Ludovici Pii Imperatoris exautoriſatio anno 833. in Concilio Compendienſi facta; licet enim id ſine Romani Pontificis auctoritate fecerint Epiſcopi Gallicani: ex eo tamen facto nonnulli inferunt in Eccleſiâ eſſe poteſtatem Regum dejiciendorum, ſed ut cognoſcatur utrum id rectè inferant, necne, res paulò fuſiùs narranda. Ludovicus ille Pius Caroli magni filius, Imperii regiones inter Lotharium, Pipinum & Ludovicum partitus fuerat: illi violatis naturæ & æquitatis legibus adverſus patrem conſpirarunt, eumque primùm anno 830. Lotharius in Monaſterio Sammedardenſi concluſit, ut ibi monaſticam vitam profiteretur. Inde paulò poſt operâ Pipini atque Ludovici liberatus, Lotharium ad petendam veniam compulit. Sed hac libertate diu non eſt fruitus; nam anno 835. iterùm conjurarunt in eum tres ejus filii. Ab illis ſtabat Gregorius IV. Pontifex, qui cum in Galliam ſimul cum Lothario veniſſet, & fama eſſet excommunicationem in Ludovicum Pium ab eo ferendam, proceres & Epiſcopi Galli qui Imperatori adhærebant, declararunt ei *quod ſi excommunicaturus veniret, ipſe excommunicatus abiret.* Quapropter nihil ille in Imperatorem tentavit; at Lotharius & ejus fratres in propoſito pertinaces, patrem imperio ſpoliandum eſſe ſtatuerunt. Is ab omnibus derelictus, coactuſque filiis ſeſe tradere, in Monaſterium S. Medardi Sueſſionenſis à Lothario conjectus eſt, ibique ſub militari cuſtodiâ detentus. Sed ut Lotharius facinoris iſtius invidiam sanaueret, conventum procerum & Epiſcoporum Galliæ Compendium indixit, ibique callido conſilio patrem coëgit pœnitentiam publicam petere, necnon crimina palam confiteri; cùm autem tum temporis in more poſitum eſſet, ut pœnitentes publici militiæ cingulum depo-

deponerent, habitumque sæcularem exuerent, Ludovicum id facere cōēgerunt, ut per hoc videretur imperio se ipsum abdicare. Ita rem narrant Historici omnes, ac inter alios Eginardhus in Chronico, Nithardus ipsius Ludovici ex sorore nepos, Autor vitæ Imperatoris Ludovici Pii, Hugo Floriacensis in Chronico, Theganus Trevirensis Episcopus, & alii, quorum verba referre nihil necesse est, nonnulla tantùm ex autore vitæ Ludovici excerpam. „ Cùm, inquit, rumor usquequa-„ que diffusus fereret de cæteris quod verum erat de Papa Romano „ quod ideo adesset ut tam Imperatorem quam Episcopos excommu-„ nicationis vinculis irretire vellet, si qui inobedientes essent suæ filio-„ rumque voluntati parùm quid subripuit Episcopis Imperatoris præ-„ sumptio audaciæ, asserentibus nullo modo se velle ejus voluntati suc-„ cumbere, sed si excommunicaturus adveniret, excommunicatus abi-„ ret, cum aliter se habeat antiquorum Canonum auctoritas. Deinde narratis iis quæ insecuta sunt de Conventu Compendiensi hoc judicium fert. *Verentes* inquit, *sceleris conjuratores inauditi ne versa vice retrolapsa ferrentur quæ gesta erant callido, ut sibi visum est, consilio. Cum aliquibus Episcoporum utuntur argumento ut pro his de quibus jam pœnitudinem gesserat Imperator* (Nempè de nece Bernardi) *iterum publicâ pœnitentiâ armis depositis irrevocabiliter quodammodo Ecclesiæ satisfacere judicaretur. Cum ne forenses quidem leges contra unam culpam semel commissam, bis invehant vindictam, & nostra lex habeat non judicare* BIS IN IDIPSUM, *cui judicio pauci contradixêre, plures assensum præbuêre, minima pars ut assolet in talibus ne primores offenderent verbo tenùs consensêre. Adjudicatum ergo eum absentem & inauditum, nec confitentem neque convictum ante corpus sancti Medardi Confessoris & sancti Sebastiani Martyris arma deponere & ante altare ponere cogant, pullaque indutum veste adhibita magnâ custodiâ sub tectum quoddam retrudunt.* Eodem modo de hoc conventu judicant Eginardhus & Theganus, atque hic Ebbonem Rhemensem factionis hujus antesignanum præcipuè incusat. Extant etiam acta sub Conventûs Compendiensis nomine edita, tom. Concil. 10. col. 1687. & sequentibus, in quibus narratur missos ad Ludovicum Pium Suessionis tunc in Monasterio S. Medardi degentem à conventu legatos, qui eum de his criminibus admonerent. Hunc illorum admonitionibus assentientem diem constituisse, quo responsum redderet, eâ die conventum omnium ad eum perveniſſe, ejusque crimina illi in memoriam revocasse, promisisse illum se in omnibus salutari consilio acquieturum, & habiturum remediale judicium, sed petiisse ut Lotharius Augu-

ſtus adeſſet, ut cum eo priùs reconciliari poſſet. Cum veniſſet Lotharius Ludovicum in Baſilicâ Dei genitricis Mariæ, ubi quieſcunt SS. corpora Medardi, necnon Sebaſtiani, præſentibus Epiſcopis, Presbyteris, & populo proſtratum in terram ſuper cilicium coram altari palàm confeſſum eſſe ſe miniſterium ſibi commiſſum ſatis indignè tractaſſe, multis in eodem offendiſſe, & Eccleſiam ſcandalizaſſe, populum in perturbationem induxiſſe, ac propterea à publicam & Eccleſiaſticam ſe petere pœnitentiam. Deinde injunctum illi ab Epiſcopis ut apertè confiteretur errata ſua, agnoviſſe ſe præcipuè deliquiſſe in iis de quibus ſive ſcriptis, ſive verbis à ſummis Sacerdotibus admonitus, tum illos ei dediſſe chartulam confeſſionis, continentem crimina quorum ab iis reus putabatur. Quâ relatâ ſequitur exautoriſatio Ludovici, his verbis. *Igitur pro his vel in his omnibus quæ ſupra memorata ſunt reum ſe coram Deo & coram Sacerdotibus vel omni populo cum lachrymis confeſſus eſt, & in cunctis ſe deliquiſſe proteſtatus pœnitentiam publicam expetiit. Poſt hanc verò confeſſionem chartulam ſuorum reatuum & confeſſionis ob futuram memoriam Sacerdotibus tradidit quam ipſi ſuper altare poſuerant, ac deinde cingulum militiæ depoſuit, & ſuper altare collocavit & habitum ſæcularem exuens habitum pœnitentis per impoſitionem manuum Epiſcoporum recepit, ut poſt tantam talemque pœnitentiam nemo ultra ad militiam ſæcularem redeat.* Eodem modo id factum narrat Agobardus in libello de iſto apud Compendium conventu ſcripto. Ex his autem patet in Compendienſi, ſeu potiùs Sueſſionenſi Conventu. Hæc enim exautoratio in Monaſterio S. Medardi in urbe Sueſſionenſi, quo Conventus Compendienſis migravit, facta eſt, omnia contra jus ac nefas ad arbitrium Lotharii peracta eſſe. Ludovicum Pium regno jam ante ſpoliatum per vim ad pœnitentiam petendam fuiſſe adactum, ab eodem extortam criminum confeſſionem, imò quod perridiculum eſt, ab aliis chartam confeſſionis criminum quæ agnoſcere ipſum volebant ipſi traditam, coactum illum juxta morem pœnitentium cingulum deponere & habitum pœnitentis induere ac demum in cuſtodiam retruſum: dirum facinus & ſæculis omnibus deteſtandum, Epiſcopos reperiri potuiſſe filiis aduerſus patrem rebellibus & naturæ ac æquitatis jura infringentibus, ita addictos, ut pietatis & religionis ſpecie ac pigmento tantum ſcelus velare auderent. Sed non omnium hoc fuit crimen, nam pleroſque metu verborum conſenſiſſe, nonnullos etiam contradixiſſe referunt ſcriptores, unum Ebbonem ſcelerati hujus conſilii autorem fuiſſe par eſt credere

dere quamquam & Agobardus illud inventum plurimum probaverit. Cœterum quamvis pateat iniquiſſimum fuiſſe iſtius conventus conatum ita ut ex eo nihil prorſus concludi poſſet, etiamſi ſibi deponendi Imperatoris autoritatem aſſumpſiſſet. Attamen in ejus actis aut apud eos qui de eo ſcripſerunt nihil legitur quod hanc in ſententiam trahi poſſit. Quid enim tandem illi fecerunt? Imperatorem ad agendam de criminibus pœnitentiam adegerunt, eidem crimina exprobrarunt & impoſuerunt pœnitentiam publicam, petenti confeſſionem dictarunt coram ipſis, & ex eorum judicio Imperator habitum pœnitentis ſumpſit, atque, ut moris erat pœnitentium, cingulum militiæ depoſuit. Facta ſunt hæc & machinata ab ipſis Epiſcopis nequiter & injuſtè, ſed quid ab iis tentatum in autoritatem Imperatoriam? nihil certè. Nam quod cingulum militiæ depoſuit, id fecit pro more pœnitentium qui tum temporis ſæcularibus omnibus negotiis nuntium mittebant & plerumque ſe in Monaſterio includebant, quin autem iſtud Rege ultro faciente Epiſcopi probare potuiſſent, ſi revera criminum quorum accuſatus erat reus fuiſſet aut ſi eorum non ante pœnitentiam egiſſet quis non fateatur? in eo erat inquitas quod Ludovicum id invitum facere ſcirent, & criminum quorum accuſabatur vel reum non eſſe, vel eorum veniam jam eſſe conſecutum. Ut autem aliquid in Imperatoriam autoritatem tentaſſe eos probaretur, oſtendendum eſſet illos pronuntiaſſe Imperatorem regnandi jure ob crimina excidiſſe, & etiam invitum de regno pellendum. At nihil ſimile ſtatuunt, imò ſupponunt eum ultro ac libenti animo ob crimina quæ perpetraverat ſe pœnitentiæ addicere & cingulum militiæ ponere. Sed quæ ſecuta ſunt eorum quæ ab iſtis facta ſunt iniquitatem oſtendunt, nam anno ſequenti 834. Lotharii fratres qui priùs exautorationi patris ſui tacitè conſenſerant, cum Lotharium poſt depoſitum & cuſtodiæ traditum patrem Imperium omne invadere cognoviſſent, coactis copiis adverſus Lotharium proficiſcuntur. Qui ſibi metuens aufugit atque hinc pater Eccleſiaſticæ communioni reſtitutus eſt & Imperii ornamenta recepit. Deinde ſequente anno in Concilio ad Theodorici villam iterum ab Epiſcopis abſolutionis beneficium eſt conſecutus, & Ebbo ibidem ſuaſu Epiſcoporum ſeipſum Epiſcopatu abdicavit, cœteri Epiſcopi qui conventui adfuerant excuſaverunt ſe eo quod per vim ad conſentiendum compulſi fuiſſent, Agobardus & alii abſentes damnati ſunt: notandum porrò eſt in iſtis Conciliis non reſtitui Imperatorem Regno & Imperio, ſed tantùm Eccleſiæ & communioni, ita

neque

neque in exauctoratione neque in reſtitutione Ludovici Pii quidquam eſt quod probet Eccleſiæ poteſtatem eſſe in temporalia. Nec magis eo pertinet judicium Concilii Aquiſgranenſis anni 842. adverſus Lotharium, in eo enim Epiſcopi Lotharium auctoritate ſua de Regno Galliæ non dejecerunt, ſed tantùm à Ludovico & Carolo in conſilium adhibiti num liceret ſibi partem Regni Francici à Lothario relictam regere & cenſuerunt id ab ipſis tuta conſcientia fieri poſſe, rem ſic narrat Nithardus lib. 4. tom. Conc. 7. colon. 1177. & 1758.

De ſeptem Electorum inſtitutione.

POſt Imperii tranſlationem, ſeptem quoque electorum inſtitutionem à Pontificibus factam eſſe affirmat Bellarminus & ad probandam Pontificum in temporalia poteſtatem adducit. *Octavum*, inquit, *exemplum eſt Gregorii V. qui ſanctionem edidit de Imperatore eligendo per ſeptem Germaniæ Principes quæ uſque ad hanc diem ſervatur. Quod ita eſſe probatur per Blondum Decade 1. lib. 3. Nauclerum generatione 34. in vita Gregorii V. alioſque multos hiſtoricos; aſſerunt etiam Magdeburgenſes.* Reſpondeo incertum eſſe quando, quomodo & à quo ſeptem Electores inſtituti fuerunt: ſunt enim ſcriptores qui hanc Electorum inſtitutionem tribuant Carolo Magno ut Jordanes in Chronico quæ ſententia niti videtur auctoritate Innocentii III. c. *venerabilem de electione & electi poteſtate*, alii ejuſdem inſtitutionis, Germaniæ Principes auctores faciunt, alii eam Gregorio V. tribuunt, ut Blondus, Nauclerus, Platina & alii Gregorio X. ut Aventinus lib. 5. annalium Boïorum & Onuphrius in lib. de Comitiis Imper. ubi ex profeſſo probat hos ſeptem Electores non ante fata Frederici inſtitutos eſſe, denique nonnulli eam partim Gregorio V. partim Othoni III. partim Principibus Germaniæ tribuunt, quia cum hos omnes diverſo modo hæc inſtitutio diverſimodè tangat ab omnibus approbari debuit.

Quod ſpectat ad primam opinionem quæ Carolo inſtitutionem ſeptem Electorum tribuit, eam eſſe falſam concedunt omnes, cum ſucceſſores Caroli non à certis Principibus Germaniæ, ſed ab omnibus Principibus Francis electi fuerint: ſimili ratione probat Onuphrius Gregorium V. non eſſe illius auctorem, quia diù poſt ipſum vita functum Principes omnes Imperii Germaniæ tàm Epiſcopi quàm

Laïci

Latci Imperatores eligebant, & sic Electos probat Henricum II. Conradum I. & II. Henricum IV. & V. Lotharium II. Fredericum I. & Philippum I. Nec dicas cùm Bellarmino Principes interfuisse, non elegisse; nam ut multis testimoniis docet Onuphrius, & post eum Baronius tom. 10. Annal. ad ann. 996. n. 4. & sequentibus, non solùm istis electionibus intererant, sed & eas ipsi suffragiis promovebant, idque perspicuè patet ex Gregorio VI. Epistola ad omnes Episcopos, Ducesatque Comites Teutonicos de novi Regis electione faciendâ, si Henricus non resipiscret lib. 4. Epist. Greg. Epist. 3. Iterùm Onuphrii opinio non videtur esse magis vera; nam ut observat Bellarminus, septem Electorum fit mentio in Autoribus qui ante Gregorium X. scripsêre, ut est Martinus Polonus qui sub Innocentio IV. scribebat, Ostiensis qui sub Gregorio IX. & Concilium generale Lugdunense sub Innocentio IV. Hinc Baronius primam institutionem septem Electorum in hoc Concilio ab isto Pontifice factam fuisse putat, conjicitque eos qui Gregorio quinto eam tribuerunt, deceptos esse Martini Poloni verbis, qui sic loquitur in vitâ Othonis III. *Et licet isti tres Othones per successionem generis regnaverint, tamen postea fuit institutum, ut per Officiales Imperii Imperator eligeretur, qui sunt septem, videlicet primo Cancellarii isti Moguntiensis Germaniæ, Trevirensis Galliæ, Colonensis Italiæ, Marchio Brandeburgensis Camerarius est, Palatinus Dapifer, Dux Saxoniæ ensem portat, Rex Bohemus Pincernam agit.* Quæ verba perperàm intellecta, putat causam dedisse Baronius iis qui sub Othone III. à Gregorio quinto septem Electores institutos scripserunt. Cùm tamen Martinus post Othonem suo tempore id factum indicet; verùm, ut diximus, non modò D. Thomas, seu potiùs autor lib. de regimine Principum, sed & Ostiensis, qui ante Concilium Lugdunense, vel eodem tempore scribebat Chronicum ejusdem temporis, & Augustinus Triumphus qui paulò post scripsit, septem Electorum institutionem ad Gregorium V. referunt, & de eâ velut de veteri institutione loquuntur. Denique observandum est septem Electores Lugdunensi Concilio recensitos diversos esse ab iis qui nunc sunt & olim fuerunt. *Hi enim sunt Moguntienses, Trevirenses, Colonienses, Palatinus, Saxo, Brandeburgenses & Bohemus.* Qui verò à Concilio Lugdunensi recensentur, hi sunt, Duces Austriæ, Bavariæ, Saxoniæ & Brabantiæ, Episcopi verò Colonienses, Moguntinus & Salsburgensis.

Itaque incertum omninò est, utrùm à Pontificibus, & quando institutio ista facta fuerit.

Ut autem pateat electionem Imperatoris ad Electores transferri ab Episcopis Romanis sine injuriâ non potuisse, nisi ex eorum consensu id factum fuisset, considerandum est ad quod Imperatoris electio diversis temporibus pertinuerit. Ante translationem Imperii hanc ad Senatum populumque jure pertinuisse nemo ibit inficiàs: exercitus tamen plerumque Imperatores eligebant, qui Senatûs ac populi consensu Imperium retinebant; post Imperii translationem Carolus Magnus, ut probatum est, ab universo populo Romano, autore Romano Pontifice electus est Imperator. Hujus successores Imperium sibi jure hæreditatis, tum etiam ex prævià Principum ac procerum Imperii electione sibi vindicarunt.

Ultimus è Caroli Magni sanguine Imperator fuit Ludovicus III. Arnulphi filius, qui prole carens à Berengario Veronæ victus, vitam & Imperium amisit. Hinc Imperium ruere cœpit. Nam Itali, ac Romani pro Regibus ac Imperatoribus victores agnoscebant, ita Berengarius, Ludovicus Bosonis, Hugo Arelatensis, Lotharius ejus filius, Rudolphus Burgundiæ, & alii subinde Italiam occuparunt; Imperiumque affectarunt. Ex aliâ parte Franci Principes & Germani Conradum à Carolinâ stirpe Germaniæ Regem Imperatorem agnoscebant, is morti proximus, ut narrat Nauclerus generat. 31. an. 937. persuasit Principibus ut Henricum Turingiæ & Saxoniæ Ducem in Regem ei successorem eligerent. Sed isti duo titulum Imperatoris non habuerunt. Post hæc Otho electus, ut ait Nauclerus, *ab omni populo Francorum & Saxonum*, Italiâ recuperatâ, Imperatoris nomen ac dignitatem consensu populi Romani accepit, & à Pontifice Romæ inunctus est. Qui verò deinceps istis successêre, plerumque hæreditatis jure, ab universis pariter Germaniæ Principibus electi feruntur. Donec ad vitandam confusionem ac divisiones, cæteri Principes septem Electoribus sua jura cesserunt. Porrò non potuit Pontifex istud juris auctoritate suâ quibusdam Principibus adimere, quippe jure naturali in regno electivo electio pertinet ad universum populum, sed ad vitandas turbas introductum, ut præcipui proceres ex consensu populi cæteros cives repræsentantes, Regem aut Imperatorem eligant; nec dubium quin possint sibi invicem jus suum cedere, & electionem paucis tantùm committere, sed Pontificem Romanum id sine eorum consensu facere posse absurdum prorsùs videtur.

Porrò si quid in re dubiâ conjici possit verisimile, arbitror Othonem III. cæterorum Imperii procerum adhibito consensu, & for-

tè

tè Gregorii V. auctoritate adjecta numerum Electorum septenarium constituisse, cum enim is Imperator liberis careret, & periculum esset ne divisiones ob Electorum multitudinem orirentur, huic malo obviam ire volens, remedio isto usus est, sperans ab omnibus Principibus id probatum iri. Quanquam ex historia constat, id non statim obtinuisse Principibus ordinariis Electoribus non omninò consentientibus, & juri suo cedere nolentibus. Nam Henricus Othonis successor non à septem Electoribus, sed à Principibus Germaniæ electus dicitur à Nauclero generatione 34. anno 1002. extantque exempla plura posteriorum Imperatorum eodem modo Electorum. Ita conciliantur invicem ii qui dicunt institutionem Electorum septem sub Othone III. factam, & qui eam non ante Gregorium X. aut Innocentium IV. obtinuisse ferunt, isti enim loquuntur de usu, illi de instituto.

Porrò non id solùm feciſſe Imperatorem aut Pontificem auctoritate sua, sed ex consensu cæterorum Principum, tùm ex eo probatur quod facere non potuerit, tùm etiam ex scriptorum benè multorum testimoniis, Chronicum vetus, cujus autorem dicunt nonnulli Albertum Stadensem ad annum 1240. ex prætaxatione Principum & consensu eligunt Imperatorem Trevirensis, Moguntinus & Augustinus Triumphus lib. de potestate Eccles. q. 35. a. 2. Gregorius V. tempore Othonis Imperatoris convocatis & requisitis Principibus Allemaniæ septem Electores instituit. Leopoldus de jure Imperii c. 3. *Tempore Othonis III. qui filius caruit, fuit institutum, ut per certos Principes Germaniæ solus per Officiarios Imperii seu Curiæ Imperialis eligeretur Imperator.*

At nullus est qui diligentiùs Nauclero id enarret, hujus hæc sunt verba generat. 34. ann. 994. *Hoc tempore Electores Imperii primùm instituti leguntur, de quo aliqui scribunt, quod Otho tertius cum hæredes ex se dependentes mares non haberet, constituit ex consilio Principum Germaniæ, ut Imperatore mortuo in oppido Francofurt. perpetuò fieret electio, electoresque constituit tres Archiepiscopos, & enumeratis iis septem sic ait. Hi septem Principes eligendi Imperatoris jus & potestatem sic acceperunt*, & mox, *itaque aiunt Gregorium V. cognita Imperii imbecillitate, varietateque fortunæ quo diutiùs apud Germanos summa potestas remaneret illeque cæteris præesset, qui virtute & dignitate cæteros præstaret, retuliſſe sanctionem de Imperatore deligendo, videlicet solis licere Germanis Principem deligere qui Cæsar, & Romanorum Rex appellatus, tùm demum Augustus & Imperator haberetur, cum à Romano Pontifice*

benedictione præmissa coronaretur. Et quod ordinaverit cum procerum Germaniæ consensu Electores prædictos qui vice omnium eligere deberent. Ex his habes quæ fuerint Pontificis, Imperatoris & Principum hoc in negotio partes. Imperator septem Electores delegit ex consilio Principum, Principes cæteri consenserunt & suo juri cesserunt. Pontifex constitutionem Imperatoriam ex consensu Principum factam probavit & *retulit*, non ut Bellarminus legit, *tulit*. Quia inlata fuerat ab Imperatore, convenit inter omnes delectum Imperatorem nomen Imperatoris non assumpturum nisi priùs à Pontifice coronatus fuisset. Itaque Electorum institutio non Pontificis, sed potiùs Imperatori, ac maximè cæterorum Principum, quorum erat de jure suo cedere consensui, tribui debet. Id observat Cardinalis Cusanus de concordia Catholica lib. 3. cap. 4. *Electores*, inquit, *qui communi consensu omnium Allemannorum & aliorum qui Imperio subjecti erant tempore Henrici II. constituti sunt, radicalem vim habent ab ipso communi omnium consensu, qui sibi naturali jure Imperatorem constituere poterant, non ab ipso Romano Pontifice, in cujus potestate non est dare cuicunque Provinciæ per mundum Regem vel Imperatorem, ipsa non consentiente.* Et concurrebat ad hoc consensus Gregorii V, tanquam unius Pontificis Romani, qui juxta gradum suum in consentiendo in communem Imperatorem interesse habet. *Rectè sicut in Conciliis generalibus occurrit in primo gradu autoritas ipsius, vigor nihilominus definitionis non ab ipso primo omnium Pontifice, sed ex communi omnium ipsius & aliorum consensus dependet.* Itaque quoquo tandem modo & quovis tempore facta fuerit ista institutio, quod non est admodum certum, autoritate solius Pontificis vim non habuit, sed præsertim cæterorum Principum ad quos pertinebat electio, sine quorum consensu non poterat electio ad hos solos septem restringi. Quod & ipse Bellarminus cogitur aliquando fateri, cum ait lib. 3. de Translat. Imperii c. 4. Papam id non potuisse, nisi præsente Imperatore, Germanisque Principibus consentientibus. Quod idem prorsus est ac id quod nos dicimus ex consensu Principum, autoritate Imperatoris, & Pontificis istud factum fuisse. Sed hoc non arguit ullam in Pontifice, prout Pontifex est, potestatem temporalem, nam ut diximus, ad eum Imperatoris electio non pertinet ut Episcopus est, sed ut Romanæ civitatis Princeps est.

Objiciunt primò eos omnes scriptores qui dicunt septem Electores à Gregorio V. aut X. fuisse constitutos.

Reſpondeo ex dictis conſtare, non eſſe certum utrum ab iſtis Pontificibus id fuerit ſtatutum. Secundò certum eſſe id ab ipſis non eſſe factum, aut fieri potuiſſe auctoritate Pontificiâ. Tertiò certum non minùs eſſe id ab ipſis non eſſe factum ſine conſenſu & auctoritate Principum Imperii & Imperatoris. Quod ſi qui Scriptores præſertim recentiores hujus rei non meminerint, cum ab aliis bene multis memoriæ prodita ſit, ab iis qui illam non referunt, non tam prætermiſſa, quam ſubintellecta dici debet.

Objiciunt ſecundò auctoritatem Innocentii III. in cap. *venerabilem de elect.* ubi hæc ait, *Verum illis Principibus, & jus & poteſtatem eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum recognoſcamus ut debemus, ad quos de jure & antiquâ conſuetudine noſcitur pertinere, præſertim cum ad eos jus & poteſtas hujuſmodi ab Apoſtolicâ ſede pervenerit in perſona magnifici Caroli, qui à Græcis tranſtulit Imperium in Germanos.* Quem ſecutus Jordanes à Carolo Magno de conſenſu & mandato Romani Pontificis præceptum eſſe ait, *ut Imperium Romanorum apud electionem canonicam Principum Germanorum in perpetuum remaneret.* Verùm, uti diximus, hæc opinio defendi non poteſt, cum conſtet ſeptem Electores diù poſt Carolum Magnum fuiſſe inſtitutos.

Deinde etſi de Principibus Germanis omnibus id intelligeretur, hanc poteſtatem ipſis à Pontifice collatam, tam falſum eſt ac Imperium ejus ſolius auctoritate ad Germanos eſſe tranſlatum. Ut enim jus electionis Imperatoris Sedes Apoſtolica in Germanos Principes tranſtuliſſet, deberet illud priùs habuiſſe, ſed inauditum eſt Romanum Epiſcopum ſolum ullum unquam Romanum Imperatorem elegiſſe. Nec verò quemquam movere debet Innocentii in ſuâ causâ loquentis judicium, quod ſi quis nollet prorſus rejicere, ita poſſet eum explicare, ut diceret jus iſtud à Romano Pontifice in Germanos eſſe tranſlatum nomine totius Romanæ civitatis quæ iſtud jus habebat. Nam certum eſt ante Carolum Germanorum Principum non fuiſſe Imperatorem creare, ſed Romanæ civitatis. Poſt Carolum verò Principes Franci & Germani in electione præcipuas partes habuerunt, hoc autem fieri non potuit ſine Romanæ civitatis conſenſu ejuſque Epiſcopi qui cum primus Princeps ejus eſſet eum in iſtis negotiis repræſentabat.

Objiciunt tertiò Viennenſe Concilium Clementinâ *Romani Principes de jure jurando*, ubi hæc habentur. *Eccleſia Romana à Græcis Imperium tranſtulit in Germanos, & ab eadem ad certos eorum*

Principes jus & poteſtas eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum.

Reſpondeo dici poſſe Romanam Eccleſiam id feciſſe, quod conſilio, adhortatione & ſuffragio ejus factum eſt, ſed tùm tranſlatio Imperii, tùm ſeptem Electorum inſtitutio, conſilio, adhortatione, conſenſu, & ſuffragio Epiſcopi Romani facta eſt, non tamen ab eo ſolo, aut ex ejus ſolius auctoritate; Quod ſi cui Concilii Viennenſis dictum aliquid amplius aſſerere videatur, reſpondere poterit in Conciliis illud tantùm vim habere, quod de profeſſo decretum & determinatum eſt à Concilio, non autem illud quod narrando dictis inſeritur; cujuſmodi ſunt verba in objectione relata. Demùm iſtius Concilii Decreta à Pontifice Clemente V. ſunt concinnata, non ab ipſo Concilio generali emiſſa.

Objiciunt quartò inſtrumentum quoddam Principum Germanorum, quod ſervatur in munitione Caſtri S. Angeli, in quo ſic habetur. *Nos Principes Imperii univerſis præſentem hanc paginam inſpecturis complectens olim Romana Mater Eccleſia, quadam quaſi Germanâ charitate Germaniam illam eo terrenæ dignitatis nomine decoravit quod eſt ſuper omne nomen, temporaliter tantum præſidentem ſuper terram, plantans in eâ Principes tanquam arbores praelectas, & rigans illas gratiâ ſingulari, illud eis dedit incrementum mirandæ potentiæ, ut ipſius auctoritate ſuffulti velut germen electum per ipſorum electionem illum qui frena Romani teneret Imperii germinaret. Datum anno Domini 1279. indictione 7. regnante Domino noſtro primo dicto Rodulpho Romanorum Rege regni ejus anno 6. Igitur*, inquit Bellarminus, *fatentur ipſi Principes Germani ab Eccleſia Romana poteſtatem eligendi in Imperatorem ad Germanos perveniſſe.*

Reſpondeo inſulſum eſſe iſtud monumentum, & ab aliquo indocto imperitè confictum, ineptiis ſcatens, in quo qui ſubſcribunt Principes anonimi ſunt quale nullum unquam inſtrumentum publicum factum. Deinde etſi verum eſſet, poſſent dici Principes Germani electionem acceptam referre Eccleſiæ Romanæ, non prout Eccleſia eſt, ſed prout Romana civitas eſt, ad quam jus electionis præcipuè pertinebat. Forſan etiam ipſi Principes quorumdam hiſtoricorum teſtimoniis deluſi, aut Pontifici blandientes id dixerint. Cum enim id monumentum ſcriptum ſit ſub Rodulpho primo, qui primus à ſeptem Electoribus poſt Fridericum ſecundum fuit electus, mirum non eſſet, ſi hanc eligendi poteſtatem nondum ſatis firmam Pontifici ſe debere adulando faterentur. Sed ut dixi monumentum

iſtud

istud nullus leget, qui statim illud ab homine otioso & imperito confictum esse non intelligat.

De tentata à Gregorio septimo Henrici quarti Imperatoris depositione.

Nonum, inquit Bellarminus, *exemplum est Gregorii septimi, qui Henricum quartum Imperatorem deposuit, & alium eligi jussit, quod & factum est.*

Respondeo primùm istud esse exemplum tentatæ à Pontificibus depositionis in Reges, quod velut novum & inauditum universus orbis exhorruit, ut à nobis probatum est suprà. Quare hoc exemplum non secus ac posteriora omnia nihil nobis obsunt, neque adversariis favent: semper enim in illis cernere est inde Romanos Pontifices auctoritatem sibi deponendorum Regum vindicantes, inde Reges, Principes, populos, imò & Episcopos hanc ei auctoritatem denegantes, & sententias depositionis in Reges latas, velut illicitas repudiantes, atque ita dici non potest per ea Romanos Pontifices sibi tanquam per possessionem aliquid juris acquisivisse; nam ut possessio sit legitima, debet nitialiquo, saltem colorato titulo, bonæque fidei debet esse, haud reclamante rei Domino. Hic verò Romani Pontifices contra omne jus sine ullo titulo Reges deponere tentarunt, reclamantibus semper non tantùm ipsis Regibus, sed & universis populis ac Episcopis totius orbis adversum istos conatus protestantibus; ergo dici non possunt per istos conatus acquisivisse sibi possessionem juris Regum deponendorum. Deinde cùm jure divino constituti sint, & à solo Deo illorum pendeat auctoritas, etiamsi Pontifices eorum deponendorum auctoritatem, nemine reclamante, usurpassent, imò etiamsi tota Ecclesia per impossibile hujusmodi jus sibi arrogasset, præscribi propterea non posset adversus jus divinum & naturale, quod nulla facta, nulla exempla, nulla possessio, vel mutare, vel tollere possunt. Itaque possemus hæc omnia exempla Gregorio septimo posteriora prætermittere, sed ad confirmandam nostram assertionem ea referemus, ut inde pateat Pontificum in Reges conatus illicitos, iniquos, & temerarios fuisse, seditionum, cædium, bellorum, schismatum causas ferè semper extitisse, uno verbo multùm ex iis mali, tum regnis, tum Ecclesiæ accessisse, nihil unquam boni.

Atque

Atque ut à Gregorii septimi facto ordiamur, inter ipsum & Henricum Imperatorem dissidii causa ferebatur, quod is Episcopos & Abbates, partim pretio, partim privatâ auctoritate, quod investituram vocant, constitueret. Hac de causâ initio Pontificatûs, Gregorius eum admonuit, ne deinceps largitione corruptus, Episcopatus & beneficia conferret, alioquin se in delinquentes pœnis Ecclesiasticis usurum. Sed discordia non erupit ante annum 1076. quo Gregorius & Henricus sese mutuò damnationibus appetivêre. Imperator enim superbâ legatione Pontificis exasperatus, Concilium Vormatiæ indixit, in quo Gregorius variorum flagitiorum accusatus, depositus est; missaque Romam legatio cum contumeliosis literis, quibus denuntiabatur, ut se Episcopatu abdicaret. E contrà verò Gregorius habitâ Romæ Synodo, Episcopos hujus sententiæ autores excommunicat, ipso Henrico regnum Teutonum & Italiæ abrogat, omnesque Christianos à vinculo juramenti absolvit. Henricus cognitâ Gregorii censurâ, multas Epistolas ad Gentes & Nationes conscripsit, quibus se contra jus fasque à Pontifice damnatum ostendebat. Nihilominus tamen cùm Saxones bellum contra Henricum pararent, Principes Allemanniæ veriti ne regno spoliarentur, auctores ei fuerunt ut si Gregorius in Allemanniam veniret, cum eo reconciliaretur. Simulavit ille se huc venturum, sed cùm Vercellas usque venisset, Canossam oppidum agri Regiensis sese recepit. Venit illuc properè Henricus, rerumque suarum necessitate compulsus, veniam petiit, quam Pontifex ipsi primùm denegatam tandem concessit. Nihilominus tamen inclementiâ suâ irritatum Cæsaris cernens animum, clam Rudolphum Ducem ad imperium capessendum sollicitavit: is à Saxonibus electus bellum in Henricum movit, ter prælium, æquo ferè Marte, multâ utrinque cæde editâ, commissum. Interim Gregorius in Concilio Romano ann. 1080. latam in Henricum sententiam renovat, Rudolpho imperium confirmat, precaturque ut Henricus in omni congressione vincatur, & Rudolphus regnum Teutonum obtineat: verùm hujus vota non fuerunt exaudita, nam eodem anno quarto prælio commisso, Rudolphus est occisus, inutili penes suos relictâ victoriâ. Interim novemdecim Episcopi Moguntiæ, ac posteà triginta Brixiæ congregati Gregorium deponunt, & Guibertum Ravennatem Episcopum, qui Clemens sextus est dictus, in ejus locum eligunt. Hunc Imperator cum exercitu Romam veniens, expulso Gregorio, in sede Episcopali collocavit, & ab eo coronam imperialem accepit,

ccepit. Nec hic fuit diſſidiorum finis, nam fœderati Principes Hermanno Lotharingo regnum deferunt anno 1082. qui annis poſt ſeptem extinctus eſt: triennio ante, hoc eſt anno 1085. mortuus fuerat Gregorius; huic ſucceſſit Victor tertius, qui continuis bellis vexatus, cum prius pro ejus defenſione ad viginti hominum millia per Italiam, cecidiſſent, coactus eſt Caſſinum Benedicti antiquam ſedem reverti. ubi anno 1088. obiit, deſignato ſucceſſore Othone Oſtienſi, quem Cardinales ad Pontificatum promoverunt. Is ſententiam in Henricum & Guibertum à Gregorio latam confirmavit; ſed ipſe variè vexatus, coactus eſt aut in Galliâ degere, aut Romæ in domo Petri Leonis, ubi & mortuus eſt, ad vitandas inimicorum inſidias ſeſe continere. Huic anno 1099. ſucceſſit Paſchalis, qui adverſus Guibertum bellum geſſit; ſed is paulò poſt anno 1100. è vivis abiit, neque tamen ejus morte factionum ſtudia reſciſſa ſunt; nam Richardus qui Guiberto faverat, Albertum quemdam ei Atellanum ſuffecit, Prænestini Theodoricum quemdam Pontificem creavêre. Tertius præterea Maginulphus apud Ravennam Pontificatus titulum uſurpare auſus eſt. Sed non minus imperium quàm Pontificatus prædæ tunc erat. Nam adverſus Henricum Pontifices excitavêre filium ejus Conradum, & eo mortuo, filium alterum Henricum, à quo pater imperio ſpoliatus, captus, & in cuſtodiam conjectus eſt, ac demum profugus Leodii deceſſit anno 1106.

Violentum Henrici quarti in Romanos Pontifices animum non imitatus eſt modò, ſed & ſuperavit Henricus V. quippe in Italiam veniens, à Paſchali per vim extorſit jura inveſtituratum, de quibus tantum erat certamen exortum, & ab eodem ritu ſolito Imperator inauguratus eſt; ſed quamprimùm ille Italiâ diſceſſit, hæc omnia irrita decrevit Paſchalis in Concilio Lateranenſi ann. 1112. inde in Concilio Viennenſi inveſtituram Epiſcopatuum hæreſim eſſe declaratum eſt. Sub Gelaſio ſecundo Paſchalis ſucceſſore Romam rediit Henricus, ut ab eo confirmationem eorum quæ à Paſchali ſecundo ſibi conceſſa fuerant, extorqueret; ſed cum ille Româ auſugiſſet, Burdinum quemdam, quem alii Mauritium, alii Gregorium octavum appellant, Bracarenſem Archiepiſcopum Antipapam conſtituit. Poſt diſceſſum Henrici Gelaſius Romam rediit; hinc inteſtinum in urbe Româ prælium in quo multi cecidêre. Gelaſius iterùm fugere coactus, habitis Capuæ & Viennæ Conciliis, Henricum & Burdinum excommunicavit; cumque in Monaſterium Cluniacenſe ſeſe recepiſſet, ibidem paulò poſt obiit. Huic ſucceſſit Calixtus

ſecundus, ſub quo pax inter Pontificem & Imperatorem inita eſt, ac controverſia de inveſtituris terminata in Conventu Vvormatienſi, in quo Imperator inveſtituram per annulum & baculum remiſit, canonicam electionem & liberam conſecrationem fieri permiſit, ſed ex aliâ parte Pontifex Imperatori conceſſit, ut electiones Epiſcoporum & Abbatum regni Teutonici coram ipſo fierent abſque ſimoniâ & violentiâ, electus autem regalia per ſceptrum acciperet, & ex aliis imperii partibus conſecratus infra ſex menſes regalia quoque per ſceptrum acciperet. Ita inveſtiturarum controverſia, quæ à Gregorio ſeptimo Eccleſiam innumeris penè malis & cladibus affecerat, anno 1122. amicè terminata eſt.

Ex hac autem totius iſtius Conſtitutionis narratione liquet, ea quæ tum à Pontificibus, tum à Romanis Imperatoribus hujus diſſidii tempore attentata ſunt, in exemplum trahi minimè poſſe. Cum utrinque multa præter jura ac præter æquitatem omnem crudeliter & impiè fuerint geſta. Quot verò & quantæ, Deus bone! calamitates, è temerariâ Gregorii ſeptimi in Henricum quartum ſententiâ fluxerunt; in imperio ſeditiones, cædes, rebelliones, bella, parricidia; in Eccleſiâ Epiſcoporum proſcriptiones mutuæ, Concilia ſibi invicem oppoſita, ſpoliata templa, violatæ aræ, dejecti Pontifices, alii in eorum locum ſuffecti: de Romano Epiſcopatu vi & armis decertatum, longo ac diro ſchiſmate Eccleſia vexata, uno verbo omnia ſive in Imperio, ſive in Eccleſiâ ſuſque deque verſa.

Quanquam autem varia fuerint pro variis affectibus ſcriptorum de hoc diſſidio judicia, nihilominus tamen omnes Gregorii de Imperatore deponendo conatum novum & antehac inauditum fuiſſe agnoſcunt: & ex his non pauci Gregorium crudelitatis & ambitionis arguunt.

Sic Petrus Damianus Cardinalis, qui Hildebrandum ſub Alexandro ſecundo Cardinalem tantum noverat, nam antequam Papa fieret, mortuus erat Petrus: is, inquam, Damianus Ep. 10. lib. 1. vocat eum *Tyrannum Neronianâ pietate condolentem, colaphiſando demulcentem, aquilino unque palpantem.* Et in fine Epiſtolæ, ille miſerum Petrum de manibus eruit Hildebrandi, ad cujus imperium magno Petro patuit carcer Herodis.

Leo Oſtienſis Gregorio ſeptimo addictiſſimus, lib. 3. c. 24. vocat eum elatione turgidum, & c. 48. accuſat eum perfidiæ, quod poſt reconciliatum ſibi Henricum Matildæ conſiliis, quemdam è ſuis ultra montes dirigens coronam imperii illi miſerit, & eiadverſus Imperatorem rebellionem ſuaſerit. Ro-

Rodulphus ipſe qui in locum Henrici ſuffectus fuerat, vulneratus in prælio, paulò ante mortem faſſus eſt ſe injuſtè in Henricum ex juſſione & mandato Pontificis rebellaſſe: *Videtis*, inquit, *manum meam de vulnere ſanciam, hæc ego juravi Domino Henrico, ut non nocerem ei, nec inſidiarer gloriæ ejus; ſed juſſio Apoſtolica, Pontificumque petitio me ad id deduxit, ut juramenti tranſgreſſor honorem indebitum uſurparem. Quis igitur finis nos acceperit videtis, cum in manu unde juramenta violavi, mortale hoc vulnus accepi: viderint ergo ii qui nos ad hoc inſtigaverunt, qualiter nos duxerunt, ne fortè deducti ſimus in præcipitium æternæ damnationis.* Hæc refert Hemoldus Chronici Sclavorum, lib. 1. c. 29.

Denique ipſummet Gregorium morti proximum, eorum quæ contra Henricum quartum tentaverat pœnituiſſe refert Sigibertus in Chronico. Quis non videat pluris fieri debere morientium Henrici adverſariorum verba eo tempore prolata, quo veræ tum demum excutiuntur pectore voces, detrahiturque perſona, manet res, quam quæ ipſi odiis & ambitione impulſi ſcripſerunt aut geſſerunt.

Objicit primò Bellarminus, ut probet Gregorii ſeptimi de Henrici quarti depoſitione ſententiam juſtam fuiſſe, Conciliorum quæ Pontifices celebrarunt Decreta, ex quibus probata eſt Gregorii in Henricum quartum ſententia. Hæc autem ſunt, Romanum tertium & ſeptimum ſub Gregorio, Beneventanum ſub Victore tertio, Beneventanum, Placentinum, & Claromontanum ſub Urbano ſecundo, Romanum ſub Paſchali ſecundo.

Reſpondeo primò majoris fieri non debere iſtorum Conciliorum autoritatem, quàm ipſorum Pontificum quorum autoritate convocati ſunt, iiſque opponi poſſe Concilia ab Henrico convocata, quæ in Pontificem ſententiam tulerunt, Vormatienſe ſcilicet, Papienſe, Moguntinum, Brixienſe, & Moguntinum alterum, in quo Brixienſis Concilii ſententia eſt confirmata. Quod ſi in autoritatem admitti nolint, quia ab ipſo Imperatore ſunt convocata, fueruntque Epiſcoporum qui ipſi favebant; cur non iiſdem rationibus nos Conciliorum à Romanis Pontificibus convocatorum auctoritatem rejiciemus?

Reſpondeo ſecundò in Romanis duobus à ſolo Gregorio pronunciatam in Henricum ſententiam depoſitionis, in cæteris excommunicatum eſſe Henricum, non autem depoſitum.

Objicit ſecundò Bellarminus eos auctores qui Gregorii ſeptimi

factum approbarunt, Marianum, Scotum, Lambertum, Schafanaburgenſem, Anſelmum Cantuarienſem, & Lucenſem, Geberhardum Salsburgenſem, Stephanum Alberſtatenſem, Leonem Oſtienſem, Othonem Friſingenſem, Dodechinum, & Abbatem Uſpergenſem.

Verùm quâ de causâ Bellarminus Bennonem Cardinalem & alios ſcriptores ut ſuſpectos rejicit, eadem nos pleroſque ex iſtis qui Gregorii partes ſequebantur in autoritatem admittere non tenemur. Quippe hoc tempore omnes ferè ſcriptores Imperatoris vel Pontificis partes acriter tuebantur, nec liberum erat hinc & inde mentem aperire, ut teſtis eſt anonymus in vitâ Henrici quarti: *De his*, inquit, *verâ ſcribere, periculum; falſa, crimen, hac lupus, hac canis urget.* Unde non mirum ſi prudentiores judicium non interpoſuerunt, cæteri vel in Henricum, vel in Gregorium ſtylum ſuum direxerint, cùm è contrà potiùs ſtudio quàm Hiſtoricorum animo; ſed de ſingulis ſcriptoribus pauca dicam. Et primò, quod ſpectat ad Marianum Scotum, ejus auctoritas nullius eſt momenti, cùm faverit ipſe rebellibus Saxonibus, & defectionem eorum probaverit, non ſolùm eam quæ Gregorii ſententiam ſecuta eſt, ſed etiam illam quæ anteà contigit ſub Alexandro ſecundo: ſic enim de hac loquitur: *Quod audiens*, inquit, *prædictus Otho Dux, graviùs quàm credi poteſt dictum Regis ſuſcepit, collocutuſque Principibus Saxoniæ, rebellare omnem ſimul fecit Provinciam, & meritò.* Lucenſis Anſelmus Gregorii ſeptimi fuit Patronus, ut teſtantur Sigebertus & Trithemius, ideoque ejus autoritas non majoris eſt momenti, quàm ipſius Gregorii. Giberhardus quoque eodem munere functus eſt, & cum Vicelone Moguntino Archiepiſcopo diſputavit; non magis ergo ei credi debet partes Pontificis tuenti, quàm Viceloni partes Imperatoris defendenti.

Lambertus Schafanaburgenſis & alii ſcriptores ob inveſtituras & tentata in Gregorium Imperatorem damnant, at ejus exautorationem non omninò approbant, ſed tantùm hiſtoricè referunt. Multi verò autores Henricum etiam poſt hanc exautorationem Imperatorem appellant quales Anonimus Hiſtoriæ Franciæ Scriptor apud Ducheſnium t. 4. qui præterea obſervat excommunicationem à Gregorio latam, contra voluntatem totius penè Concilii factam, totum Eccleſiæ ſtatum turbaſſe. Albertus Aquenſis lib. 1. c. 7. Guibertus Novigentinus lib. 3. c. 2. Guilielmus Tyrius lib. 1. c. 13. lib. 8. c. 24. lib. 9. c. 8. Otho Bambergenſis Epiſtolâ ad Paſchalem ſecundum datâ

datâ anno 1102. Sugerius in vitâ Ludovici sexti & alii aliàs à nobis laudati qui factum Gregorii velut novum & inauditum reprehendunt.

Objiciunt ultimò exautorationem Henrici omnibus atque ipsi Henrico terrori fuisse, & quamvis nonnulli existimarint injustè hanc à Pontifice latam nullum tamen fuisse qui dubitarit potestatem esse Pontifici Reges deponere, quod & ipse Henricus in Epistolâ quadam agnovit, in materiâ hæreseos fieri posse eo tempore quo Gregorio maximè infensus erat.

Respondeo ex dictis constare quamplurimos non modò injustam, sed & illicitam existimasse exautorationem Henrici ita Anonimus in historiâ seu apologiâ vitæ Henrici relatus inter veteres rerum Germanicarum historicos: *Qua subreptione*, inquit, *delusus Apostolicus simul & honore creandi Regis quem sibi fallaciter obtulerant impulsus, Regem banno innodavit, absolvit omnes qui fidem Regi juraverunt à juramento quod factum multis displicuit & asserebant tam inefficaciter quàm illicitè factum.* Hoc ipsum agnovit Gregorius qui consultus ab Herimanno Metensi quomodo novam illam & inauditam autoritatem quam sibi asserebat probare posset, respondit his verbis Ep. 21. lib. 8. *Quod autem*, inquit, *postulasti quasi scriptis nostris juvari ac præmuniri contra illorum insaniam qui nefando ore garriunt autoritate sanctæ & Apostolicæ Sedis non potuisse Henricum excommunicari nec quemquam à Sacramento fidelitatis absolvi. Non adeo necessarium nobis videtur, &c.* Idem Ep. 3. lib. 7. *Quotquot*, inquit, *latini sunt omnes causam Henrici præter admodum paucos laudant ac defendunt & duritiæ ac impietatis circa ipsum me redarguunt.*

Nec verò attendendum est ad ea quæ Henricus aut alii Imperatores rerum suarum necessitate coacti dicere, promittere aut facere potuerunt. Sciunt enim omnes iniquum omnino esse ex hujusmodi conditionibus per vim extortis aliquid juris assumere. Non est ergo quod adversarii urgeant Henrici ad extremas angustias redacti propositiones, pollicitationes aut submissiones. Has enim semper extorsit necessitas. Sic initio dissidii cum cujus opes & copiæ fractæ omninò forent coactus est iniquas subire pacis conditiones, atque in Italiam proficisci & ibi à Pontifice miserabiliter absolutionem & veniam deprecari. Sed, ut observat Lambertus, omnes Italiæ Principes factum Imperatoris omninò improbarunt, ipseque Henricus pœnitentiâ ductus eas ut nullas & extortas revocavit.

Quod verò additur Henricum ipsum eo tempore quo maximè

Gregorio infensus erat agnoviſſe in caſu hæreſeos Reges & Imperatores deponi poſſe non omninò verum eſt. Id enim tantùm ille dicit dubitanter, & per quamdam conceſſionem aliundè probans id minimè fieri debere & in Eccleſiâ factum non eſſe, ſic enim habet in Epiſtolâ poſt Synodum Briacenſem ſcriptâ: „Et nos quidem, „*inquit*, hæc omnia ſuſtinuimus dum Apoſtolicæ Sedis honorem con„ſervare ſtuduimus, ſed ſic humilitatem noſtram timorem fortè in„tellexiſti, ideoque in ipſam Regiam poteſtatem nobis à Deo conceſ„ſam exurgere non timuiſti quam à nobis auferre auſus es minari, „quaſi nos à te Regnum acceperimus, quaſi in tuâ & non in Dei ma„nu ſit Regnum vel Imperium, quia Dominus noſter Chriſtus nos „ad Regnum, te autem non vocavit ad Sacerdotium, &c. Me quo„que (licet indignus inter Chriſtianos ſum ad Regnum vocatus) te „teſte quem ſanctorum Patrum traditio ſoli Deo judicandum docuit „nec pro aliquo crimine niſi à fide quod abſit exorbitaverim depo„nendum aſſeruit: cum etiam Julianum Apoſtatam prudentia ſancto„rum Epiſcoporum non ſibi, ſed ſoli Deo deponendum commiſerit. „Ipſe verò quid verus Papa Beatus Petrus clamat Deum timete, Re„gem honorificate, tu, inquam, quia Deum non times me Chriſtum „ejus inhonoras. Ex his videre eſt Henricum per conceſſionem tantùm & ad mentem ac ſecundum principia Gregorii & Romanorum fateri ob fidem deponi poſſe Reges, at à quo poſſint deponi non dicit, imò ſtatim addit eos non ab hominibus, ſed à Deo deponendos; idque probat, tùm exemplo Juliani Apoſtatæ tùm dicto beati Petri, quare ex ejus teſtimonio probari non poteſt Reges deponi revera poſſe, cum à fide aberrant. Sed tantùm ſi quando deponi poſſent maximè in negotio fidei, quod tamen verum non eſt. Henricus ſcilicet & Epiſcopi qui ab illius partibus ſtabant exautorationem à Gregorio factam duplici ex capite arguebant: Primò ex eo quod hujuſmodi poteſtatem non haberet Pontifex, deinde ex eo quod etiamſi aliquando Reges deponi poſſent, fieri id non poſſet niſi in caſu hæreſeos, quod tamen faciendum non eſſe probabant exemplo Juliani Apoſtatæ & beati Petri teſtimonio. Falluntur ergo qui iſtud per conceſſionem dictum Reges non poſſe deponi niſi à fide exorbitaverint affirmatè dictum eſſe autumant. Non advertentes hæc verba quæ præcedunt *re veſte*, quæ manifeſtè probant id tantùm ad mentem Gregorii dictum fuiſſe ab Henrico & Epiſcopis qui ab ipſius partibus ſtabant.

De Othonis IV. depoſitione.

Decimum exemplum, inquit Bellarminus, *eſt Innocentii III. qui Othonem IV. ſimiliter depoſuit, ut patet ex Blondo Decade 2. lib. 6.*

Reſpondeo Othonem nunquam legitimum fuiſſe Imperatorem: Nam poſt mortem Henrici VI. Imperatoris qui filius fuit Frederici Ænobarbi, Imperium de jure pertinebat ad Fredericum ſecundum Henrici ſexti filium adhuc infantem, vel ſi non videretur is Imperio idoneus, Philippus Dux Sueviæ Frederici Ænobarbi filius Henrici ſexti frater, cui adminiſtratio Regni ab Henrico moriente fuerat commendata, ut teſtis eſt Blondus, erat eligendus, vel ſi aliter fieri non poſſet, Imperator eligendus ea lege ut eo mortuo Imperium ad fratris filium rediret. Juri accedebat electio Principum, nam vivente adhuc Imperatore, *Henrico VI. eoque procurante*, ut ait Abbas Uſpergenſis, *Principes Allemaniæ penè omnes filium parvulum ipſius Fredericum 2. adhuc in cunis vagientem aſſumpſerunt in Regem, eique fidelitatem jnraverunt, & litteras de hoc facto cum ſigillis ſuis Imperatori tranſmiſerunt.* Poſt mortem verò Henrici plures Philippum elegerunt, Otho verò Dux Saxoniæ à paucioribus eſt electus, nam in Epiſt. electionis hujus, quæ eſt apud Baronium ad annum 996. unus ex Electoribus ſubſcripſit Adolphus Colonienſis qui poſteà ad Philippum tranſiit & cum eo duo tantùm Epiſcopi Paderbonenſis & Mindenſis, unus Dux Henricus Lotharingiæ & Brabantiæ, Comes unus Henricus de Kuke, at in electionem Philippi conſenſerunt Archiepiſcopi tres, Epiſcopi novem, Abbates quatuor, Rex unus, Duces quatuor, Marchio unus cum Nobilibus Allemanniæ qui litteris conſenſum præbuerunt. Philippo favebat cognominis Franciæ Rex, Othoni Innocentius tertius qui in cap. *venerabilem hujus electionem confirmaverat.* Philippum quem olim excommunicatum dicebat, ita exoſum habens, ut teſte Uſpergenſi dixerit ſe ablaturum Philippo Diadema, aut ſibi Papæ inſigne detracturum, nihilominus Philippus Imperio per decem annos potitus eſt, repugnante primùm ac deinde cedente Othone, cum quo pactus erat Philippus, ut poſt mortem ſuam filiam ejus duceret & Imperium obtineret. Itaque poſt mortem Philippi iterum electus Otho Imperium invaſit, at nec electio iſta quamquam concordibus Principum

pum votis facta rata haberi debebat, nam Fredericus secundus, Henrici sexti filius legitimus erat Imperii hæres, eique fidelitatem ipse juraverat, ac proinde nec potuerat Philippus de Imperio ad se ad tempus tantùm pertinente cum Othone pacisci, nec Principes electione in irritum missâ fidem violare. Cumque jam adolesceret Fredericus, erat is in Imperio confirmandus, non eligendus Otho. Itaque cum Henricus sextus moriens, ut testis est Blondus, uxorem & Fridericum filium commendasset Pontifici, potuit & debuit ille ipsius causam agere, eumque legitimum Imperatorem declarare, Othonem verò, ut nihil juris ad Imperium habentem, rejicere.

Verum uti, quod veritas habet, liberè dicamus, non id habuit in mente Innocentius, ut Fredericum injustè spoliatum restitueret, nam Othonis electionem ipse probaverat, & Philippum à patre Frederici Henrico curatorem electum proscripserat, sed in Othonem exarsit, quod vellet ille, ut testis est Mathæus Parisiensis, jura & possessiones Imperii à Pontificibus usurpatas recuperare, vel ut alii volunt quod Regnum Siciliæ quod Ecclesiæ feudatarium esse Pontifex arbitrabatur, sine investiturâ ejusdem Ecclesiæ vellet occupare, sed sive hæc, sive illâ potiùs de causâ deposuerit; fatebuntur ipsi Bellarminus, Baronius & alii neutrum istorum ad deponendos Reges sufficere, cum causam solam hæreseos vulgo afferant ut legitimam.

Quanquam verò Otho quartus sententiâ Innocentii dejectus foret & Fridericus Imperator secundus à Principibus Imperator electus, nihilominus tamen nec confirmatus, nec coronatus ante mortem Othonis, ut testis est Albertus Stadensis ad annum 1279. Cæterum ex dictis manifestum est. Primò Othonem Imperii potiùs invasorem dici debere quam legitimum Imperatorem. Secundò Innocentium Philippo legitimo Imperii curatori injustè obstisse. Tertiò eundem Othoni perperàm favisse, & electionem ejus immeritò confirmasse. Quartò eum non causæ æquitate, sed rerum suarum promovendarum studio motum Othoni postea Imperium abrogasse. Quintò Fredericum legitimum Imperatorem non fuisse vi abrogationis hujus, sed electionis principum & jure hæreditatis, Othonem verò non idcircò illegitimum Imperatorem quod fuisset à Pontifice dejectus, sed quod nullum jus ad Imperium haberet, nec legitimè fuisset electus.

De

De Frederici II. depoſitione.

UNdecimum, inquit Bellarminus, *exemplum eſt Innocentii IV. qui in Concilio generali Lugdunenſi conſentientibus univerſis Fredericum depoſuit, & vacavit tunc Imperium annis 28. ut Matthæus Palmerius in Chronico annotavit, & extat ſententia de ſententiâ & re judicatâ in ſexto.*

Fredericus ille eſt de quo modò diximus Henrici ſexti filius cui à Patre moriente Patronus datus fuerat Innocentius, ſed is hoſtis potiùs quàm curatoris partes geſſit, nam & eum ejuſque Patruum, cui adminiſtratio Imperii concredita erat, Imperio ſpoliare conatus eſt, & Othonis adverſus eum electionem probavit, & ipſum Fredericum in minoribus adhuc agentem regnis Siciliæ & Apuliæ ſpoliare tentavit, ut teſtis eſt Nauclerus generatione 34. *Reliquerat*, inquit, *Henricus VI. uxorem Conſtantiam cum parvulo filio Frederico II. moriens Innocentii nuper electi curæ, qui ut mox per Principis obitum jura Siciliæ repetiit, ita poſt Conſtantiæ interitum poſtea non tam tutelæ nomine quam ſui juris tuendi causâ Siciliam & Apuliam adminiſtrabat.*

Innocentio tertio ſucceſſit Honorius tertius à quo per Oſtienſem Epiſcopum poſt mortem Othonis Fredericus ſecundus Imperator Romæ coronatus eſt. Et tum, ut referunt Uſpergenſis & Nauclerus, Fredericus ſecundus de bonis & prædiis Imperii in Italiâ ſitis, *Multa contulit Eccleſiæ S. Petri, & vota votis accumulans, de manu ejuſdem Epiſcopi rurſus crucem accepit, ad perficiendum iter Hieroſolymitanum.* Initium verò diſſidii inter Fredericum & Pontificem ſic refert Cuſpinianus: *Contra duos Comites Thuſciæ Mathæum videlicet & Thomam qui caſtra quædam & terras ſuæ ditionis occupaverant in Apulia pugnare cœpit & expugnatos bonis omnibus privavit:* Hi confugiunt Romam, præſidium Sedis Apoſtolicæ implorant, quocirca Imperator multoties conquerebatur, quod inimicos ſuos & hoſtes publicos Sedis Apoſtolicæ foveret. Inde non levis cauſa odii Imperatoris in Pontificem, unde etiam prima inimicitiarum fomenta inter utrumque exorta ſunt.

Huic controverſiæ ſucceſſit de inveſtituris diſceptatio nunquam non ſine magnis motibus agitata, Fredericus enim, teſte Nauclero generat. 41. *Ditionem vexare cœpit Pontificum, Pontifices & Archiepiſ-*

copos ponere in Eccleſiis modo ſuo inſtitutos à Papâ expellens collectas ab Eccleſiis exigens, dicebat enim jus Regibus Siciliæ in Electionibus Prælatorum ab antiquo debitum minorari à Papâ, quia eorum privilegium Innocentius tertius ſic tuliſſet Conſtantia Frederico puero exiſtente, ut ſuprà dictum eſt, fortè fuit privilegium de quo in gloſſâ 16. q. 7. quod Apuliæ Reges habeant inveſtire, *admonitus autem ſuper his non obtemperabat admonentem magis magiſque in dies ſprevit, unde eum percuſſit Pontifex anathemate, niſi reſipiſceret, iterato Pontifex privationem Imperii Regnorumque addidit. Tertiò per contumacem exaſperatur Pontifex, omnes Imperii & regnorum olim ſuorum ſubditos à ſacramento fidelitatis abſolvit, hæc fuerunt ſemina malorum plurimorum.*

Honorio tertio mortuo ſucceſſit Gregorius nonus, hic ut porè ſuperbus, inquiunt Uſpergenſis & Cuſpinianus ad annum 1227. Fredericum excommunicare primo anno Pontificatus ſui cœpit ob cauſas frivolas & vanas nullo iuris ordine ſervato; Nauclerus ait Scriptores de cauſis iſtis non convenire, Antoninum excommunicatum eum narrare eo quod inveſtituras Pontificum & collationes beneficiorum uſurparet; terras plurimas Eccleſiæ nollet reſtituere, Clericos vectigalibus privaret & cenſus de feudis Eccleſiæ nollet reddere. At ex Epiſtolâ ipſius Gregorii palam fieri, ait Nauclerus, non ob has cauſas excommunicatum eſſe à Gregorio Fredericum, ſed quia expeditionem in terram ſanctam quæ ipſi ſub pœna excommunicationis præcepta fuerat non ſuſciperet, ſed excuſationem legitimam afferebat Imperator, dicens ſe dicto tempore profectum eſſe, & in itinere infirmitate correptum coactum fuiſſe reverti, Pontificem verò hanc ægritudinem velut ſimulatam pro excuſatione non habuiſſe.

Eandem excommunicationis cauſam refert Cuſpinianus, *Non enim*, inquit, *aliam cauſam habuit Pontifex, quam quod votum peregrinationis non exolviſſet.*

At Imperator, ut ait Uſpergenſis, anno Domini 1228. *Volens implere votum ſuum & pacatum ſibi Papam efficere, tranſfretavit ad terram ſanctam menſe Auguſto, multa ſuſtinuit & perfidâ proditione Templariorum &c. Papa verò captatâ occaſione de abſentiâ Imperatoris copioſum exercitum deſtinavit in Apuliam, & terram Imperatoris in ſervitio Chriſti demorantis, quod nefandiſſimum eſt dicere, abſtulit & ſibi ſubjecit & crucefignatos ne tranſfretarent omni ſtudio prohibuit, tam in Apulia quam in Lombardia.*

Quis

Quis talia facta rectè conſiderans non deploret & deteſtetur? quæ indicium videntur & quoddam portentum & prodigium eventis Eccleſiæ. hæc Uſpergenſis. Addit Nauclerus Fredericum diſcedentem Oratores Romam miſiſſe abſolutionem à Pontifice petituros, quia votis ſatisfecerat, Pontificem verò repulſam dediſſe, & Templariis in Aſiâ injunxiſſe, ne Frederico tanquam hoſti publico auxilium præberent. Eadem conſtant ex Epiſtolâ cujuſdam Thomæ Alteronenſis Imperii Rectoris apud Matthæum Pariſienſem in Henrico, quâ ſcilicet Imperatorem certiorem facit iſte Comes Pontificem armis fines ſuos invadere, & neſcio quem Joannem de Brennes pro Imperatore agnoſcere.

Hoc nuntio accepto, Fredericus qui jam urbes, Hieroſolymam, Joppum & Nazareth receperat amiſſâ victoriâ, pactiſque cum Sultano initis ad ſua defendenda revertitur, quæ capta fuerant ab hoſtibus celeriter recuperat, & eos qui defectionem meditabantur compeſcit. E contrà Pontifex Imperatorem ob initas cum Sultano inducias habitumque in Germaniâ conventum Principum in quo filius ejus fuerat Rex Romanorum electus nullâ habitâ ratione mandati Pontificii, quo vetuerat ne quis ex hujus ſtirpe ad regnum promoveretur: propter hæc, inquam, Fredericum iterum atque iterum diris devovet, hæreticos ac rebelles Mediolanenſes tutatur. Nihilominùs Imperator non deſtitit beneficium abſolutionis humiliter petere, Papamque hortatus eſt, ut ſibi ad domandos Mediolanenſes auxilio eſſet. Ille ſibi metuens, Romam revertitur, Imperator Mediolanenſes vaſtat, Italiæ urbes ditioni ſuæ ſubjicit, Sardiniam velut ad Imperium ab antiquo ſpectantem occupat, hinc graviores inter ipſum & Pontificem qui eam velut patrimonium ſuum ſibi vindicabat, inimicitiæ oriuntur. Pontifex ad ſolitum excommunicationis telum confugit, eumque quantâ poteſt ſolemnitate devovet, & ſubditos ejus ab obedientia Imperatoris ſolvit, & ne fulmen eſſet irritum, Roberto Ludovici Francorum Regis fratri Imperium per litteras offert. Galli Principes in conſilium aſciti à Rege mirâ æquitate conatum Pontificis deteſtantur. *Quo*, inquiunt, *ſpiritu, vel auſu temerario Papa tantùm Principem, quo non eſt major, imò nec inter Chriſtianos, non convictum & confeſſum de objectis ſibi criminibus exhæredavit, & ab Imperiali apice præcipitavit, &c. Scimus quod Domino JESU CHRISTO fideliter militavit moriens, & bellicis ſe periculis confidenter opponens, tantùm Religionis in Papâ non invenimus. Imò qui eum debuit promoviſſe & Deo militantem prove-*

xisse, eum conatus est absentem confundere & nequiter supplantare. Nolumus nosmetipsos in tanta pericula præcipitare ut ipsum Fredericum tam potentem impugnemus, quem tot regna contra juvabunt, & causa justa præstabit adminiculum. Quid ad Romanos de prodiga sanguinis nostri effusione, dummodo iræ suæ satisfecerimus, si enim per nos & alios deviceris omnes Principes mundi conculcabit sumens cornua jactantiæ & superbiam, quoniam ipsum Fredericum Imperatorem magnum contriverit. Hæc narrat Mathæus Parisiensis in Henrico tertio in quibus elucet Gallorum illius temporis æquitas & prudentia, quâ injustum Pontificis conatum maximumque bellum nobis & Imperatori exitio futurum compresserunt.

Itaque cum inutile fuisset istud Gregorii noni molimen, coactus est cum Imperatore inducias pacisci, sed has paulò post violavit, & adversus eum Concilium Romæ anno 1239. indixit. At Imperator Episcopos ad illud proficiscentes in transitu maris captos in custodiam conjecit; ingressusque in Campaniam Castellum quoddam quo præcipui Papæ consanguinei clausi erant, vi cœpit & omnes quos in eo invenit suspendi jussit. Quo dolore oppressus Gregorius secundo Kalendas Septembris è vitâ excessit. Defuncto Gregorio successit Celestinus, qui octodecim tantum post electionem diebus vixit, adeoque nihil in Imperatorem tentavit. Huic suffectus est Innocentius quartus qui dum esset Cardinalis, fuerat Imperatoris amicus. Is nihilominùs latas à prædecessore in Imperatorem sententias renovavit, confirmavit, atque promulgavit. Quæ res multos à Frederici partibus alienavit. Hîc verò prætermittendum non est Parochi cujusdam Parisiensis insigne illo tempore factum, ad quem cum missa fuisset Pontificis sententia in Fredericum, ut eam promulgaret, sic populum allocutus fertur, *Audite universi, accepi in mandatis, ut candelis accensis & pulsis campanis in Imperatorem Fredericum excommunicationis sententiam ferrem solemnem, causam tamen ignorans, non ignoro controversiam & odium inexorabile motum inter eos. Scio enim quod unus eorum alteri injuriatur, quis cui nescio, sed illum in quantum mea se extendit potestas, excommunicatum denuntio, alterutrum horum, videlicet eum qui alteri injuriatur & absolvo injuriam patientem quæ tam damnosa est Christianitati.* Hæc Mathæus Parisiensis. Sed ut ad propositum revertar, ut majorem excommunicationi à se latæ autoritatem conciliaret Pontifex Italiâ, cum in Galliam ex Italiâ venisset, Concilium Lugduni indixit, quod ibidem post festum Joannis Baptistæ anno 1245. celebratum est; in prima

Concilii hujus, ut loquuntur, seſſione, Theodorus Frederici Procurator promiſit, eum ſi Romanus Pontifex vellet reconciliari Græciam ad unitatem Eccleſiæ revocaturum, terram ſanctam recuperaturum, & ablata Romanæ Eccleſiæ redditurum; fidejuſſores hujus promiſſi offerens Franciæ & Angliæ Reges, at Pontifex promiſſum iſtud velut illuſorium rejecit. Seſſione 2. Pontifex habitâ oratione poſt alia capita in Fredericum multis invectus eſt, eumque hæreſeos & ſacrilegii & perjurii accuſavit, alia inſuper addens crimina, quod ſcilicet civitatem novam conſtruxiſſet quam Saracenis populaverat, quod familiaritatem cum Soldano Babyloniæ contraxiſſet, quod concubitu Saracenicarum mulierçularum impudenter polluëretur. Ad hæc reſpondit Thaddæus Fredericum hæreſeos convinci non poſſe, ſi ipſe adeſſet, voce fidem ſuam profeſſurum, ejus verò orthodoxiæ probabile argumentum eſſe, quod uſurarios in regno ſuo non toleraret. *In hoc*, inquit Matthæus, *Curiam Romanam reprehendens, quam conſtat hoc vitio maximè laborantem.* Ad alia objecta ſimiliter reſpondet Thaddæus, dilationemque petit, ut Imperatori nunciare poſſet, negavit iſtud primo Pontifex addens, ſi veniret ſtatim recederem, ſed ſequente die compulſus eſt ad petitionem Procuratorum Regum Franciæ & Angliæ duarum hebdomadarum inducias concedere.

At Imperator cernens damnationem ſuam vitari non poſſe nec congruens arbitratus ſe judicio Synodali præſertim adverſanti judicandum ſiſtere, accedere ad Concilium recuſavit. Tùm Pontifex nulla provocationis à Thaddæo interpoſitæ ratione habitâ in Fredericum ſententiam protulit quâ illum omni honore & dignitate privatum pronunciavit, & omnes à juramento fidei ipſi præſtito abſolvit, vetuitque eum à quoquam pro Imperatore agnoſci. Hæc ſententia in ipſo Concilio lata eſt, *Non ſine omnium audientium & circumſtantium*, ut inquit Matthæus, *ſtupore & horrore.* Hanc ſententiam licet frivolam & injuſtam ſentiret Fredericus, cernens tamen quantum illa detrimenti ſibi eſſet allatura, nullum non movit lapidem, ut Pontifici reconciliaretur. Quare per procuratorem ſuum Regem Franciæ Domino Papæ *Obtulit ſatisfactionem facere, competentem*, inquit Matthæus, *obtulit etiam quod in terram ſanctam irrediturus abiret, quoad viveret Chriſto ibidem militaturus.*

Ad hæc ridens Papa ait, hæc quoties talia vel potiora promiſſa ſunt. *Reſpondit Rex Franciæ ſeptuagies ſepties pandendus eſt ſinus; peto & petens conſulo; tam pro me quam pro multis aliis millium millibus*

peregrinarioris prosperum exitum expectantibus, imò potiùs prostatu universalis Ecclesiæ & Christianitatis accipite & acceptate tanti Principis talem humilitatem, Christi sequentes vestigia, qui se usque ad crucis patibulum humiliasse legitur. Quod cùm Dominus Papa erectâ & rejectâ cervice resutasset Dominus Rex Francorum recessit iratus, & indignatus quod humilitatem quam semper habuerat in servo servorum non reperisset. *Igitur Pontificis sententiâ per mundum volitante*, inquit Stadensis, *quidam Principum cum multis aliis reclamabant, dicentes ad Papam non pertinere Imperatorem instituere, vel destituere, sed electum a Principibus coronare. Quandiu autem vixit Fredericus*, inquit Trithemius, *per annos fermè sex contra eum nec Papa, nec aliquis Principum prævalere potuit; sed non advertens sententiam Papæ, quam frivolam & injustam esse dicebat, se Imperatorem gessit, magnamque Principum, Nobiliorum & Civitatum usque ad mortem adhærentiam habuit.* Nihilominus tamen à quibusdam Principibus à Papâ sollicitatis & pretio corruptis, Henricus Hassiæ & Turingiæ Lantgravius eligitur, sed isto post biennium sublato, ei Guilielmus Hollandiæ Comes anno 1248. suffectus est, Frederico Longobardis qui defecerant in ordinem redigendis intento.

Demum ipse Fredericus frustrà tentatâ cum Pontifice reconciliatione, circa finem anni 1250. è vivis abiit, Conrado filio relinquens Imperium, Frederico Henrici filii sui jam defuncti filio Austriæ Ducatum, & Menfredo notho Tarentasiæ Principatum. Post hujus mortem Imperium prædæ fuit, & à multis subinde occupatum, Italia verò bellis ac discordiis civilibus miserè vexata est.

Unum est quod adversùs nos urgeri posset, Concilii scilicet Lugdunensis, quod generale dicitur, auctoritas. Cum enim in eo Innocentius quartus depositionis sententiam in Fredericum pronunciarit, necesse est eam ab illo Concilio probatam.

Respondeo sententiam in Fredericum latam non esse à Concilio, sed ab Innocentio, sicque Innocentii esse, non Concilii Lugdunensis: eam verò à Concilio examinatam ac confirmatam non fuisse extra dubium est. Unde illâ in inscriptione latâ non dicitur, *sacro approbante Concilio*, sed tantùm, *sacro præsente Concilio.* Quæcunque autem præsente Concilio fiunt, non propterea censentur à Concilio fieri aut probari; utque aliquid in Conciliis dictum aut factum auctoritatem obtineat, necesse est ut in eo conciliariter, ut loquuntur, examinetur, hoc est, ut re examinatâ à singulis judicium feratur: at nihil simile in hoc negotio contigit in Synodo Lugdunensi, ubi

nec

nec ista res ab Episcopis examinata est, nec singularium Episcoporum eâ de re vota collecta sunt, sed solùm à Pontifice condita & lecta in Concilio sententia. Sunt etiam nonnulli è Catholicis, qui Concilium istud Lugdunense primum generale fuisse negent, cùm præsertim ei desint duæ conditiones à Bellarmino ad Concilii universalitatem requisitæ, convocatio generalis, atque ut saltem ex majori orbis parte ad illud Episcopi conveniant. Ad Concilium autem Lugdunense convocavit tantùm Innocentius Regem Galliæ, Senonensem Archiepiscopum, & Angliæ Episcopos, nullas autem litteras dedit ad Episcopos Germaniæ, Aragoniæ, Castellæ, Lusitaniæ, ut nihil dicam de Orientis Episcopis. In Concilio verò pauci adfuerunt Episcopi ex Angliâ & Galliâ, plerique per procuratores, nulli Italici, Hispani, Germani Orientales, &c. Concilium composuit Pontifex cum suis Cardinalibus, paucis Angliæ ac Franciæ Episcopis & procuratoribus Regum Galliæ & Angliæ. Deinde in eo nihil secundum formam judiciorum actum est, non est legitimè citatus aut convictus Imperator, Episcoporum vota & suffragia non sunt quæsita. Pontifex verò solus in eo simul egit accusatoris, testis & judicis partes; solus enim Fredericum accusavit, solus testimonium in eum dixit, solus sententiam pronunciavit. Denique Concilium in actis aut inscriptionibus nusquam generale dicitur: nequidem ab Innocentio aut Concilium convocante, aut in eo pronunciante hoc nomine donatur; ubique enim leges, *sacro præsente Concilio*, non *universali & sanctâ Synodo*. Deinde cùm ad Concilium generalius provocaret Thaddæus, non respondet Pontifex hoc esse universale, sed tantùm satis esse dicit Concilium generale multorum. Unde colligitur Concilium non simpliciter generale fuisse, sed tantùm multorum. Demum è veteribus scriptoribus qui ejus mentionem faciunt, nullus illud generale appellavit, non Matthæus Parisiensis, non Albertus Stadensis, non Trithemius, non Palmerius, non Platina, à quibus generalis Concilii nomine non donatur. Primus qui hoc nomine ipsum decoravit videtur esse Onuphrius, sed quas ad Concilium generale conditiones requirat nescitur.

Respondent alii, dato quod fuerit generale hoc Concilium, errare ipsum potuisse in præsenti quæstione, quæ potiùs facti est quàm juris; nec enim actum est in eâ Synodo de jure Pontificis, sed supposito ejus jure, quæsitum utrum esset diris devovendus Fredericus ob crimina. Hanc responsionem confirmat Launoïus à simili, in iis quæ Bel-

Bellarminus profert lib. 5. de Romano Pontifice, Honorii Papæ cauſam agens, tomo ſeptimo Epiſtolarum, Epiſtolâ ſeptimâ. Denique etiamſi Concilium aliquid in Reges ſibi autoritatis uſurpaſſet, non tenerentur propterea ipſi de jure ſuo cedere : nam nec Concilium generale, nec Eccleſia tota poteſt Regibus jus regnandi ipſis à Deo datum auferre, aut per Eccleſiam auferri poſſe decernere. Sed iſtis reſponſionibus quæ nonnihil habent invidiæ uti neceſſe non eſt, cùm prima ſufficiat.

De Ludovici Imperatoris exautoratione.

Duodecimum & ultimum Bellarmini exemplum eſt Clementis ſexti, qui Ludovicum Imperatorem à Joanne XXII. & Benedicto XII. excommunicatum depoſuit.

Reſpondeo, quàm iniquum fuerit iſtud factum, ipſa docet hiſtoria. Ludovicus Bavarus à majori parte Electorum ad Imperium promotus eſt, nempe à Petro Moguntino, Balduino Trevirenſi, Joanne Rege Bohemiæ, & Woldemaro Marchione Brandeburgenſi. Alii verò Electores numero, ut patet, pauciores, Fredericum Auſtriacum Imperatorem deſignant, Ludovici electione, cui nemo interceſſerat jam peractâ. Nihilominus Pontifex Joannes XXII. huic favit, & confirmatorem ſe promiſit ejus electionis : *Modo*, ut ait Nauclerus, *copias ſuas ex Allemannia ad expellendos rebelles Eccleſiæ mitteret, pollicitus inſuper fore ut ſi promiſſis ſtaret fratrem illius ad Archiepiſcopatum Moguntinum promoveret.* Victo igitur & in captivitatem redacto cum fratre ſuo Henrico, Leopoldus hujus itidem frater, cooperante Rege Franciæ, ad Joannem XXII. recurrit, inquit Nauclerus : *Tum Joannes*, pergit idem, *in publico Conſiſtorio Avenione protulit ſententiam execrationis in Ludovicum Bavarum, ex eo quod miſerat jam copias ſuas in adjutorium Galcatii & fratrum ejus, qui tyrannicè dominabatur Mediolani opponendo eidem Ludovico quod non erat ei licitum uti officio Imperatoris, quo uſque eſſet confirmatus ab Eccleſiâ ; deditque ei terminum trium menſium, infra quem renunciare deberet electioni de ſe factæ, & quod veniret perſonaliter, ſi vellet ſe excuſare de eo quod favorem præſtiterit hæreticis & rebellibus Eccleſiæ.* Ita in gratiam Caroli Regis Francorum, & Ludoldi inventa eſt ratio propter quam deponeretur Ludovicus, & quidem frivola ; nam coronatio, uti probatum eſt à nobis anteà, mera eſt ceremonia, quæ non dat imperium ; aut jus ad imperium, ſed tantùm ſupponit : & certè non modò

modò Imperatores Ethnici, sed & Christiani omnes ante Carolum Magnum, à Papâ coronati minimè sunt, & tamen eos veros Imperatores fuisse quis dubitet? A Carolo Magno mos invaluit ut qui ad imperium jure successionis & electionis perveniebant, à Pontifice Romano inungerentur. Sed cum nonnulli jam sine hujusmodi coronatione illud obtinuissent, eam Pontifex immeritò denegabat Ludovico Bavaro, cùm à majori parte Electorum & prior electus fuisset.

Itaque Ludovicus videns se injustè à Joanne peti, habito consilio, *appellavit ad ipsum Papam*, inquit Nauclerus, *malè informatum, & benè informandum, & etiam ad Concilium generale, quando esset Romæ in sede Petri, misitque solemnes Oratores qui se de prædictis excusarent: postea verò Ludovico non comparente Papa execravit eum, ac de hæresi condemnavit, contra adhærentes durissimos processus fulminans, à quibus omnibus Ludovicus appellavit. Isti processus, ut ait frater Hermannus, à quibusdam strictissimè observabantur, a multis vero invalidi reputabantur, quia dicuntur examinati à Doctoribus utriusque Juris, qui judicabant eos non valere. Imò Joannem Papam magni & multi Theologi licentiâ & vitâ probati dogmatisabant esse hæreticum propter errores cæteros, quos in die obitûs dicitur tepidè revocasse, & successor hujus eos errores fertur publicè damnasse*, lege Nauclerum generat. 45.

His itaque contemptis fulminibus Bavarus Italiam omnem devastavit, ac Romam ipsam contendit, ubi Imperii sumptis insignibus, Petrum Corbanensem ex Franciscanorum Ordine ad Pontificatum evexit, qui Nicolaus quintus est dictus. Is Ludovicum quartò coronavit, jam enim ter fuerat coronatus, ut observat Onuphrius; nempe Aquisgrani primùm ab Archiepiscopo Moguntino; secundò, Mediolani ab Episcopo Aretino; ac demum Romæ per quatuor laïcos Cives, in absentiâ Pontificis, *contendentes*, ut ait Nauclerus, *id sibi competere.*

Interea de reconciliatione Ludovici quarti cum Joanne XXII. actum est. Rex Bohemiæ Joannes Otho Dux Austriæ, & Archiepiscopus Trevirensis, articulos reconciliationis, de quibus convenerat, ad Joannem XXII. miserunt, inter quos quartus erat, quod recognosceret se excessisse, & sententias excommunicationis ipsum ligasse, quintus quod gratiæ Domini Papæ se offerret ad misericordiam, si fides adhibeatur Joanni in responsione ad Regem Bohemiæ: noluit tamen Pontifex ipsum adire hac conditione, contendens illum hæreticum esse. Ejus autem hæresis quam ejurare coactus est

Petrus de Corbano, qui creatus à Ludovico Antipapâ, partes ejus deſeruerat, & Joanni reconciliatus fuerat, hæc erat, *quod ſcilicet pronunciabat & declarabat fore hæreticum, & ſcripturæ ſacræ contrarium, dicere quod Chriſtus & Apoſtoli in his quæ habuiſſe leguntur, habuerunt aliud quàm ſimplicem uſum facti.* Paulò poſt moritur Joannes XXII. cui, ut refert Albertus Argentinenſis in Chronico, cui convenit Nauclerus generat. 45. *ſucceſſit Blancus quidam Cardinalis, novâ ratione ſcilicet ſub altercatione electus, ego N. nomino illum, & ſi ille eſſe non poterit, nomino Blancum.* Is territus poſtulatis Regis Franciæ cum Ludovico ſeſe reconciliare ſtatuit. Ob eam rem Legatos miſit Ludovicus, quibus Pontifex ſignificavit, quantùm optaret Imperatorem Eccleſiæ reſtitui, quamque doleret Italiam à tyrannis regi. Et cùm Regis Franciæ & Lupoldi Legati veniſſent, ſcripſiſſentque Rex Bohemiæ & Dux Bavariæ ſe alium Regem Romanorum electuros. Pontifex mutato animo, reverſis Legatis Joannis ait, pro abſolutione impetrandâ ſe in Ludovicum eſſe benè affectum, ſed timere ne ſi ei abſolutionem impertiretur, eadem aut graviora pateretur à Rege Franciæ, ac quæ fuerat paſſus Bonifacius octavus. Interim diſcordiâ inter Regem Franciæ, Philippum Valeſium, & Regem Angliæ de regno Franciæ motâ, Ludovicus Angli primùm partes tuetur, ac deinde Philippo reconciliatur. Inde Oratores Philippi & Ludovici ſimul adeunt Papam pro reconciliatione Ludovici. Quid hic Papa? *Nunquid*, inquit, *Ludovicum ad arbitrium Regis tunc hæreticum, nunc verò Chriſtianiſſimum habere debeam? & protracto variis tractatibus negotio Francus* (ut credebatur) *quod voluit, ſimulavit ſe velle, Papa quod voluit, ſimulavit ſe nolle, utique nihil actum fuit.* Ita Pontifex ille non ut rei æquitas poſtulavit, ſed ut res ſuæ exigebant, modò huc, modò illuc flectebatur.

Denique ut vidit Ludovicus non poſſe ſe beneficium abſolutionis à Pontifice conſequi, ex ſententiâ Principum Francofurti datâ, & concilio fratrum minorum ſe innocentem eſſe, & à Joanne XXII. immeritò damnatum, emiſſo diplomate, cunctis notum fecit. In eo profitetur ſe fidem Catholicam & doctrinam ſanctæ matris Eccleſiæ tenere, poteſtatem ſuam Imperialem ex electione habere, eam à Pontificiâ auctoritate non pendere, ſed à ſolo Deo ſibi datam eſſe; poteſtatem Eccleſiæ non eſſe in temporalia; Joannis XXII. proceſſum ex falſis cauſis, & nullo ordine ſervato factum, nullius roboris eſſe. Et quidem iſtud judicium legitimum non fuiſſe oſtendit. Primò, quòd Joannes XXII. ſe ſuoſque odio capitali & hoſtili proſecu-

ſecutus fuerit, quod in ſuâ causâ judex idoneus eſſe non poſſit; quod ubi error eſt in ſententiâ & mandato, ipſo jure irrita eſt; quod irrita ſit lata poſt appellationem ſententia, quodque Papa ubi de fide & jure divino agitur ſubeſt Concilio: hæc & alia multa habentur in eâ Bullâ apud Nauclerum generat. 45.

Benedicto ſucceſſit Clemens ſextus, qui ſententiam in Ludovicum à Joanne latam roboravit, & Principum in Italiæ civitates dominatum confirmavit: nihilominus Ludovicus ad Francorum Regem ad cujus nutum Papa regebatur, ſcribit ut ex promiſſo abſolutionem impetraret. Rex Galliæ reſponſum tulit Imperatorem nunquam ſe humiliter ſubmiſiſſe. Offertur ergo ei forma reconciliationis, quâ dabatur poteſtas procuratori deponendi imperii & non reſumendi niſi gratiâ Papæ, ac confitendi omnes hæreſes & errores ſibi impoſitos: *Sed Principes & Electores*, inquit Nauclerus, *recenſentes articulos reformationis quos Papa requirebat, decreverunt in perniciem & deſtructionem Imperii eſſe conceptos, quibus nec Imperator, nec Princeps virtute juramenti imperio præſtiti annuere valeant.* Hinc factione Pontificis & Joannis Regis Bohemiæ Carolus Luxemburgenſis hujus filius ab aliquibus Principibus Imperator eligitur. Horum nihilominus electio à reliquis Principibus irrita decernitur. Tandem Ludovicus paralyſi correptus in venatione, de equo in terram cadens expiravit, non ſine ſuſpicione veneni ipſi à Duciſſâ Auſtriæ dati. Ita hujus morte anno Domini 1347. finita eſt longa illa concertatio, quæ anno circiter 1316. ortum habuerat. Cæterum ex narratione iſtâ liquet, primò, Ludovicum Bavarum legitimum fuiſſe Imperatorem utpote priorem, & à majori numero electum. Secundò, injuſtâ ac frivolâ de causâ à Joanne exautoratum. Tertiò, nullam ac irritam fuiſſe Joannis ſententiam. Quartò, nihilominus Ludovicum ſemper ad reconciliationem pronum. Quintò, Joannem æquiſſimas reconciliationis leges admittere noluiſſe. Sextò, Benedictum duodecimum agnoviſſe injuſtitiam ſententiæ in Ludovicum latæ, ſed rebus ſuis ſtudentem, & Regis Franciæ minis perterritum, eam non revocaſſe. Septimò, Clementem hujus ſucceſſorem immeritò ſententiam Joannis renovaſſe. Octavò, eumdem legem reconciliationis iniquiſſimam Ludovico dixiſſe, quam ille meritò rejecit.

Generatim verò ex omnibus exemplis à nobis huc uſque expoſitis colligitur, ante Gregorium ſeptimum inauditum fuiſſe ut Pontifices deponendorum Regum poteſtatem ſibi arrogarent. Secundò,

Gregorium Septimum & eos qui poſt ipſum id tentarunt, ſeditiones quidem & bellum in Imperatores excitaſſe, at eos propterea non fuiſſe orbatos & privatos imperio conſenſu omnium; imo plures ac ſaniores, ſententias hujuſmodi irritas exiſtimaſſe. Tertiò, veras tentatæ à Pontificibus depoſitionis cauſas, non fuiſſe hæreſes Principum, ſed aut privatas Pontificum inimicitias, aut potentiorum Regum inſtigationes, ac ferè ſemper propriæ Eccleſiæ Romanæ commoda, propter quæ Pontifices ſæpè eos qui Romanæ potentiæ incrementis videbantur obſtare, diris devoverunt, ut cernere eſt in omnibus exemplis allatis. Quartò, depoſitiones iſtas à Pontificibus nunquam non ſine magnis tumultibus ac calamitatibus eſſe tentatas.

Ex his conſtat hujuſmodi exempla Bellarmini cauſæ plus obeſſe quàm prodeſſe.

De tentatis in Reges Francorum depoſitionibus.

QUanquam Romani Pontifices in Reges noſtros idem quod in Imperatores apertè ſtatuere aut tentare auſi non fuerint, nihilominùs tamen vibrato excommunicationis telo, videntur aliquam in illos auctoritatem ſibi comparare voluiſſe; at Galli miro in Reges ſuos ſtudio ſemper injuſtis Romanorum conatibus obſtiterunt, nec quidquam juris propter hujuſmodi excommunicationes Galliæ Reges amiſerunt, nihilque turbarum ex illis ortum eſt. Sed miſſis iis quæ ad excommunicationem ſpiritualem pertinent, quæ nos in illâ diſſertatione expoſuimus, ea quæ à nonnullis ad Pontificiam in temporalia Regum Galliæ poteſtatem oſtendendam afferuntur, breviter disjiciamus.

Primus omnium Adrianus ſeſe rebus Franciæ temporalibus immiſcuit ad Hincmarum ſcribens, ut à Caroli Calvi conſortio & communione diſcederet; ſed ſtatim à Gallis reſponſum tulit, *nunquàm hujuſmodi præceptionem ab illâ Sede ulli prædeceſſorum miſſam fuiſſe, cùm inter Reges ſacramentis etiam confœderatos, ſed inter patrem & filios, ac inter fratres prælia & ſeditiones eorum temporibus fuiſſe noſcantur, nec etiam ab hæreticorum vel ſchiſmaticorum tyrannorum Imperatorum ac Regum, quales fuerunt Conſtantius, Arianus, &c. Apoſtata Julianus, &c.* Ecce quæ fuerit tum temporis Eccleſiæ Gallicanæ de poteſtate Pontificum in Reges ſuos ſententia. In Philippos primum

& ſe-

& ſecundum nihil aliud præter excommunicationem aut interdictum tentarunt Pontifices, & ne verbo quidem eorum in temporalia poteſtatem læſerunt aut attentarunt. Nihilominùs tamen Adverſarii dicere non verentur ex illis excommunicationibus indirectè privationem regiæ autoritatis conſecutam eſſe, idque Gallos ipſos tum temporis agnoviſſe quod ut probent, tria nobis objiciunt.

Primùm, inquiunt, teſtatur Yvo regiam coronam ſimul cum abſolutione reſtitui debere Regi, dicitque Epiſt. 46. *Legatos ipſos Regios*, hac ratione, *uſuros apud Pontificem, Regem cum Regno ab ejus obedientiâ receſſurum, niſi coronam reſtitueret, & Regem anathemate ſolveret.* Ergo ex ipſorum Regis Legatorum confeſſione per excommunicationem non ſolùm Eccleſiaſticâ communione, ſed & coronâ, hoc eſt regnandi jure Rex privatus fuerat. Secundò idem Yvo fæpiùs teſtatur per excommunicationem coronæ Regis & regno periculum imminere, regnumque per eam fuiſſe diminutum Epiſt. 13. & 15. ait animæ Regis magnum detrimentum, *& coronæ Regni ſummum periculum imminere.* Cavendum eſſe ne cum diminutione terreni regni regnum amitteret æternum. Et Epiſt. 23. ait ſe Regis amore impulſum non vulgaſſe Epiſtolam Urbani: *Quia nolebat regnum, quantum ex ſe erat adverſus eum ullâ ex parte commoveri.* Et Epiſt. 144. jam pro Rege deprecans Paſchalem, *Quantùm*, inquit, *cum ſalute ejus condeſcendatis, & terram quæ ejus anathemate periclitatur ab hoc periculo eruatis.* Denique, inquiunt, in annalibus tùm temporis conditis aſcripti non ſunt ampliùs anni Philippi, ſed ſolùm *regnante Chriſto*: Sic in Chronico fratris Nicolaï de Mediavillâ anno 1456. condito lit. 8. de Bernardi ſecundi vitâ hæc habentur, *Mortuus in expugnatione Damietæ anno 1098. regnante Chriſto.* Idem habetur in Chronico Sandionyſiano & aliis. Hæ ſunt adverſariorum objectiones, prima fronte ſpecioſæ, ſed in quibus nihil eſt virium ſi attentiùs conſiderentur.

Nam primò non eſt adhibenda fides Yvoni accerrimo Philippi adverſario, qui ſolus in eum Pontifices Romanos exacerbavit, eorumque ſententias ad ſe miſſas executioni mandare conatus eſt. Sed nihil opus eſt iſtâ reſponſione, cum ejus verba ab adverſariis perperàm accipiantur; primùm enim cum ait Yvo coronam eſſe Regi reſtituendam, per coronam non intelligit jus regium, auctoritatem regiam, ſed tantùm coronam auream, ceremoniaſque coronationis, quæ ab Epiſcopis Gallis annuente Pontifice Romano fieri ſolebant. Quippe Papa vetuerat ne corona imponeretur Philippi capiti ab

Episcopis, & valdè indignabatur id à Rodulpho Turonensi factum fuisse. Dum ergo coronam restitui debere Regi scripsit, nihil aliud sibi vult quam jus gestandæ coronæ in Ecclesiâ vi coronationis, non autem jus regnandi, quod à coronatione minimè pendet, quippe ante coronationem qui mortuo Regi succedit, Rex est ipso jure. Coronatio verò ceremonia tantùm est quæ nihil juris tribuit ad Regnum. Deinde cum ait Yvo per excommunicationem periculum esse ne diminuatur Regnum, non id ita intelligendum, quasi per excommunicationem Regno Rex indignus fieret, & jure regnandi excideret; tunc enim non diminutum, sed planè ablatum Regnum dici deberet. Periculum ergo regno Philippi imminebat ex odio & contemptu populi ob excommunicationem in ipsum latam, vel ex Fulconis & aliorum malevolentiâ, qui poterant hoc obtentu regnum commovere & seditionem excitare. Unde ait Yvo Epist. 23. se non evulgasse Pontificis diploma, ne Regni pars adversus eum commoveretur.

Denique formula hæc, *regnante Christo*, à Mediavillâ usurpata non denotat Philippum regno privatum. Primò enim autor hujus formulæ scriptor valdè indiligens est & imperitus, quippe qui de Bernardo 2. id dicat, quod ei convenire non potest, nec enim ille vixit anno 1098. nec hoc tempore Damieta capta est. Ea enim urbs primùm capta est anno 1219. à cruciatis. Deinde statim à Barbaris recuperata, iterum capta est ab exercitu sancti Ludovici anno 1249. & sequenti à Barbaris recepta. Secundò anno 1098. Philippus reconciliatus erat cum Pontifice. Tertiò nunquam interruptus est tempore Philippi mos consignandorum monumentorum, annis ipsius ut constat ex Chartis & aliis monumentis singulis ejus annis insignitis, quas videre potes collectas à Blondello in libro de hac formulâ *regnante Christo*. Quartò formula hæc, *regnante Christo*, ante & post Philippum legitur in multis actis & Conciliis, quæ scripta sunt vel habita Imperatoribus & Principibus quibuslibet, atque etiam Christianis & piis, quos jure Regni privatos nemo dixerit. Horum item exempla vide apud eundem Blondellum ibidem. Ergo ex hac formulâ, *regnante Christo*, usurpata à Mediavillâ & Chronici Sandionysiani autore temporibus Philippi colligi minimè potest eum propterea à jure regnandi excidisse. Et certè regnum Christi, terrenorum Regum non tollit Regnum, eo ipso dicente, *Regnum meum non est de hoc mundo*. Unde nihil vetat quominus idem monumentum inscribatur, *regnante Christo & regnante Rege aliquo*, regnante scilicet in

in cordibus Chriſto; vel Chriſto Dei verbo in ipſos Reges regnum obtinente, & Rege regni temporalia adminiſtrante.

Denique ut mittam ea quæ à Bonifacio octavo in Philippum Pulchrum, & pro Philippo à Gallis geſta aut ſcripta ſunt quæ modò fuſiùs referam, Julius ſecundus Pontifex mitiſſimum atque optimum Principem Ludovicum duodecimum diris devovere & anathemate obſtringere conatus eſt. Sed Clerus Gallicanus in civitate Turonenſium congregatus anno 1510. ſtatuit & decrevit Regem non teneri ullam habere rationem excommunicationum & cenſurarum à Julio ſecundo aut in ſe, aut in regnum latarum aut ferendarum, eo quod jure ipſo forent irritæ.

Cæterum ex dictis intelligere datur: Primò Romanos Pontifices non eſſe auſos Reges Galliæ directè bonis temporalibus ſpoliare, & regnandi jure indignos pronunciare, ſed ſolam excommunicationem interminatos eſſe. Secundò neminem exiſtimaſſe per excommunicationem Reges regno aut regnandi jure privari. Tertiò nullam excommunicationum quas Pontifices in Reges noſtros aut tulerunt aut intentarunt rationem habitam eſſe, eaſque non modo à Judicibus ſæcularibus, ſed & à Gallicanis Epiſcopis tanquam irritas exploſas ſemper fuiſſe & nonnunquam ludibrio habitas.

Primus omnium Bonifacius videtur apertè autoritatem in temporalia Regum Francorum bona Romanis Pontificibus arrogaſſe. Sed temeraria hujus præſumptio à Gallis noſtris rejecta fuit, & ab ipſis ejus ſucceſſoribus damnata. Primùm enim cum datâ bullâ definiviſſet nihil tributi à Clericis exigi poſſe, nec iis licere quidquam Regi ſolvere; *Reſpondit Rex Galliæ Philippus Pulcher, quod antequam eſſent Clerici, Rex Franciæ habebat cuſtodiam regni ſui, & poterat facere ſtatuta.* Ac proindè Clericos teneri ſubſidia præbere ad defendendum Regnum, cum præſertim ipſi pluſquam cæteri indigeant ab hoſtili impugnatione defendi. Huic reſponſioni Regis adjecta eſt ſupplicatio Petri Rhemenſis, & aliorum Epiſcoporum petentium ut Papa ſententiam revocaret.

Deinde cum Bonifacius inducias ſtatuere vellet inter Regem Franciæ & Angliæ, litteraſque eâ de re miſiſſet, *proteſtatus eſt Rex regimen temporalium regni ſui ad ſe ſolum & neminem alium pertinere, ſeque in eo neminem ſuperiorem recognoſcere nec habere.* Interim Papa fertur priorem ſententiam revocaſſe Kalendis Auguſti, Pontificatus anno 3.

Verùm ejuſdem anno 7. exaſperatus in Philippum Pulchrum ad eum litteras

litteras misit in hanc sententiam: *Scire te volumus quod spiritualibus & temporalibus nobis subes, &c.* his ita respondit Philippus. *Sciat tua maxima fatuitas in temporalibus nos alicui non subesse, &c.* Tum Bonifacius octavus emisit constitutionem *Unam sanctam*, in quâ declarat duos esse in Ecclesiâ gladios, & utrumque in ejus potestate spiritualem & materialem, oportere autem gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subjici potestati.

At Ecclesiastici totius Regni Franciæ proceres cernentes auctoritatem regiam in periculum venire scripserunt Bonifacio, regnum & Regem Franciæ nulli præterquam Deo in temporalibus subjici, affirmantes hanc esse sententiam omnium Doctorum super hac quæstione consultorum, ac Bonifacium enixè rogarunt, ut Constitutionem suam revocaret, qua revocatione, inquiunt, obviabit periculis & scandalis. Idem Barones, Comites & Duces, alique proceres Franciæ Cardinalibus Ecclesiæ Romanæ significaverunt per litteras, in quibus primùm exponunt, quantum Ecclesiæ contulerint Reges Franciæ, quamque necessaria sit inter Romanum Pontificem & Regem Galliæ amicitia. Deinde controversiam hanc in frequenti Gallicanorum Procerum conventu expositam omnium animos suâ novitate turbavisse scribunt; neque Gallos unquam adduci posse, ut alteri quàm Regi pareant, omnesque si quis sit, paratos ad effundendum pro Regni juribus sanguinem. Denique rogant Cardinales ut Papam à tam nefario incepto deterreant.

Hoc finito Concilio Rex vetuit ne aurum & argentum Romam à quoquam deferretur. Intereà evocati Romam à Pontifice Præsules statuerunt eò non ire, tùm ob bellum imminens, tùm ob Regis mandatum, & ne pecunia extra regni limites ferretur, nihilominus ad eum miserunt Legatos dilationis suæ causam significantes, & ipse Rex Episcopum Petrum ad eum misit rogans, ut isto negotio supersederet: at ille nihil his motus, Regem & eos qui impediebant quominus Episcopi Romam venirent excommunicat, & Joannem Cardinalem Monachum in Galliam misit qui clam consilium cum Episcopis quibusdam Parisiis habuit; sed re infectâ coactus est in Italiam reverti. Rex verò congregatis in urbe Lutetiâ Episcopis 28. cum nonnullis Abbatibus, Theologis benè multis, aliisque pluribus Papam coram iis multorum ac magnorum criminum accusari permisit, & simul cum iis ad futurum Concilium generale provocavit, eamque provocationem ac requisitionem Concilii generalis Pontifici denunciari curavit. His ita gestis Papa Roma discedens

diſcedens Anagniæ à Nogareto Regis Franciæ Seneſcallo & Secorâ Colonienſium adminiſtro per vim captus eſt, ac paulò poſt dolore, ægritudine & deſperatione confectus obiit, cum Romam liberatus reverteretur.

Succeſſit ei Benedictus XI. ad quem Philippus litteras miſit quibus Bonifacii memoriam infectatur, ac novo Pontifici gratulatur, benignè reſpondit Pontifex & prædeceſſoris ſui bullam de reſervatione beneficiorum ad Romanum Pontificem latam revocavit. Denique Clemens V. qui Benedicto poſt breve tempus vitâ functo ſucceſſit, Bonifacii Decretalem *Unam ſanctam* revocavit per Decretalem *meruit*. Vide de his acta inter Bonifacium & Philippum anno 1614. edita.

Quæ cùm ita ſint, ex hac integrâ causâ nihil habetur quo poſſit probari Pontificum Romanorum in Regum Franciæ temporalia autoritas, imò verò multa ſunt quæ contrarium oſtendunt.

Primò enim Bonifacius octavus, primus eſt qui aliquam ſibi poteſtatem in Reges Franciæ auſus fuerit arrogare.

Secundò ejus ſententiam tota exhorruit Gallia, graviſſimiſque Decretis confixit.

Tertiò Cardinales Eccleſiæ Romanæ ipſius tempore factum improbarunt dicentes, nunquam Philippo Pulchro Bonifacium ſcripſiſſe quod Regnum ejus ſibi ſubeſſet temporaliter, illudque ſe tenere deberet.

Quartò poſt Bonifacii mortem ſucceſſores ejus, illius ea de re Conſtitutiones quaſi illegitimas revocaverunt.

Itaque jam ceſſent adverſarii decretalem *Unam ſanctam* nobis objicere, quæ etſi non eſſet revocata nullius per ſe ponderis foret, nam in ea Bonifacius frivolis & abſurdis adeo nititur rationibus, ut nullus mentis benè ſanæ compos poſſit Conſtitutionem ejus aliquo in pretio habere; ait primò poteſtatem ſpiritualem eſſe ſupremam aut nobiliſſimam, quis hoc neget? ſed ut diximus, non omnis poteſtas quæ alterâ nobilior eſt, in eam propterea auctoritatem habet.

Addit aliquot ſcripturæ teſtimonia, ſed à genuino ſenſu plenè detorta. Tale eſt illud. *Ecce duo gladii ſunt hic*, quod ipſo fatente Bellarmino, nihil ad propoſitum ſpectat. Hîc enim Chriſtus deſcribens futuram Apoſtolorum paſſionis ſuæ tempore diſperſionem, ait tunc opus fore ut veſtimenta vendant ad emendos gladios. Quod non intelligentes Apoſtoli, reſponderunt, *Ecce duo gladii ſunt hic*, quaſi juſſiſſet Chriſtus gladios emi. Chriſtus autem addit

ſatis eſt, non confirmandam eorum opinionem, iſti duo gladii ſufficerent, ſed ad abrumpendum ſermonem, quaſi diceret, ſatis eſt verborum hac de re. Ita Theophilactus, Euthymius & alii. Secundò adducit Bonifacius illud Chriſti dictum ad Petrum *Conde gladium tuum in vaginam*, ſed iſtud bene intellectum propoſito Bonifacii adverſatur. Tertiò illud affert, *Quodcumque ligaveris*, quod ad poteſtatem ſpiritualem tantùm pertinere probatum eſt ſuprà.

Denique coronidis vice adducit illud Geneſeos, *in principio*, ubi dictum eſt inquit, *in principio*, *non in principiis*, unde infert unam eſſe poteſtatem. Ecce in quantas abſurditates neceſſe ſit eos deſcendere, qui falſam opinionem quocunque modo tueri volunt.

Denique in illa Decretali *Unam ſanctam*, & in Epiſtolâ ſuâ ad Philippum totus eſt Bonifacius ut directam in temporalia poteſtatem aſtruat. Sed hanc opinionem defendi non poſſe nunc conſentiunt omnes, eant ergo cum ſuâ illâ Decretali.

Nec minus deteſtanda eſt illa bulla quam anno 1585. in Henricum Navarræ Regem condidiſſe fertur Sixtus V. quâ ipſum declaravit excommunicatum relapſum ac propterea privatum regno Navarræ, aliiſque regnis, quæ ipſi jure competere poſſent, aut ſucceſſu temporis accedere. Cujus Bullæ obtentu Gregorius XIV. Hiſpanorum factioni favens in Henricum Franciæ primum Regem anno 1591. univerſos tam laïci quam Eccleſiaſtici ordinis Francos excitare conatus eſt. Et miſſo in Galliam Landriano Nuntio, cum duabus Bullis, quarum alterâ Eccleſiaſticos ſuſpenſione, alterâ Laïcos excommunicatione feriebat, ſi Henrico IV. obedientiam præſtarent & eum pro Rege agnoſcerent. At Galli conſilium Pontificis deteſtati Bullas iſtas proſcripſerunt, & iis non obſtantibus Henricum IV. legitimum & æquum regni hæredem ut Regem coluerunt. Et quidem Clerus Gallicanus 21. Septembris anno 1591. Carnuti congregatus declaravit illas monitiones, interdictiones, ſuſpenſiones & excommunicationes Pontificias nullas eſſe & irritas, tam ſecundum materiam, quam ſecundum formam, vetuitque eas in regno promulgari, aut alicujus autoritatis haberi, idque per litteras univerſo regno ſignificavit. In eas pariter ſuis Decretis intonuerunt earum in quibus diſſeminabantur Provinciarum ſupremi Senatus, totaque exhorruit Gallia, cùm id tentatum audivit. Nihilominùs tamen Pontifex alias litteras miſit ad Cardinalem Placentinum, ut

Ele-

Electioni Regis in Galliâ, quasi verò regnum vacaret, interesset. Has jactitare ausi qui tum Parisiis rebelles erant, verùm non obstantibus infaustis hisce conatibus, Henricus IV. rebellium omnium victor Galliæ Rex legitimus ab omnibus est agnitus, etiam antequam Pontifices illa Decreta revocassent. Sic Universitas Parisiensis anno 1594. die 22. Aprilis, eum pro legitimo & vero Rege habendum esse decrevit: *Etiamsi*, inquit, *hostes regni, & factiosi homines usque hodie obstiterint, eum admitti à sanctissima sede, & agnosci tanquam filium bene meritum:* speciatim verò Facultas Theologiæ 16. & 21. *Januarii*, simul cum Parochis in Archiepiscopali Domo congregata decrevit cunctos teneri in Missâ publicè rogare pro Henrico tanquam pro Rege Gallorum, & nemini licere sub Religionis obtentu ipsi vim inferre, aut hujus rei consilium dare. Rogarunt nihilominus Regem ut mitteret Romam Legatos, non ut confirmationem regiæ autoritatis acciperet, sed ad vitandum schisma. Romanæ Ecclesiæ tùm præerat Clemens octavus, qui mitem ac benignum in Regem induerat animum. Ad hunc nomine Regis missi sunt Perronius cum Ossato, qui posteâ Cardinales fuêre. Ii benignè à Pontifice excepti, & in Cardinalium consessu declaratum est Regi impertiendum esse absolutionis beneficium. Verùm de absolutionis formâ lis non minima fuit, nam inde Perronius & Ossatus in mandatis habebant, ut benedictionem Apostolicam sine ullâ honoris & Majestatis Regis sui ac regni jurium jacturâ obtinerent. Papa verò, aut potiùs ejus Consiliarii in animo habebant à Rege conditiones extorquere, quibus aliquid autoritatis in Reges regnumque Gallorum, Pontifici videretur ascribi. Itaque proposuerunt primò absolutionem in inquisitionis tribunali fieri. Deinde verò absolutionis hanc conditionem proposuerunt, ut Regis Procuratores coronam regiam inter manus Pontificis deponerent. Quæ ab eo post absolutionem alterius è duobus capiti imponeretur in signum ablatæ & restitutæ autoritatis regiæ. Sed cum utrumque à Legatis rejectum esset, tres alias proposuêre conditiones, prima ut absolutio à Bituricensi Archiepiscopo data irrita haberetur; secunda, ut coram omnibus Cardinalibus absolutio fieret, utereturque Pontifex virgulâ; tertia, ut Pontifex declararet se Regem in regnum restituere, quasi ab eo per excommunicationem excidisset. Hoc postremum quod solùm directè autoritati regiæ adversabatur rejectum est; aliæ duæ conditiones à Perronio qui rem concludere avebat, sine Ossati consilio admissæ sunt. Ita Henricus IV. benedictionem Apostolicam accepit, ut Romani Pontificis communioni,

non ut regno, regnique juribus unde minimè exciderat, aut excidere potuerat ex decreto Pontificis, reſtitueretur. Nihilominus tamen Perronius ob alias duas abſolutionis conditiones, & maximè ob uſum virgulæ apud peritiores iſtarum rerum malè audiit, quaſi Regem virgulæ Pontificiæ ſubjeciſſet. Sed hujuſmodi ceremoniæ potuerunt adhiberi, imò & fæpè adhibitæ ſunt ad reconciliationem, quæ ſeſe minimè ad temporalia extendat, ſicque aliquatenus defendi poteſt Perronii in iſtam conditionem conſenſus, cùm præſertim obtineret, futurum eſſe ut nulla reſtituendi Regis in regnum ſuum mentio fieret. Quo patet Romanos ipſos agnoviſſe eum à regni jure ob excommunicationem non excidiſſe.

Objici poteſt eundem Perronium Cleri Gallicani nomine in Comitiis regni Franciæ anno 1615. habitis, cùm tertii ſtatûs viri vellent definiri in nullo caſu juramentum Regibus præſtitum ſolvi poſſe, eorumque ſubditos ab obedientiâ eximi. Perronium, inquam, orationem habuiſſe quâ non modò id definiri non poſſe nec debere perſuadet, ſed etiam videtur in contrariam opinionem deſcendere, multa exempla, multas auctoritates, multaſque rationes adducens ad probandum Reges poſſe in caſu hæreſeos aliquandò deponi.

Reſpondeo Perronium in iſtâ oratione ſententiam noſtram haud impugnare, ſed hoc unum laborare ne contraria ſententia hæreſeos notetur, & eodem modo proſcribatur ac eorum opinio, qui Regem impunè interfici poſſe aiebant. En ejus verba : *Pourtant vouloir enclore cette clauſe en la même obligation de foy, & ſous le même decret d'anathème, ſous lequel nous confirmons la condamnation de ceux qui attentent à la vie des Rois, c'eſt tomber en quatre manifeſtes inconveniens, que noſtre Chambre m'a donné charge de vous repreſenter.*

Quod ſi Perronius videatur inclinare in oppoſitam ſententiam, id fecit pro more Oratorum qui omnia exaggerant. Ipſum verò in eâ opinione re verâ fuiſſe haud crediderim, aut etiamſi fuiſſet, aut eſſe ſe ſimulaſſet, haud mirum cum Cardinalis Eccleſiæ Romanæ fuerit, & in aliis libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ non admodum æquus extiterit : denique attendendum eſt, non quid ipſe dixerit, ſed quid dicere in mandatis habuerit : hoc autem ex verbis mox relatis liquet.

Dices, non modò Perronius, ſed & univerſus Clerus Gallicanus cui ſe Facultas adjunxit, ſeſe oppoſuit tertii ordinis conatui, vetuitque

tuitque ne ut hæretica proscriberetur hæc opinio, dum emisit vota, articulum tertii statûs constare dixit ex propositionibus non curiosis modò, sed & vitiosis, problematicis, & ineoncinnè digestis ab iis qui non probè sentiebant de fide, eamque doctrinam affirmativè & negativè ex æquo scholæ disceptationi relinquendam.

Respondeo Clerum sese opposuisse rei hujus definitioni duabus de causis; primùm, quia à Laïcis tentabatur rerum Ecclesiasticarum & dogmatum fidei judicium. Secundò, quia tunc imprudens videbatur opinionem Italorum velut hæreticam proscribere, & omnes ad id faciendum juramento adigere.

Demùm universus Clerus non concluſit id quod in objectione refertur, sed quidam è Clero hæc vota emiserunt, & habitâ ratione temporis, loci, eorumque à quibus proponebatur, dixerunt propositiones à Laïco ordine prolatas, ut damnarentur, esse curiosas ac vitiosas, quia tunc inutile, imò & periculosum videbatur de istis ferre judicium. Ac demum à viris Calvinianæ sectæ faventibus ad schismatis semina spargenda confectas. Verùm universus Clerus censuit tantùm hoc non posse à Laïcis proscribi, & instar legis fundamentalis haberi, ut explicat ipse Perronius. *J'appelle*, dit-il, *matiere problematique en matiere de foy, toute doctrine qui n'eſt point de neceſſité de foy, & de laquelle la contradictoire n'oblige point ceux qui la croyent, à anatheme ou à perte de communion.* Hoc sensu dici tunc fortè poterat hæc quæstio problematica.

Verùm à temporibus Perronii ad hæc usque nostra tempora, illa res quam tunc nescio quâ de causâ non existimabant Gallicani proceres esse definiendam sacræ Facultatis censuris, Senatusconsultis, unanimi Theologorum & Jurisconsultorum consensu, ac demum solemni Cleri Gallicani Episcoporum Decreto definita ac extra controversiam posita est.

Cæterùm nihil magis Galliam nostram ab injustis Romanorum Pontificum in Reges nostros conatibus tutam fecit, quam Gallorum in Reges suos amor ingenitus: *quippe*, ut annotat Onuphrius Veronensis, *mirum illud obſervandum eſt, quod cum nulla gens unquam fuit quæ aut externos Principes non admiserit, aut aſſumptos interdum non expulerit, ſæpè etiam per ſummum ſcelus non occiderit. Solis Francis hoc peculiare eſt & proprium, nullos unquam exteros Reges pati, ſuos autem uſque adeo amare, ut pro eorum dignitate ac majeſtate tuendâ non opes tantùm, ſed & vitam profundere ſoleant.* Quandiu ita erunt ut & sunt animati Franci, timendum non erit ut ullis Bullis Pon-

tificum, aut reſcriptis quovis religionis obtentu emiſſis in Reges ſuos inſurgant; quod ne fiat, noſtrum eſt ſedulò curare, ne doctrina ultramontana in regno diſſeminetur.

De geſtis Pontificum adverſus Anglorum Reges.

NUllibi veriſimilioribus titulis Romanorum Pontificum in Reges, eorumque bona poteſtas aſtruitur, quàm in Regnum & Regem Angliæ; ipſi enim Reges ultrò videntur ſe Regnumque ſuum Pontificis dominio ſubjeciſſe. Itaque ſi probaretur Romanos Pontifices Reges Anglos jure ac meritò depoſuiſſe, non tamen idem de cæteris Regibus poſſet concludi, imò etiam perperàm omninò inferretur hanc poteſtatem Pontifici competere ratione ſuæ dignitatis Pontificiæ, cùm non alio titulo poſſit eam ſibi in Angliam vindicare quàm ex Regum conceſſione. Utrum autem hujuſmodi conceſſio legitimè facta fuerit, vimque habere debuerit, necne, ſequens docebit narratio.

Cum primum Ina & Offa Saxonum Reges annis 740. & 745. fidem Chriſtianam amplexi ſint, ſtatuiſſe feruntur ut unaquæque familia certam pecuniam, quæ tunc denarius dicebatur, Eccleſiæ cenſus nomine per ſingulos annos Romano Pontifici ſolveret, quem cenſum ab Aiſtholpho, cum in totâ ferè inſulâ dominaretur, confirmatum tradunt Nauclerus, & Polydorus Virgilius. Hic autem cenſus dicebatur denarius B. Petri, & à collectore Pontificis exigebatur, qui quidem uſque ad tempora Henrici octavi, qui ſeipſum ab Eccleſiâ Romanâ avulſit, ab Anglis ſolvi conſueverat. Verùm inde arguitur Angliæ Reges liberales fuiſſe in Pontifices: at iſtos jure Pontificio ſtipendium ab Anglis exigere potuiſſe inde non probatur.

Verùm poſt hæc Henrici ſecundi temporibus, plus adhuc juris in Angliam Pontifices ſibi arrogarunt, cùm ob necem Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi in Henricum apud Pontificem Alexandrum tertium accuſatum à Cardinalibus, in Angliam eâ de causâ miſſis anno 1172. ſententia lata eſt, quâ judicatum eſt ut Rex coram Legatis Pontificiis regnique primoribus jurejurando ſe delicto purgaret, atque ob anſam ſuſpicioni datam, verbaque temerè emiſſa, quæ in cauſa fuerant ut Cantuarienſis occideretur, ducentos Equites in bellum Hieroſolymitanum, qui per annum ibi belligerarentur,

tur, mitteret, atque ut ipse Rex, nisi aliter videretur Pontifici, cum exercitu intra triennium proficisceretur, corruptelas tolleret, quæ libertati Ecclesiasticæ adversabantur, Romam à sententiis in Angliâ latis provocandi potestatem cuivis faceret. Addit Blondus Regem adjecisse se & filium in throno esse permittente Pontifice, & neminem imposterùm Angliæ Regem futurum quem non Papa renunciasset.

At Polydorus Virgilius negat ullam hujus rei mentionem in Annalibus Anglicanis fieri. Nihilominus ipse Henricus ab Alexandro tertio opem implorans contra filium rebellem, ait, *vestræ jurisdictionis est regnum Angliæ, & quantùm ad feudatarii juris obligationem vobis dumtaxat obnoxius astringor & teneor, experiatur Anglia quid possit Romanus Pontifex, & quia materialibus armis non utitur patrimonium B. Petri, spirituali gladio tueatur.*

Demum Joannes Rex dictus sine terrâ, se regnumque suum magis adhuc Pontifici devinxit; nam cum de Cantuariensi Archiepiscopatu orta esset dissensio eo quod Monachi Anglicani, eo quem elegerant expoliato, alium ad nutum Regis Archiepiscopum elegissent, Innocentius tertius jussit Monachos Anglos Romæ degentes Cardinalem S. Chrisogoni Cantuariensem Episcopum designare. Quo facto Rex commotus bona Monachorum proscripsit: quâ de causâ Pontifex Regem primò admonuit, deinde interdixit, & cùm bona Ecclesiæ invaderet, omnes subditos ejus à fidei & obedientiæ sacramento absolvit; ac Philippum Regem Galliarum hortatus est, ut bellum in Angliam moveret: quod cùm ille pararet, Pontifex per nuncium Joannis animum tentavit, qui cernens quanto esset in periculo regnum Angliæ & Hyberniæ, Ecclesiæ Romanæ dominio subjecisse fertur, & diadema sibi detraxisse, atque ad nutum Pontificis recepisse: pacto insuper annuo stipendio, demum hoc addidisse, ut Reges Angliæ deinceps à Pontifice dumtaxat regni jura consequerentur.

At hujus reconciliationis leges, ut observat Polydorus Virgilius, neque Pontifices Romani, neque Reges Angliæ observarunt, neque Annales Anglici de hujusmodi traditione loquuntur. Quare verisimile est illa omnia Joanni tantummodò qui deliquerat imperata, non autem ejus successoribus eamdem legem esse impositam.

Deinde non semel potestatis suæ & æquitatis limites hoc in negotio excessit Innocentius; primo enim jussit ut rejecto utroque

electo

electo in Archiepiſcopum, certus Cardinalis eligeretur. Secundò, non debuit nec potuit regnum interdicere. Tertiò, nec imperium Regi abrogare. Quartò, non debuit Philippum Regem Franciæ ad bellum iniquum impellere. Quintò, bonâ fide non egit, cum Philippum deluſit, factâ cum Joanne pace, à quo ob neceſſitatem iniquas ejus leges extorſit, quibus proinde nec Joannes, nec ejus ſucceſſores, nec populus Anglicanus tenebatur. Cum ne iis quidem fuiſſent devincti, etiamſi liberè & non per vim à ſuo Rege ſine conſenſu populi hujuſmodi promiſſiones factæ fuiſſent, ut obſervat Major in 4. diſt. 23. q. 3.

Denique dum in Henricum octavum Angliæ Regem, idem quod olim in Joannem moliuntur Pontifices, Regnum, Regeſque Angliæ ab obedientiâ Eccleſiæ Romanæ alienarunt. Res fuit hujuſmodi, duxerat Henricus octavus Catharinam Ferdinandi Hiſpanorum Regis filiam, Caroli quinti Imperatoris amitam, quæ priore matrimonio collocata fuerat Arturio Henrici fratri majori; ſed eo defuncto, pater eam tradiderat Henrico, diſpenſante Pontifice Julio ſecundo.

At Henricus poſt patris mortem, ſive ſtudio in Cæſarem, ſive maſculæ prolis cupidine, ſive Annæ Bolenæ amoribus, & ingenitâ ſibi inconſtantiâ impulſus, cum eâ divortium fecit, cauſatus diſpenſationem Julii ſecundi nec licitam, nec validam fuiſſe, ac proinde matrimonium ejus vi contractum, nullum & irritum. Causâ Romam delatâ, Pontifex poſt varias dilationes atque fluctuationes pronunciavit Henrico non fuiſſe licitum propriâ autoritate, abſque ſententiâ Judicis Eccleſiaſtici, uxorem repudiare, & aliam ducere. Quo Rex audito, anno 1534. Pontificis obedientiam detrectat, fuiſque omnibus edicit, ut neque Romam pecuniam deferant, neque denarios B. Petri quotannis colligi ſolitos pendant. Hæc ſecuta eſt Pontificis ſententia peremptoria eodem anno lata, quâ decretum eſt inter Henricum & Catharinam reginam fuiſſe legitimum matrimonium, eamque ab ipſo pro uxore habendam, & eum niſi id faceret pro excommunicato reputandum. Tum Rex apertè à Romano Pontifice deſcivit, nihil quidem in fide mutans, ſed edicto declarans ſe caput eſſe Eccleſiæ Anglicanæ, vetanſque ſub pœnâ capitis, ne quis denarios beati Petri ſolveret. Edicto promulgato mortuus eſt Clemens ſeptimus, nullo alio in Regem intentato fulmine. At Paulum tertium hujus ſucceſſorem tum Curia Romana, tum Imperator ſtatim à ſuâ ad Pontificatum aſſumptione, ſtimulabant

ad

ad nova fulmina in Regem vibranda: ſed Paulus aliquandiu cunctatus, poſt mortem Cardinalis Roffenſis ſententiam in Regem adornat. 3. Auguſt. anno 1555. eumque cum ſuis fautoribus non ſolùm ſub pœnâ excommunicationis latæ ſententiæ, ſed etiam amiſſionis regni & depoſitionis per ſe, vel per legitimum procuratorem intra 30. dies adeſſe jubet, *& ſi comparere neglexerit, cenſuras in eum aggravat*, regno & dominiis omnibus privatum eſſe, eumdemque ac omnes fautores ejus pœnas omnes legibus præſcriptas incurriſſe, atque cum omnibus bonis diffidatos eſſe, & ſepulturâ Chriſtianâ privari, jubet atque decernit, omnia loca ad quæ Rex venerit interdicto ſubjicit, Henrici ex Annâ Bolenâ ſobolem fautorumque ſuorum liberos uſque ad eum gradum quo jura præſcribunt bonis & honoribus privat, ac infames eſſe decernit; omnes Henrici vaſſallos & ſubditos ab ipſa obedientia ac præſtito illi juramento abſolvit. Præcipit Principibus & Nobilibus Angliæ ut ſe vi ac armis Henrico opponant, illumque è regni finibus ejicere nitantur: cæterorum Principum cum ipſo pacta, confœderationes, & contractus irrita eſſe decernit, eoſdemque ut Henricum & cæteros Eccleſiæ rebelles ſacris armis proſequantur, hortatur; omnes ejus ſequaces apprehenſos ſervituti tradi jubet. His & aliis ejuſmodi diris Henricum ſententiâ ſuâ devovit Paulus III. ſed ejus executionem ac evulgationem in triennium diſtulit, quo tempore cum Rex in Cantuarienſis Archiepiſcopi memoriam & reliquas debacchatus eſſet, Pontifex intentatum fulmen exerto brachio emiſit Kalendis Januarii anni 1538. Verùm illud Pontificium diploma nullas habuit vires in iis quæ ad temporalia ſpectabant, nec enim ullus Chriſtianus Princeps eo titulo regi Anglorum bellum intulit aut cum eo, velut cum homine qui regni jure excidiſſet, egit; imò cum eo veluti cum legitimo Anglorum Rege Imperator, Galliæ Rex & alii Principes Catholici fœdera & pacis conditiones inierunt, ad ejus quoque filium Eduardum ac filias Mariam & Elizabetham Regnum Angliæ pervenit: itaque nec de facto regno ſpoliatus eſt nec de jure ab eo excidit propter Pontificis ſententiam in quo hujuſmodi poteſtatem nemo Regum agnovit: Probè autem intelligens Rex Angliæ Jacobus religionem quam profitetur Romana Eccleſia ſuæ auctoritati non adverſari. Sed hoc unum dogma de Pontificis in temporalia poteſtate quod nonnulli Romanæ Curiæ dogmatis imbuti aſſerebant. Juramentum

ab omnibus anno 1604. exegit quo proteſtabantur ſe iſtud dogma rejicere, juramentum autem ſic ſe habet: *Ego verè & ſincerè agnoſco, profiteor & declaro in conſcientiâ meâ coram & Deo & mundo quod ſupremus Dominus noſter Rex Jacobus eſt legitimus & verus Rex hujus regni, & omnium aliorum majeſtatis ſuæ dominiorum & terrarum, & quod Papa nec per ſe ipſum, nec per ullam aliam autoritatem Eccleſiæ ſeu Romanæ, vel ullam mediam cum quibuſcumque aliis aliquam poteſtatem vel autoritatem habeat Regem deponendi, vel aliquorum majeſtatis ſuæ dominiorum vel regnorum, &c.*

Adverſus hoc juramentum breve ad Catholicos Anglos direxit Paulus V. anno 1606. quo declarat illud ſalva, & illibata fide præſtari non poſſe: *Non poteſtis*, inquit, *abſque evidentiſſimâ graviſſimâque Dei honoris injuriâ vos obligare juramento quod ſimiliter magno cum cordis noſtri dolore audivimus propoſitum vobis fuiſſe præſtandum, vobis ex verbis iſtis perſpicuum eſſe debet, quod hujuſmodi juramentum ſalva fide Catholica & ſalute animarum veſtrarum præſtari non poteſt, cum multa contineat quæ fidei & ſalutî apertè adverſantur.* Hoc breve Catholici non pauci tanquam ſuppoſititium contemſerunt, ſed ad eos Paulus V. aliud breve miſit quo certiores eos facit priùs à ſe datum fuiſſe non tantùm motu proprio, ſed gravi deliberatione priùs habita, ideóque illos teneri ad hujus obſervationem: Bellarminus quoque ſeorſim ad Georgium Blanchuellum Angliæ Archipresbyterum ſcripſit eumque arguit quod ei juramento ſubſcripſiſſet. Tertium etiam breve miſit idem Paulus ad Birchetum quem in Blanchuelli locum ſubſtituerat, quo eum monet ut ſi quis Presbyter in Angliam juramentum præſtiterit, aut præſtari poſſe docuerit, eum deterreat & privatum declaret juribus omnibus ſibi ab Eccleſia ſeu Apoſtolica Sede conceſſis.

Sed hæc brevia motu proprio à Paulo emiſſa haud magni ſunt hac in re ponderis, & tunc non defuerunt in Anglia Catholici plures qui hoc juramentum ſalva fide præſtiterunt & præſtari poſſe docuerunt ut Blaeuellus Windringtonus & alii: cumque noviſſimè conſulti eſſent Doctores Pariſienſes utrùm idem juramentum Carolo Angliæ Regi præſtari poſſet, id ſine ulla difficultate fieri poſſe docuerunt, & ſuo chirographo teſtatum eſſe omnibus voluerunt quod ſi quis velit brevia Pauli defendere, is oportet ut dicat aliis de cauſis quam propter rejectam Pontificum in temporalia poteſtatem juramentum fuiſſe ab eo improbatum, ac maximè ob verbum ſupremi Domini

quo

quo putant aliqui tribui Regi Angliæ ſupremam non in temporalia modò, ſed & in ſpiritualia poteſtatem quam ipſum affectare certum eſt.

§. IV.

De Concilii Lateranenſis 4. Canone 4.

Eccleſiam in temporalia Regum bona autoritatem aliquam habere probant plerique ex Can. 4. Lateranenſis Concilii, qui ſic ſe habet. *Si verò Dominus temporalis requiſitus & monitus ab Eccleſiâ terram ſuam purgare neglexerit ab hæreticâ fœditate per Metropolitanum & cæteros Comprovinciales Epiſcopos excommunicationis vinculo innodetur, & ſi ſatisfacere contempſerit infra annum hoc ſignificetur Romano Pontifici ut ex jure vaſſallos ab ejus fidelitate denunciet abſolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis ſine ullâ contradictione poſſideant, & in fidei puritate conſervent, ſalvo jure Domini principalis, dummodo ipſe ſuper hoc nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum apponat. Eadem nihilominùs lege ſervatâ circa dominos principales.* Quo in Canone ſupponitur Romanum Pontificem auctoritatem habere privandi dominos tum feudatarios tum principales ſuarum poſſeſſionum dominio, ſi hæreticos ab iis expellere neglexerit.

Reſpondeo primò nec Eccleſiam nec Concilium generale eam repræſentans quidquam habere juris in temporalia Regum bona, nec de iis aliquid ſtatuere poſſe; quippe cum Regum poteſtas immediatè à Deo ſit, nemo eam iis auferre poteſt, aut aliquid juris alteri in eam tribuere, præter ipſummet Deum. Ergo etiam ſi Eccleſia, vel Concilium hujuſmodi ſibi arrogaret auctoritatem, non propterea Regibus eâ cedendum foret. Sicut Eccleſia non debet legibus Principum parere, cum in deſtructionem legis Dei conditæ ſunt. Et certè definitiones Conciliorum etiam generalium nullam vim habent, ſi ferantur circa res quæ non pertinent ad Religionem & fidem, putà, circa res naturales, aſtronomicas, atque etiam politicas, & ſi quid de iis ſtatuant, non tenemur eorum decretis tanquam infallibilibus adhærere; quapropter Canon ille cum ſit de negotio civili, nullam vim habere poteſt niſi ex conſenſu Regum.

Reſpondeo ſecundò, hunc Canonem non fuiſſe ab univerſo Concilio

cilio conciliariter, ut loquuntur, conditum, sed à solo Papa Innocentio, qui Concilii Canones ipse compositit & digessit. Primò enim testantur historici complures nihil in eo Concilio statui potuisse. Sic loquitur Nauclerus generat. 4. ad annum 1215. *Venêre*, inquit loquens de Concilio, *multa tum in consultationem, nec decerni tamen quidquam potuit.* Et mox: *Edita tamen nonnulla Constitutiones reperiuntur.* Idem tradit Platina in Innocentio III. *Venêre multa tùm quidem in consultationem, nec decerni tamen quidquam apertè potuit. Quod & Pisani & Genuenses maritimo & Cisalpini terrestri bello inter se certabant: Eo itaque proficiscens tollendæ discordiæ causâ Perusii moritur.* Godefridus Viterbiensis ad annum 1215. *In hoc Concilio*, inquit, *nihil dignum memoriâ quod commendari possit, actum est, nisi quod Orientalis Ecclesia se subditam Romanæ exhibuit.* Et certè si in eo Concilio promulgati sunt Canones, qui sub ejusdem Concilii nomine feruntur ab Innocentio III. non à toto Concilio conditi sunt. Hinc in titulo hujus Concilii à Jacobo Middemportio inter opera Innocentii III. edita Coloniæ apud Cholinum anno 1607. sic habetur. *Sacri Concilii Generalis Lateranensis sub domino Innocentio Pontifice maximo hujus nominis tertio celebrati anno Domini 1215. Decreta ab eodem Innocentio conscripta.* Eadem habentur ex Matthæo Parisiensi in Historiâ Angliæ ad annum 1215. *Celebrata*, inquit, *est Romæ Synodus universalis præsidente Papa domino Innocentio III. in qua fuerunt Episcopi 412. &c. His omnibus congregatis, facto priùs ab ipso Papâ exhortationis sermone, recitata sunt in pleno Concilio sexaginta Capitula, quæ aliis placabilia, aliis videbantur onerosa, tandem de negotii crucifixi terræ sanctæ verbum prædicationis exorsus, &c.* Idem Autor in Historia minori, ut refertur in antiquitatibus Britannicis in vitâ Stephani Langthoni. *Concilium*, inquit, *illud generale, quod more Papali grandia prima fronte præ se tulit in risum & scomma; quo Archiepiscopos, Episcopos, Abbates omnesque ad Concilium accedentes artificiosè ludificatus est, desit. Illi enim cum jam nihil geri in tanto negotio cernerent, redeundi ad sua cupidi, veniam sigillatim petierunt, quibus Papa non concessit, antequam sibi grandem pecuniam promisissent, Mercatoribus Romanis priùs accipere mutuo Papaque solvere coacti sunt, antequam discedere Româ potuissent. Papa jam acceptâ pecuniâ quæstuosum hoc Concilium dissolvit gratis, totusque Clerus abiit tristis.* Hic autem Historicus ne suspectus habeatur, laudatus est ab Innocentio IV. ut constat ex litteris ejusdem Innocentii, quas ipse refert in Historiâ Angliæ.

Itaque

Itaque nulli à Concilio Canones ſunt conditi, ſed quædam à Pontifice Romano Decreta ſunt confecta & in Concilio lecta, quorum nonnulla pleriſque videbantur oneroſa: ſed vel ex ipsâ iſtorum Canonum lectione patet eos non fuiſſe à Concilio editos, vel non eo modo quo nunc habentur.

Sic verbi gratia Can. 11. ſic habet. *In Lateranenſi Concilio pia fuit inſtitutione proviſum, &c. verùm quoniam in multis Eccleſiis id minimè obſervatur, nos prædictum roborantes ſtatutum, &c.* c. 29. *de multâ providentiâ fuit in Concilio Lateranenſi prohibitum*, c. 33. *Mediocritatem obſervent in Lateranenſi Concilio definitam*, c. 41. *Synodali judicio deſimmus*, c. 42. *Sacri nihilominus Concilii approbatione ſtatuimus*, c. 46. *Volens immunitati Eccleſiaſticæ Lateranenſe Concilium prohibere*, cap. 4. & 5. *Sacro approbante Concilio prohibemus*, cap. 61. *In Lateranenſi Concilio noſcitur fuiſſe prohibitum*, cap. 66. *ad Apoſtolicam audientiam frequente relatione pervenit, &c. Quapropter prohibemus, &c.* Hæc omnia demonſtrant Canones illos eſſe opus Innocentii III. partim in ipſo Concilio, partim poſt Concilium editum, nam in Concilio lecti ſunt hi Canones auctoritate Innocentii confecti, & ab eodem poſteà prò libito, multa adjecta, ut docent iſtæ formulæ, *in Lateranenſi Concilio prohibitum, &c.*

Reſpondeo tertiò Canones iſtos, ſi eos excipias, qui fidem ſpectant & Confeſſionem ac Communionem Paſchalem, non eſſe ab omni Eccleſiâ receptos & approbatos. Sic verbi gratiâ cap. 23. graviter prohibetur, *ne quis de cætero novam Religionem inſtituat, ne qui voluerit domum fundare, de novo Regulam condat.* Sed conſtat poſt iſtud tempus multos religioſos Ordines eſſe inſtitutos. Item cap. 24. de electionibus ſtatutum ſit, & tamen eæ poſteà ſunt abrogatæ.

Reſpondeo quartò hunc Canonem non eſſe de jure, ſed de uſu atque diſciplina, nec ex eo illud dogmatis condi *poſſe aliquid Eccleſiam in temporalia*, nec enim mens fuit eorum qui Canonem condiderunt id examinare aut decernere, ſed tantùm pœnam eam quæ à Grægorii VII. temporibus à Pontifice infligi licet immeritò cœperat in eos qui hæreticos fovere ſtatuunt ferre; non inquirentes utrùm potuerit Eccleſia his pœnas infligere, necne. Itaque Canon totus eſt de diſciplinâ, non de dogmate, in diſciplinâ autem poſſe Concilium etiam generale errare nemo dubitat. Hic igitur locum habet textus Decretalis Gregorii lib. 5. tit. 19. cap. 28. *judicium*, inquit, *Dei, veritate qua nec fallit nec fallitur ſemper innitur. Judicium*

verò Eccleſiæ nonnunquam opinionem ſequitur quam & fallere ſæpè contingit & falli. Quod quidem teſtimonium ita interpretatur Bellarminus ubi de infallibilitate Eccleſiæ agit ut dicat Pontificem loqui de diſciplinâ Eccleſiaſticâ, non de doctrinâ. Ergo ex ipſo Bellarmino errare poteſt Eccleſia in iis quæ ad diſciplinam ſpectant. Hoc ipſum agnoſcit Melchior Canus, rerum iſtarum curioſus indagator lib. 5. de locis cap. 10. alii, inquit, mores ſunt poſt Apoſtolos inducti, in quibus quamvis Eccleſia erraret, non propterea tota fides periclitaretur. Sine periculo igitur hæreſeos teneri poteſt Eccleſiam in aliqua lege & more errare poſſe.

Denique ut alios mittam, idem docet Petrus de Marca lib. 2. concordiæ p. 129. edit. 1. *Exceptis*, inquit, *Canonibus qui de fide vel morum doctrina feruntur. Cæteri qui Eccleſiaſticam diſciplinam reſpiciunt, & in facto verſantur, non debent ſummo illo non errandi privilegio cenſeri, maximè cùm id proprium ſit legibus Eccleſiaſticis de diſciplinâ latis, ut eas pro ratione temporum aut locorum mutare neceſſe ſit.* Et hoc eſt quod ait Auguſtinus, ipſa plenaria Concilia à poſterioribus emendantur.

Reſpondeo quintò in Canone Lateranenſi Reges deponendos non judicari, ſed tantùm juberi, ut poſt pœnam Eccleſiaſticam excommunicationis ab ordinariis inflictam ſi ſe emendare neglexerint Domini temporales, ſignificetur id Pontifici, qui eorum vaſſallos abſolutos eſſe denunciet à fidei juramento & eorum terram à Catholicis occupari poſſe ſalvo jure Domini principalis. Idemque ſervari jubetur erga eos qui dominos principales non habent. Hîc autem nulla fit mentio Imperatorum aut Regum qui tamen ut hac lege comprehenderentur nominari debuiſſent, nec verò eorum qui dominos principales non habent, nomine Imperatores aut Reges poſſunt intelligi qui ſupremi ſunt, non tantùm principales non habent, ſed intelligi debent Domini quidam feudatarii & beneficiarii ab aliis independentes, præter quam à Regibus vel Imperatoribus, quales ſunt in Germaniâ & Italiâ quamplurimi, ſed non poteſt id extendi ad Reges & Imperatores, obſtat enim Regula juris tit. de reſcriptis. Cap. Sedes Apoſtolica ab ipſo Innocentio III. lata, quæ ſic habet. *Cum in commiſſionibus minores & viliores perſonæ ſolummodo deſignantur, majores & digniores ſub generali regula non intelliguntur includi.* Quod autem per eos qui dominos principales non habent alii quam Reges intelliguntur, patet ex conſtitutione Frederici ſecundi quæ totidem ferè verbis concipitur, ac Lateranen-

ranensis Canon, *Si verò Dominus temporalis requisitus & admonitus ab Ecclesiâ terram suam purgare neglexerit ab hæreticâ pravitate, post annum a tempore admonitionis elapsum, terram illius ipsis expoimus Catholicis accipiendam, qui eam exterminatis hæreticis absque ullâ contradictione possideant, & in fidei pace conservent, salvo jure Domini principalis, dummodo super hoc nullum præstet obstaculum, nec aliquod aliud impedimentum apponat, eadem nihilominus lege servatâ circa eos qui Dominos non habent principales.* Hic autem eorum qui Dominos principales non habent nomine, Imperator aut Reges non intelliguntur. Ridiculum enim profectò foret Imperatorem in seipsum aut in reges cæteros depositionis pœnam statuisse, nec quidquam autoritatis habet Imperator, ut id in reges sibi non subditos decernat. Ergo tam lex Frederici quàm Concilii Lateranensis Canon ad eos tantùm spectant, qui alios Dominos principales non habent præter reges aut Imperatorem.

At inquiunt nonnulli Francicæ Monarchiæ hostes, Rex Galliæ, & alii Reges Occidentis cùm subsint Imperatori, eorum qui Dominos principales non habent nomine comprehendi possunt, sicut & Principes Germaniæ, qui solum superiorem agnoscunt Imperatorem.

Respondeo Regem Franciæ, ut agnoscit ipse Innocentius in *C. venerabilem*, nullum in temporalibus agnoscere superiorem, & ab omni retrò memoriâ jure supremo gaudere, nec cuiquam esse subjectum. Et certè ante imperium in Occidente constitutum, Franciæ Rex supremus erat totius Galliæ Dominus, post imperium verò ibidem constitutum, hujus Reges quando Imperatores non fuerunt, ab Imperatoribus omninò independentes erant, & supremo Franciam dominio moderabantur.

Respondeo sextò non dari per istum Canonem Ecclesiæ potestatem in temporalia, sed tantùm declarari Dominos principales aut Reges posse eorum qui sibi sunt subjecti terras invadere, si ab ordinariis eo quod hæreticis faveant, excommunicati emendare se neglexerint. Porrò si quid probaret iste Canon, probaret tantùm ex ordinariorum excommunicatione sequi Dominos privari dominiis suis temporalibus, quod tamen verum non esse suprà demonstratum est.

Denique respondeo Canonem hunc vim habere non posse nisi ex consensu Principum & Regum, cum sit ab autoritate Ecclesiasticâ de re sæculari latum, cùm ergo ei Reges aut Principes consensisse non probetur vim habere non potest. Quod enim sunt Legatos Regum

gum huic Concilio adfuiſſe, & ea quæ geſſit probaſſe, verum eſt de iis ob quæ Concilium erat coactum, non de hujuſmodi regulis poſtcà conditis à Pontifice.

Nec eſt quod opponant aliqui in Concilio ditionem Raymundi Comitis Toloſani datam eſſe Comiti Montisfortis: id enim factum eſt ex beneplacito & auctoritate Philippi Auguſti Regis Franciæ, cujus Comes Tholoſanus erat vaſſallus, qui Raymundum licet Synodi judicio damnatum abdicavit, & Comiti Montisfortis Comitatûs Tholoſani inveſtituram tribuit. Deinde verò injuſta fuit hæc Raymundi abdicatio & à ſancto Ludovico Francorum Rege abrogata, quianno 1228. cum Raymundo, veluti cum legitimo Domino Comitatûs Toloſæ, pactum iniit, ejuſque filiam Alphonſo fratri Comiti Pictavienſium in matrimonium dedit, eâ lege, ut ſi ſine filiis ex fratre morereturr, Toloſanus tractus eſſet Regum Franciæ. Itaque nihil ſive ex Canone, ſive ex Decreto Concilii Lateranenſis colligi poteſt, quo probetur poteſtas Pontificum Romanorum in temporalia præſertim Regum bona.

§. V.

De Concilii Conſtantienſis in præſenti negotio ſententiis.

MIrum eſt quantùm adverſarii hac in re Concilii Conſtantienſis dicta aut facta venditent, qui aliis in rebus auctoritatem ejus, quantùm poſſunt elevant. Cùm enim ejus de auctoritate Pontificis Decreta adducuntur, ea velut à ſchiſmatico conventu facta exſibilant, ea verò quæ per tranſennam Concilium dixit, ubi videtur nonnullam ſibi in temporalia auctoritatem tribuere, mirum in modum extollunt. Verùm illi duo advertere debuiſſent, primum eſt Concilium non habere auctoritatem juris iſtius ſibi tribuendi, alterum, Concilium ſæpè ita loqui, quia præſens erat Imperator Sigiſmundus, qui poterat aut ſuos, aut Eccleſiæ vaſſallos Concilio non obedientes pœnis iſtis mulctare, ſed ſingula loca excutiamus.

Seſſione 20. in Fredericum Ducem Auſtriæ, hæc ſententia fertur, *Fredericum Ducem & alios prædictos requirant & moneant, quos nos etiam tenore præſentium ſic requirimus & monemus, ipſique Frederico Duci in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub anathematis, ſacrilegii, & privationis omnium bonorum feudalium quæ ab Eccleſiâ ſeu Imperio obtinet*,

net, & inhabilitationis ſuæ, & filiorum maſculorum ad obtinendum tam feuda quàm officia & beneficia uſque ad ſecundam generationem & honoris & famæ, ac communionis in conſiliis Principum, qui ipſum Fredericum juxta conſtitutionem divæ memoriæ Caroli quarti contra tales facinoroſos & ſacrilegos editam à Sede Apoſtolicâ canoniſatam & approbatam, &c.

Reſpondeo hoc loco Concilium loqui de bonis Frederici, quæ ab Eccleſiâ & imperio obtinebat in feudum; at fatemur Eccleſiam habere poteſtatem privandi feudatarios Dominos iis bonis, quæ ab ipsâ in feudum poſſident, non tamen habet illam poteſtatem, quatenus Eccleſia eſt, ſeu quatenus poteſtate & regimine circa ſpiritualia prædita eſt, ſed quatenus habet poſſeſſiones & bona temporalia à quibus dependent alia bona; quantùm verò ſpectat ad bona quæ Fredericus ab Imperio in feudum poſſidebat: ſententia hæc Concilii eſt tantùm directiva, nec vim habere poterat, niſi ab Imperatore confirmata fuiſſet, imò & ante ſancita: unde ait Concilium ſe id ſtatuere juxta conſtitutionem Caroli quarti Imperatoris.

Secundus locus Concilii qui hîc proferri ſolet, extat ſeſſ. 39. ſic habet. *Cujuſcumque ſtatus, gradus, aut etiamſi Imperiali, Regali, &c. præfulgeant dignitate illas pœnas ipſo facto incurrat, quæ in conſtitutione Bonifacii octavi quæ incipit* Felicis, *continentur*, ſed in eâ Bullâ privatio bonorum ut pœna ſtatuitur.

Reſpondeo conſtitutionem Bonifacii octavi excommunicationis dumtaxat pœnam ſtatuere in eos quorum regna vel imperia ab Eccleſiâ non pendent, illos verò ſolis bonis privare, qui Eccleſiæ feudatarii ſunt juxta hæc verba: *Qui verò feuda, locationes, officium aut beneficium ſpirituale vel temporale ab aliquibus Eccleſiis obtinet, ſit eis ipſo jure privatus.*

Deinde in eadem Felicis Bullâ quæ edita eſt contra interfectores Cardinalium, plurimæ decernuntur pœnæ, quæ Reges aut Imperatores ſpectare nullatenus poſſunt. Primò enim decernuntur pœnæ civiles, putà inhabilitationis ad ſuccedendum, ad teſtandum, &c. Et hæ quidem ſpectant tantùm communis ſortis homines. Deinde inferuntur pœnæ excommunicationis, & hæ ad plures ſpectant. Tertiò, de feudatariis nominatim pœna depoſitionis ſtatuitur. Demum omnibus Pontifex Dei judicium interminatur. Cùm ergo in Conſtantienſi Concilio infliguntur pœnæ quæ in Bullâ Felicis continentur, etiam in Reges & Imperatores, hoc debet intelligi per æquam

distributionem, ut non omnes pœnæ in Bullâ expressæ iis imponantur, pœnæ siquidem inhabilitationis ad succedendum, & aliæ ejusmodi in Reges cadere non possunt, igitur infliguntur eis tantùm pœnæ spirituales, quæ solæ in eos ab Ecclesiâ ferri possunt, nisi sint Ecclesiæ feudatarii.

Tertius locus est sess. 17. ubi Concilium pœnam excommunicationis & depositionis statuit in eos qui impedirent Sigismundum Romanorum, & Hungariæ Regem proficiscentem ad Regem Aragonum pro pace Ecclesiæ.

Sed ibi Concilium non loquitur de Regibus aut Imperatore, sed de privatis aut Principibus quibusdam, qui se Sigismundi profectioni & itineri opponerent. Deinde verò Concilium non ferre in eos depositionis, sed tantùm excommunicationis sententiam, addens tantummodò ut ulterius omni honore & dignitate, officio, beneficio Ecclesiastico vel sæculari sint ipso facto privati. Porrò beneficium illud sæculare aliud intelligi non potest, quàm quod Ecclesiæ deberetur, & ut feudum ab eâ teneretur. Quippe id sancitum est in eos qui Benedicto XIII. favebant: Reges nempe Aragoniæ, Castiliæ, Navarræ, Portugalliæ, & Comites Armeniaci & Fuxi, qui in feudum multa tenebant ab Ecclesiâ, ut patet sess. 20. ubi privantur iis quibus infeudati fuerunt tempore schismatis.

Quartus locus est sess. 14. ubi in eos qui Concilium turbaverint hæc statuit: *Si quæ persona ipsius sacri Concilii partim in hac sessione statuta aut ordinationes temerè violaverit, infregerit, aut transgressa fuerit ullo modo, tanquam unionem perturbans, schisma faciens de hæresi suspectâ aut reâ criminis læsæ majestatis, perpetuò sit infamis, omnique dignitate, statu, honore, officio, & beneficio Ecclesiasticis & sæcularibus, etiamsi Imperialis, Regalis, Cardinalatus aut Pontificalis existat, ipso jure privata, spe promotionis omni sublatâ, &c.*

Respondeo verba ista Concilii comminatoria tantùm esse, nec ullum sortiri effectum; deinde intelligi posse ex consensu Principum, & ultroneâ subjectione.

In Concilio Basileensi sessione 39. & 40. vetant Patres omnibus, etiamsi Regalis aut Imperialis, &c. sub pœnâ privationis officiorum Ecclesiasticorum & mundanorum.

Ad hæc respondendum est eodem planè modo quo suprà; addo hæc omnia esse perperam decreta eo tempore quo vulgaris erat hæc opinio Ecclesiam habere aliquid potestatis in Reges. Nec vero Concilia allata quæstionem istam ex professo definiunt, quippe quam

haud

haud examinarant, sed loquantur ut tùm loqui solebant proceres Ecclesiastici, quare non possent ista pro definitionibus conciliariter factis haberi.

§. VI.

Respondetur auctoritatibus Theologorum ac Canonistarum recentium.

QUanquam Bellarminus opus suum in Barclaium ordiatur à Theologorum Canonistarumque benè multorum, quos in suâ sententiâ versari affirmat enumeratione, ut inde probet singularem ac temerariam esse Barclaii sententiam: nos tamen istud argumentum ad calcem rejecimus, eo quod omnium sit levissimum. Enimverò quis non videat, eorum qui post motam inter Imperatores ac Pontifices eâ de re litem scripserunt, testimonium nullius aut levis debere in istâ esse quæstione momenti, cum studio partium abrepti in hanc vel illam sententiam iverint. Itaque hujusmodi hominum auctoritas, quam tanto molimine exaggerat Bellarminus, fracta statim jacet atque prostrata. Hæc quippe semper servata est in Ecclesiâ æquitas, ut ne in hæreticos quidem alii testes ac judices producerentur, quàm ii qui ante motam litem scripsêre, quique propterea ab omni studio partium alieni fuerunt. Sic confossus Artemon, sic convictus Arius, sic refutatus Nestorius, sic repressus Eutyches, sic Julianus ab Augustino exagitatus. Atque ut alia mittam in Concilio Florentino, inter Græcos Latinosque convenit, ut nullus ab utraque parte de processione Spiritûs sancti scriptor laudetur, qui post Photii tempora scripsisset. Eadem inter nos & Bellarminum servari debet æquitas, ut neque nos in eorum qui post Gregorii septimi tempora pro nobis steterunt auctoritate vim faciamus, nec ille velit à nobis eos scriptores qui post idem tempus in ipsius sententiâ fuerunt, in auctoritatem admitti.

Illis porrò quos laudat scriptoribus eò minùs fidei debetur, quod plerique eorum è Canonistarum sunt populo, quos regibus iniquos Pontificum adulatores, ac solius Pontificii juris peritos esse nemo nescit. Reliqui verò Theologi Canonistarum eâ in re sequuntur auctoritatem, omnes non sacrarum litterarum, non traditionis auctoritate, sed tantùm gestis & dictis Pontificum, aut futilibus omninò rationibus opinionem istam tuentur.

Eat ergo, & quantùm volet hujuſmodi hominum patrocinio glorietur Bellarminus; hujuſmodi nos aut patronos aut adverſarios parùm curamus. Quanquam & ex iis nonnullos poſſemus ei eripere, & alios pro nobis ſtantes opponere, cæteros omnes fide prorſus indignos oſtendere; ſed in iſtis tempus terere, nec libet, nec vacat. Qui ſtudioſus iſtarum rerum fuerit, conſulat Joannem Barclaium & Roſſenſem, qui à ſcriptorum à Bellarmino laudatorum χεσιν, opera ſua exordiuntur.

§. VII.

De Decreto ſacræ Facultatis Pariſienſis adverſus Henricum tertium.

THuanus ita narrat lib. 94. ad annum 1589. id quod in domo Sorbonicâ adverſus Henricum tertium geſtum eſt. *Factioſi*, inquit, *libellum Præfecti Mercatorum & Decurionum nomine Sorbonicorum Theologorum Collegio porrigendum curant. Quærebant illi an populus Galliæ jurejurando fidei Henrico tertio præſtito ſolutus eſſet, & ſine morſu conſcientiæ poſſet in hoc regno arma capere, fœdus inire, pecuniam cogere pro defenſione Religionis Catholicæ, Apoſtolicæ & Romanæ, contra perverſas machinationes & conatus ipſius Regis, ejuſque fautores ob violatam ab eo Bleſis fidem publicam in Catholicæ Religionis detrimentum, & edicti unionis & libertatis præjudicium. His duobus libellis ab iis quæ memoravi comprehenſis in cœtu ſexaginta Theologorum in ſchola Sorbonicâ congregatorum, poſt ſacrum Spiritûs ſancti more ſolemni celebratum maturè expenſis à Decano Collegii pronunciatum eſt, & populum jurejurando ſolutum eſſe, & contra Regem pro defenſione Religionis arma capi poſſe: viſum inſuper Collegio ut Decretum ad Pontificem mitteretur, iſque rogaretur Collegii nomine, ut auctoritate ſuâ illud approbaret, & auxilia afflictæ in Francia Eccleſiæ ſubmitteret, monumentum publicum ea de re confectum, & typis mandatum eſt.* Addit deinde plures anonymos eâ de re ſcripſiſſe libros, & Joannem Bucherium S. Benedicti Paſtorem Doctorem Sorbonicum, Henrico tertio trucidato, librum inſignibus Nivellii typis impreſſum in lucem emiſiſſe, de juſtâ Henrici tertii abdicatione qui etiamnum reperitur.

Lib. 98. narrat idem Thuanus Collegium Sorbonicum ſanciendæ unioni

unioni in Henricum quartum fuisse patrocinatum, & congregatum mandasse suis Theologis, ut etiam cum vitæ periculo execrarentur hanc propositionem, hæreticum nedum relapsum, & extra Ecclesiæ communionem positum jus regnandi in Gallia habere non posse. In Facultatis Decretum jurarunt Episcopus & Parochi, & probavit illud Cajetanus Legatus Apostolicus, eaque pars Senatûs quæ Parisiis commorabatur. Et lib. eodem addit decrevisse idem Collegium, etiam defuncto Cardinali Borbonio: *Henrico nunquam esse parendum propter metum simulationis, & eos qui ad sanguinis usque effusionem resisterent, æternum in cælo præmium, & ut fidei propugnatores immarcescibilem Martyrii coronam proculdubio consecuturos.*

Respondeo primò hæc Decreta (quæ non toti Facultati, sed quibusdam privatis ascribit Thuanus diligens & accuratus Scriptor) à Bucherii & aliorum factione condita fuisse, non libero totius Facultatis Parisiensis judicio confecta.

Respondeo secundò plures ex iis Doctoribus qui aderant, huic Decreto non consensisse, ut testis est Thuanus lib. 94. ad annum 1589. *Instrumentum*, inquit, *publicum eâ de re confectum & mox typis mandatum est, quod in concordi omnium consensu & nemine repugnante Decretum dicitur, cum tamen constet seniores adeoque ipsum Decanum Joannem Fabrum hominem antiqui moris, nec vulgaris inter eos eruditionis aliter sensisse, & valdè juvenes tam pernicioso consilio in præsens temerario apud posteros insaniæ pleno dehortatum esse, ac censuisse ut res integra ad Pontificem remitteretur.* Mirum esse non debet, quod plures non fuerunt qui sese opponerent, imò mirum potiùs est in calamitosissimis temporibus ausos fuisse quosdam reluctari.

Respondeo tertiò nullius esse momenti hujusmodi Decretum per vim extortum, eo tempore quo tutum non erat defectionem non probare, quo cædibus & rapinis omnia erant plena.

Respondeo quartò Facultatem Parisiensem infamiam quorumdam statim atque liberè potuit convenire, deleviss̃e, & è suis tabulariis abradi jussisse quidquid ejus nomine à quibusdam fuerat in regiam Majestatem confectum, ac solemni Decreto sanciviss̃e obedientiam Regi præstandam, licet nondum à Papâ fuisset absolutus.

§. VIII.

De censurâ in libros libertatum Gallicanæ Ecclesiæ.

ANno 1639. duo volumina prodiêre typis excusa, ita inscripta, *Tractatus de juribus & libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ:* alterum, *probationes libertatis Ecclesiæ Gallicanæ.* De iis conquerente Nuntio Apostolico, effecit Cardinalis Richelius, ut sanctioris Concilii placito eorum commercium interdiceretur, utque Episcopi Lutetiæ degentes, in ædibus sanctæ Genovefæ congregati, duo illa volumina nullâ singulari propositione notatâ proscriberent, & litteras ad reliquos Episcopos eâ de re mitterent. In iis postquam pluribus differuerunt Præsules, quantum sit in iis libris offensionis & periculi asserunt ea duo volumina sibi visa esse passim & pene ubique vitiosa, plerisque in locis hæretica, schismatica & impia, verbo Dei contraria, in hierarchiæ & Disciplinæ Ecclesiasticæ, Sacramentorum & sacrarum observationum perniciem, in sanctam Sedem Apostolicam, Regem nostrum, Ordinem Ecclesiasticum, totamque Ecclesiam Gallicanam contumeliosa. Hæ litteræ datæ sunt decimo mense Februarii anno 1639. aderant huic Conventui unus Cardinalis & 18. Archiepiscopi sive Episcopi.

Porrò præcipuum caput istorum librorum est, Pontifici nullum esse jus in temporalia Regum Franciæ; alterum verò quod Pontificis potestas sit moderanda juxta Canones in Franciâ receptos.

Respondeo, ne judicium & judicii autoritatem detrectem, factum id fuisse ut fieret satis ad Nuntii Apostolici querimoniam, & generatim ita proscripta fuisse hæc volumina, non ob ea duo capita quæ proponuntur in iis probanda, quæ semper fuerunt in Galliâ approbata; sed ob liberiora & duriora aliquot recentiorum dicta quæ iis inserta fuêre, ut verbi gratia, quod nihil juris in Gallicanam Ecclesiam primis sæculis Romano Episcopo competierit, quod Chlodovæi temporibus Rex fuerit summum ac primum à Christo caput Ecclesiæ Gallicanæ, & alia ejusmodi, quæ licet habere possint bonum sensum, duriora sunt, &, ut patet, videntur hæresim sapere.

§. ultimus.

De Immunitate Clericorum.

QUi poteſtati Eccleſiaſticæ temporalem aliquam tribuunt autoritatem ſolent aſſerere Clericos jure divino non eſſe ſubjectos Principibus, nec ab eis poſſe judicari, ſed tantùm à Judicibus Eccleſiaſticis. Licet autem iſtud falſum eſſe ex principiis huc uſque ſtabilitis abundè demonſtratum ſit, ſpeciatim tamen oſtenſuri ſumus, Clericos in civilibus & politicis, ſicut & in cauſis criminalibus, tum à tributis, tum à pœnis, & judiciis civilibus non eſſe jure naturali aut divino, ſed ſolo Imperatorum beneficio in nonnullis caſibus immunes.

Hinc Apoſtolus Rom. 13. verſ. 1. & ſequentibus, *Omnis anima poteſtatibus ſuperioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas, niſi à Deo, quæ autem ſunt à Deo, ordinatæ ſunt. Ideo qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt, & v. 5. neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam, ideò enim & tributa præſtatis.* Ibi enim Apoſtolum agere de civili, non de Eccleſiaſticâ poteſtate indicant verba quæ ſequuntur, *Nec enim fruſtrà gladium portat & hæc ideò tributa præſtatis.*

Generatim autem de omnibus Chriſtianis tam Clericis quam Laïcis hæc verba interpretantur ſancti Patres à nobis ſuprà laudati. Irenæus lib. 5. cap. 20. Juſt. in Apologia 2. Tertullianus lib. de idololatriâ, Theodoretus, Theophilactus & alii.

Speciatim verò de Clericis loquuntur Origenes in Epiſt. ad Rom. *Exquiret enim à nobis tributa terræ noſtræ & vectigalia negotiationi noſtræ & quid dico, de verbis exolvit etiam tributum Dominus noſter JESUS CHRISTUS. Quod ſi ille qui nihil habebat in ſe Cæſaris, & in quo Princeps hujus mundi veniens non invenit quidquam de ſuo cum liber eſſet, ſolvit tamen tributum, quantò magis nos neceſſe eſt iſta tributa carnis expendere.* Baſilius in reg. contractioribus, regula 94. jubet ut ſi quis ad fratres veniat, afferat aliquid quod ſit Cæſaris, debitor ſit ille ſolvendi tributi.

Gregorius Naz. orat. ad Præſidem iratum & populum pertimeſcentem, *ſubjecti ſimus, tùm Deo, tùm invicem aliis alii, tùm iis qui cum*

cum Imperio nobis in terra præsunt Magistratibus propter ordinis conservationem. Etiam hæc in legum nostrarum numero est, ut quemadmodum heri servis, uxores maritis, Ecclesia Domino, Discipuli Pastoribus ac Doctoribus obtemperant, ita nos etiam cunctis potestatibus supereminentibus subjecti simus, non tantùm propter iram, sed etiam propter conscientiam ut qui tributo pendendo simus obnoxii, lex Christi vos quoque meo tùm Imperio, tùm solio subjecit, nam & nos in potestate sumus.

Chrysostomus homil. 23. in Epist. ad Rom. *Potestatibus ex debito obedire jubet, ostendens quod ista imperentur omnibus & Sacerdotibus & Monachis, non solùm sæcularibus id quod statim in ipso exordio declarat, cum dicit, omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, etiamsi Apostolus sis, si Evangelista, si Propheta, sive quisquis tandem fueris, non enim pietatem evertit ista subjectio, &c.*

Ambrosius in Luc. lib. 4. cap. 5. *Magnum quidem est speciale documentum, quo Christiani viri sublimioribus potestatibus docentur esse subjecti, ne quis constitutionem terreni Regis putet esse solvendam.*

Et lib. 10. cap. 20. *Situ non vis esse obnoxius Cæsari, noli habere quæ mundi sunt, sed si habes divitias, obnoxius es Cæsari*, & orat. contra Auxentium Epist. 32. lib. 5. *si tributum petit Imperator, non negamus, agri Ecclesiæ solvunt tributum: si agros desiderat Imperator, potestatem habet vindicandorum, nemo nostrum intervenit.*

Augustinus in Joannem tract. 6. *Legantur leges manifestæ, ubi præceperunt Imperatores eos, qui præter Ecclesiæ communionem usurpant sibi nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis autorem nihil nomine Ecclesiæ audeant possidere, nolite dicere quid mihi & Regi, quid tibi ergo & possessioni per jura Regum possidentur possessiones*, siccine loqueretur Augustinus, si ipso jure divino, non ex beneficio Imperatorum Clericorum bona fuissent immunia, unde ex hoc loco in jure Canonico caus. 11. q. 1. *Si quæ causæ*, hæc inferuntur, *Clerici ex officio Episcopo sunt supposiți, in possessionibus prædiorum Imperatori sunt obnoxii, &c.*

Gelasius Epist. 8. *Quantum ad ordinem pertinet, publicæ disciplinæ cognoscentes Imperium tibi suprema dispositione collatum, legibus tuis ipsi parent Religionis Antistites.* Symmachus in Apologetico, *defer Deo in nobis, & nos deferimus Deo in te, nos enim potestates humanas suo loco suscipimus.* Pelagius primus, *Quanto nobis studio ac labore satagendum est, ut obsequium confessionis nostræ Regibus ministremus.* Gregorius Magnus lib. 2. Epist. 62. *Potestas supra omnes homines dominorum*

norum meorum pietati cœlitus data est.... Ego quidem jussioni subjectus, utrobique quod debui, exolvi, & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod sensi, minimè tacui.

Leo IV. Epist. ad Lotharium dist. 10. cap. de capit. *De capitulis vel præceptis Imperialibus, vel præceptis vestris, vestrorumque Pontificum & prædecessorum irrefragabiliter custodiendis & conservandis, quantum valuimus & valemus modis omnibus profitemur.* Item Epist. ad Loth. 2. q. 7. c. *Nos.* *Nos*, inquit, *si incompetenter aliquid egimus, & in subditis justæ legis tramitem non conservavimus, vestro ac vestrorum Missorum cuncta volumus emendare judicio.* Fatentur ergo ipsi Romani Pontifices, se cæterosque Episcopos & Clericos in rebus civilibus ab Imperatoris legibus & judiciis non esse jure divino immunes.

Yvo Epist. 22. ad Philippum Regem: *Respondere non subterfugiam vel in Ecclesia, si Ecclesiastica sunt negotia, vel in Curia si curialia.* Bernardus Epist. 42. ad Archiepiscopum Senonensem, *Cui honorem, honorem; omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: si omnis & vestra. Quis vos excipit ab universitate? si quis tentat excipere, conatur decipere.*

Innocentius IV. de sententia excommunicationis cap. Noverit. n. 2. *In temporali generaliter, & generalis Ecclesia solus Imperator, qui & Clericis & Laïcis præesse debet, privilegium concedere potest.* Ipse sanctus Thomas in Epist. ad Rom. cap. 13. ab hoc debito liberos esse ait Clericos ex privilegio tantùm Principum.

Petrus de Alliaco q. de rescript. conclusione primâ: exemplo Christi qui se Pilato judicandum commisit, & Apostolorum, qui nullam sibi in judiciis civilibus auctoritatem arrogarunt, sed intus subjecti fuêre legibus & Judicibus civilibus & Ethnicis; nec non ex dictis Petri & Pauli, ac demùm ex hujus provocatione ad Cæsarem, ostendit Clericos jure divino non esse immunes à Judiciis civilibus. Mitto Cusanum, Valdensem, Alcuinum, Almainum, & alios complures Theologos, qui in eadem opinione versantur. Hæc autem aliunde probant verba illa Pauli, *omnis anima, &c.* tam de Clericis quam de Laïcis esse intelligenda, & illos non minùs quam istos in rebus civilibus de jure subjectos esse, ita ut æquè tributa pendere debeant & de criminibus civilibus, ac Magistratibus civilibus judicari, & pœnis etiam civilibus coërceri. Quod si quibusdam in casibus, tum à tributis, & aliis oneribus immunes sunt, quando à judiciis civilibus se se eximunt, & ad Ecclesiastica remittuntur, id habent ex beneficio principum, qui istud ipsis in gratiam

Ecclesiæ indulgere voluerunt, ut ex innumeris legibus liquet.

Idem demonstratur ex usu Ecclesiæ & exemplis. Primò autem certum est tribus primis Ecclesiæ sæculis Presbyteros & Clericos ad Tribunalia Imperatorum & Magistratuum Ethnicorum pro rebus civilibus stetisse. Postquàm verò Imperatores Christiani fuerunt, licet aliquibus legibus causarum quæ ad Clericos spectabant, judicium sit Episcopis commissum sæpè tùm pro rebus & criminibus civilibus ab Imperatoribus & Judicibus civilibus judicabantur. In Concilio Nicæno Episcopi sese invicem accusantes, libellos accusationis Constantino vel illarum rerum judici tribuerunt. Is verò singulorum accusationes accepit & sigillo obsignavit, ignique tradidit, ut sic jurgiis omissis illa quæ ad fidem pertinebant absque ulla animorum contentione exquirerent & definirent; idem Constantinus Cæciliani causam quia de crimine quod in examine facti consistebat, agebatur, ipse judicavit. Idem Athanasium insimulatum læsæ majestatis suo judicio damnatum in exilium misit.

Hujus filius Constantinus causam criminalem Stephani Antiocheni Episcopi in Laïco judicio, in Palatio Principis agitari voluit, qui cum in eo convictus foret: præceptum est Episcopis, ut eum deponerent, teste Theodorito, lib. 2. cap. 9.

Valentinianus Chronopium Episcopum eo quod provocasset à judicio 70. Episcoporum argentariâ mulctâ affecit lib. 2. Cod. Theodosi quorum appell. Idem Ursicinum & ejus socios tranquillitatem turbantes in exilium pelli jussit.

Priscillianus & Instantius quoniam de criminibus & obscœnitatibus agebatur, à sæcularibus judicibus sunt damnati, teste Severo.

De causa Felicis Aptungitani, Cæciliani & Donatistarum judicaverunt sæculares Magistratus, quia in iis agebatur de rebus factis.

Episcopi omnes Itali Gratianum & Valentinianum rogant, ut de Damaso judicium ferat secundum consuetudinem, *Ne novum*, inquiunt, *aliquid petit Damasus, sed sequitur exempla majorum ut Episcopus Romanus, si Concilio ejus causa num creditur apud Comitium se Imperiale defendat. Num & Sylvester Papa sacrilegii accusatus apud patrem vestrum Constantinum causam propriam prosecutus est, & de scripturis similia exempla suppeditant, quod eum a Præfide S. Apostolus vim pateretur, Cæsarem appellavit, & ad Cæsarem missus est.*

Theodoricus Italiæ Rex Symmachi Papæ accusationem admisit, visitatoremque dedit Sedi Apostolicæ haud repugnante Symmacho, qui

in

in Apologetico ait, *ſe poteſtates humanas ſuo loco ſuſcipere, delaturumque Imperatori in rebus humanis.*

Anaſtaſius Imperator Epiſcopos novis rebus ſtudentes exturbavit. Poſt Juſtinus in criminali cauſa Dorothæi Theſſalonicenſis Epiſcopi ſeditionum ac homicidiorum rei & præſertim convicti necis Joannis Epiſcopi Apoſtolici Legati judicavit, & apud eum Hormiſdæ Papæ Legati cauſam egerunt. Vide Hormiſdam Ep. 56. & 64. Idem Severum ob contentionem & factiones pœna affecit, teſte Evagrio l. 4. c. 4.

Juſtinianus Imperator in Sylverium Pontificem ſuper quibuſdam litteris proditoriis accuſatum judicium inſtituit, ut ſi, inquit, Liberatus in Breviario c. 22. approbaretur ab ipſo fuiſſe ſcriptas in quacunque civitate Epiſcopus degeret, ſi autem falſæ fuiſſent, reſtitueretur ſuæ ſedi.

Carolus Magnus Campulium Presbyterum majeſtatis reum cum ejuſdem criminis conſortibus in exilium miſit, vitâ & integritate membrorum ad Leonis III. preces ipſi conceſsâ, Platina in Leone & Regino ann. 803.

Otho, Fredericum, Moguntinum, & Rudpertum Strasburgenſem perjurii reos relegavit, Regino lib. 2. ad an. 939.

Conradus Imperator teſte Hermanno ad annum 1037. Herberthum Mediolanenſem Archiepiſcopum Imperii perduellem in carcerem conjecit, præſente Papâ Benedicto IX. & tres Epiſcopos, Placentinum, Cremonenſem ac Vercellenſem in exilium expulit. Henricus III. Gebardum Reginoburgii Epiſcopum majeſtatis convictum in vincula conjecit, & Nitgerum Fraxinenſem ob necem fratrum Ravennam relegavit.

Hæc Imperatores, quos imitati Reges Franciæ Clericos majeſtatis reos aut contra leges regni directè peccantes à Judicibus Laicis ſemper damnari juſſerunt, & his in caſibus vetuerunt eos ad judices Eccleſiaſticos remitti.

Agydius Rhemenſis læſæ majeſtatis reus in Concilio Mentenſi à Gontrhamo damnatur exilii, mortis pœnâ ad preces Epiſcoporum condonatâ.

Epiſcopi Aurelianenſis & Altiſſiodorenſis ob rebellionem mulctati à Philippo Aug.

Chilpericus de Prætextato Rothomagenſi ab exilio revocato ſic præfatur. *Quamvis venerandi Pontifices regia poteſtas reum majeſtatis legibus condemnare poſſit*, ut refert Aimoinus lib. 3. cap. 26. quod & agnoverunt Epiſcopi, nam Greg. Turonenſis ita Regem allocutus

est, ut refert Inst. lib. 5. c. 18. *Si quis de nobis ô Rex Justitiæ limites transcendere voluerit, à te corrigi potest.*

Denique ipsa ratio naturalis docet Clericos Regibus & Magistratibus civilibus subesse, & ab iis judicari posse; cum enim sint membra societatis civilis & Ecclesiasticæ, utriusque legibus & pœnis subjiciuntur. Si quid ergo contra leges civiles faciant, possunt à civilibus Judicibus judicari & pœnis iis plecti quas leges civiles statuunt in reos. Ab Ecclesiâ verò judicari possunt, sed iis tantùm pœnis mulctari, quas Ecclesia potest infligere, hoc est depositione & excommunicatione. Hinc semper Ecclesia passa est ob civiles causas Clericos judicari & puniri à potestate civili, imò postquam ipsos judicavit ad eos puniendos pœnâ temporali semper civiles Magistratus adiit. Hinc Episcopi Syri postquam Timotheum Ælurum judicio Ecclesiastico perstrinxerunt ad Leonem scribunt, *de delictis autem & præsumptionibus quas nefandè commisit, Reipublicæ Regibus & Præsulibus secundum rationem judicio competenti subdetur.*

Quapropter sancti Patres à nobis laudati non distingunt inter Laïcos & Clericos, sed generatim omnium crimina correctioni & vindictæ Magistratus civilis subjiciunt. *Omnia,* inquit Origenes lib. 9. in Ep. ad Rom. ad cap. 13. *crimina quæ vindicari vult Deus, non per Antistites & Principes Ecclesiarum, sed per mundi Judices voluit vindicari.*

Uno verbo sancti Patres, Episcopi & Pontifices Romani à nobis sæpè laudati fatentur tum res, tum personas Clericorum subjici civili potestati in civilibus, Imperatoribus tributa de jure debere, & in rebus civilibus judicari posse à Magistratibus civilibus solas fidei & Religionis excipiunt causas: illæ verò quæ publicæ sunt disciplinæ, ut loquuntur, & Rempublicam spectant ad Imperatorem, Reges & Magistratus pertinere, eorumque legibus regi ultrò fatentur.

Distinguendum autem est inter crimina merè Ecclesiastica, ut hæresis & mixta, ut homicidium, furtum, &c. Illa nonnisi ad Ecclesiæ judicium pertinent. Et si quando Imperatores illorum vindictam usurparent, id faciunt ab Ecclesia sollicitati, vel quia inde tranquillitas Imperii pendebat. Hæc verò crimina ab Ecclesia, prout est Ecclesia, non aliter possunt vindicari quam excommunicatione aut depositione è gradu Ecclesiastico; à Magistratibus verò civilibus pœnis temporalibus puniri debent, etiamsi fuerint à Clericis admissa.

Nec refert quod Apostolus Paulus vetat ne Christiani coram Judicibus Ethnicis litigent, sed jubet ut Judices ex Ecclesiâ assumant. Quamvis enim his præcipuè temporibus opportunum omninò fuerit ut

ut cauſæ Chriſtianorum non agerentur coram Judicibus Ethnicis, non negat tamen Paulus, quin auctoritatem illorum judicandorum habeant, ſed tantùm conſulit Chriſtianis ut potiùs Chriſtianos eligant arbitros quam apud Ethnicos litigent, quia convenientius iſtud eſt.

Nihil etiam refert, quod in Canonibus legamus, mandatum eſſe Clericis cauſas ſuas apud Epiſcopum potiùs agere quam apud Civiles Magiſtratus, nec enim propterea negatur, quin civiles Magiſtratus poſſint earum cognitionem ſuſcipere, ſed tantùm admonentur Clerici, ne relicto Epiſcopi ſui judicio ad ſæcularia judicia cauſas ſuas deferant, eo præſertim tempore quo Imperatores dederunt Epiſcopis poteſtatem earum terminandarum; verùm licet Imperatores hanc dediſſent Epiſcopis auctoritatem non propterea tamen putarunt Clericos ab omni reprehenſione Civilium Magiſtratuum eſſe immunes, quippe innumeris in legibus civilibus comprehenduntur, & pœna in eos ſtatuitur, ſi quid contra leges egerint aut ſi tranquillitatem ac pacem Reipublicæ turbaverint.

Denique quando ad civile tribunal citabantur, huic ſe ſiſtere tenebantur ex lege omnes 33. cod. l. 1. de Epiſcopis & Clericis, qua cavetur ne ad extranea judicia pertrahantur, *ſed ut apud ſuos Judices ordinarios, id eſt Provinciarum Rectores, in quibus locis degunt Eccleſiarum miniſteriis obſecundent, omniumque contra ſe agentium excipiant actiones.* Et lege 37. *Omnes* præterea virorum clariſſimorum Provincias moderantium ſententiis abſque ulla privilegii differentiâ, (qui tamen Præſidiali Juriſdictioni ſubjecti ſint) ſive Epiſcopi, vel quilibet Clerici, aut Monachi, aut cujuſlibet conditionis ſint, pariter reſpondere decernimus.

Quin etiam cum Epiſcopis forum & judicium in rebus civilibus habere conceſſum eſt, hoc ut arbitris ſponte electis, & ſine Juriſdictione coactivâ illis datum lege ſi quis cod. c. 1. de Epiſcopali audientiâ. *Si qui ex conſenſu apud ſacra legis Antiſtitem litigare voluerint, non vetabuntur, ſed experientur illius in civili duntaxat negotio more arbitri ſponte reſidentis judicium, quod his obeſſe non poterit nec debebit, quos ad prædicti cognitoris examen converſos potiùs adfuiſſe quam ſponte veniſſe conſtiterit.* Hic quoque facit Novella Valentiniani 3. tit. 12. de Epiſcopali judicio. *Cum inter Clericos jurgium vertitur, & ipſis litigatoribus convenit, habeat Epiſcopus licentiam judicandi præeunte tamen vinculo compromiſſi quod & de Laicis ſi conſentient, auctoritas noſtra permittit. Aliter eos Judices eſſe non patimur, niſi voluntate jurgantium interpoſitâ, ſicut dictum eſt, conditione præcedat. Quoniam conſtat Epiſcopos & Presbyteros forum legibus non habere, nec de aliis cauſis ſecundum Arcadii & Honorii divalia conſti-*

tuta quæ Theodosianum corpus ostendit præter Religionem posse cognoscere; si ambo ejusdem officii litigatores nolint vel alteruter agant publicis legibus & lege communi.

Ab his autem Episcoporum judiciis semper provocare licebat ad Principem & civilem Magistratum, ut habetur in Autenticâ si ex Imperiali cod. de Episcopi audientiâ, *si ex Imperiali jussione*, aut judiciali præcepto Episcopus judicat inter quascunque personas, appellatio aut ad Principem aut ad eum, qui transmisit negotium transferatur, & Novella 83. Rubrica hujusmodi est, ut Clerici apud proprios judices conveniantur & post hoc apud civiles Judices.

Adversus ista nihil ab adversariis opponitur, quod alicujus sit momenti ad probandum jure divino aut naturali Clericos esse à judiciis, pœnis & oneribus civilibus immunes, quod enim afferunt de Levitis & Sacerdotibus veteris testamenti, haud probat juris istud esse naturalis aut divini, sed tantùm conveniens esse, ut Respublica sacerdotes à tributis pendendis eximat. Quod verò aiunt ex novo testamento Christum dicere filios sponsi à tributis esse liberos, de se tantùm Christus dicit, qui cum esset rerum omnium Dominus, ratione divinæ naturæ haud tenebatur tributum solvere, & tamen tam pro se quam pro suis tributum solvi jussit.

Gravius fortasse videbitur quod nobis objiciunt legibus tam civilibus quam Ecclesiasticis tanquam nefas & illicitum vetari ne quis Clericus apud civiles Magistratus litiget. Et quidem innumeri sunt Canones, quibus pœna statuitur in Clericos, qui ad Judices hujusmodi causas suas detulerunt. Sic Canone nono Concilii Carthaginensis tertii. *Sancitur ut quisquis Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum seu Clericorum, cum in Ecclesia ei fuerit crimen intentatum, vel civilis causa fuerit commota, si relicto Ecclesiastico judicio purgari voluerit, etiamsi pro hoc ipso lata fuerit sententia, locum suum amittat; & hoc in criminali judicio, in civili verò perdat. Quod enim si locum suum obtinere voluerit.* Can. item 9. Conc. Chalcedonensis statuitur, *utsi Clericus habeat negotium adversus Clericum, non relinquat Episcopum suum, & ad sæcularia judicia revertatur.* Agathensis Concilii Canone 32. Clericum nullum apud sæcularem Judicem Episcopo non permittente pulsare. Leges verò civiles idem vetant. Sic lege 7. de Episcopis & Clericis, vetatur ne Clerici ad Curias devocentur sed ut plenissimâ immunitate potiantur. Et lege ult. de Episcopis & Clericis, Clerici quos indiscretim ad sæculares judices debere deduci imperitus præscriptor diuiserat Episcopali audientiæ

tiæ reſerventur. Fas enim non eſt ut diverſi muneris Miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio, denique Novella 83. Juſtiniani, Clerici jubentur priùs ab Epiſcopo ſpoliari dignitate ſacerdotali, antequam à Præſide Provinciæ judicentur.

Reſpondeo nihil iſtis Canonibus & legibus probari quam quod minimè controverſum eſt, Principes nempè ſæculares Epiſcopis hoc privilegium conceſſiſſe ut cauſæ ordinariæ Clericorum, ad eos primum deferri poſſent, utque de iis primi cognoſcerent. Eccleſiam verò principum indulgentiâ nixam ſub pœnis ſpiritualibus vetuiſſe ne Clerici primum alios Judices quam Epiſcopos adirent; at iſtud minimè probat Clericos jure divino & naturali à judiciis civilibus eſſe immunes, imò, ne quidem hoc probat nullos alios eſſe potuiſſe poſt iſtas leges in cauſis Clericorum civilibus Judices, quàm Epiſcopos: nam ut obſervavimus, iiſdem legibus Epiſcopi conſtituuntur tantùm ut arbitri & ſi illorum judicio ſtare quis nolit apud Judices ſæculares cauſa poteſt agitari, itemque Canones vetant equidem cauſam Clerici ad alios primùm quàm Epiſcopos deferri, at non vetant, ne qui ab Epiſcopo jure civili damnatus, ad ſæculares Judices recurrat. Itemque non decernunt Magiſtratus ipſos non poſſe delinquentes Clericos damnare & punire, ſed ad ſingula teſtimonia pauca reponere oportet.

Can. 9. Concilii Carth. 3. de iis tantùm loquitur Clericis, qui cauſa intentata nec dum judicata in Concilio Eccleſiaſtico ad ſæculare judicium confugiebant; non autem de iis qui cauſam primum ad Judices civiles deferrent, aut à judicio Eccleſiaſtico provocarent.

Concilium Chalcedonenſe addit poſt verba citata in objectione, *ſed priùs ventiletur res apud proprium Epiſcopum.* Ergo poſt hujus cognitionem poteſt provocatio fieri ad ſæcularia judicia.

Concilium Agathenſe addit quoque ut ſi pulſatus fuerit Clericus, *ipſe reſpondeat coram Magiſtratu civili, ſed ipſe non proponat.*

Lex 7. de Epiſcopis non vetat Clericos accuſari apud Judices ſæculares, *ſed ad Curias devocari.* Hoc eſt redigi in numerum curialium, & eorum muneribus onerari. Vetant enim leges quemquam Epiſcopum curialem fieri aut curialem Epiſcopum, lege Cod. Theod. 1. de curialibus & agnatione tit. Cod. Juſt. c. 55. de Epiſcopis & Novella 123.

Lex Valentiniani & Theodoſii ultima de Epiſcopis renovat tantùm privilegia Clericis indulta quæ revocarat Joannes, qui tyrannidem poſt mortem Honorii ad breve tempus invaſerat.

Denique Novella Juſtiniani 83. probat ad Præſidem pertinere de crimine

crimine Clerici judicare, ſed priùs jubet eum ad honorem Sacerdotii degradari ab Epiſcopo, & ita lex iſta, non ſecus ac cœteræ, nobis nihil adverſatur.

EPILOGUS.

PErveni jam ad finem propoſiti mihi operis quod rerum iſtarum ſtudioſis non omninò inutile futurum eſſe mihi perſuadeo. Habebunt enim illi in iſto Opere multa breviter dilucidè atque ordine collecta quæ in multis magniſque voluminibus diſperſa ſunt, ac plerumque indigeſta & aliis admixta. Quippè illi qui de his rebus ſcripſerunt licet eruditione præſtantes, non omnes iſtas quæſtiones attigerunt, & quas attigêre eas plerumque ſine ordine ac methodo pertractarunt, ſæpè etiam æſtu diſputationis in controverſias perſonarum abrepti. Huc accedit quod nonnulli ex iis de Eccleſiâ non fuerunt, erroribuſque ſuis paſſim libros ſuos infecêre. Quo fit ut vix ullus Scriptor ad Theologos rerum iſtarum adhuc rudes inſtituendos reperiatur idoneus. Utrum verò id Diſſertationum noſtrarum collectio præſtare poſſit, non noſtrum ſed aliorum debet eſſe judicium. Hoc unum affirmare poſſumus nos ea omnia quæ ad veritatis inquiſitionem & erroris refutationem neceſſaria nobis viſa ſunt, ſtudioſè & accuratè collegiſſe ac in ordinem digeſſiſſe idque ſine odio, Deus teſtis eſt, aut adulatione. *Quibus parùm aut quibus niminum videbitur*, ut Auguſtini verbis concludam, *mihi ignoſcant; quibus autem vel ſatis eſt, non mihi ſed Domino gratias congratulantes agant.*

FINIS.

INDEX
RERUM ET VERBORUM

Quæ in Hiſtoricis de Antiqua Eccleſiæ Diſciplina Diſſertationibus continentur.

A.

ADRIANUS Papa primus inter Pontifices, ſeſe temporalibus Galliæ negotiis immiſcuit. 556
Africæ diviſio. 25
Aldrici Cenomanenſis Epiſcopi dejectio. 238
Alexandrini Patriarchatûs origo & limites. 45, 46
ordinatio & auctoritas Epiſcopi Alexandrini. 75, 82
Anathema, vocis hujus etymologia & acceptio. 272, 273
inter Anglorum Reges & Pontifices diſſidia. 566. *& ſeq.*
Antiocheni Patriarchatûs origo & limites. 45, 46
Antiochenus Epiſcopus ab univerſæ Diœceſeos Epiſcopis ordinabatur. 76
Apiarii appellatio, & quæ circa eam tum Romæ, tum in Africa geſta examinantur & excutiuntur. 176 *& ſequentibus.*
Apoſtolorum inter ſe æqualitas, excepto Petri primatu. 317, *& ſeq.*
Appellationes à judiciis Synodorum Provincialium ad Romanum Pontificem veteri jure prohibitæ. 98, *& ſequent.*
Concilii Nicæni Canone quinto, *Ibid.* ſecundæ generalis ſecundo. 100. à Cypriano & Afris rejectæ. 101, 172. à Concilio Antiocheno damnatæ. 102, 103. ab Orientalibus nunquam admiſſæ. 104, 222. à Synodo Aquileïenſi improbatæ. 105. nec à Synodo Sardicenſi conceſſæ. 105. ad 118. à Gallis haud receptæ. 121. *ap.* 204. *ad* 212. ab Africanis repulſæ. 128. novo jure inductæ. 136. *& ſeq.*
Arius ab Alexandro damnatus, 159.
Archiepiſcopus unde dictus, 5
quandonam uſurpari cœperit hæc vox in Eccleſiâ, 6, 7. primum inſignium tantùm ſedium Epiſcopis tributa, deinde Metropolitanis omnibus, 6 & 7
Arelatenſis Epiſcopi de primatu contentio, 30 *& ſeq.*
Aſianorum de die Paſchæ cum Romanis controverſia, 145
Athalia regnum immeritò occupavit, 482, 483
Athanaſius ad Julium non provocavit, 160 *& ſeq.*
Auguſtini Epiſtola, quæ olim 261 nunc 209 explicatur, 184. *& ſeq.*
Αὐτοκέφαλοι, Epiſcopi quamplures, 63, 69.

B.

BASILIDIS depoſitio, ejuſque ad Romanum Pontificem confugium, 152, 153

Basileensis Synodi de auctoritate Concilii sanctio defenditur, *à p.* 405 *adp.* 422.
Bonifacii octavi injusti in Philippum octavum Regem Franciæ conatus, 561
Bonosus accusatus in Capuensi Synodo ad Anysii Thessalonicensis & finitimorum judicium remissus, 167

C.

CÆCILIANUS ad Miltiadem non appellavit, 157, 158
Cælestinus ad Pontificem appellavit, 174
hujus appellationem irritam esse censuerunt Africani, 175
Cæsareensis Episcopi Cappadociæ jura in totam Diœcesim Ponti, 39, 40
Causæ majores & minores, 96
causæ fidei quomodo judicandæ, 232, 233
Celidonii causa, 206 *& seq.*
Carthaginenses Episcopi dignitas & jura, 27, 28
Childericus non est depositus à Romano Pontifice, 513
Chrysostomus, hujus causa exponitur, 168 *& seq.*
non appellavit ad Innocentium, *ibid.*
quæ gesserit in Asia ob Episcopi Ephesini ordinationem, 50 *& seq.*
Christus ut homo non habuit regnum temporale, 436
Clerici in civilibus subjecti Regibus, & muneribus publicis obnoxii, ac indulgentia tantum Regum & Principum immunes, 583 *& seq.*
Communio inter Ecclesias quid & quomodo foveretur, 254, 255
contentum esse Ecclesiæ suæ communione, quid? 256
Concilia. Concilii generalis infallibilitas, 543, 544, 545
ejus supra Romanum Pontificem auctoritas, 377 *& seq.*
Constantiensis Concilii eâ de re sanctio vindicatur, 413 *& seq.* *usque ad pag.* 434
Concilii Provinciæ convocandi potestas penes Metropolitanum, 71 & 72
Concilii Nicæni Canon sextus exponitur, 83 *& seq.*
item quintus, 98 & 99
Constantinopolitani Canones secundus & tertius, 37, 47, 48
Concilii Tridentini de judiciis Episcoporum sententia, 139, 140
Concilii Chalcedonensis statutum de Patriarchatu Sedis Constantinopolitanæ, 54 *& seq.*
Concordatorum de causis majoribus sanctio, 138 *& seq.*
Constantinopolitanus Episcopus ordinatur à Synodo Diœceseos, 76, 77
fictitius ejus primatus, 327 *& seq.*
Constantinopolitani Patriarchatus institutio, progressus & limites, *à p.* 46 *ad p.* 60
honoris tantùm prærogativa ipsi Concilii Constantinopolitani Canone tertio collata, 48 *& seq.*
unde gradum ad jurisdictionem fecit, 50 *& seq.*
hæc ipsi à Synodo Chalcedonensi confirmata, *à* 54 *ad* 58
edicto Imperatorum roborata, 58

Bulgariam quoque sibi adjici tentavit, 59, 60.
Constantienses Concilii de auctoritate Ecclesiæ in temporalia sententia, 576 *& seq.*
Constantienses Episcopus Cypri nulli Patriarchæ subditus, 63
Cyrillus Hierosolymitanus primus libellum appellationis dedisse fertur, 167

D.

DIONYSII Alexandrini apud Dionysium Romanum accusati defensio, 154, 155
Disciplina Ecclesiastica, ejus necessitas & origo, 1, 2
mutationi obnoxia, *ibid.*
propter hujus varietatem non est temerè ferenda excommunicatio, 269, 270

E.

ECCLESIARUM distributio ad formam imperii facta, 19, 20
ea summatim describitur, 22 *& seq.*
speciatim de Africâ, 25 *& seq.*
de Galliâ, 28 *& seq.*
Ecclesiæ potestas non extenditur in temporalia, *a p.* 433 *ad p.* 456
eam esse solam spiritualem, 440 *& seq.*
respondetur objectionibus, 486 *& seq.*
Ecclesiastica potestatis immediatum subjectum Ecclesia, 379 *& seq.*
Eleutherius Papa ad Montanistas literas communionis misit, 546
Ephesini Episcopi jura in Diœcesim Asiæ, 38, 39
Episcopus nihil sine Clero agebat, 250
Eustathii Sebasteni ad Liberium confugium, 165
Eutherii Tyanensis Epistola subditia, 228
Eutyches an appellarit & ad quos, 215, 228
Exarchus, quis, 8 *& seq.*
Excommunicatio, hujus necessitas, 244, 245
à Christo & Apostolis commendata, ea duplex, medicinalis & mortalis, 246
excommunicationes mutuæ Ecclesiarum, 252, 253
causæ ob quas ferre oportet excommunicationem, 260 *& seq.*
cum dolore inferri debet, 263, 264
in quos ferri possit vel non possit, 270, 271, 279, 280 *& seq.*
non potest in plures ferri ob unius peccatum, 286 *& seq.*
an in mortuos ferri possit, 291 *& seq.*
effectus excommunicationis, *à pag.* 293, *ad p.* 302

F.

FACULTATIS Parisiensis sententia de judiciis Episcoporum, ejusdem circa infallibilitatem Pontificis Romani sententia, 364
illius Decreta de Concilii generalis auctoritate. 420, 421
de Decreto quod sub ejus nomine fertur in Henricum tertium, quid sentiendum, 580
ejus pro Henrico quarto sententia, 565
Flaviani appellatio exponitur, 220 *& seq.*

Fortunati & Felicissimi cum Cypriano dissidium, 146
eorundem ad Sedem Romanam confugium, *ibid.*
de *Frederici II.* Imperatoris variâ fortunâ, ejusque cum Romano Pontifice dissidiis, 545, *& seq.*

G.

GALLIÆ divisiones, 27 *& seq.* institutio primatuum in Gallia, 29 *& seq.*
eorum jura, 34 *& seq.*
Gallorum Reges excommunicari non possunt, 281
multò minùs deponi aut bonis privari, 556 *& seq.*
Gallorum in Reges suos studium, 565
Gregorio primo afficta privilegia, 501
Gregorius septimus primus assumpsit auctoritatem in temporalia Regum, 476
ejus ad Imperatores deponendos machinationes, 536 *& seq.*
Gregorius secundus non privavit regno Leonem Isaurum, 508 *& seq.*

H.

DE Henrici quarti Imperatoris pertinaci cum Gregorio septimo dissidio, 535 *& seq.*
Henrici V. cum Romanis Pontificibus concertatio, 537 *& seq.*
Henricus quartus Rex Franciæ Sixti quinti Bullâ illegitimè proscriptus, 562
Henrici octavi Angliæ Regis dissidium narratur, 568. *& seq.*
Hincmari Episcopi Laudunensis appellatio à Gallis improbata, 239
Hierosolymitana Sedes venerabilis, 60, 61
honor ei collatus à Concilio Nicæno, 60
quibus gradibus ad Patriarchatum evecta, 61, 62
hanc ei dignitatem confirmat Synodus Chalcedonensis, 62
Hilarii Arelatensis Episcopi causa narratur, *à p.* 206, *ad* 212
Honorii in hæresim lapsus, 349 *& seq.*

I.

IN Jansenii causâ quid circa judicia Episcoporum in Gallia & Romæ gestum, 141, 142
Illyricum inter Romanum & Constantinopolitanum Episcopum causa dissidii, 212, 213
de causis Illyrici, 212
Immunitatem Clericorum beneficium Regum & Imperatorum esse ostenditur, 583 *& seq.*
Imperii translatio quibus gradibus facta, *à pag.* 519, *ad* 524
Electores Imperii à quibus & quomodo constituti, 528 *& seq.*
Indulgentia Ecclesiæ in recipiendis hæreticis ad eam revertentibus, 266
Infallibilitas Pontificis Romani refellitur, *à pag.* 339, *ad pag.* 357
Innocentii primi in causa Chrysostomi gesta, 170 *& seq.*
Interdicta Ecclesiastica generalia quando cœperunt, & an licita, 287 *& seq.*
Joannis Talaïæ judicium, 231, 232
Joannis XXII. lapsus, 352, 353
ejusdem cum fratribus minoribus contentio, 356, 357

Judices Ecclesiastici sunt Episcopi cum Clero, 96, 250.
Judiciorum in omni societate, ac præsertim in Ecclesia necessitas, 95, 96
de forma judiciorum Ecclesiastico-rum, *à pag.* 95, *ad p.* 243
Julius Romanus Pontifex quid de appellationibus senserit, 162, 163
quid in causa Athanasii statuerit & gesserit, 160
Juramentum Anglicanum an licitum, 569
in Lugdunense Concilium observationes, 550, 551

L.

LAZARI Aquensis Episcopi causa, 204
Lateranensis quarti Concilii de auctoritate Pontificum in temporalia mens exponitur, 571 *& seq.*
Leo Isaurus non est privatus regno à Gregorio II. 308
Liberii Romani Pontificis lapsus, 347 348
Litteræ communionis quæ dicebantur formatæ, quid? 254, 255
Litteræ peregrinantibus Clericis necessariæ ut ad communionem admitterentur, 255
Ludovici Pii & *Lotharii* Imperatorum exauctorationes quo pacto factæ, 524, 525, 526, 527
Ludovici Bavari depositio, 552, *& seq.*
Lugdunensis Episc. primatus, 34, 35
Lupi Christiani liber qualis, 97

M.

MARCIANI Arelatensis Episcopi causa, 148 *& seq.*
Marcion ob stuprum à Romanis Presbyteris rejicitur, 144
in hæresim Cerdonis transit, *ibidem.*
Martialis damnatio, 152, 153
Maximus à Petro Alexandrino Constantinopoli ordinatus in Occidentem confugit, 165 *& seq.*
Melitius Antiochenus Episcopus non provocavit ad Romanum Pontificem, 159
Metensium Episcoporum primatus, 33
Metropolis unde dicta, & vocis hujus acceptio, 3, 4
Metropolitica dignitas nec à Christo, nec ab Apostolis instituta, 15 *& seq.*
hujus origo, 19 *& seq.*
Metropoles orbis denotantur, 22 *& seq.*
Metropoles in Africa nulli sedi affixæ, sed tantùm singularis Episcopi sedi, 25, 26
Metropolitanorum jura, *à p.* 64, *ad* 73

O.

ORBIS Romani divisio, 22 *& sequentibus.*
Ordinationes Episcoporum à Metropolitano & Episcopis Provinciæ fieri debere, 64 *& seq.*
Metropolitanorum à Patriarchis fieri solebant, sed non ubique nec semper, 74 *& seq.*
Patriarcharum à Diœceseos Episcopis, *ibid.*
de *Othonis IV.* depositione, 545 *& seq.*

Ozias Rex non eſt orbatus regno cùm leprâ percuſſus eſt, 479 *& ſeq.*

P.

PATRIARCHA, vocis hujus uſus & acceptio, 9, 10
Patriarcharum inſtitutio, 15, 16
Patriarcharum limites & inſtitutio, *àp.* 37, *ad p.* 63
Patriarchatuum jura & privilegia, *ap.* 73, *adp.* 82.
an à Concilio Nicæno inſtituti, 86 *& ſeq.*
Pauli Samoſateni damnatio, 156
Perronius non ſenſit reges poſſe deponi à Pontificibus, 564
Petri primatus aſſeritur, 304, *& ſeq.*
Petrum non eſſe Paulo in primatu æqualem, 308
Philippi I. & *II.* Reges Franciæ injuſtè excommunicati, 282, 557
Philippus VIII. injuſtè excommunicatur, 557
Poteſtatis Eccleſiaſticæ & Civilis diſcrimina, 434, 486
Primas, hujus vocis acceptio, 4, 5
Primates Galliæ, 32, *& ſeq.*
Primatus Petri & Romani Pontificis aſſeritur, *àp.* 304, *ad* 331
in quo conſiſtat, 331 *& ſeq.*
Priſciliani damnatio, 164
Privilegia falsò aſcripta Gregorio magno, 502
Proculus Maſſilienſis injuſtè damnatus à Zozimo, 203
Privati & Prætextati damnatio, 238

R.

REGES excommunicari poſſe, ſed non debere, 280
Reges in temporalibus Pontifici aut Eccleſiæ non ſubeſſe, 433 *ad finem.*
eos à Deo conſtitui, 456
temporali pœnâ ab Eccleſiâ plecti non poſſe, 462
nec reſiſtere illis licere, 465
Rhemenſis Epiſcopi primatus, 33
Richelius Cardinalis libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ parùm æquus, 141
adverſus ejus conatum proteſtantur Epiſcopi Gallicani, *ibid.*
Rotadi Sueſſionenſis Epiſcopi depoſitio, 135
Romanus Epiſcopus, hujus Patriarchatus & ejus limites, 40, *& ſeq.*
ordinabatur ab Oſtienſi, 74, 75
non ordinabat Patriarchas in Oriente, nec Metropolitanos in Galliâ, Hiſpaniâ, Africâ, *ibid.* *& 79 & ſeq.*
primatum habet jure divino, *vide Diſſert. IV.* 323
non habebat olim jus admittendarum appellationum in judiciis Epiſcoporum, *vide Diſſert. II.*
rejicitur ea quæ ipſi tribuitur infallibilitas, *Diſſert. V.* 339 *& ſeq.*
eum Concilio ſubeſſe oſtenditur, *Diſſert. VI.* *àp.* 385, *ad* 402
ipſum non poſſe Reges deponere, *Diſſert. VII.* *àp.* 433, *ad finem.*

S.

SALONIUS Ebredunenſis & *Sagittarius* Vapincenſis de ſede dejecti, 237

Sardicenſis Synodi Canones judicia Epiſcoporum ſpectantes referuntur & explicantur, 105 —— *& ſeq.*

hos Canones numquam in Oriente & ſerò in Occidente receptos fuiſſe probatur, 115

ab Africanis rejectos oſtenditur, 128, 129

Scheleſtrati de Concilii Conſtantienſis ſanctione nupera diſſertatio abundè refellitur, *à p.* 406 *ad p.* 419

Schiſma, quid? 257 *& ſeq.*

Senonenſis Epiſcopi primatus, 33

Siricius Romanus Pontifex non audet cauſam Bonoſi judicare, 167 168

Stephanus I Romanus Pontifex in oppoſitum Cypriano errorem impegit, 347

Suburbicarias Provincias & Eccleſias, nec intra centeſimum ab urbe milliare coarctatas, nec extra Vicariatum Romæ extenſas fuiſſe probatur, & aliter ſentientium conjecturæ excutiuntur, *à p.* 89. *ad p.* 94

T.

THEODORITUS non appellavit ad Romanum Pontificem, nec ab eo inſtitutus eſt, 225 *& ſeq.*

Theodoſius non eſt depoſitus aut propriè excommunicatus ab Ambroſio, 498, 499

V.

VAMBÆ Regis Hiſpaniarum depoſitio quomodo facta, 506, 507.

Victor Romanus Epiſcopus Aſianos ob controverſiam de die Paſchæ à communione ſuâ repellit, 145

Urſi & Tuentii cauſa, 205

Z.

ZOZIMUS Romanus Pontifex Proculum Maſſilienſem deponere conatur, 202, 203. hujus in cauſa Celeſtii σφάλμα, 348

Finis Indicis Rerum & Verborum.